

การสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้: ศึกษาเปรียบเทียบ
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และมิวเซียมสยาม กรุงเทพมหานคร

เกรียงไกร อ่องเฮงเส็ง

คุณฉันทน์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
พฤษภาคม 2559
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

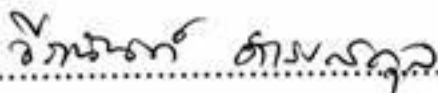
คณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุณภาพนิพนธ์ ได้พิจารณาคุณภาพนิพนธ์
ของ นายเกรียงไกร ช่องเฮงเต็ง ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
คุณภาพบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

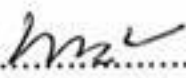
คณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์

 อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ บุญเคิม พันรอบ)

 อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.บุญชู บุญลิขิตศิริ)

คณะกรรมการสอบคุณภาพนิพนธ์

 ประธาน
(ดร.วีรพันธ์ คำรงสกุล)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ บุญเคิม พันรอบ)

 กรรมการ
(ดร.บุญชู บุญลิขิตศิริ)

 กรรมการ
(ดร.โสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศัลยยะวัฒน์)

คณะศิลปกรรมศาสตร์อนุมัติให้รับคุณภาพนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาคุณภาพบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม ของมหาวิทยาลัยบูรพา

 คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ เทพศักดิ์ ทองนพคุณ)

วันที่ 31 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2559

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยทุนการศึกษาจากโครงการพัฒนากำลังคนด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่ให้การสนับสนุนโอกาสในการศึกษาต่อระดับปริญญาเอกแก่ผู้วิจัย โดยมีหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นสถาบันฝ่ายผลิตที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยในการศึกษาต่อระดับปริญญาเอกด้วยดีมาโดยตลอด ภายใต้การกำกับดูแลจากรองศาสตราจารย์บุญเดิม พันรอบ อาจารย์ที่ปรึกษา รวมทั้งคณาจารย์ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทั้งในสาขาวิชาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรมและสาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ รวมทั้งคณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ท่านอื่น ประกอบด้วย ดร.วีรานันท์ ดำรงสกุล อาจารย์จากสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ดร.บุญชู บุญลิขิตศิริ อาจารย์จากสาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โภคชัยวัฒน์ อาจารย์จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และ ดร.โสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช อาจารย์จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ถือเป็นผู้มีคุณูปการในฐานะผู้ชี้แนะแนวทางให้ปรับปรุงพัฒนาคุษฎีนิพนธ์เล่มนี้จนเกิดความสมบูรณ์และมีส่วนช่วยให้กระบวนการสอบคุษฎีนิพนธ์ลุล่วงได้ด้วยดี นอกจากนี้ ต้องขอบพระคุณเพื่อนร่วมชั้นเรียนในสาขาวิชาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรมรุ่นที่ 2 ประกอบด้วย นิกร กาเจริญ นันทน์ภูษิตาละลักขมณั และปิ่นซื่อ เหยา นิสิตชาวจีน รุ่นพี่จากสาขาวิชาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรมรุ่นที่ 1 ทุกคน รวมทั้งเพื่อนร่วมรุ่นในสาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบที่ได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน ได้ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาโดยตลอด เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยต้องขอบพระคุณบุคลากรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑการเรือนรู้แห่งชาติ หรือมิวเซียมสยาม ที่ให้ความร่วมมือด้วยดีเสมอมา ขอบพระคุณบิดามารดา คือ นายพิศิษฐ อ่องเฮงเส็ง และนางสมปอง ศรีพรมทอง ปู่และย่าคือ นายประสาร อ่องเฮงเส็ง และนางจำลอง อ่องเฮงเส็ง รวมทั้งญาติพี่น้องในตระกูลอ่องเฮงเส็งและตระกูลศรีพรมทองทุกคน ที่ให้การส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่ดีแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด รวมทั้งครูอาจารย์ในระดับประถมศึกษาจาก โรงเรียนวัดต้นสน (เชียรวิทยา) ระดับมัธยมศึกษาจาก โรงเรียนบ้านแหลมวิทยา อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ระดับปริญญาตรีจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และระดับปริญญาโทจากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ช่วยประสิทธิ์ประสาทวิชาจนกระทั่งสำเร็จการศึกษาขั้นสูงสุด ผู้วิจัยขออุทิศคุษฎีนิพนธ์เล่มนี้ให้เป็นวิทยาทานแก่ผู้สนใจและประชาชนทั่วไป พร้อมตั้งปณิธานในการดำรงตนเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติสืบไป

เกรียงไกร อ่องเฮงเส็ง

56810157: สาขาวิชา: การบริหารศิลปะและวัฒนธรรม; ปร.ด. (การบริหารศิลปะและวัฒนธรรม)

คำสำคัญ: พิพิธภัณฑ์/ การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์/ แรงจูงใจ/ การเรียนรู้

เกรียงไกร ฮ่อเฮงเส็ง: การสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้: ศึกษาเปรียบเทียบพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และมิวเซียมสยาม กรุงเทพมหานคร (MUSEUM MOTIVATION FOR LEARNING: A COMPARATIVE STUDY OF PHANAKORN NATIONAL MUSEUM AND MUSEUMSIAM, BANGKOK) คณะกรรมการควบคุมคุรุวิชาชีพ: บุญเดิม พันรอบ, สก.ม., บุญชู บุญลิจิตศิริ, ปร.ด. 472 หน้า. ปี พ.ศ. 2559.

การวิจัยเรื่อง การสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้: ศึกษาเปรียบเทียบพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และมิวเซียมสยาม กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ

(1) ศึกษาการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม (2) ศึกษาอุปสรรคและปัญหาในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม (3) พัฒนารูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ (Museum motivation model) การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ หรือมิวเซียมสยาม มีรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ทั้งหมด 4 ประเภท ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์ เนื้อหาและส่วนจัดแสดง กิจกรรมโครงการ และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งต่างเผชิญกับอุปสรรคปัญหาและมีวิธีการแก้ไขที่แตกต่างกันออกไป

สำหรับ รูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ ด้านการประชาสัมพันธ์ มุ่งเน้นพัฒนาสื่อสังคมออนไลน์ให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันได้ทั้งระบบ ด้านเนื้อหาและส่วนจัดแสดง มุ่งเน้นโครงการจำลองโบราณวัตถุเพื่อการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัส ด้านกิจกรรมโครงการ มุ่งเน้นจัดซื้อจำกัดด้านระยะทางด้วยโครงการรถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่กับ โครงการพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืน และด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ มุ่งเน้นพัฒนาให้เป็นห้องสมุดเฉพาะทางด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี รวมทั้งพัฒนาห้องคลังโบราณวัตถุให้เป็นอีกหนึ่งส่วนจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์

56810157: MAJOR: ARTS AND CULTURAL ADMINISTRATION: Ph.D.

(ARTS AND CULTURAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS: MUSEUM/ MUSEUM ADMINISTRATION/ MOTIVATION/ LEARNING

KRIANGKRAI HONGHENGENG: MUSEUM MOTIVATION FOR LEARNING:
A COMPARATIVE STUDY OF PHANAKORN NATIONAL MUSEUM AND
MUSEUMSIAM, BANGKOK. ADVISORY COMMITTEE: BOONDOEM PHANLOB, M.S.,
BOONCHU BOONLIKITSIRI, Ph.D. 472 P. 2016.

A research of “Museum Motivation for Learning: A Comparative Study of Phanakorn National Museum and Museum Siam, Bangkok” aimed to (1) Study museum motivation for learning both with Phanakorn National Museum and Museum Siam (2) Study problems and obstacles of museum motivation for learning both with Phanakorn National Museum and Museum Siam (3) Create Museum motivation model for Phanakorn National Museum. This creative qualitative research used reviewing documents, field observation, in-depth interview, both with participant observation and non participant observation, also data analysis with descriptive.

Research Result showed that there were 4 factors of museum motivation both with Phanakorn National Museum and Museum Siam which are public relations, content and exhibition, activities and project, and learning environment. Therefore, both museums were faced with different problems and obstacles depending on how to solve.

Museum motivation model of Phanakorn National Museum focus on social media to promote museum news that can connect to all kinds of social media systems to support public relations side. The museum also focused on Replica Reproduction of museum object for senses learning to promote content and exhibition side. Moreover, to support activities and projects, the museum focused on both museum mobile and night at the museum project. Lastly, the museum focused on specialty library of historical and archeology to support learning environment aspect. Also developing laboratory was a part of museum exhibition.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	15
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	15
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	15
ขอบเขตของการวิจัย	16
นิยามศัพท์เฉพาะ	18
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	20
แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย	20
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	50
3 วิธีดำเนินการวิจัย	67
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	67
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	70
การเก็บรวบรวมข้อมูล	73
การเก็บข้อมูลภาคสนาม	77
ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	78
การวิเคราะห์ข้อมูล	79
4 ผลการวิจัย	82
ตอนที่ 2 แรงจูงใจและกระบวนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	388

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5	
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	415
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	421
บรรณานุกรม	422
ภาคผนวก	441
ภาคผนวก ก	442
ภาคผนวก ข	456
ภาคผนวก ค	465
ประวัติย่อของผู้วิจัย	472

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4-1	ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	379
4-2	ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	379
4-3	ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา	381
4-4	ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ	382
4-5	ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	383
4-6	ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามที่อยู่อาศัย	384
4-7	ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการเดินทางมาพิพิธภัณฑ์	385
4-8	ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนครั้งที่เข้าชม พิพิธภัณฑ์	386
4-9	ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์	387
4-10	ความถี่และร้อยละของการรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อของพิพิธภัณฑ์	388
4-11	ความถี่และร้อยละของสื่อประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์ที่ควรแก้ไขปรับปรุง	389
4-12	ความถี่และร้อยละของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์	390
4-13	ความถี่และร้อยละของการเข้าถึงสื่อของพิพิธภัณฑ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์	390
4-14	ความถี่และร้อยละต่อความต้องการให้พิพิธภัณฑ์ผลิตสื่อสังคมออนไลน์	391
4-15	ความถี่และร้อยละของการจำลองโบราณวัตถุเพื่อการเรียนรู้โดยเน้น ประสาทสัมผัส	392
4-16	ความถี่และร้อยละของการจำลองวัตถุทางพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ ประสาทสัมผัสที่มีประโยชน์ต่อผู้ชมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง	393
4-17	ความถี่และร้อยละของลักษณะวัตถุจำลองทางพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ ประสาทสัมผัส	394
4-18	ความถี่และร้อยละของของกิจกรรมประกอบโครงการ “จำลองวัตถุทาง พิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ประสาทสัมผัส” ที่สนใจ	395
4-19	ความถี่และร้อยละความต้องการวิธีเรียนรู้ในส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์	396
4-20	ความถี่และร้อยละของการจัดกิจกรรมใจสถานที่ที่รถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑลควรไปจัด	397

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4-21	ความถี่และร้อยละของการจัดกิจกรรมที่รุดพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ระยะไกล ในต่างจังหวัดไปจัดกิจกรรม	398
4-22	ความถี่และร้อยละของกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ควรดำเนินกิจกรรมตอนกลางคืน	398
4-23	ความถี่และร้อยละของความสำเร็จกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนที่ควร คำนึงถึง	399
4-24	ความถี่และร้อยละปัจจัยที่มีผลทำให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมกับพิพิธภัณฑ์	400
4-25	ความถี่และร้อยละของแนวทางที่ทำให้ห้องสมุดในพิพิธภัณฑ์เป็นที่รู้จักมากขึ้น ..	401
4-26	ความถี่และร้อยละทิศทางในการพัฒนาห้องสมุดของพิพิธภัณฑ์	402
4-27	ความถี่และร้อยละด้านความรู้ห้องโบราณวัตถุที่ควรเผยแพร่	403
4-28	ความถี่และร้อยละของทิศทางที่ควรเป็นไปของห้องคลังโบราณวัตถุของ พิพิธภัณฑ์	404
4-29	ความถี่และร้อยละต่อความต้องการให้มีสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้นอกเหนือจาก ห้องสมุดและห้องคลังโบราณวัตถุ	404

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1-1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	19
4-1	โครงสร้างการบริหารจัดการของมิวเซียมสยาม	83
4-2	โครงสร้างฝ่ายสื่อสารและการตลาดของมิวเซียมสยาม	84
4-3	วัตถุประสงค์ในการประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยาม	86
4-4	ผลการวิจัยทางการตลาดของมิวเซียมสยาม	87
4-5	สถิติผู้เข้าชมมิวเซียมสยามจำแนกตามประเภท	89
4-6	หน้าเว็บไซต์ของมิวเซียมสยาม	91
4-7	สัญลักษณ์ “คนกบแดง” ของมิวเซียมสยาม	94
4-8	ขั้นตอนการพัฒนาพิพิธภัณฑ์อเล็กทรอนิกส์เสมือนจริงของมิวเซียมสยาม	103
4-9	แอปพลิเคชันบน โทรศัพท์มือถือของมิวเซียมสยาม	106
4-10	แอปพลิเคชันเกมสลับ โทรศัพท์มือถือ พัฒนาโดยมิวเซียมสยาม	110
4-11	หน้าเฟซบุ๊กแฟนเพจของมิวเซียมสยาม	113
4-12	สถิติผู้ใช้งานเฟซบุ๊กของไทย	120
4-13	อินสตาแกรมของมิวเซียมสยาม	122
4-14	แอปพลิเคชันไลน์ของมิวเซียมสยาม	127
4-15	ระบบคิวอาร์โค้ดของมิวเซียมสยาม	130
4-16	ทวีตเตอร์ของมิวเซียมสยาม	134
4-17	ยูทูปของมิวเซียมสยาม	137
4-18	เม็กกาซีนของมิวเซียมสยาม	138
4-19	โปสเตอร์ของมิวเซียมสยาม	140
4-20	โครงสร้างการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	143
4-21	หน้าเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	148
4-22	เฟซบุ๊กแฟนเพจของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	157
4-23	แอปพลิเคชันบน โทรศัพท์มือถือของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	165
4-24	โปสเตอร์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	168
4-25	เนื้อหาและส่วนจัดแสดงของมิวเซียมสยาม	192
4-26	นิทรรศการ “เรียงความประเทศไทย” ของมิวเซียมสยาม	196

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
4-27	ภาพยนตร์ตัวอย่างในห้องเบิกโรงของมิวเซียมสยาม	199
4-28	รูปแบบเนื้อหาและส่วนแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	232
4-29	โครงสร้างการบริหารจัดการของมิวเซียมสยาม	264
4-30	ห้องคลังความรู้ของมิวเซียมสยาม	283
4-31	ห้องคลังโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการของมิวเซียมสยาม	286
4-32	รูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้	293
4-33	รูปแบบเนื้อหาและส่วนจัดแสดงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อ การเรียนรู้.....	304
4-34	รูปแบบกิจกรรม โครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้	313
4-35	รูปแบบสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อ การเรียนรู้.....	318
4-36	รูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ ใหม่.....	406
4-37	รูปแบบเนื้อหาและส่วนจัดแสดงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อ การเรียนรู้ใหม่.....	408
4-38	รูปแบบกิจกรรม โครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ ใหม่.....	410
4-39	รูปแบบสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อ การเรียนรู้ใหม่.....	412
4-40	รูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้	414

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความท้าทายสำหรับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ “ทักษะการเรียนรู้” เพื่อให้ประชากรมีความรู้ความสามารถ อันเป็นผลมาจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน จะเห็นได้ว่า สารวิชาย่อมมีความสำคัญแต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชาควรเกิดจากการค้นคว้าด้วยตนเองของผู้เรียนซึ่งมีผู้สอนช่วยแนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเองได้ สอดรับกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545 มาตรา 25 ได้ระบุว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ โดยเฉพาะการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ถือเป็นหนึ่งในแหล่งเรียนรู้ที่ประชากรโลกให้ความสนใจเพิ่มเติมคลั่งสมองมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน นับตั้งแต่พิพิธภัณฑ์ของสำนักวาติกันได้เปิดให้บริการเป็นครั้งแรกที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี เมื่อปีคริสต์ศักราช 1785 เพื่อรวบรวมข้อมูลและวัตถุจัดแสดงของสมเด็จพระสันตะปาปาจูเลียสที่ 2 ให้ประชาชนได้เข้าชม จึงกล่าวได้ว่ามูลเหตุของการกำเนิดพิพิธภัณฑ์ย่อมเกิดจากพฤติกรรมการเก็บสะสมวัตถุสิ่งของของมนุษย์ โดยเฉพาะผู้มีอำนาจในสังคมอย่างผู้นำทางศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเริ่มต้นด้วยการจัดแสดงไว้ชมเองแบบส่วนบุคคล จนพัฒนาให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าชมได้ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย กระทั่งขยายผลไปสู่การเก็บค่าบริการเข้าชมในเชิงธุรกิจ เกิดเป็นระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์และศาสตร์พิพิธภัณฑ์ศึกษาซึ่งวางรากฐานขึ้นในแผ่นดินตะวันตก (ชีวสิทธิ์ บุญเกียรติ, 2554, หน้า 24-25)

ขณะที่ประเทศไทยเริ่มรู้จักกับคำว่า “พิพิธภัณฑ์” ด้วยมูลเหตุแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชาติตะวันตก ในยุคสมัยที่ลัทธิจักรวรรดินิยมได้แผ่ขยายอำนาจเข้ามาในดินแดนสุวรรณภูมิ การเร่งรัดพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญทัดเทียมกับอารยประเทศ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนพลวัตแห่งการสถาปนาพิพิธภัณฑ์ให้เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งเริ่มบัญญัติศัพท์คำว่า “พิพิธภัณฑ์” โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เกิดจากการสมานกันระหว่างคำว่า “พิพิธ” แปลว่า แตกต่างกัน และคำว่า “ภัณฑ์” อันหมายถึง สิ่งของ ผนวกรวมกันเป็นความหมายดังปรากฏตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ความว่า “สถาบันถาวรที่เก็บรวบรวมและแสดงสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีความสำคัญด้านวัฒนธรรมหรือด้านวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมาย

เพื่อให้ประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียน และก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ (สมลักษณ์ เจริญพจน์, 2547, หน้า 5)

ขณะเดียวกัน รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการสร้างพระที่นั่ง “ประพาสพิพิธภัณฑ” ไว้ภายในพระบรมมหาราชวัง เพื่อจัดแสดงโบราณวัตถุที่ทรงรวบรวมไว้ แต่ยังไม่ได้เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชม ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้เสด็จประพาสในอารยประเทศ และทรงเยี่ยมชมพิพิธภัณฑในดินแดนเหล่านั้นด้วย ครั้นนิวัติกลับมาประเทศไทยทรงโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้งมิวเซียมหลวงที่หอคองคอเดียหรือ ศาลาสหทัยสมาคมภายในพระบรมมหาราชวังขึ้นนอก เพื่อจัดแสดงโบราณวัตถุต่าง ๆ และเปิดให้ประชาชนเข้าชมเป็นครั้งแรก เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 21 พรรษา โดยมี พิธีเปิดเมื่อวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2417 จึงเป็นที่มาของการประกาศให้วันที่ 19 กันยายน ของทุกปีเป็น “วันพิพิธภัณฑไทย” ต่อมาในปีพุทธศักราช 2431 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะพิพิธภัณฑเป็นกรมพิพิธภัณฑสถานขึ้นตรงกับกระทรวงธรรมการ ครั้นสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงมีพระราชดำริให้สร้างสยามรัฐพิพิธภัณฑบริเวณสวนลุมพินี เพื่อเป็นสถานที่จัดแสดง ทางศิลปวัฒนธรรมให้ประชาชนได้เยี่ยมชม ขณะที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้รวมกรมพิพิธภัณฑสถานเข้ากับแผนกการช่างอย่างประณีต โดยยกฐานะขึ้นใหม่เป็นกรมศิลปากรในปีพุทธศักราช 2455 ส่งผลให้งานพิพิธภัณฑอยู่ในความดูแลของ กรมศิลปากรตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (วิเชียร วิไลแก้ว, 2543)

ทั้งนี้สภาพการพิพิธภัณฑระหว่างชาติได้นิยามความหมายของคำว่า “พิพิธภัณฑ” คือ หน่วยงานที่ไม่แสวงหาผลกำไร เป็นสถาบันถาวรในการเก็บรวบรวม สงวนรักษา ศึกษาวิจัย สื่อสาร และจัดแสดงนิทรรศการให้บริการแก่สังคมเพื่อการพัฒนาที่มีความมุ่งหมายเพื่อการค้นคว้า การศึกษาและความเพลิดเพลิน โดยแสดงหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับมนุษย์และสภาพแวดล้อมสิ่ง ซึ่งสงวนรักษาและจัดแสดงนั้นไม่ได้เป็นเพียงวัตถุแต่หมายรวมถึงสิ่งมีชีวิตด้วยครอบคลุมตั้งแต่ สวนสัตว์ สวนพฤกษชาติ วนอุทยาน แหล่งสวนสัตว์ รวมทั้งโบราณสถานและ แหล่งอนุสรณ์สถาน ศูนย์วิทยาศาสตร์และท้องฟ้าจำลอง (Riemer, 2015, p. 5) สะท้อนให้เห็นว่า จุดมุ่งหมายของการก่อตั้งพิพิธภัณฑในปัจจุบันมุ่งเน้นให้เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ ประชาชนทั่วไปทุกเพศวัย อายุ สาขาอาชีพ และระดับการศึกษา สามารถเข้ามาเติมเต็มคลังสมอง และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เพราะในปัจจุบันการเรียนรู้มิได้จำกัดเฉพาะเพียง ในระบอบอย่างเดียวกันเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงแหล่งเรียนรู้รอบตัวที่ประชาชนทุกภาคส่วนสามารถ

เข้าถึงได้อย่างมีคุณภาพ ท่ามกลางยุคสมัยแห่ง “การสื่อสารไร้พรมแดน” ที่เป็นโลกแห่ง “การศึกษาไร้พรมแดน” ด้วยเช่นกัน (กัณฐิกา ศรีอุดม, 2550, หน้า 20)

ปัจจุบันประเทศไทยมีพิพิธภัณฑ์รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,313 แห่ง จำแนกเป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 489 แห่ง ด้านโบราณคดี 78 แห่ง ด้านงานอนุรักษ์สถาปัตยกรรม 43 แห่ง ด้านเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย 42 แห่ง ด้านกฎหมายและราชทัณฑ์ 8 แห่ง ด้านธรรมชาติวิทยา 96 แห่ง ด้านการแพทย์และสาธารณสุข 24 แห่ง ด้านวัดหรืออาราม 204 แห่ง ด้านเรือนโบราณ 53 แห่ง ด้านประวัติศาสตร์ 159 แห่ง ด้านชาติพันธุ์ 74 แห่ง ด้านศิลปะหรือการแสดงจำนวน 56 แห่ง ด้านชีวประวัติบุคคลสำคัญ 114 แห่ง ด้านเครื่องปั้นดินเผา 36 แห่ง ด้านการทหารและศึกสงคราม 61 แห่ง ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 16 แห่ง ด้านการสื่อสารและไปรษณีย์ 9 แห่ง ด้านการเงินการธนาคาร 10 แห่ง เกี่ยวกับพระป่า 23 แห่ง และเนื้อหาส่วนอื่น ๆ อีก 69 แห่ง ทว่า หากจำแนกตามประเภทหน่วยงานที่บริหารจัดการพิพิธภัณฑ์สามารถแบ่งได้เป็น หน่วยงานราชการ 249 แห่ง ภาคเอกชน 200 แห่ง มูลนิธิและองค์กรไม่แสวงกำไร 33 แห่ง ชุมชนท้องถิ่น 72 แห่ง สถาบันการศึกษา 299 แห่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 110 แห่ง และวัดอีกจำนวน 350 แห่ง (ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2556)

ในเขตกรุงเทพมหานครมีจำนวนพิพิธภัณฑ์มากถึง 184 แห่ง เฉพาะเขตพระนครอันเป็นที่ตั้งของทั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร และพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยาม มีจำนวน 29 แห่ง (ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2556) ส่งผลให้ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับให้เป็นประเทศที่มีพิพิธภัณฑ์มากที่สุดในอันดับต้น ๆ ของเอเชียและของโลก อย่างไรก็ตามสถิติเชิงปริมาณกับอัตราส่วนเชิงคุณภาพกลับสวนทางกัน เนื่องจากความสนใจของประชาชนไทยต่อการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ยังน้อยอยู่เมื่อเทียบกับสถิติการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ของพลเมืองในประเทศอื่นทั่วโลก เห็นได้ชัดจากผลการสำรวจของสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากรเมื่อปีพุทธศักราช 2553 ได้สรุปสถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทั้ง 42 แห่งทั่วประเทศในปีงบประมาณ 2554 พบว่า จำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหลายแห่งมีแนวโน้มผู้เข้าชมลดลงเมื่อเทียบกับปี 2553 ซึ่งจำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทั้ง 42 แห่ง มีทั้งหมด 3,011,225 คน เป็นคนไทย 2,839,959 คน และชาวต่างชาติ 171,266 คน (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับประจำวันจันทร์ 9 ตุลาคม 2555)

มูลค่าเฉลี่ยของผู้เข้าชมที่เป็นนักเรียนนักศึกษาเพียง 51,000 คนต่อปีงบประมาณ หรือประมาณ 4,280 คนต่อเดือนเท่านั้น นับเป็นสถิติที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับอัตราส่วนของจำนวนนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 300,070 คน (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2557, หน้า 36) ซึ่งตามมาตรฐานของพิพิธภัณฑ์แห่งชาติสากลได้กำหนดมาตรฐานเชิงสถิติไว้ว่า

พิพิธภัณฑ์สถานที่ดีควรมีปริมาณผู้เข้าชมไม่น้อยกว่าร้อยละ 12.5 ของประชากรทั้งหมด (ต่อจรัสพงษ์สาลิ, 2541, หน้า 4) สอดรับกับความคิดเห็นของอาจารย์ทม เกตุวงศา นักวิชาการด้านพิพิธภัณฑ์จากมหาวิทยาลัยมหาสารคามในงานเสวนาทางวิชาการหัวข้อ “นักวิชาการ นักจัดการ วัฒนธรรม ตอบโจทย์พิพิธภัณฑ์ชาวบ้านและพิพิธภัณฑ์เอกชน ได้อย่างไร”

ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ความว่า

“สิ่งที่เห็นชัดในงานด้านพิพิธภัณฑ์คือการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชมกับตัวพิพิธภัณฑ์ เพราะเป้าหมายของการทำพิพิธภัณฑ์ขึ้นมาคือการมีคนเข้าชมฉะนั้นทำอย่างไรจึงจะมีคนเข้าชม ต้องมีกลยุทธ์ทางการตลาดขณะเดียวกันพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยมีปัญหาเรื่องไม่มีผู้เข้าชมเหมือนกันอาจเป็นเพราะลืมนึกถึงการจัดการระหว่างพิพิธภัณฑ์และผู้เข้าชมซึ่งสำคัญต่อพิพิธภัณฑ์มาก” (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2554, หน้า 12)

หากวิเคราะห์เกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้คนไทยไม่มีแรงจูงใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สามารถเริ่มต้นพิจารณาได้ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลอันเป็นส่วนย่อยที่เล็กที่สุดของสังคม จะเห็นได้ว่าคนไทยส่วนใหญ่ขาดคุณลักษณะเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะเข้าใจว่าการศึกษารียนรู้ในระบบภายในสถาบันการศึกษาเพียงพอแล้วสำหรับการพัฒนาสติปัญญา แต่กลับมองข้ามความสำคัญของแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ นอกสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิพิธภัณฑ์ใกล้บ้านซึ่งจะปลูกฝังให้ผู้เข้าชมได้เรียนรู้รากเหง้าและภูมิปัญญาในท้องถิ่นก่อนในเบื้องต้น เพื่อต่อยอดไปสู่การเรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่อื่น ดังนั้น การเข้าชมพิพิธภัณฑ์ของคนไทยแต่ละครั้งจึงขึ้นอยู่กับเงื่อนไขภาคบังคับมากกว่าเกิดจากความสนใจใคร่รู้ของตนเอง ทั้งยังคิดว่ามีสื่อการเรียนรู้อีกมากมายที่สามารถเข้าถึงความรู้นอกห้องเรียนได้ง่ายและสะดวกสบายกว่าการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็น อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ โทรทัศน์ วิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ จนเลยเถิดไปว่าการเข้าชมพิพิธภัณฑ์มีคุณูปการมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการเสริมสร้างสัมพันธ์ภาพร่วมกันระหว่างเพื่อนและสมาชิกในครอบครัว ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ด้วยตัวเอง รวมถึงเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สอดรับกับความคิดเห็นของ เดชชาติ นิลวิเศษ นักศึกษาสาขาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ความว่า

“ด้วยสภาพสังคมทุกวันนี้ต้องแข่งขันกันทำมาหากินพ่อแม่หรือผู้ปกครองส่วนใหญ่จึงไม่ว่างที่จะพาเด็กไปเที่ยวพิพิธภัณฑ์เด็กจึงขาดโอกาสสำคัญในการเรียนรู้ส่วนนี้เมื่อไม่รู้จักก็จะคิดเพียงแต่ว่าพิพิธภัณฑ์คือที่เก็บของเก่า ไม่น่าสนใจซึ่งนั่นไม่ต่างจากความคิดของผู้ใหญ่ในปัจจุบันที่

ตอนเด็ก ๆ ไม่ได้มีโอกาสเข้าพิพิธภัณฑ์” (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับประจำวันที 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 คอลัมน์ คำตอบของงานสร้างเสริมพิพิธภัณฑ์)

จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีประวัติการเริ่มต้นงานพิพิธภัณฑ์สถานเก่าแก่ที่สุดประเทศหนึ่งในทวีปเอเชียแต่เมื่อมองในแง่การพัฒนาให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานงานพิพิธภัณฑ์ระดับสากลแล้วต้องยอมรับว่าประเทศไทยยังมุ่งเน้นส่งเสริมพิพิธภัณฑ์ในเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ เนื่องจากขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านพิพิธภัณฑ์วิทยา อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากหลักสูตรการเรียนการสอนด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษาซึ่งยังมีน้อยมากในสถาบันการศึกษาของประเทศไทย ทรัพยากรบุคคลด้านพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่มักสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ และขาดการต่อยอดองค์ความรู้ในประเทศไทยอย่างเป็นทางการ เนื่องจากระบบบริหารจัดการที่แตกต่างกัน ดังทัศนะของเจนภพ จบกระบวนวรรณ ในคอลัมน์ “วิกฤติการณ์ขาดแคลนบุคลากรทางด้านพิพิธภัณฑ์” ความว่า

“เราไม่มีบุคลากรผู้เชี่ยวชาญงานพิพิธภัณฑ์ ก็เพราะไม่มีหลักสูตรการเรียนเพื่อผลิตบัณฑิตที่เป็นเอกทางด้านงานพิพิธภัณฑ์ในหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิต.. ในหลักสูตรการศึกษา ระดับอุดมศึกษาของไทยเราเองก็ยังไม่ได้ยกระดับความสำคัญให้กับงานพิพิธภัณฑ์เลย ก่อนจะกำหนดมาตรฐานของพิพิธภัณฑ์ไทย เราน่าจะมาช่วยกันเรียกร้องค่านักวิชาการพิพิธภัณฑ์หรือคนพิพิธภัณฑ์คุณภาพให้ได้เสียก่อน เปิดสอนนักศึกษาวิชาเอกพิพิธภัณฑ์ระดับปริญญาตรี เพื่อผลิตคนพิพิธภัณฑ์คุณภาพให้ได้จำนวนที่เพียงพอต่อการดูแลพิพิธภัณฑ์ทั่วประเทศนี้คือวาระของชาติ ในอำนาจการดูแลของกระทรวงวัฒนธรรม” (เจนภพ จบกระบวนวรรณ, 2555, หน้า 12)

ทั้งนี้พิพิธภัณฑ์ไทยอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการ 3 รูปแบบหลัก ประกอบด้วย พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ภาคเอกชน และพิพิธภัณฑ์ภาครัฐบาลที่แยกย่อยออกมาเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติซึ่งปัจจุบันอยู่ภายใต้การดำเนินงานของกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม กับพิพิธภัณฑ์สถานี่ดำเนินงานโดยหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐนอกเหนือจากกรมศิลปากร (วิชัย สุบรรณบรรณ, 2554, หน้า 20) ทั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โดยเปรียบเทียบเฉพาะพิพิธภัณฑ์ที่มีระบบบริหารจัดการแบบภาครัฐบาลและองค์การมหาชน ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร สังกัดกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ หรือมิวเซียมสยาม สังกัดสำนักงานบริหารและพัฒนา

องค์ความรู้ (องค์การมหาชน) ของสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งแห่งหนึ่งก่อตั้งมาตั้งแต่พุทธศักราช 2477 มีอายุยาวนานนับศตวรรษ ขณะที่อีกแห่งหนึ่งเริ่มก่อตั้งเมื่อพุทธศักราช 2550 โดยเหตุผลในการเลือกทั้งสองพิพิธภัณฑสถานมาเป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบเนื่องจากผู้วิจัยเคยทำสารนิพนธ์ในระดับปริญญาตรีและวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโทเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานไทยทรงดำ ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นที่บริหารจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องการต่อยอดองค์ความรู้ด้านพิพิธภัณฑสถานจากระดับท้องถิ่น ไปสู่ ภาครัฐบาลหรือเอกชน โดยตั้งเป้าหมายให้เป็นพิพิธภัณฑสถานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เพื่อความสะดวกในการทำวิจัยและลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล (ปริญญา ชาวสมุน, 2557)

จากการทบทวนวรรณกรรมและข้อมูลเชิงสถิติชี้ให้เห็นว่าเขตที่มีจำนวนพิพิธภัณฑสถานมากที่สุดในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เขตพระนคร อันเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานมากถึง 29 แห่ง ประกอบด้วย มิวเซียมสยาม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร เขตพระนคร พิพิธภัณฑสถานปิ่นใหญ่วิทยา พิพิธภัณฑสถานเครื่องปั้นดินเผา พิพิธภัณฑสถานกองทัพปกเกล้าสมเด็จพระเกียรติ พิพิธภัณฑสถานผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ นิทรรศสถาน โกสินทร์ พิพิธภัณฑสถานในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ พิพิธภัณฑสถานพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พิพิธภัณฑสถานพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พิพิธภัณฑสถานเหรียญ พิพิธภัณฑสถานบางลำพู พิพิธภัณฑสถานวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พิพิธภัณฑสถานราชทัณฑ์ พิพิธภัณฑสถานธนาคารแห่งประเทศไทย พิพิธภัณฑสถานหอศิลป์แห่งชาติ พิพิธภัณฑสถานกรมที่ดิน พิพิธภัณฑสถานโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติศิลป์ พีระศรี อนุสรณ์ พิพิธภัณฑสถานธนาคารออมสิน พิพิธภัณฑสถานภัคดีภัทร พิพิธภัณฑสถานกองทัพปกเกล้าสมเด็จพระเกียรติ พิพิธภัณฑสถาน 14 ตุลา พิพิธภัณฑสถานศาลรัฐธรรมนูญ ไปรษณีย์คาร หอศิลป์ร่วมสมัยพระนคร และ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ แต่ที่มีความโดดเด่นในฐานะพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งได้รับความนิยมในการเข้าชมเป็นจำนวนมากคือ สถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติ หรือ มิวเซียมสยาม และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร อันเปรียบเสมือนพิพิธภัณฑสถานประจำชาติ ซึ่งทั้งสองแห่งมีตัวแปรต้นที่เหมือนกันในเรื่องพื้นที่ที่ตั้ง เส้นทางการคมนาคม ขนาดของอาคาร สถานที่ และการเข้าถึงบริการของนักท่องเที่ยวหรือประชาชนทั่วไปที่ไม่แตกต่างกันมากนัก นอกจากนี้ เนื้อหาสาระของทั้งส่วนจัดแสดงแบบถาวรและแบบชั่วคราวของพิพิธภัณฑสถานทั้งสองแห่ง ได้ถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เหมือนกัน ด้วย (ธนิกเลิศชาญฤทธิ์, 2554, หน้า 24-32)

อย่างไรก็ตามพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร อยู่ในฐานะของพิพิธภัณฑ์ประจำชาติ ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ในฐานะพิพิธภัณฑ์แห่งแรกของประเทศไทย ซึ่งมีสถิติผู้เข้าชมน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับพิพิธภัณฑ์แห่งอื่น ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน จนหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องยื่นมือเข้ามาช่วยสร้างแรงจูงใจให้ทั้งชาวไทยและต่างชาติหันมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้กันมากยิ่งขึ้น โดยในปีพุทธศักราช 2552 แผนบริหารราชการแผ่นดินได้กำหนดนโยบายส่งเสริมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ส่งผลให้กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ได้จัดทำแผนพัฒนาพิพิธภัณฑ์โดยให้ความสำคัญกับแผนปรับปรุงคุณภาพการบริการ กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ และแผนการประชาสัมพันธ์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อันประกอบไปด้วย 10 พิพิธภัณฑ์นำร่อง โดยมีพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครเป็นหนึ่งในจำนวนพิพิธภัณฑ์ดังกล่าวด้วย (นพวรรณ วจนสุนทร, 2553, หน้า 61-78)

ขณะที่สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ หรือมิวเซียมสยามมีสถิติการเข้าชมมากกว่าหนึ่งแสนคนต่อปี หลังจากเปิดทำการในปีพุทธศักราช 2550 เป็นเวลา 1 ปีกับอีก 2 เดือน มีสถิติผู้เข้าชม 261,317 คน เฉลี่ยเข้าชมวันละ 659 คน มีสมาชิกในเว็บไซต์เพจมากกว่าหนึ่งแสนคน โดยได้รับประกาศนียบัตรชนะเลิศด้านให้บริการยอดเยี่ยมจากเว็บไซต์ทริปแอดไวเซอร์ เว็บไซต์แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมของโลก ประจำปี 2558 และได้รับคัดเลือกให้เป็นองค์กรที่ทำคุณประโยชน์ด้านนันทนาการ ประจำปี 2552 สาขาบริหารจัดการนันทนาการดีเด่น จากสำนักงานพัฒนาการกีฬาและนันทนาการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาตามโครงการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำคุณประโยชน์ด้านนันทนาการ นอกจากนี้ยังได้รับการจัดอันดับจากผู้อ่านนิตยสาร Real Parenting ที่คัดเลือกให้มิวเซียมสยามเป็นสุดยอดแหล่งเรียนรู้สำหรับครอบครัวหรือ Parent of the Year หัวข้อ Best Playground อันดับที่ 1 ประจำปี 2558 อันดับที่ 3 ประจำปีพุทธศักราช 2555 และ 2556 สองสมัยซ้อน และได้รับรางวัล 2013 Traveler Choice อันดับ 8 พิพิธภัณฑ์ยอดนิยมในประเทศไทย ที่ได้รับคัดเลือกจากนักท่องเที่ยวในทริปแอดไวเซอร์ เว็บไซต์การท่องเที่ยวชื่อดัง ส่วนตัวอาคารจัดแสดงซึ่งเป็นกระทรวงพาณิชย์เก่าเคยได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประจำปีพุทธศักราช 2549 (นิติเทพ ชัยยะ, 2556, หน้า 120-121)

จะเห็นได้ว่าแม้ทั้งสองพิพิธภัณฑ์จะตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันคือเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร อันเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ ซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก แต่กลับมีสถิติการเข้าชมที่แตกต่างกัน ทั้งที่พิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งเป็นพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และมานุษยวิทยาด้วยกันทั้งคู่ เนื้อหาในการนำเสนอไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานมากถึง 29 แห่ง จึงควรค่าแก่การศึกษา การสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ ระหว่างแห่งหนึ่งซึ่งประสบปัญหาเกี่ยวกับ สถิติผู้เข้าชมที่พยายามสร้างแรงจูงใจให้คนหันมาให้ความสนใจศึกษาเรียนรู้เรื่องราว ทางประวัติศาสตร์และ โบราณคดีมากยิ่งขึ้นว่ามีแนวทางบริหารจัดการอย่างไร เพราะความคิดเห็น ของประชาชนส่วนใหญ่มองว่าการทำความเข้าใจเนื้อหาสาระด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดีและ ชาติพันธุ์วิทยาเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ยาก ซึ่งทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังไม่ได้พัฒนา สื่อกลางในการเรียนรู้ให้ประชาชนและผู้เข้าชมได้ทำความเข้าใจง่ายขึ้นและเกิดความเพลิดเพลิน มากเท่าที่ควร ขณะที่มิวเซียมสยามประสบความสำเร็จในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน เพื่อการเรียนรู้ ด้วยการนำนวัตกรรม เทคโนโลยี และสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยเข้ามาช่วยให้ การเรียนรู้เนื้อหาสาระทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และชาติพันธุ์วิทยาเกิดความเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น จนมีสถิติผู้เข้าชมอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ ซึ่งนำศึกษาเรียนรู้ว่ามิวเซียมสยามมีแนวทางใน การบริหารจัดการอย่างไรเช่นกัน (พฐ คุศศิริพิทักษ์, 2556, หน้า 47-52)

แน่นอนว่าระบบบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานแต่ละประเภทย่อมมีทั้งข้อดีและข้อเสีย แตกต่างกันไป การเลือกเปรียบเทียบระบบบริหารจัดการระหว่างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑสถานของภาครัฐบาล กับมิวเซียมสยามอันเป็นพิพิธภัณฑสถานแบบ องค์กรมหาชน อาจเกิดข้อโต้แย้งว่ามีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องงบประมาณ วัตถุประสงค์ที่มา รองรับ ความรู้ความสามารถของบุคลากร และต้นทุนในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานหลายด้าน ที่แตกต่างกัน ทว่า หากพิจารณาในแง่วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งพิพิธภัณฑสถานไม่ว่าจะเป็นภาครัฐบาล เอกชน หรือองค์กรมหาชน ย่อมมีเป้าหมายเดียวกันคือส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้และพัฒนา กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ตามรูปแบบการศึกษาตลอดชีวิตที่ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถ เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานได้ทั่วถึงและเท่าเทียม สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ข้อดีและ ข้อเสียระหว่างกันได้โดยไม่เกิดอุปสรรค โดยนำข้อดีในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ ของมิวเซียมสยาม ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นพิพิธภัณฑสถานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ชั้นนำของประเทศไทย มาใช้เป็นต้นแบบในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งประสบปัญหาผู้เข้าชมน้อยและเนื้อหาสาระหลักที่เป็นจุดเน้นจุดเด่นของพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ คือเรื่องประวัติศาสตร์และ โบราณคดี โดยหลายคนมองว่าเป็นเนื้อหาที่เข้าใจได้ยาก ต้องมี พื้นฐานความรู้ทางประวัติศาสตร์มาก่อน จึงทำให้เกิดความเบื่อหน่ายไม่น่าสนใจ และหลายคนมองว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้เป็นพื้นที่สำหรับนักเรียนนักศึกษา นักวิชาการ และนักท่องเที่ยว ผู้คนทั่วไป เกิดภาพจำว่าไม่มีสิ่งใดจูงใจให้น่าเยี่ยมชม ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เปรียบเสมือนพิพิธภัณฑสถานประจำชาติที่บอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของคนไทยและ

สังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผ่านวัตถุจัดแสดงที่เป็นของจริงและหาชมได้ยาก ควรค่าแก่ การสงวนรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ และใช้เป็นที่กลางในการศึกษาเรียนรู้เรื่องราว ทางประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี (กานต์วี ชมเชย, 2557, หน้า 16-25)

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ทั้งหมด 3 ข้อ ประกอบด้วย

1) ศึกษาการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยามผ่านขอบเขตการศึกษา เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ 4 รูปแบบด้วยกัน ประกอบด้วย เนื้อหาและการจัดแสดง รูปแบบการประชาสัมพันธ์ รูปแบบโครงการหรือกิจกรรม และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ อันเกิดจากการทบทวนวรรณกรรมว่าด้วยเรื่องแรงจูงใจจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องทั้งของไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากรายงานประจำปี 2012 เรื่อง “Future Forecasting and the Challenges Facing Museums” ซึ่งจัดทำโดยพิพิธภัณฑ์หอศิลป์แห่งชาติประจำ ประเทศไอร์แลนด์ ได้ระบุว่าสิ่งจำเป็นในการจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์ประกอบไปด้วย การออกแบบและจัดแสดงนิทรรศการ กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และการประชาสัมพันธ์ผ่าน สื่อออนไลน์ (สถาบันการเรียนรู้แห่งชาติ, 2557, หน้า 11-13)

โดยสามารถสรุปสาระสำคัญหลักที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชม พิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ได้ 4 ประเด็นสำคัญดังกล่าวในข้างต้น เนื่องจากรูปแบบการจัดแสดงที่นำ เทคโนโลยีและเทคนิควิธีที่น่าสนใจให้ผู้เข้าชมได้มีส่วนร่วม ย่อมแตกต่างจากการตั้งวัตถุไว้ให้ชม ด้วยสายตาหรือติดป้ายให้อ่านแบบไร้ชีวิตชีวา ขณะที่การประชาสัมพันธ์ย่อมมีความสำคัญในฐานะ กระบอกเสียงที่ช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปได้ติดตาม ความเคลื่อนไหวการดำเนินกิจกรรมโครงการของพิพิธภัณฑ์อยู่ตลอดเวลา แน่นนอนว่ารูปแบบ กิจกรรมหรือโครงการที่ตอบสนองต่อความสนใจใฝ่รู้ของประชาชนทุกเพศวัยและ ระดับการศึกษา ด้วยความคิดริเริ่มดำเนินกิจกรรมโครงการอย่างสร้างสรรค์และแตกต่างหลากหลาย ย่อมทำให้แวดวงพิพิธภัณฑ์เกิดความน่าสนใจและอยู่ในกระแสความนิยมของประชาชนอย่างยั่งยืน ที่สำคัญคือ สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ หมายถึงบริบทแวดล้อมอื่น ๆ ภายในพิพิธภัณฑ์ที่เอื้ออำนวย ให้กระบวนการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุดเพื่อการสืบค้นฐานข้อมูล ด้านพิพิธภัณฑ์ ห้องคอมพิวเตอร์ซึ่งใช้เป็นที่เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ห้องโสตทัศนูปกรณ์ และ ห้องกิจกรรมสันทนาการ เป็นต้น โดยงานวิจัยนี้จะสะท้อนให้เห็นความแตกต่างของระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ที่ดีว่าเป็นอย่างไร มีอุปสรรคปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหา ต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้อย่างไรบ้าง ผนวกรวมกับความรู้และประสบการณ์จากการศึกษา ศึกษานพิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศเข้าไว้ด้วย ตามโครงการศึกษาดูงานของหลักสูตร

ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และ โครงการทุนเรียนดีมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ประจำปีพุทธศักราช 2556 เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยทั้งหมดมาพัฒนารูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครเพื่อการเรียนรู้แล้วนำเสนอออกมาในรูปแบบของแผนภาพจำลอง

2) ศึกษาอุปสรรคปัญหาในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยามว่า พิพิธภัณฑ์ ทั้งสองแห่งมีอุปสรรคปัญหาในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์อย่างไรบ้าง เมื่อเกิดปัญหาแล้วมีแนวทางในการแก้ไขอย่างไร และผลลัพธ์ที่ได้จากแนวทางในการแก้ไขดังกล่าวประสบความสำเร็จหรือผิดพลาดอย่างไรบ้าง โดยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 จะใช้ทฤษฎีแรงจูงใจ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมผ่านเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วพบว่า แรงจูงใจสามารถจำแนกออกเป็น 3 รูปแบบ คือ แรงจูงใจทางกายภาพ แรงจูงใจทางจิตวิทยา และแรงจูงใจทางสังคม โดยผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎีแรงจูงใจดังกล่าวมาอธิบายการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม ผ่านขอบเขตการศึกษาเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ 4 รูปแบบ ประกอบด้วย เนื้อหาและการจัดแสดง รูปแบบการประชาสัมพันธ์ รูปแบบโครงการหรือกิจกรรม และ สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ อันเป็นวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ว่าสิ่งใดเป็นตัวกระตุ้น อะไรเป็นสิ่งเร้า และ ผู้ถูกกระตุ้นมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นอย่างไร ตัวอย่างเช่น รูปแบบการประชาสัมพันธ์ พิพิธภัณฑ์ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อออนไลน์ และสื่อทางเลือกอื่น ๆ เป็นตัวกระตุ้น ผู้เข้าชม โดยสิ่งเร้าย่อมได้แก่ คุณสมบัติเด่นของเครื่องมือในการสื่อสารที่มีความทันสมัย รวดเร็ว สอดคล้องต่อความต้องการของผู้เข้าชม แล้ววิเคราะห์ว่าผู้เข้าชมเกิดปฏิกิริยาตอบสนองต่อรูปแบบการประชาสัมพันธ์เหล่านั้นอย่างไร ขณะที่วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาอุปสรรคปัญหาในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม จะใช้ทฤษฎีแรงจูงใจวิเคราะห์ว่า ผู้ถูกกระตุ้น สิ่งเร้า และผู้ถูกกระตุ้น มีส่วนเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการเกิดอุปสรรคปัญหาในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์อย่างไรบ้าง และมีส่วนร่วมในการแก้ไขพัฒนาอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นอย่างไร

3) พัฒนารูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพียงแห่งเดียว เนื่องจากยังประสบปัญหาเรื่องจำนวนผู้เข้าชมที่ค่อนข้างน้อย ประกอบกับเนื้อหาสาระในส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และโบราณคดี ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจได้ยาก และวัตถุจัดแสดงส่วนใหญ่ภายใน

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครเป็นของจริงที่ต้องใช้ความระมัดระวังในการสัมผัสหรือเข้าถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็ก เยาวชน และผู้ที่มีระดับการศึกษาน้อยจึงควรค่าอย่างยิ่งแก่การพัฒนา แนวทางสร้างแรงจูงใจให้คนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อศึกษาเรียนรู้เรื่องราวที่เข้าใจได้ยากอย่าง ประวัติศาสตร์และโบราณคดี ให้เป็นเรื่องที่สามารถเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

ทั้งนี้การออกแบบส่วนจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครได้กำหนด ขอบเขตเฉพาะสามหัวข้อใหญ่ในส่วนจัดแสดงถาวรเท่านั้น ประกอบด้วย (1) ประวัติศาสตร์ ชาติไทย จัดแสดงในพระที่นั่งศิวโมกษพิมาน (2) ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีใน ประเทศไทย จัดแสดงตามยุคสมัย คือ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จัดแสดงในอาคารส่วนหลังของ พระที่นั่งศิวโมกษพิมาน สมัยประวัติศาสตร์จัดแสดงในอาคารใหม่ 2 หลัง ที่สร้างขนานบสองข้าง ของหมู่พระวิมานเมื่อปีพุทธศักราช 2510 โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ สมัยก่อนพุทธศักราช 1800 ได้แก่ สมัยทวารวดี สมัยศรีวิชัย และสมัยลพบุรีจัดแสดงในอาคารมหาสุรสิงหนาท และส่วนที่ 2 คือ สมัยหลังพุทธศักราช 1800 เป็นต้นมา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์จัดแสดงในอาคารประพาส พิพิธภัณฑ์ (3) ประณีตศิลป์และชาติพันธุ์วิทยา จัดแสดงในหมู่พระวิมาน คือ พระที่นั่งวสันตพิมาน พระที่นั่งวายุสถานอมเรศ และพระที่นั่งพรหมเมศธาดา ซึ่งเนื้อหาในส่วนจัดแสดงถาวรทั้ง 3 แห่ง มีจุดเด่นเรื่อง โบราณวัตถุซึ่งเป็นของจริงและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ประกอบกับเรื่องราว มีความเข้าใจได้ยาก จึงควรค่าอย่างยิ่งแก่การนำข้อมูลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในข้อ 1 และ 2 มาประมวลเพื่อใช้ในการออกแบบสร้างสรรค์ส่วนจัดแสดงภายใน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ให้ประชาชนทั่วไปเกิดแรงจูงใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้อย่างเข้าใจ ได้ง่ายและเกิดความเพลิดเพลินควบคู่กันไป (ชนิสรา ทัพพะรังสี, 2544, หน้า 75-90) แล้วนำเสนอ ออกมาในรูปแบบแผนภาพจำลอง

โดยแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คน เข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร คือทฤษฎีการเรียนรู้ของ กาย์ที่จำแนกหลักการเรียนรู้ออกเป็น 9 ขั้นตอน หลังจากที่ถูกวิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ของนักคิดนักวิชาการจนครบถ้วน แล้ววิเคราะห์ว่าทฤษฎีการเรียนรู้ของกาย์ มีความสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ภายในพิพิธภัณฑ์มากที่สุด ทั้งยังสอดคล้องกับการสร้างแรงจูงใจ ให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์ เนื่องจากทฤษฎีการเรียนรู้ของกาย์มุ่งเน้นสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนรู้ก่อน เป็นเบื้องต้น โดยหลักการเรียนรู้ 9 ขั้นตอนของกาย์ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 “การสร้างความสนใจ” ด้วยการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้สำหรับจูงใจ ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเนื้อหาสาระของบทเรียน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกรเข้าชมพิพิธภัณฑ์

จะพบว่า สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้เป็นหนึ่งในรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในขอบเขตการศึกษา

ขั้นที่ 2 “แจ้งจุดประสงค์” เป็นการบอกให้ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียนเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเข้าชมพิพิธภัณฑ์จะพบว่า พิพิธภัณฑ์ทุกแห่งจะแจ้งให้ผู้เข้าชมทราบในเบื้องต้นว่าเนื้อหาสาระที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์เป็นอย่างไรบ้าง ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องอะไร

ขั้นที่ 3 “ทบทวนความรู้เดิม” เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็นเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเข้าชมพิพิธภัณฑ์ พบว่า ภัณฑารักษ์ที่นำชมพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่จะปูพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระในส่วนจัดแสดงให้ผู้เข้าชมได้เข้าใจอย่างง่าย ๆ ก่อนที่จะเข้าชมเนื้อหาสาระที่มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถศึกษาเรียนรู้ส่วนจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ได้อย่างไม่สับสน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเข้าชมพิพิธภัณฑ์ พบว่า ยังเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีเนื้อหาสาระเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดีอย่างพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ยังมีความจำเป็นในการปูความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจทำให้สามารถเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 “เสนอบทเรียนใหม่” เป็นการต่อยอดจากขั้นที่ 3 เมื่อผู้เรียนได้ทบทวนความรู้เดิมแล้วย่อมเกิดความพร้อมในการศึกษาเรียนรู้สิ่งใหม่ หากนำมาเปรียบเทียบกับเข้าชมพิพิธภัณฑ์ พบว่า หลังจากภัณฑารักษ์ได้แนะนำภาพรวมของส่วนจัดแสดงทั้งหมดภายในพิพิธภัณฑ์และปูพื้นฐานความรู้ที่จำเป็นต่อการเข้าชมแล้ว ผู้ชมสามารถศึกษาเรียนรู้เนื้อหาสาระในส่วนจัดแสดงต่าง ๆ ด้วยตัวเอง เพื่อทำความเข้าใจกับองค์ความรู้แบบใหม่ที่ต่อยอดจากองค์ความรู้เดิมได้อย่างเกิดประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 5 “ให้แนวทางการเรียนรู้” เป็นการช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมด้วยตนเองเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเข้าชมพิพิธภัณฑ์ พบว่า พิพิธภัณฑ์ได้แนะนำให้ผู้เข้าชมทราบว่าภายในส่วนจัดแสดงต่าง ๆ มีสื่อการเรียนรู้ที่สามารถมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระภายในส่วนจัดแสดงได้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 6 “ให้ลงมือปฏิบัติ” เป็นการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงซึ่งเป็นการต่อยอดหลังจากให้แนวทางการเรียนรู้ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเข้าชมพิพิธภัณฑ์ พบว่า ผู้เข้าชมสามารถทดลองใช้สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในส่วนจัดแสดงด้วยตนเอง เช่น ภายในพิพิธภัณฑ์มีการนำเทคโนโลยีทันสมัยมาช่วยสร้างความน่าสนใจและสนุกสนานเพลิดเพลินผ่านระบบแสง สี เสียง และประสาทสัมผัส ระหว่างเข้าชมพิพิธภัณฑ์

ขั้นที่ 7 “ให้ข้อมูลย้อนกลับ” เป็นขั้นที่ผู้สอนให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติกิจกรรมหรือการเรียนรู้ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ พบว่า ภัณฑารักษ์ของพิพิธภัณฑ์มีการสรุปสาระความรู้ทั้งหมดให้แก่ผู้เข้าชมภายหลังจากเยี่ยมชมส่วนจัดแสดงแล้ว หรืออาจตั้งประเด็นคำถามให้ผู้เข้าชม ได้คิดวิเคราะห์แสวงหาคำตอบด้วยตนเอง โดยไม่ชี้นำว่าคำตอบที่ถูกต้องคืออะไร แต่เป็นกระบวนการฝึกฝนให้ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้คิดหรือใช้วิจารณญาณด้วยตนเอง

ขั้นที่ 8 “ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์” เป็นการชี้วัดและประเมินผลว่าผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระมากน้อยเพียงใด เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ พบว่า พิพิธภัณฑ์มักมีการแจกแบบประเมินผลการเข้าชมพิพิธภัณฑ์แก่ผู้ชม เพื่อให้ประเมินความพึงพอใจที่มีต่อพิพิธภัณฑ์ หรือเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้พิพิธภัณฑ์ได้นำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ต่อไป

ขั้นที่ 9 “ส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนความรู้” เป็นการมอบหมายงานเพื่อให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้เพิ่มเติม หากนำมาเปรียบเทียบกับการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ พบว่า เมื่อผู้ชมเกิดความพึงพอใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์แล้วย่อมเกิดความต้องการที่จะกลับมาแสวงหาความรู้ภายในพิพิธภัณฑ์อีกครั้ง หรือชักจูงให้บุคคลรอบข้างได้มาสัมผัสประสบการณ์การเรียนรู้ภายในพิพิธภัณฑ์แบบตนเองบ้าง เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาพิพิธภัณฑ์อันเป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างยั่งยืน (Victoria, 2006, pp. 3-4)

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมผลการศึกษาวิจัยดังกล่าวให้แก่ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร สำหรับนำไปปรับปรุงพัฒนาระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การเสนอข้อมูลของงานวิจัยหรือแบบจำลองส่วนจัดแสดงเพื่อการเรียนรู้ใหม่ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะต้องไม่ขัดแย้งกับตัวบทกฎหมายที่บังคับใช้กับพิพิธภัณฑ์ สอดรับกับงบประมาณที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้รับการจัดสรรจากกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม และเป็นไปตามหลักบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์เป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดความเป็นไปได้ในการปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

จะเห็นได้ว่า พิพิธภัณฑ์ในระบบราชการได้รับเงินงบประมาณแผ่นดินสนับสนุนการดำเนินงานอยู่แล้ว ความพยายามและแรงจูงใจในการปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการในเชิงธุรกิจ การตลาด และการสื่อสารกับผู้ชมของพิพิธภัณฑ์ในระบบราชการจึงไม่เกิดพลวัต ขณะที่องค์กรธุรกิจจะอยู่รอดได้ต้องใช้ระบบบริหารตนเองและองค์กรในเชิงการตลาดเป็นสำคัญ เพราะความอยู่รอดขององค์กรขึ้นอยู่กับหลักการตลาดที่จะเรียกลูกค้าให้เข้าสู่องค์กรได้มากที่สุด ส่งผลให้พิพิธภัณฑ์ของรัฐบาลไม่ตอบสนองความต้องการของผู้ชม

ไม่สามารถสื่อสารกับผู้ชมได้ ที่สำคัญคือไม่สามารถเป็นศูนย์กลางการศึกษาเรียนรู้นอกระบบสถานศึกษาได้ตามวัตถุประสงค์ของการเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ความรู้สึกในด้านลบที่มีต่อพิพิธภัณฑสถานของรัฐจึงเกิดขึ้น และไม่สามารถดึงดูดผู้ชมให้เข้าสู่พิพิธภัณฑสถานได้ กลายเป็นวงจรที่สร้างความล้มเหลวไปทั่วระบบพิพิธภัณฑสถานทั้งของภาคราชการและเอกชน จึงกล่าวได้ว่า การไม่พยายามเสริมสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมของพิพิธภัณฑสถานภาครัฐบาล ด้วยเหตุผลของงบประมาณแผ่นดินที่มีอยู่แล้ว ประกอบกับบุคลากรส่วนใหญ่ที่เป็นข้าราชการและพนักงานประจำของรัฐซึ่งมีรายได้นั่นเอง ไม่พยายามปรับปรุงพัฒนาระบบบริหารจัดการให้ดียิ่งขึ้น ถือเป็นความคิดและแนวทางปฏิบัติที่ผิดพลาดอย่างยิ่ง เพราะควรคำนึงถึงผลลัพธ์ในระยะยาวที่จะเกิดขึ้นกับทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม อันเป็นผลมาจากกระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ตลอดชีวิต (มนัส แก้วบุชา, 2542, หน้า 1-2)

ทั้งนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2559 ได้มุ่งเน้นเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ที่นำต้นทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งพิพิธภัณฑสถานเป็นต้นทุนทางสังคมอย่างหนึ่ง ที่ไม่ได้สร้าง “มูลค่าเพิ่ม” ในเชิงเศรษฐกิจอย่างเดียว แต่ยังสร้าง “คุณค่าเพิ่ม” ให้แก่คนไทยและศิลปวัฒนธรรมไทยอีกด้วย ดังนั้น พิพิธภัณฑสถานที่ดีจึงไม่ได้สร้างขึ้นมาเพื่อรองรับคนไทยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศผู้เข้ามาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อศึกษาเรียนรู้รากเหง้าของความเป็นไทยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อปี พ.ศ. 2558 ที่รวมตัวกันเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ย่อมควรค่าแก่การศึกษา รูปแบบการเสริมสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมิวเซียมสยาม ซึ่งมีเนื้อหาสาระและรูปแบบการจัดแสดงที่นำเสนอความเป็นไทยอันเกี่ยวข้องยึดโยงกับประวัติศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย ส่งผลให้มีแนวโน้มว่าประชากรในประเทศเพื่อนบ้านจะสนใจเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น ดังนั้น หากพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ หันมาตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานอย่างเป็นระบบและสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้อย่างจริงจัง ย่อมส่งผลดีในหลากหลายมิติ เริ่มตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลที่พิพิธภัณฑสถานจะเป็นสื่อกลางในการสร้างคนให้กลายเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพคืออริการการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Scott & Susan, 2011, pp. 37-54)

ต่อมาคือระดับสถานศึกษาที่เด็กและเยาวชนจะเกิดคุณลักษณะในการเรียนรู้นอกห้องเรียนเพื่อให้เข้าใจถึงรากเหง้าความเป็นตนเองและรู้จักประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยมากยิ่งขึ้น ขณะที่ระดับประเทศย่อมช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างรายได้จากมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจจนคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นตามลำดับ

และสุดท้ายช่วยส่งเสริมความเข้าใจร่วมกันระหว่างประเทศ โดยเฉพาะประชากรในภูมิภาคเดียวกัน กล่าวคือ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รวมตัวกันเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเมื่อปี พ.ศ. 2558 จึงเป็นภาพสะท้อนให้เห็นว่าคุณูปการจากการมีพิพิธภัณฑที่ที่ดีในสังคมไทยถึงแม้จะเห็นช้า แต่กลับส่งผลดีในระยะยาวจนเกิดการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

คำถามการวิจัย

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑที่การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม มีการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑเพื่อการเรียนรู้อย่างไร มีอุปสรรคและปัญหาในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑเพื่อการเรียนรู้อย่างไร และนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑเพื่อการเรียนรู้ของ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑที่การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม
2. ศึกษาอุปสรรคและปัญหาในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑเพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑที่การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม
3. พัฒนารูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร เพื่อการเรียนรู้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑเพื่อการเรียนรู้ของ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑที่การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม
2. ทราบอุปสรรคปัญหาในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑเพื่อการเรียนรู้ของ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑที่การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม
3. ได้พัฒนารูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑเพื่อการเรียนรู้ของ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาแรงจูงใจเพื่อการเรียนรู้เฉพาะ 4 ประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย รูปแบบเนื้อหาและการจัดแสดง รูปแบบกิจกรรมโครงการ รูปแบบการประชาสัมพันธ์ และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาเฉพาะพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยามเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ใช้เวลาในการศึกษาวิจัยตั้งแต่ พ.ศ. 2556 ถึง พ.ศ. 2559

4. ขอบเขตด้านประชากร

เมื่อผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบโคงค์วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 แล้วนำมาพัฒนารูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร เพื่อการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จำเป็นต้องมีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ด้วยผู้ตรวจสอบข้อมูลที่มีความแตกต่างกันทั้งหมด 3 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้บริหารและบุคลากรของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และมิวเซียมสยาม ผู้เข้าชมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร เฉพาะที่เป็นคนไทยเท่านั้น และนักวิชาการอาจารย์ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษาและการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเลือกโดยใช้วิธีแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) และแบบบอกต่อกัน (Snow all Technique) จำแนกออกเป็นผู้บริหารและบุคลากรของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยามจำนวน 10 คน จากจำนวนบุคลากรในองค์กรทั้งหมด 70 คน จำแนกเป็นเจ้าหน้าที่ประจำจำนวน 40 คน และลูกจ้างโครงการจำนวน 30 คน ขณะที่กลุ่มตัวอย่างซึ่งใช้ในการเก็บข้อมูลจำแนกเป็นผู้บริหารและบุคลากรของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร จำนวน 10 คน จากจำนวนบุคลากรในองค์กรทั้งหมด 87 คน จำแนกเป็นข้าราชการและพนักงานราชการ จำนวน 27 คน ลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราวจำนวน 67 คน หาได้จากค่าเฉลี่ยโดยรวมของบุคลากรทั้งหมดของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร คือ 87 คน และมิวเซียมสยามอีก 70 คน เมื่อนำค่าเฉลี่ยของผู้เข้าชมทั้งสองพิพิธภัณฑ์มาหาค่ากลางรวมกันจะได้จำนวน 79 แล้วนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาคำนวณด้วยสูตร $n = N / 1 + N (e)^2$ โดยกำหนดค่าระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 จะได้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างคือ 20 คน

ต่อมาคือนักวิชาการและอาจารย์ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษาและการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรม จำนวน 7 คน โดยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

มีมหาวิทยาลัยที่เปิดหลักสูตรการเรียนการสอนดังกล่าวทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษาทั้งสิ้น 5 มหาวิทยาลัย ประกอบด้วย หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา วิชาเอกพิพิธภัณฑศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล มีอาจารย์ประจำหลักสูตรจำนวน 14 คน หลักสูตรวิชาโทพิพิธภัณฑสถานศึกษา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร มีอาจารย์ประจำหลักสูตรจำนวน 11 คน กลุ่มวิชาโบราณคดี พิพิธภัณฑ และมรดกทางวัฒนธรรม หลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีอาจารย์ประจำหลักสูตรจำนวน 16 คน รายวิชาการจัดการหอศิลป์และพิพิธภัณฑ หลักสูตรการจัดการทางวัฒนธรรม การเรียนการสอนทางไกล บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีอาจารย์ประจำหลักสูตรจำนวน 5 คน และหลักสูตรศิลปศาสตรุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจั คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มีอาจารย์ประจำหลักสูตรจำนวน 10 คน หากนำค่าเฉลี่ยโดยรวมของอาจารย์จากทั้งหมด 5 มหาวิทยาลัย ในหลักสูตรดังกล่าวจะได้ค่ากลางคือ 11 คน แล้วนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาคำนวณด้วยสูตร $n = N / 1 + N (e)^2$ โดยกำหนดค่าระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 จะได้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างคือ 7 คน โดยเลือกตัวแทนอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าวจาก 5 มหาวิทยาลัย ด้วยวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง พิจารณาจากการเป็นประธานหลักสูตรหรือหัวหน้าวิชาก่อนเป็นเบื้องต้น เศษส่วนที่เหลือพิจารณาจากความรู้ความสามารถด้านพิพิธภัณฑศึกษาอันเป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการและสังคม

ขณะที่กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เข้าชมพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยามมีจำนวน 400 คน คำนวนจากสูตรของทาโรยามาเน่ โดยหาค่าเฉลี่ยจากสถิติผู้เข้าชมมิวเซียมสยามตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 อันเป็นปีที่เริ่มเปิดทำการจำนวนทั้งสิ้น 195,468 คน ปี พ.ศ. 2552 จำนวนทั้งสิ้น 184,090 คน ปี พ.ศ. 2553 จำนวนทั้งสิ้น 161,046 คน ปี พ.ศ. 2554 จำนวนทั้งสิ้น 165,598 คน และปี พ.ศ. 2555 จำนวนทั้งสิ้น 167,820 คน ดังนั้น ค่าเฉลี่ยโดยรวมของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม ต่อปีคือ 739,766 คน ขณะที่สถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 มีจำนวนทั้งสิ้น 213,046 คน ปี พ.ศ. 2552 จำนวนทั้งสิ้น 827,029 คน ปี พ.ศ. 2553 จำนวนทั้งสิ้น 169,436 คน ปี พ.ศ. 2554 จำนวนทั้งสิ้น 437,629 คน และปี พ.ศ. 2555 จำนวนทั้งสิ้น 356,854 คน ดังนั้น ค่าเฉลี่ยโดยรวมของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ต่อปีคือ 1,718,510 คน เมื่อนำค่าเฉลี่ยของผู้เข้าชมทั้งสองพิพิธภัณฑมาหาค่ากลางรวมกันจะได้จำนวน 2,088,393 คน แล้วนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาคำนวณด้วยสูตร $n = N / 1 + N (e)^2$ โดยกำหนดค่าระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 จะได้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างคือ 400 คน ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมดในข้างต้นจะคละกันทั้งเพศ ระดับการศึกษา อายุ อาชีพ ศาสนาความเชื่อ และ

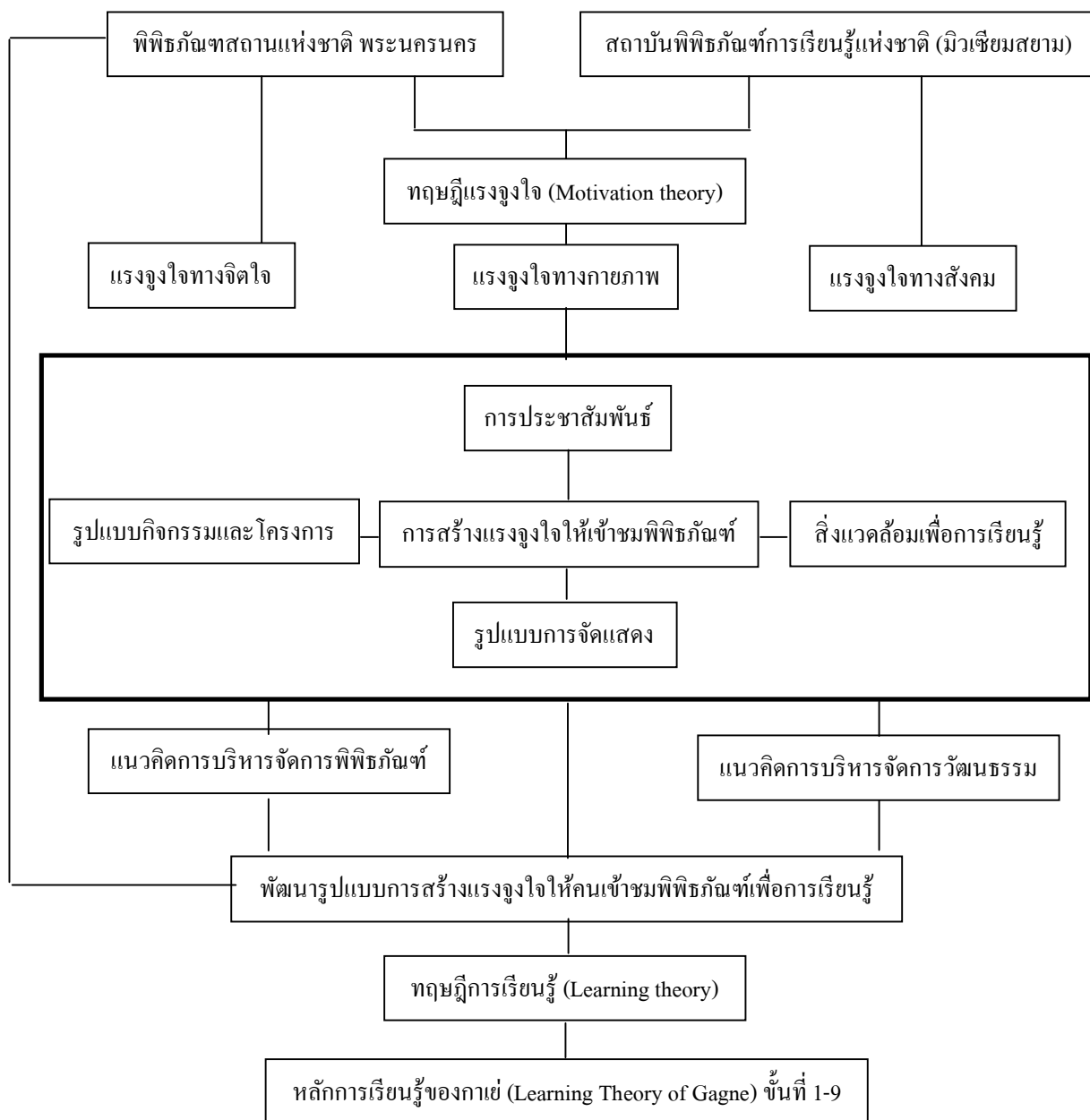
ภูมิคำเนา โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการสอบ
จริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพาแล้ว

นิยามศัพท์เฉพาะ

พิพิธภัณฑ์ หมายถึง สถานที่เก็บรวบรวม สงวนรักษา ซ่อมบำรุง จัดแสดง และให้บริการ
ทางวิชาการทั้งทางด้านวัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์ ในฐานะแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียนเพื่อให้
เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาทั้งในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อย่างไรก็ตามแนวโน้มใหม่ใน
การนิยามความหมายของพิพิธภัณฑ์ได้รับแรงบันดาลใจมาจากนิยามของสภาการพิพิธภัณฑ์
ระหว่างชาติ ที่ไม่ได้จำกัดกรอบความคิดว่าพิพิธภัณฑ์จะต้องเป็นสถานที่เก็บรวบรวมและแสดง
สิ่งต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังหมายรวมไปถึงองค์กร หรือสถาบันใดก็ตามที่มีศักยภาพในการเป็น
แหล่งเรียนรู้ที่มีสถานภาพเป็น “พิพิธภัณฑ์” ทั้งสิ้น เช่น สวนสัตว์ สวนพฤกษชาติ สวนอุทยาน
สถานที่สงวนสัตว์น้ำ และเขตสงวนอื่น ๆ รวมทั้งแหล่งโบราณสถานและอนุสรณ์สถาน
ศูนย์วิทยาศาสตร์ และท้องฟ้าจำลองด้วย

แรงจูงใจ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าโดยจงใจให้กระทำเพื่อ
บรรลุวัตถุประสงค์บางประการ โดยพฤติกรรมที่เกิดจากการจูงใจมิใช่เป็นเพียงการตอบสนองสิ่งเร้า
ธรรมดา แต่ต้องเป็นพฤติกรรมที่มีเป้าหมายชัดเจนว่าต้องการไปสู่จุดมุ่งหมายใด และพฤติกรรม
ที่เกิดขึ้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากแรงผลักดันหรือแรงกระตุ้นที่เรียกว่า “แรงจูงใจ” ด้วย

การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของบุคคลอันมีผลสืบเนื่องมาจากการได้รับ
ประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นเหตุทำให้บุคคลเผชิญ
สถานการณ์แตกต่างไปจากเดิม

ภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้: ศึกษาเปรียบเทียบ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครและมิวเซียมสยาม กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ที่ศึกษาการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งมีการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้อย่างไร มีอุปสรรคและปัญหาในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้อย่างไร และนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างไร โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เอกสาร เพื่อศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจ ทฤษฎีการเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ศึกษา และการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรม ทั้งจากหนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ และรายงานการวิจัยเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ ทฤษฎีการเรียนรู้ และการสร้างแรงจูงใจ มีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) สังเกตการณ์ภาคสนาม (Field observation) แบ่งเป็นการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ด้วยการเข้าร่วม กิจกรรม โครงการที่ทางสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม และ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครจัดขึ้นควบคู่กับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non participant observation) ได้แก่ ศึกษารูปแบบกิจกรรมโครงการ รูปแบบการประชาสัมพันธ์ รูปแบบ การจัดแสดง และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ของทั้งสองพิพิธภัณฑ์ทุกสัปดาห์ เป็นระยะเวลา 1 ปี เต็ม ตั้งแต่ พ.ศ. 2557 ถึงปี พ.ศ. 2558

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาเรื่อง การสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้: ศึกษาเปรียบเทียบพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครและมิวเซียมสยาม กรุงเทพมหานคร จำแนกออกเป็นประชากรและกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบ โจทย์ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 ซึ่งกำหนดขอบเขตออกเป็น 4 ประเด็นหลัก กล่าวคือ รูปแบบ การประชาสัมพันธ์ ผู้วิจัยจะสอบถามข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการประชาสัมพันธ์ของ พิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งจากบุคลากรของฝ่ายประชาสัมพันธ์หรือฝ่ายสื่อสารองค์กรเป็นสำคัญ ต่อมา

คือรูปแบบเนื้อหาและการจัดแสดง ผู้วิจัยจะสอบถามข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหาและขั้นตอนการจัดแสดงทั้งแบบถาวรและชั่วคราวจากบุคลากรซึ่งทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ผู้มีอำนาจในการกำหนดเนื้อหาสาระของส่วนจัดแสดง นักออกแบบพิพิธภัณฑ์ ภัณฑารักษ์ และนักพิพิธภัณฑ์ศึกษาของของทั้งพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่ง ขณะที่รูปแบบกิจกรรมและโครงการ ผู้วิจัยจะสอบถามข้อมูลจากบุคลากรซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบดำเนินกิจกรรมโครงการ ไม่ว่าจะเป็นนักจัดการความรู้อาวุโส เจ้าหน้าที่งานพัฒนาการเรียนรู้ เป็นต้น ส่วนรูปแบบสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยจะสอบถามข้อมูลจากบุคลากรซึ่งดูแลแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่ง ไม่ว่าจะเป็นบรรณารักษ์ที่ดูแลห้องสมุด เจ้าหน้าที่ในห้องโสตทัศนูปกรณ์ นักวิทยาศาสตร์หรือนักโบราณคดีในห้องซ่อมบำรุงวัตถุจัดแสดง เป็นต้น

สำหรับการตอบโจทย์วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 หลังจากผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้เรียบร้อยแล้ว จะนำแผนภาพและข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ช่วยแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเพื่อปรับปรุงพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์ ประกอบด้วย ผู้บริหารและบุคลากรของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยามจำนวน 10 คน จากจำนวนบุคลากรภายในองค์กรทั้งหมด 70 คน จำแนกเป็นเจ้าหน้าที่ประจำจำนวน 40 คน และลูกจ้างโครงการจำนวน 30 คน ขณะที่กลุ่มตัวอย่างซึ่งใช้ในการเก็บข้อมูลจำแนกออกเป็นผู้บริหารและบุคลากรของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครจำนวน 10 คน จากจำนวนบุคลากรภายในองค์กรทั้งหมด 87 คน จำแนกเป็นข้าราชการและพนักงานราชการจำนวน 27 คน ลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราวจำนวน 67 คน หากค่าได้จากค่าเฉลี่ยโดยรวมของบุคลากรทั้งหมดของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครคือ 87 คน และมิวเซียมสยามอีก 70 คน เมื่อนำค่าเฉลี่ยของผู้เข้าชมทั้งสองพิพิธภัณฑ์มาหาค่ากลางรวมกันจะได้จำนวน 79 คน แล้วนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาคำนวณด้วยสูตร $n = N / 1 + N (e)^2$ โดยกำหนดค่าระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 จะได้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างคือ 20 คน

ต่อมาคือ นักวิชาการและอาจารย์ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษาและการบริหารจัดการศิลปะและวัฒนธรรมจำนวน 7 คน โดยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีมหาวิทยาลัยที่เปิดหลักสูตรการเรียนการสอนดังกล่าวทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกทั้งสิ้น 5 มหาวิทยาลัย ประกอบด้วย หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษาวิชาเอกพิพิธภัณฑ์ศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล มีอาจารย์ประจำหลักสูตรจำนวน 14 คน หลักสูตรวิชาโทพิพิธภัณฑ์สถานศึกษา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร มีอาจารย์ประจำหลักสูตรจำนวน 11 คน กลุ่มวิชาโบราณคดี พิพิธภัณฑ์ และมรดกทางวัฒนธรรมหลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีอาจารย์ประจำหลักสูตรจำนวน 16 คน

รายวิชาการจัดการหอศิลป์และพิพิธภัณฑ์ หลักสูตรการจัดการทางวัฒนธรรม การเรียนการสอนทางไกล บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีอาจารย์ประจำหลักสูตรจำนวน 5 คน และหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจิตร คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มีอาจารย์ประจำหลักสูตรจำนวน 10 คน หากนำค่าเฉลี่ยโดยรวมของอาจารย์จากทั้งหมด 5 มหาวิทยาลัย ในหลักสูตรดังกล่าวจะได้ค่ากลางคือ 11 คน แล้วนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาคำนวณด้วยสูตร $n = N / 1 + N (e)^2$ โดยกำหนดค่าระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 จะได้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างคือ 7 คน โดยเลือกตัวแทนอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าวจาก 5 มหาวิทยาลัย ด้วยวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง พิจารณาจากความรู้ความสามารถด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษาอันเป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการและสังคม

ขณะที่กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม มีจำนวน 400 คน คำนวณจากสูตรของทาโรยามานะ โดยหากำหนดค่าเฉลี่ยจากสถิติผู้เข้าชมมิวเซียมสยามตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 อันเป็นปีที่เริ่มเปิดทำการจำนวนทั้งสิ้น 195,468 คน ปี พ.ศ. 2552 จำนวนทั้งสิ้น 184,090 คน ปี พ.ศ. 2553 จำนวนทั้งสิ้น 161,046 คน ปี พ.ศ. 2554 จำนวนทั้งสิ้น 165,598 คน และปี พ.ศ. 2555 จำนวนทั้งสิ้น 167,820 คน ดังนั้น ค่าเฉลี่ยโดยรวมของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยามต่อปีคือ 739,766 คน ขณะที่สถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 มีจำนวนทั้งสิ้น 213,046 คน ปี พ.ศ. 2552 จำนวนทั้งสิ้น 827,029 คน ปี พ.ศ. 2553 จำนวนทั้งสิ้น 169,436 คน ปี พ.ศ. 2554 จำนวนทั้งสิ้น 437,629 คน และปี พ.ศ. 2555 จำนวนทั้งสิ้น 356,854 คน ดังนั้น ค่าเฉลี่ยโดยรวมของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครต่อปีคือ 1,718,510 คน เมื่อนำค่าเฉลี่ยของผู้เข้าชมทั้งสองพิพิธภัณฑ์มาหาค่ากลางรวมกันจะได้จำนวน 2,088,393 คน แล้วนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาคำนวณด้วยสูตร $n = N / 1 + N (e)^2$ โดยกำหนดค่าระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 จะได้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างคือ 40 คน ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมดในข้างต้นจะครอบคลุมทั้งเพศ ระดับการศึกษา อายุ อาชีพ เชื้อชาติ ศาสนา และภูมิภาค ซึ่งเหตุผลที่ต้องสอบถามผู้เข้าชมล้วนเป็นไปเพื่อพัฒนาศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ในบทบาทกับสาธารณะใส่ใจกับความต้องการหรือความคาดหวังของสาธารณะ แสดงให้แหล่งทุนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนเห็นระดับความสามารถของพิพิธภัณฑ์ในการรับใช้สาธารณะ และคนกลุ่มไหนบ้างที่ใช้บริการของพิพิธภัณฑ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะแตกต่างกันไปตามการตอบโจทยของวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อ กล่าวคือ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มีเว็บบล็อกได้กำหนดขอบเขตการศึกษาออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่

ประเด็นที่ 1 รูปแบบการประชาสัมพันธ์ ผู้วิจัยต้องเข้าถึงสื่อในการประชาสัมพันธ์ของทั้งสองพิพิธภัณฑ์ในทุกรูปแบบ ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้จึงได้แก่ “สื่อสิ่งพิมพ์” ของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่ง ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ ไปรษณีย์ เอกสารของทางราชการ หนังสือแม่กาศนิต ฯลฯ เพื่อนำมาอ่านทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งว่ามีรูปแบบในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างไร และมีอิทธิพลต่อการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้อย่างไรบ้างทั้งยังมี “คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต” ไม่ว่าจะเป็นสังคมเครือข่ายเฟซบุ๊กและเว็บไซต์ ที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ผ่านสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ยังมี “โทรศัพท์มือถือ” เพื่อใช้ในการศึกษาโปรแกรมไลน์ อินสตาแกรม และแอปพลิเคชันของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งที่ใช้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านโทรศัพท์มือถือ อันเป็นอุปกรณ์ในการติดต่อสื่อสารซึ่งเป็นที่นิยมในปัจจุบัน

ประเด็นที่ 2 เนื้อหาสาระและรูปแบบการจัดแสดง ผู้วิจัยต้องเข้าถึงเทคนิควิธีและเทคโนโลยีที่นำมาใช้ประกอบการจัดแสดงนิทรรศการและนิทรรศการชั่วคราวภายในพิพิธภัณฑ์ จึงต้องทดลองใช้และศึกษากฎเกณฑ์การทำงานของวัสดุอุปกรณ์เหล่านั้นให้เกิดความเข้าใจ จึงกล่าวได้ว่า สื่อการเรียนรู้ที่ใช้ประกอบการจัดแสดงเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยอย่างหนึ่ง

ประเด็นที่ 3 รูปแบบกิจกรรมและโครงการ ผู้วิจัยใช้เอกสารขออนุมัติกิจกรรม โครงการของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งเป็นเครื่องมือในการวิจัย เพื่อศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและความสำคัญของโครงการ งบประมาณ กลุ่มเป้าหมาย และรูปแบบกิจกรรม โครงการเพื่อให้เข้าใจลักษณะการดำเนินกิจกรรม โครงการของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งว่ามีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้กล้องถ่ายรูปและกล้องวิดีโอช่วยบันทึกภาพการดำเนินกิจกรรม โครงการของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งด้วย เพื่อช่วยจดจำบรรยากาศจากการดำเนินกิจกรรม โครงการในสถานการณ์จริง ทั้งยังนำแบบสอบถามความคิดเห็นของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งมาวิเคราะห์ว่ามีแนวทางในการสอบถามความคิดเห็นของผู้เข้าชมเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาการดำเนินกิจกรรม โครงการอย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 4 รูปแบบสิ่งแวดลอมเพื่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยต้องเข้าถึงสิ่งแวดลอมเพื่อ การเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่ง ไม่ว่าจะเป็น ห้องสมุด ห้องโสตทัศนูปกรณ์ ห้องสัมมนาการ ห้องซ่อมบำรุงวัตถุจัดแสดง และสวนโดยรอบ สำหรับห้องสมุดผู้วิจัยจำเป็นต้องอ่านและศึกษา หนังสือที่นำมาเก็บรวบรวมไว้ว่ามีเนื้อหาสาระอย่างไรบ้างและเอื้อต่อการเรียนรู้ทำความเข้าใจ เกี่ยวกับส่วนจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์อย่างไร หนังสือจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษา ขณะที่ห้องโสตทัศนูปกรณ์ ผู้วิจัยจำเป็นต้องทดลองใช้วีดิทัศน์ และสื่อการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ เพื่อศึกษาทำความเข้าใจว่าสื่อการเรียนรู้เหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับ ส่วนจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์อย่างไรบ้าง จึงกล่าวได้ว่า วีดิทัศน์และสื่อการเรียนรู้ในสิ่งแวดลอม เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งถือเป็นเครื่องมือที่ในการวิจัยเช่นกัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาอุปสรรคปัญหาในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์ เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม ผู้วิจัยใช้วิธีสังเกตพฤติกรรมตอบสนองของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่งที่มีต่อ รูปแบบการประชาสัมพันธ์ รูปแบบการจัดแสดง รูปแบบกิจกรรมและโครงการ รวมทั้งสิ่งแวดลอม เพื่อการเรียนรู้ พร้อมสอบถามกลุ่มตัวอย่างทั้งผู้เข้าชมและบุคลากรภายในพิพิธภัณฑ์ว่าเกิด อุปสรรคปัญหาอย่างไรบ้างในการเข้าชมหรือมีอุปสรรคปัญหาอย่างไรในการให้บริหารและบริหารจัดการ พิพิธภัณฑ์ สำหรับกรณีบุคลากรของพิพิธภัณฑ์จะสอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการแก้ไข ปัญหาเพื่อปรับปรุงพัฒนาระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้น ผ่านการจดบันทึกใน แบบสอบถามและบันทึกเสียงเพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลผลและวิเคราะห์เพื่อตอบโจทย์ วัตถุประสงค์ข้อที่ 2

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พัฒนารูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อ การเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบโจทย์ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 มาออกแบบรูปแบบการประชาสัมพันธ์ รูปแบบการจัดแสดง รูปแบบ กิจกรรมและโครงการ รวมทั้งสิ่งแวดลอมเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งจำกัดการออกแบบเฉพาะ 3 ส่วน จัดแสดงถาวรเท่านั้น ประกอบด้วย

- (1) ประวัติศาสตร์ชาติไทย จัดแสดงในพระที่นั่งศิวโมกษพิมาน
- (2) ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทย จัดแสดงตามยุคสมัย คือ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จัดแสดงในอาคารส่วนหลังของพระที่นั่งศิวโมกษพิมาน สมัยประวัติศาสตร์ จัดแสดงในอาคารใหม่ 2 หลัง ที่สร้างขนานสองข้างของหมู่วิมานเมื่อปี พ.ศ. 2510 โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ สมัยก่อน พ.ศ. 1800 ได้แก่ สมัยทวารวดี สมัยศรีวิชัย

และสมัยลพบุรีจัดแสดงในอาคารมหาสุรสิงหนาท และส่วนที่ 2 คือ สมัยหลัง พ.ศ. 1800 เป็นต้นมา จนถึง สมัยรัตนโกสินทร์จัดแสดงในอาคารประพาสพิพิธภัณฑ

(3) ประณีตศิลป์และชาติพันธุ์วิทยา จัดแสดงในหมู่พระวิมาน คือ พระที่นั่ง วสันตพิมาน พระที่นั่งวายุสถานอมเรศ และพระที่นั่งพรหมเมศธาดาโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อการออกแบบช่วยสร้างภาพจำลองเพื่อให้เห็นภาพรวมของการออกแบบทั้งหมดได้ดียิ่งขึ้น หลังจากนั้นนำผลลัพธ์การออกแบบที่ได้ไปสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม สำหรับผู้เข้าชมจะใช้ เครื่องมือเป็นแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด แล้วนำข้อมูลที่ได้นำประมวลผลด้วยโปรแกรม SPSS เพื่อวิเคราะห์และพรรณนาข้อมูลต่อไป ขณะที่บุคลากรของพิพิธภัณฑทั้งสองแห่งและนักวิชาการ ด้านพิพิธภัณฑศึกษาจะใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการกับ นักวิชาการทั้งหมด 10 คน จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ โดยใช้เครื่องบันทึกเสียง แล้วนำ ข้อเสนอแนะที่ได้มาพัฒนารูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑเพื่อการเรียนรู้ของ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร อีกครั้งนอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้ข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับการสร้างแรงจูงใจ การเรียนรู้ พิพิธภัณฑศึกษา และการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากการสืบค้นในห้องสมุดของหน่วยงานสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดของ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ห้องคลังความรู้ของสถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม ซึ่งเก็บรวบรวมเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับพิพิธภัณฑทั้งที่มิวเซียมสยามให้ทุน สนับสนุนและจากหน่วยงานภายนอก

ทั้งยังสืบค้นข้อมูลจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ซึ่งเป็นแหล่งเก็บรวบรวมเอกสารและ งานวิจัยทางด้านมานุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกัน ผู้วิจัยได้หาข้อมูลเพิ่ม จากห้องสมุดของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ที่เก็บรวบรวมเอกสาร และงานวิจัยของอาจารย์และนักศึกษาวิชาเอกพิพิธภัณฑศึกษา สาขาวิชาวัฒนธรรมและการพัฒนา ทั้งยังมีพิพิธภัณฑมานุษยวิทยาวัฒนธรรมอยู่ภายในสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชียด้วย ที่สำคัญห้องสมุดของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นแหล่งรวบรวมเอกสารและงานวิจัยของอาจารย์ และนักศึกษาหลักสูตรการบริหารงานวัฒนธรรมของวิทยาลัยนวัตกรรมไว้ ส่วนห้องสมุดแห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่รวบรวมเอกสารและงานวิจัยของหลักสูตรการจัดการทางวัฒนธรรม ก็ก่อคุณูปการต่องานทบทวนวรรณกรรมด้านพิพิธภัณฑศึกษา อย่างไรก็ตาม ห้องสมุดของ มหาวิทยาลัยศิลปากรถือเป็นอีกแหล่งเรียนรู้สำคัญที่เก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยตามหลักสูตร การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมไว้อย่างครบถ้วน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้สืบค้นผ่านฐานข้อมูล

ออนไลน์ควบคู่ไปด้วย เช่น ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัยเริ่มตั้งแต่ค้นคว้าหาข้อมูลผ่านเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแรงจูงใจ ทฤษฎีการเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ศึกษา และการบริหารจัดการ ศิลปวัฒนธรรม แล้วนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกเป็นหมวดหมู่ ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำมาวิเคราะห์เพื่อใช้ประโยชน์ในงานวิจัยแต่ละประเด็น ทั้งนี้ การรวบรวมข้อมูลในระดับปฐมภูมิ (Primary data) ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ซึ่งเป็น การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยออกแบบสอบถามไว้ล่วงหน้า โดยประเด็นคำถามเป็นไป เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ กล่าวคือ วัตถุประสงค์แรก ศึกษาการสร้างแรงจูงใจให้ คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์ การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยามซึ่งประเด็นคำถามที่ตอบโจทย์วัตถุประสงค์แรกนี้จะอยู่ใน ขอบเขตของเนื้อหาสาระดังกล่าวที่กำหนดไว้ในขอบเขตการวิจัยว่า จะมุ่งศึกษาเฉพาะการสร้างแรงจูงใจ ใน 4 ประเด็นหลัก กล่าวคือ มีรูปแบบการจัดแสดงอย่างไร มีรูปแบบการประชาสัมพันธ์อย่างไร มีรูปแบบการดำเนินกิจกรรม โครงการอย่างไร และมีสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภายในพิพิธภัณฑ์ อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ต่อมาคือศึกษาอุปสรรคปัญหาในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชม พิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ แห่งชาติ มิวเซียมสยาม

ซึ่งประเด็นคำถามที่ตอบโจทย์วัตถุประสงค์ข้อที่สองนี้คือ พิพิธภัณฑ์มีอุปสรรคปัญหา จากการสร้างแรงจูงใจใน 4 ประเด็นหลักดังกล่าวในข้างต้นอย่างไรบ้าง และมีแนวทางในการแก้ไข ปัญหาอย่างไร ผลลัพธ์ที่เกิดจากการแก้ไขปัญหาเป็นอย่างไร โดยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 จะใช้ ทฤษฎีแรงจูงใจในการวิเคราะห์และพรรณนาข้อมูล ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมผ่านเอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วพบว่า แรงจูงใจสามารถจำแนกได้ออกเป็น 3 รูปแบบด้วยกัน คือ แรงจูงใจ ทางกายภาพ แรงจูงใจทางจิตวิทยา และแรงจูงใจทางสังคม สำหรับแรงจูงใจทางกายภาพ ได้แก่ แรงจูงใจที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตหรือการมีชีวิตรอดของมนุษย์ เช่น ตอบสนองต่อปัจจัยสี่ หรือก่อให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย เป็นต้น ขณะที่แรงจูงใจทางจิตวิทยาข้อมได้แก่การตอบสนองต่อ ความรู้สึกพึงพอใจ ภูมิใจ และเกิดความต้องการอย่างหนึ่งอย่างใดตามสภาวะทางอารมณ์ และ สุดท้ายแรงจูงใจทางสังคมข้อมได้แก่ผลลัพธ์ที่ทำให้ผู้คนในสังคมหรือนุคคลแวดล้อมผู้เข้าชม พิพิธภัณฑ์ให้การยอมรับ เคารพยกย่อง หรือบรรล่วัตถุประสงค์อื่นใดตามที่สังคมคาดหวัง

โดยผู้วิจัยใช้ทฤษฎีแรงจูงใจดังกล่าวมาอธิบายการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มีวชิรชัยผ่านขอบเขตการศึกษาเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ 4 รูปแบบด้วยกัน ประกอบด้วย เนื้อหาและการจัดแสดง รูปแบบการประชาสัมพันธ์ รูปแบบโครงการหรือกิจกรรม และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้อันเป็นวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ว่าสิ่งใดเป็นตัวกระตุ้น อะไรเป็นสิ่งเร้า และผู้ถูกกระตุ้นมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นอย่างไร

ตัวอย่างเช่น รูปแบบการประชาสัมพันธ์ พิพิธภัณฑ์ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อออนไลน์ และสื่อทางเลือกอื่น ๆ เป็นตัวกระตุ้นผู้เข้าชม โดยสิ่งเร้าย่อมได้แก่คุณสมบัติเด่นของเครื่องมือในการสื่อสารที่มีความทันสมัย รวดเร็ว สนองตอบต่อความต้องการของผู้เข้าชม แล้ววิเคราะห์ว่าผู้เข้าชมเกิดปฏิกิริยาตอบรับต่อรูปแบบการประชาสัมพันธ์เหล่านั้นอย่างไร ขณะที่วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาอุปสรรคปัญหาในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มีวชิรชัย จะใช้ทฤษฎีแรงจูงใจวิเคราะห์ว่า ผู้ถูกกระตุ้น สิ่งเร้า และผู้ถูกกระตุ้น มีส่วนเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการเกิดอุปสรรคปัญหาในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์อย่างไรบ้าง และมีส่วนร่วมในการแก้ไขพัฒนาอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นอย่างไร

สุดท้ายคือพัฒนารูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร เพื่อการเรียนรู้ โดยแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร คือทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ที่จำแนกหลักการเรียนรู้ออกเป็น 9 ขั้นตอน หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ของนักคิดนักวิชาการจนครบถ้วน แล้ววิเคราะห์ว่าทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่มีความสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ภายในพิพิธภัณฑ์มากที่สุด ทั้งยังมีความสอดคล้องกับการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์ เนื่องจากทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่มุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนก่อนเป็นเบื้องต้น โดยหลักการเรียนรู้ 9 ขั้นตอนของกาเย่ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การสร้างความสนใจ ด้วยการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้เพื่อจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาสาระของบทเรียน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ การเข้าชมพิพิธภัณฑ์จะพบว่า สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้เป็นหนึ่งใน 4 รูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในขอบเขตการศึกษา เนื่องจากสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภายในพิพิธภัณฑ์ถือเป็นปรากฏการณ์แรกที่จะทำให้ผู้เข้าชมเกิดความประทับใจ ไม่ว่าจะเป็น การจัดสวนเพื่อสร้าง

ทัศนียภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ห้องสมุด ห้องโสตทัศนอุปกรณ์ ห้องสันทนการ และห้องซ่อมบำรุง วัตถุจัดแสดง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจว่าจะเข้าชมพิพิธภัณฑ์หรือไม่ของประชาชน

ขั้นที่ 2 แจ้งจุดประสงค์ เป็นการบอกให้ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียนเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ การเข้าชมพิพิธภัณฑ์จะพบว่า พิพิธภัณฑ์ทุกแห่งจะแจ้งให้ผู้เข้าชมทราบในเบื้องต้นว่าเนื้อหาสาระที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์เป็นอย่างไรบ้าง ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องอะไร

ขั้นที่ 3 ทบทวนความรู้เดิม เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ การเข้าชมพิพิธภัณฑ์จะพบว่า ภัณฑารักษ์ที่นำชมพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่จะปูพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระในส่วนจัดแสดงให้ผู้เข้าชมได้เข้าใจอย่างง่าย ๆ ก่อนที่จะเข้าชมเนื้อหาสาระที่มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถศึกษาเรียนรู้ส่วนจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์อย่างไม่สับสน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ การเข้าชมพิพิธภัณฑ์จะพบว่า ยังเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีเนื้อหาสาระเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดี เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ยังมี ความจำเป็นในการปูความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจได้ยากให้สามารถเข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 เสนอบทเรียนใหม่ เป็นการต่อยอดจากขั้นที่ 3 เมื่อผู้เรียนได้ทบทวนความรู้เดิมแล้วย่อมเกิดความพร้อมในการศึกษาเรียนรู้สิ่งใหม่ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ การเข้าชมพิพิธภัณฑ์ จะพบว่า หลังจากภัณฑารักษ์ได้แนะนำภาพรวมของส่วนจัดแสดงทั้งหมดภายในพิพิธภัณฑ์และปูพื้นฐานความรู้ที่จำเป็นต่อการเข้าชมเรียบร้อยแล้ว ผู้ชมสามารถศึกษาเรียนรู้เนื้อหาสาระในส่วนจัดแสดงต่าง ๆ ด้วยตัวเองเพื่อทำความเข้าใจกับองค์ความรู้แบบใหม่ที่ต่อยอดจากองค์ความรู้เดิมได้อย่างเกิดประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 5 ให้แนวทางการเรียนรู้ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมด้วยตนเอง เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ การเข้าชมพิพิธภัณฑ์จะพบว่า พิพิธภัณฑ์ได้แนะนำให้ผู้เข้าชมได้ทราบว่าภายในส่วนจัดแสดงต่าง ๆ มีสื่อการเรียนรู้ที่ผู้เข้าชมสามารถมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระภายในส่วนจัดแสดงได้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 6 ให้ลงมือปฏิบัติ เป็นการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงซึ่งเป็นการต่อยอดหลังจากให้แนวทางการเรียนรู้ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ การเข้าชมพิพิธภัณฑ์จะพบว่า ผู้เข้าชมสามารถทดลองใช้สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในส่วนจัดแสดงด้วยตนเอง ตัวอย่างเช่น ภายในพิพิธภัณฑ์มีการนำเทคโนโลยีทันสมัยมาช่วยสร้างความน่าสนใจและสนุกสนานเพลิดเพลินระหว่างเข้าชมพิพิธภัณฑ์มากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 7 ให้ข้อมูลย้อนกลับ เป็นขั้นที่ผู้สอนให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติกิจกรรมหรือการเรียนรู้ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการเข้าชมพิพิธภัณฑ์จะพบว่า ภัณฑารักษ์ของพิพิธภัณฑ์ควรมีการสรุปสาระความรู้ทั้งหมดให้แก่ผู้เข้าชมภายหลังจากเยี่ยมชมส่วนจัดแสดงแล้ว หรืออาจตั้งประเด็นคำถามให้ผู้เข้าชมได้คิดวิเคราะห์แสวงหาคำตอบด้วยตนเอง โดยไม่ต้องชี้นำว่าคำตอบที่ถูกต้องคืออะไร แต่เป็นกระบวนการฝึกฝนให้ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้คิดได้ใช้วิจารณญาณด้วยตนเอง

ขั้นที่ 8 “ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์” เป็นการชี้วัดและประเมินผลว่าผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระมากน้อยเพียงใด เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการเข้าชมพิพิธภัณฑ์จะพบว่า พิพิธภัณฑ์จะมีการแจกแบบประเมินผลการเข้าชมพิพิธภัณฑ์แก่ผู้ชม เพื่อให้ประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ หรือเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้พิพิธภัณฑ์ได้นำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ต่อไป

ขั้นที่ 9 ส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนความรู้ เป็นการมอบหมายงานเพื่อให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้เพิ่มเติม เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการเข้าชมพิพิธภัณฑ์จะพบว่า เมื่อผู้ชมเกิดความพึงพอใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์แล้วย่อมเกิดความต้องการที่จะกลับมาแสวงหาความรู้ภายในพิพิธภัณฑ์อีกครั้ง หรือชักจูงให้บุคคลรอบข้างได้มาสัมผัสประสบการณ์การเรียนรู้ภายในพิพิธภัณฑ์แบบตนเองบ้าง เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาพิพิธภัณฑ์อันเป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างยั่งยืน

หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำโมเดลการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ ซึ่งเกิดจากการรวบรวมข้อมูลของการตอบใจวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อกับประสบการณ์จากการศึกษาเรียนรู้พิพิธภัณฑ์อื่นทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เป็นไปตามโครงการศึกษาดูงานของคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และจากโครงการทุนเรียนดีมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2556 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มาพัฒนาเฉพาะพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครที่ยังคงประสบปัญหาในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์อยู่ มาให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง ได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับโมเดลที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย บุคลากรของทั้ง 2 พิพิธภัณฑ์ ผู้เข้าชมของทั้งสองพิพิธภัณฑ์ และนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์วิทยาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้ร่วมวิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเป็นโมเดลต้นแบบต่อไป เรียกว่า “การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)” ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการตรวจสอบข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพอันประกอบด้วย วิธีตรวจสอบโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่ต่างกันออกไป (Methodological triangulation) วิธีตรวจสอบโดยใช้แหล่งข้อมูลที่ต่างกัน

(Data triangulation) ใช้วิธีการ โดยเปลี่ยนแหล่งที่เป็นบุคคลเวลาหรือสถานที่ที่ให้ข้อมูล และวิธีตรวจสอบโดยใช้ผู้เก็บข้อมูลที่ต่างกัน (Investigator triangulation)

โดยบุคคลที่คัดเลือกมา ได้แก่ บุคลากรของทั้งสถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยาม และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร อาจารย์ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างแรงจูงใจ ทฤษฎีการเรียนรู้ พิพิธภัณฑศึกษา และการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรม ทั้งจากมหาวิทยาลัยบูรพาและมหาวิทยาลัยอื่น ๆ รวมทั้งผู้มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑทั้งสองแห่งที่เป็นชาวไทย โดยคละกันทั้งเพศ การศึกษา อายุ อาชีพ เชื้อชาติ ศาสนา และภูมิลำเนา โดยคัดเลือกบุคคลดังกล่าวในข้างต้นด้วยวิธีสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง และอาศัยการสอบถามต่อ ๆ กัน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การจดบันทึก ใช้เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายภาพเป็นอุปกรณ์ช่วยในการบันทึกข้อมูล ขณะที่การเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับทฤษฎี เป็นการศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และบทความทางวิชาการเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจ ทฤษฎีการเรียนรู้ พิพิธภัณฑศึกษา และการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรม

การเก็บข้อมูลภาคสนาม

การเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นเครื่องมือหนึ่งของการวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐานของพิพิธภัณฑทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สำหรับในประเทศเป็นไปตามขอบเขตการวิจัยว่าด้วยขอบเขตด้านเนื้อหาสาระที่มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครและพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยามเท่านั้น ขณะที่การเก็บข้อมูลภาคสนามในต่างประเทศ เป็นไปตามโครงการศึกษาดูงานในต่างประเทศที่หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารศิลปและวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาเป็นผู้กำหนด และเป็นไปตามงบประมาณสนับสนุนของโครงการพัฒนากำลังคนด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ทุนเรียนดีมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย) ประจำปีการศึกษา 2556 สาขาการบริหารงานวัฒนธรรม ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยใช้วิธีสังเกตการณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal observation) คือมีอิสระอย่างเต็มที่ในการบันทึกข้อมูล แต่เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงได้มีการกำหนดสิ่งที่จะต้องสังเกตให้ตรงกับขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ ประกอบด้วยรูปแบบการจัดแสดง ผู้วิจัยมุ่งศึกษาว่าพิพิธภัณฑทั้งสองแห่งมีรูปแบบการจัดแสดงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมือนและแตกต่างกันอย่างไรบ้าง เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนก่อนการวางแผนเพื่อกำหนดรูปแบบการจัดแสดงโดยคณะกรรมการบริหารงานของพิพิธภัณฑว่าเป็นไครบ้าง มีคุณสมบัติหรือความเชี่ยวชาญที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อรูปแบบการจัดแสดงอย่างไร เหตุผลในการกำหนดเนื้อหาสาระของส่วนจัดแสดงทั้งแบบถาวรและชั่วคราวว่ามีวัตถุประสงค์อย่างไร

เทคนิควิธีที่นำมาประยุกต์ใช้ในส่วนจัดแสดงจะช่วยดึงดูดความสนใจให้ประชาชนเข้ามาเยี่ยมชม พิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ได้มากขึ้นเพียงใด ต่อมาคือกิจกรรม โครงการ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาว่าพิพิธภัณฑ์ ทั้งสองแห่งมีการริเริ่มกิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร สนองต่อความต้องการของผู้เข้าชมที่มีความแตกต่างทั้งเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ สาขาอาชีพ และระดับการศึกษาอย่างไรบ้าง เนื้อหาสาระของกิจกรรมโครงการมีความแตกต่าง หลากหลายและน่าสนใจมากน้อยเพียงใด ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรม โครงการมากน้อยเพียงใด และมีขั้นตอนของการติดตามประเมินผลเพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุง การดำเนินกิจกรรมโครงการอย่างไร ต่อมาคือ การประชาสัมพันธ์ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาว่าพิพิธภัณฑ์ ทั้งสองแห่งมีรูปแบบการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายอย่างไร มีช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารอย่างไรบ้าง และสุดท้ายคือสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุดเพื่อค้นคว้า ข้อมูลทางวิชาการ ห้องคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสืบค้นฐานข้อมูล ห้องโสตทัศนอุปกรณ์เพื่อประโยชน์ในการใช้สื่อการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ เป็นต้น ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ตั้งแต่ขั้นตอนของการวางแผน การดำเนินงาน การติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบของพิพิธภัณฑ์ ทั้งสองแห่งว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เกิดอุปสรรคปัญหาในการบริหารจัดการ อย่างไรบ้าง และมีแนวทางในการแก้ไขอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นอย่างไร

ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ศึกษาวิจัยเป็นระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2558 ถึงปี พ.ศ. 2559 โดยระยะเวลาในการเก็บข้อมูลสามารถจำแนกได้ ดังนี้

เดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง แรงจูงใจ ทฤษฎีการเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ศึกษา และการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ แล้วจำแนกเอกสาร ออกเป็นหมวดหมู่ ควบคู่กับการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อศึกษาบริบทของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครและมิวเซียมสยาม

เดือนมีนาคม พ.ศ. 2558-เดือนมกราคม พ.ศ. 2559 สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมด้วยการเข้าร่วมกิจกรรม โครงการที่ทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครและมิวเซียมสยามจัดขึ้น และ พิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศตามข้อกำหนดของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารศิลปะ และวัฒนธรรม และทุนจากโครงการพัฒนากำลังคนด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558-เดือนมีนาคม พ.ศ. 2559 สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมโครงการ รูปแบบการประชาสัมพันธ์ สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ และ

รูปแบบการจัดแสดงทั้งแบบถาวรและแบบชั่วคราวของทั้งสองพิพิธภัณฑ์ทุกสัปดาห์และพิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศตามข้อกำหนดของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม และทุนจากโครงการพัฒนากำลังคนด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

เดือนมีนาคม พ.ศ. 2559 นำข้อมูลที่ได้จากการตอบ โจทย์วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 ของงานวิจัยชิ้นนี้มาพัฒนารูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร เพื่อการเรียนรู้ แล้วให้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารและบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษา และผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง แสดงความคิดเห็นเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร เพื่อการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะ

เดือนเมษายน พ.ศ. 2559 ส่งรายงานการวิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการร่วมดำเนินการแก้ไขให้งานวิจัยเกิดความสมบูรณ์ แล้วนำเสนองานวิจัยในระดับนานาชาติพร้อมตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นสามส่วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ คือ ส่วนที่เป็นการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติมิวเซียมสยาม ซึ่งวิเคราะห์จำแนกการสร้างแรงจูงใจเฉพาะ 4 ประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย รูปแบบการจัดแสดง รูปแบบกิจกรรมโครงการ รูปแบบการประชาสัมพันธ์ และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ต่อมาคือการวิเคราะห์อุปสรรคและปัญหาในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติมิวเซียมสยาม พร้อมแนวทางการแก้ไขปัญหาของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งด้วยว่าประสบความสำเร็จหรือไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างไรบ้าง และสุดท้าย วิเคราะห์แนวทางในการพัฒนารูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ความรู้และข้อมูลที่ได้รับจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจ ทฤษฎีการเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ศึกษาและการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมรวมทั้งข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่ง กับการศึกษาดูงานพิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศ มาช่วยวิเคราะห์ข้อมูลให้เกิดความสมบูรณ์

ทั้งนี้การออกแบบส่วนจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครได้กำหนดขอบเขตเฉพาะ 3 หัวข้อใหญ่ในส่วนจัดแสดงถาวรเท่านั้น ประกอบด้วย (1) ประวัติศาสตร์ชาติไทย จัดแสดงในพระที่นั่งศิวโมกษพิมาน (2) ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทย จัดแสดงตามยุคสมัย คือ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จัดแสดงในอาคารส่วนหลังของพระที่นั่งศิวโมกษพิมาน สมัยประวัติศาสตร์ จัดแสดงในอาคารใหม่ 2 หลัง ที่สร้างขนานสองข้างของหมู่วิมาน เมื่อปี พ.ศ. 2510 โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ สมัยก่อน พ.ศ. 1800 ได้แก่ สมัยทวารวดี สมัยศรีวิชัย และสมัยลพบุรีจัดแสดงในอาคารมหาสุรสิงหนาท และส่วนที่ 2 คือ สมัยหลัง พ.ศ. 1800 เป็นต้นมา จนถึง สมัยรัตนโกสินทร์จัดแสดงในอาคารประพาสพิพิธภัณฑ์ (3) ประณีตศิลป์และชาติพันธุ์วิทยา จัดแสดงในหมู่พระวิมาน คือ พระที่นั่งวสันตพิมาน พระที่นั่งวายุสถานอมเรศ และพระที่นั่งพรหมเมศธาดา ซึ่งเนื้อหาในส่วนจัดแสดงถาวรทั้ง 3 ส่วน มีจุดเด่นในเรื่อง โบราณวัตถุซึ่งเป็นของจริงและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ จึงควรนำข้อมูลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ของการวิจัยในข้อ 1 และ 2 มาประมวลเพื่อใช้ในการออกแบบส่วนจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ให้ประชาชนทั่วไปเกิดแรงจูงใจในการมาศึกษาเรียนรู้ อย่างเข้าใจได้ง่าย

จากนั้นนำรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ไปตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้วยผู้ตรวจสอบข้อมูลที่มีความแตกต่างกันทั้งหมด 3 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้บริหารและบุคลากรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครกับมิวเซียมสยาม ผู้เข้าชมของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครเฉพาะที่เป็นคนไทยเท่านั้น และนักวิชาการอาจารย์ ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑศึกษาและการบริหารจัดการศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเลือกโดยใช้วิธีแบบเฉพาะเจาะจง โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 สำหรับผู้บริหารและบุคลากรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครกับมิวเซียมสยาม และนักวิชาการอาจารย์ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑศึกษาและการบริหารจัดการศิลปะและวัฒนธรรมเป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง และเป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด ซึ่งเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่มีเวลาในการอ่านข้อมูลรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และได้แสดงความคิดเห็นรวมทั้งข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาวิเคราะห์และพรรณนาข้อมูลในเชิงคุณภาพ ส่วนชุดที่ 2 สำหรับผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาตอบแบบสอบถามที่ค่อนข้างน้อย จึงให้แสดงความคิดเห็นผ่านแบบสอบถามที่มีการกำหนดคำตอบมาให้ เพื่อนำข้อมูลในเชิงปริมาณที่ได้ทั้งหมดไปวิเคราะห์ผ่าน โปรแกรม SPSS อันเป็น โปรแกรมที่มีประสิทธิภาพสูงในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกมาในรูปของตารางหรือแผนภูมิ

ชนิดต่าง ๆ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเมื่อผ่านการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ในครั้งที่ 1 แล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างมาปรับแก้รูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นครั้งที่ 2 เพื่อสรุปและประมวลผลทั้งหมดโดยผู้วิจัยจะรวบรวมผลการศึกษาวิจัยดังกล่าวให้แก่ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร อย่างไรก็ตาม การเสนอข้อมูลของงานวิจัยหรือแบบจำลองส่วนจัดแสดงเพื่อการเรียนรู้ใหม่ ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร จะต้องไม่ขัดแย้งกับพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ สอดรับกับงบประมาณที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครได้รับการจัดสรรจากกรมศิลปากร และเป็นไปตามหลักบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดความเป็นไปได้ในการปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ให้ได้มากที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มีวชิรชัยผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมจาก หนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจ โดยกำหนดขอบเขตการศึกษา เพื่อสร้างแรงจูงใจที่เกี่ยวข้องกับการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ให้เกิดการเรียนรู้ 4 รูปแบบด้วยกัน ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์ เนื้อหาและการจัดแสดง กิจกรรม โครงการ และสิ่งแวดล้อม เพื่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากรายงานประจำปี 2012 เรื่อง “Future Forecasting and the Challenges Facing Museums” ซึ่งจัดทำโดยพิพิธภัณฑ์หอศิลป์แห่งชาติประจำประเทศไอร์แลนด์ ได้ระบุว่าสิ่งจำเป็นในการจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์ประกอบไปด้วย การออกแบบและจัดแสดง นิทรรศการ กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ (สถาบันการเรียนรู้ แห่งชาติ, 2557)

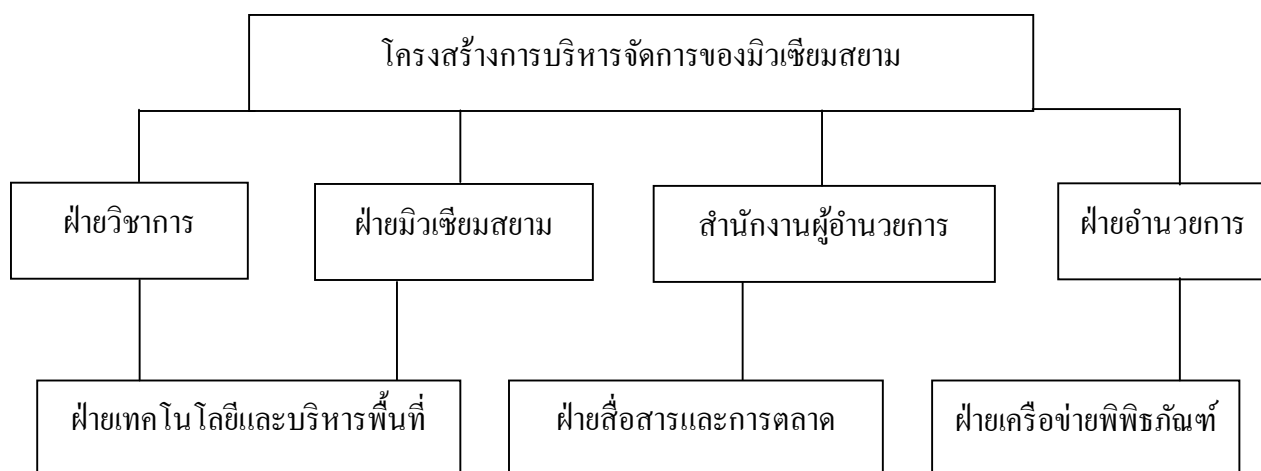
โดยสามารถสรุปสาระสำคัญหลักที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชม พิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ได้ 4 ประเด็นสำคัญดังกล่าวในข้างต้น เนื่องจากรูปแบบการจัดแสดงที่นำ เทคโนโลยีและเทคนิควิธีที่น่าสนใจให้ผู้เข้าชมได้มีส่วนร่วม ย่อมแตกต่างจากการตั้งวัตถุจัดแสดง ไว้ให้ชมด้วยสายตาหรือติดป้ายให้อ่านแบบไร้ชีวิตชีวา ขณะที่การประชาสัมพันธ์ย่อมมีความสำคัญ ในฐานะกระบอกเสียงที่ช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปได้ติดตาม ความเคลื่อนไหวการดำเนินกิจกรรมและโครงการของพิพิธภัณฑ์อยู่ตลอดเวลา แน่นนอนว่ารูปแบบ กิจกรรมหรือโครงการที่ตอบสนองต่อความสนใจใคร่รู้ของประชาชนทุกเพศวัยและระดับ การศึกษา ด้วยความคิดริเริ่มดำเนินกิจกรรมโครงการอย่างสร้างสรรค์และแตกต่างหลากหลาย ย่อมทำให้แวดวงพิพิธภัณฑ์เกิดความน่าสนใจและอยู่ในกระแสความนิยมของประชาชน อยู่ตลอดเวลา ที่สำคัญคือสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ หมายถึง บริบทแวดล้อมอื่น ๆ ภายใน พิพิธภัณฑ์ที่เอื้ออำนวยให้กระบวนการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุด เพื่อการสืบค้นฐานข้อมูลด้านพิพิธภัณฑ์ ห้องคอมพิวเตอร์ซึ่งใช้เป็นสื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ห้องโสตทัศนอุปกรณ์ ห้องคลังโบราณวัตถุ ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์ และ ห้องกิจกรรมสันตนาการนันทนาการ เป็นต้น โดยงานวิจัยนี้จะสะท้อนให้เห็นความแตกต่างของ ระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ที่ดีว่าเป็นอย่างไร มีอุปสรรคปัญหาและแนวทาง ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้อย่างไรบ้าง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัย ทั้งหมดมาออกแบบส่วนจัดแสดงเพื่อการเรียนรู้ภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครให้เกิด

การพัฒนาและสร้างแรงจูงใจให้คนหันมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครเพื่อการเรียนรู้กันมากยิ่งขึ้น เนื่องจากปัจจุบันสถิติผู้เข้าชมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีแนวโน้มลดลง และต้องการปลูกฝังวัฒนธรรมรักการเรียนรู้นอกห้องเรียนผ่านการเข้าชมพิพิธภัณฑ์แล้วนำเสนอออกมาในรูปแบบของแผนภาพจำลอง ดังสามารถจำแนกพิจารณารายละเอียดของขอบเขตการศึกษาทั้ง 4 ด้านตามลำดับดังต่อไปนี้

การประชาสัมพันธ์สำหรับสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม

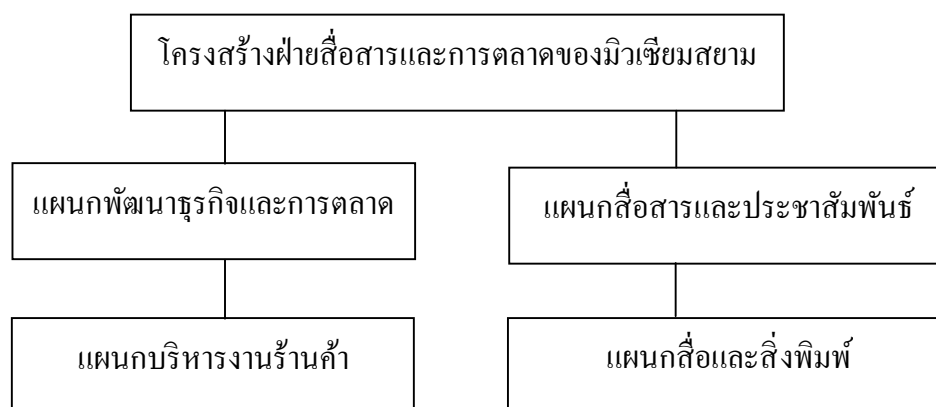
ทั้งสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ต่างมีส่วนงานย่อยที่รับผิดชอบดูแลการประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กรด้วยกันทั้งสองแห่ง อาจไม่ได้เป็นฝ่ายที่รับผิดชอบโดยตรงอย่างเป็นทางการจะลักษณะ แต่ก็พัฒนาขึ้นมาเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความเคลื่อนไหวในการดำเนินกิจกรรมโครงการของหน่วยงานให้เป็นที่รู้จัก ซึ่งเนื้อหาในงานวิจัยส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างการบริหารจัดการของฝ่ายประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์ วิธีการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ สื่อที่ใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารและผลลัพธ์ที่ได้จากการประชาสัมพันธ์ดังกล่าว แล้วนำมาเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่ง เพื่อแสดงภาพรวมอย่างชัดเจนว่าทั้งมิวเซียมสยามและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีรูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้อย่างไร

การประชาสัมพันธ์สำหรับสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของมิวเซียมสยาม

ภาพที่ 4-1 โครงสร้างการบริหารจัดการของมิวเซียมสยาม

การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของฝ่ายสื่อสารและการตลาด ซึ่งเป็นหนึ่งในเจ็ดฝ่ายย่อยทั้งหมดตามโครงสร้างการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ ประกอบด้วย ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ สำนักงานผู้อำนวยการ ฝ่ายอำนาจการ ฝ่ายสื่อสารและการตลาด ฝ่ายเทคโนโลยีและบริหารพื้นที่ และฝ่ายมิวเซียมสยาม โดยมี สุขุมมาล ผดุงศิลป์ ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานผู้อำนวยการและรักษาการหัวหน้าฝ่ายสื่อสารและการตลาด ซึ่งมีจระนันท์ พิตรปรีชา เป็นที่ปรึกษางานประชาสัมพันธ์ มิวเซียมสยามได้กำหนดนโยบายว่า “มิวเซียมสยามเป็นแหล่งเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ถามมากกว่ากระตุ้นให้เชื่อพูดถึงประวัติศาสตร์สังคมให้ประวัติศาสตร์ในภาพใหญ่ชัดเจนมากขึ้นการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้สำคัญอย่างยิ่งงานวิจัยบอกว่าสมองจะเปิดรับเรียนรู้ในเวลาที่เราต้องการให้พิพิธภัณฑ์มีบรรยากาศสนุก คือเลิกกฎห้ามส่งเสียงห้ามแตะต้องห้ามพูดคุย เด็กก็จะไม่เบื่อก่อนายในการมาพิพิธภัณฑ์” (จระนันท์ พิตรปรีชา, 2554)

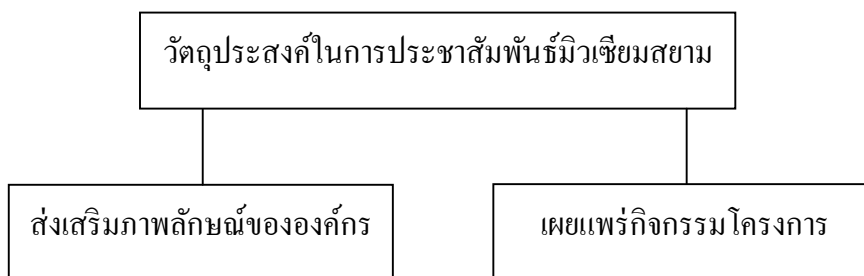

ภาพที่ 4-2 โครงสร้างฝ่ายสื่อสารและการตลาดของมิวเซียมสยาม

สำหรับโครงสร้างของฝ่ายสื่อสารและการตลาดของมิวเซียมสยามจำแนกออกเป็นแผนกพัฒนาธุรกิจและการตลาด ซึ่งรวมเอาแผนกบริหารงานร้านค้าเข้าไว้ด้วย โดยมีเจ้าหน้าที่จำนวน 3 อัตรา และผู้ช่วยเจ้าหน้าที่อีก 3 อัตรา ส่วนแผนกสื่อสารและประชาสัมพันธ์ จะรวมเอาแผนกสื่อและสิ่งพิมพ์เข้าไว้ด้วย โดยมีเจ้าหน้าที่จำนวน 3 อัตรา ตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าหน้าที่อีก 1 อัตรา และผู้ช่วยปฏิบัติงานด้านธุรการจำนวน 1 อัตรา โดยจำนวนบุคลากรทั้งหมดในปัจจุบันยังถือว่ามีจำนวนน้อยอยู่เมื่อเปรียบเทียบกับภาระงานทั้งหมด ซึ่งตามอัตรากำลังแล้วต้องมีบุคลากรสนับสนุนถึง 6 คน จึงจะพอเพียงต่อการรองรับภาระงานทั้งหมด ทั้งนี้หัวหน้าฝ่ายสื่อสารและการตลาดเผยว่าบุคลากรอีก 2 ตำแหน่ง ที่มีความจำเป็นคือ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์อาวุโส และเจ้าหน้าที่ด้าน

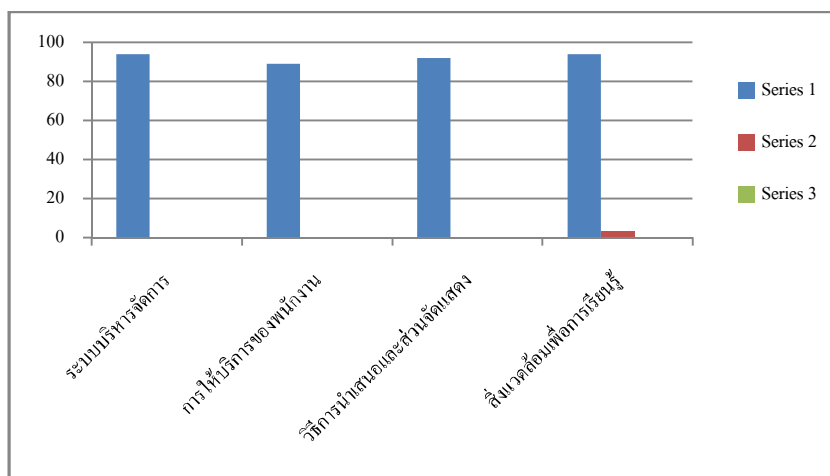
งานกราฟฟิคอีก 1 ตำแหน่ง ในปัจจุบันมีผู้รับผิดชอบงานด้านกราฟฟิคแค่เพียงคนเดียวคือ อิศรา วรศาสตร์โกศล มีผู้รับผิดชอบด้านงานสื่อสารออนไลน์ 1 คน แต่ไม่หมายรวมถึงงานบันทึกภาพเคลื่อนไหว คือ ชรรร ลันสุชีพ สำหรับงานบันทึกภาพเคลื่อนไหวมิวเซียมสยามจะจัดจ้างช่างบันทึกภาพวิดีโอจากหน่วยงานภายนอกมาทำหน้าที่ดังกล่าว เนื่องจากผู้บันทึกภาพนิ่งต้องรับผิดชอบงานในส่วนนี้ที่ต้องเก็บรายละเอียดบรรยากาศการดำเนินกิจกรรมโครงการให้ได้มากที่สุด จึงไม่สามารถแบกรับภาระงานบันทึกภาพเคลื่อนไหวเพิ่มเติมได้ จึงต้องจัดจ้างบุคคลภายนอกที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางมาช่วยดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดในการเผยแพร่ภาพเคลื่อนไหวผ่านยูทูปและในเว็บไซต์ของมิวเซียมสยาม

ทั้งยังมีการจัดจ้างบุคคลภายนอกมารับผิดชอบงานตำแหน่งผู้ช่วยปฏิบัติงานเป็นแบบสัญญาจ้างรายปีคือ ชนพร หมูเจริญทรัพย์ ด้านงานประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์องค์กร 1 คน มีผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ 1 คน ที่คอยติดต่อประสานงานกับสื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ ทั้งนี้ งานด้านกราฟฟิคจะมีการประสานงานกันกับฝ่ายเทคโนโลยีและบริหารพื้นที่ ซึ่งมีแผนกบริหารและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและแผนกพิพิธภัณฑ์เสมือนจำนวน 3 อัตรา และผู้ช่วยอีกจำนวน 3 อัตรา ทำหน้าที่ช่วยเหลืองานด้านการประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับกราฟฟิคและระบบคอมพิวเตอร์ โดยส่วนใหญ่มักเป็นกิจกรรมโครงการกิจกรรมที่มีขนาดใหญ่ ต้องการใช้ทักษะความรู้ความสามารถด้านกราฟฟิคและเทคโนโลยีระดับสูง เพื่อประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้วยระบบกราฟฟิคให้เกิดความน่าสนใจ ทั้งนี้ อิศรา วรศาสตร์โกศล เจ้าหน้าที่ด้านงานกราฟฟิคของมิวเซียมสยามระบุว่า งานกราฟฟิคเป็นส่วนสำคัญที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการออกแบบและกระบวนการผลิตสื่อ โดยเฉพาะสื่อที่ต้องการการสัมผัสรับรู้ด้วยตา (Visual communication design) ได้แก่ โปสเตอร์ แผ่นพับ เว็บไซต์ ฯลฯ ผู้ออกแบบจะใช้วิธีการทางศิลปะและหลักการออกแบบร่วมกันสร้างสรรค์รูปแบบสื่อเป็นตัวกลางของกระบวนการสื่อความหมายระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร กล่าวคือ พิธีภัณฑ์ไปสู่ผู้เข้าชม ทั้งนี้ นักออกแบบกราฟฟิคจะต้องค้นหา รวบรวมข้อมูล และวางรูปแบบให้สื่อเหล่านั้นสามารถดึงดูดกลุ่มเป้าหมายให้เกิดการรับรู้ยอมรับและมีทัศนคติที่ดีต่อการตอบสนองสื่อที่มองเห็น (Visual message) โดยนำรูปภาพประกอบ (Illustration) ภาพถ่าย (Photography) สัญลักษณ์ (Symbol) รูปแบบและขนาดของตัวอักษร (Typography) มาจัดวางเพื่อให้เกิดการนำเสนอข้อมูลอย่างชัดเจน เกิดผลดีต่อกระบวนการสื่อความหมาย และแสดงคุณค่าทางการออกแบบอย่างตรงไปตรงมา (อิสรา วรศาสตร์โกศล, สัมภาษณ์, 21 สิงหาคม 2558)

ภาพที่ 4-3 วัตถุประสงค์ในการประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยาม

สำหรับวัตถุประสงค์ในการประชาสัมพันธ์มิวเซียมสยามมีทั้งสิ้น 2 วัตถุประสงค์ คือ การประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กร และการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่กิจกรรมโครงการของมิวเซียมสยาม สำหรับการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ถือเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะส่งผลกระทบต่อภาพจำของประชาชนที่มีต่อพิพิธภัณฑ์ในฐานะแหล่งเรียนรู้ที่มีความน่าเชื่อถือและเป็นทางเลือกสำคัญในการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต เท่าที่ผ่านมาผลการวิจัยทางการตลาดของมิวเซียมสยามพบว่า ผู้เข้าชมร้อยละ 94 พึงพอใจภาพรวมของระบบบริหารจัดการ พิพิธภัณฑ์ ร้อยละ 89 พึงพอใจในระบบให้บริการของพนักงาน ร้อยละ 92 พึงพอใจในเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนอข้อมูลของส่วนจัดแสดงทั้งแบบถาวรและชั่วคราว ส่วนร้อยละ 94 พึงพอใจสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกอาคารของมิวเซียมสยาม โดยในยุคเริ่มต้นก่อตั้งมิวเซียมสยามมีบุคลากรด้านการประชาสัมพันธ์เพียง 2 คนเท่านั้น คือหัวหน้าฝ่ายงานประชาสัมพันธ์และ ฌัฐกานต์ จันทร์ไทย ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และสิ่งพิมพ์ ได้ใช้หนังสือพิมพ์เป็นสื่อแรกในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากสามารถให้รายละเอียดและข้อมูลได้อย่างชัดเจน แล้วต่อยอดไปสู่สื่อกระแสหลักประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ หรือเว็บไซต์ โดยว่าจ้างบริษัทเพื่อการประชาสัมพันธ์ให้ช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทั้งระบบ เนื่องจากในช่วงเริ่มต้นมิวเซียมสยามยังไม่มีฐานข้อมูลของเครือข่ายสื่อสารมวลชน จึงทำหน้าที่วางแผนและกำหนดรายละเอียดของงานประชาสัมพันธ์ จากนั้นให้บริษัทผู้ว่าจ้างดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ทั้งหมด เนื่องจากจำนวนบุคลากรด้านงานประชาสัมพันธ์ที่มีอยู่อย่างจำกัด

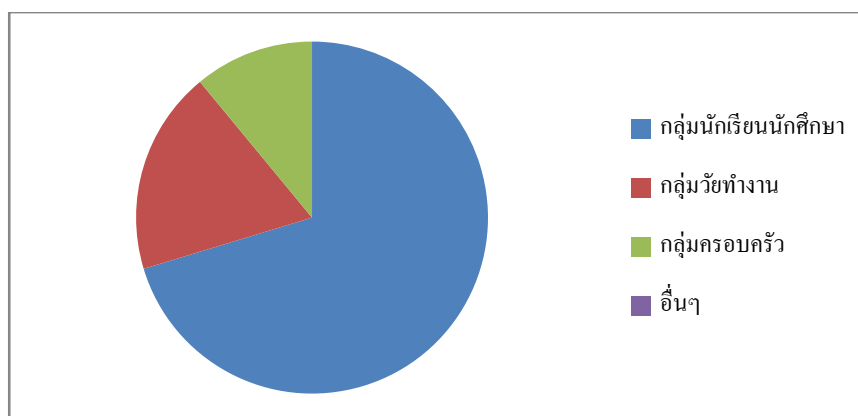
ภาพที่ 4-4 ผลการวิจัยทางการตลาดของมิวเซียมสยาม

ในปัจจุบันบางกิจกรรม โครงการที่มีขนาดใหญ่และมีรายละเอียดในการประชาสัมพันธ์ค่อนข้างมาก มิวเซียมสยามยังคงใช้วิธีจัดจ้างบริษัทเพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์ด้วยเช่นกัน จากนั้นได้พัฒนาไปสู่สื่อสังคมออนไลน์โดยพยายามใช้ไฮไฟฟ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ แต่พบว่า มีข้อจำกัดเรื่องจำนวนสมาชิกและข้อกำหนดในการเข้าชม ที่ต้องให้ประชาชนทั่วไปเกิดความสนใจ และเข้ามาเยี่ยมชมไฮไฟฟ์ของมิวเซียมสยามเท่านั้น ไม่สามารถส่งต่อหรือแบ่งปันข้อมูลได้ ทำให้บ่อยครั้งที่มิวเซียมสยามต้องประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านบล็อกในเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่ตรงกับสาระสำคัญหลักของการดำเนินกิจกรรม ตัวอย่างเช่น กิจกรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนได้ประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านเว็บไซต์หรือบล็อกเพื่อเด็กและเยาวชน เป็นต้น จนกระทั่งถึงยุคสมัยที่ เฟซบุ๊กและทวิตเตอร์เริ่มนิยมมากยิ่งขึ้น มิวเซียมสยามจึงเลือกใช้เฟซบุ๊กและทวิตเตอร์เป็นสื่อสังคมออนไลน์สองประเภทแรกที่ถูกนำมาใช้ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารหลังจากที่ นายภูษิต ช่วยชูฤทธิ์ นักจัดการความรู้ งานสื่อสารองค์กรและจัดการความรู้ได้นำเสนอเรื่องการพัฒนาสื่อออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์มิวเซียมสยามให้แก่ นายภากร วิ วงศ์จิรัชย์ ผู้อำนวยการมิวเซียมสยามในขณะนั้นให้พิจารณาอนุมัติเห็นชอบ ปรากฏว่านายภากรวิ ตระหนักถึงความสำคัญของการประชาสัมพันธ์พีชภัณฑ์ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีความสะดวกรวดเร็วและสามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการดำเนินกิจกรรม โครงการของมิวเซียมสยามได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมอบหมายให้งานสื่อสารองค์กรและจัดการความรู้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้มีทั้งสื่อสังคมออนไลน์และสื่อกระแสหลักควบคู่กันไป (เพ็ญประภา เกื้อชาติ, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2558)

อย่างไรก็ตามหลักในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชม พิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของมิวเซียมสยามได้ให้ความสำคัญกับแผนงานก่อนเป็นลำดับแรก โดยมิวเซียมสยามมีการจัดทำแผนประจำปีซึ่งเป็นไปตามปีงบประมาณ นับตั้งแต่เดือนตุลาคมของปีปัจจุบันไปจนถึงเดือนตุลาคมของปีถัดไป โดยในแผนประจำปีจะมีการระบุถึงงานประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารรวมอยู่ด้วย ซึ่งในแต่ละปีจะมีการกำหนดโจทย์และยุทธศาสตร์ในการประชาสัมพันธ์ ที่มีความแตกต่างกันออกไป จำแนกได้เป็นแผนประชาสัมพันธ์ทั้งหมด 2 ประเภท ประกอบด้วย แผนหลักดังปรากฏในแผนประจำปี งบประมาณ และแผนย่อยสำหรับการดำเนินกิจกรรมโครงการ ในแต่ละครั้ง ซึ่งในแผนทั้ง 2 ประเภทจะมีทั้งกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ กลุ่มเป้าหมายในการประชาสัมพันธ์ การวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งในการประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามในปีที่ผ่านมา หรือการดำเนินกิจกรรมโครงการในปีที่ผ่านมา วิธีการประชาสัมพันธ์ งบประมาณที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ และวิธีการประเมินผล ซึ่งส่วนใหญ่จะประเมินในเชิงปริมาณ คือชี้วัดจากจำนวนของผู้รับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ ว่ามีปริมาณมากขึ้นหรือน้อยลง เพื่อนำข้อมูลเชิงสถิติดังกล่าวมาปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ต่อไป

ที่ผ่านมามิวเซียมสยามได้ว่าจ้างบริษัท จีเอฟเค มาร์เก็ต ไวส์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทวิจัยการตลาดมาทำโครงการศึกษาเรื่อง “Museum Siam Insight Wise Study” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา เพื่อศึกษาและประเมินทัศนคติ รวมถึงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อมิวเซียมสยาม ด้วยการรับรู้ผ่านสื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติและความคิดเห็นต่อมิวเซียมสยาม ลักษณะพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย พฤติกรรมการเยี่ยมชม และความพึงพอใจอันเกิดจากประสบการณ์ที่ได้รับผ่านการเยี่ยมชมทั้งนิทรรศการถาวรและแบบชั่วคราว ซึ่งการวิจัยเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลในการรับรู้โดยรวมต่อมิวเซียมสยามผ่านการประชาสัมพันธ์เพิ่มสูงมากขึ้นจากปี พ.ศ. 2553 ในกลุ่มผู้ที่เคยมาเยี่ยมชมแล้วจากร้อยละ 9 เป็นร้อยละ 33 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักเรียนนักศึกษา อย่างไรก็ตาม การรับรู้โดยภาพรวมและการนึกถึงมิวเซียมสยามในปัจจุบันอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับพิพิธภัณฑ์แหล่งอื่นในประเทศไทย โดยมิวเซียมสยามอยู่ในอันดับที่ 8 จากทั้งหมด 10 พิพิธภัณฑ์ที่อยู่ในความรับรู้ของประชาชนทั่วไป ขณะที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งมีสื่อในการประชาสัมพันธ์น้อยกว่าและมีความถี่ในการประชาสัมพันธ์อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่ามิวเซียมสยามกลับอยู่ในความรับรู้ของประชาชนเป็นลำดับที่ 4 ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการเป็นพิพิธภัณฑ์ประจำชาติที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และมีอายุการก่อตั้งมาเป็นระยะเวลายาวนาน ต่างจากมิวเซียมสยามที่เริ่มเปิดให้บริการเมื่อปี พ.ศ. 2551 ส่วนพิพิธภัณฑ์ที่ตั้งอยู่ในเขตพระนครบริเวณใกล้เคียงกับมิวเซียมสยาม เช่น นิทรรศสถาน โกสินทร์ อยู่ในลำดับที่ 7 ของผลการสำรวจทั้งหมด ซึ่งประชาชนทั่วไปให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ

ความรู้ที่มีต่อมิวเซียมสยามตามลำดับคือ ร้อยละ 23 นี้ถึงความเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ร้อยละ 20 ทราบว่ามีการจัดแสดงการปลูกข้าวของชาวนา อันเป็นหนึ่งในกิจกรรมช่วงเริ่มต้นการก่อตั้งมิวเซียมสยามที่ได้รับความสนใจจากประชาชนค่อนข้างมาก ส่วนร้อยละ 10 ระบุว่า เป็นพิพิธภัณฑ์ที่สะท้อนวิถีชีวิตความเป็นไทย และร้อยละ 10 ทราบว่าอยู่ใกล้สถานที่สำคัญ เช่น วัดพระแก้วและวัดโพธิ์ พร้อมระบุเหตุผลสำหรับกลุ่มประชาชนที่ไม่ต้องการมาเยี่ยมชมว่า ร้อยละ 33 ไม่ทราบรายละเอียดว่ามีความแตกต่างไปจากพิพิธภัณฑ์แห่งอื่น ๆ อย่างไร ร้อยละ 25 เป็นเส้นทางคมนาคมที่ค่อนข้างเดินทางลำบาก ร้อยละ 20 ยังไม่ทราบที่ตั้งของมิวเซียมสยาม และอีกร้อยละ 20 ไม่มีคนมาเป็นเพื่อน (เจเอฟเค มาร์เก็ตไวส์ จำกัด, 2553, หน้า 3)

ภาพที่ 4-5 สถิติผู้เข้าชมมิวเซียมสยามจำแนกตามประเภท

จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามเริ่มต้นตั้งแต่กระบวนการประชุมวางแผนเพื่อระดมสมองและความคิด โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานประชาสัมพันธ์ได้แสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะแนวทางในการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารขององค์กรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด หลังจากนั้นหัวหน้าฝ่ายสื่อสารและการตลาด จะมอบหมายงานให้บุคลากรในแต่ละตำแหน่งได้รับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยแสดงความเห็นเกี่ยวกับแนวคิดกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งมีการติดต่อประสานงานกันอย่างเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์แบบเป็นระบบ จากนั้นดำเนินการปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารล่วงหน้าก่อนดำเนินกิจกรรม โครงการในแต่ละครั้งอย่างน้อย 30 วัน และเพิ่มความถี่ในการนำเสนอมากขึ้นเมื่อใกล้ถึงช่วงเวลาดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ประชาชนทั่วไปและกลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารทั้งกำหนดการ วันเวลาสถานที่ รวมทั้งรูปแบบในการดำเนินกิจกรรมให้

ได้มากที่สุด ทั้งนี้ฝ่ายสื่อสารและการตลาดพบว่า การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทุกรูปแบบของมิวเซียมสยามก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการประชาสัมพันธ์ได้มากที่สุด ทั้งยังช่วยประหยัดงบประมาณและมีความสะดวกรวดเร็วในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอีกด้วย ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายหลักในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ของมิวเซียมสยามคือผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ปัจจุบันบุคคลในช่วงวัยดังกล่าวมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารได้เป็นอย่างดี จึงทำให้การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ถูกนำมาใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์หลักของมิวเซียมสยาม ซึ่งสาเหตุที่ทำให้มิวเซียมสยามทราบว่ากลุ่มเป้าหมายของตนเองคือผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป เกิดจากผลการสำรวจทางการตลาดของบริษัท เจเอฟเค มาร์เก็ต ไรส์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทวิจัยการตลาดที่มิวเซียมสยามว่าจ้างมาทำโครงการศึกษาเรื่อง “Museum Siam Insight Wise Study” ระบุว่า ผู้มาเข้าชมมิวเซียมสยามส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาถึงร้อยละ 64 รองลงมาคือกลุ่มคนในวัยทำงานร้อยละ 17 และอยู่ในกลุ่มครอบครัวอีกร้อยละ 10 ซึ่งสิ่งที่สามารถจูงใจให้คนเข้ามาชมมิวเซียมสยามมากที่สุดร้อยละ 32 ระบุว่าเคยมาเข้าชมแล้วแต่ยังศึกษาหาข้อมูลไม่ครบถ้วน จึงต้องการกลับมาเก็บรายละเอียดด้วยการชมเพิ่มเติมอีก ส่วนร้อยละ 30 ระบุว่าสนใจข้อมูลทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นเรื่องยากแต่กลับเข้าใจได้ง่าย สำหรับร้อยละ 24 ระบุว่ามิวเซียมสยามมีนิทรรศการทั้งแบบถาวรและชั่วคราว รวมทั้งกิจกรรมโครงการที่น่าสนใจ ร้อยละ 14 ระบุว่าต้องการพาสมาชิกในครอบครัวหรือคนรอบข้างมาพักผ่อน และอีกร้อยละ 8 ระบุว่าต้องการมาถ่ายภาพกับอาคารสถานที่ซึ่งมีความสวยงามคลาสสิกในแบบย้อนยุค (ชรรร ลันสุชีพ, สัมภาษณ์, 25 สิงหาคม 2558)

ทั้งนี้สื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของมิวเซียมสยามในปัจจุบัน ประกอบด้วย สื่อสังคมออนไลน์ สื่อกระแสหลัก และสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งผลการวิจัยของบริษัท เจเอฟเค มาร์เก็ต ไรส์ จำกัด ตามโครงการศึกษาเรื่อง “Museum Siam Insight Wise Study” พบว่า สื่อที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อมิวเซียมสยามมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์ สื่อกระแสหลัก และสื่อสิ่งพิมพ์ตามลำดับ สำหรับสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความรับรู้ของประชาชนที่มีต่อมิวเซียมสยามมากที่สุด คือ เว็บไซต์ของมิวเซียมสยาม ร้อยละ 38 เว็บบอร์ด กระชู้ และบล็อกของมิวเซียมสยาม ร้อยละ 10 เฟซบุ๊กของมิวเซียมสยาม ร้อยละ 16 จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 2 และทวิตเตอร์ ร้อยละ 1 ขณะที่สื่อกระแสหลัก ประกอบด้วย โทรทัศน์ ร้อยละ 5 หนังสือหรือนิตยสาร ร้อยละ 6 หนังสือพิมพ์ ร้อยละ 3 และภาพยนตร์ ร้อยละ 1 เท่านั้น ส่วนสื่อสิ่งพิมพ์ประกอบด้วยแผ่นพับ ร้อยละ 6 และโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 4 ทั้งนี้สื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของมิวเซียมสยามในปัจจุบัน ประกอบด้วย เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก อินสตราแกรม ทวิตเตอร์ แอปพลิเคชันไลน์ แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ

โปสเตอร์ ยูทูป โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ แม็กกาซีน ข้อความบนหน้าจอวีดิทัศน์ในรถไฟใต้ดิน และการออกบู๊ประชาสัมพันธ์นอกสถานที่ (สุขุมลย์ ผดุงศิลป์, สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2558) ดังสามารถจำแนกพิจารณาดังต่อไปนี้

การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของมิวเซียมสยาม

ภาพที่ 4-6 หน้าเว็บไซต์ของมิวเซียมสยาม

มิวเซียมสยามเริ่มใช้เว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 โดยฝากเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติคือ <http://www.ndmi.or.th> ต่อมาในปี พ.ศ. 2554 มิวเซียมสยามได้ว่าจ้างบริษัทเพื่อการออกแบบและจัดทำเว็บไซต์ให้พัฒนาเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามเอง โดยเปิดใช้มาจนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลา 4 ปีแล้วพร้อมมีผู้ดูแลระบบ คือ นายภูษิต ช่วยชูฤทธิ์ ตำแหน่งนักจัดการความรู้ งานสื่อสารองค์กรและจัดการความรู้ เพื่ออัปเดตข้อมูลข่าวสารผ่านเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนผู้ดูแลระบบเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามเป็น นายชรรร ลันสุชีพ ที่เริ่มเข้ามาทำงานด้านการประชาสัมพันธ์ให้กับมิวเซียมสยามตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2558 ทั้งนี้ เว็บไซต์ของมิวเซียมสยามอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของฝ่ายสื่อสารและการตลาด สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ หรือมิวเซียมสยาม ซึ่งจำแนกออกเป็น 4 แผนกหลัก ประกอบด้วย แผนกพัฒนาธุรกิจและการตลาด แผนกบริหารงานร้านค้า แผนกสื่อสารและประชาสัมพันธ์ รวมทั้งแผนกสื่อและสิ่งพิมพ์

ด้วย โดยผู้ดูแลเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามคือ นักจัดการความรู้อาวุโสประจำแผนกสื่อสารและประชาสัมพันธ์จำนวน 1 อัตรา ซึ่งมิวเซียมสยามพิจารณาคัดเลือกบุคคลมาทำหน้าที่ดังกล่าว ตามคุณสมบัติคือ มีหน้าที่ดูแลและกำหนดรูปแบบเนื้อหาของเว็บไซต์มิวเซียมสยามพร้อมจัดทำฐานข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงไปสู่สื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ ของมิวเซียมสยามด้วย ทั้งยังต้องบริหารจัดการและประสานงานด้านเทคโนโลยีกับฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดทำเว็บไซต์ คือ ฝ่ายเทคโนโลยีและบริหารพื้นที่ ซึ่งมีแผนกบริหารและพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศอันมีหน้าที่ความรับผิดชอบคล้ายคลึงกัน จึงทำงานติดต่อประสานกันในบางโอกาส

โดยแผนกบริหารและพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศจะใช้เจ้าหน้าที่เทคโนโลยีสารสนเทศทั่วไปและระดับอาวุโสในการดำเนินงาน ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบงานสนับสนุนการปฏิบัติการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการทำงานเกี่ยวกับระบบฐานข้อมูลของมิวเซียมสยามดูแลรับผิดชอบงานด้านการสรรหาระบบและโปรแกรมต่าง ๆ ในการช่วยพัฒนาเนื้อหา และฐานข้อมูลให้สามารถตอบสนองความต้องการของนโยบายในการบริหารงานทางด้านการบริหารข้อมูลบนเครือข่ายระบบดิจิทัลได้ ทั้งยังดูแลรับผิดชอบและสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านเทคนิคเพื่อช่วยในการปฏิบัติงานของฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและบริหารพื้นที่ และให้บริการแก่สมาชิกของห้องสมุดการเรียนรู้บริหารจัดการข้อมูลการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของมิวเซียมสยามให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งรับผิดชอบในการวิเคราะห์แก้ปัญหาทางด้านระบบสารสนเทศ ศึกษาวางแผนและพัฒนาโปรแกรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาเบื้องต้นให้กับผู้ใช้งานและสมาชิกของมิวเซียมสยาม ที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลไปยังหน้าเว็บไซต์ของหน่วยงานต้นสังกัด เช่น สำนักนายกรัฐมนตรีได้ ซึ่งมิวเซียมสยามตระหนักถึงความสำคัญของการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวในการดำเนินกิจกรรม โครงการของพิพิธภัณฑ์ผ่านทางเว็บไซต์ตามที่ เบอร์นาร์ด เอฟ ไรลี ได้กล่าวไว้ว่า “สำหรับศตวรรษที่ 21 นี้ หากใครจะสร้างพิพิธภัณฑ์ขึ้นสักแห่งคงต้องสร้างพิพิธภัณฑ์บนเว็บไซต์ ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์รูปแบบใหม่ที่แตกต่างไปจากอดีตอย่างสิ้นเชิง โดยเปิดบริการทางการศึกษาอย่างเสรีและสะดวกรวดเร็ว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษาและประชาชนทั่วไป” (เบอร์นาร์ด เอฟ ไรลี อ้างถึงใน ยุภาพร ชัญญวิวัฒน์กุล, 2556, หน้า 1)

ทั้งนี้เว็บไซต์ของมิวเซียมสยามมีแผนผังเว็บไซต์ช่วยแสดงรายละเอียดในภาพรวมให้ผู้เข้าชมได้เห็นเนื้อหาสาระทั้งหมดของเว็บไซต์ก่อน ซึ่งประกอบไปด้วย 8 ส่วนหลัก คือ นิทรรศการ กิจกรรม ข่าวประชาสัมพันธ์ บทความ นิทรรศการเสมือนจริง สิทธิพิเศษสำหรับ

ผู้เข้าชม นิตยสารของมิวเซียมสยาม และวิดีโอสั้นแนะนำพิพิธภัณฑ์ ซึ่งสามารถเลือกชมได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าชมเว็บไซต์ทั้งของคนไทยและชาวต่างชาติ โดยด้านบนสุดของเว็บไซต์จะจำแนกเนื้อหาหลักออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย หน้าแรก สิทธิพิเศษสำหรับผู้เข้าชม พื้นที่ให้เช่า คำถามที่พบบ่อย และติดต่อเรา สำหรับหน้าแรกจะเชื่อมต่อข้อมูลไปยังเนื้อหาสาระสำคัญ 6 ส่วนที่จัดแสดงในหน้าแรกของเว็บไซต์ คือ รู้จักมิวเซียมสยาม นิทรรศการ ข้อมูลสำหรับผู้เข้าชม กิจกรรมและข่าวประชาสัมพันธ์ ร้านอาหาร และร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก สำหรับ “รู้จักมิวเซียมสยาม” เป็นข้อมูลที่แนะนำผู้เข้าชมเว็บไซต์ให้ได้รู้จักข้อมูลขั้นพื้นฐานทั้งหมดภายในมิวเซียมสยาม ซึ่งจำแนกออกเป็นเนื้อหาย่อยอีก 6 ส่วน ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของมิวเซียมสยาม ห้องคลังความรู้ ห้องคลังโบราณวัตถุและปฏิบัติการ สื่อการเรียนรู้ แม็กกาซีนมิวเซียมสยาม และวิดีโอสั้นแนะนำการเยี่ยมชมมิวเซียมสยาม

โดยประวัติความเป็นมาของมิวเซียมสยามในเว็บไซต์จะแนะนำว่า “มิวเซียมเป็นพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งแรกที่น่าเน้นการสร้างประสบการณ์ใหม่ในการชมพิพิธภัณฑ์ ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นต้นแบบของแหล่งเรียนรู้ที่น่านิยม และช่วยยกระดับมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ให้กับประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนไทยเกี่ยวกับการสร้างสำนึกรู้จักตนเอง รู้จักเพื่อนบ้าน และรู้จักโลก รวมถึงการสร้าง “แนวคิดและภาพลักษณ์ใหม่” ของพิพิธภัณฑ์ในสังคมแห่งการเรียนรู้ ผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ และกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์และเรื่องราวต่าง ๆ เป็นไปอย่างสนุกสนานยิ่งขึ้น ประกอบด้วยนิทรรศการถาวร นิทรรศการหมุนเวียน และกิจกรรมการเรียนรู้สร้างสรรค์ โดยหลักปรัชญาของมิวเซียมสยามคือ “Play + Learn = เพลิน” ถือเป็นหัวใจสำคัญของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มีจุดมุ่งหมายในการปฏิรูปพิพิธภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดนำเสนอด้วยรูปแบบที่สร้างสรรค์และสนุกสนานโดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ ดังนั้นข่าวของเครื่องใช้ที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์จะต้องเป็นสิ่งที่สามารถจับต้องได้เพื่อสื่อความหมายในการเล่าเรื่องและเชื่อมต่อสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ สำหรับสัญลักษณ์ของมิวเซียมสยามจะเป็นรูป “คนกบแดง” หรือรูปคนทำท่าเป็นกบเป็นสัญลักษณ์ของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติเพราะกบถือเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์เป็นที่เคารพบูชาทั่วทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เห็นได้จากลวดลายบนกลองมโหระทึกที่เป็นเครื่องดนตรีใช้ประโคมตีในพิธีกรรมขอฝน

ซึ่งผลสำรวจความรับรู้ของผู้เข้าชมที่มีต่อสัญลักษณ์ของมิวเซียมสยามพบว่าโดยภาพรวมสามารถจดจำสัญลักษณ์ได้ร้อยละ 74 แต่สามารถเข้าใจความหมายที่ถูกต้องได้เพียงร้อยละ 36 เท่านั้นจำแนกเป็นกลุ่มนักเรียนนักศึกษาซึ่งสามารถจดจำสัญลักษณ์ของมิวเซียมสยามได้ร้อยละ 80 แต่กลับเข้าใจความหมายที่ถูกต้องเพียงร้อยละ 23 เท่านั้น ขณะที่บุคคลซึ่งมากับสมาชิก

ในครอบครัวสามารถจดจำตราสัญลักษณ์นี้ได้ถึงร้อยละ 70 และสามารถเข้าใจความหมายที่แท้จริงได้ร้อยละ 44 ส่วนบุคคลที่มากับเพื่อนหรือบุคคลรอบข้างพบว่ามีมารับรู้ต่อสัญลักษณ์ดังกล่าว ร้อยละ 71 พร้อมเข้าใจความหมายที่ถูกต้องได้มากถึงร้อยละ 46 จึงสะท้อนให้เห็นว่าการเผยแพร่ตราสัญลักษณ์ของมิวเซียมสยามผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งทางเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์เป็นเพียงการนำเสนอตราสัญลักษณ์ แต่ขาดเทคนิควิธีในการนำเสนอให้ผู้เข้าชมเข้าใจความหมายที่แท้จริงของสัญลักษณ์ เพื่อให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความคิดความเชื่อของคนในสมัยโบราณบนแผ่นดินสุวรรณภูมิเกี่ยวกับกบ ซึ่งถือเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์เป็นที่เคารพบูชาทั่วทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เห็นได้จากลวดลายบนกลองมโหระทึกที่เป็นเครื่องมือใช้ประกอบตีในพิธีกรรมขอฝน ตามรูปแบบการดำรงชีวิตในสังคมเกษตรกรรม (อิริดา วณศาสตร์ โสกล, สัมภาษณ์, 21 สิงหาคม 2558)

ภาพที่ 4-7 สัญลักษณ์ “คนกบแดง” ของมิวเซียมสยาม

ทั้งนี้การนำเสนอเนื้อหาสาระบนเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามอยู่ภายใต้การดูแลของภุชิต ช่วยชูฤทธิ์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายสื่อสารและการตลาด ซึ่งสำเร็จการศึกษาทางด้านนิเทศศาสตร์ จึงไม่มีความถนัดชำนาญในด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี ซึ่งเป็นเนื้อหาสาระหลักที่มิวเซียมสยามต้องการนำเสนอให้เกิดความน่าสนใจ นายภุชิตจึงต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดีเพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลที่นำเสนอมีความถูกต้องเหมาะสม โดยส่งเนื้อหาให้นักวิชาการ ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดีของมิวเซียมสยามตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ก่อนนำเสนอทุกครั้ง เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดและคัดกรองความบกพร่องในทุกรูปแบบ อย่างไรก็ตาม หากมีการดำเนินกิจกรรม โครงการเกิดขึ้น นายภุชิตจะต้องส่งเนื้อหาสาระที่จะนำเสนอให้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจกรรมของมิวเซียมสยามตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมก่อนทุกครั้ง เพื่อให้สาระที่ต้องการสื่อสาร ไปยังผู้เข้าชมเว็บไซต์ของทางพิพิธภัณฑ์เกิดประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือให้ได้

มากที่สุด โดยวิธีการโพสต์ของผู้ดูแลระบบเว็บไซต์จะพยายามไม่ให้เกิน 7 ครั้งต่อวัน เพราะถ้าเกินจะทำให้ข้อความของเว็บไซต์ปรากฏที่หน้ากระดานข่าวสารของกลุ่มเป้าหมายมากเกินไป สำหรับภาพนิ่งในการดำเนินกิจกรรมและภาพเคลื่อนไหว ผู้ดูแลระบบจะโพสต์ไม่เกิน 3-4 ครั้งต่อวัน โดยเลือกเฉพาะรูปที่มีความสำคัญและสื่อความหมายถึงภาพรวมในการจัดงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้มากที่สุด เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้รับข้อมูลเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย เนื่องจากเนื้อหาสาระที่มีความเป็นวิชาการมากเกินไปหรือมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และโบราณคดีอันเป็นเรื่องราวที่เข้าใจได้ยากอยู่แล้ว หากนำเสนอมากเกินไป อาจทำให้ผู้รับชมเกิดทัศนคติในเชิงลบมากกว่ายินดีรับรู้ข้อมูลข่าวสารแบบค่อยเป็นค่อยไป

ข้อมูลย่อยต่อมาคือ “ห้องคลังความรู้” ซึ่งภายในเว็บไซต์ระบุว่าการเรียนรู้จากนิทรรศการอาจจุดประกายให้ผู้เข้าชม โดยเฉพาะเยาวชนมีความสนใจจะต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้รับมาจากการชมนิทรรศการ ดังนั้น สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติจึงจัดตั้ง “ห้องคลังความรู้” ให้เป็นที่รวบรวมองค์ความรู้ด้วยสื่อที่หลากหลายส่งเสริมการเรียนรู้การค้นคว้าฐานองค์ความรู้ที่อาจเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการสืบค้นในด้านโบราณคดีประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์วิทยาและศาสตร์ความรู้ในด้านอื่น ๆ นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้เห็นมุมมองด้านพิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศด้วยการสรรหาสื่อในหลายรูปแบบเช่น ดิจิทัล ทัศนศิลป์ ภาพยนตร์ บทความ นวนิยาย ฯลฯ ที่อาจสร้างแรงบันดาลใจให้คนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญต่อพิพิธภัณฑ์มากขึ้น ทั้งนี้ การจัดเก็บเอกสารใช้ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน โดยจะเน้นเนื้อหาในหมวดพิพิธภัณฑ์ หมวดประวัติศาสตร์ รวมทั้งหนังสือเด็กและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ รวมเนื้อหาทรัพยากรมากกว่า 4,000 รายการ ในระยะแรกห้องสมุดให้บริการยืมและคืนหนังสือแก่เจ้าหน้าที่ในสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติต่อมาจึงเปิดให้บริการแก่สมาชิก ประชาชนทั่วไปโดยเปิดทำการระหว่างวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 9.00-17.00 น. นอกจากนี้ยังมีโปรแกรมเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เข้าชมเว็บไซต์ในการสืบค้นข้อมูลและหนังสือภายในห้องคลังความรู้อีกด้วย

ข้อมูลย่อยต่อมาคือ “ห้องคลังโบราณวัตถุและปฏิบัติการ” ภายในเว็บไซต์ได้ระบุว่าสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติตระหนักว่าคลังโบราณวัตถุจะต้องไม่ใช่ห้องเก็บของที่รอการถูกลืมหากแต่เป็นห้องเรียนที่มีชีวิต จะต้องพัฒนาเป็นคลังเปิดเพื่อบรรลุดุสิตประสงค์การเรียนรู้แบบจับต้องได้ และการเรียนรู้จากโบราณวัตถุต่อยอดองค์ความรู้เดิมซึ่งจะพบกับการอบรม การอนุรักษ์เชิงป้องกัน การจัดทำทะเบียนโบราณวัตถุตามมาตรฐานสากล และการใช้สื่อสารสนเทศในการทำทะเบียนโดยร่วมมือกับ NECTEC และศูนย์อนุรักษ์เชิงป้องกันคอยให้คำแนะนำสำหรับพิพิธภัณฑ์เครือข่าย

ข้อมูลย่อยต่อมาคือ “สื่อการเรียนรู้” ซึ่งภายในเว็บไซต์ของมิวเซียมสยาม ระบุว่า มิวเซียมสยามมีสื่อการเรียนรู้เพื่อประโยชน์ในการทำความเข้าใจนิทรรศการถาวรของมิวเซียมสยาม เป็นจำนวนมาก ได้แก่ “เกมเศรษฐียุคสุวรรณภูมิ” เป็นเกมสอดแทรกความรู้เรื่องเส้นทางการค้าโบราณ ชนิดสินค้าที่ค้าขายในสมัยสุวรรณภูมิ สภาพภูมิประเทศ ชื่อเมืองทำการค้าและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่คนในสมัยก่อนต้องเผชิญ, “เกมการ์ดชาติพันธุ์ในสุวรรณภูมิ” เป็นเกมเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการ กระบวนการสังเกตเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างเรื่องการแต่งกายของกลุ่มคนในดินแดนสุวรรณภูมิ “เกมค้นหาสุดยอดพ่อค้ายุคสุวรรณภูมิ” สนุกกับการสวมบทบาทสมมติเป็นพ่อค้าในยุคสุวรรณภูมิ เรียนรู้ประเภทของสินค้าที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนกันระหว่างอาณาจักรต่าง ๆ เป็นต้น “แผนที่เส้นทางสายไหมยุคสุวรรณภูมิ” ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้เสริมความเข้าใจเรื่องการค้าในยุคสุวรรณภูมิ “สมุดกิจกรรมหรือใบงาน” เป็นสื่อเสริมให้การเรียนรู้ของเด็กในพิพิธภัณฑ์ดำเนินไปอย่างเป็นระบบบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดกระบวนการเรียนรู้ และเหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้แต่ละช่วงวัย “สื่อจับต้องได้ (Hand on)” สร้างเสริมประสบการณ์เรียนรู้ผ่านประสาทรับรู้ ลองสัมผัสวัตถุจำลองสิ่งของเครื่องใช้ในอดีต จำพวกกำไล ขวานหิน เครื่องปั้นดินเผา ลูกกลิ้งลวดลายดินเผาตะเกียงดินเผา เป็นต้น ขณะที่สินค้าจำลองยุคสุวรรณภูมิ ได้แก่ ไข่มุก ลูกปัด ผ้าไหม ส้ายกทอง ปะการัง เครื่องเทศ หอยเบี้ย หยก ฯลฯ ต่อมาคือ “จิ๊กซอว์แม่เหล็ก 3 มิติ” มิวเซียมสยามชวนเชิญผู้เข้าชมมาร่วมสนุกกับการสร้างสรรค์ศิลปะบนกระดาษด้วยเทคนิคภาพพิมพ์ โมโนพริ้นต์ และ “คู่มือพิชิตองค์ความรู้” สื่อประกอบการสอนช่วยให้การเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์อย่างไม่น่าเบื่อหน่าย

ข้อมูลย่อยต่อมาคือ “แม็กกาซีนของมิวเซียมสยาม หรือ “Muse Mag” เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ช่วยประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของมิวเซียมสยามและองค์ความรู้ด้านพิพิธภัณฑ์ให้แก่ประชาชน เป็นนิตยสารเสริมแรงบันดาลใจ สร้างสรรค์การเรียนรู้ โดยมิวเซียมสยามภายใต้สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติจัดทำในรูปแบบนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อตอบโจทย์วิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่รักจะอ่านตอนไหน เวลาใดก็คลิกเปิดอ่านได้โดยสะดวกโดยแม็กกาซีนของมิวเซียมสยาม ฉบับที่ 1 จัดทำขึ้นระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ส่วนแม็กกาซีนมิวเซียมสยาม ฉบับที่ 2 จัดทำขึ้นระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม พ.ศ. 2557 ฉบับที่ 3 ระหว่างเดือนกันยายน-พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ฉบับที่ 4 จัดทำขึ้นระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2557-เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ฉบับที่ 5 จัดทำขึ้นระหว่างเดือนมีนาคม-เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2558 และฉบับที่ 6 จัดทำขึ้นระหว่างเดือนมิถุนายน-เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2558 (www.ndmi.or.th)

และข้อมูลย่อยส่วนสุดท้ายของหมวดแนะนำมิวเซียมสยามคือ “Muse Shake” เป็นวิดีโอสั้นที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวนิทรรศการและกิจกรรมโครงการเพิ่มเติม โดยจัดทำขึ้น

เป็นตอนสามารถครบชมได้แบบอัตโนมัติ ตอนที่ 1-4 เสนอเรื่องราวของ “มองใหม่ด้วยใหม่” ตอนที่ 5 เสนอเรื่องราวของ “แมลง” ตอนที่ 6-7 เสนอเรื่องราวของ “อย่าลืมฉัน” ตอนที่ 8-10 เสนอเรื่องราวของ “คำของป่า” และตอนที่ 11 เสนอเรื่องราวของ “นิทรรศการเคลื่อนที่ จังหวัดเพชรบุรี”

สำหรับ “นิทรรศการ” เป็นข้อมูลเพื่อแนะนำให้ผู้เข้าชมเว็บไซต์ได้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการ 5 ประเภทหลักของมิวเซียมสยาม ประกอบด้วย นิทรรศการถาวร นิทรรศการหมุนเวียน นิทรรศการเคลื่อนที่ นิทรรศการพิเศษ และนิทรรศการจากโครงการประกวดออกแบบพิพิธภัณฑ์ของนักเรียนนักศึกษาหรือโครงการ “Muse Project” โดย “นิทรรศการถาวร” ของมิวเซียมสยามมีชื่อว่า “เรียงความประเทศไทย” เป็นการบอกเล่าถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของภูมิภาคอุษาคเนย์ นับตั้งแต่สมัยแผ่นดินสุวรรณภูมิเมื่อ 3,000 ปีก่อน อันประกอบด้วยอารยธรรมต่าง ๆ ก่อนการรับวัฒนธรรมจากอินเดียและจีนเรื่อยมาจนถึงกำเนิดสยามประเทศและก้าวสู่ประเทศไทยในปัจจุบัน โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ช่วงคือ ช่วงที่ 1 “สุวรรณภูมิ” นำเสนอเรื่องราวของดินแดนสุวรรณภูมิและประเทศไทยในปัจจุบัน ย้อนกลับไปราว 3,000 ปีก่อนการรับพุทธศาสนาและศาสนาฮินดูเข้ามา จนกระทั่งกลายเป็นศาสนาหลักจนถึงปัจจุบัน ช่วงที่ 2 “สยามประเทศไทย” นำเสนอเรื่องราวการสถาปนารุงศรีอยุธยาซึ่งถือเป็นอาณาจักรใหญ่ที่ครอบคลุมดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบันเกือบทั้งหมด ทั้งยังเป็นจุดเปลี่ยนผ่านสำคัญในการกำเนิดขึ้นของ “สยามประเทศไทย” และช่วงที่ 3 “ประเทศไทย” นำเสนอพัฒนาการของดินแดน ผู้คน และสังคมจากแบบจารีตมาสู่สังคมสมัยใหม่ในปัจจุบัน ทั้ง 3 ช่วงดังกล่าวนำเสนอโดยอธิบายลึกลงไปถึงรายละเอียดผ่านห้องนิทรรศการจำนวน 17 ห้อง

ขณะที่นิทรรศการหมุนเวียนจะมีการนำเสนอข้อมูลของทั้งนิทรรศการหมุนเวียนที่กำลังจัดแสดงที่กำลังจะมาถึง และนิทรรศการหมุนเวียนที่จัดมาแล้ว เพื่อให้ทราบรายละเอียดทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ส่วนนิทรรศการเคลื่อนที่จะจัดแสดงข้อมูลเกี่ยวกับการนำพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ หรือ “Mobile Bus” ของมิวเซียมสยามออกเดินทางไปจัดนิทรรศการในหลากหลายจังหวัดทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยให้ได้ชมกัน นอกจากนี้ยังมีนิทรรศการพิเศษซึ่งปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระหรือหัวข้อในการจัดแสดงให้เป็นไปตามสถานการณ์ทางสังคมหรือความสนใจของผู้เข้าชม เพื่อแตกประเด็นองค์ความรู้ให้มีความแตกต่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น ทั้งยังมีนิทรรศการเสมือนจริงที่จำลองเรื่องราวทางสังคมหรือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติอื่น ๆ ที่ประชาชนให้ความสนใจ โดยจำลองให้มีความคล้ายคลึงกับเหตุการณ์จริงให้ได้มากที่สุดเพื่อเพิ่มอรรถรสในการเข้าชมได้อย่างเพลิดเพลินละมีความรู้ควบคู่กันไป และสุดท้ายคือ โครงการนักร้องออกแบบพิพิธภัณฑ์ หรือโครงการ “Young Muse Project” ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษา และเยาวชนได้แสดงความรู้

ความสามารถในการออกแบบส่วนจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ โดยยึดระบบการทำงานเป็นกลุ่ม พร้อมนำเสนอเนื้อหาสาระและรูปแบบการจัดแสดงจากแนวคิดและหลักการปฏิบัติของตนเอง ซึ่งจัดแสดงจริงที่มิวเซียมสยาม โดยผลงานของกลุ่มนิสิต นักศึกษาที่ได้รับรางวัลจะได้รับทุนการศึกษาพร้อมโอกาสในการศึกษาดูงานด้านการออกแบบและบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาปรับใช้ในการพัฒนางานนิทรรศการของตนเอง

ต่อมาคือหมวด “ข้อมูลสำหรับผู้เข้าชม” ภายในเว็บไซต์ได้มีการระบุข้อมูลตั้งแต่ที่ตั้ง หมายเลขโทรศัพท์และโทรสาร จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เวลาเปิดให้บริการ ค่าเข้าชมทั้งแบบบุคคลทั่วไปและแบบหมู่คณะว่ามีรายละเอียดค่าเข้าชมที่แตกต่างกันอย่างไร มีแผนที่เพื่อแสดงรายละเอียดในการเดินทาง รวมทั้ง รายละเอียดเรื่องสถานที่จอดรถสำหรับผู้เข้าชมที่นำรถส่วนตัวมาด้วย

ต่อมาคือหมวด “กิจกรรมและข่าวประชาสัมพันธ์” จำแนกออกเป็น 5 ส่วนย่อย คือ กิจกรรม ข่าวประชาสัมพันธ์ บันทึกกิจกรรม บทความ และเว็บไซต์ที่น่าสนใจ โดยเนื้อหาส่วนย่อยเรื่อง “กิจกรรม” เป็นส่วนที่แนะนำให้ประชาชนทั่วไ้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมที่มิวเซียมสยามกำลังจะจัดขึ้นว่ามีกิจกรรมอะไรบ้าง จัดขึ้นในช่วงเวลาใด มีรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมอย่างไรบ้าง ช่องทางการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งยังเก็บรวบรวมข้อมูลของกิจกรรมโครงการที่ทางมิวเซียมสยามได้จัดมาทั้งหมดด้วย ต่อมาคือ “ข่าวประชาสัมพันธ์” เป็นพื้นที่ในการเผยแพร่ข่าวสารความเคลื่อนไหวของมิวเซียมสยามในทุกมิติ ตัวอย่างเช่น มิวเซียมสยามเปิดตัวแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางพิพิธภัณฑ์ มิวเซียมสยามลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับพิพิธภัณฑ์เครือข่ายทั้งในและต่างประเทศ เชิญชวนรับสมัครและประกาศผลกิจกรรมโครงการประกวดเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมกับทางมิวเซียมสยามและองค์กรภาคีเครือข่าย เป็นต้น (เกตุขพรรณ คำพุฒิ, 2558, หน้า 10-25)

ต่อมาคือ “บันทึกกิจกรรม” เป็นพื้นที่สำหรับสรุปผลการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการที่ทางมิวเซียมสยามได้ริเริ่มขึ้น ประกอบด้วยรายละเอียดและภาพถ่ายเพื่อให้ประชาชนที่ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้มีโอกาสเห็นภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมว่าประสบความสำเร็จหรือไม่อย่างไร ตัวอย่างเช่น บันทึกกิจกรรมตะลุยมหานคร บันทึกกิจกรรมย้อมผ้าด้วยสี บันทึกกิจกรรมพิพิธพาเพลิน เป็นต้น ต่อมาคือ “บทความ” เป็นพื้นที่ในการนำเสนอบทความเกี่ยวกับองค์ความรู้เรื่องพิพิธภัณฑ์ทั้งในประเทศไทยและจากทั่วทุกมุมโลก เพื่อให้ผู้เข้าชมเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามได้รับรู้และติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวของแวดวงพิพิธภัณฑ์ทั้งในและต่างประเทศ

อย่างเท่าทันเหตุการณ์ ตัวอย่างเช่น บทความเรื่อง “พิพิธภัณฑ์ป้ายไฟนีออนยุคสงครามเย็นแห่งกรุงวอร์ซอว์ บทความเรื่อง “พิพิธภัณฑ์ที่รวมต้นตำรับอุ้งเส้นเหนียวนุ่มจากทั่วญี่ปุ่นมาไว้ในที่เดียว เป็นต้น และสุดท้ายคือ “เว็บไซต์ที่น่าสนใจ” เป็นพื้นที่สำหรับแนะนำเว็บไซต์เครือข่ายของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ หรือมิวเซียมสยามอีก 3 แห่ง ประกอบด้วย เว็บไซต์ของสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) เว็บไซต์ของทีเค ปาร์ค อุทยานการเรียนรู้ และศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ

ต่อมาคือหมวด “ร้านอาหาร” ซึ่งได้แนะนำร้านอาหารของทางมิวเซียมสยามที่มีชื่อว่า “Muse Kitchen by ELEFIN Coffee” ซึ่งจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม และขนมหวานหลากหลายชนิด เปิดให้บริการทุกวันอังคารถึงวันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 10.00-18.00 น. โดยปิดให้บริการวันจันทร์ และฟรีสัญญาณเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตสำหรับผู้ใช้บริการสุดท้ายคือหมวด “ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก หรือ “Muse Shop” ภายในมิวเซียมสยามซึ่งมีสินค้ามากมายหลากหลายรายการให้ผู้ที่มาเยี่ยมชม นิทรรศการ ได้ซื้อสินค้าที่ระลึกเพื่อเป็นของขวัญและของฝากได้ในวาระต่าง ๆ

ขณะที่สิทธิพิเศษสำหรับผู้เข้าชม จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับบัตรสมาชิกครอบครัว มิวเซียมสยาม เพื่อใช้เป็นส่วนลดบัตรเข้าชมจำนวน 30 บาทสำหรับผู้ถือบัตรและสมาชิก ในครอบครัวจำนวนไม่เกิน 4 คนรวมทั้งตัวสมาชิกเองด้วย ทั้งยังเป็นส่วนลดอีก 10 เปอร์เซ็นต์ ในการซื้อสินค้าภายในร้านจำหน่ายของที่ระลึก ยกเว้นสินค้าประเภทของเล่นเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ที่ไม่สามารถใช้สิทธิส่วนลดดังกล่าวได้ นอกจากนี้ยังใช้เป็นส่วนลด 10 เปอร์เซ็นต์ ในการซื้ออาหารและเครื่องดื่มภายในร้านอาหารของมิวเซียมสยาม ยกเว้นเครื่องดื่มกระป๋อง เค้กและเบเกอรี่ ที่ไม่สามารถใช้สิทธิส่วนลดดังกล่าวได้ ที่สำคัญยังได้รับสิทธิพิเศษส่วนลดใน 100 ร้านค้า ที่เข้าร่วมรายการกับบัตรครอบครัวมิวเซียมสยามได้อีกด้วย

ส่วนสิทธิพิเศษสำหรับผู้เข้าชมเว็บไซต์ต่อมาคือ บัตรเดย์แพคเกจ 20 พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับทางมิวเซียมสยาม ประกอบด้วย จัตุรัสวิทยาศาสตร์ นิทรรศน์รัตนโกสินทร์ บ้านสัตว์ประหลาดสยาม ไปรษณีย์อาคาร พระราชวังพญาไท พิพิธภัณฑ์ชาวบางกอก พิพิธภัณฑ์ตราไปรษณียากรสามเสนใน พิพิธภัณฑ์ตำรวจวังปารุสกวัน พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ อพวช. พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา พิพิธภัณฑ์เทคโนโลยีสารสนเทศ พิพิธภัณฑ์ศิริราช พิพิธภัณฑ์สื่อสาธารณะไทยพีบีเอส หอศิลป์รัตนโกสินทร์ และพิพิธภัณฑ์อาคารสายสุทธานพดลภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พิพิธภัณฑ์ภาพยนตร์ไทย หอศิลป์กรุงเทพฯ หอศิลป์ร่วมสมัยราชดำเนิน หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ และมิวเซียมสยาม

สำหรับ “พื้นที่ให้เช่า” เป็นการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปซึ่งมีความสนใจจัดกิจกรรมหรืองานต่าง ๆ ภายในอาคารและส่วนจัดแสดงของมิวเซียมได้เช่าพื้นที่เพื่อหารายได้ให้แก่พิพิธภัณฑ์อีกทางหนึ่ง โดยพื้นที่ให้เช่ามีทั้งหมด 7 ส่วนหลัก ประกอบด้วย ห้องนิทรรศการชั่วคราว ขนาดพื้นที่ 105 ตารางเมตร ใช้เพื่องานประชุมสัมมนา สามารถรองรับคนได้จำนวน 40-60 คน อัตราค่าเช่าวันละ 20,000 บาท พื้นที่ให้เช่าต่อมาคือ “ห้องดึกเก่าเล่าเรื่อง” ขนาดพื้นที่ 71 ตารางเมตร ใช้สำหรับงานประชุมจัดเลี้ยง เปิดตัวสินค้า และแถลงข่าว รองรับได้ 15-20 คน อัตราค่าเช่าเฉลี่ยวันละ 10,000 บาท “ห้องอเนกประสงค์หรือห้องนิทรรศการหมุนเวียน ขนาดพื้นที่ 715 ตารางเมตร ใช้สำหรับจัดนิทรรศการชั่วคราว งานออกร้าน และการประชุมสัมมนา รองรับได้ 80-100 คน อัตราค่าเช่าเฉลี่ย 30,000 บาทต่อวัน และบริการเช่าเครื่องเสียง 5,000 บาทต่อชุด “ลานมิวเซียมสยามหรือลานปะติมากรรมรุ่ง” พื้นที่ขนาด 800 ตารางเมตร ใช้สำหรับการแสดง กลางแจ้ง ถ่ายแบบโฆษณาหรือถ่ายทำรายการ สามารถรองรับได้ 150-200 คน ด้วยอัตราค่าเช่า 50,000 บาทต่อวัน พื้นที่ให้เช่าต่อมาคือ “อิมจันทร์กลางแจ้ง” ขนาดพื้นที่ 2,020 ตารางเมตร ใช้สำหรับจัดคอนเสิร์ต เปิดตัวสินค้า งานเลี้ยง และนิทรรศการกลางแจ้ง สามารถรองรับได้ 300-500 คน ด้วยอัตราค่าเช่าเฉลี่ย 50,000 บาทต่อวัน “ลานคนกบแดง” มีขนาดพื้นที่ 715 ตารางเมตร ใช้สำหรับงานเลี้ยงรับรอง เปิดตัวสินค้า และนิทรรศการกลางแจ้ง สามารถรองรับได้ 200-300 คน ด้วยอัตราค่าเช่าเฉลี่ย 50,000 บาทต่อวัน และสุดท้ายคือ “ห้องระเบียบชั้น 3 อาคารมิวเซียมสยาม”

สำหรับ “คำถามที่พบบ่อย” เป็นพื้นที่รวบรวมประเด็นคำถามหรือข้อสงสัยซึ่งผู้เข้าชมเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามส่วนใหญ่มักต้องการคำตอบ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามจึงได้รวบรวมประเด็นคำถามและระบุคำตอบไว้เป็นจำนวนมากเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่ต้องการติดต่อสอบถาม โดยตัวอย่างของประเด็นคำถามที่พบบ่อย ได้แก่ มิวเซียมสยามตั้งอยู่ที่ไหน มิวเซียมสยามมีอะไรให้ดูบ้าง ถ้านำรถมาเองจะมีบริการสถานที่สำหรับจอดรถหรือไม่ จะเดินทางมามิวเซียมสยามได้อย่างไร ใช้ระยะเวลาเท่าไรในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

และสุดท้ายคือ “ติดต่อเรา” เป็นช่องทางสำหรับบริการแก่ผู้เข้าชมเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามได้ใช้ติดต่อข้อมูลข่าวสารเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ติดต่อสอบถาม หรือเสนอแนะชี้แจงเกี่ยวกับการให้บริการของมิวเซียมสยามทุกรูปแบบ โดยสามารถติดต่อได้ทั้งทางจดหมาย ผ่านที่อยู่ซึ่งระบุไว้ในเว็บไซต์ ติดต่อผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่คอยตรวจสอบข้อมูลและตอบกลับอย่างรวดเร็วเป็นประจำทุกวัน หรืออาจติดต่อผ่านเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามโดยตรง ซึ่งต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับหน่วยงานที่ต้องการติดต่อ แจ้งชื่อนามสกุล อีเมลล์

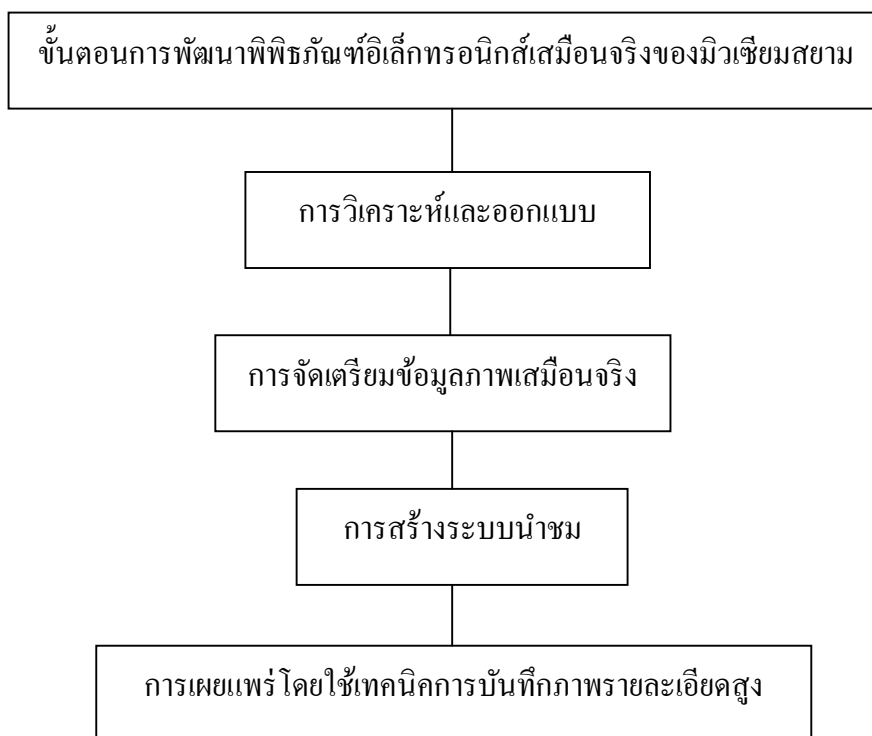
หมายเลขโทรศัพท์ และที่อยู่ซึ่งสามารถติดต่อกลับได้สะดวก พร้อมระบุหัวข้อเรื่องที่ต้องการติดต่อ พิมพ์ข้อความ พร้อมกรหัสยืนยัน นอกจากนี้ ยังระบุแผนที่การเดินทางมายังมิวเซียมสยามเพื่อให้ผู้เข้าชมเว็บไซต์ได้วางแผนการเดินทางได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย (ชนพร หมู่เจริญทรัพย์, สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2558)

อย่างไรก็ตาม เว็บไซต์ของมิวเซียมสยามได้มีบริการสมัครสมาชิกสำหรับประชาชนทั่วไปเพื่อประโยชน์ในการติดตามข้อมูลข่าวสารของทางพิพิธภัณฑ์ซึ่งมีรายละเอียดระบุว่า ผู้ขอสมัครสมาชิกจะเรียกว่า “ผู้สมัคร” และมิวเซียมสยามซึ่งจะเรียกว่า “มิวเซียมสยาม” โดยให้อ่านข้อตกลงเพื่อรักษาสิทธิประโยชน์ในการเป็นสมาชิก ทั้งนี้การสมัครสมาชิกไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ผู้สมัครต้องกรอกข้อมูลของตนเองที่เป็นจริงให้ครบถ้วนและถูกต้อง ไม่หยาบคายหรือออกไปในทางลามกอนาจาร และไม่พาดพิงสอดคล้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ผู้ใดแอบอ้างหรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล โดยใช้ข้อมูลของผู้อื่นมาแอบอ้างสมัครสมาชิก เพื่อให้ได้สิทธิมาซึ่งการเป็นสมาชิกถือเป็นความผิด ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทั้งนี้ ผู้สมัครยินยอมให้มิวเซียมสยามตรวจสอบข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลอื่นใดที่ผู้สมัครระบุในการสมัครสมาชิก ซึ่งหากมิวเซียมสยามตรวจสอบพบว่าข้อมูลที่ให้ไม่ชัดเจนหรือเป็นเท็จทางมิวเซียมสยามมีสิทธิในการยกเลิกสมาชิกของผู้สมัครได้ อย่างไรก็ตาม ในการใช้งานระบบสมาชิกและเว็บไซต์ของมิวเซียมสยาม ผู้สมัครต้องปฏิบัติตามระเบียบที่ทางมิวเซียมสยามตั้งขึ้นอย่างเคร่งครัด โดยข้อมูลของผู้สมัครจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ ทางมิวเซียมสยามจะไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้สมัครก่อนได้รับอนุญาต เพื่อประโยชน์ทางการค้าหรือประโยชน์ด้านอื่น ๆ นอกจากนี้ จะได้รับหมายศาลหรือหนังสือทางราชการซึ่งขึ้นอยู่กับดุลพินิจของมิวเซียมสยาม เมื่อเป็นสมาชิกแล้วผู้สมัครจะได้รับข่าวสารประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์และข้อความสั้นหรือสื่ออื่น ๆ ที่มิวเซียมสยามเห็นสมควร

ทั้งนี้ทางมิวเซียมสยามได้ทำการตรวจจับไวรัสก่อนการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ข่าวสารไปยังสมาชิกเว็บไซต์ทุกครั้ง ดังนั้นถ้าเครื่องคอมพิวเตอร์ของสมาชิกเกิดความผิดปกติอันเนื่องมาจากติดไวรัสคอมพิวเตอร์ทางมิวเซียมสยามไม่รับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้น นอกจากนี้ทางมิวเซียมสยามได้สงวนสิทธิ์ในการยกเลิกความเป็นสมาชิกได้โดยไม่ต้องบอกกล่าวให้ทราบล่วงหน้า ทั้งยังสงวนสิทธิ์ในการหยุดให้บริการระบบสมาชิกเมื่อใดก็ได้โดยไม่ต้องแจ้งให้สมาชิกทราบล่วงหน้า หากผู้สมัครได้อ่านเงื่อนไขการสมัครสมาชิกแล้ว และยินยอมให้มิวเซียมสยามตรวจสอบข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลอื่นใดที่ผู้สมัครระบุในการสมัครสมาชิก ถ้าผู้สมัครตกลงยินยอมผูกพันและปฏิบัติตามข้อตกลงและเงื่อนไขต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในข้อตกลงดังกล่าว รวมทั้งข้อตกลงและเงื่อนไขอื่น ๆ ที่ทางมิวเซียมสยามเห็นสมควร แต่ถ้าไม่ตกลงสามารถกดปุ่มไม่ยอมรับ

เพื่อยกเลิกการสมัครสมาชิกของเว็บไซต์มิวเซียมสยามได้ตามดุลยพินิจ นอกจากนี้ เว็บไซต์ของมิวเซียมสยามยังมีบริการสำหรับผู้เข้าชมได้พิมพ์ถ้อยคำที่ต้องการค้นหา เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลในมิวเซียมสยามได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น พร้อมปฏิทินเวลาเพื่อให้ผู้เข้าชมรู้วันที่มิวเซียมสยามเปิดหรือปิดทำการได้อย่างถูกต้องอีกด้วย (อภิเดช จันทรภูมิ, 2552, หน้า 110-120)

นอกจากนี้ บนหน้าเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามได้มีการเผยแพร่พิพิธภัณฑน์ในรูปแบบพิพิธภัณฑน์เสมือนหรือ “Visual Exhibition 360 องศา” ผ่าน www.museumsiam.org/virtualexhibition/accountofthailand ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 เพื่อให้ผู้ที่ไม่สามารถเดินทางไปเยี่ยมชมมิวเซียมสยามได้มีโอกาสเข้าไปสัมผัสกับนิทรรศการและส่วนจัดแสดงผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์ได้เมื่อเข้าไปในหน้าพิพิธภัณฑน์เสมือนระบบจะจำแนกออกเป็นภายในและภายนอกอาคารพิพิธภัณฑน์สำหรับภายนอกอาคารพิพิธภัณฑน์บริเวณหน้าจอก็จะแสดงให้เห็นพื้นที่โดยรอบของพิพิธภัณฑน์แบบ 360 องศา และเห็นตัวอาคารภายนอกได้อย่างชัดเจน โดยสามารถย่อและขยายหน้าจอให้เล็กหรือใหญ่ได้ตามความต้องการของผู้เข้าชม สามารถคลิกหรือหมุนวัตถุให้เห็นได้โดยรอบผ่านปุ่มกำหนดทิศทางให้ผู้เข้าชมสามารถเลือกไปทางซ้ายขวาหรือหน้าหลังได้ตามความต้องการเมื่อต้องการหยุดพักเพื่อชมอาคารสถานที่หรือสิ่งแวดลอมเพื่อการเรียนรู้โดยภายนอกอาคารก็มีปุ่มกดหยุดเพื่อสามารถชมรายละเอียดของสิ่งนั้นได้อย่างชัดเจน ขณะที่ด้านซ้ายมือของหน้าจอจะเป็นภาพแสดงแผนผังของส่วนจัดแสดงภายในตัวอาคารซึ่งมีทั้งหมด 3 ชั้น โดยระบุให้เห็นว่าในแต่ละชั้นมีส่วนจัดแสดงอะไรบ้าง และสามารถเลือกเข้าชมได้ตามความต้องการโดยไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามลำดับของส่วนจัดแสดงที่กำหนดไว้ก็ได้ สามารถเปิดและปิดผังรวมได้ตลอดเวลาสำหรับวัตถุประสงค์ในการปิดผังรวมเป็นไปเพื่อให้เห็นจอภาพแสดงการหมุนแบบ 360 องศาได้อย่างชัดเจนและรอบทิศทาง ขณะที่การเปิดผังรวมเป็นไปเพื่อดูแผนผังการจัดแสดงว่าอยู่ตรงส่วนใดบ้าง ทั้งนี้ ผู้เข้าชมสามารถเลือกรายการรับชมพิพิธภัณฑน์ได้สองรูปแบบคือแบบเวลากลางวันและแบบเวลากลางคืน ทั้งยังสามารถเลือกภาษาประกอบการบรรยายได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จึงเหมาะสำหรับทั้งผู้ชมชาวไทยและนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติเมื่อกดเข้าไปดูภายในนิทรรศการถาวรจะเห็นส่วนจัดแสดงย่อยต่าง ๆ โดยมีเครื่องหมายลูกศรกำกับเพื่อแสดงให้เห็นว่า ส่วนจัดแสดงนั้น ๆ สามารถเข้ามาดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ เมื่อกดเข้าไปดูรายละเอียดจะปรากฏข้อความและรูปภาพบรรยายให้ความรู้ โดยมีทั้งภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่งเพื่อทำให้ผู้เข้าชมเกิดความรู้สึกเสมือนได้ไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑน์จริงให้ได้มากที่สุด

ภาพที่ 4-8 ขั้นตอนการพัฒนาพีพิกซ์ที่อเล็กทรอนิกส์เสมือนจริงของมิวเซียมสยาม

สำหรับขั้นตอนในการพัฒนาพีพิกซ์ที่อเล็กทรอนิกส์เสมือนจริงของมิวเซียมสยามมีทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นตอนการวิเคราะห์และออกแบบ ทางคณะทำงานของมิวเซียมสยามได้ลงพื้นที่สำรวจเพื่อกำหนดจุดการรับชมให้มีความเชื่อมโยงกัน เพื่อนำมากำหนดเป็นแผนผังในการรับชมพีพิกซ์ที่แบบเสมือนจริงให้ได้มากที่สุด (2) ขั้นตอนการจัดเตรียมข้อมูลภาพเสมือนจริง ในการสร้างภาพเสมือนจริงใช้เทคนิคการถ่ายภาพรายละเอียดสูง (High dynamic range) ที่สามารถแสดงรายละเอียดของภาพได้ดีและการถ่ายภาพพาโนรามา (Panorama) เนื่องจากภาพที่ได้จากการถ่ายภาพแบบพาโนรามา สามารถแสดงภาพที่มีลักษณะอ้างอิงจากมุมมองผู้ใช้เป็นหลัก ซึ่งแสดงภาพได้รอบตัวของผู้ใช้งานในลักษณะ 360 องศา หรือสามารถชมภาพได้รอบตัวตามมุมมองความต้องการของผู้ชม ดังนั้นเมื่อจะทำการถ่ายภาพรายละเอียดสูงและการถ่ายภาพพาโนรามาจะต้องมีอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้แก่ ขาตั้งกล้อง หัวกล้องพาโนรามา สายลั่นชัตเตอร์ และกล้องพร้อมเลนส์ตาปลา จากนั้นบันทึกภาพพาโนรามาตามตำแหน่งต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ตามที่ออกแบบในลักษณะภาพถ่ายรายละเอียดสูง จะต้องถ่ายภาพในภาวะปริมาณแสงที่แตกต่างกันหรือกำหนดความเร็วของชัตเตอร์ที่แตกต่างกัน จากนั้นเข้าสู่กระบวนการแปลงภาพ (3) ขั้นตอนการสร้างระบบนำชม และ (4) ขั้นตอนการเผยแพร่ โดยใช้เทคนิคการบันทึกภาพรายละเอียดสูง

อันเป็นเทคนิคการบันทึกภาพที่ได้รายละเอียดของภาพมากที่สุด สามารถแสดงรายละเอียดของภาพที่มีแสงสว่างน้อยและสามารถบีบอัดรูปแบบภาพ JPG ได้ดีกว่าการใช้เทคนิคแบบอื่น ๆ

จะเห็นได้ว่า เว็บไซต์ของมิวเซียมสยามถือเป็นสื่อที่ผู้เข้าชมสามารถเข้าถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว เนื่องจากการบันทึกที่รายละเอียดของพิพิธภัณฑ์ในส่วนต่าง ๆ ไว้อย่างครบถ้วน เหมาะสำหรับผู้ที่ยังไม่เคยเดินทางมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ได้ใช้ศึกษาหาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อวางแผนสำหรับการเดินทางมาเยี่ยมชมจริง ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้เกี่ยวกับสถานที่ตั้งพิพิธภัณฑ์เพื่อกำหนดเส้นทางในการเดินทางมาอย่างสะดวกสบายมากที่สุด ราคาค่าเข้าชมเพื่อพิจารณาความเหมาะสมกับรายได้ เวลาเปิดปิดเพื่อป้องกันความผิดพลาดไม่ได้เข้าชม และข้อมูลของส่วนจัดแสดงว่ามีเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนออย่างไรบ้าง สามารถสร้างแรงจูงใจให้คนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ได้ด้วยเทคนิควิธีการนำเสนอในเว็บไซต์ที่มีความทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบที่ทำให้ใช้งานได้ง่ายไม่สลับซับซ้อน สามารถเข้าถึงข้อมูลและรายละเอียดของพิพิธภัณฑ์ได้อย่างครบถ้วน ภาพนิ่งมีความสวยงาม ภาพเคลื่อนไหวเป็นทั้งแบบวีดีโอ ภาพสามมิติ และภาพอินโฟกราฟฟิค นอกจากนี้ ยังมีวิธีการนำเสนอแบบภาพเสมือนจริง เพื่อรองรับความต้องการของผู้ที่ไม่สามารถเดินทางไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ในสถานที่จริงได้ จึงเหมาะสำหรับผู้ด้อยโอกาสที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรือทุรกันดาร แต่สามารถเรียนรู้ส่วนจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ได้ด้วยการใช้งานเว็บไซต์เพื่อสัมผัสกับพิพิธภัณฑ์เสมือน รวมทั้งบุคคลทุพพลภาพหรือพิการก็สามารถใช้เว็บไซต์พิพิธภัณฑ์เสมือนจริงเพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้ได้ไม่ต่างจากบุคคลปกติ ซึ่งในขณะนี้คณะกรรมการบริหารมิวเซียมสยามและงานสื่อสารองค์กรและจัดการความรู้ได้ร่วมมือกันปรับปรุงพัฒนาเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามทั้งระบบตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา เนื่องจากพิจารณาเห็นว่าประสิทธิภาพในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารหลายประการในเว็บไซต์มีความบกพร่อง และไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนทั่วไปหรือผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้อย่างครบถ้วน

ดังนั้น ผู้อำนวยการมิวเซียมสยามจึงได้กำหนดนโยบายให้เว็บไซต์ของมิวเซียมสยามในภาพลักษณ์ใหม่ที่จะเปิดใช้งานจริงภายในปี พ.ศ. 2559 ให้เป็นฐานข้อมูลด้านพิพิธภัณฑ์ที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลของพิพิธภัณฑ์ทั้งภาครัฐบาล เอกชน และระดับท้องถิ่นในทุกภูมิภาคของประเทศไทยเอาไว้ให้ได้มากที่สุด โดยเป็นแม่ข่ายหลักในการเชื่อมโยงข้อมูลไปยังเว็บไซต์หรือข้อมูลของพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ประชาชนได้รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารในแวดวงพิพิธภัณฑ์จากทั่วทุกมุมโลก จัดทำระบบการเรียนรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์หรือ E-Learning เพื่อสร้างโอกาสให้แก่เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในถิ่นทุรกันดารซึ่งไม่สามารถเดินทางมาที่มิวเซียมสยามได้ สามารถเข้าถึงความรู้เรื่องพิพิธภัณฑ์ผ่าน

พิพิธภัณฑ์แบบเสมือน มีการรวบรวมภาพเคลื่อนไหวจากการดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของ มิวเซียมสยามให้ได้รับชมเสมือนเข้าร่วมในเหตุการณ์ดังกล่าวด้วยตนเอง มีการนำเสนอข้อมูล ของวัตถุจัดแสดงทั้งในนิทรรศการแบบถาวร แบบชั่วคราว และนิทรรศการพิเศษ เพื่อให้ผู้ที่จะ เดินทางมาเข้าชมนิทรรศการเหล่านี้ได้ทำความรู้จักกับวัตถุจัดแสดงก่อนล่วงหน้า จนเกิดแรงจูงใจ ที่จะมาสัมผัสประสบการณ์กับวัตถุจัดแสดงจริง มีการรวบรวมหนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์ที่ให้ความรู้ เรื่องระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ ศาสตร์พิพิธภัณฑ์ศึกษา และองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ไปอย่างครบถ้วน

นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำระบบห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำหนังสือที่มีอยู่ในห้อง คลังความรู้ของมิวเซียมสยามมารวบรวมเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้ประชาชนทั่วไปสามารถ เข้ามาอ่านหนังสือเพื่อศึกษาหาความรู้ได้ผ่านหน้าจอกอมพิวเตอร์ ส่วนกรณีที่มีการเสวนา ทางวิชาการจะมีการถ่ายทอดสดผ่านทางเว็บไซต์เพื่อให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่สะดวกในการเดินทาง มาเข้าร่วมกิจกรรม สามารถรับชมภาพกิจกรรมได้ผ่านหน้าจอกอมพิวเตอร์ได้เสมือนกับมาเข้าร่วม กิจกรรมด้วยตนเอง เป็นต้นจึงกล่าวได้ว่า การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านเว็บไซต์ของ มิวเซียมสยามมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ เพราะ สามารถเริ่มต้นเรียนรู้ข้อมูลขั้นพื้นฐานของมิวเซียมสยามได้ตั้งแต่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ ถือเป็น การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก่อนพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ในสถานที่จริง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ผ่านทั้ง เทคโนโลยีและเรียนรู้นอกห้องเรียน จนสามารถนำประสบการณ์และความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ ให้เข้ากับการศึกษาในระบบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายวิชาว่าด้วยเรื่องสังคมศึกษา ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ที่สามารถบูรณาการกันระหว่างพิพิธภัณฑ์ สถานศึกษาและสังคมได้อย่างเกิดคุณูปการ

การประชาสัมพันธ์ผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชม พิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของมิวเซียมสยาม

ภาพที่ 4-9 แอปพลิเคชันบน โทรศัพท์มือถือของมิวเซียมสยาม

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยามได้เปิดตัวแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือและไอแพดเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 ภายใต้แนวคิด “ให้ทุกการเรียนรู้สนุกกว่าที่คิด” เพื่อตอบสนองรูปแบบการดำรงชีวิตบนโลกแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน ที่ผู้คนส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือและ ไอแพดเป็นอุปกรณ์ในการสื่อสารสำคัญในชีวิตประจำวัน สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ซึ่งเป็นไปตามรายงานของศูนย์สำหรับพิพิธภัณฑ์แห่งอนาคต (Centre for the future of museum) ที่อยู่ในกำกับของสมาคมพิพิธภัณฑ์แห่งสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวถึงแนวโน้มในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์แห่งอนาคตว่าอุปกรณ์การสื่อสาร เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ เครื่องแท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์แบบพกพา จะทำให้เกิดการเข้าถึงพิพิธภัณฑ์แบบเสมือน (Virtual museum) ผ่านช่องทางการสื่อสารแบบออนไลน์ ทำให้ทุกคนสามารถเข้าชมวัตถุจัดแสดงได้โดยไม่จำกัดสถานที่ เวลา และงบประมาณ บางครั้งมีการนำเทคโนโลยีภาพแบบ 3 มิติ เข้ามาปรับใช้เพื่อจำลองประสบการณ์เสมือนให้ผู้ชม บางครั้งมีการนำเสนอเป็นภาพยนตร์ในแบบ 4 มิติ โดยพิพิธภัณฑ์ได้สร้างแรงจูงใจให้ผู้เข้าชมดาวน์โหลดโปรแกรมเสริมบนโทรศัพท์มือถือเพื่อให้สามารถเข้าชมโบราณวัตถุที่ไม่สามารถนำมาจัดแสดงทั่วไปได้ หรือดูภาพย้อนอดีตเปรียบเทียบกับสถานที่ในปัจจุบันเพื่อทำให้คุณค่าของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์กลับมามีชีวิตชีวากครั้งผ่านคลิปวิดีโอสั้นด้วยการสัมผัสบนหน้าจอโทรศัพท์มือถือ

ไม่ต่างอะไรกับแอปพลิเคชันของมิวเซียมสยามที่สามารถดาวน์โหลดข้อมูลเพื่อติดตั้งแอปพลิเคชันของมิวเซียมสยามได้จากกูเกิ้ลเพลย์และแอสโตร ด้วยการพิมพ์ค้นหาว่า

“Museum Siam” สามารถใช้ได้กับโทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟนในระบบปฏิบัติการไอโอเอสและไอแพด ขณะที่ระบบแอนดรอยด์กำลังอยู่ในช่วงการพัฒนาเพื่อให้สามารถเข้าถึงโทรศัพท์มือถือได้ทุกเครือข่ายโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งแตกต่างจากการดาวน์โหลดแอปพลิเคชันของพิพิธภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการใช้บริการดังกล่าว ตัวอย่างเช่น แอปพลิเคชันของพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ลอนดอน (London Science Museum) ประเทศอังกฤษที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายราว 2.99 เหรียญ โดยสามารถดาวน์โหลดได้ทั้งระบบแอปสโตร์และเพลย์สโตร์ ซึ่งสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงผ่านโทรศัพท์มือถือเพื่อการเรียนรู้ด้วยบุคคลที่มีชื่อเสียง เช่น เจมส์ เมย์ พิธีกรรายการโทรทัศน์ชื่อดัง เมื่อนำโทรศัพท์มือถือสแกนไปที่สิ่งประดิษฐ์ เจมส์จะออกมาอธิบายถึงประวัติความเป็นมาของสถานที่ต่าง ๆ ภายในพิพิธภัณฑ์ ระหว่างนั้น ผู้ชมสามารถขยับโทรศัพท์มือถือไปมาเพื่อดูข้อมูลของสถานที่อื่น ๆ ได้ด้วย นอกจากนี้ ยังมีแอปพลิเคชันของพิพิธภัณฑ์สมิทโซเนียน (Smithsonian Museum) ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นคู่มือสำหรับผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สำหรับติดตามข่าวสารการจัดนิทรรศการวิทยาศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์โดยสามารถใช้เทคโนโลยีโลกเสมือนค้นหารายละเอียดของห้องจัดแสดงได้จากแผนที่ในแอปพลิเคชันขณะที่พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาอเมริกัน (American Museum of Natural History) ประเทศสหรัฐอเมริกาได้สร้างแอปพลิเคชันที่น่าสนใจเพื่อการเรียนรู้ไว้อย่างมากมายได้แก่ Cosmic Discoveries ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับระบบสุริยะจักรวาลผ่านการรวบรวมภาพดาราศาสตร์ไว้กว่าหนึ่งพันภาพ จนถูกนำมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนนักศึกษาชาวอเมริกันได้มากที่สุดด้วย

สำหรับแอปพลิเคชันของมิวเซียมสยามเมื่อติดตั้งเรียบร้อยแล้ว หน้าจอจะปรากฏข้อความยินดีต้อนรับผู้เข้าชม พร้อมสัญลักษณ์คนกบแดงอันเป็นสัญลักษณ์ประจำมิวเซียมสยาม โดยพื้นหลังเป็นภาพส่วนจัดแสดงพร้อมรายการให้เลือก 3 รูปแบบ ประกอบด้วยเข้าสู่มิวเซียม กิจกรรม และเกี่ยวกับ พร้อมมีภาษาให้เลือก 2 ภาษา คือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้ใช้โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนทั้งชาวไทยและต่างชาติสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมของมิวเซียมสยามได้อย่างทั่วถึง ขณะที่ผู้พิการหรือบุคคลทุพพลภาพสามารถเข้าถึงเนื้อหาสาระจากแอปพลิเคชันดังกล่าวได้ด้วยคุณสมบัติของโทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนในปัจจุบันที่จะช่วยให้ผู้พิการได้สัมผัสประสบการณ์ผ่านโปรแกรม Voice Over ซึ่งช่วยในการอ่านออกเสียงหน้าจอ ทำให้ผู้พิการทางสายตาหรือมองเห็นได้ไม่ชัดได้ฟังคำอธิบายถึงสิ่งที่พวกเขากำลังและอยู่บนหน้าจอ หรืออุปกรณ์ช่วยฟัง Bluetooth ที่ช่วยให้เสียงคมชัดขึ้นในระหว่างการฟังคำบรรยายเกี่ยวกับส่วนจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ นอกจากนี้ยังมีคุณสมบัติการใช้งานเครื่องตามที่กำหนดหรือ Guided Access ที่จำกัดให้อุปกรณ์ตามระบบปฏิบัติการไอโอเอสสามารถใช้ได้เพียงแค่

แอปพลิเคชันเดียว หรือทำได้แม้กระทั่งจำกัดระยะเวลาที่ใช้งานแอปพลิเคชันซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เป็ นโรคอหิซึม หรือผู้ที่มีปัญหาด้านสมาธิและประสาทสัมผัสผิดปกติ และยังมี การควบคุมสวิตช์หรือ Switch Control ที่พร้อมช่วยให้ผู้มีปัญหาด้านสมรรถภาพทางกายและ การเคลื่อนไหวสามารถควบคุมอุปกรณ์ของตนด้วยการใช้สวิตช์ได้อย่างสมบูรณ์แบบ ทั้งยังมี คุณสมบัติพิเศษแก่ผู้พิการอื่น ๆ เช่น การขยายขนาดจอแบบไดนามิก การเล่นเกมวิดีโอที่มีคำบรรยายภาพ แบบปิด ระบบเสียงโมโน คำสั่งนิ้วบนหน้าจอที่เรียบง่าย เป็นต้น

สำหรับ “เข้าสู่มิวเซียมสยาม” เป็นส่วนที่แนะนำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาใน การก่อตั้งมิวเซียมสยาม รวมทั้งส่วนจัดแสดงทั้งหมดให้ผู้เข้าชมสามารถดูข้อมูลรายละเอียดได้ ทั้งจากการอ่านข้อมูลของส่วนจัดแสดง สามารถฟังเสียงบรรยายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีภาพนิ่งของส่วนจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ที่สวยงาม สามารถบันทึกรูปภาพเพื่อปรับแต่งและแชร์ ได้ทันที ทั้งยังสามารถค้นหารูปภาพได้โดยดูจากเวลา สถานที่ และอัลบั้ม หรือจะเลือกดูจากมุมมอง “ชุดรวม” และ “ช่วงขณะ” ซึ่งเป็นการจัดกลุ่มรูปถ่ายและวิดีโอไว้อย่างชาญฉลาด ตามเวลาและ สถานที่ โดยมีวิดีโอที่บันทึกภาพส่วนจัดแสดงให้สามารถมองเห็นได้เสมือนเข้าไปอยู่ภายใน พิพิธภัณฑ์จริง ห้องจัดแสดงต่าง ๆ มีการเรียงตามลำดับก่อนหลังเป็น ไปตามห้องจัดแสดงจริง ของมิวเซียมสยาม โดยมีลูกศรสัญลักษณ์นำสายตาให้เข้าชมส่วนจัดแสดงบนแอปพลิเคชันได้ อย่างสะดวกรวดเร็ว สามารถขยายภาพให้เล็กหรือใหญ่ได้ตามความพึงพอใจและสามารถปรับ ระดับเสียงฟังคำบรรยายได้ผ่านอุปกรณ์หูฟังของโทรศัพท์มือถือ

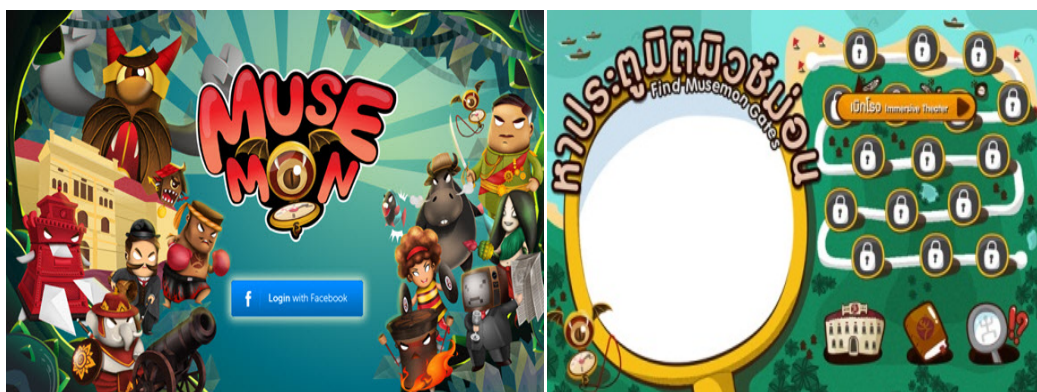
ต่อมาคือ “กิจกรรม” ถือเป็นส่วนที่ช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหวในการดำเนินกิจกรรมโครงการของมิวเซียมสยามว่าในปัจจุบันกำลังมี ส่วนจัดแสดงทั้งแบบชั่วคราวและถาวรแบบใดบ้างที่น่าสนใจ มีกิจกรรมโครงการใดที่กำลัง ดำเนินการอยู่บ้าง เพื่อเชิญชวนให้ผู้ใช้ออปพลิเคชันของมิวเซียมสยามได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรมโครงการของมิวเซียมสยามทั้งผ่านทางโทรศัพท์มือถือและมาเข้าร่วมด้วยตัวเอง สุดท้ายคือ “เกี่ยวกับ” เป็นส่วนที่อธิบายเกี่ยวกับรายละเอียดการเข้าชมมิวเซียมสยามว่าเปิดและ ปิดให้บริการในวันและเวลาใดบ้าง อัตราค่าเข้าชม และช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับ มิวเซียมสยามทั้งทางโทรศัพท์ เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก รวมทั้งบริการแผนที่เพื่อบอกรายละเอียดเกี่ยวกับ เส้นทางการเดินทางมายังมิวเซียมสยามผ่านทางโทรศัพท์มือถือ เมื่อผู้ใช้ออปพลิเคชันดังกล่าว เกิดความพึงพอใจและต้องการแนะนำให้บุคคลรอบข้างที่ใช้โทรศัพท์สมาร์ตโฟนหรือไอแพด เช่นเดียวกัน ได้รู้จักแอปพลิเคชันของมิวเซียมสยามบ้าง ก็มีบริการแชร์ข้อมูลเพื่อให้ผู้อื่นรับรู้ข้อมูล ของแอปพลิเคชันดังกล่าว ได้ด้วย เพื่อสร้างเครือข่ายของผู้ชื่นชอบการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ผ่านโทรศัพท์ มือถือ อันเป็นการสร้างแรงจูงใจไปสู่การเข้าชมพิพิธภัณฑ์จริงได้ในอนาคต ทั้งนี้ อุปสรรคปัญหา

ที่เกิดขึ้นจากการใช้แอปพลิเคชันของมิวเซียมสยามในปัจจุบันพบว่า ผู้ใช้และสมาชิกของมิวเซียมสยามส่วนใหญ่เรียกร้องให้พัฒนาระบบแอนดรอยด์เพื่อสามารถติดตั้งแอปพลิเคชันได้อย่างทั่วถึงและเพิ่มจำนวนผู้ใช้แอปพลิเคชันดังกล่าวให้มากขึ้น เนื่องจากผู้ใช้ระบบแอนดรอยด์มีจำนวนมากกว่าระบบปฏิบัติการ ไอโอเอสอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตาม ไอโอเอสจะเรียนรู้และจดจำเวลาที่มักจะใช้แอป และจัดการอัปเดตเนื้อหาของแอปพลิเคชัน ในเวลาที่ประหยัดพลังงานได้ เช่น เมื่ออุปกรณ์ถูกใช้งานอยู่แล้วและเชื่อมต่อกับสัญญาณอินเทอร์เน็ต ดังนั้น เนื้อหาในแอปพลิเคชันของมิวเซียมสยามจะได้รับการอัปเดตอยู่เสมอโดยไม่สิ้นเปลืองแบตเตอรี่มากจนเกินไป ทั้งนี้ สามารถอัปเดตไอโอเอสได้ฟรี และดาวน์โหลดผ่านระบบไร้สายที่สมาร์ทโฟนหรือไอแพดได้ในทันทีที่เวอร์ชันใหม่ถูกปล่อยออกมา ยิ่งไปกว่านั้นเครื่องยังช่วยเตือนให้รู้อีกด้วยว่า ถึงเวลาดาวน์โหลดเวอร์ชันใหม่แล้ว (สศส วิเศษสุด, 2554, หน้า 1-24)

โดยศุภสร ค้วงชนะ (2557) ฝ่ายขายและการตลาด บริษัท คอนเซ็ปต์ ซีรีส์ จำกัด ผู้ออกแบบแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือให้กับมิวเซียมสยามได้อธิบายถึงแนวคิดในการออกแบบว่า “การลงทุนเพื่อทำแอปพลิเคชันขององค์กรนั้นจะต้องคิดให้ดีกว่าทำไปเพื่ออะไรและจะนำมาใช้ตอบ โจทย์ลูกค้าขององค์กรอย่างไร ซึ่งการทำออกมาต้องมีจุดขายและการโปรโมทอย่างต่อเนื่อง เช่น มิวเซียมสยาม แนวคิดคือพิพิธภัณฑที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชนชาติไทย ประวัติข้อมูลทั้งหมดที่ต้องการสื่อสารเป็นเรื่องของชนชาติ ดังนั้น ในแอปพลิเคชันจะมีลูกเล่นเรื่องการแต่งกายของแต่ละชนชาติที่อยู่ในประเทศไทยว่าใส่เสื้อผ้าอย่างไร ซึ่งมิวเซียมสยามจะมีฐานลูกค้าที่เคยไปเยี่ยมชมสถานที่จริงและลงทะเบียนไว้แล้วสมมุติว่ามี 50,000 คน แอปพลิเคชันนี้จะตอบ โจทย์ความต้องการของลูกค้า 50,000 คน ซึ่งถือว่าเพียงพอ ส่วนอีก 50 กว่าล้านคนก็ไม่ต้องสนใจ เราไม่จำเป็นต้องทำแอปพลิเคชันให้คนทั้งหมดในประเทศมาใช้งานก็ได้..หากไม่ต้องการเสียเงินควรเริ่มจากอินสตาแกรม เพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่ใช้ได้ดีและไม่เสียเงินส่วนโฆษณาบนเฟซบุ๊กก็ค่อนข้างมีประสิทธิภาพ เพราะสามารถระบุได้ว่ากลุ่มเป้าหมายที่ต้องการคือใครพื้นที่อาศัย เพศ อายุ และความชื่นชอบ”

ล่าสุดมิวเซียมสยามได้พัฒนาแอปพลิเคชันเกมสลับบนโทรศัพท์มือถือซึ่งมีชื่อว่า “MUSEMON” ที่ประยุกต์เข้ากับเนื้อหาในชุดเรียงความประเทศไทยซึ่งจัดแสดงในมิวเซียมสยาม เมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2558 ที่ผ่านมา อันเป็นผลงานชนะเลิศจากโครงการปั้นนักพิพิธภัณฑที่สายพันธุ์สยาม หรือ “Young Muse Project” ของกลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มาต่อยอดเพื่อใช้งานได้จริง ทั้งนี้ นายรามศ พรหมเย็น ผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑที่การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยามกล่าวถึงโครงการปั้นนักพิพิธภัณฑที่สายพันธุ์สยามว่าเป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้เยาวชนคนรุ่นใหม่และ

มิวเซียมสยามได้ทำงานก้าวไปข้างหน้าพร้อมกันภายใต้เป้าหมายสำคัญคือ ทำอย่างไรให้พิพิธภัณฑ์ไม่ใช่สถานที่น่าเบื่อหน่ายแต่เป็นสถานที่ซึ่งทุกคนสามารถเข้ามาใช้พื้นที่ได้พร้อมทั้งหาความรู้และสร้างแรงบันดาลใจไปพร้อมกัน โดยโครงการในปี พ.ศ. 2558 ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานจากการคัดเลือกแนวคิดที่ชนะเลิศไปผลิตเป็นชุดนิทรรศการมาเป็นการนำเสนอแผนงานเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพิพิธภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นซึ่งแอปพลิเคชันเกมส์บนโทรศัพท์มือถือ “Muse Mon” คือหนึ่งในผลงานที่ได้รับการคัดเลือกภายใต้แนวคิดที่น่า แอปพลิเคชันเกมส์บน โทรศัพท์มือถือมาประยุกต์เข้ากับเนื้อหาในชุดเรียงความประเทศไทยที่จัดแสดงในมิวเซียมสยามช่วยให้เกิดการชมนิทรรศการในรูปแบบใหม่ที่มีความสนุกสนานและช่วยเพิ่มความสามารถในการจดจำองค์ความรู้ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในพิพิธภัณฑ์ได้มากขึ้น

ภาพที่ 4-10 แอปพลิเคชันเกมส์บน โทรศัพท์มือถือ พัฒนาโดยมิวเซียมสยาม

ขณะที่ นายปรมินทร์ เครือทอง ตัวแทนคณะกรรมการตัดสิน โครงการปั้นนักพิพิธภัณฑ์สายพันธุ์สยาม ได้กล่าวถึงจุดเด่นด้านความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ผู้พัฒนาแอปพลิเคชันนี้โดยนำเทคโนโลยี AR (Augmented reality) มาประยุกต์กับสิ่งต่างๆ ในพิพิธภัณฑ์ผู้เล่นหรือผู้เข้าชมจะได้มีปฏิสัมพันธ์กับพิพิธภัณฑ์ผ่านทางแอปพลิเคชันทำให้เกิดความสนุกสนานและจดจำสิ่งต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้นรวมถึงเข้าใจในสิ่งที่น่าสนใจภายในพิพิธภัณฑ์ต้องการสื่อสารไปถึงผู้ชมมากยิ่งขึ้น

ด้านนางสาวรัชนพร สำราญเกษ ตัวแทนกลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ผู้พัฒนาแอปพลิเคชันนี้ได้เผยถึง

แรงบันดาลใจว่าเกิดจากการสังเกตเห็นผู้ที่เข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่มักจะเดินชมแบบผ่าน ๆ ไม่ได้เจาะลึกไปถึงเนื้อหาและเรื่องราวที่พิพิธภัณฑ์ต้องการจะสื่อสารรวมถึงมองข้ามส่วนจัดแสดงหลายจุดที่มีความสำคัญไปทำให้เกิดความคิดในการพัฒนาแอปพลิเคชันที่จะช่วยดึงดูดความสนใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้พร้อมกับสร้างความสนุกสนานและสอดแทรกข้อมูลความรู้ของสิ่งเหล่านั้นลงไปอย่างสั้น ๆ เพื่อเป็นการจุดประกายให้ผู้เข้าชมเกิดความสนใจและอยากติดตามไปอ่านข้อมูลที่ถูกจัดแสดงภายในนิทรรศการต่อ ทั้งนี้ “MUSE MON” เป็นเกมที่ผู้เล่นจะได้รับบทเป็นผู้ออกเดินทางผจญภัยในมิติพิศวงของมิวเซียมสยาม โดยก่อนเข้าชมพิพิธภัณฑ์ผู้เล่นจะต้องดาวน์โหลดเกมจากระบบปฏิบัติการ ไอโอเอสหรือแอนดรอยด์ก่อน จากนั้นเปิดเกมแล้วเริ่มต้นผจญภัยไปที่ละชั้นตอน ซึ่งจะมีทั้งหมด 16 สเตจ ตามจำนวนห้องของพิพิธภัณฑ์ แต่ละสเตจจะมีภารกิจที่แตกต่างกัน โดยก่อนเข้าห้องจะต้องแสกนชื่อห้องเพื่อปลดล็อกทางเข้าภารกิจจะเป็นการตามหาไอเทมหรือมอนสเตอร์ภายในห้องนั้นซึ่งจะมีเงาปริศนาและคำใบ้ของสิ่งที่ต้องแสกน ถ้าเป็นไอเทมเมื่อแสกนจะเก็บเข้าคอลเลกชันทันที แต่ถ้าเป็นมอนสเตอร์จะต้องต่อสู้ให้ชนะก่อนเมื่อเล่นผ่านครบทุกห้องสามารถนำคอลเลกชันมาแสดงที่จุดประชาสัมพันธ์เพื่อรับของรางวัลพิเศษ เช่น เข็มกลัด หมอน และเสื้อยืด ซึ่งเป็นสินค้าที่ระลึกของมิวเซียมสยาม อย่างไรก็ตาม แอปพลิเคชันดังกล่าวยังอยู่ในระหว่างการปรับปรุงพัฒนาซึ่งคาดว่าจะพร้อมให้ดาวน์โหลดในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2558 (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ, 10 กันยายน 2558)

นอกจากมิวเซียมสยามจะมีการผลิตแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือแล้ว พิพิธภัณฑ์แห่งอื่น ๆ ในกรุงเทพมหานคร ก็มีการพัฒนาแอปพลิเคชันของพิพิธภัณฑ์ตนเองด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็น พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งมาดามทูลุส โซที่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เข้าชมดาวน์โหลดแอปพลิเคชันผ่านหน้าเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่พกโทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟน ซึ่งให้ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวกิจกรรมโครงการของพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งมาดามทูลุส โซทั้ง 12 แห่งจากทั่วทุกมุมโลก โดยออกแบบเป็นพิเศษให้มีสีสันสวยงามและใช้งานได้ง่ายมีทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการซื้อบัตรเข้าชม บอกตำแหน่งที่ตั้งและเวลาเปิดให้บริการทั้งยังนำเสนอข้อมูลของหุ่นขี้ผึ้งรูปแบบใหม่ที่นำมาจัดแสดง เพื่อดึงดูดความสนใจให้ประชาชนต้องการมาเยี่ยมชมและสัมผัสประสบการณ์จริงที่พิพิธภัณฑ์อีกด้วย นอกจากนี้ยังสามารถใช้แอปพลิเคชันนี้เล่นเกม ตอบคำถาม แต่งแต้มภาพถ่ายการมาเยือนพิพิธภัณฑ์ด้วยเฟรมพิเศษและแชร์ภาพนั้นกับเพื่อนสมาชิกในสื่อสังคมออนไลน์ได้ด้วย

จะเห็นได้ว่าการนำเสนอข้อมูลการจัดแสดงของมิวเซียมสยามผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ ถือเป็นการตอบโจทยรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมเมืองที่ส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารซึ่งในอดีตพิพิธภัณฑ์เป็นผู้รอคอยให้ผู้เข้าชม

เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมส่วนจัดแสดงด้วยตัวเอง แต่ในปัจจุบันระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องปฏิรูปการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุก ด้วยการเป็นฝ่ายเข้าหากลุ่มเป้าหมายในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์เอง ทั้งนี้ช่องทางในการสื่อสารให้ถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายและสะดวกรวดเร็วมกที่สุดได้แก่ การสื่อสารผ่านโทรศัพท์มือถือ ซึ่งปัจจุบันมีการดาวน์โหลดแอปพลิเคชันเพื่อตอบสนองความต้องการดำรงชีวิตกันเป็นจำนวนมาก ดังนั้น มิวเซียมสยามจึงเลือกที่จะผลิตแอปพลิเคชันเพื่อการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ขึ้นมา เพื่อนำเสนอเนื้อหาสาระของการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ให้ประชาชนทั่วไปได้เห็นว่ารูปแบบการจัดแสดงมีความน่าสนใจเพียงใด จึงส่งผลต่อการตัดสินใจให้ผู้ชมต้องการเดินทางมาสัมผัสกับประสบการณ์รับชมพิพิธภัณฑ์จริงที่มิวเซียมสยาม นอกจากนี้ยังสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลดังกล่าวหรือส่งต่อไปยังสมาชิกในเครือข่ายโทรศัพท์ระบบเดียวกันให้สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารของมิวเซียมสยามได้อย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตาม การใช้งานแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือของมิวเซียมสยามอาจมีข้อจำกัดสำหรับบุคคลที่มีการศึกษาน้อยหรือมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีระดับต่ำ รวมทั้งบุคคลด้อยโอกาสและยากไร้ซึ่งไม่มีรายได้มากพอในการซื้อโทรศัพท์มือถือที่สามารถดาวน์โหลดแอปพลิเคชันดังกล่าวได้ ดังนั้นสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่ต้องการให้เด็กและเยาวชน รวมทั้งสมาชิกในชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงในแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือ จึงมีหน้าที่เป็นสื่อกลางในการบรรจุข้อมูลดังกล่าวให้อยู่ในสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่สามารถเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมมิวเซียมสยามในสถานที่จริงได้ สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่น่าสนใจได้อย่างทั่วถึงและทัดเทียม ทั้งยังเป็น การเสริมสร้างแรงบันดาลใจให้บุคคลเหล่านี้เกิดความต้องการแสวงหาความรู้นอกห้องเรียนได้อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืนอีกด้วย

การประชาสัมพันธ์ผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของมิวเซียมสยาม

ภาพที่ 4-11 หน้าเฟซบุ๊กแฟนเพจของมิวเซียมสยาม

เฟซบุ๊กแฟนเพจของมิวเซียมสยามได้เปิดใช้งานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ภายใต้วามดูแลรับผิดชอบของฝ่ายสื่อสารและการตลาด โดยมีคุณกฤษิต ช่วยชูฤทธิ์ ตำแหน่งนักจัดการความรู้ของฝ่ายสื่อสารและการตลาดเป็นเจ้าหน้าที่ดูแลระบบเฟซบุ๊กแฟนเพจของมิวเซียมสยาม โดยมีชื่อว่า www.facebook.com/museumsiam เป็นแฟนเพจในกลุ่มหอศิลป์และพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ โดยก่อนหน้านี้เมื่อปี พ.ศ. 2551 ตั้งแต่พิพิธภัณฑ์ยังไม่เปิดให้บริการเป็นช่วงของการเตรียมความพร้อม กฤษิต ช่วยชูฤทธิ์ ได้ทดลองประชาสัมพันธ์มิวเซียมสยามผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ เริ่มต้นจากไฮไฟว์ แต่ด้วยข้อจำกัดตามระบบของไฮไฟว์ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน กล่าวคือ ถ้ามีเพื่อนสมาชิกจำนวน 55 คน เมื่อทำการโพสต์ข้อความประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร ผู้ดูแลระบบจะต้องนำข้อมูลนั้นไปโพสต์ที่หน้าหลักบนไฮไฟว์ของกลุ่มเป้าหมายถึง 55 คน เท่ากับจำนวนการโพสต์ 500 ครั้ง ข่าวสารจึงจะไปถึงกลุ่มเป้าหมาย เพราะการที่กลุ่มเป้าหมายจะเข้ามาดูหน้าหลักของไฮไฟว์ของพิพิธภัณฑ์ย่อมมีโอกาสน้อย หรือไม่ก็เกิดสัมฤทธิ์ผล เว้นแต่กรณีที่มีผู้ต้องการเข้ามาสืบค้นข้อมูลข่าวสารของทางพิพิธภัณฑ์เองโดยตรง นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของมิวเซียมสยามผ่านทางเว็บบอร์ด กล่าวคือ เมื่อริเริ่มกิจกรรม โครงการขึ้นมา ทีมงานฝ่ายประชาสัมพันธ์จะต้องปรึกษากับเว็บมาสเตอร์ให้เป็น

ผู้จัดทำและนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ต้องการขึ้นหน้าเว็บบอร์ดหรือขึ้นแบนเนอร์หน้าเว็บ ซึ่งขณะนั้นมีเว็บบอร์ดได้ใช้เว็บบอร์ดเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุด ในขณะที่นั้น จนกระทั่งเฟซบุ๊กเริ่มเผยแพร่เข้ามาในประเทศไทย และมีจำนวนผู้ใช้งานเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว มีเว็บบอร์ดจึงตัดสินใจหันมาใช้เฟซบุ๊กในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารร่วมด้วยอีกทางหนึ่ง

ในปัจจุบันมีผู้ถูกใจเฟซบุ๊กแฟนเพจของมิวเซียมสยามจำนวนทั้งสิ้น 148,489 คน และแสดงสถิติให้เห็นว่ามีผู้แสดงตนมาเยี่ยมชมมิวเซียมสยามทั้งสิ้น 88,315 คน ถือเป็นพิพิธภัณฑ์แห่งแรกของประเทศไทยที่มียอดการเข้าชมเป็นอันดับที่ 1 ของหน้าเฟซบุ๊กแฟนเพจซึ่งมีผู้ถูกใจมากที่สุดหมวดการศึกษา จัดอันดับโดยเว็บไซต์มาร์เก็ตติ้งไพบรท์ โดย 3 อันดับแรกของกิจกรรมมิวเซียมสยามที่มีผู้กดแชร์ในเฟซบุ๊กแฟนเพจมากที่สุด ได้แก่ อันดับที่ 1 กิจกรรม “หลงเวลา: ลึกลับพาชาติเจริญ” มีผู้กดแชร์ทั้งสิ้น 4,827 คน อันดับที่ 2 เทศกาลดนตรี Music Day มีผู้กดแชร์ทั้งหมด 3,202 คน และอันดับที่ 3 กิจกรรมเที่ยวพิพิธภัณฑ์เวลากลางคืน ตอน หิมพานต์ มีผู้กดแชร์ทั้งหมด 2,351 คน ผ่านกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความรับรู้คือ การสร้างลักษณะบุคลิกภาพของผู้ดูแลระบบหรือแอดมินให้เป็นบุคลิกภาพที่มีอายุและอาชีพใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ คือ กลุ่มนักเรียนนักศึกษา เด็กและเยาวชน รวมทั้งคนในวัยทำงานตอนต้นซึ่งมีความนิยมในเทคโนโลยีสมัยใหม่ แต่ยังคงสนใจรับรู้อาสาสมัคร ความเคลื่อนไหวในแวดวงพิพิธภัณฑ์ ถือเป็น การสร้างทัศนคติในเชิงบวกให้เกิดความใกล้ชิด เป็นกันเองระหว่างผู้ดูแลระบบเฟซบุ๊กของมิวเซียมสยามและสมาชิก ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ในสถานที่จริง จะเห็นได้ว่า การเข้ามาเยี่ยมชมหน้าเฟซบุ๊กแฟนเพจของมิวเซียมสยามส่วนใหญ่เกิดจากเพื่อนและบุคคลรอบข้างแนะนำมากที่สุด ซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีการสำคัญของเมนูฟังก์ชันเฟซบุ๊กที่เรียกว่า “การแนะนำเพื่อน (Suggest friend) หรือ “แบ่งปัน (Share)” อันเป็นกลยุทธ์การบอกต่อระหว่างเพื่อนถึงเพื่อนในสังคมสื่อสารออนไลน์ (สถิตินิตยสาร 10 มีนาคม 2559, เสวนาทางวิชาการ เรื่อง “ที่ทางของพิพิธภัณฑ์ในยุคดิจิทัล” ณ มิวเซียมสยาม)

สำหรับรูปแบบการใช้งานเฟซบุ๊กของพิพิธภัณฑ์พบได้ทั้งหมด 3 รูปแบบ ประกอบด้วยแบบโปรไฟล์ แบบกลุ่ม และแบบแฟนเพจ สำหรับแบบโปรไฟล์ของพิพิธภัณฑ์มีลักษณะเป็นการสื่อสารกันระหว่างสมาชิกภายในองค์กร ทั้งยังสามารถสร้างเครือข่ายระหว่างพิพิธภัณฑ์หรือแหล่งเรียนรู้ร่วมกันได้อีกด้วย โดยสามารถติดต่อกับผู้ใช้งานโดยตรง ส่วนแบบกลุ่มของพิพิธภัณฑ์มีลักษณะเฉพาะเจาะจงมากกว่าและค่อนข้างจำกัดในวงแคบ ซึ่งสมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีความสนใจศาสตร์ด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษาหรือเป็นบุคลากรในแวดวงพิพิธภัณฑ์อยู่แล้ว สำหรับ

เงื่อนไขการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มจะต้องแสดงความจำนงเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิก พร้อมได้รับอนุญาตหรือการตอบรับจากผู้ดูแลกลุ่มเสียก่อนจึงจะสามารถเข้าไปติดตามข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวภายในกลุ่มนั้นได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงข้อจำกัดของการรองรับจำนวนสมาชิกที่เพิ่มมากขึ้น การตั้งค่าการใช้งานแบบโปรไฟล์สามารถรองรับจำนวนสมาชิกได้ไม่เกิน 5,000 คนเท่านั้น หากเกินกว่านี้จะเปลี่ยนสถานะจาก “คำขอเป็นเพื่อน” ให้เป็น “การติดตาม” แทน ส่วนแบบกลุ่มสามารถรองรับจำนวนสมาชิกได้ไม่เกิน 50,000 คน เพราะมีเป้าหมายในการติดต่อสื่อสารเฉพาะกับสมาชิกภายในกลุ่มเป็นหลัก โดยสามารถตั้งค่าความเป็นส่วนตัวได้หลายระดับ กล่าวคือ “แบบเปิด” ทุกคนสามารถมองเห็นกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม และข้อมูลข่าวสารที่สมาชิกกลุ่มโพสต์ได้อย่างเปิดเผย ต่อมาคือ “แบบปิด” ทุกคนสามารถมองเห็นกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม แต่มีเฉพาะสมาชิกเท่านั้นที่สามารถเห็นข้อมูลข่าวสารที่สมาชิกกลุ่มโพสต์ได้และสุดท้าย “แบบลับ” เฉพาะสมาชิกกลุ่มเท่านั้นที่สามารถมองเห็นสมาชิกกลุ่ม และข้อมูลข่าวสารที่สมาชิกกลุ่มโพสต์ได้ ในขณะที่แบบแฟนเพจสามารถรองรับจำนวนสมาชิกได้แบบไม่จำกัดเหมาะสำหรับองค์กรหรือหน่วยงานที่มุ่งเน้นการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มคนจำนวนมาก จึงเป็นเหตุผลให้ผู้ดูแลระบบเฟซบุ๊กของมิวเซียมสยามเลือกวิธีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารกิจกรรมความเคลื่อนไหวของพิพิธภัณฑ์ผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจเป็นหลัก ดังคำสัมภาษณ์ของ ภูษิต ช่วยชูฤทธิ์ นักจัดการความรู้ของฝ่ายสื่อสารและการตลาดซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ดูแลระบบเฟซบุ๊กแฟนเพจของมิวเซียมสยาม ความว่า “นี่คือการแชร์ที่เร็วที่สุดเพราะอย่างน้อยสมาชิกเฟซบุ๊ก 1 คน จะมีเพื่อนไม่ต่ำกว่า 100 คน ถ้าแชร์ 2 คน ก็จะเห็นข้อมูลของมิวเซียมสยามอย่างน้อย 200 คน ถ้าหากเฉลี่ยจากจำนวนเพื่อน 100 คน ก็จะมีคนเห็นข้อมูลของมิวเซียมสยามเฉลี่ย 50 คน” (ภูษิต ช่วยชูฤทธิ์, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2558) ทั้งนี้ เฟซบุ๊กแฟนเพจของมิวเซียมสยามจำแนกย่อยออกเป็น ไลน์เกี่ยวกับ การติดต่อ รูปภาพ วิดีโอ อินสตราแกรม และงานกิจกรรม

สำหรับไลน์ของเฟซบุ๊กแฟนเพจมิวเซียมสยามเลือกใช้ภาพประจำตัวเป็นสัญลักษณ์ “คนกบแดง” ซึ่งเป็นเครื่องหมายประจำสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม โดยได้ภาพเขียนคำว่า “MUSEUM SIAM: DISCOVERY MUSEUM” หมายถึง มิวเซียมสยาม: พิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ ส่วนพื้นหลังจะเป็นภาพโปสเตอร์เพื่อการประชาสัมพันธ์โครงการกิจกรรมที่มิวเซียมสยามได้จัดขึ้น โดยจะสลับปรับเปลี่ยนเมื่อกิจกรรมโครงการใดสิ้นสุดลง และได้ริเริ่มโครงการกิจกรรมใหม่ขึ้นมา เพื่อเป็นพื้นที่ในการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกเฟซบุ๊กแฟนเพจของมิวเซียมสยามได้ทราบว่าขณะนี้มิวเซียมสยามกำลังดำเนินกิจกรรมโครงการใดอยู่ เมื่อนำเมาส์ไปสัมผัสบริเวณภาพพื้นหลังของเฟซบุ๊กแฟนเพจจะปรากฏรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ ขึ้นมา เพื่อให้สมาชิกเฟซบุ๊กแฟนเพจเกิดความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น โดยบน

พื้นหลังของเฟซบุ๊กแฟนเพจมิวเซียมสยามมีคอลัมน์ “ติดต่อเรา” เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ติดต่อสอบถามหรือส่งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม โครงการของมิวเซียมสยาม โดยผู้ดูแลเว็บไซต์ได้ตอบคำถามพร้อมนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงพัฒนาระบบบริหารจัดการของมิวเซียมสยามต่อไป ทั้งยังมีคอลัมน์ “ถูกใจ” เพื่อใช้แสดงความรู้สึกชื่นชอบต่อเนื้อหาสาระที่ได้นำเสนอในเฟซบุ๊กแฟนเพจของมิวเซียมสยาม โดยแยกย่อยออกเป็นอีก 4 ส่วนหลัก ประกอบด้วย “รับการแจ้งเตือน” หมายถึง เมื่อมีการอัปเดตข้อมูลข่าวสารใดลงในเฟซบุ๊กแฟนเพจของมิวเซียมสยามให้มีการแจ้งเตือนด้วยระบบเสียงหรือสัญลักษณ์อื่นใดเพื่อให้สมาชิกได้ทราบ ต่อมาคือ “ติดตาม” หมายถึง มีความต้องการติดตามการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของมิวเซียมสยามดังกล่าวต่อไป ทั้งยังมี “เพิ่มในรายการที่สนใจ” เพื่อแสดงในข้อมูลส่วนตัวของเฟซบุ๊กแฟนเพจสมาชิกว่ามิวเซียมสยามเป็นสถานที่ซึ่งอยู่ในความสนใจ ถือเป็น การเชิญชวนให้เพื่อน สมาชิกคนอื่น ๆ เกิดความสนใจศึกษารายละเอียดของมิวเซียมสยามเพิ่มเติม และสุดท้ายคือ “เลิกถูกใจ” ในกรณีที่เพื่อนสมาชิกไม่ต้องการติดตามข้อมูลข่าวสารการดำเนินกิจกรรมโครงการของมิวเซียมสยามอีกต่อไป นอกจากนี้ยังมีคอลัมน์ “ข้อความ” เพื่อให้สมาชิกเฟซบุ๊กแฟนเพจของมิวเซียมสยามได้ใช้ส่งข้อความเพื่อสอบถามข้อมูลหรือส่งข้อเสนอแนะ ในกรณีที่ผู้ดูแลเฟซบุ๊กแฟนเพจของมิวเซียมสยามกำลังออนไลน์อยู่ เพื่ออำนวยความสะดวกอย่างรวดเร็วในกรณีที่ต้องการสอบถามเส้นทางหรือข้อมูลเร่งด่วนใดก็ตาม

บนเว็บไซต์ของเฟซบุ๊กแฟนเพจมิวเซียมสยามจะมีการอัปเดตข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมโครงการของมิวเซียมสยามอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งรูปแบบการโพสต์บนเว็บไซต์ของเฟซบุ๊กแฟนเพจมิวเซียมสยามมีทั้งที่เป็นข้อความ รูปภาพ และวิดีโอ เพื่อให้สมาชิกได้ติดตามข้อมูลข่าวสารอย่างแตกต่างหลากหลาย โดยข้อความมักเป็นการอธิบายเกี่ยวกับรายละเอียดการดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ข้อความเพื่อประชาสัมพันธ์โครงการ “หลงรัก: นิทรรศการประสานอาเซียน” ระหว่างวันที่ 3 มีนาคม-28 มิถุนายน 2558 ความว่า

“กลุ่มประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความสัมพันธ์กันมาแสนนาน เริ่มจากรู้จัก เรียนรู้ และต่อยอดทั้งความแตกต่างคล้ายคลึงกลมกลืนเป็นวัฒนธรรมร่วม จนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของในแต่ละพื้นที่ “หลงรัก” นิทรรศการประสานอาเซียน ได้หยิบยกเรื่องราวของ “วัฒนธรรมรัก” ที่ได้จาก “ต้นรัก” พืชไม้ใหญ่ในวงศ์เดียวกับมะม่วง มะปราง มะกอกป่า มาเป็นตัวอย่างการเชื่อมต่อกันระหว่างพื้นที่ ผ่านการค้าขายหรือแม้การทำสงคราม และยังเปิดมุมมองใหม่ที่ได้นำความรู้ดั้งเดิมจากรุ่นต่อรุ่นมาสร้างสรรค์เพื่อตอบ โจทย์วิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่เพราะ “รัก”

เดิบโตและเบ่งบานได้ดีในแถบนี้ จนเกิดเป็นวัฒนธรรมหลง “รัก” ขึ้นที่จีนและญี่ปุ่น ก่อนจะแพร่หลายมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะแถบคาบสมุทรซึ่งลุ่มหลงใน “รัก” ไม่แพ้กัน เมื่อ “รัก” เดินทางจากป่าลึกผูกพันสายใยวัฒนธรรมรักรังยัดโยงไปทั่วเอเชีย คนบนคอยเก็บ “รัก” ป้อนเข้าสู่หัวเมือง คนเมืองส่งขายต่อเป็นสินค้ามีค่า เพราะเป็นที่ต้องการของผู้คนใกล้ไกล บ้างส่งเป็นของขวัญบรรณาการแก่เมืองหลวง ฝ่ายช่างฝีมือจากต่างสำนักและชาติพันธุ์ก็ถ่ายทอดเทคนิค ถ่ายทอดทักษะการทำเครื่อง “รัก” กัน ไปมาอย่างไม่รู้จบเป็นเช่นนี้มาต่อเนื่องยาวนาน พุทธแบบภาษารักรัก ได้ว่าวัฒนธรรมหลง “รัก” ช่วยประสานผู้คนในประชาคมอาเซียนให้เข้ามา “รัก” กัน

จะเห็นได้ว่าลักษณะการเขียนข้อความอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม โครงการของ มิวเซียมสยามดังกล่าวในข้างต้น เป็นการอธิบายให้สมาชิกเฟซบุ๊กแฟนเพจได้เข้าใจหัวข้อเรื่องของการจัดแสดงนิทรรศการให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อบอกให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบว่าเมื่อเข้ามาชม นิทรรศการจะได้รับความรู้อะไรกลับไปบ้าง และรูปแบบการจัดนิทรรศการมีความน่าสนใจอย่างไร ดังจะเห็นได้จากคำอธิบายของภูษิต ช่วยชูฤทธิ์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายสื่อสารและการตลาดของ มิวเซียมสยาม ความว่า “ส่วนเรื่องของเนื้อหา ด้วยเนื้อหาของมิวเซียมสยามมีความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา เราจะต้องอัปเดตกิจกรรมทุกวัน รายงานความคืบหน้าของการดำเนินกิจกรรม ต้องคิดตลอดว่านอกเหนือจากเนื้อหาหลักจะต้องเพิ่มเติมข้อมูลอะไรบ้าง ด้วยเราเป็นพิพิธภัณฑ์ก่อนที่จะใส่เนื้อหาลงในแฟนเพจต้องคิดก่อนว่า สมาชิกเฟซบุ๊กของเราต้องการอะไร กลุ่มเป้าหมายของเราเป็นใคร” (ภูษิต ช่วยชูฤทธิ์, สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2558)

ขณะที่การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์รูปภาพบน ไลน์ของเฟซบุ๊กแฟนเพจมิวเซียมสยาม มีทั้งภาพโปสเตอร์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของโครงการและภาพที่ถ่ายจากเหตุการณ์จริงเพื่อแสดงให้เห็นถึงบรรยากาศและภาพรวมของการจัดกิจกรรมทั้งหมด เพื่อให้สมาชิกที่ยังไม่ได้ไปร่วมกิจกรรมได้เห็นว่าเมื่อตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวแล้วจะได้พบกับประสบการณ์หรือความรู้ อะไรบ้าง นอกจากนี้ ยังมีการเผยแพร่ภาพที่ถ่ายจากเหตุการณ์สดสำหรับกิจกรรมที่กำลังดำเนินอยู่ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกเฟซบุ๊กแฟนเพจตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม โดยเลือกภาพที่สามารถสร้างดึงดูดความสนใจได้ ตัวอย่างเช่น ภาพศิลปินคาราหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงซึ่งเป็นแขกรับเชิญ พิเศษมาเข้าร่วมกิจกรรม หรือภาพจำนวนคนที่มาร่วมงานเป็นจำนวนมาก รวมทั้งกิจกรรมอื่นใดที่มีความน่าสนใจหรือหาชมได้ยาก เป็นต้น

นอกจากนี้ เฟซบุ๊กแฟนเพจของมิวเซียมสยามยังเปิดพื้นที่ให้สมาชิกได้วิจารณ์และแสดงความคิดเห็น ซึ่งปัจจุบันภาพรวมของการวิจารณ์เฟซบุ๊กมิวเซียมสยามอยู่ในระดับ 4.4 จากระดับสูงสุดคือ 5 โดยมีการวิจารณ์ในระดับ 4 ดาว จำนวน 17,000 ความคิดเห็น การวิจารณ์

ในระดับ 3 ดาวจำนวน 1,000 ความคิดเห็น การวิจารณ์ในระดับ 2 ดาว จำนวน 258 ความคิดเห็น และการวิจารณ์ในระดับ 1 ดาวจำนวน 228 ความคิดเห็น ซึ่งผลจากการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการรับรู้เครือข่ายสังคม “เฟซบุ๊ก” ของสถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติ (มิวเซียมสยาม) และผลที่มีต่อพฤติกรรมกรเข้าชมพิพิธภัณฑ” ของพัชญ์ลิตา พัชรรุจิพันธ์ สาขาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. 2554 ได้ระบุว่า มูลเหตุที่สร้างแรงจูงใจให้คนมาเข้าชมเฟซบุ๊กแฟนเพจของมิวเซียมสยามเกิดจากคำแนะนำของบุคคลรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกในครอบครัว เพื่อนในสถาบันการศึกษา หรือสมาชิกในชุมชนจำนวนร้อยละ 29 ขณะที่ผู้ใช้ซึ่งตั้งใจเข้ามาศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมก่อนการตัดสินใจเข้าชมพิพิธภัณฑหรือเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมโครงการมีจำนวนร้อยละ 19 อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเข้าชมเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามแล้วมีการเชื่อมโยงข้อมูลมายังเฟซบุ๊กแฟนเพจจำนวนร้อยละ 4 (พัชญ์ลิตา พัชรรุจิพันธ์, 2554, หน้า 16-18)

ทั้งนี้ ภูษิต ช่วยชูฤทธิ์ ผู้ช่วยปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามได้ระบุว่า “เราต้องการกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนในสื่อสังคมออนไลน์ทั้งหมด ทั้งจากทวิตเตอร์ด้วย ไฮไฟว์ด้วย แต่เราเอาเฟซบุ๊กเป็นหลัก แล้วใช้สื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ ดึงคนเข้ามาที่เฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ เพื่อใช้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการต่าง ๆ ก่อนที่จะจัดงานเราจะมีฟิวเจอร์ตามี่ต่าง ๆ แต่ทุกอันที่เราประชาสัมพันธ์ไป เฟซบุ๊กจะเป็นสื่อที่มีคนสนใจเข้ามาสอบถามข้อมูลและรายละเอียดงานมากกว่าการโทรศัพท์เข้ามา เพราะผมเคยอ่านงานวิจัยได้บอกว่า การที่ลูกค้าพิมพ์เข้ามาสอบถามข้อมูลจะมีความรู้สึกสบายใจมากกว่าการโทรศัพท์เข้ามาสอบถามด้วยตัวเอง ซึ่งสิ่งสำคัญอยู่ที่ว่าเมื่อมีผู้สอบถามมา เราจะต้องให้คำตอบ คนที่ทำเฟซบุ๊กจึงต้องเฝ้าอยู่หน้าจอตลอด ต้องใช้เวลากับมันพอสมควร เพราะการที่ผู้ชมต้องรอคำตอบเพียงแค่นั้นชั่วโมงก็ถือว่านานมากแล้ว จึงต้องพยายามดูแลอยู่ตลอด แก่นการประชาสัมพันธ์ของสื่อสังคมออนไลน์ของมิวเซียมสยามคือทำอย่างไรก็ได้ให้คนเข้าไปในหน้าแฟนเพจให้ได้ เมื่อผู้ชมอ่านรายละเอียดของกิจกรรมโครงการแล้วแชร์ต่อให้เพื่อนนี่คือการแชร์ที่รวดเร็วที่สุด” (ภูษิต ช่วยชูฤทธิ์, สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2558)

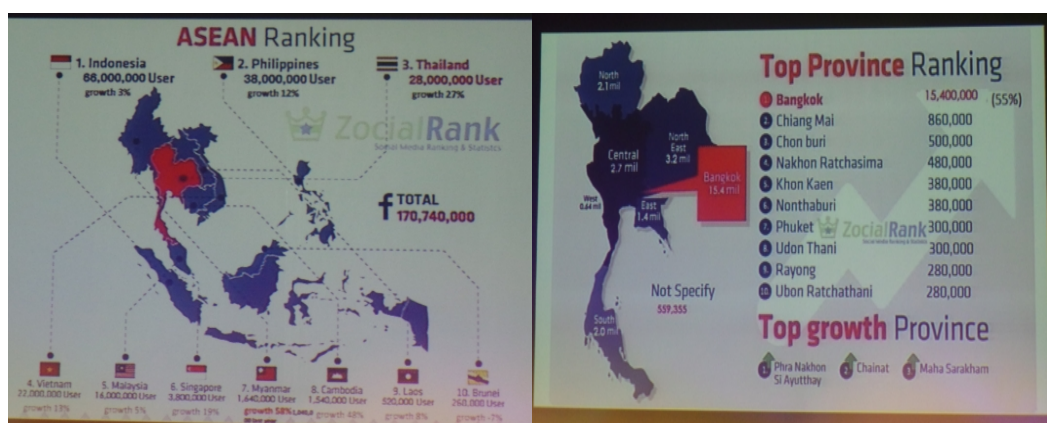
อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยข้างต้นยังได้ระบุถึงอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาเยี่ยมชมมิวเซียมสยามของผู้เป็นสมาชิกเฟซบุ๊กของมิวเซียมสยามว่า ในจำนวนของผู้ที่เคยไปมิวเซียมสยามมาแล้วทั้งหมด 183 คน มีความถี่ในการไปเยี่ยมชม 1-2 ครั้ง จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 71 และคาดว่าจะกลับไปเยี่ยมชมอีกถึง ร้อยละ 94 พร้อมให้เหตุผลประกอบว่านิทรรศการทั้งแบบชั่วคราวและถาวรมีความน่าสนใจ ส่วนผู้ที่ไม่คิดจะกลับไปเยี่ยมชมอีก ร้อยละ 29 ให้เหตุผลว่าไม่สะดวกในการเดินทาง พร้อมให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวของทางพิพิธภัณฑให้มากขึ้น มีความถี่บ่อยครั้งขึ้น เพื่อให้เกิดกระแส

ความสนใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ทั้งยังแนะนำให้เสนอเรื่องราวความเคลื่อนไหวของแวดวงพิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศร่วมด้วย เพื่อนำข้อมูลและความรู้มาปรับใช้ในการพัฒนาระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของมิวเซียมสยามและพิพิธภัณฑ์แหล่งอื่น ๆ ในประเทศไทยต่อไป

จากข้อมูลทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าพัฒนาการในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ผ่านการประชาสัมพันธ์ด้วยเฟซบุ๊กแฟนเพจของมิวเซียมสยามมีทั้งหมด 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะแรก “การสร้างความรู้ต่อมิวเซียมสยาม” เนื้อหาสาระในการสื่อสารบนเฟซบุ๊กของมิวเซียมสยามเน้นการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ เช่น ประวัติความเป็นมา สถานที่ตั้ง รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดแสดง เป็นต้น ทั้งยังนำภาพบรรยากาศการถ่ายทำรายการของสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ มานำเสนอบนเฟซบุ๊กแฟนเพจเพื่อให้ประชาชนได้ไปติดตามรับชมเกิดภาพจำและดึงดูดความสนใจให้คนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์มากยิ่งขึ้น ในระยะเริ่มต้นนี้ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามถือเป็นส่วนงานที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รู้จักมิวเซียมสยามผ่านการสร้างเครือข่ายสมาชิกในสื่อมวลชนที่ใช่เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามให้ได้มากที่สุด ต่อมาคือระยะที่ 2 “การสร้างกระบวนการเรียนรู้” เป็นช่วงที่เน้นให้ความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งความรู้ทั่วไปที่จรรโลงสติปัญญาของประชาชน โดยผู้ดูแลระบบเฟซบุ๊กของมิวเซียมสยามได้ตั้งชื่อเป็นหัวข้อเรื่อง เช่น “มิวเซียมสยามเล่าข่าว” หรือ “หนังสือเล่าเรื่อง” นอกจากนี้ ยังนำข่าวสารเหตุการณ์บ้านเมืองในหน้าหนังสือพิมพ์มาเผยแพร่ให้สมาชิกเฟซบุ๊กของมิวเซียมสยามได้รู้เท่าทันเหตุการณ์ทางสังคมอีกด้วย และระยะสุดท้ายคือ “สร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรม” โดยมิวเซียมสยามมีนโยบายดำเนินกิจกรรม โครงการทั้งในและนอกสถานที่อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี ดังนั้น เฟซบุ๊กจึงเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนมาเข้าร่วมกิจกรรม โครงการขององค์กรได้เป็นอย่างดี โดยมีเทคนิคสร้างแรงจูงใจด้วยการสร้างกิจกรรมย่อยผ่านกิจกรรมตอบคำถามชิงรางวัลหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมด้วยการให้รางวัลตอบแทน เพื่อสร้างพื้นที่กิจกรรมร่วมกันบนโลกแห่งการสื่อสารออนไลน์ที่โน้มน้าวไปสู่การเข้าร่วมกิจกรรมบนพื้นที่จริงของมิวเซียมสยาม

จากข้อมูลทั้งหมดข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า เฟซบุ๊กถือเป็นเครื่องมือในการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ที่สำคัญมากของมิวเซียมสยาม เพราะฝ่ายประชาสัมพันธ์ได้ตระหนักว่ามีความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายภายใต้เงื่อนไขของค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างน้อย ทั้งยังสามารถนำเสนอข้อมูลข่าวสารได้หลายรูปแบบผ่านข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และภาพกราฟิก โดยมีแนวโน้มว่าการสื่อสารผ่านช่องทางดังกล่าวของมิวเซียมสยามจะเกิด

การขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ภาวูธ พงษ์วิทยภาณุ จากโซเซียลอิงค์บริษัทด้านการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับโซเซียลเน็ตเวิร์คได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสถิติและพฤติกรรมการใช้งานโซเซียลเน็ตเวิร์คของไทยว่า ประเทศไทยใช้งานเฟซบุ๊กมากเป็นอันดับ 9 ของโลก เท่ากับประเทศเยอรมนี โดยมีจำนวนผู้ใช้งานถึง 28 ล้านราย คิดเป็นร้อยละ 42 ของประชากรทั้งประเทศ ส่วนอันดับ 1 ยังเป็นประเทศสหรัฐอเมริกา อยู่ที่ 180 ล้านราย หากเจาะไปที่ประเทศกลุ่มอาเซียน ปรากฏว่า ไทยมีผู้ใช้งานมากเป็นอันดับ 3 ของอาเซียน รองจากอันดับที่ 1 อินโดนีเซีย และอันดับที่ 2 ฟิลิปปินส์ โดยรวมแล้วผู้ใช้งานเฟซบุ๊กในประเทศกลุ่มอาเซียนมีประมาณ 170,740,000 ราย หากเจาะเป็นรายจังหวัด พบว่ากรุงเทพมหานครมีอัตราการใช้งานเฟซบุ๊กสูงสุดถึง 15.4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 55 ของประชากรผู้ใช้งานเฟซบุ๊กทั้งประเทศ ส่วนจังหวัดที่มีตัวเลขอัตราการเติบโตของการใช้งานเฟซบุ๊กสูงคือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชัยนาท และมหาสารคาม เมื่อเปรียบเทียบสถิติของคนไทยที่ใช้งานเฟซบุ๊กระหว่างปี ค.ศ. 2013 กับปี ค.ศ. 2014 จะเห็นว่าในปี ค.ศ. 2013 ผู้ชายใช้งานเฟซบุ๊กร้อยละ 49.18 ส่วนผู้หญิงใช้งานเฟซบุ๊กร้อยละ 50.82 ขณะที่ปี ค.ศ. 2014 ตัวเลขผู้ชาย ใช้งานเฟซบุ๊กน้อยลง ผู้หญิงใช้มากขึ้น โดยผู้หญิงใช้ประมาณร้อยละ 51 ทั้งนี้ตัวเลขเฟซบุ๊กแอคทีฟยูสเซอร์ของคนไทยมีแอคทีฟอยู่ที่ร้อยละ 85.63 ส่วนอินแอคทีฟอยู่ที่ร้อยละ 14.37 สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายของมิวเซียมสยามส่วนใหญ่ที่เป็นนักเรียนนักศึกษา เด็กและเยาวชน รวมทั้งวัยกลางคนช่วงต้น ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์ และมีพฤติกรรม การบริโภคข้อมูลข่าวสารผ่านเฟซบุ๊กมากยิ่งขึ้น ย่อมตอบ โจทย์ต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กของมิวเซียมสยาม

ภาพที่ 4-12 สถิติผู้ใช้งานเฟซบุ๊กของไทย

สำหรับการโพสต์เฟซบุ๊กคนไทยส่วนใหญ่นิยมโพสต์ด้วยรูปภาพถึงร้อยละ 57 เช็คอิน ร้อยละ 33 โพสต์พร้อมลิงค์ ร้อยละ 21 วิดีโอ ร้อยละ 3 และโพสต์สถานะอยู่ที่ร้อยละ 2 ในช่วงเวลาที่คนนิยมทำกิจกรรมบนเฟซบุ๊กมากที่สุดทั้งการโพสต์ กดถูกใจและการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนคือเวลา 14.00 น. รองลงมาคือช่วง 17.00 น. และ 10.00 น. ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า เวลาช่วงบ่ายเป็นช่วงเวลาหลังพักรับประทานอาหารเที่ยง ผู้คนย่อมมีกิจกรรมให้ทำและต้องการ แสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในช่วงเวลาดังกล่าว ขณะที่เวลาเย็นเป็นช่วงเวลาหลังปิด การทำงานของสถานที่ราชการและสำนักงานต่าง ๆ จึงทำให้มีเวลาในการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งนี้ จากการที่คนไทยโพสต์บนเฟซบุ๊กพบว่าโพสต์เป็น สาธารณะมากขึ้นถึงร้อยละ 7.38 ขณะที่ พฤติกรรมการแชร์ข้อมูลผ่านเฟซบุ๊กคนไทยแชร์ผ่านอินสตาแกรมมากเป็นอันดับ 1 ส่วนอันดับ 2 คือยูทูบ และอันดับ 3 คือทวิตเตอร์ โดยผู้ชายจะแชร์จากทวิตเตอร์และยูทูบขึ้นเฟซบุ๊กมากกว่า ผู้หญิง และผู้หญิงมักจะแชร์ภาพอินสตาแกรมไปยังเฟซบุ๊กมากกว่าผู้ชาย นอกจากนี้ยังพบว่า คนไทยจะใช้เฟซบุ๊กผ่านระบบแอนดรอยด์มากเป็นอันดับ 1 ถึงร้อยละ 33.15 ผ่านระบบไอโอเอส เป็นอันดับ 2 ร้อยละ 26.95 ผ่านทั้งระบบแอนดรอยด์และระบบไอโอเอส ทั้งสองอย่างร้อยละ 16.17 และผ่านระบบปฏิบัติการอื่นร้อยละ 23.72 แน่ใจว่าข้อมูลจากผลการสำรวจดังกล่าว สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารกิจกรรม โครงการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้เป็นอย่างดี เพื่อให้ผู้ดูแลระบบดังกล่าวได้ทราบ พฤติกรรมการบริโภคข้อมูลผ่านเฟซบุ๊กว่าจะต้องทำการประชาสัมพันธ์อย่างไรให้ประสบความสำเร็จและสร้างแรงจูงใจให้คนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ให้ได้มากที่สุด (บริษัท เจ เอฟเค มาร์เก็ต ไรส์ จำกัด, 2553, หน้า 3)

การประชาสัมพันธ์ผ่านอินสตาแกรมเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์ เพื่อการเรียนรู้ของมิวเซียมสยาม

ภาพที่ 4-13 อินสตาแกรมของมิวเซียมสยาม

มิวเซียมสยามเริ่มใช้อินสตาแกรมเพื่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในปี พ.ศ. 2554 ถัดจากเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ซึ่งเป็นสื่อสังคมออนไลน์สองอันดับแรกที่มิวเซียมสยามได้ริเริ่มขึ้น ทั้งนี้ “อินสตาแกรม” คือ แอปพลิเคชันถ่ายภาพและแต่งภาพบนสมาร์ตโฟนซึ่งมาพร้อมกับลูกเล่นการแต่งเติมสีสันให้กับรูปภาพด้วยฟิลเตอร์ต่าง ๆ ที่ให้สามารถเลือกปรับภาพได้หลากหลายและสวยงามทั้งยังสามารถแลกเปลี่ยนหรือส่งต่อรูปภาพแก่เพื่อนสมาชิกที่อยู่ในสังคมออนไลน์อื่น ๆ เช่น ทวิตเตอร์และเฟซบุ๊กได้อีกด้วยถือเป็นสังคมออนไลน์การแบ่งปันภาพถ่าย (Social photo sharing) เพราะมีระบบให้ผู้ใช้งานสามารถเลือกติดตามชมรูปภาพ ความเคลื่อนไหวการใช้งานของสมาชิกที่ใช้งานแอปพลิเคชันได้หากถูกใจหรือชอบรูปภาพไหนสามารถกดถูกใจรวมไปถึงแสดงความคิดเห็นต่อรูปภาพนั้นได้ปัจจุบันอินสตาแกรมมียอดผู้ใช้งานทั่วโลกกว่า 100 ล้านคน และมียอดผู้ใช้งานต่อวันถึง 11 ล้านคน ส่งผลให้ยอดผู้ใช้งานอินสตาแกรมสูงสุดและกลายเป็นแอปพลิเคชันแต่งภาพยอดนิยม สามารถใช้งานได้บนระบบปฏิบัติการไอโอเอสและระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ ซึ่งอินสตาแกรมของมิวเซียมสยามมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 4,610 คน มีจำนวนผู้ติดตามทั้งหมด 2,644 คน และมีจำนวนการโพสต์ไปแล้วทั้งหมด 886 ครั้ง

สำหรับความนิยมในอินสตาแกรมของประเทศไทยถือว่าสูงมากแม้ว่าจะไม่เทียบเท่ากับเฟซบุ๊ก โดยจากสถิติการรวบรวมข้อมูลจากการใช้งานที่เกิดขึ้นในประเทศไทยตลอดปี พ.ศ. 2556 ระบุว่าอัตราการเติบโตของจำนวนผู้ใช้งานในไทยเติบโตขึ้นถึงร้อยละ 546.52 จากเดิม

240,000 บัญชี เป็นจำนวน 1,551,649 บัญชี จากจำนวนผู้ใช้งานทั้งหมดมีจำนวนแอคทีฟยูสเซอร์อยู่ที่ 47.94 เปอร์เซ็นต์ โดยคิดเป็น 743,860 ยูสเซอร์ และอินเตอร์ แอคทีฟ ยูสเซอร์ อยู่ที่ 52.06 เปอร์เซ็นต์ คิดเป็น 807,789 ยูสเซอร์ นับจากการมีส่วนร่วมหรือกิจกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นใน อินสตาแกรม 3 เดือนย้อนหลัง โดยคำนวณมาจากยูสเซอร์ที่อยู่ในระบบ Social Rank โดยปี ค.ศ. 2013 จำนวนการโพสต์รูปภาพ รวมถึงคลิปวิดีโอมีจำนวนทั้งสิ้น 36,443,398 ครั้ง เป็นรูปภาพ 96.24 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเท่ากับ 35,073,126 รูป ประเภทการใช้งานถูกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มบุคคลที่มีชื่อเสียงทางสังคม คิดเป็นร้อยละ 0.26 มีจำนวนผู้ติดตามเฉลี่ยอยู่ที่ 172,013 คน และช่วงเวลาโพสต์ที่มีค่าปฏิสัมพันธ์ (Time engagement) สูงสุดคือ เวลา 21.00 น. ต่อมา คือกลุ่มธุรกิจและองค์กรเพื่อการแสวงหาผลกำไร คิดเป็นร้อยละ 10.48 มีจำนวนผู้ติดตามเฉลี่ยอยู่ที่ 5,636 คน และช่วงเวลาโพสต์ที่มีค่าปฏิสัมพันธ์สูงสุดคือเวลา 18.00 น. และสุดท้ายผู้ใช้งานที่เป็น บุคคลทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 89.26 มีจำนวนผู้ติดตามเฉลี่ยอยู่ที่ 261 คน และช่วงเวลาโพสต์ที่มี ค่าปฏิสัมพันธ์สูงสุดคือ เวลา 11.00 น. โดยมีวิเวียนสยามได้นำข้อดีของอินสตาแกรมมาใช้เป็น สื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของทางพิพิธภัณฑ์ด้วย เพื่อเผยแพร่ภาพกิจกรรมโครงการ ที่ทางวิเวียนสยามได้ริเริ่มขึ้น ทั้งยังเป็นสื่อกลางในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิพิธภัณฑ์กับ ผู้เข้าชมอีกด้วย ตัวอย่างเช่น กิจกรรมประกวดภาพถ่ายของวิเวียนสยามผ่านอินสตาแกรม “Snap Muse Snap Me แชะสนุกทุกพิพิธภัณฑ์” ภายได้ข้อความเชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรมที่ว่า

“วิเวียนสยามชวน แชะเด็ด แชะ โคนเพียงถ่ายภาพพิพิธภัณฑ์ไทยในสไลด์ลู่ณ แล้วแชร์ ผ่าน Instagram ติด hashtag คำว่า #museuminthailand พร้อมคำบรรยายไม่เกิน 140 ตัวอักษร รับเงินรางวัลรวมกว่า 15,000 บาท กติกาคือภาพถ่ายที่ส่งเข้าประกวดต้องเป็นภาพเกี่ยวกับ พิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยผู้ส่งภาพเข้าประกวดต้องเขียนคำบรรยายได้ภาพไม่เกิน 140 ตัวอักษร ต้องตั้งค่าการเผยแพร่เป็นแบบสาธารณะ Public และ Hashtag คำว่า #museuminthailand ทั้งนี้ ทางคณะกรรมการตัวแทนจากกลุ่มสห+ภาพ ชุมชนคนถ่ายภาพจะคัดเลือกจำนวน 20 ภาพสำหรับ จัดแสดงที่วิเวียนสยามระหว่างวันที่ 19-30 กันยายน พ.ศ. 2557 และเปิดให้ประชาชนทั่วไป ร่วมตัดสินรางวัล Popular Vote ผ่านการกด Like รูปภาพที่โดนใจใน Page Facebook Museum Siam โดยห้ามมิให้นำผลงานของผู้อื่นส่งเข้าประกวดและภาพที่ส่งมาต้องไม่เคยได้รับรางวัลที่ใด มาก่อน ผู้เข้าประกวด 1 ท่าน สามารถส่งภาพถ่ายเข้าประกวดได้ไม่เกิน 5 ภาพ ต้องใช้กล้อง โทรศัพท์มือถือหรือกล้องถ่ายรูปชนิดใดก็ได้โดยไม่จำกัดเทคนิคในการถ่ายภาพ ซึ่งภาพบุคคลนั้น ต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและต้องได้รับอนุญาตจากบุคคลในภาพถ่าย หากภาพที่ ผู้เข้าประกวดได้รับการคัดเลือกเป็น 1 ใน 20 ภาพ ทางวิเวียนสยามจะติดต่อกลับไปเพื่อขอ รับทราบรายละเอียด ทั้งนี้ ภาพถ่ายที่ส่งเข้าประกวดทุกภาพถือเป็นสิทธิ์และลิขสิทธิ์ของผู้จัดงาน

เท่านั้น พร้อมขอสงวนสิทธิ์การมอบรางวัลสำหรับสมาชิก Follower ของ Instagram Museum Siam เท่านั้น อย่างไรก็ตามภาพถ่ายและข้อความที่ส่งเข้าร่วมสนุกถือว่าเจ้าของภาพได้ร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจยอมรับในกติกาและเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ข้างต้น ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของมิวเซียมสยามในการนำไปเผยแพร่ได้โดยไม่ต้องขออนุญาตและจ่ายค่าตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้นทั้งนี้ การตัดสินโดยคณะกรรมการตัวแทนจากกลุ่มสห+ภาพ ชุมชนคนถ่ายภาพให้ถือเป็นที่สุด

ปัจจุบันอินสตาแกรมของมิวเซียมสยามได้ใช้สัญลักษณ์คนกบแดง โลโก้ประจำสถาบัน พิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยามเป็นภาพประจำตัว ซึ่งรูปภาพที่โพสต์ส่วนใหญ่จะเป็นภาพการดำเนินกิจกรรมโครงการของมิวเซียมสยาม ภาพส่วนจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑที่ทั้งแบบถาวรและแบบชั่วคราว รวมทั้งภาพที่แสดงข่าวสารความเคลื่อนไหวด้านอื่น ๆ ของมิวเซียมสยามด้วย สำหรับโปรแกรมในการตกแต่งรูปภาพที่ผู้ดูแลระบบอินสตาแกรมของมิวเซียมสยามเลือกนำมาใช้ในการตกแต่งรูปภาพให้เกิดความสวยงามและน่าสนใจมีอยู่ด้วยกันหลายโปรแกรม ได้แก่ แอปพลิเคชัน Instratag สำหรับติดแท็กบนรูปภาพที่ถ่ายลงอินสตาแกรมเปรียบเสมือนตัวช่วยที่ทำให้มิวเซียมสยามสามารถเพิ่มแท็กต่าง ๆ ลงบนอินสตาแกรมได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยภายในแอปพลิเคชันนี้มีการแบ่งหมวดหมู่ของแท็กไว้ให้ด้วยทั้งยังสามารถแท็กยอดนิยมที่สมาชิกในอินสตาแกรมของมิวเซียมสยามนิยมใช้งานกัน ต่อมาคือ Insta Commentor for Instagram ในกรณีที่มิวเซียมสยามมี Follower หรือผู้ติดตามจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้การตอบคอมเมนต์บางครั้งเป็นเรื่องลำบาก มิวเซียมสยามจึงใช้แอปพลิเคชันนี้ในการแก้ไขปัญหาเพื่อช่วยให้ผู้ดูแลระบบสามารถตอบคอมเมนต์ของสมาชิกได้ที่หลายคนบนอินสตาแกรมได้สะดวกยิ่งขึ้น รวมไปถึงเลือกตอบกลับเฉพาะคนได้อีกด้วย ทั้งยังมีแอปพลิเคชัน Insta Follow สำหรับใช้สำรวจว่ามีใครติดตามอินสตาแกรมของมิวเซียมสยามบ้าง ระบุให้เห็นว่ามีผู้ใดที่ไม่ติดตามมิวเซียมสยามกลับบ้าง และมีใครที่เลิกติดตามอินสตาแกรมมิวเซียมสยามบ้าง โดยผู้ดูแลระบบสามารถเลือกกดติดตามบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแวดวงพิพิธภัณฑหรือศิลปวัฒนธรรมได้จากแอปพลิเคชันนี้ได้โดยตรงทันทีจึงเหมาะสำหรับมิวเซียมสยามที่มีผู้ติดตามความเคลื่อนไหวของพิพิธภัณฑเป็นจำนวนมาก เพื่อใช้ตรวจสอบบัญชีผู้ใช้อินสตาแกรมคนอื่น ๆ ได้สะดวกขึ้น

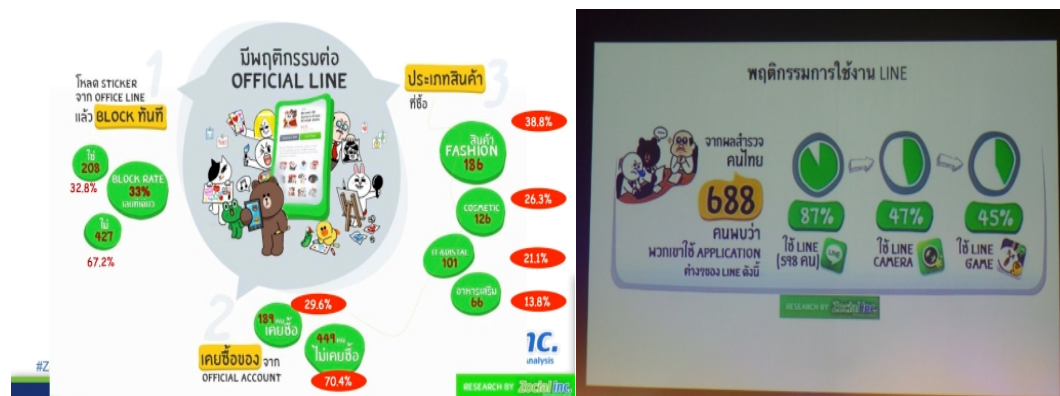
ต่อมาคือ Insta Message เป็นแอปพลิเคชันที่ผู้ดูแลระบบอินสตาแกรมของมิวเซียมสยามใช้ในการติดต่อสื่อสารพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิก ในกรณีที่มีการร้องเรียน แจ้งความเคลื่อนไหว หรือเสนอความคิดเห็นให้มิวเซียมสยามปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินกิจกรรมโครงการ ทั้งยังสามารถค้นหาสมาชิกคนอื่นที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับมิวเซียมสยามได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังมี Insta Size เป็นแอปพลิเคชันสำหรับอัปโหลดภาพขนาดอื่น ๆ ขึ้นไปใน

อินสตาแกรมของมิวเซียมสยาม โดยจะทำหน้าที่นำเข้าภาพขนาดยาวขึ้นที่ไม่มีการตัดออก หลังจากผู้ดูแลระบบถ่ายภาพผ่านแอปพลิเคชันนี้ อินสตาแกรมจะได้ภาพตามขนาดที่ต้องการ ในกรณีที่ผู้ดูแลระบบต้องการรวบรวมภาพการดำเนินกิจกรรมโครงการของมิวเซียมสยามหลายภาพให้อยู่เบ็ดเสร็จในภาพเดียว ผู้ดูแลระบบได้เลือกใช้แอปพลิเคชัน Insta Pic Frame ซึ่งสามารถเลือกจัดวางภาพได้หลายรูปแบบและเลือกกรอบรูปภาพได้ด้วย ทำให้การนำเสนอรูปภาพเกิดความน่าสนใจ และเห็นภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมโครงการ ได้มากยิ่งขึ้นแต่ถ้าหากฟิลเตอร์แต่งภาพที่มีอยู่ในอินสตาแกรมของมิวเซียมสยาม ไม่เพียงพอหรือสีสันทันที่ไม่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้มากพอ ผู้ดูแลระบบจะใช้แอปพลิเคชัน Insta Effect FX แอปพลิเคชันที่ช่วยเพิ่มสีสันทันให้กับรูปภาพ และเอฟเฟคแต่งภาพกว่า 70 แบบ

โดยรูปแบบการโพสต์ของมิวเซียมสยามมักใช้รูปภาพตั้งแต่ 3-5 รูปในการสื่อสารกับเพื่อนสมาชิกอินสตาแกรมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะคัดเลือกภาพที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัตถุประสงค์หรือภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมโครงการนั้น ๆ ได้ ภายใต้แนวคิดที่ว่า “หนึ่งภาพสามารถสื่อแทนความหมายของล้านถ้อยคำ” เพื่อให้สิ่งที่ปรากฏในรูปภาพเป็นสื่อกลางในการสะท้อนความสำเร็จทั้งหมดของการดำเนินกิจกรรมโครงการ หรือให้ผู้ที่ไม่ได้ไปเข้าร่วมกิจกรรมโครงการดังกล่าวรับรู้ที่เกิดเหตุการณ์อะไรบ้าง หากเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปพร้อมกับการโพสต์รูปภาพ ผู้ดูแลระบบอินสตาแกรมของมิวเซียมสยามจะใช้ข้อความว่า “สดจากมิวเซียมสยาม” เพื่อให้เพื่อนสมาชิกได้เกิดความรู้สึกเท่าทันต่อเหตุการณ์และติดตามความเคลื่อนไหวในการดำเนินกิจกรรมโครงการของมิวเซียมสยามอยู่ตลอดเวลา ส่งผลต่อการตัดสินใจมาเข้าร่วมกิจกรรมโครงการเพราะสามารถเทียบเคียงกับเวลาว่างในชีวิตประจำวันหรือความสนใจของเพื่อนสมาชิกอินสตาแกรมของมิวเซียมสยามได้ นอกจากนี้ ยังมีภาพวิดีโอเพื่อแสดงบรรยากาศการดำเนินกิจกรรมโครงการแบบเคลื่อนไหวให้สามารถเข้าถึงความรู้สึกและการมีส่วนร่วมได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ค่าเฉลี่ยของผู้ที่กดถูกใจรูปภาพและวิดีโอบนอินสตาแกรมของมิวเซียมสยามอยู่ที่ 30 ยูสเซอร์ และมีการแสดงความคิดเห็นบ้าง 1-2 ข้อความ ส่วนใหญ่จะเป็นการกดแสดงความรู้สึกถูกใจมากกว่า ทั้งนี้ ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2012-2013 คนไทยใช้งานอินสตาแกรมเติบโตมากถึงร้อยละ 546 นับว่าเป็นโซเชียลมีเดียที่เติบโตสูงที่สุดเมื่อเทียบกับสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ โดยในปี ค.ศ. 2013 คนไทยโพสต์รูปภาพขึ้นอินสตาแกรมมากถึง 36,443,398 ภาพ จำนวนเป็นวิดีโอมากถึง 1,370,272 วิดีโอ ที่เหลือเป็นรูปภาพกว่าร้อยละ 96.24 ซึ่งช่วงเวลาที่คนทั่วไปอัปโหลดขึ้นอินสตาแกรมมากที่สุดคือ 23.00 น. ช่วงเวลาที่เหล่าศิลปินดารารัฟรูปภาพขึ้นอินสตาแกรมมากที่สุดคือเวลา 21.00 น. และกลุ่มที่มีผู้ติดตามจำนวนมากส่วนใหญ่อัปโหลดช่วงเวลาประมาณ 6.00 น.

จะเห็นได้ว่า ฝ่ายประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กรของมิวเซียมสยามมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบบันทึกภาพนิ่งสำหรับใช้ในการประมวลภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมโครงการเป็นประจำอยู่แล้ว โดยรูปภาพมีจำนวนมากที่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ การริเริ่มเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านอินสตาแกรมของมิวเซียมสยามจึงถือเป็นการใช้รูปภาพที่มีอยู่ในคลังข้อมูลให้เกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากเป็นโปรแกรมเพื่อการนำเสนอข้อมูลและเผยแพร่ข่าวสารผ่านรูปภาพ โดยเฉพาะ ดังนั้นผู้ดูแลระบบจึงพยายามสร้างแรงจูงใจให้รูปภาพที่นำเสนอเกิดความน่าสนใจมากที่สุด เพื่อจูงใจให้ประชาชนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ที่มิวเซียมสยาม โดยใช้เทคนิคการตกแต่งรูปภาพให้เกิดความสวยงาม ซึ่งหนึ่งภาพจะต้องสามารถสื่อความหมายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ทั้งยังคำนึงถึงการสื่อความหมายของภาพไปยังกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมโครงการ หากกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กและเยาวชน ภาพที่นำเสนอจะต้องแสดงออกถึงความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นภาพการเรียนรู้ที่น่าสนใจไม่เบื่อหน่าย หากกลุ่มเป้าหมายเป็นสมาชิกในครอบครัว ภาพต้องสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมระหว่างสมาชิกในครอบครัว และแสดงออกให้เห็นถึงความรักความอบอุ่นของสถาบันครอบครัวเป็นหลัก ในกรณีที่กลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการ นักเรียน นักศึกษา หรือเป็นกิจกรรมเชิงวิชาการ ภาพจะต้องสะท้อนให้เห็นว่าการมาร่วมกิจกรรมจะได้รับความรู้กลับไปและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเป็นสำคัญ จึงกล่าวได้ว่า การนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านรูปภาพในอินสตาแกรมเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่มิวเซียมสยามจะต้องสื่อสารให้ตอบ โจทย์กับความต้องการมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ของกลุ่มเป้าหมายให้ได้มากที่สุด เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้

การประชาสัมพันธ์ผ่านแอปพลิเคชันไลน์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของมิวเซียมสยาม

ภาพที่ 4-14 แอปพลิเคชันไลน์ของมิวเซียมสยาม

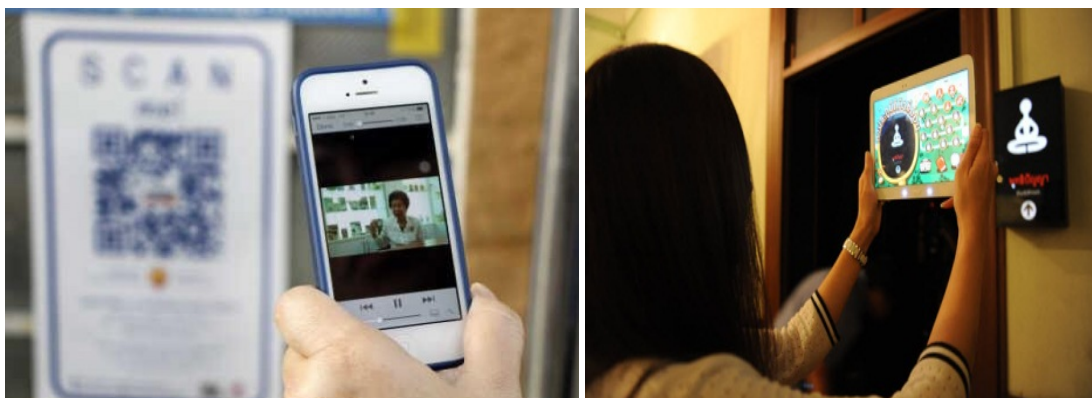
งานสื่อสารองค์กรและจัดการความรู้ของมิวเซียมสยามได้ริเริ่มนำแอปพลิเคชันไลน์มาใช้ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการของมิวเซียมสยามตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 โดยไลน์เป็นแอปพลิเคชันที่ผสมผสานกันระหว่างการส่งข้อความและเสียง จึงทำให้เกิดการพัฒนาและออกแบบมาเพื่อใช้งานในการสนทนา สร้างกลุ่มพูดคุย ส่งข้อความ แลกเปลี่ยนรูปภาพ หรือสนทนาผ่านเสียง สำหรับผู้ที่มีโทรศัพท์สมาร์ทโฟนและใช้บริการอินเทอร์เน็ตบน โทรศัพท์มือถืออยู่แล้ว ก็สามารถใช้บริการได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด โดยก่อนหน้านี้งานสื่อสารองค์กรและจัดการความรู้และคณะกรรมการบริหารของมิวเซียมสยามได้เคยหารือกับผู้แทนของบริษัทไลน์ในประเทศไทยเพื่อจัดทำแอปพลิเคชันไลน์ของมิวเซียมสยามโดยเฉพาะ เพื่อสร้างฐานข้อมูลของผู้รับข้อมูลข่าวสารเป็นจำนวนมาก ทั้งยังมีสตिकเกอร์ไลน์ที่ออกแบบมาเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนทั่วไปได้ดาวโหลดฟรี เพื่อเข้ามาเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของไลน์มิวเซียมสยาม นอกจากนี้ ไอดีไลน์ของมิวเซียมสยามจะเข้าถึงได้ง่ายมากยิ่งขึ้น แต่มีค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงบริการดังกล่าวเป็นเงินจำนวนเงินกว่า 3 ล้านบาท ซึ่งถือว่าสูงเกินกว่างบประมาณที่ทางมิวเซียมสยามได้กำหนดไว้ จึงทำให้โครงการดังกล่าวถูกยกเลิกไป จนต้องใช้กระบวนการประชาสัมพันธ์ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ตามปกติ ซึ่งมีข้อจำกัดในการส่งข้อมูลประชาสัมพันธ์ได้ไม่เกินเดือนละ 5 ครั้ง ทำให้ผู้รับข้อมูลข่าวสารได้น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนกิจกรรมโครงการที่มิวเซียมสยามต้องการประชาสัมพันธ์ แต่ในส่วนของการเผยแพร่ข้อมูลบนโซเชียลมีเดียของแอปพลิเคชันไลน์ของมิวเซียมสยามสามารถอัปเดตได้อย่างไม่จำกัด โดยขณะนี้ก็มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 3,692 คน

ล่าสุดแอปพลิเคชันไลน์ได้ขยายแพลตฟอร์มการใช้งานอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับความต้องการใช้งานของประชาชนที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยพัฒนาไปยังสมาร์ตโฟนรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นไอโฟน แอนดรอยด์ วินโดวส์ หรือเบสิกเบอร์รี่ ต่างก็ใช้งานแอปพลิเคชันนี้ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งยังพัฒนาไลน์ในระบบภาษาไทยเพื่อรองรับการใช้งานของคอมพิวเตอร์สามารถใช้งานได้ทั้งบนระบบปฏิบัติการ Window และ Mac OS โดยต้องสมัครสมาชิกบนระบบบัญชีไลน์เดียวกับโทรศัพท์มือถือก่อน ซึ่งสถิติการใช้งานของแอปพลิเคชันไลน์จากทั่วโลกพบว่าประเทศไทยมีจำนวนผู้ใช้แอปพลิเคชันไลน์มากเป็นอันดับที่ 2 ของโลกจำนวน 33 ล้านคน รองจากญี่ปุ่นอันดับที่ 1 จำนวน 54 ล้านคน ส่วนอันดับที่ 3 เป็นประเทศอินโดนีเซีย 30 ล้านคน อันดับที่ 4 สเปน และอันดับที่ 5 ไต้หวัน ทั้งนี้ สถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยามได้เปิดใช้บัญชีแอปพลิเคชันไลน์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 เพื่อใช้ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการดำเนินกิจกรรมโครงการของทางมิวเซียมสยามผ่านแอปพลิเคชันนี้ภายใต้ไอดีไลน์ @MUSEUMSIAM ปัจจุบันมีสมาชิกไลน์ของมิวเซียมสยามทั้งสิ้นจำนวน 3,494 คน โดยมีการโพสต์ข้อความและรูปภาพไปแล้วทั้งหมด 47 ครั้ง ใช้ภาพประจำตัวไลน์เป็นสัญลักษณ์คนกบแดงโลโก้ประจำสถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยาม ขณะที่ภาพพื้นหลังมักเป็น โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการหรือนิทรรศการพิเศษที่กำลังจัดขึ้นในช่วงเวลานั้น พร้อมระบุข้อความอธิบายบนแอปพลิเคชันไลน์ว่า “ให้ทุกการเรียนรู้ สนุกกว่าที่คิด” เพื่อเป็นการแสดงออกถึงวัตถุประสงค์และพันธกิจของมิวเซียมสยามว่าต้องการใช้สื่อสังคมออนไลน์รูปแบบต่าง ๆ เข้าถึงการเรียนรู้ภายในพิพิธภัณฑการของประชาชนทั่วไปให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและไม่เกิดความน่าเบื่อหน่ายอีกต่อไป

โดยขั้นตอนการสมัครเป็นสมาชิกแอปพลิเคชันไลน์ของมิวเซียมสยามทำได้ด้วยการกดปุ่มเพิ่มเพื่อน แล้วหาไอดีไลน์ของมิวเซียมสยามด้วยการพิมพ์คำว่า @MUSEUMSIAM จากนั้นกดเพิ่มเพื่อน หรือจะค้นหาผ่านคิวอาร์โค้ดด้วยการสแกนรูปภาพที่มีลักษณะคล้ายบาร์โค้ด โดยทันทีที่ได้ร่วมเป็นสมาชิกไลน์ของมิวเซียมสยามจะปรากฏข้อความว่าหลังจากนี้สมาชิกจะได้ติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวในการดำเนินกิจกรรมโครงการของทางพิพิธภัณฑการพร้อมรับคูปองเข้าชมมิวเซียมสยามโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายได้หนึ่งครั้ง โดยสมาชิกไลน์สามารถดาวน์โหลดคูปองแล้วพิมพ์เอกสารไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่ของมิวเซียมสยามเพื่อเข้าชมพิพิธภัณฑการได้ฟรี ซึ่งเอกสารจะระบุคำแนะนำในการใช้สิทธินี้ว่า กรุณาแสดงหน้าคูปองกับเจ้าหน้าที่ก่อนเข้าชมมิวเซียมสยาม เมื่อได้รับบัตรเข้าชมแล้วเจ้าหน้าที่จะขอกดปุ่มยกเลิกคูปองหรือ Invalidate Coupon จากหน้าจอโทรศัพท์มือถือของสมาชิกไลน์มิวเซียมสยาม ซึ่งคูปองสามารถใช้ได้หนึ่งครั้งต่อหนึ่งสิทธิ์เท่านั้น และจะกำหนดขอบเขตระยะเวลาที่สามารถใช้สิทธินี้ไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม คูปองดังกล่าวไม่

สามารถใช้ร่วมกับกิจกรรมหรือโครงการทางการตลาดอื่น ๆ ได้ ที่สำคัญคู่มือดังกล่าวไม่สามารถออกให้ใหม่อีกครั้งไม่ว่าจะกรณีใดก็ตาม

โดยผู้ดูแลระบบแอปพลิเคชันไลน์ของมิวเซียมสยามได้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการที่พิพิธภัณฑฯ ได้ริเริ่มขึ้นผ่านทั้งรูปภาพและข้อความ แต่สำหรับวิดีโอแสดงภาพเคลื่อนไหวหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สนทนากันผ่านเสียงยังมีน้อยมาก และพยายามเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารที่ประชาสัมพันธ์ไปยังสื่อสังคมออนไลน์แขนงอื่นของมิวเซียมสยาม ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม หรือทวิตเตอร์ เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการที่ริเริ่มขึ้นแล้ว ไลน์ของมิวเซียมสยามยังมีการอัปเดตข้อมูลข่าวสารของวงการพิพิธภัณฑฯ จากทั่วทุกมุม โลก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑฯ และความรู้ทั่วไปให้สมาชิกได้เกิดความรู้เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย ซึ่งสมาชิกสามารถแสดงความพึงพอใจด้วยการกดถูกใจหรือแสดงความคิดเห็นบนไลน์ได้ นอกจากนี้ยังสามารถส่งต่อหรือแลกเปลี่ยนกิจกรรมโครงการที่ตนเองสนใจกับเพื่อนในเครือข่ายไลน์ได้อีกด้วย โดยสมาชิกไลน์ของมิวเซียมสยามมีความแตกต่างหลากหลายทั้งเพศ อายุ และระดับการศึกษาซึ่งสามารถสังเกตได้จากรูปภาพประจำตัวที่แสดงสถานภาพทางสังคมดังกล่าวมาในข้างต้น จะเห็นได้ว่าการสื่อสารระหว่างมิวเซียมสยามกับกลุ่มเป้าหมายผ่านไลน์ได้ช่วยเพิ่มสีสันและควมมีชีวิตชีวาให้กับ การสนทนาด้วยลักษณะเฉพาะของไลน์ที่สามารถสื่อสารได้อย่างหลากหลายรูปแบบ เช่น ข้อความ คลิปวิดีโอ คลิปเสียง โปสเตอร์ รูปภาพ เกมส์ ตรายินค้า สตริกเกอร์ ฯลฯ อีกทั้งผู้ส่งสารยังสามารถเลือกรูปแบบข้อความให้เหมาะสมกับรูปแบบของการสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเข้าถึงความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งยังประหยัดค่าใช้จ่ายในการสนทนาทางโทรศัพท์ โดยเฉพาะการสนทนาข้ามประเทศที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายด้วยระบบของ Voice Call หรือการสนทนาด้วยเสียงผ่านไลน์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ทำให้ไม่เสียค่าใช้จ่ายนอกจากค่าบริการอินเทอร์เน็ต ซึ่งเมื่อเทียบกับค่าบริการการสนทนาข้ามประเทศในรูปแบบปกติแล้วถือว่ามีความคุ้มค่ามาก

ภาพที่ 4-15 ระบบคิวอาร์โค้ดของมิวเซียมสยาม

แต่ที่น่าสนใจ มิวเซียมสยามได้นำรูปแบบการใช้คิวอาร์โค้ดและระบบเออาร์แบบ แอปพลิเคชันไลน์มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมให้มีความทันสมัยและเพลิดเพลินมากยิ่งขึ้น ซึ่งคิวอาร์โค้ดเป็นบาร์โค้ดสองมิติชนิดหนึ่งประกอบด้วยมอดูลสีดำเรียงตัวกัน มีสีฐานสีเหลี่ยม มีพื้นหลังสีขาว สามารถอ่านได้ด้วยเครื่องสแกนคิวอาร์ในโทรศัพท์มือถือที่มีกล้องและสมาร์ทโฟน เพื่อถอดข้อมูลในรูปแบบข้อความหรือโปรแกรมชี้แหล่งทรัพยากรสากลและอื่น ๆ ขณะที่ระบบเออาร์ (Augmented reality) เป็นเทคโนโลยีการผสมผสาน โลกเสมือน (Virtual world) เพิ่มเข้าไปใน โลกจริง (Physical world) เพื่อทำให้เกิดการกลมกลืนกันมากที่สุดจนแยกไม่ออก เช่น การถ่ายวิดีโอ ฉากใดฉากหนึ่งมาแล้วสร้างรูปกราฟิกภาพสามมิติผสมลงไปฉากวิดีโอที่ถ่ายมาให้ดูเสมือนกับว่าภาพสามมิตินั้นเป็นส่วนหนึ่งของวิดีโอจริง ๆ โดยปกติแล้วเออาร์มักพบบนสมาร์ทโฟนมากกว่า พีซี และสมาร์ทโฟนมักอยู่ที่มีและมิกกล้องคิดมาด้วยเสมอ ซึ่งกล้องนี้เปรียบเสมือนดวงตา เพราะ เราไม่สามารถถ่ายทอดข้อมูลผ่านจอประสาทตาได้ แต่สามารถใช้จอของสมาร์ทโฟนได้ตัวอย่าง ที่เห็นได้ชัดคือ นิทรรศการพิเศษท่าเตียน กรุงเทพฯ บทที่ 1 โดยจัดกิจกรรมทั้งในพื้นที่ตั้งของ มิวเซียมสยาม และพื้นที่โดยรอบชุมชนท่าเตียน เพื่อเชื่อมโยงการดำเนินกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ กับชุมชนให้เกิดสัมพันธ์ภาพระหว่างกันมากยิ่งขึ้น โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่และ สื่อสังคมออนไลน์มาใช้เป็นสื่อกลางในการเข้าถึงความรู้เกี่ยวกับชุมชนท่าเตียน ทั้งนี้ นิทรรศการ ที่ออกไปจัดในพื้นที่จริงของชุมชนท่าเตียนไม่ใช่การจัดบอร์ดแบบปกติทั่วไป แต่ได้ใช้ AR และ QR Code ผ่านสมาร์ทโฟนและแท็บเล็ตซึ่งจะย้อนเรื่องราวในอดีตของชุมชนท่าเตียนให้กลับมา อีกครั้ง เป็นภาพเคลื่อนไหวผ่านการสัมภาษณ์คนท่าเตียนซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้มาเป็นเวลา ยาวนาน สำหรับวิชิมนิทรรศการในพื้นที่จริงต้องเตรียมความพร้อมด้วยการดาวน์โหลด

แอปพลิเคชันจาก App Store หรือ Google Play โดยพิมพ์คำว่า “ท่าเตียน” หรือ “Tha Tian” ภายใต้อำนาจที่กำหนดที่ สามารถรองรับระบบปฏิบัติการ iOS Version 6.0 ขึ้นไป และ Android Version 4.0 ขึ้นไป จากนั้นขอรับแผนที่ซึ่งจะระบุตำแหน่ง AR และ QR Code เมื่อไปเยือนพื้นที่จริงของท่าเตียนให้นำสมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ตขึ้นมาส่องบริเวณตำแหน่งที่ได้กำหนดไว้ตามในแผนที่ ผู้ร่วมกิจกรรมก็จะได้รับฟังเรื่องราวท่าเตียนได้มากกว่ามากกว่าที่ตาเห็น ทั้งนี้ ตำแหน่ง AR ช่วยเพิ่มมิติการเรียนรู้ ประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจของท่าเตียนมีด้วยกันทั้งหมด 5 จุด ประกอบด้วย จุดที่ 1 ป้อมวิไชยเณร จุดที่ 2 ยักษ์วัดโพธิ์ จุดที่ 3 วัดโพธิ์ จุดที่ 4 ประตูช่องกูด และจุดที่ 5 วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร

ขณะที่ตำแหน่ง QR Code ผู้ชมนิทรรศการ ได้รู้จักท่าเตียนผ่านเรื่องเล่าจากปากชาวชุมชนท่าเตียนตัวจริงถึงย่านการค้าในอดีตแห่งนี้ และการปรับตัวสู่นาครด มีด้วยกัน 10 จุด QR Code จุดที่ 1 ชื่อว่า “BTS รุ่นที่ 1” (Bangkok Tram Service) เล่าเรื่องราวรางแห่งเมืองบางกอกซึ่งถือกำเนิดขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ต่อมา QR Code จุดที่ 2 “ละครปิดวิกวังเจ้านาย” ถือเป็นแหล่งกำเนิดศิลปะการแสดงเพราะเป็นจุดกำเนิดปรีณซ์เซียเตอร์โรงละครแบบตะวันตกครั้งแรกของไทย QR Code จุดที่ 3 “กลุ่มตึกแถวท่าเตียน” QR Code จุดที่ 4-10 “ชมวิถีชีวิตและการดำรงชีพของชาวท่าเตียน” โดยคุณชองทิพย์ เสริมสวัสดิ์ศรี ผู้อำนวยการฝ่ายมิวเซียมสยาม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “เป็นการเรียนรู้ออกนอกพิพิธภัณฑ์ที่เห็นของจริงสนุกกว่าแล้วแทนที่จะมีป้ายอธิบายอะไรต่าง ๆ นานา ก็เลือกใช้สมาร์ทโฟนเข้ามาแทนป้ายโดยสแกนคิวอาร์โค้ด ใครพกสอยากรู้จุดไหนก็กดโทรศัพท์อ่านกันได้มีคลิปสัมภาษณ์เจ้าของร้านค้าตึกเก่าแก่ในท่าเตียนอยากให้เห็นมาเที่ยวสนุกกับการซึมซับประวัติความเป็นมาของชุมชนเก่าแก่ใกล้ ๆ กับพิพิธภัณฑ์ของเรา เป็นการเล่าของเก่าให้น่าสนใจแล้วได้ท่องเที่ยวชมวิถีด้วย” (หนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์, 30 เมษายน 2558)

นายรามศ พรหมเย็น ผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ระบุว่า “นิทรรศการไม่ได้มีแต่ในมิวเซียมสยามเท่านั้น แต่ยังหมายถึงสถานที่ที่รายล้อมท่าเตียนซึ่งนับเป็นนิทรรศการที่มีขนาดใหญ่ มีอาณาเขตกว่า 10 ไร่ และยังได้นำเทคโนโลยีเออาร์และคิวอาร์โค้ดไว้ในสถานที่สำคัญ ๆ ของพื้นที่ โดยดาวน์โหลดแอปพลิเคชันพิมพ์คำว่า “ท่าเตียน” หรือ “Tha Tian” ไว้ในสมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ตแล้วนำมาเล่นกับนิทรรศการที่มีอยู่ในสถานที่สำคัญกว่า 15 จุด เพื่อให้เยาวชนเกิดความอยากเรียนรู้อย่างสนุกสนาน ทำให้ประวัติศาสตร์เคลื่อนไหวผ่านสื่อประสาทเพื่อเข้าสู่จิตใจ เข้าสู่ความทรงจำได้ ตระหนักถึงรากเหง้าของตัวเองและนำไปปรับใช้กับความเจริญที่กำลังจะเข้าในอนาคตอันใกล้ได้อย่างไรเพราะการเรียนรู้ในวันนี้ อาจเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจในอนาคต” (หนังสือพิมพ์คมชัดลึก ฉบับประจำวันวันที่ 6 ตุลาคม 2557 คอลัมน์ “รากเหง้าเมืองกรุง บนถิ่นท่าเตียน”) สอดรับกับแนวคิดในการบริหารจัดการมิวเซียมสยามของ

รณฤทธิ์ ธน โทเศศ พนักงานมิวเซียมสยาม ที่ต้องการให้พิพิธภัณฑ์ดำเนินกิจกรรมโครงการแบบเครือข่ายชุมชน โดยกล่าวในงานเสวนาทางวิชาการ หัวข้อ “รัฐ องค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชน จะสนับสนุนงานพิพิธภัณฑ์ได้อย่างไร” ที่ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ความว่า

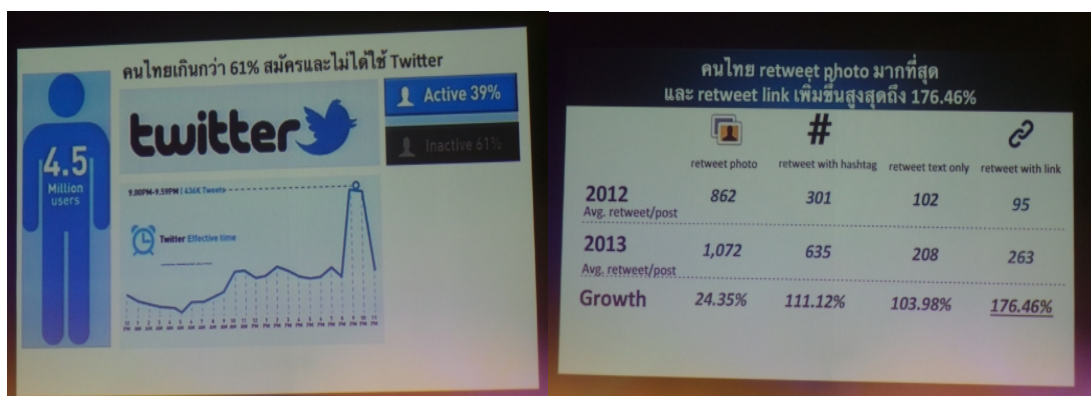
“การทำงานของมิวเซียมสยามนั้น คำว่าพิพิธภัณฑ์จะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ พิพิธภัณฑ์ที่เป็นตัวอาคารจริง ๆ กับในส่วนของพื้นที่โดยรอบพิพิธภัณฑ์แล้วศึกษาคนที่อยู่โดยรอบพิพิธภัณฑ์ว่าเขาจะใช้มิวเซียมสยามไปในรูปแบบใดทำให้พิพิธภัณฑ์นั้นมีชีวิตและมีผู้ชมใหม่ ๆ เข้ามามาก อีกทั้งยังสามารถสร้างเครือข่ายได้ด้วยทำให้เกิดความคิดต่อไปว่าเราจะสามารถนำความรู้ อะไรบ้างให้คนที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน” (รณฤทธิ์ ธน โทเศศ, 2556)

จะเห็นได้ว่า การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ของมิวเซียมสยาม ถือเป็นการสื่อสารอย่างง่ายและสะดวกรวดเร็ว เป็นอย่างมาก เนื่องจากไลน์เป็นการสื่อสารแบบสองทาง เป็นการสื่อสารโดยตรงจากผู้ส่งสารคือ มิวเซียมสยามไปยังผู้รับสารซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนนักศึกษา เด็กและเยาวชน โดยมิวเซียมสยามสามารถส่งข้อความรูปภาพเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารตามวัตถุประสงค์ เพื่อก่อให้เกิดการรับรู้และพฤติกรรมที่กลุ่มเป้าหมายต้องการ อีกทั้งผู้รับสารยังสามารถแสดง ปฏิกริยาตอบกลับโดยตรงได้ทันทีทำให้มิวเซียมสยามสามารถวัดผลของการสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังสามารถสร้างกลุ่มการสื่อสารได้เฉพาะกลุ่ม เมื่อมิวเซียมสยามต้องการพื้นที่สำหรับ สมาชิกที่คุ้นเคยกัน โดยเฉพาะ มิวเซียมสยามสามารถตั้งค่าการใช้งานของไลน์ด้วยวิธีการสร้าง กลุ่มเฉพาะในแวดวงสนทนาที่มีความเกี่ยวข้องกันระหว่างบุคคลหลายบุคคลให้สามารถเชื่อมต่อ และสื่อสารกันภายในกลุ่ม เช่น กลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มครอบครัว กลุ่มวัยทำงาน เป็นต้น เมื่อสมาชิกภายในกลุ่มคนใดคนหนึ่งส่งสารออกไปจะถึงผู้รับสารที่เป็นสมาชิกในกลุ่มได้ทุกคน ซึ่งมักเป็นเรื่องที่สมาชิกภายในกลุ่มล้วนมีประสบการณ์ร่วมกัน ทำให้สามารถสื่อสารกันภายในได้ หัวข้อที่สมาชิกภายในกลุ่มเข้าใจร่วมกันได้ทั้งยังสามารถเลือกกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเฉพาะเจาะจง หลังจากที่มิวเซียมสยามมีข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายหลัก และลักษณะของสาร ที่กลุ่มเป้าหมายสนใจ มิวเซียมสยามสามารถส่งข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นไปได้ตรงตามความต้องการ โดยในปัจจุบันมีหลายองค์กรนำคุณสมบัติในการสื่อสารของแอปพลิเคชันไลน์มาประยุกต์ใช้กับการสื่อสารทางการตลาดด้วยวิธีให้ผู้ใช้สามารถดาวน์โหลดสติ๊กเกอร์ขององค์กรไปใช้ได้โดย

ไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ภายใต้งบประมาณในการตอบรับความเป็นเพื่อนระหว่างองค์กรกับผู้ใช้งาน แต่ในปัจจุบันมิวเซียมสยามยังไม่มีสติ๊กเกอร์ไลน์เป็นของตัวเองซึ่งจะทำให้สามารถส่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์มายังผู้กลุ่มเป้าหมายหลักโดยตรง โดยสามารถระบุเครื่องหมายของมิวเซียมสยาม ข้อความจูงใจ และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการได้

นอกจากนี้ ยังสามารถสื่อสารได้ตลอดเวลา มิวเซียมสยามสามารถสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายได้ตลอดโดยไม่จำกัดช่วงเวลาในการสื่อสาร สามารถส่งสารรูปแบบต่าง ๆ เช่น ข้อความ รูปภาพ คลิปวิดีโอ และสติ๊กเกอร์ไปยังกลุ่มเป้าหมายได้หากยังมีการเชื่อมต่อเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต และคู่สื่อสารยังคงมีสถานะเป็นเพื่อนกัน ทั้งยังสามารถสนทนาผ่านไลน์เสมือนการพูดคุยทางโทรศัพท์ไปยังสมาชิกบนเครือข่ายไลน์โดยไม่เสียค่าบริการขณะสนทนา ถึงแม้ว่าปลายทางของกลุ่มสนทนานั้นจะอยู่ไกลถึงต่างประเทศ โดยมิวเซียมสยามและกลุ่มเป้าหมายสามารถสนทนาด้วยเสียงผ่านระบบ Voice Call จากสมาร์ตโฟนไปยังสมาร์ตโฟน จากสมาร์ตโฟนไปยังคอมพิวเตอร์ หรือคอมพิวเตอร์ไปยังคอมพิวเตอร์ ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม นอกจากนี้ค่าบริการอินเทอร์เน็ต ทำให้ลดช่องว่างของการสื่อสารถึงแม้ว่าจะอยู่ห่างไกลกันคนละประเทศ นอกจากนี้ ยังสามารถสร้างไทม์ไลน์ได้เช่นเดียวกับสื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ โดยมิวเซียมสยามสามารถโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอบนหน้าไทม์ไลน์ของมิวเซียมสยามได้ตามความต้องการด้วยลักษณะของไลน์ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ที่ใช้สมาร์ตโฟนเป็นจำนวนมากต่างดาวน์โหลดแอปพลิเคชันไลน์ของมิวเซียมสยามมาไว้ในเครื่องเพื่อติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวในการดำเนินกิจกรรมโครงการของมิวเซียมสยาม รวมถึงหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ได้ใช้ช่องทางไลน์ในการสื่อสารไปยังผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้บริการลูกค้าประสงค์ทางธุรกิจด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม แอปพลิเคชันไลน์เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามมีข้อจำกัดคือ ต้องอาศัยการเชื่อมต่อของระบบอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพเป็นตัวกลางในการรับส่งข้อมูลเฉพาะในรูปแบบของ Voice Call ที่ต้องใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงจึงจะสามารถทำงานได้อย่างไม่ติดขัด ซึ่งข้อจำกัดในเรื่องนี้ทำให้ไลน์สามารถเข้าถึงผู้ใช้ได้เฉพาะบางพื้นที่ที่มีระบบอินเทอร์เน็ตเท่านั้น ทำให้ผู้ที่รับข้อมูลข่าวสารของมิวเซียมสยามผ่านไลน์มักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครหรือเมืองใหญ่ที่มีอินเทอร์เน็ตให้บริการ ส่วนผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรือถิ่นทุรกันดารในต่างจังหวัดยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสารการประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามได้มากเท่าที่ควร

การประชาสัมพันธ์ผ่านทวิตเตอร์สำหรับสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของมิวเซียมสยาม

ภาพที่ 4-16 ทวิตเตอร์ของมิวเซียมสยาม

ทวิตเตอร์ของมิวเซียมสยามได้เปิดใช้งานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ภายใต้อาณัติดูแลรับผิดชอบของฝ่ายสื่อสารและการตลาด โดยมี ภูษิต ช่วยชูฤทธิ์ ตำแหน่งผู้จัดการความรู้ของฝ่ายสื่อสารและการตลาดเป็นเจ้าหน้าที่ดูแลระบบทวิตเตอร์ของมิวเซียมสยาม ซึ่งประชาสัมพันธ์ควบคู่ไปกับเฟซบุ๊กแฟนเพจ ทั้งนี้ ทวิตเตอร์เป็นบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์จำพวกไมโครบล็อกที่ผู้ใช้สามารถส่งข้อความยาวไม่เกิน 140 ตัวอักษร เพื่อระบุว่าตนเองกำลังทำอะไรอยู่ โดยเรียกการส่งข้อความนี้ว่า “ทวิต” ซึ่งต่อมาได้รับความนิยมจากทั่วโลก โดยมีผู้ที่ลงทะเบียนเข้าใช้มากกว่า 500 ล้านคนในปี พ.ศ. 2555 มีสถิติทวิตมากกว่า 340 ล้านทวิตต่อวัน และมีการค้นหาข้อมูลผ่านเว็บไซต์มากกว่า 1,600 ล้านครั้งต่อวัน อย่างไรก็ตาม ทวิตเตอร์เป็นเว็บไซต์ 1 ใน 10 อันดับที่มีผู้ใช้งานมากที่สุด โดยได้รับการขนานนามว่าเป็นเว็บไซต์สำหรับการส่งบริการข้อความสั้นบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งภายหลังนอกจากจะสามารถทวิตบนเว็บไซต์แล้ว ได้มีการเปิดใช้งานส่งทวิตด้วยการส่งบริการข้อความสั้นและ โปรแกรมประยุกต์บนโทรศัพท์มือถือกับสมาร์ตโฟนสำหรับมิวเซียมสยามได้ใช้ชื่อทวิตเตอร์ว่า @MUSEUMSIAM โดยมีผู้ติดตามทั้งหมดในปัจจุบันจำนวน 9,132 คน จากการสังเกตผ่านรูปภาพประจำตัวของสมาชิกที่ติดตามทวิตเตอร์ของมิวเซียมสยามพบว่า มีทั้งสมาชิกที่เป็นปัจเจกบุคคลและหน่วยงานหรือองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกับงานพิพิธภัณฑ์หรือการบริหารจัดการวัฒนธรรม สำหรับปัจเจกบุคคลมีทั้งที่เป็นเพศชายและเพศหญิง ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยรุ่นถึงวัยกลางคน และเป็นนักเรียนนักศึกษาจำนวนมาก ทั้งนี้ มิวเซียมสยามได้ทวิตข้อความไปแล้วทั้งหมด 3,417 ครั้ง และติดตามทวิตเตอร์ของบุคลากรและหน่วยงานที่มี

ส่วนเกี่ยวข้องกับด้านพิพิธภัณฑวัตถุอีกจำนวน 467 สมาชิกทวิตเตอร์ ซึ่งใช้ภาพประจำตัวเป็นรูปคนกบแดง สัญลักษณ์ประจำสถาบันพิพิธภัณฑวัตถุการเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยาม

โดยลักษณะการทวิตของมิวเซียมสยามส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงข้อมูลของทวิตเตอร์ไปยังอินสตาแกรมด้วยข้อจำกัดของข้อความที่ไม่เกิน 140 ตัวอักษรเท่านั้น ทำให้ใส่รายละเอียดของการดำเนินกิจกรรมโครงการลงไปไม่ได้มาก ดังนั้น การเชื่อมโยงข้อมูลไปยังอินสตาแกรมจะทำให้ผู้ติดตามทวิตเตอร์ของมิวเซียมสยามสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารและภาพเหตุการณ์ได้ในเวลาเดียวกัน ซึ่งการทวิตข้อความของมิวเซียมสยามแต่ละครั้งจะแสดงให้เห็นถึงวันเวลาและสถานที่ที่ไว้อย่างชัดเจน จะสังเกตได้ว่าช่วงเวลาสำหรับการทวิตข้อความของผู้ดูแลระบบทวิตเตอร์ของมิวเซียมสยาม มักเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในช่วงเวลากลางคืนถึงร้อยละ 60 เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่มีคนว่างเว้นจากภาระงานและการเรียน ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากกว่าเวลาเช้า ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการเดินทาง ขณะที่เวลากลางวันเป็นช่วงของการปฏิบัติงานหรือพักกลางวัน จึงทำให้การทวิตข้อความในช่วงเช้ามีค่าสถิติเฉลี่ยที่ร้อยละ 30 และช่วงเวลากลางวันร้อยละ 10 ตามลำดับ โดยเนื้อหาสาระที่มิวเซียมสยามนำเสนอในการทวิตข้อความร้อยละ 80 เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมโครงการ ร้อยละ 15 เป็นข้อมูลข่าวสารในแวดวงพิพิธภัณฑวัตถุทั้งในไทยและต่างประเทศ ส่วนอีกร้อยละ 5 เป็นข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นทั่วไปในสังคม โดยมักเป็นการรีทวีตข้อความจากแหล่งข่าวอื่นที่เผยแพร่ข่าวสารซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจเป็นหลัก

จะสังเกตได้ว่า พฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้ติดตามทวิตเตอร์ของมิวเซียมสยามมีการรีทวีตข้อความน้อยมาก จึงเป็นการรับข้อมูลด้วยการอ่านแค่เพียงอย่างเดียว และไม่ค่อยมีการแสดงความคิดเห็นอื่นใดเพิ่มเติม อย่างไรก็ตาม ผู้ดูแลระบบทวิตเตอร์ของมิวเซียมสยามมีกลยุทธ์ในการเพิ่มจำนวนผู้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของมิวเซียมสยามด้วยการติดตามทวิตเตอร์ของบุคคลที่มีชื่อเสียงทางสังคม เพื่อจูงใจให้บุคคลเหล่านี้ซึ่งมียอดผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก ได้รีทวีตให้ ส่งผลให้ยอดผู้เข้าชมเพิ่มจำนวนมากขึ้นและมีผลต่อการขึ้นนำกลุ่มเป้าหมายทางสังคม เนื่องจากบุคคลที่มีชื่อเสียงเหล่านี้มีอิทธิพลทางความคิดและพฤติกรรมของประชาชน ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ของ ภูษิต ช่วยชูฤทธิ์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายสื่อสารและการตลาดของมิวเซียมสยาม ความว่า

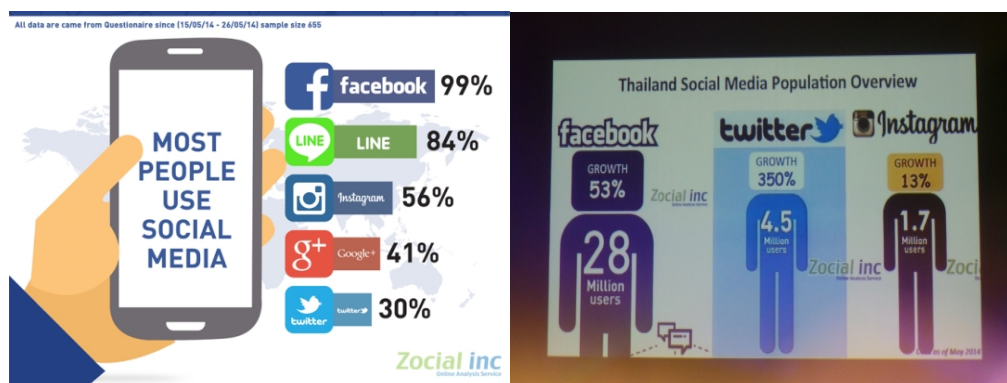
“ทวิตเตอร์เรามีแฟนแค่ 2,500 คน ไม่ค่อยแน่นมาก แต่เราก็ติดตามบุคคลที่มีชื่อเสียงเอาไว้ มีอยู่ครั้งหนึ่งมีการแข่งขันรถฟอร์มูล่าวันที่ถนนราชดำเนิน เราก็เขียนไว้ว่าคุณแข่งฟอร์มูล่าวันเสร็จแล้วอย่าลืมแวะมาที่มิวเซียมสยามนะครับ คุณสุทธิชัย หยุนก็รีทวีตให้ ปรากฏว่าวันนั้น

มิวเซียมสยามแทบแตกเพราะคนที่มาดูฟอร์มูล่าวันจบก็มามิวเซียมสยามกันหมดเลย ถ้าวัดความสำเร็จก็ถือว่าประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะที่เป็นกิจกรรมใหญ่” (ภูษิต ช่วยชูฤทธิ์, สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2558)

นอกจากผู้ติดตามทวิตเตอร์ของมิวเซียมสยามจะรับข้อมูลข่าวสารผ่านคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ แล้ว ยังสามารถสมัครสมาชิกเพื่อรับข้อมูลทวิตเตอร์ผ่านข้อความสั้นทางโทรศัพท์มือถือได้อีกด้วย โดยต้องกรอกข้อมูลเกี่ยวกับชื่อผู้ใช้ หมายเลขโทรศัพท์ อีเมลล์ และรหัสผ่าน เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการรับข้อความทันทีที่เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลระบบทวิตเตอร์ของมิวเซียมสยามได้ทวิตข้อความลงไป นอกจากนี้ยังมีการแสดงรูปภาพที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงกับการทวิตข้อความของมิวเซียมสยามให้ได้ชมประกอบข้อมูลอีกด้วย ส่วนใหญ่จะเป็นภาพโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของกิจกรรมโครงการ เพื่อให้ผู้ติดตามทวิตเตอร์ได้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมโครงการมากยิ่งขึ้น รวมทั้งภาพเหตุการณ์จริงจากการดำเนินกิจกรรมอีกด้วย เพื่อให้ผู้ที่ไม่ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมได้รับรู้และซึมซับบรรยากาศเสมือนได้ไปร่วมกิจกรรมด้วยตนเองให้ได้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม ในทวิตเตอร์ของมิวเซียมสยามสามารถค้นหาข้อมูลของกิจกรรมโครงการที่ตนเองสนใจได้ผ่านบริการค้นหาข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ทดลองพิมพ์คำว่า “มิวเซียมสยาม” ลงไปในบริการค้นหาข้อมูลผ่านทวิตเตอร์ พบว่า ผู้ติดตามทวิตเตอร์ส่วนใหญ่ มักทวิตข้อความด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป เช่น แจ้งให้เพื่อนสมาชิกทวิตเตอร์ได้ทราบว่า มาเข้าร่วมกิจกรรมโครงการกับมิวเซียมสยาม บอกเล่าประสบการณ์และความรู้สึกจากการเดินทางมาเยี่ยมชมมิวเซียมสยาม การศึกษาดูงาน ทัศนศึกษา รวมทั้งการฝึกประสบการณ์ของนิสิตนักศึกษาด้วย เชิญชวนให้ไปเข้าร่วมกิจกรรมโครงการกับมิวเซียมสยาม เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยใช้ทวิตเตอร์มากเป็นอันดับ 17 ของโลก คิดเป็นจำนวน 4.5 ล้านราย แต่คนไทยเกินกว่าร้อยละ 61 ลงทะเบียนสมัครแต่ไม่ได้ใช้งานทวิตเตอร์ โดยช่วงเวลาที่คนไทยทวิตมากที่สุด คือช่วงเวลาระหว่าง 21.00-22.00 น. จากสถิติพบว่าคนไทยทวิต 250,000 รายต่อวัน จำนวนที่ทวิตสูงสุด 800,000 คนต่อวัน ในช่วงเกิดเหตุการณ์สำคัญ ทั้งนี้ ผู้ใช้ทวิตเตอร์ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษา โดยเด็กชอบทวิตส่วนใหญ่ชอบอ่าน โดยเฉพาะช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ วันหยุดนักขัตฤกษ์ หรือช่วงปิดเทอม จะมีปริมาณทวิตเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ยังพบว่าคนไทยทวิตรูปและ Hashtag เพิ่มมากขึ้น คนไทยริทวิตรูปภาพมากขึ้น และการริทวิตสิ่งค์ขยายตัวขึ้นมากถึงร้อยละ 176.46 มิวเซียมสยามจึงได้นำผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ทวิตเตอร์ของคนไทยมาเป็นแนวทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านทวิตเตอร์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้

การประชาสัมพันธ์ผ่านยูทูปเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ ของมิวเซียมสยาม

ภาพที่ 4-17 ยูทูปของมิวเซียมสยาม

“ยูทูป” เป็นเว็บไซต์ที่ให้บริการแลกเปลี่ยนภาพวิดีโอระหว่างผู้ใช้ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยนำเทคโนโลยีของ Adobe Flash มาใช้ในการแสดงภาพวิดีโอซึ่งยูทูปมีนโยบายไม่ให้อัปโหลดคลิปที่มีภาพลามกอนาจารหรือคลิปภาพที่มีลิขสิทธิ์นอกเสียจากเจ้าของลิขสิทธิ์ได้อัปโหลดด้วยตัวเองเมื่อสมัครสมาชิกแล้วผู้ใช้งานจะสามารถใส่ภาพวิดีโอเข้าไปแบ่งปันภาพวิดีโอให้คนอื่นได้ หากไม่ได้สมัครสมาชิกก็สามารถเข้าไปเปิดดูภาพวิดีโอที่ผู้ใช้งานอื่น ๆ ใส่ไว้ในยูทูปได้ซึ่งมิวเซียมสยามได้นำภาพวิดีโอที่บันทึกไว้ในกรณีกิจกรรมโครงการต่าง ๆ มาเผยแพร่ผ่านยูทูปเพื่อให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้ไปเข้าร่วมกิจกรรมโครงการสามารถติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวของพิพิธภัณฑ์ได้ผ่านยูทูป ทั้งยังมีการถ่ายทอดสดกิจกรรมโครงการผ่านยูทูปให้ประชาชนทั่วไปได้รับชมจากที่บ้าน ที่ทำงาน หรือสถาบันการศึกษาได้อีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กิจกรรมสัมมนาทางวิชาการที่มีผู้ติดตามให้ความสนใจรับฟังข้อมูลจากวิทยากรเป็นจำนวนมาก ในกรณีที่ไม่สามารถเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมได้ด้วยตนเองหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลทำให้ช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้เป็นอย่างดี ต่อมาได้มีการพัฒนาเทคนิควิธีในการนำเสนอให้เกิดความน่าสนใจหลากหลายรูปแบบ โดยวัตถุประสงค์ในการประชาสัมพันธ์ผ่านยูทูปของมิวเซียมสยามมีเหตุผล 2 ประการหลัก คือ เชิญชวนให้มาเข้าร่วมกิจกรรมโครงการก่อนล่วงหน้าเป็นระยะเวลาราว 1 เดือน และประชาสัมพันธ์ข่าวสารหลังการดำเนินกิจกรรมอีกราว 1 เดือนเช่นกัน ทั้งนี้ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารกิจกรรมโครงการของมิวเซียมสยามผ่าน

การประชาสัมพันธ์ในยูทูปได้นำเทคนิควิธีที่มีความแตกต่างหลากหลายมาใช้มากมาย ไม่ว่าจะเป็น อินโฟกราฟฟิก แอนิเมชัน การ์ตูน ละครสั้น ทีเซอร์ การบันทึกเหตุการณ์จริง และ ใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงในการนำเสนอ เป็นต้น

การประชาสัมพันธ์ผ่านแม็กกาซีนเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของมิวเซียมสยามหรือ “MUSE MAG”

ภาพที่ 4-18 แม็กกาซีนของมิวเซียมสยาม

แม็กกาซีนของมิวเซียมสยามหรือ “MUSE MAG” จัดพิมพ์ขึ้นครั้งแรกเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2557 ภายใต้แนวคิด “นิตยสารเสริมแรงบันดาลใจ สร้างสรรค์การเรียนรู้” อยู่ภายใต้ การสร้างสรรค์เนื้อหาและออกแบบงานศิลปกรรมโดยบริษัทเปเปอร์คอร์ต จำกัด จนถึงปัจจุบัน แม็กกาซีนถูกตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่แล้วทั้งสิ้น 6 ฉบับ โดยจะผลิตฉบับใหม่ทุก ๆ 3 เดือนเป็นราย ไตรมาส เพื่อแจกฟรีโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายให้ประชาชนทั่วไปได้ติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหว การดำเนินกิจกรรมโครงการของมิวเซียมสยาม ทั้งยังได้สาระความรู้เกี่ยวกับเรื่องพิพิธภัณฑ์ศึกษา สังคม และศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้ นอกจากแม็กกาซีนของมิวเซียมสยามจะถูกตีพิมพ์ในลักษณะ รูปเล่มแล้ว ยังเป็นแม็กกาซีนอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเปิดอ่านได้ทางเว็บไซต์ของมิวเซียมสยาม ได้อีกด้วย โดยทีมบรรณาธิการของแม็กกาซีนมิวเซียมสยาม ประกอบด้วย ชนกพร สิ้นพังงาภูษิต ผู้ช่วยทูตฯ ปิ่น मुख หนูนุ่ม กอบพล ชศจรินนท์ และสุธิดา บุษผากลิ่น จะอัปเดตบนหน้าหลัก เว็บไซต์มิวเซียมสยามให้ประชาชนทั่วไปได้ติดตามอ่านข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายหลักที่กองบรรณาธิการต้องการให้อ่านแม็กกาซีนของมิวเซียมสยามมากที่สุดคือ “กลุ่มวัยรุ่น” ซึ่งปัจจุบันมีความสนใจศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์น้อยมาก หากมีการออกแบบ รูปเล่มหรือเนื้อหาที่เป็นเชิงวิชาการมากเกินไป ย่อมทำให้กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ขาดความสนใจ

ติดตามอ่านข้อมูลข่าวสารของทางพิพิธภัณฑ์ ดังนั้น กองบรรณาธิการจึงสร้างแรงจูงใจให้กลุ่มวัยรุ่นหันมาอ่านแม็กกาซีนเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ด้วยการนำศิลปินหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงมาถ่ายแบบขึ้นปกแม็กกาซีน เพื่อดึงดูดความสนใจ โดยแม็กกาซีนฉบับแรกได้ “เมื่อย วงสกลชัย” หรือชัชพันธ์ วงศ์บุญศิริ ศิลปินนักร้องที่มีชื่อเสียงมาขึ้นปก เพื่อเป็นภาพตัวแทนถ่ายทอดเรื่องราวการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ด้วยการเล่นดนตรี ภายใต้แนวคิด “คอร์ค คีย์ดนตรี ชีวิต” ซึ่งจัดพิมพ์ระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม พ.ศ. 2557 เนื้อหาภายในประกอบด้วยคอลัมน์ย่อยทั้งหมด 6 คอลัมน์ ได้แก่ MUSE CHAT ชวนเด็กไทยให้สู้สังสัย MUSE IDOL นำเสนอเรื่องราวชีวิตของบุคคลที่มีชื่อเสียงเพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ผู้อ่าน MUSE LATITUDE คอลัมน์เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีในการมองชีวิตและสังคมอย่างเป็นสุข MUSE PLUS สารน่ารู้ภายในพิพิธภัณฑ์ MUSE FORWARD แหล่งรวมแรงบันดาลใจ อาหารของความคิด และสุดท้าย MUSE CHECK IN นำเสนอเรื่องราวของนิทรรศการและส่วนจัดแสดงในมิวเซียมสยาม (ชนกพร สิ้นพังงา, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2558)

จากข้อมูลเกี่ยวกับการจัดพิมพ์แม็กกาซีนของมิวเซียมสยามทั้งหมดดังกล่าวในข้างต้น จะเห็นได้ว่า มิวเซียมสยามไม่ได้จัดทำหนังสือเชิงวิชาการเพื่อให้ความรู้แบบมีสาระเป็นหลัก อย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเลือกผลิตแม็กกาซีนให้เป็นอีกหนึ่งช่องทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหว เพราะตระหนักดีว่า เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เมื่อเห็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเชิงวิชาการมากจนเกินไป ย่อมเกิดความเบื่อหน่ายและไม่สนใจที่จะอ่านหนังสือประเภทนี้ต่อ เนื่องจากเห็นดีเห็นงามจากการอ่านหนังสือเรียนตามหลักสูตรในสถานศึกษา มากพอแล้ว ดังนั้น แม็กกาซีนที่มีจำนวนหน้าระหว่าง 25-30 หน้า ย่อมเป็นปริมาณที่เหมาะสม ซึ่งเป็นหลักจิตวิทยาการอ่านที่ไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกยึดเยียดความรู้มากจนเกินไป รูปเล่มมีขนาดไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไปจึงง่ายต่อการพกพาได้อย่างสะดวก มีเนื้อหาสาระที่สอดแทรกทั้งความบันเทิงและความรู้ควบคู่กันไปด้วย จะเห็นได้ว่า หลักการออกแบบรูปเล่มเน้นความเรียบง่าย มีสีสันชวนให้น่าอ่านน่าติดตาม ภาพประกอบมีทั้งที่เป็นภาพถ่ายจริงและภาพการ์ตูนหรือกราฟิกที่ทำให้เกิดความรู้สึกเพลิดเพลินใจ ชวนให้อ่านให้ติดตามเนื้อหาสาระวิธีการเขียนการเรียบเรียงข้อความใช้สำนวนภาษาที่เข้าใจง่ายและไม่เป็นเชิงวิชาการมากจนเกินไป ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย มีการอัปเดตข้อมูลลงบนหน้าเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามเพื่อเป็นแม็กกาซีนอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถคลิกเข้ามาอ่านได้อย่างสะดวกรวดเร็วย่อมก่อให้เกิดข้อดีหลายประการ กล่าวคือ เป็นการประหยัดทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่สิ้นเปลืองกระดาษหรือสิ้นเปลืองเงินในการซื้อแม็กกาซีนที่วางจำหน่ายตามท้องตลาดมาอ่าน เพราะเมื่อเปรียบเทียบเนื้อหาสาระและความเพลิดเพลินที่ได้รับไม่มีความแตกต่างกันมากนัก แต่มีความคุ้มค่าในเรื่องทรัพยากร

และการประหยัดเงินตรา ต่อมาคือ ผู้อ่านสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของมิวเซียมสยามได้อย่างสะดวกรวดเร็ว และสามารถดาวน์โหลดข้อมูลของแม่กาเซ็นเก็บไว้อ่านเวลาใดก็ได้ ที่สำคัญกองบรรณาธิการมีวิธีสร้างแรงจูงใจให้คนหันมาอ่านแม่กาเซ็นของมิวเซียมสยามด้วยการนำศิลปินคาราหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงมาขึ้นหน้าปก และริเริ่มกิจกรรมให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นผ่านการแจกรางวัลเป็นการตอบแทน เพื่อให้ทราบความคิด ทรรศนคติ และข้อเสนอแนะของผู้อ่านสำหรับนำมาพัฒนาปรับปรุงงานประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามให้ดียิ่งขึ้น (วิภาลี จันทร์โรจน์, 2543, หน้า 61-68)

การประชาสัมพันธ์ผ่านโปสเตอร์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของมิวเซียมสยาม

ภาพที่ 4-19 โปสเตอร์ของมิวเซียมสยาม

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม ถือเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีการดำเนินกิจกรรมโครงการหลากหลายรูปแบบอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งโปสเตอร์เป็นสื่อที่มิวเซียมสยามนำมาใช้เป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งพิพิธภัณฑ์เมื่อปี พ.ศ. 2551 เพราะมีต้นทุนในการผลิตต่ำ สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายผ่านการสื่อสารด้วยรูปภาพและสำนวนภาษาที่ไม่สลับซับซ้อน โดยหน้าที่ในการออกแบบและผลิตแผ่นโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์เป็นของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสื่อสารและการตลาดจำนวน 1 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ด้านงานกราฟิก คือ อิศรา วนศาสตร์ โกศล ทั้งยังมีการจัดจ้างบุคคลหรือองค์กรจากภายนอกช่วยในการออกแบบและผลิตตามงบประมาณจัดจ้างของมิวเซียมสยามด้วย จะเห็นได้ว่าการทำงานกราฟิกเพื่อออกแบบโปสเตอร์ของมิวเซียมสยามมีด้วยกัน 2 รูปแบบ คือ จัดจ้างบริษัทด้านการออกแบบและกราฟิกดีไซน์จากภายนอกมาดำเนินการผลิตโปสเตอร์ให้แก่

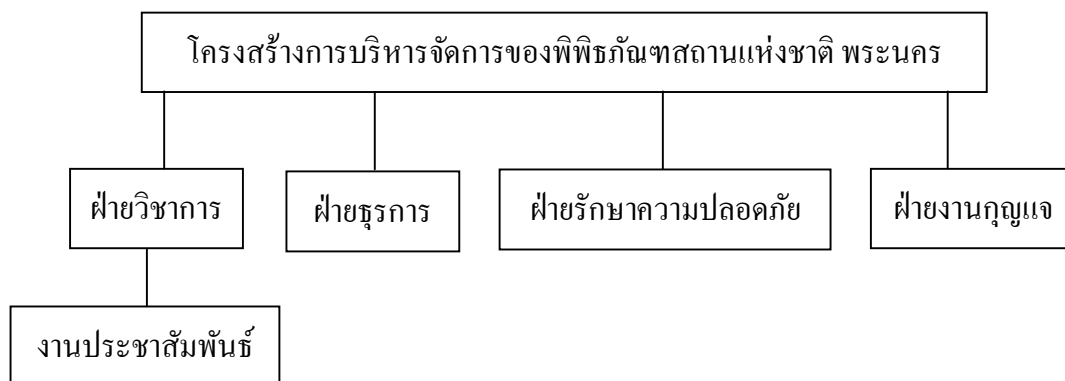
มิวเซียมสยาม โดยส่วนใหญ่จะเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่มีความจำเป็นต้องประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารผ่านช่องทางการสื่อสารหลายแขนง แต่อยู่ภายใต้การกำหนดแนวคิดและรูปแบบการจัดวาง โปสเตอร์โดยเจ้าหน้าที่ของงานสื่อสารองค์กรและจัดการความรู้ของมิวเซียมสยาม ส่วนรูปแบบที่ 2 เจ้าหน้าที่กราฟฟิกของงานสื่อสารองค์กรและจัดการความรู้เป็นผู้ดำเนินการออกแบบและกำหนด รูปแบบโปสเตอร์เองทั้งหมด จากนั้นให้บริษัทด้านการโฆษณาจากภายนอกเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลให้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินกิจกรรมโครงการที่มีขนาดเล็ก ไม่นับปริมาณ กลุ่มเป้าหมายมากนัก

อย่างไรก็ตาม ภาพโปสเตอร์กิจกรรมมีองค์ประกอบสำคัญสองส่วนคือ ส่วนที่เป็นภาพ หรืองานกราฟฟิกและส่วนที่เป็นข้อความ ซึ่งข้อความจะอธิบายรายละเอียดในการจัดกิจกรรม โครงการ โดยโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามแบ่งออกเป็นโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมและปฏิทินรวมกิจกรรมในแต่ละเดือนโปสเตอร์กิจกรรมส่วนใหญ่มักนำเสนอในรูปแบบ ย้อนยุค เน้นสีสันสดใส โดยการออกแบบทุกครั้งจะคำนึงถึงอัตลักษณ์ของมิวเซียมสยาม รวมทั้ง กลุ่มเป้าหมายในการจัดกิจกรรมทั้งกลุ่มนักเรียนนักศึกษา เด็กและเยาวชน รวมทั้งกลุ่มสมาชิก ในครอบครัวด้วย สำหรับแนวคิดในการออกแบบ โปสเตอร์มาจากข้อมูลของผู้รับผิดชอบโครงการ หรือผู้จัดกิจกรรม ซึ่งการออกแบบในแต่ละครั้งจะมีความแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับเป้าหมายของ กิจกรรม เช่น กิจกรรมที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กต้องเน้นความสนุกสนานเพลิดเพลินเหมาะสม ตามช่วงวัย กรณีที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้หญิงต้องสร้างความรู้สึกรักอ่อนหวานนุ่มนวล โดยข้อความ เชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการสร้างความโดดเด่นชัดเจนด้วยสีสัน ขนาด รวมทั้งรูปแบบ ตัวอักษรให้แตกต่างจากเนื้อหาส่วนอื่น ๆ สำหรับคำบรรยายกิจกรรมจะใช้ฟรอนท์ Kaniga Patana อันเป็นอัตลักษณ์เชิงตัวอักษรที่ทางมิวเซียมสยามได้กำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบทุกส่วน ในการออกแบบโปสเตอร์ล้วนมีความสำคัญเทียบเท่ากันตั้งแต่ภาพประกอบ รูปแบบตัวอักษรและ สีสันลวดลาย เมื่อนำทั้งหมดมาจัดองค์ประกอบร่วมกันให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมี ความเป็นเอกภาพสามารถสื่อความหมายในการดำเนินกิจกรรมได้อย่างชัดเจน เหนือสิ่งอื่นใด ต้องคำนึงถึงหลักอัตลักษณ์องค์กร (Corporate identity) ซึ่งเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับระบบการจัดวาง ตำแหน่งของโลโก้และข้อมูลต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้เพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์น่าจดจำ

ด้านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการออกแบบโปสเตอร์กิจกรรมโครงการ ประกอบด้วย Adobe Illustrator, Adobe Photoshop และ Adobe Indesign ทั้ง 3 โปรแกรม เป็นโปรแกรมเฉพาะทางด้านงานออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้สำหรับวาดภาพประกอบ ตกแต่งภาพ และจัดวางองค์ประกอบ สำหรับโปรแกรม Adobe Illustrator เป็นโปรแกรมที่ใช้ในการวาดภาพ โดยจะสร้างภาพที่มีลักษณะเป็นลายเส้นหรือที่เรียกว่า Vector Graphic จัดเป็นโปรแกรมระดับ

เมื่ออาชีพที่ใช้เป็นมาตรฐานในการออกแบบระดับสากลสามารถทำงานออกแบบต่าง ๆ ได้หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นสิ่งพิมพ์ บรรจุภัณฑ์ เว็บไซต์ และภาพเคลื่อนไหวตลอดจนการสร้างภาพเพื่อใช้เป็นภาพประกอบในการทำงานอื่น ๆ เช่น การ์ตูน ภาพประกอบหนังสือ เป็นต้น ตัวอย่างของโปรแกรมเมอร์มิวเซียมสยามที่ใช้โปรแกรมนี้ ได้แก่ โปรแกรมประชาสัมพันธ์กิจกรรมพิพิธพาเพลิน ตอน การ์ตูนไทย โปรแกรมกิจกรรมเที่ยวพิพิธภัณฑสถานกลางคืน ตอน มิวเซียมกินได้ และโปรแกรมประชาสัมพันธ์กิจกรรมวิถีดอกไม้แวนอน เป็นต้น ขณะที่โปรแกรม Adobe Photoshop เป็นโปรแกรมประยุกต์ที่มีความสามารถในการแก้ไขและตกแต่งรูปภาพ การทำงานกับไฟล์ข้อมูลรูปภาพของไฟล์ที่ซื้อมาส่วนใหญ่จะทำงานกับไฟล์ข้อมูลรูปภาพที่จัดเก็บข้อมูลแบบ Raster ไฟล์ที่ซื้อมาสามารถใช้ในการตกแต่งภาพได้หลากหลาย เช่น ลบรอยแตกของภาพ ปรับแก้สี เพิ่มสี และแสง หรือการใส่เอฟเฟกต์ให้กับรูป เช่น ทำภาพสีซีเปีย การทำภาพโมเซค การสร้างภาพพาโนรามาจากภาพหลายภาพต่อกัน นอกจากนี้ยังใช้ได้ในการตัดต่อภาพและการซ้อนฉากหลังเข้ากับภาพตัวอย่างของโปรแกรมเมอร์มิวเซียมสยามที่ใช้โปรแกรมนี้ ได้แก่ โปรแกรมนิทรรศการชั่วคราว “จับไม้ก็ไต่ขนนก” เพื่อให้ความรู้เรื่องประวัติความเป็นมาของคนตรีและเพลงลูกทุ่ง โปรแกรมนิทรรศการมิวเซียมติดล้อ ที่เทศบาลนครตรัง และโปรแกรมนิทรรศการชั่วคราว ตอน “เรื่องหนักหัว” เพื่อให้ความรู้เรื่องเครื่องประดับบนศีรษะ เป็นต้น และสุดท้ายคือโปรแกรม Adobe Indesign คือ โปรแกรมสำหรับงานด้านสิ่งพิมพ์งานออกแบบเอกสารหรือ เป็นโปรแกรมจัดหน้ากระดาษ ซึ่งจุดเด่นของโปรแกรมนี้คือสามารถทำงานด้านการจัดหน้ากระดาษได้ ในกรณีที่ต่อประชาสัมพันธ์โปรแกรมเมอร์มิวเซียมสยามผ่านทางเฟซบุ๊ก ไฟล์ภาพที่ใช้จะต้องมีขนาดเล็กกว่าไฟล์ที่ส่งโรงพิมพ์ ซึ่งมีความละเอียดของภาพอยู่ที่ 72 ดิพีไอ (อิริดา วนศาสตร์ โกศล, สัมภาษณ์, 25 สิงหาคม 2558)

การประชาสัมพันธ์สำหรับสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของ
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ภาพที่ 4-20 โครงสร้างการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวในการดำเนินกิจกรรมโครงการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร อยู่ภายใต้ความดูแลรับผิดชอบของงานประชาสัมพันธ์ในฝ่ายวิชาการ ซึ่งเป็น 1 ใน 4 ฝ่ายตามโครงสร้างการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร นอกเหนือจากฝ่ายธุรการ ฝ่ายรักษาความปลอดภัย และฝ่ายงานกุญแจ หลังจากก่อนหน้านี้เมื่อปี พ.ศ. 2538 งานประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กรของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เคยอยู่ในฝ่ายบริการการศึกษามาก่อน ซึ่งเป็นส่วนงานที่รับผิดชอบในการจัดนิทรรศการ การบรรยาย ฝึกอบรม ผลิตเอกสารความรู้ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี ผลิตสื่อโสตทัศนูปกรณ์ เพื่อใช้ในกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารส่วนอื่น ๆ ด้วย โดยฝ่ายวิชาการแยกย่อยออกเป็นงานประชาสัมพันธ์ งานทะเบียน และงานบริการการศึกษา อย่างไรก็ตาม งานประชาสัมพันธ์ของฝ่ายวิชาการไม่ได้ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร แบบเบ็ดเสร็จเป็นเอกเทศ แต่เป็นระบบบริหารจัดการงานประชาสัมพันธ์แบบภาคีเครือข่ายร่วมกับกลุ่มงานเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สำนักบริหารกลาง กรมศิลปากร อันเป็นหน่วยงานต้นสังกัดซึ่งมีทรัพยากรบุคคลและช่องทางในการสื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างหลากหลายมากกว่า นอกจากนี้ กรณีที่กิจกรรมหรือ โครงการที่มีความสำคัญอันมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายซึ่งมีขนาดใหญ่หรือเป็นจำนวนมาก พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะประสานงานกับกลุ่มงานเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สำนักบริหารกลาง กรมศิลปากร ให้ส่งต่อข้อมูลข่าวสารไปเผยแพร่ในฝ่ายประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมร่วมด้วย จึงกล่าวได้ว่า แม้ข่ายใหญ่สุดของโครงสร้างการประชาสัมพันธ์

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร คือฝ่ายประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรม รองลงมาคือ กลุ่มงานเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สำนักบริหารกลาง กรมศิลปากร (วิญญูภรณ์ บ้านสระ, สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2558)

อย่างไรก็ตามหลักในการการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้ให้ความสำคัญกับ แผนงานก่อนเป็นลำดับแรก โดยมีการจัดทำแผนประจำปีซึ่งเป็นไปตามปีงบประมาณ นับตั้งแต่ เดือนตุลาคมของปีปัจจุบัน ไปจนถึงเดือนกันยายนของปีถัดไป ซึ่งในแผนประจำปีจะมีการระบุถึง การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารรวมอยู่ด้วย ในแต่ละปีจะมีการกำหนด ใจทย์และยุทธศาสตร์ ในการประชาสัมพันธ์ที่มีความแตกต่างกันออกไป จะมีเพียงแผนหลักดังปรากฏในแผนประจำปี งบประมาณเท่านั้น แต่จะไม่มีแผนย่อยสำหรับการดำเนินกิจกรรม โครงการในแต่ละครั้งเหมือนกับ ของมิวเซียมสยาม ซึ่งมีทั้งกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ กลุ่มเป้าหมายในการประชาสัมพันธ์ การวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งในการประชาสัมพันธ์ในปีที่ผ่านมา หรือการดำเนินกิจกรรม โครงการ ในปีที่ผ่านมา วิธีการประชาสัมพันธ์ งบประมาณที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ และวิธีการประเมินผล ซึ่งส่วนใหญ่จะประเมินผลในรูปแบบเชิงปริมาณ คือชี้วัดจากจำนวนของผู้รับข้อมูลข่าวสาร ผ่านสื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ ว่ามีปริมาณมากขึ้นหรือน้อยลง เพื่อนำข้อมูลเชิงสถิติดังกล่าวมา ปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ต่อไป

ทั้งนี้บุคลากรในฝ่ายวิชาการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครมีทั้งสิ้น 13 คน จำแนกออกเป็นข้าราชการสังกัดกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม จำนวนทั้งสิ้น 11 คน แบ่งเป็น ภัณฑารักษ์ จำนวน 4 คน ประกอบด้วยหัวหน้าฝ่ายระดับชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 คน และระดับ ชำนาญทั่วไปอีก 3 คน เป็นเจ้าพนักงานพิพิธภัณฑสถาน จำนวน 4 คน เป็นลูกจ้างประจำตำแหน่ง ผู้ช่วยภัณฑารักษ์ 1 คน และนักการภารโรงอีก 1 คน นอกจากนี้ ยังมีตำแหน่งเจ้าหน้าที่งานจ้างเสริม ชั่วคราวตามอัตราเงินกองทุนโบราณคดี 1 คน และผู้ช่วยภัณฑารักษ์แบบจ้างเหมาระยะสัญญา 5 ปี อีก 1 คน ตามงบประมาณ โครงการบูรณะวังหน้า ซึ่งบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบงาน ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โดยตรงมีจำนวน 4 คน ประกอบด้วย นายยุทธนาวารากร แสงอร่าม ตำแหน่งภัณฑารักษ์ชำนาญการ นางมณฑนา ยุบล ตำแหน่งเจ้าพนักงานพิพิธภัณฑสถานชำนาญการ นางดวงสมร ปานบุญ ตำแหน่งเจ้าพนักงานพิพิธภัณฑสถาน ชำนาญการ และนางสาววิญญูภรณ์ บ้านสระ ตำแหน่งเจ้าพนักงานปฏิบัติการ โดยทั้ง 4 คน มิได้มีการกำหนดภาระหน้าที่อย่างชัดเจนว่าจะต้องปฏิบัติหน้าที่ใดเป็นหลัก แต่ต้องประสานงาน ช่วยเหลือกันดำเนินงานประชาสัมพันธ์ให้ประสบความสำเร็จจากจำนวนอัตรากำลังคนที่มีค่อนข้าง จำกัด เพราะต้องมีการรับผิดชอบทั้งในส่วนองงานบริการการศึกษา งานทะเบียน และ

งานวิชาการควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้ แผนการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จะรวมอยู่ในแผนปฏิบัติงานประจำปี ซึ่งเป็นไปตามปีงบประมาณ คือนับตั้งแต่เดือน ตุลาคมในปีปัจจุบันไปจนถึงเดือนกันยายนในปีถัดไป โดยหัวหน้าฝ่ายวิชาการ คือ นายสมพงษ์ สุขานุลย์ จะเป็นผู้เสนอแผนปฏิบัติการประจำปีต่อผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร พิจารณาจึงความเป็นไปได้ในการดำเนินกิจกรรมโครงการให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับ การจัดสรรมาจากกระทรวงวัฒนธรรมและกรมศิลปากรในแต่ละปี ซึ่งแผนการประชาสัมพันธ์ จะระบุช่วงระยะเวลาในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ช่องทางในการประชาสัมพันธ์ กลุ่มเป้าหมาย ในการประชาสัมพันธ์ และการประเมินผลลัพท์ที่จะเกิดขึ้นจากการประชาสัมพันธ์ทั้งหมดดังกล่าว ในข้างต้น (ดวงสมร ปานบุญ, สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2558)

ขณะที่โครงสร้างของกลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สำนักบริหารกลาง กรมศิลปากร ซึ่งต้องติดต่อประสานงานกันกับฝ่ายประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้จำแนกหัวหน้าฝ่ายออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย หัวหน้างานเผยแพร่ และหัวหน้างาน ประชาสัมพันธ์ ปัจจุบันหัวหน้างานเผยแพร่ คือ นางสาวปาลิดา เอ็มชัญทร ตำแหน่งนักวิชาการ เผยแพร่ชำนาญการ ส่วนหัวหน้างานประชาสัมพันธ์ คือ นางสาวรสนันท์ สรรเสอาด ตำแหน่ง นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ และมีเจ้าหน้าที่ในสำนักงานนี้อีกทั้งหมด 13 คน จำแนกเป็น ตำแหน่งนักวิชาการเผยแพร่จำนวน 9 คน ประกอบด้วย นางสาวรุจิรา ไชยคำภา ตำแหน่ง นักวิชาการเผยแพร่ปฏิบัติการ นางสาววันเพ็ญ พรเลิศวิดี ตำแหน่งนักวิชาการเผยแพร่ นายวิรพันธ์ สุขขุม ตำแหน่งนักวิชาการเผยแพร่ นายกฤษณะ จินดารักษ์ ตำแหน่งนักวิชาการเผยแพร่ นางสาวอรเพ็ญ เพชรรัตน์ ตำแหน่งนักวิชาการเผยแพร่ นายเจริญชัย โพธิ์พิจารณ์ ตำแหน่ง นักวิชาการเผยแพร่ นายสิทธิพร บุปผา ตำแหน่งนักวิชาการเผยแพร่ที่เป็นพนักงานราชการ นางสาวสุภารัตน์ ปทุมมา ตำแหน่งเจ้าพนักงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชำนาญการ นางสาวกมลชนก พรภาสกร ตำแหน่งนักวิชาการโสตทัศนศึกษาที่เป็นพนักงานราชการ นายนาวิ พงษ์กาญจนะ ตำแหน่งนักวิชาการโสตทัศนศึกษาที่เป็นพนักงานราชการ นางสาวดารภา ม่วงทวี ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป และนางสาวรัฐณูรัตน์ ต่อยนึ่ง ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ธุรการ

จะเห็นได้ว่าในอดีต พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีโครงสร้างการประชาสัมพันธ์ ที่ไม่ชัดเจนเหมือนกับในปัจจุบัน เนื่องจากงานประชาสัมพันธ์ถูกนำไปรวมไว้กับงานบริการ การศึกษา ซึ่งรับผิดชอบงานกิจกรรมต่าง ๆ ภายในขอบเขตหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ โดยมีงานที่ถือว่าเป็นงานประชาสัมพันธ์ด้วยส่วนหนึ่ง คือการจัดส่งข้อมูลข่าวสารให้แก่สมาชิก พิพิธภัณฑสถานฯ ทุก 2 เดือน และจัดส่งข้อมูลข่าวสารแก่สื่อมวลชนทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ และ หนังสือพิมพ์ โดยมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานในส่วนนี้คือ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานฯ ระดับ 4

แต่ในปัจจุบันงานบริการการศึกษาและงานประชาสัมพันธ์ถูกผนวกรวมเข้าไว้ให้อยู่ในสำนักงานวิชาการด้วยกัน อย่างไรก็ตามบทบาทในส่วนนี้ที่ชัดเจนกลับไปอยู่ที่หน่วยงานแม่คือ กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมศิลปากร ซึ่งมีบุคลากรที่รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ทั้งหมด 6 คน มีหัวหน้าฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์เป็นนักวิชาการเผยแพร่ระดับ 6 ลักษณะงานของฝ่ายคือ จัดทำแผ่นพับปฏิทินกรมศิลปากรราย 2 เดือน จัดทำวารสารกรมศิลปากรราย 2 เดือน หนังสือศิลปากรราย 2 เดือน จัดรายการวิทยุคลื่นเอฟเอ็ม 98.5 จัดนิทรรศการศิลปากรตามสถานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 2 เดือนต่อ 1 ครั้ง ตลอดจนจัดทำวีดีโอและบันทึกภาพการปฏิบัติงานของหน่วยงานภายในกรมศิลปากร รวมทั้งส่งข่าวสารความเคลื่อนไหวการดำเนินงานกิจกรรม โครงการ ให้แก่สื่อมวลชน ซึ่งในแต่ละประเภทของการประชาสัมพันธ์จะมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครตามวาระโอกาสที่พิพิธภัณฑสถานดำเนินการด้วย ทั้งนี้ ช่องทางในการประชาสัมพันธ์ของงานประชาสัมพันธ์ ฝ่ายวิชาการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ในปัจจุบันประกอบไปด้วย เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก จดหมายและเอกสารทางราชการ ไปสเตอร์ แผ่นพับ และป้ายไวเนล รวมทั้งเป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงานถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวของสื่อมวลชนทั้งภาคโทรทัศน์ วิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ที่ได้รับการติดต่อให้มาเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในการดำเนินงานโครงการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จากกรมศิลปากรร่วมด้วย (มณฑนา ยุบล, สัมภาษณ์, 25 กรกฎาคม 2558) โดยจำแนกพิจารณาตามประเภทของสื่อดังกล่าวในข้างต้นได้ต่อไปนี้

สำหรับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ผ่านสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์ จากผลการสำรวจทางการตลาดของบริษัท เจเอฟเค มาร์เก็ต ไรส์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทวิจัยการตลาดเมื่อปี พ.ศ. 2553 ระบุว่า รู้จักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ร้อยละ 64 โดยเป็นนักเรียนนักศึกษาถึงร้อยละ 50 เป็นสมาชิกในครอบครัวร้อยละ 78 และมากับเพื่อนหรือคนรู้จักอีกร้อยละ 71 และเคยไปเยี่ยมชมมาแล้วถึงร้อยละ 37 ส่วนพิพิธภัณฑสถานที่อยู่ใกล้เคียงกันในเขตพระนคร พบว่า นิทรรศสถาน โกสินทร์มีผู้รู้จักร้อยละ 59 และเคยไปเยี่ยมชมมาแล้วร้อยละ 18 ขณะที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ มีคนรู้จักร้อยละ 75 และเคยไปมาแล้วร้อยละ 33 ด้านมิวเซียมสยามมีคนรู้จักและเคยไปมาแล้วถึงร้อยละ 100 เต็ม จึงเป็นสัดส่วนที่ผันแปรไปตามนโยบายในการประชาสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่ออำนาจการตัดสินใจและสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเป็นสำคัญ (เจเอฟเค มาร์เก็ต ไรส์ จำกัด, 2553, หน้า 21-22)

การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อกระแสหลักของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

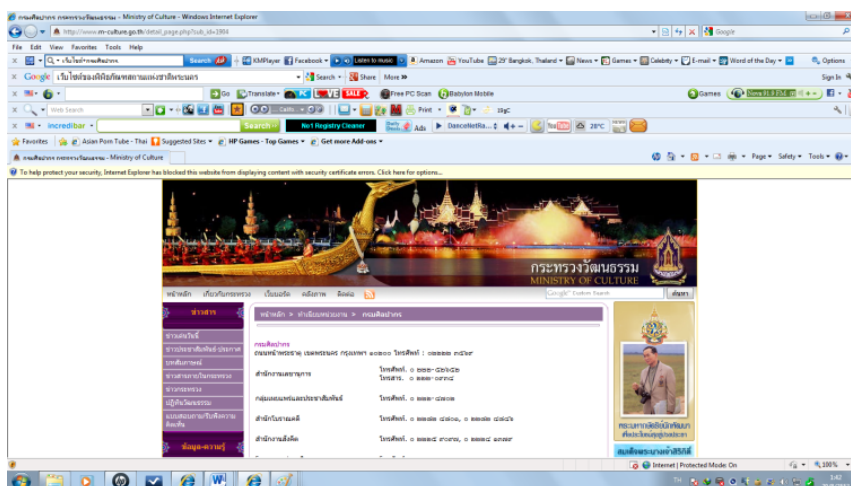
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เริ่มต้นงานประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการดำเนินกิจกรรมโครงการอย่างง่ายที่สุดด้วยการส่งหนังสือราชการพร้อมแนบรายละเอียด

แจ้งไปยังหน่วยงานทั้งภาครัฐบาล เอกชน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และสถาบันการศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายให้หน่วยงานเหล่านี้ได้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อไปยังบุคลากร นักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไปให้ทราบข้อมูลความเคลื่อนไหวในการดำเนินกิจกรรมโครงการของทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ภายใต้อำนาจหน้าที่ว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ไม่สามารถส่งข้อมูลข่าวสารไปได้ทุกหน่วยงานและองค์กรภายในประเทศ แต่จะจัดส่งไปยังหน่วยงานที่มีรายชื่ออยู่ในสารบบและฐานข้อมูลที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมีอยู่เพียงเท่านั้น จึงมีปริมาณของผู้มาเข้าร่วมกิจกรรมโครงการไม่มากเท่าที่ควรหรือไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ คาดหวังไว้ ดังนั้น แนวทางสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าวคือการใช้สื่อกระแสหลัก ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ซึ่งมีศักยภาพมากพอในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมายในปริมาณที่มากขึ้นหลายเท่าตัวและมีความทั่วถึงในหลากหลายพื้นที่ทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อหนังสือพิมพ์ถือเป็นสื่อกระแสหลักลำดับแรกที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เลือกใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากสามารถระบายละเอียดได้เป็นจำนวนมากและมีต้นทุนในการประชาสัมพันธ์ที่ค่อนข้างต่ำกว่าสื่อโทรทัศน์และวิทยุซึ่งมีมูลค่าการประชาสัมพันธ์ที่สูงมากกว่า อย่างไรก็ตาม ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังไม่มีเครือข่ายความสัมพันธ์กับสื่อสารมวลชนกระแสหลักต่าง ๆ มากพอ จึงจำเป็นต้องอาศัยฝ่ายการประชาสัมพันธ์ของต้นสังกัด เช่น กรมศิลปากรและกระทรวงวัฒนธรรมให้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือส่งต่อข้อมูลข่าวสารไปยังองค์กรด้านสื่อสารมวลชนชั้นนำของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์หัวหลักของประเทศ สถานีโทรทัศน์ในเครือโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย และสถานีวิทยุที่มีชื่อเสียง เพื่อให้ข่าวสารการดำเนินกิจกรรมเผยแพร่ไปได้ในวงกว้าง อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังพบอุปสรรคสำคัญที่ว่า ประเด็นข่าวเรื่องการดำเนินกิจกรรมโครงการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไม่ได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนให้มาทำข่าวได้มากเท่าที่ควร เพราะถูกมองว่าคนไทยยังไม่มีวัฒนธรรมในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานที่ดีพอ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเท่าที่ควร ฝ่ายประชาสัมพันธ์จึงต้องรับบทบาทหนักในการพยายามจูงใจนักข่าวและสร้างความน่าสนใจให้กับการดำเนินกิจกรรมโครงการมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ไม่คิดเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์หลักอันเป็นจุดขายของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร คือการนำเสนอวัตถุจัดแสดงที่เป็นของจริงและแสดงออกถึงความ เป็นไทยอย่างชัดเจน ดังนั้น โຕ้ะข่าวที่เป็นเป้าหมายหลักของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร คือโຕ้ะข่าวศิลปวัฒนธรรม ข่าวสังคม ข่าวการศึกษาและข่าวบันเทิง ซึ่งนำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับสิ่งที่พิพิธภัณฑสถานพยายามนำเสนอสู่สายตาประชาชน ได้อย่างใกล้ชิดเคียงมากที่สุด สำหรับช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับแหล่งข่าว กรมศิลปากรจะส่งเอกสารและรายละเอียดในการดำเนิน

กิจกรรมโครงการผ่านหลากหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องโทรสาร ทางจดหมายนำส่งพร้อมโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ และทางโทรศัพท์เพื่อแจ้งไปยังแหล่งข่าว โดยตรง ทั้งนี้การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านโทรทัศน์และวิทยุมีทั้งรายการที่ให้ความสนใจมาขอถ่ายทำพิพิธภัณฑสถานเพื่อนำเสนอเอง โดยทำหนังสือขออนุญาตผ่านทางผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายการเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและรายการสารคดีที่เน้นให้ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ รวมทั้งรายการด้านการศึกษาค้นคว้า อีกกรณีหนึ่งคือ พิพิธภัณฑสถานเสนอเรื่องไปยังกรมศิลปากรหรือกระทรวงวัฒนธรรมให้อนุมัติงบประมาณเพื่อการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโทรทัศน์และวิทยุซึ่งต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่ มักเป็นกิจกรรมโครงการใหญ่ที่มีความสำคัญ และต้องการกลุ่มเป้าหมายในการรับทราบข้อมูล ข่าวสารเป็นจำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่น การสร้างความร่วมมือผลิตสารคดีเรื่อง “วังหน้าแห่งกรุงรัตนโกสินทร์” ในโครงการอนุรักษ์และพัฒนาพระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) ของกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี หลังข่าวในพระราชสำนัก ระหว่างวันที่ 20-24 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 เป็นต้น

การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ภาพที่ 4-21 หน้าเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

เว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครคือ

<http://www.finearts.go.th/museumbangkok> อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วย 9 หมวดหมู่หลัก ที่ให้ประชาชนทั่วไปสามารถสืบค้นหาข้อมูล

เบื้องต้นก่อนตัดสินใจเข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ได้แก่ หน้าหลัก เกี่ยวกับเรา นิทรรศการ ข่าวประชาสัมพันธ์ คลังวิชาการ ประชาชนควรรู้ บริการ เว็บลิงค์เครือข่าย และ กระดานสนทนา

สำหรับ “หน้าหลัก” ในเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ประกอบด้วย เนื้อหาย่อยอีก 8 ส่วน ประกอบด้วย “ประกาศ” เป็นอักษรตัววิ่งเพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร หรือกิจกรรมโครงการที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครได้ริเริ่ม เพื่อเชิญชวนให้ประชาชน ที่สนใจได้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการ ต่อมาคือ “ปฏิทินกิจกรรม” เป็นปฏิทินที่แสดงให้ผู้เข้าชม เว็บไซต์ได้ทราบว่าในแต่ละเดือนจะมีกิจกรรมโครงการใดบ้างที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร จัดขึ้น พร้อมระบุวันเวลา สถานที่และชื่อกิจกรรมด้วย เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้วางแผน การเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมล่วงหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อมาคือ “งานสัมมนา” ถือเป็น กิจกรรมบริการทางวิชาการแก่ประชาชนที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครจัดขึ้นบ่อยครั้ง จึงได้ แยกข้อมูลส่วนย่อยดังกล่าวมานำเสนอให้ผู้เข้าชมเว็บไซต์ได้ติดตามว่าในแต่ละเดือน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครจะจัดสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง พร้อมระบุวันเวลา และสถานที่ในการจัดกิจกรรมไว้อย่างชัดเจน ต่อมาคือ “ข่าวเด่น” เป็นพื้นที่สำหรับคัดสรรข่าวสาร ข้อมูลที่มีความโดดเด่นเป็นอย่างมากในรอบเดือนหรือในรอบปีซึ่งเป็นกิจกรรมหรือโครงการพิเศษ ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครได้จัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ มีระยะเวลาในการจัดแสดงยาวนาน และ รวบรวมวัตถุจัดแสดงที่มีคุณค่าหรือมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เอาไว้เป็นจำนวนมาก เพื่อเชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม เช่น นิทรรศการพิเศษเนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทย เรื่อง “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับการอนุรักษ์มรดกไทย” หัวข้อ “พิพิธภัณฑ์สถาน โบราณคดี และประวัติศาสตร์ ตามรอยพระบาทสยามบรมราชกุมารี” ระหว่าง วันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2557 ถึง 18 มกราคม พ.ศ. 2558 ณ พระที่นั่งอัสราภินิศจัย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นต้น ต่อมาคือ “วิถีทัศน์” เป็นการรวบรวมวิถีทัศน์หรือ สารคดีสั้นเกี่ยวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมที่มีความสำคัญมาให้ ผู้เข้าชมเว็บไซต์ได้รับชม ซึ่งผลิตโดยกรมศิลปากรและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร เช่น วิถีทัศน์เรื่อง “มรดกโลกสุโขทัย” ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง วิถีทัศน์เรื่อง “มรดก โลกกำแพงเพชร” จากรายการ “ค้นร่องส่องไทย” ชุมมรดกทางวัฒนธรรม และวิถีทัศน์ เรื่อง “มรดกศรีสัชนาลัย” ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสวรรคต เป็นต้นส่วน “ความรู้ทั่วไป” สามารถเชื่อมโยงได้กับหมวดหมู่ “คลังวิชาการ” ซึ่งความรู้ทั่วไปเป็นหนึ่งในข้อมูลส่วนย่อยของ หมวดหมู่นี้ ขณะที่ “นิทรรศการ” สามารถเชื่อมโยงได้กับหมวดหมู่ “คลังภาพกิจกรรม” ซึ่ง นิทรรศการเป็นหนึ่งในข้อมูลส่วนย่อยของหมวดหมู่นี้ และสุดท้าย “ประชาชนควรรู้” สามารถ

เชื่อมโยงได้กับหมวดหมู่ “บริการ” ซึ่งสิ่งที่ประชาชนควรรู้เป็นหนึ่งในข้อมูลส่วนย่อยของหมวดหมู่นี้

เนื้อหาย่อยของหน้าหลักส่วนต่อมาก็คือ “เกี่ยวกับเรา” ประกอบด้วย “วิสัยทัศน์และพันธกิจ” ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ที่ว่า “อนุรักษ์ บำรุงรักษา เผยแพร่ความรู้สู่ประชาชน” ต่อมาก็คือ “ประวัติและบทบาทหน้าที่” ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังอยู่ในระหว่างการจัดทำข้อมูล ขณะที่ “โครงสร้างและบุคลากร” ได้ระบุถึงผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากร และรองอธิบดีกรมศิลปากร แต่ไม่ได้ระบุโครงสร้างและบุคลากรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครแต่อย่างใด ต่อมาก็คือ “ติดต่อเรา” ได้ระบุถึงหน่วยงานย่อยและหมายเลขโทรศัพท์เพื่อให้ผู้เข้าชมเว็บไซต์ได้ใช้ติดต่อสอบถามข้อมูล โดยหน่วยงานย่อยประกอบด้วย สำนักงานเลขานุการ กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สำนักโบราณคดี สำนักงานสังคีต โรงละครแห่งชาติ สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหอศิลป์ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ สำนักสถาปัตยกรรม สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หอสมุดแห่งชาติ และสำนักช่างสิบหมู่ และส่วนย่อยสุดท้ายของหมวดหมู่นี้คือ “แผนที่” ซึ่งแสดงให้เห็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สำหรับให้ผู้เข้าชมเว็บไซต์ได้ศึกษาเส้นทาง และวางแผนการเดินทางเพื่อมาเยี่ยมชมได้อย่างสะดวก

เนื้อหาย่อยของหน้าหลักส่วนต่อมาก็คือ “นิทรรศการ” แบ่งออกเป็นนิทรรศการถาวรและนิทรรศการชั่วคราว สำหรับนิทรรศการถาวรในเว็บไซต์ได้ระบุเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการก่อตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โดยไม่ได้บอกรายละเอียดของส่วนจัดแสดงที่เป็นนิทรรศการหลักแต่อย่างใด ซึ่งไม่ตรงตามหัวข้อเรื่องที่ระบุไว้ในเว็บไซต์ ส่วนเนื้อหาในส่วนนิทรรศการชั่วคราวยังไม่ได้มีการเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนนี้

เนื้อหาย่อยของหน้าหลักส่วนต่อมาก็คือ “ข่าวประชาสัมพันธ์” จำแนกออกเป็นข่าวประชาสัมพันธ์ ข่าวกิจกรรม จัดซื้อจัดจ้าง และข่าวรับสมัครงาน สำหรับ “ข่าวประชาสัมพันธ์” ถือเป็นพื้นที่ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการดำเนินกิจกรรม โครงการที่กรมศิลปากรหรือพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติได้ริเริ่มขึ้น เพื่อเชิญชวนให้ประชาชนที่สนใจได้มาเข้าร่วมกิจกรรม ขณะที่ “ข่าวกิจกรรม” ได้มีการประมวลรายละเอียดของกิจกรรม โครงการ ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่ทางกรมศิลปากรหรือพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติได้ริเริ่มขึ้นพร้อมภาพประกอบหรือสถิติที่ได้สรุปผลการดำเนินกิจกรรมไว้มาแสดงให้ผู้เข้าชมเว็บไซต์ได้ทราบถึงข่าวสารความเคลื่อนไหวการดำเนินกิจกรรมของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครและกรมศิลปากร สำหรับ “จัดซื้อจัดจ้าง” ถือเป็นพื้นที่ในการแสดงข้อมูลด้านการจัดซื้อจัดจ้าง

เพื่อบูรณะฟื้นฟูและพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร เพื่อให้ประชาชนได้เห็นรายละเอียดในเรื่องแผนการดำเนินงานและงบประมาณเพื่อความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้โดยประชาชนทั่วไป สุดท้ายคือ “ข่าวรับสมัครงาน” ถือเป็นพื้นที่ในการเปิดรับสมัครประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจเข้ามาเป็นบุคลากรของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติได้เข้ามาศึกษารายละเอียดของตำแหน่งงาน คุณสมบัติ และข้อมูลส่วนอื่นที่มีความจำเป็นในการสมัครงานกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

เนื้อหาย่อยของหน้าหลักส่วนต่อมาคือ “คลังวิชาการ” มีทั้งหมด 6 ส่วน คือ ความรู้ทั่วไป หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หนังสือแนะนำ นิตยสารศิลปากร คลังภาพทรงคุณค่า และวิถีทัศน์ สำหรับ “ความรู้ทั่วไป” ได้แบ่งเนื้อหาหลักออกเป็น 2 ส่วน คือ ความรู้ทั่วไปทางประวัติศาสตร์จำนวน 1 รายการ คือ “มรดกโลกบ้านเชียง” และความรู้ทั่วไปทางศิลปวัตถุโบราณวัตถุอีก 12 รายการ ได้แก่ โบราณวัตถุชิ้นสำคัญในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ตอนที่ 1-12 ส่วน “หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หนังสือแนะนำ และนิตยสารศิลปากร” ยังไม่ได้มีการเพิ่มเติมข้อมูลรายละเอียดในส่วนนี้ ขณะที่ “วิถีทัศน์” เป็นการรวบรวมวิถีทัศน์หรือสารคดีสั้นเกี่ยวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมที่มีความสำคัญมาให้ผู้เข้าชมเว็บไซต์ได้รับชมซึ่งผลิตโดยกรมศิลปากรและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ตัวอย่างเช่น วิถีทัศน์เรื่อง “มรดกโลกสุโขทัย” ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง วิถีทัศน์เรื่อง “มรดกโลกกำแพงเพชร” จากรายการ “คันท่องสองไทย” ชุดมรดกทางวัฒนธรรม และวิถีทัศน์เรื่อง “มรดกศรีสัชนาลัย” ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสวรรคตนครนายก สุดท้ายคือ “คลังภาพทรงคุณค่า” ยังไม่ได้มีการเพิ่มเติมข้อมูลรายละเอียดในส่วนนี้เช่นกัน

เนื้อหาย่อยของหน้าหลักส่วนต่อมาคือ “ประชาชนควรรู้” เป็นเรื่องของกฎหมายที่บังคับใช้กับกรมศิลปากรและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ซึ่งประชาชนทั่วไปควรศึกษาทำความเข้าใจเพื่อประโยชน์ในการศึกษาเรียนรู้ระบบบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร มากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย พระราชบัญญัติ ระเบียบ และคำสั่ง ตัวอย่างเช่น ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการก่อสร้างอนุสาวรีย์แห่งชาติและการจำลองพระพุทธรูปสำคัญ พ.ศ. 2520 การนำพระพุทธรูปออกนอกราชอาณาจักร การนำเข้าโบราณวัตถุเข้ามาในราชอาณาจักร การขออนุญาตทำการค้าโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ การยื่นขอมีที่ทำการค้าโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และการยื่นขอมีที่ทำการค้าโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เป็นต้น

เนื้อหาย่อยของหน้าหลักส่วนต่อมาคือ “บริการ” เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย เอกสารดาวน์โหลด แบบสอบถาม สอบถามบ่อย และสืบค้นข้อมูล เริ่มตั้งแต่ “เอกสารดาวน์โหลด” สำหรับประชาชนทั่วไปที่ต้องการ

ข้อมูลเชิงเอกสารจากการประชุมเชิงวิชาการหรือรายงานสรุปผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ทั้งยังมี “แบบสอบถาม” เพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปที่มีต่อการจัดทำเว็บไซต์และงานบริการส่วนต่าง ๆ ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ซึ่งต่อยอดไปสู่ “แบบสำรวจ” ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อการใช้งานเว็บไซต์ว่าอยู่ในระดับดีมาก ดี ปานกลาง หรือน้อย โดยมีสถิติเปรียบเทียบให้เห็นว่าประชาชนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไรในรูปแบบแผนภูมิแท่ง และมีการสอบถามว่าประชาชนมีความสนใจข่าวสารประเภทใดมากที่สุด เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับจากประชาชนมาปรับใช้ในการพัฒนางานบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครต่อไป

นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ “แจ้งและร้องเรียน” เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานเว็บไซต์ได้แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะทั้งในทางที่ดีและไม่ดีให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครได้รับทราบเพื่อประโยชน์ต่อการนำไปปรับปรุงพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น ทั้งการแจ้งและร้องเรียนในรูปแบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ทางโทรศัพท์และทางไปรษณีย์ ซึ่งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ได้ระบุที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์สำหรับใช้เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารไว้อย่างครบถ้วน ทั้งยังมีข้อมูล “สอบถามบ่อย” เป็นพื้นที่ซึ่งรวบรวมประเด็นคำถามหรือข้อสงสัยที่ผู้เข้าชมเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครส่วนใหญ่มักต้องการคำตอบ กลุ่มเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครจึงได้รวบรวมประเด็นคำถามและระบุคำตอบไว้เป็นจำนวนมากเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่ต้องการติดต่อสอบถาม โดยตัวอย่างของประเด็นคำถามที่พบบ่อย ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครตั้งอยู่ที่ไหน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครมีอะไรให้ดูบ้าง ถ้านำรถมาเองจะมีบริการสถานที่สำหรับจอดรถหรือไม่ จะเดินทางมาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครได้อย่างไร ใช้ระยะเวลาเท่าไรในการเข้าชม พิพิธภัณฑสถานฯ เป็นต้น และมีบริการ “สืบค้นข้อมูล” สำหรับผู้เข้าชมได้พิมพ์ถ้อยคำที่ต้องการค้นหาเพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น อีกด้วย

เนื้อหาของของหน้าหลักส่วนต่อมาก็คือ “เว็บไซต์เครือข่าย” เป็นพื้นที่สำหรับรวบรวมเว็บไซต์ของหน่วยงานซึ่งเป็นเครือข่ายที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร เอาไว้เป็นจำนวนมาก ได้แก่ หน่วยงานที่ขึ้นตรงต่ออธิบดีกรมศิลปากร ประกอบด้วย กลุ่มตรวจสอบภายในระดับกรมกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร และงานเทคโนโลยีสารสนเทศ ต่อมาก็คือ สำนักงานเลขานุการกรม ประกอบด้วย สำนักงานเลขานุการกรม กลุ่มการเจ้าหน้าที่ กลุ่มคลังและพัสดุ กลุ่มนิติการ กลุ่มบริหารงานทั่วไป กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กลุ่มแผนงานและวิเทศสัมพันธ์ ต่อมาก็คือ สำนักการสังคิต ประกอบด้วย โรงละครแห่งชาติ โรงละครแห่งชาติ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นครราชสีมา ต่อมาคือ สำนักโบราณคดี ประกอบด้วย กลุ่มโบราณคดีใต้น้ำ สำนักช่างสิบหมู่ และสำนักสถาปัตยกรรม ต่อมาคือ สำนักหอสมุดแห่งชาติ ประกอบด้วย หอสมุดแห่งชาติดนตรีรัชกาลที่ 9 และหอสมุดแห่งชาติลาดกระบังกรุงเทพมหานคร ต่อมาคือ สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ประกอบด้วย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกาญจนาภิเษก พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติช้างต้น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติศิลป์ พีระศรี อนุสรณ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหอศิลป์รวมทั้งสำนักศิลปากรที่ 1-15 ด้วย นอกจากนี้ในเว็บลิงก์เครือข่ายยังมีการแทรกข้อมูล “แหล่งเรียนรู้” เข้ามาเพิ่มเติม เพื่อให้ประชาชนได้ใช้สืบค้นเนื้อหาอีก 8 ด้าน ประกอบด้วย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ หอสมุดแห่งชาติ เอกสาร จดหมายเหตุ นาฏศิลป์และดนตรี ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม และประวัติศาสตร์

เนื้อหาของหน้าหลักส่วนสุดท้ายคือ “กระดานสนทนา” เป็นพื้นที่สำหรับให้ประชาชนทั่วไปและบุคลากรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้สอบถาม พุดคุย รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาระบบบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครให้ดียิ่งขึ้น ส่วนบุคลากรก็ได้เข้าใจและเรียนรู้ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานต้นสังกัดของตนเอง เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานของตนเองและหน่วยงาน องค์กรก็ตาม การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเฉพาะเว็บไซต์หลักของหน่วยงานโดยตรงเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ในกรณีที่เป็นกิจกรรมโครงการใหญ่ซึ่งมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นจำนวนมาก จำเป็นต้องพึ่งพาการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารกับฝ่ายประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานต้นสังกัดร่วมด้วย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สำนักบริหารกลาง กรมศิลปากร และเว็บไซต์ของกระทรวงวัฒนธรรม สำหรับเว็บไซต์ของกลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สำนักบริหารกลาง กรมศิลปากรได้ระบุถึงบทบาทหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานตนเองว่า “มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการกำหนดโครงการเป้าหมาย วัตถุประสงค์และแผนงานประชาสัมพันธ์ให้สอดคล้องกับนโยบายของกรมและกระทรวง ดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านศิลปวัฒนธรรมแก่สื่อมวลชนและหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการประชาสัมพันธ์เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภารกิจและกิจกรรมของหน่วยงาน จัดทำและผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ เอกสารหนังสือทางวิชาการต่างๆของกรมศิลปากรในรูปแบบต่างๆ เช่น หนังสืออันทรงคุณค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรม นิตยสาร เอกสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ ฯลฯ จัดกิจกรรมเผยแพร่ทางด้านศิลปวัฒนธรรม และผลิตสื่อเพื่อการเผยแพร่ในรูปแบบของรายการวิทยุ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ ดำเนินการรณรงค์ ส่งเสริมให้หน่วยงานและประชาชนได้ร่วมกันอนุรักษ์มรดก

ทางวัฒนธรรมของชาติ เป็นศูนย์กลางการประสานงานเผยแพร่ข้อมูลและกิจกรรมของกรม และให้บริการการตอบข้อซักถามเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและการดำเนินการของกรม แก่หน่วยงานและบุคคลภายนอก”

เมื่อนำรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กับมิวเซียมสยาม มาวิเคราะห์เทียบเคียงกัน จะเห็นได้ว่ามีความเหมือนและความแตกต่างกัน สำหรับความคล้ายคลึงกันในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และมิวเซียมสยาม ทั้งสองพิพิธภัณฑสถานฯ ไม่ได้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านเว็บไซต์หลักของหน่วยงานตนเองแต่เพียงอย่างเดียว แต่ได้มีการประชาสัมพันธ์ร่วมกันกับเว็บไซต์ของหน่วยงานต้นสังกัดด้วย กล่าวคือ เว็บไซต์ของมิวเซียมสยามมีการประสานงานเพื่อเผยแพร่ข้อมูลกิจกรรมโครงการร่วมกันกับเว็บไซต์ของสถาบันพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติฯ ขณะที่เว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จะประสานงานร่วมกันกับเว็บไซต์ของกรมศิลปากรและกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่การประชาสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างเว็บไซต์ของต้นสังกัดกับพิพิธภัณฑสถานฯ มักเป็นกิจกรรมโครงการใหญ่ที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นจำนวนมาก จึงต้องการช่องทางในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายการประชาสัมพันธ์มากขึ้นตามไปด้วย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าจะมีความใกล้เคียงกันทั้งสองพิพิธภัณฑสถานฯ คือระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 เดือน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ในระยะเวลาที่เหมาะสม และสามารถจดจำวันเวลาในการจัดกิจกรรมได้

ความคล้ายคลึงกันประการต่อมาคือ ทั้งเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามมีความพยายามปรับปรุงพัฒนาระบบของเว็บไซต์ให้มีความทันสมัยและน่าสนใจอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งมีอายุในการก่อตั้งพิพิธภัณฑสถานฯ ที่ยาวนานกว่าได้มีการปรับปรุงเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานฯ มาแล้วหลายครั้ง เริ่มต้นจากการเป็นเพียงลิงค์ย่อยในเว็บไซต์ของกระทรวงวัฒนธรรม ที่แจ้งข้อมูลรายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการก่อตั้งและจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เท่านั้น ได้พัฒนาสู่การเป็นลิงค์ย่อยของกรมศิลปากร ที่มีเนื้อหาและรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรมของพิพิธภัณฑสถานฯ มากยิ่งขึ้น จนกระทั่งพัฒนาสู่การมีเว็บไซต์หลักเป็นของตนเอง ซึ่งในปัจจุบันหน้าเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ถือได้ว่ามีความทันสมัยและสามารถดึงดูดความสนใจจากผู้เข้าชมได้มากกว่าในอดีต เนื่องจากลักษณะการออกแบบเว็บไซต์ในอดีตจะมุ่งเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมเป็นหลัก ทำให้เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่มีแรงจูงใจในการเข้าไปชมเว็บไซต์ เนื่องจากมองว่าเนื้อหาสาระที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ยากต่อ

การทำความเข้าใจ แต่ในปัจจุบันมีการปรับปรุงพัฒนาให้มีลักษณะร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น เป็นการผสมผสานกันระหว่างความทันสมัยและการอนุรักษ์นิยมศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมแบบไทย อันเป็นอัตลักษณ์หลักของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ส่งผลให้มีประชาชนทั่วไปให้ความสนใจเข้ามาติดตามข้อมูลข่าวสารการดำเนินกิจกรรม โครงการ ในเว็บไซต์นี้กันมากยิ่งขึ้น ขณะที่มิวเซียมสยามซึ่งมีอายุในการก่อตั้งที่น้อยกว่าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้ปรับปรุงพัฒนาเว็บไซต์ครั้งใหญ่ 2 ครั้ง ซึ่งในปัจจุบันกำลังปรับปรุงพัฒนาสู่การเป็นฐานข้อมูลด้านพิพิธภัณฑ์ที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย เมื่อช่วงต้นปี พ.ศ. 2558 ที่ผ่านมา และเปิดให้บริการในต้นเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2559 ซึ่งลักษณะการออกแบบเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามมีความทันสมัย และมีความคิดสร้างสรรค์ ช่วยดึงดูดความสนใจให้ประชาชนทั่วไปต้องการมาสืบค้นข้อมูลข่าวสารมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่า ทั้งสองพิพิธภัณฑ์มีความพยายามในการปรับปรุงพัฒนาเว็บไซต์ของหน่วยงาน แต่อาจมีช่องว่างของเวลาในการปรับปรุงพัฒนาเว็บไซต์ที่แตกต่างกันออกไปตามระบบบริหารจัดการและงบประมาณของพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง ทั้งยังมีความถนัดในการอัพเดทข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกันไปตามปริมาณในการดำเนินกิจกรรม โครงการ ในแต่ละปีอีกด้วย ประการต่อมา เว็บไซต์ของทั้งสองพิพิธภัณฑ์ได้ระบุข้อมูลขั้นพื้นฐานของพิพิธภัณฑ์ไว้อย่างครบถ้วนตามหลักความจำเป็นในการรับรู้ขั้นพื้นฐานเพื่อการตัดสินใจมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นประวัติความเป็นมา รายละเอียดในการเข้าชม รูปแบบการจัดแสดง และการเชื่อมโยง ไปสู่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อีกมากมาย

เมื่อวิเคราะห์ถึงความแตกต่างในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และมิวเซียมสยาม จะพบว่า ประการแรก เว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีการใช้ภาษาไทยเพื่อการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพียงอย่างเดียว แต่ไม่ได้มีการเผยแพร่ข้อมูลด้วยภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นแต่อย่างใด ทั้งที่ความจริงแล้วเว็บไซต์ในอดีตหรือบล็อกประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีการเผยแพร่ข้อมูลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษควบคู่กันไปด้วย เนื่องจากพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่เขตพระนครซึ่งมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก อีกทั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ประจำชาติที่นักท่องเที่ยวและชาวต่างชาติให้ความสนใจสืบค้นประวัติความเป็นมาและข้อมูลขั้นพื้นฐานผ่านเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์ประจำชาติ ดังนั้น การไม่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านเว็บไซต์หลักด้วยภาษาอังกฤษย่อมทำให้ประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนทั่วไปลดน้อยลง ในทางตรงกันข้าม เว็บไซต์ของมิวเซียมสยามมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งมีความได้เปรียบมากกว่าในยุคสมัยที่ผู้คนติดต่อสื่อสารกันทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่

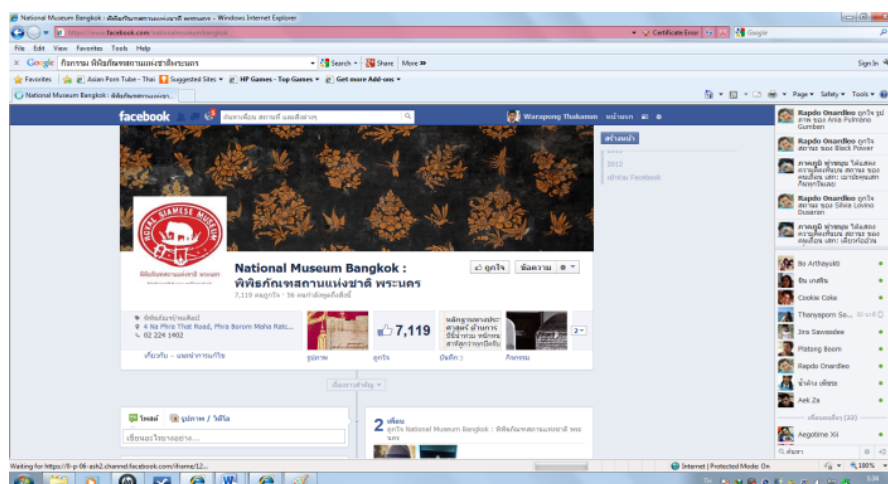
การรวมตัวกันเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พิพิธภัณฑสถานในประเทศไทยยังต้องเร่งปรับตัวในการพัฒนาเว็บไซต์ให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอื่นที่เป็นชาวต่างชาติและเพื่อนบ้านในประเทศสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนร่วมด้วย อย่างไรก็ตาม เว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีความสามารถในการปรับขนาดตัวอักษรให้เล็กหรือใหญ่ได้ตามความสามารถในการมองเห็นของผู้เข้าชม ซึ่งมีทั้งเด็กเยาวชนและผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีความบกพร่องในการมองเห็นสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ความแตกต่างกันประการต่อมาคือ ลักษณะการเคลื่อนไหวบนหน้าหลักเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานทั้งสองแห่ง จะเห็นได้ว่า เว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เมื่อผู้ชมเปิดเข้าไปในหน้าหลักจะพบว่าหยุดนิ่งไม่มีการเคลื่อนไหวเพื่อดึงดูดความสนใจแต่อย่างใด ในขณะที่เว็บไซต์ของมิวเซียมสยามมีการเคลื่อนไหวสไลด์หน้าจอเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการซึ่งกำลังจะจัดขึ้นอย่างแตกต่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น การนำเสนอแอปพลิเคชันแบบใหม่ที่ผู้เข้าชมสามารถดาวน์โหลดผ่านโทรศัพท์มือถือเพื่อสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของมิวเซียมสยามได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ไปสเตอร์ของนิทรรศการพิเศษหรือนิทรรศการชั่วคราวเพื่อให้ผู้เข้าชมได้เห็นรายละเอียดและวันเวลาสถานที่ในการดำเนินกิจกรรม โครงการที่จัดร่วมกับเครือข่ายพิพิธภัณฑสถานเพื่อช่วยประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑสถานอื่น ๆ ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นด้วย เป็นต้น จะเห็นได้ว่าความเคลื่อนไหวของข้อมูลข่าวสารบนเว็บไซต์พิพิธภัณฑสถานแต่ละแห่งมีผลกระทบโดยตรงต่อปฏิริยาตอบสนองในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เพราะการนำเสนอข้อมูลด้วยภาพนิ่งหรือเน้นรายละเอียดมากเกินไป จะทำให้ผู้เข้าชมไม่เกิดแรงจูงใจในการสืบค้นข้อมูลต่อยอด ในทางตรงกันข้าม หากมีการเคลื่อนไหวเพื่อนำเสนอข้อมูลที่แตกต่างหลากหลายได้อย่างน่าสนใจด้วยสีสรรและลักษณะการออกแบบอย่างสร้างสรรค์ ย่อมทำให้เกิดปฏิริยาตอบสนองที่น่าสนใจในการสืบค้นข้อมูลเพื่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กและเยาวชนรวมทั้งนักเรียนนักศึกษาที่ต้องการความน่าสนใจในการนำเสนอด้วยสื่อและเทคโนโลยีอันทันสมัย

ต่อมาคือความแตกต่างในด้านความรู้ของบุคลากรที่ดูแลรับผิดชอบระบบเว็บไซต์ จะเห็นได้ว่า ผู้ดูแลระบบเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องศาสตร์พิพิธภัณฑศึกษาและศิลปวัฒนธรรมโดยตรง ทำให้มีความได้เปรียบในเรื่องการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเรื่องพิพิธภัณฑบนเว็บไซต์หลัก ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้ดูแลระบบเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามที่สำเร็จการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์และการประชาสัมพันธ์มาโดยตรง แต่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสตร์พิพิธภัณฑศึกษาและศิลปวัฒนธรรม จึงทำให้ทุกครั้งที่ต้องอัปเดตข้อมูลข่าวสารลงไปในเว็บไซต์ ผู้ดูแลระบบของมิวเซียมสยามจะต้องนำข้อมูล

ทั้งหมดไปให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนทุกครั้ง เนื่องจากทั้งสองพิพิธภัณฑ์ต่างตระหนักว่าหน่วยงานของตนเองเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ประชาชนทั่วไปเข้ามาสืบค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์และศิลปวัฒนธรรม ดังนั้น ความถูกต้องเหมาะสมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารจึงเป็นเรื่องที่คณะกรรมการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของทั้งสองแห่งให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้น ผู้ทำหน้าที่ดูแลระบบประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์จึงไม่ควรมีความรู้เฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแค่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องศึกษาเรียนรู้เรื่องราวที่พิพิธภัณฑ์ได้นำเสนอควบคู่กันไปด้วย อย่างไรก็ตาม วิธีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามจะมีความแตกต่างหลากหลายมากกว่าเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร เนื่องจากผู้ดูแลระบบเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอแบบร่วมสมัย ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเชิงวิชาการ ข้อมูลที่สร้างสันทนการและความบันเทิงควบคู่กันไป ผ่านสื่อภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และภาพเสมือนจริง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน ขณะที่ผู้ดูแลระบบเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษาและศิลปวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แต่จะนำเสนอข้อมูลข่าวสารในลักษณะที่เป็นวิชาการมากกว่า เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่หน่วยงาน และตอบสนองต่อเอกลักษณ์ของหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ทำนุบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติเป็นสำคัญ รูปแบบการนำเสนออีกเป็นภาพนิ่งประกอบข้อมูล ซึ่งบางครั้งไม่ก่อให้เกิดความน่าสนใจเท่าที่ควร

การประชาสัมพันธ์ผ่านเฟซบุ๊กเพื่อนสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ภาพที่ 4-22 เฟซบุ๊กแฟนเพจของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

เฟชบุ๊กของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครได้เปิดใช้งานตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ปัจจุบันมีผู้ถูกใจเฟชบุ๊กของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครจำนวนทั้งสิ้น 11,252 คน และแสดงสถิติให้เห็นว่ามีผู้แสดงตนเคยมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครทั้งสิ้น 4,966 คน ทั้งนี้ เฟชบุ๊กของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครจำแนกย่อยออกเป็น ไลน์ เกี่ยวกับ รูปภาพ คำวิจารณ์ ถูกใจ บันทึก และวิดีโอสำหรับ ไลน์ ของเฟชบุ๊กพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร จะมีการสลับปรับเปลี่ยนภาพประจำตัวและภาพพื้นหลัง ไปตามกิจกรรมหรือโครงการที่กำลังดำเนินอยู่ในขณะนั้น ไม่ได้ใช้สัญลักษณ์ประจำพิพิธภัณฑสถานเป็นภาพประจำตัวตลอดเวลาเหมือนกับมิวเซียมสยามที่ใช้ภาพสัญลักษณ์คนกบแดง โดยส่วนใหญ่ภาพประจำตัวของเฟชบุ๊กพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครจะเป็นภาพ โบราณวัตถุชิ้นสำคัญที่โดดเด่นสำหรับการจัดแสดงนิทรรศการหรือมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับสาระสำคัญของ การดำเนินกิจกรรม โครงการนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น เปลี่ยนภาพประจำตัวเป็นรูปพระพุทธรูปสิงห์ และเปลี่ยนภาพพื้นหลังเป็นประเพณีสงกรานต์หน้าพุทธมณฑลแห่งองค์พระพุทธรูปสิงห์ในสมัยอดีตกาล เนื่องในโอกาสวันสงกรานต์ซึ่งถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ไทย โดยพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ได้จัดพิธีอัญเชิญพระพุทธรูปสิงห์จากพระที่นั่งพุทไธสวรรย์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ไปประดิษฐาน ณ มณฑลพิธีท้องสนามหลวงเพื่อให้ประชาชนได้สักการบูชา เป็นต้น เพื่อเชิญชวนให้สมาชิกในเฟชบุ๊กได้มาร่วมสืบสานประเพณีไทยและร่วมกิจกรรม โครงการด้านวัฒนธรรมที่ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครได้ริเริ่มขึ้น ทั้งนี้ ตามหลักการประชาสัมพันธ์และการตลาดตราสัญลักษณ์ประจำองค์กรหรือหน่วยงานถือเป็นปราการด่านแรกที่ทำให้บุคคลทั่วได้รับรู้ถึงความมีตัวตน และเข้าใจคุณลักษณะเบื้องต้นขององค์กร พิพิธภัณฑสถานเองก็เช่นกันเพราะพิพิธภัณฑสถานไม่ว่าจะเป็นของภาครัฐบาลหรือเอกชนถือว่าเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ประเภทแห่งการเรียนรู้ที่ประชาชนทั่วไปจำเป็นต้องทำความรู้จัก แม้ว่าจะเป็นสินค้าที่ไม่สามารถจับต้องได้ก็ตาม แต่พิพิธภัณฑสถานจำเป็นต้องแสดงอัตลักษณ์และรักษาภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรต่อบุคคลภายนอกเพื่อดึงดูดความสนใจให้มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานนำมาซึ่งรายได้ให้พิพิธภัณฑสถานสามารถอยู่รอดได้ต่อไป แม้ว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จะเป็นระบบบริหารจัดการแบบภาครัฐซึ่งบุคลากรมีรายได้แน่นอนและมีสวัสดิการตามหลักบริหารจัดการแบบหน่วยงานภาครัฐ แต่การมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการมีผู้เข้าชมเป็นจำนวนมากย่อมส่งผลต่อภาพลักษณ์ขององค์กรและคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น จากการนำรายได้ดังกล่าวมาพัฒนาหน่วยงานและปัจจัยขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติงานให้ได้รับความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น โดยอิลวา เฟรนซ์ และซู รันยาร์ด นักวิชาการด้านงานประชาสัมพันธ์ได้กล่าวว่า

“เมื่อใดที่องค์กรไม่มีการบริหารจัดการตราสัญลักษณ์โดยคนในองค์กร เมื่อนั้น บุคคลภายนอกจะเป็นผู้จัดการให้ จึงไม่เป็นผลดี ดังนั้น ผู้ที่จะจัดการตราสัญลักษณ์และเผยแพร่สู่ สาธารณะควรจะเป็นคนในองค์กร เพราะในความเป็นจริงไม่มีใครรู้จักองค์กรได้ดีเท่ากับผู้เป็นเจ้าของหรือเป็นบุคลากรภายในองค์กรนั้น ๆ เอง”

ดังนั้น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สามารถนำตราสัญลักษณ์พระพิฆเนศ ซึ่งเป็น สัญลักษณ์ประจำหน่วยงานมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อสารทุกประเภท เพื่อสร้างภาพจำให้ประชาชนทั่วไปได้เห็นความสำคัญของตราสัญลักษณ์อันเป็นสื่อกลางในการนำเสนอความรู้และศิลปวิทยาการต่าง ๆ ดังตัวอย่างของมิวเซียมสยามที่มีการใช้ตราสัญลักษณ์ คนกบแดงในช่องทางประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เนื่องจากตระหนักดีว่า พิพิธภัณฑฯ ไม่ได้ คำนึงถึงเฉพาะเรื่องตราสัญลักษณ์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่สิ่งที่ต้องคำนึงถึงมากที่สุดคือ บุคลากร ในพิพิธภัณฑฯ เข้าใจเป้าประสงค์หลักขององค์กร เป็นส่วนส่งเสริมด้านการตลาด โดยเป็นส่วนเติมเต็มในการวางแผนการตลาด มีหน้าที่เป็นตัวชี้นำเพื่อให้พิพิธภัณฑฯ ยึดเหนี่ยวเป็นหลัก ในการดำเนินงานให้ตรงตามแผนการตลาดและเป้าประสงค์อย่างต่อเนื่องมากที่สุดเพื่อรักษา มาตรฐานขององค์กร ไม่ว่าพิพิธภัณฑฯ แห่งนั้นจะมีแผนการตลาดที่สมบูรณ์หรือไม่ การสร้างและ พัฒนาตราสัญลักษณ์ยังคงมีบทบาทในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑฯ ได้เสมอ โดยบนพื้นหลังของ เฟซบุ๊กมิวเซียมสยามมีคอลัมน์ “ถูกใจแล้ว” เพื่อใช้แสดงความรู้สึกชื่นชอบเนื้อหาสาระที่ได้ นำเสนอในเฟซบุ๊กของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร โดยแยกย่อยออกเป็นอีก 3 ส่วนหลัก ประกอบด้วย “รับการแจ้งเตือน” หมายถึง เมื่อมีการอัปเดตข้อมูลข่าวสารใด ๆ ลงในเฟซบุ๊ก ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครให้มีการแจ้งเตือนด้วยระบบเสียงหรือสัญลักษณ์อื่นใด เพื่อให้สมาชิกได้ทราบ ต่อมาคือ “เพิ่มในรายการที่สนใจ” เพื่อแสดงในข้อมูลส่วนตัวของเฟซบุ๊ก สมาชิกว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครเป็นสถานที่ซึ่งอยู่ในความสนใจ ถือเป็น การเชิญชวน ให้เพื่อนสมาชิกคนอื่น ๆ เกิดความสนใจศึกษารายละเอียดของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพิ่มเติม และสุดท้ายคือ “เลิกถูกใจ” ในกรณีที่เพื่อนสมาชิกไม่ต้องการติดตามข้อมูลข่าวสาร การดำเนินกิจกรรมโครงการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครอีกต่อไป นอกจากนี้ยังมี คอลัมน์ “ข้อความ” เพื่อให้สมาชิกเฟซบุ๊ก ได้ใช้ส่งข้อความเพื่อสอบถามข้อมูลหรือส่งข้อเสนอแนะ ในกรณีที่ผู้ดูแลเฟซบุ๊กกำลังออนไลน์อยู่ เพื่ออำนวยความสะดวกอย่างรวดเร็วในกรณีที่ต้องการ สอบถามเส้นทางหรือข้อมูลเร่งด่วน

ทั้งนี้บน ไลน์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครจะมีการอัปเดตข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมโครงการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งรูปแบบการโพสต์บนโซเชียลมีเดียของเฟซบุ๊กมีทั้งที่เป็นข้อความ รูปภาพ และวิดีโอ เพื่อให้สมาชิกได้ติดตามข้อมูลข่าวสารอย่างแตกต่างหลากหลาย โดยข้อความมักเป็นการอธิบายเกี่ยวกับรายละเอียดการดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ตัวอย่าง เช่น

“เชิญชมการแสดงโดยสำนักการสังคีต กรมศิลปากรในงานสงกรานต์ที่สยามพารากอน สถานที่แสดงคือลานน้ำพุกลางแจ้งชั้นเอ็มที่เชื่อมระหว่างสยามพารากอนกับสยามเซ็นเตอร์ เวลาประมาณ 16.30 นาฬิกา ฟังเพลงเพราะจากวงดนตรีสากลกรมศิลปากร จากนั้นชมการแสดงรำสี่ภาค และโขนชุดถวายถึง At Siam Paragon: Enjoy music and dance performance by the Fine Arts Department. The show starts around 4.30 pm with a concert by the National Orchestra, followed by Dances of the 4 Regions and khonmasked play “Hanuman's Presentation at Lanka Court”. The venue is Parc Paragon, the outdoor event space on the same level as the BTS connection bridge”

จะเห็นได้ว่าการโพสต์ข้อความประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครบนโซเชียลมีเดียของเฟซบุ๊กส่วนใหญ่มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษควบคู่กันไป ด้วย เนื่องจากผู้ดูแลเฟซบุ๊กตระหนักถึงสมาชิกและผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานที่มีทั้งชาวไทยและต่างชาติ หากประชาสัมพันธ์เพียงเฉพาะภาษาไทยอย่างเดียวย่อมไม่สามารถเชิญชวนให้สมาชิกเฟซบุ๊กที่เป็นชาวต่างชาติมาเข้าร่วมกิจกรรมได้ ซึ่งแตกต่างจากมิวเซียมสยามที่มักโพสต์ข้อความประชาสัมพันธ์เป็นภาษาไทยเพียงอย่างเดียว ขณะที่การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์รูปภาพบนโซเชียลมีเดียของเฟซบุ๊กพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครจะมีทั้งภาพโปสเตอร์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของโครงการและภาพถ่ายจากเหตุการณ์จริงเพื่อแสดงให้เห็นถึงบรรยากาศและภาพรวมของการจัดกิจกรรมทั้งหมด สำหรับสมาชิกที่ยังไม่ได้ไปร่วมกิจกรรมได้เห็นว่าเมื่อตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวแล้วจะได้พบกับประสบการณ์หรือความรู้อะไรบ้าง นอกจากนี้ ยังมีการเผยแพร่ภาพวัตถุจัดแสดงที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือมีความสำคัญตามสาระสำคัญของการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาและคุณค่าความสำคัญ ช่วยดึงดูดความสนใจให้ประชาชนทั่วไปต้องการชมวัตถุจัดแสดงของจริง ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

ต่อมาคือ “เกี่ยวกับ” เป็นส่วนที่แนะนำข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ซึ่งในเฟซบุ๊กจะระบุแผนทางการเดินทางมายังพิพิธภัณฑสถานเพื่อเกิดประโยชน์ในการวางแผนสำหรับเดินทางมายังพิพิธภัณฑสถาน บอกเลขที่ตู้ ระบุช่วงเวลาทำการและมีสัญลักษณ์แจ้งให้สมาชิกเฟซบุ๊กได้ทราบว่าช่วงเวลาขณะที่กำลังใช้เฟซบุ๊กอยู่นั้นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครกำลังเปิด

ดำเนินการอยู่หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันหยุดนักขัตฤกษ์ที่ประชาชนทั่วไปไม่ทราบแน่ชัดว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเปิดดำเนินการหรือไม่ ดังนั้น การเข้าใช้งานเฟซบุ๊กของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเพื่อตรวจสอบเวลาเปิดทำการก็สามารถลดความเสี่ยงและประหยัดเวลาการเดินทางมาเยี่ยมชมได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ ในหมวด “เกี่ยวกับ” ยังมีการเพิ่มเติมประเด็นคำถามที่ประชาชนส่วนใหญ่สงสัยเกี่ยวกับ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ตัวอย่างเช่น สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับราคาบัตรเข้าชม สอบถามเกี่ยวกับเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร เป็นต้น เพื่อให้ผู้เข้าชมเฟซบุ๊กสามารถกดเข้าไปดูคำตอบได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ทั้งยังมีหมวด “แนะนำการแก้ไข” เพื่อให้สมาชิกเฟซบุ๊กได้ช่วยกันแสดงความคิดเห็นหรือแนะนำแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาเฟซบุ๊กของ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครให้ดียิ่งขึ้น

ต่อมาคือ “รูปภาพ” สามารถจำแนกได้เป็นหลากหลายประเภท เพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้น อย่างเป็นลำดับเวลา กล่าวคือ รูปภาพหน้าปก รูปภาพบนเว็บไซต์ รูปภาพประจำตัว และรูปที่อัปโหลด จากโทรศัพท์มือถือ จำแนกออกเป็นรูปภาพเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมโครงการ รูปภาพเกี่ยวกับ วัตถุจัดแสดง รูปภาพซึ่งหาชมได้ยากและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และรูปภาพโปสเตอร์ ประชาสัมพันธ์โครงการกิจกรรม ซึ่งรูปภาพแต่ละรูปสามารถแสดงความคิดเห็นหรือทัศนคติ ความพึงพอใจได้ เพื่อให้ผู้ดูแลระบบได้ทราบว่าสมาชิกเฟซบุ๊กมีความนิยมรูปภาพในลักษณะใด จากสถิติของรูปภาพทั้งหมดบนเฟซบุ๊กของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร จะเห็นได้ว่าประเภท ของรูปภาพที่มียอดถูกใจจากสมาชิกเป็นจำนวนมากมักเป็นรูปภาพเก่าที่หาชมได้ยากและมีคุณค่า ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งบางครั้งไม่เคยมีใครเห็นมาก่อนหรือเกิดไม่ทันในยุคสมัยนั้นจะได้รับความ นิยมเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การจัดเก็บรูปภาพเป็นไปตามระบบหมวดหมู่ ในเฟซบุ๊ก จะมีการจัดสรรระบบรูปภาพโดยแบ่งเป็นรูปภาพแบบเดี่ยวรูปภาพแบบเป็นอัลบั้ม และรูปภาพที่มี ความเกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร เพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้นและเป็นฐานข้อมูล ชั้นดีสำหรับนำรูปภาพเหล่านี้ไปใช้อ้างอิงเพื่อประโยชน์อื่นใดในเชิงวิชาการและสังคม

ต่อมาคือ “คำวิจารณ์” บนเฟซบุ๊กของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครได้เปิดพื้นที่ให้ สมาชิกได้วิจารณ์และแสดงความคิดเห็น ซึ่งปัจจุบันภาพรวมการวิจารณ์เฟซบุ๊ก พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร อยู่ในระดับ 4.8 จากระดับสูงสุดคือ 5 จากคำวิจารณ์ทั้งหมด 45 รายการ โดยตัวอย่างคำวิจารณ์ของสมาชิกเฟซบุ๊ก ได้แก่ “วันหยุดที่ผ่านมามีโอกาสได้เข้าไปชม นิทรรศการประวัติศาสตร์ชาติไทย ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน ประทับใจมากค่ะ เพราะเป็นนิทรรศการที่ให้ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ ที่เข้าใจง่าย มีการจำลองเหตุการณ์ในยุคต่าง ๆ เป็นเรื่องราวโดยใช้ตุ๊กตาตัวเล็ก ๆ เล่าเรื่องราว รู้สึกยินดี และดีใจมากที่ทางพิพิธภัณฑฯให้

ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ได้ทุกวัย อยากรู้ให้ทางพิพิธภัณฑ์ส่งเสริมการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ชาติไทยในรูปแบบเช่นนี้ต่อไปเรื่อย ๆ ค่ะ เพราะมีประโยชน์อย่างมาก” เป็นต้น และเพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้นในสารบบข้อมูลเกี่ยวกับการวิจารณ์แบบเฟซบุ๊กของ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ได้จำแนกออกเป็นระดับดาว มีประโยชน์ที่สุด และใหม่ล่าสุด สำหรับ “ระดับดาว” มีไว้เพื่อให้สมาชิกได้ทราบว่ามีความคิดเห็นหรือถ้อยคำวิจารณ์ใดบ้างที่ได้รับความนิยมไล่ตามระดับ 1-5 คือจากน้อยที่สุดไปจนถึงมากที่สุด ขณะที่ “มีประโยชน์มากที่สุด” เกิดจากการคัดสรรของผู้ดูแลระบบเฟซบุ๊กของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครว่าก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการนำไปปรับปรุงพัฒนาระบบบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้น จะถูกนำความคิดเห็นเหล่านั้นมารวบรวมไว้ในหมวดหมู่นี้ และสุดท้ายคือ “ใหม่ล่าสุด” เป็นการเรียงลำดับเวลาของข้อความที่ได้มีการแสดงความคิดเห็นหรือวิจารณ์จากใหม่ล่าสุดไปจนถึงเก่าที่สุด เพื่อให้สมาชิกได้ทราบว่าข้อความที่ปรากฏขึ้นแสดงความคิดเห็นโดยใคร เมื่อไร และมีผลตอบรับอย่างไรบ้าง (หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ, 29 พฤศจิกายน 2557)

ต่อมาคือ “ถูกใจ” เป็นส่วนที่แสดงให้เห็นถึงสถิติของทัศนคติและความนิยมของสมาชิก และประชาชนทั่วไปที่มีต่อเฟซบุ๊กของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ประกอบด้วย คนที่พูดถึง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร คนที่เช็คอินพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร คนที่ถูกใจ เฟซบุ๊กของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครจากสัปดาห์ที่ผ่านมา และคนที่เพิ่งถูกใจ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครในสัปดาห์นี้ โดยแสดงให้เห็นทั้งที่เป็นสถิติเชิงตัวเลขและเป็นกราฟเส้นเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นว่ายอดของผู้เข้าชมและที่มาแสดงความคิดเห็นมีมากขึ้นหรือน้อยลงอย่างไร สำหรับใช้เป็นข้อมูลสำหรับนำไปปรับปรุงรูปแบบการจัดทำเฟซบุ๊กและสื่อประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครให้ดียิ่งขึ้น

ต่อมาคือ “บันทึก” เป็นการรวบรวมข้อมูลที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือต่อสังคมที่ผู้ดูแลระบบเฟซบุ๊กได้รวบรวมไว้ให้สมาชิกหรือประชาชนทั่วไปได้อ่านกัน ส่วนใหญ่เป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์และเหตุการณ์สำคัญ ตัวอย่างเช่น บันทึกเกี่ยวกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้านการจัดการน้ำในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ความว่า “ในส่วนของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมีการเตรียมการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ทุกท่านได้พยายามหาวิธีป้องกันให้กับโบราณวัตถุและศิลปวัตถุอย่างสุดความสามารถ ตอนนี้ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติยังไม่ได้รับผลกระทบแต่อย่างใดสำหรับการวัดสถิติระดับน้ำนั้นในประเทศไทยมีการบันทึกสถิติที่เป็นหลักฐานชัดเจนไม่ต่ำกว่าสมัยรัชกาลที่ 3 ที่คลองเมืองด้านเหนือของพระราชวังโบราณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะมีหลักศิลาที่ใช้

วัดระดับน้ำ และจัดบันทึกเอาไว้เป็นสถิติทุกปี..หลักวัดน้ำจำลองหลักนี้เดิมเก็บรักษาอยู่ในหอสมุดแห่งชาติ ต่อมาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ได้ขอมาคูแลรักษาเพื่อแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านอุทกศาสตร์ และการจัดการน้ำที่มีมาแต่ครั้งโบราณ” เป็นต้น ซึ่งหากมีการกล่าวถึง โบราณสถานหรือ โบราณวัตถุที่มีความสำคัญก็จะระบุข้อมูลรายละเอียดกำกับไว้ด้วย กล่าวคือ ชื่อวัตถุ ชนิด ขนาด อายุ สมัย ลักษณะ และประวัติความเป็นมา เพื่อให้ประชาชนสามารถนำข้อมูลไปอ้างอิงหรือเผยแพร่ต่อได้อย่างถูกต้อง โดยในพื้นที่ส่วนนี้จะเปิดโอกาสให้ได้แสดงความคิดเห็น แสดงทัศนคติ และส่งต่อข้อมูลไปยังบุคคลอื่นเพื่อเผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการให้เกิดประโยชน์ได้อีกทางหนึ่งด้วย

ต่อมาคือ “วีดีโอ” พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ไม่ได้มีการเก็บรวบรวมวีดีโอที่เกี่ยวข้องกับการจัดแสดงหรือการดำเนินกิจกรรมโครงการไว้แต่อย่างใด แตกต่างจากมิวเซียมสยามที่มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อวีดีโอค่อนข้างมาก เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถเข้าใจผ่านภาพเคลื่อนไหวและเสียงได้อย่างสะดวกรวดเร็ว โดยไม่ต้องเสียเวลาอ่านตัวหนังสือและเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกได้ดีกว่า ทว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครยังไม่ให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อวีดีโอมากเท่าที่ควร

สุดท้ายคือ “กิจกรรมที่ผ่านมา” พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้วไว้ในเฟซบุ๊กเพื่อให้สมาชิกและประชาชนทั่วไปสามารถสืบค้นข้อมูลและรายละเอียดย้อนหลังได้ โดยมีการระงับวันเดือนปีที่ดำเนินกิจกรรม ชื่อโครงการกิจกรรมและรายละเอียด สถานที่ดำเนินกิจกรรม และจำนวนสมาชิกเฟซบุ๊กที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ ด้วย อย่างไรก็ตามมีเฟซบุ๊กของกลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมศิลปากรต้นสังกัดของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ช่วยประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อีกทางหนึ่งด้วย เนื่องจากหน่วยงานทั้งสองแห่งประสานงานด้านการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลร่วมกัน โดยส่วนใหญ่เฟซบุ๊กของกลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมศิลปากรมักนำเสนอภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ ที่ตีพิมพ์เนื้อหาสาระเกี่ยวกับพันธกิจหรือกิจกรรมโครงการของหน่วยงานภายใต้สังกัดกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม มาสแกนและเผยแพร่ผ่านทางเฟซบุ๊กอยู่เสมอ

เมื่อนำรูปแบบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านเฟซบุ๊กของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มาเทียบเคียงกับเฟซบุ๊กของมิวเซียมสยาม พบว่า มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันไปตามระบบบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานทั้งสองแห่ง หากวิเคราะห์ในประเด็นความแตกต่าง ประการแรก ลักษณะการโพสต์ข้อความเพื่อประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้การโพสต์ข้อความประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

บนไทม์ไลน์ของเฟซบุ๊กส่วนใหญ่ก็มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษควบคู่กันไปด้วย เนื่องจากผู้ดูแลเฟซบุ๊กกระทรวงมหาดไทยและผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติซึ่งมีทั้งชาวไทยและต่างชาติ หากประชาสัมพันธ์เฉพาะภาษาไทยอย่างเดียวย่อมไม่สามารถเชิญชวนให้สมาชิกเฟซบุ๊กที่เป็นชาวต่างชาติมาเข้าร่วมกิจกรรมได้ ซึ่งแตกต่างจากมิวเซียมสยามที่มักโพสต์ข้อความประชาสัมพันธ์เป็นภาษาไทยเพียงอย่างเดียว ตรงกันข้ามกับการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ที่มิวเซียมสยามมีการระบุข้อมูลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษควบคู่กันไป ขณะที่เว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเป็นภาษาไทยเพียงอย่างเดียว ดังนั้นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติควรกำหนดรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างมีมาตรฐานและเป็นระบบเหมือนกันทั้งหมด เพื่อรองรับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายทั้งที่เป็นชาวไทยและต่างชาติดังกล่าว การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเพียงภาษาไทยใดภาษาหนึ่งย่อมเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงข้อมูลองค์ความรู้ของผู้เข้าชมเฟซบุ๊กและสื่อในการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ อย่างเห็นได้ชัด ที่สำคัญหากขยายรูปแบบการนำเสนอข้อมูลเป็นภาษาอื่น ๆ ที่มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ย่อมทำให้สื่อในการประชาสัมพันธ์ได้รับความนิยมน้อยลงและตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลายกลุ่ม เช่น ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น และภาษาที่ใช้ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

เมื่อพิจารณาถึง “รูปแบบการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านเฟซบุ๊ก” จะเห็นได้ว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครไม่ได้มีการเก็บรวบรวมวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการจัดแสดงหรือการดำเนินกิจกรรมโครงการไว้แต่อย่างใด แตกต่างจากมิวเซียมสยามที่มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อวิดีโอค่อนข้างมาก เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถเข้าใจผ่านภาพเคลื่อนไหวและเสียงได้อย่างสะดวกรวดเร็ว โดยไม่ต้องเสียเวลาอ่านตัวหนังสือและเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกได้ดีกว่า ทว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครยังไม่ให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อวิดีโอมากเท่าที่ควรนอกจากมิวเซียมสยามได้เผยแพร่การบันทึกภาพเคลื่อนไหวบนเฟซบุ๊กแล้ว ยังต่อยอดไปยังยูทูปเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้กว้างขวางและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้เป็นจำนวนมากยิ่งขึ้นด้วย ขณะที่การเผยแพร่ภาพเคลื่อนไหวของกิจกรรมโครงการที่ดำเนินการโดยพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครส่วนใหญ่มาจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมและประชาชนทั่วไปนำไปเผยแพร่มากกว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่จากฝ่ายประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร นำข้อมูลมาอัปโหลดด้วยตนเอง

อย่างไรก็ตาม มิวเซียมสยามถือว่าเฟซบุ๊กคือสื่อสังคมออนไลน์หลักที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ขณะที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กลับมองว่าเว็บไซต์

คือช่องทางหลักในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการ ส่วนเฟซบุ๊กกลับเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีความสำคัญรองลงมา เห็นได้จากบทสัมภาษณ์ของภุชิต ช่วยชูฤทธิ์ ผู้ช่วยปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามที่ระบุว่า “เราต้องการกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนในสื่อสังคมออนไลน์ทั้งหมด แต่เราเอาเฟซบุ๊กเป็นหลัก แล้วใช้สื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ คึงคนเข้ามาที่เฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ เพื่อใช้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการต่าง ๆ ก่อนที่จะจัดงานเราจะมีฟิวเจอร์ตามที่แตกต่างกัน แต่ทุกอันที่เราประชาสัมพันธ์ไป เฟซบุ๊กจะเป็นสื่อที่มีคนสนใจเข้ามาสอบถามข้อมูลและรายละเอียดงานมากกว่าการโทรศัพท์เข้ามา เพราะผมเคยอ่านงานวิจัยได้บอกว่า การที่ลูกค้าพิมพ์เข้ามาสอบถามข้อมูลจะมีความรู้สึกสบายใจมากกว่าการโทรศัพท์เข้ามาสอบถามด้วยตัวเอง

แก่นการประชาสัมพันธ์ของสื่อสังคมออนไลน์ของมิวเซียมสยามคือทำยังไงก็ได้ให้คนเข้าไปในหน้าแฟนเพจให้ได้ เมื่อผู้ชมอ่านรายละเอียดของกิจกรรมโครงการแล้วแชร์ต่อให้เพื่อนนี่คือการแชร์ที่รวดเร็วที่สุด” (ภุชิต ช่วยชูฤทธิ์, สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2558) ตรงกันข้ามกับผู้ดูแลระบบเฟซบุ๊กของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ที่ไม่ได้นั่งเฝ้าหน้าจอเพื่ออัปเดตข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลาเหมือนมิวเซียมสยาม เนื่องจากภาระหน้าที่ไม่ได้มีเฉพาะความรับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงภาระความรับผิดชอบงานบริการการศึกษาและนำชมควบคู่กันไปด้วย ทำให้การอัปเดตข้อมูลข่าวสารผ่านเฟซบุ๊กของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จะเกิดขึ้นเฉพาะช่วงที่มีการดำเนินกิจกรรมโครงการเป็นสำคัญ เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนรับรู้ก่อนล่วงหน้าอย่างน้อยหนึ่งเดือน และหลังจากดำเนินกิจกรรมโครงการสำเร็จ ความเข้มข้นในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและความถี่ในการอัปเดตข้อมูลก็จะลดน้อยลงตามลำดับ

การประชาสัมพันธ์ผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ภาพที่ 4-23 แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังไม่ได้มีการพัฒนาแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ เป็นของตัวเองเหมือนกับมิวเซียมสยาม เนื่องจากต้องใช้งบประมาณในการจัดจ้างบริษัทพัฒนา แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือค่อนข้างสูง ซึ่งหน่วยงานภาครัฐบาลมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและ เป็นหน่วยงานที่ไม่แสวงผลกำไรย่อมมีความเป็นไปได้ยากที่จะได้รับอนุมัติงบประมาณให้ดำเนิน โครงการดังกล่าว อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้ถูกบรรจุเข้าเป็นส่วนหนึ่ง ของเนื้อหาในแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ชื่อว่า “DoSee” ที่รวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้ เชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย จัดทำขึ้น โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมมือกับองค์การพิพิธภัณฑศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.) และอีกหลายหน่วยงาน ภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อส่งเสริมให้สังคมไทยเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและร่วมด้วยช่วยกัน เผยแพร่สาระน่ารู้ของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ นายกฤษดา เรืองอารีย์รัชต์ ผู้จัดการ กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ กล่าวว่า ประโยชน์ของแอปพลิเคชันคู่มือ เป็นแอปพลิเคชัน ที่รวบรวมแหล่งเรียนรู้ในประเทศไทยไว้มากกว่า 20,000 แห่ง เช่น ห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม พิพิธภัณฑฯ เป็นต้น ทั้งยังมีพิกัดโบราณสถาน จากกรมศิลปากรอีกกว่า 8,000 แห่ง ที่จะระบุลงในแผนที่ เพื่อส่งเสริมเด็กและเยาวชนไทยให้มี โอกาสพัฒนาตัวเองเพิ่มขึ้นอีกมากมาย ทำให้ช่วงเวลาวางสามารถอยู่ในพื้นที่สร้างสรรค์ไป พร้อมกับการเรียนรู้และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

ด้าน นายชาติริ โภควนิช ผู้คิดและพัฒนาแอปพลิเคชันคู่มือ กล่าวถึงที่มาในการพัฒนา แอปพลิเคชันด้วยจิตอาสาว่า “แอปพลิเคชันคู่มือ ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้ตอบโจทย์การใช้งานอย่างง่าย ซึ่งทุกคนสามารถเข้าถึงได้เพียงแค่มือถือสมาร์ทโฟน โฟนสำหรับแรงบันดาลใจในการทำงานชิ้นนี้ เกิดจากการได้มีโอกาสไปร่วมทริปปั่นจักรยานกับผู้จัดการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ในต่างจังหวัดแล้วได้เห็นชาวบ้านในชุมชนหลายคนประกอบอาชีพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ เป็นเรื่องน่าเสียดายที่พวกเขาไม่มีช่องทางในการประชาสัมพันธ์และบอกต่อถึงผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ของตัวเอง” จึงเป็นที่มาของการพัฒนาแอปพลิเคชันนี้ขึ้นมา เพื่อให้ประชาชนที่เดินท่องเที่ยว ไปยังแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ทราบว่ามีการเรียนรู้ภูมิปัญญาหรือของฝากประจำท้องถิ่น อยู่ใกล้เคียงรวมไปถึงกิจกรรมสร้างสรรค์จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ นอกจากนี้จะเป็นการประชาสัมพันธ์ แหล่งเรียนรู้สร้างสรรค์ในประเทศไทยให้ประชาชนทราบและเข้าถึงโดยง่ายแล้วยังเป็นการกระตุ้น เศรษฐกิจของชุมชนอีกด้วยผู้ประกอบการชุมชนมีช่องทางการสื่อสารกับประชาชนมากขึ้น สินค้า ชุมชนก็จะเป็นที่รู้จักมากขึ้นตามไปด้วย

อีกทั้งการใช้งานบนโทรศัพท์สมาร์ทโฟนมีความสะดวกสบาย ทำให้ชาวบ้านและ ประชาชนทุกคน โดยเฉพาะเยาวชนในยุคดิจิทัลที่ใช้อุปกรณ์สื่อสารสมัยใหม่อยู่แล้วสามารถเข้าถึง

โดยง่ายเนื่องจากมีระบบการทำงานที่คอยแจ้งเตือนความเคลื่อนไหวของผู้ใช้ผ่านโทรศัพท์มือถือ ขณะที่เว็บไซต์จะไม่มีระบบรองรับการแจ้งเตือนและต่อไปจะพัฒนาให้มีเว็บไซต์ด้วยเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการสืบค้นสำหรับประชาชนที่ต้องการหาสถานที่ท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ หอสมุด สวนสาธารณะ แหล่งเรียนรู้ชุมชน แหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม ซึ่งผู้สนใจสามารถติดตามและดาวน์โหลดแอปพลิเคชันคู่มือสำหรับแอนดรอยด์ได้ที่ <http://es.appszoom.com/android-app/dosee-owppx.html> (หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, 14 มิถุนายน 2558)

เมื่อเทียบเคียงแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือเพื่อการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์ของทั้งมิวเซียมสยามและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จะเห็นได้ว่า มิวเซียมสยามมีแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือเป็นของตัวเอง ทำให้สะดวกสบายในการกำหนดเนื้อหาสาระและรูปแบบการให้ข้อมูลองค์ความรู้ด้วยตนเอง ขณะที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ไม่ได้มีแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือเป็นของตัวเอง แต่ถูกบรรจุข้อมูลของพิพิธภัณฑ์เป็นส่วนหนึ่งของแอปพลิเคชันที่พัฒนาโดยองค์กรเครือข่าย ซึ่งมิวเซียมสยามถูกบรรจุให้อยู่ในแอปพลิเคชันคู่มือด้วยเช่นกัน ที่สำคัญ มิวเซียมสยามได้นำโครงการพัฒนาพิพิธภัณฑ์โดยกิจกรรมประกวดแนวคิดจากนักเรียนนักศึกษาที่ได้รับรางวัลชนะเลิศมาพัฒนาต่อยอดออกเป็นรูปธรรม เช่น แอปพลิเคชันเกมเพื่อการเข้าชมส่วนจัดแสดงทั้ง 17 ห้องของมิวเซียมสยาม ซึ่งทำให้บรรยากาศของการเข้าชมพิพิธภัณฑ์มีความสนุกสนานเพลิดเพลินและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น สามารถจูงใจให้เด็กและเยาวชนที่มีความนิยมเล่นเกมคอมพิวเตอร์หรือเกมออนไลน์ ซึ่งมีความเสี่ยงเรื่องเนื้อหารุนแรงและไม่เหมาะสมได้เล่นแอปพลิเคชันเกมส์ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์และความรู้ทางประวัติศาสตร์และวรรณคดีแทน อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังไม่ได้มีการดำเนินกิจกรรมโครงการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปหรือเด็กและเยาวชนได้นำเสนอโครงการเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์อย่างเป็นทางการเท่ากับการเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ร่วมกับกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม จึงน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้บรรยากาศในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เกิดสีสันและพลวัตที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

การประชาสัมพันธ์ผ่านโปสเตอร์สำหรับสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ภาพที่ 4-24 โปสเตอร์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินกิจกรรมโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการสงวนรักษาศิลปวัฒนธรรมไทย รวมทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจหลักของกรมศิลปากร และกระทรวงวัฒนธรรมอันเป็นหน่วยงานต้นสังกัด ทั้งนี้โปสเตอร์ถือเป็นสื่อที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ใช้เป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของโครงการกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพราะมีต้นทุนในการผลิตต่ำ สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายผ่านการสื่อสารด้วยรูปภาพและสำนวนภาษาที่ค่อนข้างเป็นทางการตามระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของภาครัฐ อย่างไรก็ตาม ลักษณะการออกแบบโปสเตอร์ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครใช้ในการประชาสัมพันธ์มีหลากหลายรูปแบบ ลักษณะเด่นของโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ คือ “ใช้ภาพถ่ายจริงในการสื่อสาร” ส่วนใหญ่มักใช้รูปภาพวัตถุจัดแสดงที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เป็นภาพโบราณสถานและโบราณวัตถุที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหัวข้อหรือสาระสำคัญหลักของการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ในการนำเสนอ ตัวอย่างเช่น โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์นิทรรศการพิเศษ เรื่อง “เทวสตรี: คติพุทธพราหมณ์ และความเชื่อในประเทศไทย” เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเทวสตรี พระเทวี พระแม่ที่แสดงออกผ่านรูปเคารพในความเชื่อทางศาสนารวมทั้งความเชื่อท้องถิ่นที่สืบเนื่องมาตั้งแต่ครั้งบรรพกาลของไทย โดยนำรูปประติมากรรมพระเทวี หรือพระนางปราวดีจากเทวสถานโบสถ์พราหมณ์ ศิลปะสุโขทัยอายุราวพุทธศตวรรษที่ 20 มาใช้เป็นภาพถ่ายจัดแสดงขึ้นสำคัญ

บนภาพโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นภาพวัตถุจริงที่มีความงดงาม สามารถจูงใจให้ผู้รับสาร ต้องการมาชมความงามของโบราณวัตถุที่หาชมได้ยาก นอกจากนี้ โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ นิทรรศการพิเศษเรื่อง “มรดกศิลป์คืบคั้นถิ่นมาตุภูมิ: โบราณวัตถุรับมอบจากสหรัฐอเมริกา” หลังจากรัฐกระทรวงวัฒนธรรมได้รับมอบโบราณวัตถุ จำนวน 554 ชิ้น จากพิพิธภัณฑสถานบาวเออร์ส รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2557 ได้นำรูปภาชนะดินเผาทรงสูงมีหู 3 หู พบในแหล่งฝังศพ ลักษณะคล้ายภาชนะดินเผาที่พบในแหล่งโบราณคดีพื้นที่ลุ่มแม่น้ำลพบุรี-ป่าสัก อายุราว 2,700-3,500 ปี มาใช้เป็นภาพวัตถุจัดแสดงชิ้นสำคัญบนภาพโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นภาพวัตถุจริงที่มีความงดงาม สามารถจูงใจให้ผู้รับสารต้องการมาชมความงามของโบราณวัตถุที่หาชมได้ยาก เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การใช้วัตถุจริงเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์บน โปสเตอร์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สามารถสร้างแรงจูงใจให้คนมาเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ เฉพาะกลุ่มที่มีความสนใจเรื่องประวัติศาสตร์และ โบราณคดีและกลุ่มผู้ชมช่วงวัยกลางคนขึ้นไป หรือเป็นผู้มีการศึกษามีความรู้ในระดับหนึ่งเท่านั้น แต่ยังไม่สามารถสร้างแรงจูงใจในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา กลุ่มเด็กและเยาวชน รวมทั้งผู้มีการศึกษาน้อยได้ เนื่องจากเด็กและเยาวชนมองว่าประวัติศาสตร์และ โบราณคดีเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ยาก น่าเบื่อหน่าย ยิ่งใช้ภาพของวัตถุจัดแสดงจริง ซึ่งให้อารมณ์ของความศักดิ์สิทธิ์และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ยิ่งทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเรื่องไกลตัว เข้าถึงได้ยาก ไม่เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ขณะที่ประชาชนซึ่งมีการศึกษาน้อย มักมองว่าการเข้าชมนิทรรศการพิเศษหรือกิจกรรมการจัดแสดงทั้งแบบชั่วคราวและถาวรที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้ริเริ่มขึ้น เป็นกิจกรรมเฉพาะกลุ่มคนที่มีการศึกษาเท่านั้น ทั้งที่ความจริงแล้วไม่ได้มีการจำกัดอายุ เพศวัย สาขาอาชีพ หรือระดับการศึกษาในการเข้าชม แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นการเข้าชมโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายก็ตาม เมื่อนำมาวิเคราะห์เทียบเคียงกับโปสเตอร์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามจะพบว่า มิวเซียมสยามไม่ได้มีต้นทุนทางวัตถุจัดแสดงที่เป็นของจริงเหมือนกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร รูปแบบการนำเสนอส่วนใหญ่จะบอกเล่าเรื่องราวผ่านวัตถุจำลอง แต่เน้นความคิดสร้างสรรค์และนำเสนอแก่นสาระสำคัญในหลากหลายแง่มุมเพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้าชมได้ติดตาม กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวจึงไม่ได้จำกัดเฉพาะกลุ่มนักวิชาการ วัยกลางคน หรือผู้ที่มีความสนใจในประวัติศาสตร์โบราณคดีแค่นั้น อย่างเดียว แต่หมายรวมไปถึงเด็กและเยาวชน รวมทั้งนักเรียนนักศึกษาด้วย โปสเตอร์ของมิวเซียมสยามมักไม่นำเสนอภาพวัตถุจัดแสดงที่มีรูปลักษณะตามจริง แต่มักนำเสนอด้วยภาพการ์ตูน ภาพกราฟิก หรือภาพเสมือนจริง เพื่อทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกเพลิดเพลินและไม่เกิดความน่าเบื่อหน่าย

“มีทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ” โปสเตอร์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีการใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเพื่อการประชาสัมพันธ์ เพราะตระหนักดีว่าพื้นที่โดยรอบพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญของกรุงเทพมหานคร ไม่ว่าจะเป็นพระบรมมหาราชวัง วัดพระแก้ว วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดอรุณ เป็นต้น การประชาสัมพันธ์ด้วยภาษาอังกฤษจึงสามารถจูงใจให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติสนใจมาเข้าร่วมกิจกรรมโครงการกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มากยิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้าม จะสังเกตได้ว่าโปสเตอร์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีการเผยแพร่ข้อมูลด้วยภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นแต่อย่างใด ทั้งที่ความจริงแล้วมิวเซียมสยามก็ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตพระนครซึ่งมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการไม่เผยแพร่ข้อมูลผ่านโปสเตอร์ด้วยภาษาอังกฤษย่อมทำให้ประสิทธิภาพในการเสนอข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนทั่วไปลดน้อยลง การรวมตัวกันเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในประเทศไทยยังต้องเร่งปรับตัวในการพัฒนาโปสเตอร์เพื่อประชาสัมพันธ์ให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอื่นที่เป็นชาวต่างชาติและเพื่อนบ้าน ในประเทศสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนร่วมด้วย

“โทนสีที่ใช้ไม่มีความแตกต่างหลากหลาย” จะเห็นได้ว่าเนื้อหาสาระที่นำเสนอเป็นหลักของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร คือเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ซึ่งสีที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความเก่าแก่หรือย้อนยุคไปยังสมัยโบราณได้เป็นอย่างดี คงหนีไม่พ้นโทนสีน้ำตาล สีเทา สีดำ และสีขาว ซึ่งถูกเลือกนำมาใช้ในการออกแบบโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครเป็นส่วนใหญ่ สำหรับโปสเตอร์ที่นำสีน้ำตาลมาใช้เป็นโทนสีหลัก ได้แก่ โปสเตอร์โครงการเผยแพร่ความรู้สู่ประชาชน ตอน “ศิลาจารึกทำให้เรารู้จักปราสาทเขาพระวิหารมากกว่าที่คิด” ซึ่งเหตุผลในการใช้สีน้ำตาลเป็นสีหลักในการออกแบบเนื่องจากปราสาทเขาพระวิหารเป็นโบราณสถานที่มีอายุยาวนานและมีสีน้ำตาล ขณะที่ศิลาจารึกเป็นโบราณวัตถุที่มีความเก่าแก่และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของไทย โดยใช้รูปแบบตัวอักษรภาษาไทยโบราณที่อยู่บนจารึกมาทำเป็นภาพพื้นหลังเพื่อให้สอดคล้องกับหัวข้อกิจกรรมในครั้งนี้ ขณะที่โปสเตอร์ซึ่งใช้โทนสีเทาในการออกแบบ ได้แก่ โปสเตอร์กิจกรรม “ตามรอยพระบาทวังหน้าพระยาเสือ” เป็นต้น ขณะที่โปสเตอร์ของมิวเซียมสยามจะเน้นสีสดใสและสีส้มที่มีความแตกต่างหลากหลายไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดงาน ด้วยตระหนักดีว่าสีส้มที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์บนโปสเตอร์มีผลเชิงจิตวิทยาต่อผู้พบเห็น เพราะแต่ละสีจะมีอิทธิพลทางความรู้สึกต่อผู้ชมที่แตกต่างกันออกไป ตัวอย่างเช่น สีฟ้าจะให้ความรู้สึกเยือกเย็นสดชื่น

เหมาะสำหรับเป็นสื่อหลักของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำหรือท้องฟ้า ได้แก่ โปสเตอร์ของกิจกรรมที่จัดบริเวณชุมชนริมน้ำ โปสเตอร์กิจกรรมชุดคันแหล่งโบราณวัตถุใต้น้ำ เป็นต้น ขณะที่สื่อแดงจะให้ความรู้ลึกเร้าร้อนและอันตราย ได้แก่ โปสเตอร์เพื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรมเกี่ยวกับยางไม้รักและชาติที่มีสีแดง เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า สื่อสีที่ใช้ในการออกแบบโปสเตอร์มีความสำคัญยิ่งต่อการสร้างแรงจูงใจ โดยพิจารณาถึงแก่นสารสำคัญของกิจกรรมนั้นเป็นหลักกว่าริเริ่มขึ้นมาเพื่อกลุ่มเป้าหมายแบบใด หากเป็นเด็กเยาวชนต้องใช้สีสันสดใสเพื่อสร้างความรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน หากมีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ใหญ่อาจใช้สีโทนน้ำตาล ขาวดำ หรือกรมท่า เพื่อสร้างความรู้สึกน่าเชื่อถือ ในกรณีที่เป็นกิจกรรมเชิงวิชาการหรือนำเสนอความรู้เป็นสำคัญ

“มีความเป็นทางการ” จะเห็นได้ว่าโปสเตอร์เพื่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่จะให้ความรู้สึกเป็นทางการและน่าเชื่อถือมากกว่า ให้ความรู้สนุกสนานเพลิดเพลิน ด้วยรูปแบบของกิจกรรมโครงการที่มีลักษณะให้ความรู้และเน้นเชิงวิชาการเป็นสำคัญ จึงทำให้เนื้อหาสาระที่บรรจุลงในโปสเตอร์เป็นภาษาวิชาการมากกว่า ใช้ถ้อยคำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ขณะที่โปสเตอร์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามจะให้ความรู้สึกเป็นทางการน้อยกว่า เนื่องจากเน้นการเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ควบคู่กับความสนุกสนานเพลิดเพลิน และมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กและเยาวชน รวมทั้งกลุ่มวัยรุ่นเป็นหลัก ขณะที่กลุ่มเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้แก่กลุ่มนักเรียนนักศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่มาศึกษาดูงานหรือทัศนศึกษากับสถานศึกษา รวมทั้งกลุ่มนักวิชาการและผู้ที่มีความสนใจประวัติศาสตร์ โบราณคดี จึงทำให้ภาพลักษณ์ที่นำเสนอผ่านโปสเตอร์ให้ความรู้สึกเป็นทางการ และมีอัตลักษณ์หลักในการนำเสนอความเป็นไทยผ่านรูปภาพและแบบอักษรที่สะท้อนศิลปวัฒนธรรมประจำชาติที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ขณะที่มิวเซียมสยามมีอัตลักษณ์ที่สะท้อนความร่วมมือและใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอเป็นสำคัญ

จะเห็นได้ว่า โปสเตอร์เป็นสื่อที่ถูกนำมาใช้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งในแทบทุกกิจกรรม เนื่องจากเป็นสื่อที่ผลิตได้ง่ายและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ไม่ยากนัก อีกทั้งต้นทุนในการผลิตก็ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับการใช้สื่อแขนงอื่นเพื่อการประชาสัมพันธ์ ส่วนใหญ่โปสเตอร์จะถูกปิดไว้ภายในพิพิธภัณฑ์และสถานที่ใกล้เคียง รวมทั้งจัดส่งไปพร้อมกับจดหมายเชิญหน่วยงานหรือสื่อมวลชนให้มาร่วมกิจกรรมโครงการ จึงเป็นข้อจำกัดว่าโปสเตอร์มักประชาสัมพันธ์ได้ผลดีกับประชาชนทั่วไปหรือหน่วยงานที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับพิพิธภัณฑ์ แต่สำหรับสถานที่ซึ่งอยู่ห่างไกลออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในต่างจังหวัดหรือถิ่นทุรกันดารย่อมเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากโปสเตอร์ได้ยากมาก เว้นเสียแต่จะมีการถ่ายภาพโปสเตอร์เพื่อนำเสนอผ่านอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์แขนงต่าง ๆ จึงช่วยเพิ่มโอกาสในการรับรู้

ข้อมูลข่าวสารได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น โปสเตอร์จึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการประชาสัมพันธ์ เพราะต้องคำนึงตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบ กำหนดรูปแบบการสื่อสารเพื่อสื่อความหมายไปยังประชาชนทั่วไป และกำหนดรูปแบบการนำเสนอให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมและมีความน่าสนใจควบคู่กันไปด้วย เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประชาสัมพันธ์ผ่านหนังสือและเอกสารนำชมเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

เอกสารนำชมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง ขึ้นอยู่กับนโยบายและความเห็นชอบของผู้บริหารในแต่ละยุคสมัยที่จะกำหนดทิศทางของเอกสารนำชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครว่าจะออกมาในรูปแบบหรือลักษณะใด ซึ่งฝ่ายวิชาการจะเป็นผู้กำหนดเนื้อหาสาระ เลือกรูปภาพ กำหนดสีสันลวดลาย ก่อนที่จะส่งโรงพิมพ์เป็นลำดับสุดท้าย โดยมีฝ่ายธุรการเป็นผู้ดำเนินการจัดจ้างโรงพิมพ์ที่ชนะการประมูล ทั้งนี้ต้องดำเนินการอนุมัติของงบประมาณจากอธิบดีกรมศิลปากรก่อน จากแผ่นพับที่ใส่รายละเอียดการนำชม ประวัติความเป็นมาและอธิบายส่วนจัดแสดงพร้อมภาพประกอบแบบพิมพ์สีวาดคำบนกระดาษจำนวนเพียงไม่กี่หน้าและมีภาษาไทยแค่เพียงอย่างเดียว ไปสู่การเป็นหนังสือนำชมที่พิมพ์สีพร้อมภาพประกอบที่มีความสวยงามประณีตมากยิ่งขึ้น มีคำบรรยายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับผู้เข้าชมทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ทั้งยังมีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความน่าสนใจสำหรับคนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้

เอกสารนำชมปัจจุบันของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ออกแบบโดยศานติชัย โหมดมพงษ์ เจ้าพนักงานพิพิธภัณฑ์ชำนาญการ มีความหนามากถึง 23 หน้า เมื่อเปรียบเทียบกับเอกสารนำชมของพิพิธภัณฑ์ทั่วไปมักมีความหนาเฉลี่ยอยู่ที่ 10-12 หน้า เป็นส่วนใหญ่ แต่วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ต้องการให้เอกสารนำชมมีรายละเอียดของเนื้อหาและข้อมูลเป็นจำนวนมาก เนื่องจากตระหนักดีว่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ และศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ยาก โดยเฉพาะชาวต่างประเทศที่หลายคนไม่มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณคดีไทยมาก่อน ดังนั้น การให้ข้อมูลจึงจำเป็นต้องใส่รายละเอียดเพื่อปูพื้นฐานความเข้าใจและนำเสนอภาพประกอบที่มีสีสันสวยงาม ช่วยทำให้เห็นภาพและรายละเอียดของข้อมูลได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาตั้งแต่หน้าปกของเอกสารนำชมในปัจจุบัน จะพบว่า เป็นภาพบานประตูของพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ โบราณสถานในบริเวณพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ที่สามารถเปิดปิดได้ เมื่อเปิดไปจะพบกับพระพุทธรูปสี่องค์

ตั้งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งประดิษฐานอยู่กับพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ เป็นสัญลักษณ์แทนการต้อนรับเข้าสู่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร อันเป็นแหล่งรวบรวมโบราณสถานและโบราณวัตถุที่มีคุณค่าเป็นจำนวนมาก ด้านบนสุดเป็นตราพระพิฆเนศ สัญลักษณ์ประจำพิพิธภัณฑสถานและกรมศิลปากรผลิตโดยสำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร ใช้สีสันทันในการออกแบบเป็นโทนสีน้ำตาลทองซึ่งเป็นสีที่สะท้อนความเจริญรุ่งเรืองของโบราณสถานและโบราณวัตถุที่มีคุณค่ามาตั้งแต่สมัยโบราณ ปรากฏบนพื้นสีขาวเพื่อให้สามารถเห็นตัวหนังสือและรายละเอียดของลวดลายโบราณวัตถุและโบราณสถานได้อย่างเด่นชัดมากยิ่งขึ้น จากนั้นเป็นการอธิบายหลักปฏิบัติในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน คำอธิบายแผนผังเพื่อชี้ให้เห็นที่ตั้งของส่วนจัดแสดง ส่วนบริการ และส่วนสำนักงาน พร้อมอธิบายประวัติความเป็นมาของการก่อตั้งพิพิธภัณฑสถานและโบราณวัตถุที่มีความสำคัญ ก่อนจะปิดท้ายด้วยรายละเอียดของงานบริการนำชม บริการสื่อทัศนูปกรณ์ ให้ยืมนิทรรศการหมุนเวียนผ่านการออกหนังสือขออนุมัติ บริการให้ยืมภาพถ่ายเพื่อการศึกษาโดยนัดหมาย และบริการแหล่งเรียนรู้ห้องสมุดแก่ประชาชน ทั้งยังมีบริการนำชมเป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศโดยกลุ่มสตรีอาสาสมัครและเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร แสดงอัตราค่าเข้าชมและเวลาเปิดปิด พร้อมระบุสถานที่ตั้งและช่องทางในการติดต่อสื่อสารเพื่อเสนอแนะหรือติชมงานบริการอย่างครบถ้วน (สาณิษฐ์ โหมคสมพงษ์, สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2558)

เมื่อนำเอกสารการนำชมของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มาเทียบเคียงกับเอกสารนำชมของมิวเซียมสยาม พบว่า เอกสารนำชมของมิวเซียมสยามมีจำนวนหน้าและความหนาที่น้อยกว่าของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร การบรรจุรายละเอียดของตัวหนังสือมีน้อยกว่าโดยกล่าวถึงประวัติความเป็นมา ข้อมูลของห้องจัดแสดง และข้อมูลการเยี่ยมชม แต่ไม่ได้มีการอธิบายเกี่ยวกับวัตถุจัดแสดงและอาคารสถานที่เหมือนกับเอกสารนำชมของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เนื่องจากมิวเซียมสยามไม่ได้เน้นการใช้วัตถุจริงเพื่อนำเสนอส่วนใหญ่เป็นเพียงวัตถุจำลองประกอบการจัดแสดงเท่านั้น จึงให้ความสำคัญกับรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความน่าสนใจมากกว่า โดยในเอกสารนำชมของมิวเซียมสยามมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเหมือนกับของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่เขตพระนคร นอกจากนี้ การจัดวางหน้ากระดาษของเอกสารนำชมมิวเซียมสยามมีความแตกต่างไปจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร คือเป็นแนวนอนและมีความกว้างเพื่อสะดวกในการพกพา ขณะที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครจัดวางหน้ากระดาษในแนวตั้ง มีความยาวและแคบมากกว่าแต่พกพาได้สะดวกสบายไม่แตกต่างกัน ส่วนลักษณะกระดาษพิมพ์ด้วยกระดาษมันสีน้ำตาลสวยงาม ด้านเอกสารนำชมของมิวเซียมสยามจะ

พิมพ์ด้วยกระดาษด้าน เน้นสีน้ำตาลเพื่อให้ตัดกับสีแดงอันเป็นสีสัญลักษณ์คนกบแดง ตราประจำ มิวเซียมสยาม ขณะที่ตัวอักษรเป็นสีขาวและมีขนาดเล็ก จึงไม่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน มากนัก อาจไม่สะดวกสบายต่อทัศนวิสัยในการมองเห็นของผู้ที่มีความบกพร่องทางสายตาหรือ ผู้สูงอายุได้ อย่างไรก็ตาม ลักษณะการออกแบบมีความทันสมัยและสามารถสร้างแรงจูงใจให้ คนเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ นอกจากเอกสารนำชมนิทรรศการถาวรของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครแล้ว ยังมีการผลิตเอกสารนำชมนิทรรศการชั่วคราวและนิทรรศการพิเศษที่จัดขึ้นตามปฏิทินกิจกรรมของ พิพิธภัณฑ์อีกด้วย ในกรณีที่เป็นการจัดโครงการขนาดใหญ่หรือมีความสำคัญฝ่ายวิชาการจะเป็น ผู้กำหนดเนื้อหาสาระ เลือกรูปภาพ กำหนดสีสันลวดลาย ก่อนที่จะส่งโรงพิมพ์เป็นลำดับสุดท้าย โดยมีฝ่ายธุรการเป็นผู้ดำเนินการจัดจ้างโรงพิมพ์ที่ชนะการประมูล ทั้งนี้ต้องดำเนินการอนุมัติ ของบประมาณจากอธิบดีกรมศิลปากรก่อน หรือบางครั้งก็ให้ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของกรมศิลปากร และกระทรวงวัฒนธรรมเป็นผู้ดำเนินการให้ทั้งหมด พบว่าส่วนใหญ่จะมีสีสันสวยงาม ลักษณะ การออกแบบมักเน้นวัตถุสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เป็นงานชิ้นสำคัญในนิทรรศการชั่วคราวหรือ นิทรรศการพิเศษนั้น ๆ เช่น เอกสารนำชมของนิทรรศการพิเศษ เรื่อง “เทวสตรี: คติพุทธ พราหมณ์ และความเชื่อในประเทศไทย” เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเทวสตรี พระเทวี พระแม่ที่แสดงออก ผ่านรูปเคารพเนื่องในศาสนา รวมทั้งความเชื่อท้องถิ่นที่สืบเนื่องมาตั้งแต่ครั้งบรรพกาลของไทย ที่ใช้ภาพพระนางปารวตี ศิลปะสมัยสุโขทัย เป็นภาพประกอบในหน้าแรก เนื่องจากมีลักษณะ ทางประติมากรรมที่มีความอ่อนช้อยสวยงามและมีอายุยาวนานจนเกิดคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ส่วนสีสันที่ใช้คือสีม่วงอ่อน อันเป็นสีประจำพระองค์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อเทิดพระเกียรติเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนม์มายุ 80 พรรษา ซึ่งพระองค์ทรงมีความสนพระทัยในงานด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ขณะที่ตัวอักษร ประกอบคำบรรยายมีทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อรองรับผู้เข้าชมที่เป็นคนไทยและ ชาวต่างชาติ ตัวอักษรมีสีดำตัดสลับกับสีพื้นหลังที่เป็นสีม่วงอ่อนทำให้มองเห็นได้อย่างชัดเจน การจัดวางหน้ากระดาษเป็นแบบแนวตั้ง มีความยาวและหน้าแคบ ทำให้สะดวกในการพกพา และมีจำนวนหน้าไม่มากนัก โดยมีการอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลความเชื่อเรื่องเทวสตรีในประเทศไทย พร้อมนำเสนอวัตถุจัดแสดงชิ้นที่มีความสำคัญไว้ในเอกสารนำชมด้วย เป็นต้น

เมื่อนำมาเทียบกับเอกสารนำชมนิทรรศการชั่วคราวและนิทรรศการพิเศษของ มิวเซียมสยาม พบว่า มิวเซียมสยามไม่นิยมจัดพิมพ์เอกสารนำชมฉบับย่อ แต่จะนิยมจัดพิมพ์เป็น หนังสือขนาดเล็กเพื่อใส่รายละเอียดข้อมูลที่อธิบายในส่วนจัดแสดงชั่วคราวไว้หนังสือนี้ สำหรับ บริการผู้เข้าชมที่อาจไม่มีเวลาฉบับบันทึกข้อมูล เมื่อเสร็จสิ้นการเยี่ยมชมแล้วก็สามารถนำหนังสือ

ดังกล่าวกลับไปอ่านศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมที่บ้านได้ โดยการออกแบบหน้าปกจะนำภาพของโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์การจัดนิทรรศการชั่วคราวและนิทรรศการพิเศษมาใช้เป็นหน้าปกหนังสือเพื่อให้เป็นคอลเลกชันเดียวกันทั้งหมด จัดพิมพ์ด้วยกระดาษมันมีสีสันสวยงามน่าสนใจ พร้อมระบุถึงรายชื่อของบุคคลหรือหน่วยงานที่เอื้อเพื่อวัตถุประสงค์แสดง เอื้อเพื่อภาพประกอบ เอื้อเพื่อวิดิทัศน์และผู้แปลเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า การจัดแสดงนิทรรศการชั่วคราวหรือถาวรนั้น ไม่ได้เกิดจากมิวเซียมสยามแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีการประสานความร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมกันสร้างองค์ความรู้ภายในพิพิธภัณฑ์อย่างเป็นทางการ เครื่องข่าย ขณะที่ทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครมีการจัดพิมพ์หนังสือฉบับเล็กเพื่ออำนวยความสะดวกการพกพาด้วยเช่นกัน แต่ไม่ได้ใช้ประกอบการจัดนิทรรศการชั่วคราวและนิทรรศการพิเศษ เพราะจัดพิมพ์ขึ้นในโอกาสพิเศษต่าง ๆ เท่านั้น ตัวอย่างเช่น ในโอกาสขึ้นปีใหม่และในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์และโบราณคดีให้ประชาชนผู้เข้าร่วมกิจกรรม โครงการได้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทยมากยิ่งขึ้น เช่น หนังสือ “พระพุทธรูปวังหน้า พระปฏิมาแห่งแผ่นดิน” เป็นหนังสือที่จัดพิมพ์ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ประจำปี พ.ศ. 2558 ซึ่งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้เปิดให้ประชาชนทั่วไปได้สักการะพระพุทธรูปสำคัญในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้เกิดความรู้เรื่องประวัติความเป็นมา คติการสร้างและคุณค่าทางศิลปกรรมของพระพุทธรูปสำคัญทั้ง 11 องค์ โดยจัดพิมพ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้รับความรู้เกี่ยวกับสาระหลักของกิจกรรม ใช้สีเหลืองเป็นสีหลักในการออกแบบเพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา ตัดสลับกับตัวอักษรที่เป็นสีดำเพื่อให้มองเห็นได้อย่างชัดเจน ทั้งยังมีภาพประกอบของวัตถุจัดแสดงขึ้นสำคัญที่เห็นรายละเอียดและความงดงามทางศิลปกรรมได้เสมือนองค์จริง เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าในยุคเริ่มแรกของการจัดตั้งฝ่ายประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กรของทั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และมิวเซียมสยามต่างใช้สื่อกระแสหลักเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการดำเนินกิจกรรม โครงการของทางพิพิธภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ และการออกหนังสือแจ้งไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวบุคคลและหน่วยงานโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “หนังสือพิมพ์” ถือเป็นสื่อที่ถูกนำมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของทั้งสองพิพิธภัณฑ์เป็นหลัก เนื่องจากในช่วงแรกของการริเริ่มงานประชาสัมพันธ์หรือการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ ประชาชนและกลุ่มเป้าหมายต้องการทราบรายละเอียดและข้อมูลเป็นจำนวนมาก เพื่อสร้างความรับรู้และทำความรู้จักกันระหว่างพิพิธภัณฑ์และประชาชน โดยมีสื่อมวลชนกระแสหลักเป็นสื่อกลางในการสร้างความรับรู้และสร้างแรงจูงใจ

ให้คนต้องการมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ สื่อกระแสหลักยังมีประโยชน์ในการสร้างความรับรู้ของผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารได้เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์หัวหลักของประเทศ สถานีโทรทัศน์ในเครือข่ายโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย และสถานีวิทยุคลื่นหลักที่มีผู้รับฟังเป็นจำนวนมาก จะเห็นได้ว่า ในยุคเริ่มต้นของงานประชาสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กรของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งจะส่งเอกสารไปเชิญชวนให้สื่อมวลชนกระแสหลักหลายแห่งมาทำข่าวเพื่อบอกต่อข่าวสารสู่ประชาชน อย่างไรก็ตาม กลับพบปัญหาหลักว่าข่าวสารด้านงานพิพิธภัณฑ์ไม่ค่อยมีสื่อสารมวลชนให้ความสนใจมาทำข่าวมากเท่าที่ควร เนื่องจากวัฒนธรรมการเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ในประเทศไทยยังไม่มีความยั่งยืนและอยู่ในระดับมโนสำนึกมากเท่าที่ควร ดังนั้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์จึงใช้วิธีการจัดจ้างบริษัทเพื่อการโฆษณาที่มีฐานข้อมูลของสื่อมวลชนทุกแขนงและมีสื่อมวลชนอยู่ในเครือข่ายเป็นจำนวนมาก จึงช่วยให้ประสิทธิภาพในการเชิญชวนมาทำข่าวกิจกรรมโครงการของทางพิพิธภัณฑ์ได้ผลมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนโยบายหลักของมิวเซียมสยามคือการประชาสัมพันธ์ควบคู่กันไปที่สื่อกระแสหลักและสื่อสังคมออนไลน์ เนื่องจากตระหนักดีกว่า สื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลมากต่อความคิด พฤติกรรม และการตัดสินใจของผู้คนในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากมีความสะดวกรวดเร็วและมีต้นทุนในการประชาสัมพันธ์ค่อนข้างน้อยมาก เมื่อเทียบกับการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อกระแสหลักแค่เพียงอย่างเดียวซึ่งต้องใช้งบประมาณในการประชาสัมพันธ์ค่อนข้างมาก ขณะที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ยังคงใช้สื่อกระแสหลักในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารขององค์กรเป็นสำคัญ และมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ด้วยแต่มีเพียงแค่ 2 ชนิดเท่านั้นคือ เว็บบอร์ดและเฟซบุ๊ก

ขณะที่แอปพลิเคชันไลน์ อินสตาแกรม และทวิตเตอร์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ยังไม่มีการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อสังคมออนไลน์เหล่านี้ เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ของบุคลากรหน่วยงานประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นข้าราชการและพนักงานของรัฐเป็นส่วนใหญ่ ที่ทำงานในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมาเป็นเวลานาน ขณะที่บุคลากรที่เป็นคนรุ่นใหม่จะต้องไปปฏิบัติงานในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ส่วนท้องถิ่นตามภูมิภาคต่าง ๆ ก่อนเพื่อสั่งสมประสบการณ์ให้มากพอก่อนที่จะมาปฏิบัติหน้าที่ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครได้ นอกจากนี้ บุคลากรเหล่านี้ไม่ได้มีหน้าที่รับผิดชอบเฉพาะงานด้านการประชาสัมพันธ์แค่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังต้องรับผิดชอบงานด้านบริการ การศึกษาและงานนำชมควบคู่กันไปด้วย ทำให้ไม่สามารถพัฒนางานสื่อสารองค์กรและ

การประชาสัมพันธ์ได้อย่างเต็มที่ ไม่ต่างอะไรจากมิวเซียมสยามที่บุคลากรไม่ได้มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านสื่อสารองค์กรแค่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องรับผิดชอบงานสื่อสารการตลาดควบคู่กันไปด้วย ที่สำคัญบุคลากรดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งยังมีจำนวนค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับภาระงานด้านการประชาสัมพันธ์ที่ค่อนข้างมาก แต่ไม่สามารถเปิดรับบุคลากรใหม่เข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระงานได้ เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องงบประมาณของมิวเซียมสยามและนโยบายการรับบุคลากรของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งสังกัดกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ที่ใช้ระยะเวลายาวนานกว่าจะมีการเปิดรับสมัครเพื่อสอบบรรจุเข้าเป็นข้าราชการหรือพนักงานรัฐของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงรูปแบบประชาสัมพันธ์ครั้งใหญ่ของมิวเซียมสยามเกิดขึ้นจากการปฏิรูปความคิดของบุคลากรหัวก้าวหน้าของมิวเซียมสยามที่มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร เพื่อต้องการปรับปรุงพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้วยสื่อกระแสหลักแบบเดิมที่ต้องใช้ต้นทุนสูงมาเป็นการสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ควบคู่กันไปด้วย ซึ่งเป็นสื่อที่มีค่าใช้จ่ายเป็นต้นทุนน้อยมาก แล้วนำเสนอเรื่องดังกล่าวเป็นแผนปฏิรูปการประชาสัมพันธ์ต่อฝ่ายบริหารของพิพิธภัณฑ์ซึ่งได้รับการอนุมัติเห็นชอบ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้มาจนถึงปัจจุบัน แตกต่างจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ที่ทั้งบุคลากรและฝ่ายบริหารยังไม่ปฏิรูปเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้เกิดความน่าสนใจและเป็นไปตามความสามารถด้านเทคโนโลยีการสื่อสารตามยุคสมัย ทำให้ไม่เกิดสัมฤทธิ์ผลในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้มากเท่าที่ควร ทั้งนี้ แรงจูงใจที่มิวเซียมสยามได้สร้างขึ้นผ่านช่องทางการสื่อสารแขนงต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ที่ได้รับการออกแบบให้มีความทันสมัย สร้างสรรค์ และสามารถเสพข้อมูลข่าวสารผ่านรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างหลากหลายได้อย่างน่าสนใจ ทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว อินโฟกราฟฟิค แอนิเมชัน และการลิงค์เชื่อมต่อไปยังพิพิธภัณฑ์หรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งยังอัพเดทข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ ขณะที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีรูปแบบเว็บไซต์ที่ได้พัฒนาให้น่าสนใจไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เป็นการนำเสนออัตลักษณ์แนววัฒนธรรมประเพณีแบบอนุรักษ์นิยมและร่วมสมัยที่ผสมผสานกันได้อย่างลงตัว แต่ยังคงขาดความต่อเนื่องในการอัพเดทข้อมูลข่าวสารให้มีความเป็นปัจจุบันอยู่ ขณะที่เฟซบุ๊กของมิวเซียมสยาม มีความพยายามนำเสนอกิจกรรมพิเศษเพื่อจูงใจให้สมาชิกเฟซบุ๊กสนใจมาเข้าร่วมกิจกรรม โครงการที่ทางมิวเซียมสยามได้ริเริ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังนำเสนอด้วยภาพนิ่ง

ภาพเคลื่อนไหว และสามารถเชื่อมโยงไปยังเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ ที่มีวิวัฒนาการ
ได้รื้อเริ่มขึ้นอย่างเป็นระบบ

ตรงกันข้ามกับเฟซบุ๊กของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ที่มีการอัพเดทข้อมูล
ข่าวสารของพิพิธภัณฑ์อย่างต่อเนื่องเช่นกัน แต่ยังคงขาดการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารให้มีความ
ความสัมพันธ์กันภายใต้ระบบสื่อสังคมออนไลน์อยู่ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
ยังไม่ได้ใช้อินสตราแกรม ทวิตเตอร์ แอปพลิเคชันไลน์ และการอัปโหลดข้อมูลผ่านยูทูปเหมือนกับ
มิวเซียมสยาม จึงทำให้ความน่าสนใจในการเข้าชมข้อมูลของประชาชนทั่วไปขาดความต่อเนื่อง
เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์แต่ละประเภทจะตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของ
กลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น อินสตราแกรมเหมาะสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่สนใจ
การถ่ายภาพนิ่ง สามารถนำเสนอภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมโครงการผ่านภาพถ่ายที่มีความ
สวยงามและสามารถนำเสนอได้อย่างน่าสนใจ เข้าทำนองที่ว่า “หนึ่งภาพสามารถสื่อสารได้
ล้านความหมาย” ขณะที่ทวิตเตอร์เหมาะสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่สนใจธรรมชาติของการสื่อสาร
ได้อย่างรวดเร็วและรู้เท่าทันความเคลื่อนไหวของข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลา สำหรับยูทูปเป็น
สื่อสังคมออนไลน์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่นิยมเสพข้อมูลข่าวสารผ่านภาพวิดีโอและ
ภาพเคลื่อนไหว โดยเฉพาะกรณีที่ไม่สามารถเดินทางไปเข้าร่วมกิจกรรมโครงการได้ เพื่อสร้าง
บรรยากาศเสมือนได้เข้าไปมีส่วนร่วมจริง เป็นต้น

**อุปสรรคปัญหาในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อ
การเรียนรู้ของมิวเซียมสยาม**

ถึงแม้ว่ามิวเซียมสยามจะได้รับการยอมรับว่ามีระบบการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูล
ข่าวสารทั้งจากบุคลากรภายในและประชาชนทั่วไปจากภายนอกในระดับที่น่าพึงพอใจ อย่างไรก็ตาม
ก็ตาม โครงสร้างการบริหารจัดการ แผนงานประชาสัมพันธ์และรูปแบบการสื่อสารยังคงมีอุปสรรค
ปัญหาที่ต้องปรับปรุงพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป ดังสามารถจำแนกพิจารณาได้ต่อไปนี้

1. อุปสรรคปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างงานประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กรของมิวเซียม
สยาม

โครงสร้างของฝ่ายสื่อสารและการตลาดของมิวเซียมสยามแบกรับหน้าที่
ความรับผิดชอบถึงสองส่วนด้วยกัน โดยจำแนกเป็นภาระหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูล
ข่าวสารโดยตรงและภาระหน้าที่ด้านพัฒนาธุรกิจและการตลาดเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนบุคลากร
ที่อยู่ในโครงสร้างทรัพยากรบุคคลในสายงานดังกล่าวยังถือว่าน้อยเมื่อเทียบกับภาระงาน
ที่ได้รับมอบหมาย กล่าวคือ แผนกพัฒนาธุรกิจและการตลาด ซึ่งรวมเอาแผนกบริหารงานร้านค้า
เข้าไว้ด้วยมีเจ้าหน้าที่จำนวน 3 อัตรา และผู้ช่วยเจ้าหน้าที่อีก 3 อัตรา ส่วนแผนกสื่อสารและ

ประชาสัมพันธที่รวมเอาแผนกสื่อและสิ่งพิมพ์เข้าไว้ด้วยมีเจ้าหน้าที่จำนวน 3 อัตรา ตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าหน้าที่อีก 1 อัตรา และผู้ช่วยปฏิบัติงานด้านธุรการจำนวน 1 อัตรา ถือว่ามีจำนวนน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับภาระงานทั้งหมด ก็ต้องประชาสัมพันธเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กร และประชาสัมพันธเพื่อเผยแพร่กิจกรรม โครงการของมิวเซียมสยามควบคู่กันไปด้วย

ซึ่งตามอัตรากำลังแล้วต้องมีบุคลากรสนับสนุนถึง 6 คนจึงจะพอเพียงพอต่อการรองรับภาระงานได้อย่างครอบคลุมครบถ้วน ทั้งนี้หัวหน้าฝ่ายสื่อสารและการตลาดเผยว่าบุคลากรอีก 2 ตำแหน่ง ที่มีความจำเป็นคือ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธอาวุโส และเจ้าหน้าที่ด้านงานกราฟฟิคอีก 1 ตำแหน่ง ในปัจจุบันมีผู้รับผิดชอบงานด้านกราฟฟิคแค่เพียงคนเดียว มีผู้รับผิดชอบด้านงานสื่อสารออนไลน์ 1 คน แต่ไม่หมายรวมถึงงานบันทึกภาพเคลื่อนไหว จึงต้องจัดจ้างช่างบันทึกภาพวิดีโอจากหน่วยงานภายนอกมาทำหน้าที่ดังกล่าว เนื่องจากผู้บันทึกภาพหนึ่งต้องรับผิดชอบงานในส่วนนี้ที่ต้องเก็บรายละเอียดบรรยากาศการดำเนินกิจกรรมโครงการให้ได้มากที่สุด จึงไม่สามารถแบกรับภาระงานบันทึกภาพเคลื่อนไหวเพิ่มเติมได้ ด้วยความจำกัดเรื่องจำนวนบุคลากรทำให้บางครั้งมิวเซียมสยามต้องใช้บริการบริษัทผู้ว่าจ้างดำเนินการประชาสัมพันธจากภายนอกเข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระอย่างไรก็ตาม มิวเซียมสยามได้ทยอยรับบุคลากรเข้ามาปฏิบัติงานด้านประชาสัมพันธ ซึ่งต้องการผู้ที่มีประสบการณ์และมีความรู้ความเชี่ยวชาญในสายงานดังกล่าวในระดับดีมาก จึงเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาแบบค่อยเป็นค่อยไปภายใต้เงื่อนไขของงบประมาณที่องค์กรจะได้รับการจัดสรรมาในแต่ละปี จึงกล่าวได้ว่า อุปสรรคปัญหาด้านบุคลากรงานประชาสัมพันธและสื่อสารองค์กรที่มีจำนวนน้อยยังไม่ส่งผลกระทบต่อระบบบริหารจัดการด้านงานประชาสัมพันธของมิวเซียมสยามมากนัก เพราะระบบประชาสัมพันธยังสามารถดำเนินการต่อไปได้ภายใต้แรงขับเคลื่อนของบุคลากรเท่าที่มีอยู่ซึ่งจัดแบ่งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบตามกำลังความสามารถสลับปรับเปลี่ยนกันไป

ทั้งนี้ หากพิจารณาในแง่แผนการประชาสัมพันธจะพบว่า มิวเซียมสยามยังไม่มีแผนงานประชาสัมพันธแบบเป็นเอกเทศ แต่ยังรวมอยู่กับแผนงานใหญ่ตามปีงบประมาณขององค์กร ซึ่งตามหลักบริหารจัดการที่มีคุณภาพ พิพธิภัณฑ์ควรมีแผนปฏิบัติงานในแต่ละด้าน ไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นแผนการเงินงบประมาณ แผนการประชาสัมพันธ แผนงานบริหารความเสี่ยง เป็นต้น ซึ่งถือเป็นแผนย่อยที่แตกแขนงออกมาจากแผนใหญ่สำหรับใช้ในแต่ละส่วนงานอย่างชัดเจน โดยระบุตั้งแต่โครงสร้างการบริหารงานของฝ่ายประชาสัมพันธ กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจไว้อย่างชัดเจน ระบุหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากร งบประมาณที่ใช้ในการประชาสัมพันธ ปฏิทินกิจกรรมประจำปีที่งานประชาสัมพันธต้องรับผิดชอบ ระบุอุปสรรคปัญหาจากการปฏิบัติงานในปีที่ผ่านมาพร้อมแนวทางแก้ไขปัญหา เป็นต้น เพื่อให้บุคลากรมีความตระหนักรู้

ร่วมกันว่าจะดำเนินการประชาสัมพันธ์อย่างไรในแต่ละปี เพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ที่พัฒนาขึ้นแบบปีต่อปี ผ่านการประชุมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดทิศทางในการประชาสัมพันธ์ หน่วยงานร่วมกัน โดยมีทั้งบุคลากรภายใน บุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านงานประชาสัมพันธ์จากภายนอก ประชาชนทั่วไป และฝ่ายประชาสัมพันธ์จากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มาช่วยด้วยช่วยกันเสนอแนะ ความคิดเห็นในการประชุมเพื่อกำหนดแผนปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ขององค์กรเป็นประจำทุกปี อย่างไรก็ตาม แม้มีวิสัยทัศน์จะยังไม่มีความชัดเจนของหน่วยงานอย่างเป็นทางการเป็นเอกเทศ แต่ก็ไม่ใช่อุปสรรคปัญหาในการปฏิบัติงานมากนัก เพราะอาศัยหลักการปฏิบัติงานด้วยระบบทีม และมีการประชุมหารือทั้งก่อนและหลังปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ทุกครั้ง แต่บุคลากรด้าน ประชาสัมพันธ์ได้แสดงความรู้สึกเห็นชอบหากหน่วยงานจะมีการกำหนดแผนปฏิบัติงานดังกล่าว อย่างชัดเจน เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบและมีหลักฐานอ้างอิงการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการ

2. อุปสรรคปัญหาเกี่ยวกับการจูงใจให้สื่อมวลชนกระแสหลักมาทำข่าวประชาสัมพันธ์ ให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมิวเซียมสยาม

เป็นที่ทราบกันดีว่าวัฒนธรรมการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานของไทยยังไม่เข้มข้นในระดับ มโนสำนึกให้เป็นความนิยมเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตเหมือนกับที่อารยประเทศ หลายแห่งได้ปลูกฝังให้พลเมืองของตนเองเกิดคุณลักษณะรักการเรียนรู้นอกห้องเรียน ซึ่งวัตถุประสงค์หลักในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานของไทยส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามคำสั่ง หรือกฎระเบียบของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ตามหลักสูตรการเรียนการสอน ผ่านการศึกษาดูงานหรือทัศนศึกษา แต่สำหรับกรณีใช้เวลาวางให้เกิดประโยชน์ด้วยการเดินทาง ไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานถือว่ายังมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนพิพิธภัณฑสถาน ในประเทศไทยที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเป็นสาเหตุให้สื่อมวลชนหลากหลายแขนงที่ได้รับข้อมูล ข่าวสารเชิญชวนให้ไปทำข่าวประชาสัมพันธ์กิจกรรม โครงการที่ทางพิพิธภัณฑสถานได้รับเริ่มขึ้น ไม่ค่อยประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพึงพอใจ ดังกรณีของมิวเซียมสยามที่ถึงแม้จะมีแนวทาง ในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานด้วยกระบวนการและวิธีการต่าง ๆ มากมาย แต่ก็ยังไม่สามารถจูงใจให้สื่อมวลชนมาช่วยเผยแพร่ข่าวสารได้มากพอ ดังนั้น ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของ มิวเซียมสยามจึงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อแก้ไขปัญหาจากสภาพการณ์ดังกล่าว เริ่มตั้งแต่ การพยายามเชิญชวนผ่านสื่อหลากหลายช่องทางให้ได้มากที่สุดเพื่อประโยชน์ในการสร้างความรับรู้ของสื่อมวลชนแต่ละแห่งได้ทราบกำหนดการและรูปแบบการจัดงานอย่างต่อเนื่อง

ไม่ว่าจะเป็นทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ จากการส่งโทรสาร การโทรศัพท์ไปเชิญชวน การส่งข้อความผ่านแอปพลิเคชันไลน์ส่วนตัว หรือแม้แต่การเดินทางไปประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้วยตนเองถึงสำนักงานสื่อมวลชน

นอกจากนี้การใช้ศิลปินคาราหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงมาเป็นแม่เหล็กดึงดูดให้สื่อมวลชนสนใจมาทำข่าวและดึงดูดประชาชนทั่วไปให้มาร่วมงานมากยิ่งขึ้น ก็เป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่ใช้ดึงดูดความสนใจให้คนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากศิลปินคาราและบุคคลที่มีชื่อเสียงมีอิทธิพลทั้งต่อความคิดและพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลในสังคม ดังนั้นการให้บุคคลเหล่านี้ช่วยชี้แนะและเสนอแนะแนวทางในการเรียนรู้ในห้องเรียนภายในพิพิธภัณฑ์ได้ช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้กับการดำเนินกิจกรรม โครงการของมิวเซียมสยามมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม แนวคิดหลักในการดำเนินกิจกรรมและโครงการในแต่ละครั้งจะต้องมีความร่วมสมัย มีความคิดสร้างสรรค์ ผ่านรูปแบบการนำเสนอได้อย่างน่าสนใจ ไม่ซ้ำแบบของพิพิธภัณฑ์อื่นหรือมีความเป็นวิชาการมากจนเกินไป แต่แฝงความรู้ผ่านกระบวนการคิดและใช้วิจารณ์จากตัวผู้เข้าชมเอง ไม่ว่าจะเป็นความน่าสนใจของวัตถุจัดแสดง ความน่าสนใจของกิจกรรมการแสดง ความน่าสนใจจากการนำชม รวมทั้งการนำเสนอมุมมองความคิดแบบใหม่เพื่อให้สื่อมวลชนสามารถนำไปต่อยอดตีแผ่ให้ประชาชนได้รับความรู้ ซึ่งผลตอบรับจากความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวของมิวเซียมสยาม ปรากฏว่า มียอดผู้เข้าชมเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ หลังจากปฏิรูปเปลี่ยนแปลงวิธีการนำเสนอกิจกรรมให้น่าสนใจ ขณะที่สื่อมวลชนก็ให้ความสนใจมาทำข่าวมากกว่าช่วงเวลาที่เน้นกิจกรรมโครงการที่มีเนื้อหาสาระเชิงวิชาการ หรือใช้วิธีการนำเสนอแบบเดิมที่ขาดความคิดสร้างสรรค์และแปลกใหม่

3. อุปสรรคปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ด้วยเว็บไซต์ของมิวเซียมสยาม

เว็บไซต์ของมิวเซียมสยามแม้จะได้รับการออกแบบและพัฒนาให้มีความร่วมสมัยและนำเสนอข้อมูลในหลากหลายรูปแบบ ทั้งภาพนิ่ง กราฟฟิกและภาพเคลื่อนไหว แต่สิ่งที่มองข้ามไปคือการใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษในการสื่อสารกับผู้เข้าชม เนื่องจากเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามสามารถเข้าชมได้เฉพาะภาษาไทยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ทำให้มีข้อจำกัดเรื่องภาษาในการสื่อสารที่มีเพียงเฉพาะคนไทยเท่านั้นที่สามารถเข้าใจถึงเนื้อหาสาระที่เว็บไซต์ของมิวเซียมสยามต้องการสื่อสาร ขณะที่ผู้เข้าชมชาวต่างชาติไม่สามารถสืบค้นฐานข้อมูลหรือองค์ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับมิวเซียมสยามได้ ทั้งที่ฟังก์ชันที่ตั้งของมิวเซียมสยามอยู่ในเขตพระนคร ซึ่งมีนักท่องเที่ยวต่างชาติอยู่เป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่าสถิติที่ผ่านมาจะบ่งชี้ให้เห็นว่าผู้เข้าชมมิวเซียมสยามส่วนใหญ่เป็นชาวไทย อย่างไรก็ตาม ควรมีการขยายกลุ่มเป้าหมายที่เป็นชาวต่างชาติเพิ่มเติมด้วยการบรรจุข้อมูลที่เป็นภาษาอังกฤษ เพื่อยกระดับมาตรฐานของเว็บไซต์ให้มีความเป็น

สากลมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่า เว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์ในหลากหลายประเทศนอกจากภาษาประจำชาติและภาษาอังกฤษแล้ว บางแห่งยังให้ความสำคัญไปถึงภาษาหลักที่ใช้สื่อสารในสังคมโลกอีกด้วย เช่น ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษารัสเซีย เป็นต้น เพราะตระหนักดีว่าปัจจุบันเป็นโลกแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ยิ่งพิพิธภัณฑ์มีการพัฒนาข้อมูลเพื่อการสื่อสารด้วยภาษาในภูมิภาคอาเซียน ยิ่งทำให้พิพิธภัณฑ์ของไทยพร้อมรับสู่การสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมดังกล่าวด้วย อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันคณะกรรมการบริหารมิวเซียมสยาม และงานสื่อสารองค์กรและจัดการความรู้ได้ร่วมมือกันปรับปรุงพัฒนาเว็บไซต์ของมิวเซียมสยาม ทั้งระบบตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา เนื่องจากพิจารณาเห็นว่าประสิทธิภาพในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารหลายประการในเว็บไซต์มีความบกพร่อง และไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนทั่วไปหรือผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้อย่างครบถ้วน ดังนั้น ผู้อำนวยการมิวเซียมสยามจึงได้กำหนดนโยบายให้เว็บไซต์ของมิวเซียมสยามภาพลักษณ์ใหม่ที่เปิดใช้งานจริงในปี พ.ศ. 2559 ให้เป็นฐานข้อมูลด้านพิพิธภัณฑ์ที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลของพิพิธภัณฑ์ทั้งภาครัฐบาล เอกชน และระดับท้องถิ่นในทุกภูมิภาคของประเทศไทยเอาไว้ให้ได้มากที่สุด สำหรับเป็นแม่ข่ายหลักในการเชื่อมโยงข้อมูลไปยังเว็บไซต์หรือข้อมูลของพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ประชาชนได้รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารในแวดวงพิพิธภัณฑ์จากทั่วทุกมุมโลก ทั้งยังจัดทำระบบการเรียนรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์หรือ E-Learning เพื่อสร้างโอกาสให้แก่เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในถิ่นทุรกันดารซึ่งไม่สามารถเดินทางเข้ามาที่มิวเซียมสยามได้ สามารถเข้าถึงความรู้เรื่องพิพิธภัณฑ์ผ่านพิพิธภัณฑ์แบบเสมือนจริง มีการรวบรวมภาพเคลื่อนไหวจากการดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของมิวเซียมสยามให้ได้รับชมเสมือนเข้าร่วมในเหตุการณ์ดังกล่าวด้วยตนเอง มีการนำเสนอข้อมูลของวัตถุจัดแสดงทั้งในนิทรรศการแบบถาวร แบบชั่วคราว และนิทรรศการพิเศษ เพื่อให้ผู้ที่จะเดินทางมาเข้าชมนิทรรศการเหล่านี้ได้ศึกษาวัตถุจัดแสดงก่อนล่วงหน้า จนเกิดแรงจูงใจที่จะมาสัมผัสประสบการณ์กับวัตถุจัดแสดงจริง มีการรวบรวมหนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์ที่ให้ความรู้เรื่องระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ ศาสตร์พิพิธภัณฑ์ศึกษา และองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมไว้อย่างครบถ้วน นอกจากนี้ยังมีการจัดทำระบบห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำหนังสือที่มีอยู่ในห้องคลังความรู้ของมิวเซียมสยามมารวบรวมเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้ามาอ่านหนังสือเพื่อศึกษาหาความรู้ได้ผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์ ส่วนกรณีที่มีการเสวนาทางวิชาการจะมี

การถ่ายทอดสดผ่านเว็บไซต์เพื่อให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่สะดวกเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมสามารถรับชมภาพกิจกรรมได้ผ่านหน้าจอมพิวเตอร์ เป็นต้น

4. อุปสรรคปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ด้วยเฟซบุ๊กแฟนเพจของมิวเซียมสยาม ช่วงเริ่มต้นประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของมิวเซียมสยามเริ่มต้นใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจเป็นช่องทางในการสื่อสารลำดับต้น ๆ ที่นำมาสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ ซึ่งอุปสรรคปัญหาแรกที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามพบคือการตั้งค่าการใช้งานแบบโปรไฟล์สามารถรองรับจำนวนสมาชิกได้ไม่เกิน 5,000 คนเท่านั้น หากเกินกว่านั้นจะเปลี่ยนสถานะจาก “คำขอเป็นเพื่อน” ให้เป็น “การติดตาม” แทน ส่วนแบบกลุ่มสามารถรองรับจำนวนสมาชิกได้ไม่เกิน 50,000 คน เพราะมีเป้าหมายในการติดต่อสื่อสารเฉพาะกับสมาชิกภายในกลุ่มเป็นหลัก โดยสามารถตั้งค่าความเป็นส่วนตัวได้หลายระดับ กล่าวคือ “แบบเปิด” ทุกคนสามารถมองเห็นกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม และข้อมูลข่าวสารที่สมาชิกกลุ่มโพสต์ได้อย่างเปิดเผย ต่อมาคือ “แบบปิด” ทุกคนสามารถมองเห็นกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม แต่มีเฉพาะสมาชิกเท่านั้นที่สามารถเห็นข้อมูลข่าวสารที่สมาชิกกลุ่มโพสต์ได้ และสุดท้าย “แบบลับ” เฉพาะสมาชิกกลุ่มเท่านั้นที่สามารถมองเห็นกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม และข้อมูลข่าวสารที่สมาชิกกลุ่มโพสต์ได้ ในขณะที่แบบแฟนเพจสามารถรองรับจำนวนสมาชิกได้แบบไม่จำกัด เหมาะสำหรับองค์กรหรือหน่วยงานที่มุ่งเน้นการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มคนจำนวนมาก จึงเป็นเหตุผลให้ผู้ดูแลระบบเฟซบุ๊กของมิวเซียมสยามเลือกวิธีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารกิจกรรมความเคลื่อนไหวของพิพิธภัณฑ์ผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจเป็นหลัก หลังจากนั้นมิวเซียมสยามก็สามารถจัดอุปสรรคปัญหาเรื่องข้อจำกัดของปริมาณกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวในข้างต้นไปได้ด้วยดี

5. อุปสรรคปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ด้วยอินสตาแกรมของมิวเซียมสยาม ฝ่ายประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กรของมิวเซียมสยามมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบบันทึกภาพนิ่งสำหรับการประมวลผลภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมโครงการเป็นประจำอยู่แล้ว โดยรูปภาพมีจำนวนมากที่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ จึงเกิดปัญหาว่าทรัพยากรรูปภาพที่เป็นต้นทุนทางการสื่อสารของมิวเซียมสยามยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า ดังนั้นบุคลากรของฝ่ายประชาสัมพันธ์จึงได้คิดแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการนำสื่อสังคมออนไลน์ที่มีจุดเน้นจุดเด่นเรื่องการสื่อสารข้อมูลข่าวสารผ่านภาพนิ่งอย่างอินสตาแกรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ ถือได้ว่าการริเริ่มเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านอินสตาแกรมของมิวเซียมสยามเป็นการใช้รูปภาพที่มีอยู่ในคลังข้อมูลให้เกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากเป็นโปรแกรมเพื่อการนำเสนอข้อมูลและเผยแพร่ข่าวสารผ่านรูปภาพโดยเฉพาะ ดังนั้นผู้ดูแลระบบจึงพยายามสร้างแรงจูงใจให้รูปภาพที่นำเสนอเกิดความน่าสนใจมากที่สุด เพื่อจูงใจให้

ประชาชนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ที่มิวเซียมสยาม โดยใช้เทคนิคการตกแต่งรูปภาพให้เกิดความสวยงาม ซึ่งหนึ่งภาพจะต้องสามารถสื่อความหมายให้เป็นที่มาวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ทั้งยังคำนึงถึงการสื่อความหมายของภาพไปยังกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรม โครงการนั้นด้วย หากกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กและเยาวชน ภาพที่น่าเสนอจะต้องแสดงออกถึงความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นภาพการเรียนรู้ที่น่าสนใจไม่เบื่อหน่าย แต่ถ้ากลุ่มเป้าหมายเป็นสมาชิกในครอบครัว ภาพจะต้องสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกในครอบครัว และแสดงออกให้เห็นถึงความรักความอบอุ่นของสถาบันครอบครัวเป็นหลัก กรณีที่กลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการ นักเรียนนักศึกษาหรือเป็นกิจกรรมเชิงวิชาการ ภาพจะต้องสะท้อนให้เห็นว่าการมาร่วมกิจกรรมจะได้รับความรู้กลับไปและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ จึงกล่าวได้ว่าการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านรูปภาพในอินสตาแกรมเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่มิวเซียมสยามจะต้องสื่อสารให้ตอบโจทยกับความต้องการมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ของกลุ่มเป้าหมายให้ได้มากที่สุด เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ (หนังสือพิมพ์แนวหน้า, 6 มกราคม 2557)

6. อุปสรรคปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ด้วยแอปพลิเคชันไลน์ของมิวเซียมสยาม ก่อนหน้านี้งานสื่อสารองค์กรและจัดการความรู้และคณะกรรมการบริหารของ

มิวเซียมสยามได้เคยหารือกับผู้แทนของบริษัทไลน์ในประเทศไทยเพื่อจัดทำแอปพลิเคชันไลน์ของมิวเซียมสยามโดยเฉพาะ เพื่อสร้างฐานข้อมูลของผู้รับข้อมูลข่าวสารเป็นจำนวนมาก ทั้งยังมีสติ๊กเกอร์ไลน์ที่ออกแบบมาเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนทั่วไปได้ดาวน์โหลดฟรี เพื่อเข้ามาเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของไลน์มิวเซียมสยาม นอกจากนี้ ไอดีไลน์ของมิวเซียมสยามจะเข้าถึงได้ง่ายมากยิ่งขึ้น แต่มีค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงบริการดังกล่าวเป็นเงินจำนวนกว่า 3 ล้านบาท ซึ่งถือว่าสูงเกินกว่างบประมาณที่ทางมิวเซียมสยามได้กำหนดไว้ ทำให้โครงการดังกล่าวถูกยกเลิกไป จึงต้องใช้กระบวนการประชาสัมพันธ์ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ตามปกติ ซึ่งมีข้อจำกัดในการส่งข้อมูลประชาสัมพันธ์ได้ไม่เกินเดือนละ 5 ครั้ง ทำให้ผู้รับข้อมูลข่าวสารได้น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนกิจกรรมโครงการที่มิวเซียมสยามต้องการประชาสัมพันธ์ แต่ในส่วนของการเผยแพร่ข้อมูลบนโซเชียลมีเดียของมิวเซียมสยามสามารถอัพเดทได้อย่างไม่จำกัด โดยขณะนี้ มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 3,692 คน ถือว่าเป็นจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับปริมาณผู้ใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ในเขตกรุงเทพมหานครและประเทศไทยในภาพรวม ดังนั้น มิวเซียมสยามจึงพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการสร้างแรงจูงใจด้วยการให้คุกกี้เพื่อเข้าชมพิพิธภัณฑ์ฟรีได้ 1 ครั้ง โดยทันทีที่ได้ร่วมเป็นสมาชิกไลน์ของมิวเซียมสยามจะปรากฏข้อความว่าหลังจากนี้สมาชิกจะได้ติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวในการดำเนินกิจกรรม โครงการของทางพิพิธภัณฑ์พร้อมรับ

คู่มือเข้าชมมิวเซียมสยามโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายได้หนึ่งครั้ง โดยสมาชิกไลน์สามารถดาวน์โหลดคู่มือแล้วพิมพ์เอกสารไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่ของมิวเซียมสยามเพื่อเข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้ฟรี ซึ่งเอกสารจะระบุคำแนะนำในการใช้สิทธินี้ว่า กรุณาแสดงหน้าคู่มือกับเจ้าหน้าที่ก่อนเข้าชมมิวเซียมสยาม เมื่อได้รับบัตรเข้าชมแล้วเจ้าหน้าที่จะขอกดปุ่มยกเลิกคู่มือจากหน้าจอโทรศัพท์มือถือของสมาชิกไลน์มิวเซียมสยาม ซึ่งคู่มือสามารถใช้ได้หนึ่งครั้งต่อหนึ่งสิทธิ์เท่านั้น และจะกำหนดขอบเขตระยะเวลาที่สามารถใช้สิทธินี้ไว้ด้วย

ส่วนอุปสรรคปัญหาต่อมาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ด้วยแอปพลิเคชันไลน์ของมิวเซียมสยาม จะเห็นได้ว่า ผู้ดูแลระบบได้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการที่ทางพิพิธภัณฑ์ได้ริเริ่มขึ้นทั้งที่เป็นรูปภาพและข้อความ แต่สำหรับวิดีโอภาพเคลื่อนไหวหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สนทนากันผ่านเสียงยังมีน้อยมาก อย่างไรก็ตาม มิวเซียมสยามพยายามชี้้นำให้เห็นว่าการรับข้อมูลข่าวสารผ่านภาพเคลื่อนไหวที่มีคุณภาพ ผู้เข้าชมสามารถเข้าถึงได้ด้วยสื่อยูทูปและวิดีโอบนเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามมากกว่าเพื่อเป็นการใช้งานสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามประโยชน์สูงสุดของสื่อประเภทนั้น ๆ ทั้งยังแสดงข้อมูลให้เห็นว่าแอปพลิเคชันไลน์ของมิวเซียมสยามช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการสนทนาทางโทรศัพท์ โดยเฉพาะการสนทนาข้ามประเทศที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายด้วยระบบของVoice Call หรือการสนทนาด้วยเสียงผ่านไลน์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ทำให้ไม่เสียค่าใช้จ่ายนอกจากค่าบริการอินเทอร์เน็ต ซึ่งเมื่อเทียบกับค่าบริการสนทนาข้ามประเทศในรูปแบบปกติแล้วถือว่ามียอดที่ถูกลงมาก

7. อุปสรรคปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ด้วยทวิตเตอร์ของมิวเซียมสยาม

ลักษณะการทวิตของมิวเซียมสยามส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงข้อมูลของทวิตเตอร์ไปยังอินสตาแกรมด้วยข้อจำกัดของข้อความที่ไม่เกิน 140 ตัวอักษรเท่านั้น จึงทำให้ใส่รายละเอียดของการดำเนินกิจกรรมโครงการลงไปได้ไม่มาก ดังนั้น ผู้ดูแลระบบทวิตเตอร์ของมิวเซียมสยามจะพยายามเลือกสรรเฉพาะใจความสำคัญที่ทำให้ทราบรายละเอียดและสาระสำคัญของงานได้ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว เพื่อประโยชน์สูงสุดในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวไว้ในแผนปฏิบัติงานของแต่ละกิจกรรมโครงการ นอกจากนี้ จะสังเกตได้ว่า พฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้ติดตามทวิตเตอร์ของมิวเซียมสยามมีการรีทวีตข้อความน้อยมาก จึงเป็นการรับข้อมูลด้วยการอ่านแค่เพียงอย่างเดียว และไม่ค่อยมีการแสดงความคิดเห็นอื่นใดเพิ่มเติม อย่างไรก็ตาม ผู้ดูแลระบบทวิตเตอร์ของมิวเซียมสยามมีกลยุทธ์ในการเพิ่มจำนวนผู้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของมิวเซียมสยามด้วยการติดตามทวิตเตอร์ของบุคคลที่มีชื่อเสียงทางสังคม เพื่อจูงใจให้บุคคลเหล่านี้

ซึ่งมียอดผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก ได้รื้อทวิตให้ ส่งผลให้ยอดผู้เข้าชมเพิ่มจำนวนมากขึ้นและมีผลต่อการขึ้นกลุ่มเป้าหมายทางสังคม เนื่องจากบุคคลที่มีชื่อเสียงเหล่านี้มักมีอิทธิพลทางความคิดและพฤติกรรมของประชาชน

8. อุปสรรคปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ด้วยยูทูปของมิวเซียมสยาม

มิวเซียมสยามได้บันทึกภาพเหตุการณ์การดำเนินกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์โดยส่วนใหญ่เป็นภาพนิ่ง แต่สำหรับภาพเคลื่อนไหวหรือการบันทึกเป็นวิดีโอมีทั้งที่ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามเป็นผู้รับผิดชอบและจัดจ้างบุคคลภายนอกที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาช่วยบันทึกภาพวิดีโอให้ ขึ้นอยู่กับขนาดของการดำเนินกิจกรรมซึ่งหากมีขนาดใหญ่จะใช้ทั้งเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์เองและบุคคลภายนอกควบคู่กัน ไป แต่หากเป็นกิจกรรมขนาดเล็กมักใช้บุคลากรของมิวเซียมสยามแค่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ ข้อมูลที่เป็นภาพเคลื่อนไหวดังกล่าวได้มีการนำมาอัปโหลดลงในยูทูปเพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารการดำเนินกิจกรรมของมิวเซียมสยามน้อยอยู่ เมื่อเทียบกับความถี่และจำนวนกิจกรรมของมิวเซียมสยามที่มีปริมาณมากตลอดทั้งปี โดยผู้ที่นำภาพเคลื่อนไหวดังกล่าวไปอัปโหลดลงในยูทูปมีทั้งที่เป็นบุคลากรฝ่ายประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามเองและประชาชนทั่วไปที่มาร่วมกิจกรรมได้บันทึกภาพไว้แล้วนำไปเผยแพร่ผ่านสื่อยูทูป ซึ่งผู้วิจัยพบว่ายูทูปเพื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการของมิวเซียมสยามส่วนใหญ่มักเกิดจากการเผยแพร่ของประชาชนทั่วไปมากกว่าเป็นการดำเนินงานของมิวเซียมสยามเอง จะเห็นได้ว่า บนหน้าเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามมีการนำวิดีโอยูทูปมาอัปโหลดให้ประชาชนได้ชมภาพเคลื่อนไหวควบคู่ไปกับภาพนิ่งน้อยมาก จึงทำให้ความน่าสนใจในการติดตามข้อมูลข่าวสารของมิวเซียมสยามลดน้อยลงไป อย่างไรก็ตาม ทางฝ่ายประชาสัมพันธ์ของมิวเซียมสยามได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการใช้ประโยชน์จากยูทูปเพื่อการถ่ายทอดสัญญาณการดำเนินกิจกรรมจำพวกงานเสวนาทางวิชาการหรือการบรรยายพิเศษ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนทั่วไปที่ไม่สามารถเดินทางมาร่วมงานได้สามารถรับชมการบรรยายทางวิชาการหรือการเสวนาในทุกกรณี โดยหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมแล้วสามารถนำภาพวิดีโอที่บันทึกไว้มาเผยแพร่ผ่านยูทูปได้อีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ มิวเซียมสยามได้มีความพยายามพัฒนาเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามใหม่เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลด้านงานพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทย โดยในแผนการดำเนินงานได้กำหนดยุทธศาสตร์ให้นำเสนอฐานข้อมูลที่เป็นภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และแอนิเมชันหรือสื่อการนำเสนอสมัยใหม่เข้ามาสร้างความน่าสนใจให้แก่ประชาชนทั่วไป โดยวิดีโอบนยูทูปจะถูกนำเสนอบนหน้าเว็บไซต์ใหม่ของมิวเซียมสยามด้วย ซึ่งจะเริ่มการใช้งานอย่างเป็นทางการในต้นปี พ.ศ. 2559 เพื่อใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลที่เป็นภาพเคลื่อนไหวและวิดีโอให้ได้มากที่สุด

9. อุปสรรคปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ด้วยโปสเตอร์ของมิวเซียมสยาม
 ข้อจำกัดในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้วยโปสเตอร์ของมิวเซียมสยามคือ การจำกัดพื้นที่และปริมาณของบุคคลที่รับรู้ข่าวสารไว้เพียงบริเวณใกล้เคียงพิพิธภัณฑสถานซึ่งสามารถติดโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ได้ รวมทั้งสถานศึกษาและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งอยู่ในฐานข้อมูลระบบการจัดส่งโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการแก่เพียงเท่านั้น แต่ไม่สามารถเข้าถึงความต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคห่างไกลออกไป อย่างไรก็ตาม มิวเซียมสยามพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการเผยแพร่ภาพโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่อยู่ในเครือข่ายของมิวเซียมสยามอย่างครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ เฟซบุ๊ก อิน스타그램 และแอปพลิเคชันไลน์ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านโปสเตอร์ได้อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดด้านความสามารถในการผลิตโปสเตอร์ของบุคลากรที่ยังมีปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับภาระงาน จึงต้องมีการจัดจ้างบุคลากรหรือองค์กรจากภายนอกเข้ามาช่วยเหลือด้านการผลิตโปสเตอร์เพื่อการประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมโครงการที่มีขนาดใหญ่ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นจำนวนมาก จึงต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการผลิตโปสเตอร์ให้มีความน่าสนใจและสามารถสร้างแรงจูงใจให้คนมาเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ได้เป็นจำนวนมาก

อุปสรรคปัญหาในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ถึงแม้ว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จะมีกลุ่มงานเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ของกรมศิลปากร และฝ่ายประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมคอยให้ความช่วยเหลือในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑสถานให้กว้างขวางและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม โครงสร้างการบริหารจัดการ แผนงานประชาสัมพันธ์และรูปแบบการสื่อสารยังคงมีอุปสรรคปัญหาที่ต้องปรับปรุงพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป ดังสามารถจำแนกพิจารณาได้ต่อไปนี้

1. อุปสรรคปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างงานประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

บุคลากรที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โดยตรงมีจำนวน 4 คน ซึ่งทั้งหมดไม่ได้มีการกำหนดภาระหน้าที่อย่างชัดเจนว่าจะต้องปฏิบัติหน้าที่ใดเป็นหลัก แต่ต้องประสานงานช่วยเหลือกันดำเนินงานประชาสัมพันธ์ให้ประสบความสำเร็จจากจำนวนอัตรากำลังคนที่มีความซ้ำซ้อน

เพราะต้องมีภาระรับผิดชอบทั้งงานบริการการศึกษา งานทะเบียน และงานวิชาการควบคู่กันไป หากพิจารณาในแง่แผนการประชาสัมพันธ์จะพบว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครยังไม่มีแผนงานประชาสัมพันธ์แบบเป็นเอกเทศ แต่ยังรวมอยู่กับแผนงานใหญ่ตามปีงบประมาณขององค์กร ซึ่งตามหลักบริหารจัดการที่มีคุณภาพ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติควรมีแผนปฏิบัติงานในแต่ละด้านไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นแผนการเงินงบประมาณ แผนการประชาสัมพันธ์ แผนงานบริหารความเสี่ยง เป็นต้น ซึ่งถือเป็นแผนย่อยที่แตกแขนงออกมาจากแผนใหญ่สำหรับใช้ในแต่ละส่วนงานอย่างชัดเจน โดยระบุตั้งแต่โครงสร้างการบริหารงานของฝ่ายประชาสัมพันธ์ กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจไว้อย่างชัดเจน ระบุหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากร งบประมาณที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ ปฏิทินกิจกรรมประจำปี ที่งานประชาสัมพันธ์ต้องรับผิดชอบ ระบุอุปสรรคปัญหาจากการปฏิบัติงานในปีที่ผ่านมาพร้อมแนวทางแก้ไขปัญหา เป็นต้น เพื่อให้บุคลากรมีความตระหนักรู้ร่วมกันว่าจะดำเนินการประชาสัมพันธ์อย่างไรในแต่ละปี เพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่พัฒนาขึ้นแบบปีต่อปี ผ่านการประชุมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดทิศทางในการประชาสัมพันธ์หน่วยงานร่วมกัน โดยมีทั้งบุคลากรภายใน บุคลากรจากภายนอก ประชาชนทั่วไป และฝ่ายประชาสัมพันธ์จากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มาร่วมด้วยช่วยกันเสนอแนะความคิดเห็นในการประชุมเพื่อกำหนดแผนปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ขององค์กรเป็นประจำทุกปี อย่างไรก็ตามแม้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครจะยังไม่มีแผนการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นทางการเป็นเอกเทศ แต่ก็ไม่มีอุปสรรคปัญหาในการปฏิบัติงานมากนัก เพราะอาศัยหลักการปฏิบัติงานด้วยระบบทีมและมีการประชุมหรือทั้งก่อนและหลังปฏิบัติงานทุกครั้ง แต่บุคลากรด้านประชาสัมพันธ์ก็แสดงความรู้สึกรู้สึกเห็นชอบหากหน่วยงานจะมีการกำหนดแผนปฏิบัติงานดังกล่าวอย่างชัดเจน เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบและมีหลักฐานอ้างอิงการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม

2. อุปสรรคปัญหาเกี่ยวกับการจูงใจให้สื่อมวลชนกระแสหลักมาทำข่าวประชาสัมพันธ์ให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

เป็นที่ทราบกันดีว่าวัฒนธรรมการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานของไทยยังไม่ซึมซับในระดับมโนสำนึกให้เป็นความนิยมเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตเหมือนกับที่อารยประเทศหลายแห่งได้ปลูกฝังให้พลเมืองของตนเองเกิดคุณลักษณะรักการเรียนรู้นอกห้องเรียน ซึ่งวัตถุประสงค์หลักในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานของไทยส่วนใหญ่เกิดจากการปฏิบัติตามคำสั่งหรือกฎระเบียบของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ตามหลักสูตรการเรียนการสอน ผ่านการศึกษาดูงานหรือทัศนศึกษา แต่สำหรับกรณีใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ด้วยการเดินทางไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานถือว่ายังมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนพิพิธภัณฑสถานในประเทศไทยที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเป็นสาเหตุให้สื่อมวลชนหลากหลายแขนงที่ได้รับข้อมูล

ข่าวสารเชิญชวนให้ไปทำข่าวประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการที่ทางพิพิธภัณฑสถานฯ ได้ริเริ่มขึ้น ไม่ค่อยประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพึงพอใจ ดังกรณีของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครที่ยังไม่สามารถจูงใจให้สื่อมวลชนมาช่วยเผยแพร่ข่าวสารได้มากพอ ดังนั้น ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครจึงประสานความร่วมมือกับทั้งกลุ่มงานเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ของกรมศิลปากร และฝ่ายประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมให้ร่วมด้วยช่วยกันพยายามเชิญชวนผ่านสื่อหลากหลายช่องทางให้ได้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ในความรับรู้ของสื่อมวลชนแต่ละแห่งได้ทราบกำหนดการและรูปแบบการจัดงานอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการจัดส่งทางไปรษณีย์ ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ จากการส่งโทรสาร การโทรศัพท์ไปเชิญชวน ซึ่งผลตอบรับจากการพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ปรากฏว่ามีจำนวนสื่อมาทำข่าวประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้นแต่ไม่สูงมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นสื่อของข่าวสังคม ศิลปวัฒนธรรม และบันเทิง แต่ยังไม่สามารถดึงดูดความสนใจของกลุ่มข่าวอื่นได้มากพอ

3. อุปสรรคปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ด้วยเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ที่ผ่านมาประชาชนทั่วไปมักมองว่าเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังไม่มีการอัปเดตข้อมูลข่าวสารให้มีความทันสมัยและมีความเป็นปัจจุบันมากเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งมีอายุในการก่อตั้งพิพิธภัณฑสถานที่ยาวนานกว่าได้มีการปรับปรุงเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานฯ แล้วหลายครั้ง เริ่มต้นจากการเป็นเพียงลิงค์ย่อยในเว็บไซต์ของกระทรวงวัฒนธรรม ที่แจ้งข้อมูลรายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการก่อตั้งและจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เท่านั้น ได้พัฒนาสู่การเป็นลิงค์ย่อยของกรมศิลปากร ที่มีเนื้อหาและรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรมของพิพิธภัณฑสถานฯ มากยิ่งขึ้น จนกระทั่งพัฒนาสู่การมีเว็บไซต์หลักเป็นของตนเอง ซึ่งในปัจจุบันหน้าเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ถือได้ว่ามีความทันสมัยและสามารถดึงดูดความสนใจจากผู้เข้าชมได้มากกว่าในอดีต เนื่องจากลักษณะการออกแบบเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ในอดีตจะมุ่งเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมเป็นหลัก ทำให้เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่มีแรงจูงใจในการเข้าไปชมเว็บไซต์ เนื่องจากมองว่าเนื้อหาสาระที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ยากต่อการทำความเข้าใจ แต่ในปัจจุบันมีการปรับปรุงพัฒนาให้มีลักษณะร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น เป็นการผสมผสานกันระหว่างความทันสมัยและการอนุรักษ์นิยมศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมแบบไทย

นอกจากนี้ เว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีการใช้ภาษาไทยเพื่อการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพียงอย่างเดียว แต่ไม่ได้มีการเผยแพร่ข้อมูลด้วย

ภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นแต่อย่างใด ทั้งที่ความจริงแล้วเว็บไซต์ในอดีตหรือบล็อกประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีการเผยแพร่ข้อมูลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษควบคู่กันไปด้วย เนื่องจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแห่งนี้ตั้งอยู่บนพื้นที่เขตพระนครซึ่งมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก อีกทั้งเป็นพิพิธภัณฑสถานประจำชาติที่นักท่องเที่ยวและชาวต่างประเทศให้ความสนใจสืบค้นประวัติความเป็นมาและข้อมูลขั้นพื้นฐานผ่านเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ดังนั้น การไม่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านเว็บไซต์หลักด้วยภาษาอังกฤษย่อมทำให้ประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนทั่วไปลดน้อยลงลงหนึ่ง ลักษณะการเคลื่อนไหวของบนหน้าหลักเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทั้งสองแห่ง จะเห็นได้ว่าเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เมื่อผู้ชมเปิดเข้าไปในหน้าหลักจะพบว่าหยุดนิ่ง ไม่มีการเคลื่อนไหวเพื่อดึงดูดความสนใจแต่อย่างใด จะเห็นได้ว่า ความเคลื่อนไหวของข้อมูลข่าวสารบนเว็บไซต์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแต่ละแห่งมีผลกระทบโดยตรงต่อปฏิกริยาตอบสนองในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เพราะการนำเสนอข้อมูลด้วยภาพนิ่งหรือนั้นรายละเอียดมากจนเกินไป จะทำให้ผู้เข้าชมไม่เกิดแรงจูงใจในการสืบค้นข้อมูลต่อยอด ในทางตรงกันข้าม หากมีการเคลื่อนไหวเพื่อนำเสนอข้อมูลที่แตกต่างหลากหลายได้อย่างน่าสนใจด้วยสีสันและลักษณะการออกแบบอย่างสร้างสรรค์ ย่อมทำให้เกิดปฏิกริยาตอบสนองที่สนใจในการสืบค้นข้อมูลเพื่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กและเยาวชนรวมทั้งนักเรียนนักศึกษาที่ต้องการความน่าสนใจในการนำเสนอด้วยสื่อและเทคโนโลยีอันทันสมัย

4. อุปสรรคปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ด้วยเฟซบุ๊กของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

เฟซบุ๊กของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ไม่ได้มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านวิดีโอหรือภาพเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องกับการจัดแสดงหรือการดำเนินกิจกรรมโครงการไว้แต่อย่างใด ทั้งที่ความจริงในการดำเนินกิจกรรมโครงการของทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทุกครั้งจะมีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์หรือเจ้าหน้าที่สโตนท์คนุปรณ์คอยบันทึกภาพเคลื่อนไหวและวิดีโอไว้ แต่ไม่ได้นำต้นทุนทางข้อมูลดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดผ่านเฟซบุ๊กหรือสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ ได้อย่างคุ้มค่า

5. อุปสรรคปัญหาในการประชาสัมพันธ์ด้วยโทรศัพท์มือถือของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังไม่ได้มีการพัฒนาแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือเป็นของตัวเองเหมือนกับมิวเซียมสยาม เนื่องจากต้องใช้งบประมาณในการจัดจ้างบริษัทพัฒนา

แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือที่ค่อนข้างสูง ซึ่งหน่วยงานภาครัฐบาลที่มีความจำกัดเรื่องงบประมาณและเป็นหน่วยงานที่ไม่แสวงผลกำไรย่อมมีความเป็นไปได้ยากที่จะได้รับอนุมัติงบประมาณให้ดำเนินโครงการดังกล่าว จึงทำหน้าที่ได้เพียงแค่ออกรายชื่อข้อมูลแก่หน่วยงานหรือบุคคลอื่นที่มีความสามารถในการพัฒนาแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือให้เผยแพร่ข้อมูลด้านต่าง ๆ ของทางพิพิธภัณฑ์ให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ยังไม่ได้มีการดำเนินกิจกรรมโครงการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปหรือเด็กและเยาวชนได้นำเสนอโครงการเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์อย่างเป็นทางการเท่ากับการเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ร่วมกับกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม จึงน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้บรรยากาศในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เกิดสีสันและพลวัตที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

6. อุปสรรคปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ด้วยโปสเตอร์ของ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ข้อจำกัดในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้วยโปสเตอร์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร คือการจำกัดพื้นที่และปริมาณของบุคคลที่รับรู้ข่าวสารไว้เพียงบริเวณใกล้เคียงพิพิธภัณฑ์ ซึ่งสามารถติดโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ได้ รวมทั้งสถานศึกษาและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งอยู่ในฐานข้อมูลระบบการจัดส่งโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์กิจกรรม โครงการแก่เพียงเท่านั้น แต่ไม่สามารถเข้าถึงความต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคห่างไกลออกไป อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการเผยแพร่ภาพโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่อยู่ในเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร อย่างครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์และเฟซบุ๊ก เพื่อให้ประชาชนทั่วไปที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านโปสเตอร์ได้อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

รูปแบบเนื้อหาและการจัดแสดงของมิวเซียมสยามสำหรับสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชม พิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้

ภาพที่ 4-25 เนื้อหาและส่วนจัดแสดงของมิวเซียมสยาม

รูปแบบเนื้อหาและการจัดแสดงของมิวเซียมสยามเกิดจากการระดมความคิดของ นักวิชาการและผู้มีความรู้ในศาสตร์แขนงต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับแก่นสาระหลัก ที่พิพิธภัณฑ์ต้องการนำเสนอ กล่าวคือ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเดียวกันที่มีความเกี่ยวข้องยึดโยงสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน ทั้งนี้ ข้อเสนอจากนักวิชาการดังกล่าว ได้ผ่านการกลั่นกรองโดยคณะกรรมการบริหาร พิพิธภัณฑ์ที่ต้องการเลือกสรรสาระความรู้ดีและมีความเหมาะสมกับประชาชนโดยไม่จำกัดเพศ วย ะดับความรู้ หรือสาขาอาชีพ เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้อย่างทั่วถึงและ เท่าเทียม ซึ่งศรีศักร วัลลิโภดม ประธานอนุกรรมการด้านวิชาการพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ระบุว่า

“เราจะเน้นเรื่องการสร้างพิพิธภัณฑ์ในระดับเมืองและระดับท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมี การเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่นำความรู้มาสร้างร่วมกันจะไม่ผูกขาดโดยนักวิชาการอีกต่อไป เมื่อก่อนเหมือนเราคุมประวัติศาสตร์เอาไว้เพียงส่วนกลางแต่ปัจจุบันเราคืนประวัติศาสตร์ให้กับ ประชาชนในท้องถิ่น เราจะมีจัดการให้มีความรู้จากคนข้างล่างขึ้นมา ไม่ใช่มาจากส่วนกลาง อย่างเดียวแต่การจัดการในลักษณะนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย พวกคนทำงานง่ายเพราะว่าลู่อย่างเดียวแต่จะ ไปจัดการแล้วสื่อให้คนได้รับรู้เป็นเรื่องยาก ดังนั้นคงต้องเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นได้ร่วมทำงาน วิจัยด้วยเพราะว่าพิพิธภัณฑ์นั้นจะทำอย่างเดียวไม่ได้ แต่ต้องสื่อให้คนรู้ด้วยทั้งนี้อาจจะมี การกำหนดสถานที่ประวัติศาสตร์ในแต่ละท้องถิ่นสิ่งเหล่านี้จะทำให้คนท้องถิ่นได้เรียนรู้และเป็น

ผู้ที่จะอธิบายให้กับคนที่มาเยี่ยมชมประวัติศาสตร์ได้รับรู้เรื่องราวต่างๆเพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้รักในมาตุภูมิในท้องถิ่นอีกด้วยเราจะเน้นให้เป็นพิพิธภัณฑ์สิ่งมีชีวิตและมีความหมาย

(หนังสือพิมพ์มติชน, 21 ธันวาคม 2550)

ด้าน ชัยอนันต์ สมุทวณิช ประธานคณะกรรมการด้านบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ระบุว่า “ตนรับผิดชอบด้านการจัดการที่ได้มาจากฝ่ายวิชาการและวิจัยเราต้องกำหนดลำดับความสำคัญว่าจะทำอะไรก่อนหากเราทำพิพิธภัณฑ์แรกให้เป็นตัวอย่าง ก็จะได้รับ การสนับสนุนจากสาธารณชนและได้รับความสนใจที่จะเรียนรู้จากเด็ก ๆ และประชาชนและจะสามารถทำพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ ต่อไปได้ทั้งนี้ต้องมีการสำรวจความต้องการของประชาชนด้วยการจัดทำพิพิธภัณฑ์เราคงไม่อาศัยการสะสมข้อมูลเอกสารหรือสะสมของที่จะมาแสดงเฉพาะในประเทศไทยเราต้องทำระบบของการเชื่อมโยงประสานการเชื่อมของระหว่างประเทศด้วยโดยจะเปิดให้ประชาชนเข้าชมฟรี สำหรับเรื่องรายได้ที่จะเข้ามาจนถึงแม้ว่าเราจะเก็บเงินคนที่เข้ามาชมไม่ได้ แต่เราสามารถระดมความช่วยเหลือได้ เช่นช่วยเหลือโดยสิ่งของ การสนับสนุนในทางอ้อมหรือการให้เงิน โดยตรงรัฐบาลจัดสรรงบประมาณไว้พอที่จะจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ขึ้นมาได้ แต่หลังจากนั้นเราจะต้องอยู่ได้โดยอาศัยแรงสนับสนุนจากรัฐบาลส่วนหนึ่งและเอกชนอีกส่วนหนึ่ง ในส่วนของรัฐบาลจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คืองบประมาณจากส่วนกลางและงบประมาณจากส่วนท้องถิ่น”

(หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ, 30 เมษายน 2557)

นอกจากนี้ ชัยอนันต์ สมุทวณิช ยังกล่าวถึงที่มาของการกำหนดเนื้อหาและส่วนจัดแสดงของมิวเซียมสยามตั้งแต่ระยะแรกเริ่มก่อตั้งว่า “พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติที่จะจัดตั้งขึ้นนี้ยังไม่มีสิ่งของอะไรเป็นของตัวเองเลย โดยปกติแล้วขึ้นชื่อว่าพิพิธภัณฑ์จำต้องมีของชิ้นเอกวางแสดง พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ของเราคงจะมีนิทรรศการจัดแสดงเรื่องราวไปเน้นที่การเล่าเรื่อง โดยมีสิ่งของประกอบ ของที่จะนำมาแสดงก็สามารถทำแบบจำลองขึ้นได้ วัตถุประสงค์ของการมีพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้นี้ เพื่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง จะได้เป็นแรงบันดาลใจให้เด็กสามารถเตรียมรับกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ตลอดจนสร้างความรู้สึกลำบากทางวัฒนธรรม โดยผ่านทางการแสดงอัตลักษณ์ทางสังคมของคนไทยแผนแม่บทสำหรับพิพิธภัณฑ์แบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอนคือ การทำกรอบกลยุทธ์ การพัฒนาแนวคิด และแผนแม่บทเชิงกลยุทธ์สำหรับการวางแผนกลยุทธ์ต้องเริ่มต้นด้วยการพัฒนาแนวคิดก่อนว่าจะมีพิพิธภัณฑ์แบบไหน เพื่อถามตัวเองว่าเราคนไทยต้องการอะไร ต้องรู้เสียก่อนว่าจะอยู่ที่ไหน ต้องสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทำการประชุมปฏิบัติการ และกำหนดขอบเขตของงาน

นอกจากนี้ยังต้องวางแผนการจัดแสดงงาน และแผนปฏิบัติการด้วยต่อจากนั้นต้องวางแผนในรายละเอียด ช่วงนี้นับว่าสำคัญมาก เพราะจะต้องระบุแผนการจัดแสดงการจัดให้มีการประกวดแบบพิพิธภัณฑสถาน และการกำหนดแผนปฏิบัติงานหลังจากที่เราได้สถานที่ตั้งแล้ว หากจะมีการสร้างอาคารใหม่ก็ประกาศให้สถาปนิกประกวดแบบ โดยเรามีข้อกำหนดเป็นรายละเอียดแล้วว่าจะให้อาคารมีอะไรบ้างสำหรับพิพิธภัณฑสถานของเรา อาคารกระทรวงพาณิชย์ไม่เหมาะที่จะนำเอาการจัดแสดงไปไว้บนตึกทั้งสามชั้น จึงจะนำของของมูลนิธิศิลปาชีพไปจัดแสดงไว้ในชั้นล่าง ชั้นบนคงจะต้องทำเป็นห้องประชุม ห้องสมุด และห้องเตรียมงาน เราจะต้องอยู่ร่วมกับมูลนิธิศิลปาชีพด้วย เมื่อได้สถานที่แล้วการออกแบบจึงจะทำได้ การออกแบบมีสองด้านคือ ออกแบบการจัดแสดงตามเนื้อเรื่อง กับการออกแบบทางสถาปัตยกรรมและวิศวกรรม แล้วจึงลงมือสร้าง การสร้างนั้นมีทั้งการสร้างแบบที่จะจัดแสดง ก่อสร้างอาคาร และการจัดการโครงการงานเหล่านี้เป็นงานใหญ่ เมื่อพ้นเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2548 แล้ว เราจะได้แผนแม่บทต้องเริ่มการประกวดแบบ และต้องเชื่อมโยงผลที่ได้จากการค้นคว้าของฝ่ายวิชาการให้มาโยงกับการจัดแสดง งานทางวิชาการมักจะมีมากกว่าที่จะนำมาจัดแสดงได้หมด จึงต้องช่วยกันเลือกไม่ว่าใครจะได้มาจัดพิพิธภัณฑสถานก็ต้องฟังพาอาศัยข้อมูล และการตัดสินใจของฝ่ายวิชาการก่อน คุณสุจิตต์ วงษ์เทศ แม้จะไม่ปรากฏชื่ออยู่ในคณะกรรมการพิพิธภัณฑสถาน แต่กล่าวได้ว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการก่อสร้างเนื้อหาของพิพิธภัณฑสถานจริง นับตั้งแต่เป็นผู้กำหนดสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑสถานเป็นตัวบ่งชี้รูปร่างคล้ายคน ที่มาจากรายชื่อของกลองมโหระทึกซึ่งพบอยู่ทั่วไปในดินแดนอุษาคเนย์

เวลานี้สถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรือนรู้แห่งชาติมีผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการทำงาน 5 คน คือ อาจารย์พัชรวิชัยธรรมมิตร รองผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรือนรู้แห่งชาติ ซึ่งออกจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาช่วยงานตั้งแต่เดือนตุลาคมนี้ และมีผู้ช่วยในคณะทำงานของรองนายกฯ จาตุรนต์ คือ คุณกฤติจิตรา เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการ นอกจากนี้มีคุณฉลวยลักษณ์ ซึ่งมาจากสภาการศึกษา ดูแลด้านธุรการและการเงิน คุณสุชาติรัตน์ช่วยด้านกิจกรรม และคุณจุลลดา ดูแลด้านวิชาการ ส่วนผู้ซึ่งช่วยด้านอาคารสถานที่คือ คุณยศวดี สถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรือนรู้แห่งชาติ ยังมีคนช่วยงานอีก 2 คน คนหนึ่งอยู่ที่ลอนดอน อีกคนหนึ่งที่ปารีส สองคนนี้เป็นคนไทยที่พำนักอยู่ในอังกฤษและฝรั่งเศสอยู่แล้ว ทั้งสองคนจะช่วยประสานงานในการหาที่เรียน และที่ฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานด้วย ในขั้นแรกนี้งานพิพิธภัณฑสถานต้องการคนอีกกลุ่มหนึ่ง แต่พอเริ่มจัดอาคารก็ต้องมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ทั้งหมดอีก เวลานี้เราจะเริ่มติดต่อกับทางอาจารย์ผู้สอนด้านนี้ เช่น อาจารย์อภิญญา บัวสรวง ให้ช่วยเตรียมการไว้เรื่องที่ต้องคิดหนักคือนโยบายการเสาะหาของที่เรียกว่า

“คอลเลกชัน” เมื่อทราบว่า จะจัดแสดงเรื่องอะไรแล้วจะรู้ว่าต้องการสิ่งของอะไรบ้าง ดังนั้น ในเวลาอีกสองสามเดือนนี้ คงต้องมีการสำรวจว่า จะต้องเก็บรวบรวมสิ่งใดไว้ล่วงหน้าบ้าง” (ชัชอนันต์ สมุทวณิช, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2558)

ส่วนผู้ช่วยศาสตราจารย์พัชรี ชินธรรมมิตร รองผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติได้กล่าวว่า “ตัวอาคารจะมีทั้งหมดมี 3 ชั้น มีพื้นที่ทั้งหมด 3,000 ตารางเมตร มีห้องจัดนิทรรศการ 7 ห้อง นอกจากนั้นพื้นที่ทั้งหมดมีอยู่ 7 ไร่ จะมีอาคารสนับสนุนอาคารสำนักงานมีห้องประชุม มีพื้นที่สำหรับจัดนิทรรศการหมุนเวียนมีห้องอาหารของผลิตภัณฑ์ มีร้านค้าพิพิธภัณฑ์ มีห้องสำหรับการประชุมเสวนาตั้งแต่ที่เปิดมาจะมีการจัดกิจกรรมสืบเนื่องมาทุกเดือนเพราะจะเติมจินตนาการสร้างชีวิตให้กับพิพิธภัณฑ์ในกิจกรรมของเดือนเมษายนจะจัดกิจกรรมเรื่องเล่าว่ากิจกรรมเราจะจัดต่อเนื่องไปกับตัวนิทรรศการสมัยก่อนที่เป็นดินแดนแถบนี้ก่อนสมัยประวัติศาสตร์อยู่กันอย่างไรถ้าไม่มีหม้อหุงข้าวคนสมัยโบราณทำอะไร การล่าสัตว์เป็นแบบไหนพอถัดจากกิจกรรมนั้นมาก็จัดเกี่ยวกับหุ่นกลองมโหระทึกซึ่งเป็นวัฒนธรรมร่วมกันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” (พัชรี ชินธรรมมิตร, 2551)

ทั้งนี้ส่วนจัดแสดงของมิวเซียมสยามสามารถจำแนกได้ออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย ส่วนจัดแสดงถาวร ส่วนจัดแสดงชั่วคราว และส่วนจัดแสดงพิเศษ สำหรับส่วนจัดแสดงถาวร ถือเป็นนิทรรศการหลักของมิวเซียมสยามที่จัดตั้งขึ้นพร้อมกับการสถาปนาพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 โดยเนื้อหาสาระหลักเป็นเรื่องราวที่บอกเล่าความยึดโยงกันทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคสมัยสุวรรณภูมิ จนกระทั่งก่อเกิดรัฐ สู่อำนาจความเป็นสยามประเทศและพัฒนาเป็นประเทศไทย จนถึงปัจจุบัน ขณะที่ส่วนจัดแสดงชั่วคราวเป็นนิทรรศการที่จัดขึ้นเป็นประจำในรอบ 3 เดือน 6 เดือน และ 1 ปี เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปโดยสลับปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระในการนำเสนอให้มีความน่าสนใจ เท่าทันเหตุการณ์ความเป็นไปในปัจจุบันและเรื่องราวที่น่าสนใจในหน้าประวัติศาสตร์ทั้งของไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นสำคัญ ส่วนนิทรรศการพิเศษไม่มีกำหนดการจัดที่แน่นอน แต่เป็นตามวาระสำคัญหรือเหตุการณ์ที่น่าสนใจในอดีต เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์เหล่านั้น ดังสามารถจำแนกพิจารณาได้ตามลำดับต่อไปนี้

1. นิทรรศการถาวรชุด “เรียงความประเทศไทย” ของมิวเซียมสยาม

ภาพที่ 4-26 นิทรรศการชุด “เรียงความประเทศไทย” ของมิวเซียมสยาม

นิทรรศการถาวรของมิวเซียมสยามมีชื่อว่า “เรียงความประเทศไทย” เพราะเป็นการลำดับเรื่องราวความเป็นมาของการก่อร่างสร้างความเป็นไทยตั้งแต่ยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาในการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมสุวรรณภูมิ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออุษาคเนย์เมื่อประมาณ 3,000 ปีก่อน ซึ่งประกอบด้วยอารยธรรมต่าง ๆ ก่อนการรับวัฒนธรรมจากประเทศอินเดียและจีนพัฒนาสู่การปลูกบ้านแปลงเมืองสู่ความเป็นรัฐของสยามประเทศ จนกลายมาเป็นประเทศไทยในปัจจุบัน ผ่านการจัดแสดงต่าง ๆ ทั้งสามชั้นของอาคารในพื้นที่รวมกว่า 3,000 ตารางเมตร นำเสนอผ่านห้องนิทรรศการจำนวน 17 ห้อง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ช่วงหลัก ได้แก่ ช่วงที่ 1 “สุวรรณภูมิ” นำเสนอเรื่องราวของดินแดนสุวรรณภูมิและประเทศไทยในปัจจุบัน ย้อนกลับไปราว 3,000 ปีก่อน การรับพุทธศาสนาและศาสนาฮินดูเข้ามาจนกระทั่งกลายเป็นศาสนาหลักจนถึงปัจจุบัน ช่วงที่ 2 “สยามประเทศ” นำเสนอเรื่องราวการสถาปนารุงศรีอยุธยาซึ่งถือเป็นอาณาจักรใหญ่ที่ครอบคลุมดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบันเกือบทั้งหมด อีกทั้งยังเป็นจุดเปลี่ยนผ่านสำคัญในการกำเนิดขึ้นของ “สยามประเทศไทย” ช่วงที่ 3 “ประเทศไทย” นำเสนอพัฒนาการของดินแดน ผู้คน และสังคมจากแบบจารีตมาสู่สังคมสมัยใหม่

สำหรับขั้นตอนในการออกแบบเนื้อหาสาระและการกำหนดรายละเอียดของส่วนจัดแสดงถาวรนี้เกิดจากการประสานความร่วมมือกันของบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญจากหลากหลายแขนง ไม่ว่าจะเป็นที่ปรึกษาทิตติมศักดิ์ที่ทางมิวเซียมสยามได้แต่งตั้งขึ้น ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา และศิลปกรรมอันเป็นศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับเนื้อหาสาระหลักที่มิวเซียมสยามต้องการ

นำเสนอทั้งสิ้น ซึ่งแนวคิดหลักในการออกแบบเป็นไปตามที่นายรามศ พรหมเย็น ผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ หรือมิวเซียมสยาม ได้อธิบายว่า “เราทำแหล่งเรียนรู้ทางเลือกแห่งใหม่ขึ้นมาให้กับสังคมไทยในชื่อว่ามิวเซียมสยามภายใต้แนวคิด Discovery Museum หรือ “พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้” ซึ่งมีการนำเสนอและส่งต่อองค์ความรู้อย่างเป็นระบบที่จะสร้างประสบการณ์และทักษะการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการกระตุ้นความคิดจุดประกายความอยากรู้ เกิดการตั้งคำถามและการแสวงหาคำตอบได้ด้วยตนเองรวมถึงกระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ชมกับชุดนิทรรศการหรือกิจกรรมที่เราได้จัดทำขึ้น ผ่านการตีความในมุมมองแปลกใหม่ เรื่องราวของการนำเสนอก็จะเกี่ยวข้องหรือใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของผู้ชมที่เราสามารถเล่นและเรียนรู้ไปพร้อมกันแบบเพลิดเพลิน (Play+ Learn = Plearn) การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ในสภาวะของการเรียนรู้แบบเพลิดเพลินนี้จะส่งผลให้ผู้ชมจดจำและเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น” (รามศ พรหมเย็น, สัมภาษณ์, 21 พฤศจิกายน 2558)

เมื่อได้รับคำแนะนำเชิงวิชาการจากคณะผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวในข้างต้นแล้ว คณะกรรมการบริหารของมิวเซียมสยามและภัณฑารักษ์ได้นำข้อเสนอแนะทั้งหมดมากำหนดทิศทางการออกแบบส่วนจัดแสดงถาวรร่วมกัน จากนั้นค่อยนำข้อสรุปทั้งหมดชี้แจงให้แก่บริษัทและหน่วยงานที่ถูกว่าจ้างให้ออกแบบและจัดทำนิทรรศการได้ลงมือก่อสร้างส่วนจัดแสดงอย่างเป็นทางการให้เป็นไปตามหลักการและแนวคิดทั้งหมดดังจะเห็นได้จากคำอธิบายของ ศีลชัย เกียรติภาพันท์ ผู้บริหารระดับสูงของบริษัทบีบีโก้ไทยแลนด์ จำกัด มหาชนผู้รับหน้าที่คิดแนวทางการออกแบบให้เป็นดิสคัฟเวอรีมิวเซียมกล่าวว่า

“แรกทีเดียวความคิดหรือคอนเซ็ปต์ของการออกแบบอยากทำเป็น ดิสคัฟเวอรีมิวเซียม ซึ่งเมืองไทยยังไม่เคยมีมาก่อนดิสคัฟเวอรี คือการค้นหาคำตอบเอาเอง จริง ๆ แล้วไม่อยากใช้คำว่า มิวเซียม เพราะมันจะหลงทิศหลงทางไปหมด น่าจะเป็นศูนย์การเรียนรู้มากกว่าเพราะผมไม่ต้องการแสดงของเก่า แต่อยากเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้มากกว่าคือเมื่อไรก็ตามที่คุณพยายามจะเน้นเนื้อหาให้เป็นสิ่งที่เรียกว่า มิวเซียมเมื่อนั้นมันปิดประตูไม่ให้คิดต่อ..การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่มักจะจัดแสดงโบราณวัตถุซึ่งคนที่มีความรู้ในด้านนั้น หรือสนใจประวัติศาสตร์เท่านั้น จึงจะรู้เรื่องได้ประโยชน์ ขณะที่คนไม่มีความรู้ด้านนั้นเข้าไปดูก็จะไม่ได้ประโยชน์อะไรนอกจากดูเพื่อความสวยงามแต่สำหรับพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ จะเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ให้เกิดการคิดต่อยอด” (ปาณิสรา ชูผล, 2550)

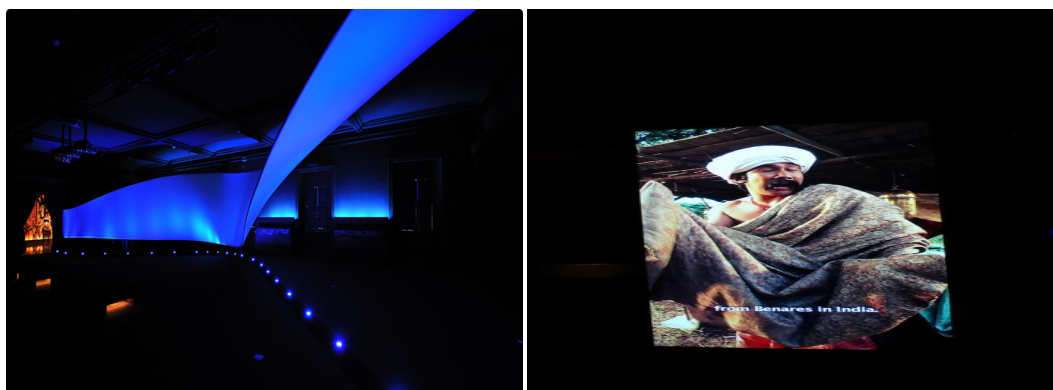
ด้าน พาดัตร์ ทิพทัส ภัณฑารักษ์แห่งสถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติมิวเซียมสยาม ได้อธิบายถึงขั้นตอนของการออกแบบนิทรรศการภายในมิวเซียมสยามว่า

“เป็นการระดมสมองของคนที่มีความรู้ความสามารถหลาย ๆ ด้านแล้วให้มาปะทะกัน อย่างสร้างสรรค์ว่าเราจะสร้างสิ่งที่มีคนสนุกสนานได้อย่างไรผู้ชมจะรับรู้ได้อย่างไรคนที่มาจากต่าง สาขาวิชามีความถนัดกันคนละด้านบางครั้งอาจมีความเห็นต่างกัน หรืออาจจะเห็นพ้องกันก็ได้ ที่สุดแล้วเราต้องมาประชุมกัน ได้มาแชร์ความคิดเห็นความรู้สึกกันผลลัพธ์ที่ออกมาจะดีที่สุด มันจะไม่ได้มีขั้นตอนว่าทำเนื้อหาเสร็จแล้วโยนไปให้นักออกแบบนักออกแบบเสร็จแล้วโยนไปให้ ผู้ก่อสร้างอะไรอย่างนั้นทุกอย่างมันต้องมาระดมสมองกันตั้งแต่แรก” (พาดัตร์ ทิพทัส, 2556, หน้า 1-2)

จะเห็นได้ว่าหลักในการออกแบบเนื้อหาสำหรับนิทรรศการถาวร คือ กำหนดเกณฑ์ การเลือกเรื่องเล่าออกเป็นสองประเภทเกณฑ์แรกคือความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในการจัด แสดงหรือนิทรรศการและเป็นเนื้อหาที่ดึงดูดความสนใจของผู้คนพยายามเลือกเนื้อหาที่อยู่ใน ความสนใจของผู้เข้าเยี่ยมชม ด้วยเหตุนี้จึงลงความเห็นร่วมกันในการใช้ประเด็นกว้าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการทำงานชีวิตครอบครัว และกิจกรรมการละเล่น ชุมชนเป็นแกนหลักของเนื้อหาในส่วนแรก ของนิทรรศการ อย่างไรก็ตามก็ต้องยอมรับว่ามีแง่มุมอื่นที่แตกต่างจากสิ่งที่เราเลือกการคัดเลือก เรื่องราวที่น่าเสนอเหล่านี้มุ่งหมายให้เกิดความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้เยี่ยมชมในปัจจุบันมากที่สุด นั่นคือ เรื่องเล่าที่มีชีวิตชีวาที่แสดงอารมณ์และความรู้สึกเกณฑ์ที่สองของการเลือกเนื้อหาขึ้นอยู่กับน้ำหนัก ของหลักฐานเรื่องราวคำบอกเล่าต้องตัดสินใจที่จะใช้เนื้อหาที่สามารถเป็นตัวแทนโดยรวมได้ เชื่อมโยงด้วยการใช้คำบรรยายน้อยที่สุดที่ช่วยให้หัวข้อแต่ละประเด็นเกี่ยวเนื่องกันอย่างไรกัน ตัวเลือกของเรื่องราวที่จะเป็นภาพตัวแทนเสริมแกนหลักของนิทรรศการได้ดีขึ้น (ชีวลิตธิ บุษยเกียรติ, 2554, หน้า 12)

พิพิธภัณฑการเรียนรู้หรือมิวเซียมสยามออกแบบโดยคณะบุคคลผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญหลากหลายแขนงไม่ว่าจะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรม มัณฑนศิลป์ พิพิธภัณฑ ศึกษาศาสตร์ นักสังคมศาสตร์ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพื่อบูรณาการสหวิทยาการให้ได้มาซึ่ง พิพิธภัณฑที่มีความสมบูรณ์แบบ สำหรับทีมงานออกแบบชาวต่างชาติก็มาจากหลายหน่วยงาน เช่น บริษัทสตอรี่ อิงค์ ประเทศนิวซีแลนด์ บริษัทเอลเลอร์มานด์ ประเทศเยอรมนี บริษัทสไนปบี ประเทศ สหรัฐอเมริกา เป็นต้น ขณะที่ผู้ออกแบบพิพิธภัณฑการเรียนรู้หรือมิวเซียมสยามชาวไทยมีหลายคน และหนึ่งในนั้นคือ นพพล ลีมวัฒนะกูร ผู้อำนวยการฝ่ายออกแบบบริษัทดีไซน์แลปจำกัด ผู้มี

แนวคิดที่สำคัญที่สุดของการออกแบบนิทรรศการถาวรภายในพิพิธภัณฑ์หรือแหล่งเรียนรู้ทุกประเภทคือการออกแบบเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมสูงสุด (Design of maximum engagement) ที่เน้นมุมมองของผู้เข้ามาเยี่ยมชม ซึ่งบางครั้งความสวยงามหรูหราควรเป็นเรื่องรองเพราะอาจลดทอนความเรียบง่ายในการเข้าใจเนื้อหา (Usability) อันเป็นหน้าที่หลักของการออกแบบพิพิธภัณฑ์ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญสองประการด้วยกัน ประการแรกความเรียบง่ายของการออกแบบ เพื่อลดความสับสนจากข้อมูลที่มากเกินไป (Information overload) ประการที่สองความราบรื่นของการรับข้อมูล (Information smooth) เพื่อความเข้าใจของผู้ชมเป็นสำคัญ ถือเป็น การเล่าประวัติศาสตร์ไทยจากปากคนไม่ใช่เล่าโดยรัฐอย่างที่คนไทยเคยอ่านหรือท่องจำกันมาแต่เด็กเพื่อสร้างความแตกต่างและไม่น่าเบื่อหน่ายเริ่มจากการออกแบบเส้นทางเดินก่อน เป็นเบื้องต้น

ภาพที่ 4-27 ภาพยนตร์ตัวอย่างในห้องเบิกโรงของมิวเซียมสยาม

โดยตั้งสมมติฐานว่าพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยามเปรียบเสมือนภาพยนตร์เรื่องหนึ่ง จึงจำเป็นต้องมีตัวอย่างภาพยนตร์ (Teaser) ให้ได้ชมกันก่อนเพื่อสรุปเรื่องราวการจัดแสดงภายในนิทรรศการถาวรอย่างกะทัดรัดแต่ไม่เฉลยสาระสำคัญทั้งหมดเพื่อกระตุ้นต่อมความอยากเรียนรู้ให้แก่ผู้ชม โดยตัวอย่างภาพยนตร์ของมิวเซียมสยามจะปรากฏอยู่ในห้องเบิกโรงเป็นจอภาพขนาด 20 เมตร เพื่อฉายภาพยนตร์สั้น ๆ เกี่ยวกับตัวละครที่มีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างกัน 7 คน ประกอบด้วย นางพญาโคกพนมดี ท้าวทองกีบม้าหรือมารี กีมาร์ ท้าวอู่ทอง และบุคคลอื่น ๆ ด้วยเทคนิคของการเล่าเรื่อง (Story telling) ทั้งนี้ทางขึ้นมีทั้งลิฟต์แก้วและบันได ซึ่งในส่วนของบันไดทางขึ้นมีการออกแบบนำสายตาด้วยโมบายรูปโลโก้ของพิพิธภัณฑ์ฯ จำนวน 1,000 ชิ้น อยู่ตรงช่องกลางบันได แต่ละคนจะมีลักษณะเฉพาะตัวที่แปลก

และแตกต่างกัน เช่น รูปคนทำสำริด ไล่ไปจนถึงปัจจุบันเป็นรูปคนถือไอพอด (รัฐพงศ์ เทียมทองใบ, 2550, หน้า 33) ซึ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์พัชรี ชินธรรมมิตร รองผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ หรือมิวเซียมสยาม ได้กล่าวถึงการเลือกสรรตัวละครที่มาประจำอยู่ในมิวเซียมสยามว่า

“ตัวละครแต่ละตัวมีที่มาจากการเล่นเรื่องราวไปในอดีตที่มีข้อมูลแน่ชัดแล้วนำมาแต่งเติมเรื่องราวให้มีสีสันเพื่อให้เข้าใจง่ายโดยนำเอาเรื่องราวทาง โบราณคดีและมานุษยวิทยา มาสร้างเป็นตัวละคร..บอกเล่าเรื่องราวในยุคสมัยของตัวเองไปพร้อมกับการสนทนากับผู้ชมซึ่งเป็นเทคนิคที่ทำให้รู้สึกมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ถึงวิถีการดำรงชีวิตของคนในสมัยก่อนสุวรรณภูมิด้วยตนเอง” (พัชรี ชินธรรมมิตร, 2551, หน้า 25)

จะเห็นได้ว่า ลักษณะเด่นในการออกแบบส่วนจัดแสดงถาวรของมิวเซียมสยามคือการใช้สื่อสร้างสรรค์ที่ทันสมัยร้อยเรียงเรื่องราวตามลำดับขั้นตอนเพื่อค้นหาความเป็นไทย โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ช่วง ประกอบด้วยช่วงที่ 1 “สุวรรณภูมิ” นำเสนอเรื่องราวของดินแดนสุวรรณภูมิและประเทศไทยในปัจจุบัน ย้อนกลับ ไปราว 3,000 ปี ก่อนการรับพุทธศาสนาและศาสนาฮินดูเข้ามาจนกระทั่งกลายเป็นศาสนาหลักจนถึงปัจจุบัน ช่วงที่ 2 “สยามประเทศ” นำเสนอเรื่องราวการสถาปนากรุงศรีอยุธยาซึ่งถือเป็นอาณาจักรใหญ่ที่ครอบคลุมดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบันเกือบทั้งหมดทั้งยังเป็นจุดเปลี่ยนผ่านสำคัญในการกำเนิดขึ้นของสยามประเทศ และช่วงที่ 3 “ประเทศไทย” นำเสนอพัฒนาการของดินแดน ผู้คนและสังคมจากแบบจารีตมาสู่สังคมสมัยใหม่ในปัจจุบัน ซึ่งทั้งสามช่วงดังกล่าวนำเสนอ โดยอธิบายลึกลงไปถึงรายละเอียดผ่านห้องนิทรรศการจำนวน 16 ห้อง และอีก 1 ห้องพิเศษ เพื่อเล่าถึงที่มาของมิวเซียมสยามดังสามารถจำแนกพิจารณาได้ตามลำดับต่อไปนี้

ห้องที่ 1 “เบิกโรง” เป็นห้องฉายภาพยนตร์เพื่อแนะนำตัวละครทั้ง 7 ที่จะย้อนเวลากลับไปเกือบ 3,000 ปีก่อน อันเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับต้นกำเนิดสุวรรณภูมิสู่ประเทศไทยในปัจจุบัน เพื่อค้นหาคำตอบว่าเราคือใครและอะไรคือความเป็นไทยก่อนเข้าชมมิวเซียมสยามในห้องต่าง ๆ ผ่านการดำเนินเรื่องในหัวข้อ “เรียงความประเทศไทย” ซึ่งจะทำให้ผู้ชมรู้สึกราวกับได้มีโอกาสเข้าไปอ่านรายละเอียดและกลายเป็นส่วนหนึ่งของบันทึกประเทศไทยเล่มหนึ่งสำหรับจุดเด่นของห้องเบิกโรงคือจอฉายวีดิทัศน์แนะนำเรื่องราวดังกล่าวให้แก่ผู้เข้าชม เสมือนเป็นการปูพื้นฐานความรู้ในเบื้องต้นให้ผู้เข้าชมได้ทราบประวัติความเป็นมาของการก่อร่างสร้างความเป็นไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอย่างคร่าว ๆ เนื้อหาในส่วนนี้จะเชื่อมโยงไปสู่ห้องจัดแสดงอีก 16 ห้องได้อย่างสอดคล้องสัมพันธ์กัน โดยผู้ออกแบบคือ นพดล ลีมวัฒนะกูร ผู้อำนวยการ

ฝ่ายออกแบบ บริษัท ดีไซน์ แลป เอ็มไอเอสซี จำกัด ได้กล่าวถึงแนวคิดในการนำเสนอห้องเบิกโรง
ในส่วนจัดแสดงถาวรของมิวเซียมสยามว่า

“ตัวอย่างหนึ่งของมิวเซียมสยามปรากฏอยู่ในห้องแรกสุดเป็นจอภาพฉายขนาดยาว
20 เมตร มีฉายภาพยนตร์สั้นเกี่ยวกับตัวละครที่แตกต่างกันในทางเชื้อสาย 7 คน เป็นคนธรรมดา
ที่ผู้ชมจะได้เห็นว่าชาติที่แล้วพวกเขาเป็นใครมาก่อนต่อมาก็คือกำหนดการหรือลำดับของข้อมูล
เริ่มจากคำถามที่ว่าเราเป็นคนไทยจริงหรือ? แล้วเสนอให้เห็นว่าสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของบางอย่าง
เราก็ปรับเปลี่ยนมาจากประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ การจะให้ผู้ชมประทับใจต้องมีการทำให้
ประหลาดใจในช่วงแรก ๆ เพื่อให้เกิดความตื่นเต้น” (นพดล ลิ้มวิวัฒน์, 2557, หน้า 18)

จึงกล่าวได้ว่าหากผู้เข้าชมไม่เริ่มต้นการชมวิดิทัศน์แนะนำเรื่องราวจากห้องเบิกโรงก่อน
ก็อาจทำให้การชมนิทรรศการถาวรชุดนี้ของมิวเซียมสยามเกิดความสับสนได้ เนื่องจากตัวละคร
ทุกตัวจะไปปรากฏในเนื้อหาของห้องจัดแสดงอื่น ๆ ด้วย ทำให้ต้องเข้าใจความเป็นภาพตัวแทน
ของตัวละครในแต่ละตัวก่อน เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจเนื้อหาของส่วนจัดแสดงถาวรได้เป็นอย่างดี
ทั้งนี้ การทำงานของเครื่องฉายภาพโปรเจกเตอร์ภายในเครื่องจะมีแหล่งภาพ คือส่วนที่มาของภาพ
อย่างไรในเครื่องฉายหนังจะมีม้วนฟิล์มเป็นแหล่งภาพ ในเครื่องฉายสไลด์มีแผ่นฟิล์มสไลด์เป็น
แหล่งที่มาของภาพ ในเครื่องฉายแผ่นใสมีคุณสมบัติโปร่งแสงเพื่อให้แสงสามารถฉายทะลุผ่าน
ไปได้ แสงที่ส่องผ่านแหล่งภาพนี้ทำให้เกิดการฉายภาพให้ได้ชมกัน ซึ่ง เพทาย พันธุ์มณี ผู้ออกแบบ
ส่วนจัดแสดงถาวรของมิวเซียมสยามอีกคนหนึ่งระบุว่า

“อีกสิ่งหนึ่งที่แปลกใหม่ในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้คือตัวละครที่สร้างขึ้นมาเพื่อเล่าเรื่องราวต่าง
ๆ มีประมาณ 6-7 ตัว อาทิ พ่อค้าแม่ค้าขายก๋วยเตี๋ยว นางพญา โศกพนมดี ครู นางมารี กิมาร์ เป็นต้น
ตัวละครเหล่านี้จะมีการแนะนำให้คนดูรู้จักก่อนในห้องแรก คือห้องเบิกโรงว่าเป็นใคร
มีความสำคัญอย่างไร จากนั้นคนดูจะไปเจอตัวละครเหล่านี้ปรากฏในห้องอื่น ๆ ตามเรื่องที่ได้ดูไว้
เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงจากห้องหนึ่งไปยังอีกห้องหนึ่ง โดยนำนวัตกรรมใหม่มาช่วยสร้าง
ความน่าสนใจให้กับการจัดแสดง” (เพทาย พันธุ์มณี, 2552, หน้า 38)

ห้องที่ 2 “ไทยแท้” เป็นห้องที่รวบรวมผลผลิตของการผสมผสานทางวัฒนธรรมใน
รูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอาหาร ศิลปะการต่อสู้ ยานพาหนะ ศิลปะการแสดง เป็นต้น มาจัดแสดง
เพื่อกระตุ้นต่อมความคิดให้ผู้เข้าชมได้ตั้งคำถามว่า สิ่งเหล่านี้เป็นภาพตัวแทนถึงอัตลักษณ์

ของความเป็นไทยจริงหรือไม่ เนื่องจากสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมเหล่านี้ได้ทำให้คนไทยและชาวต่างชาติหลายคนเข้าใจว่าเป็นของไทยแท้ แต่ข้อเท็จจริงเป็นเช่นไร ผู้เข้าชมสามารถหาคำตอบได้จาก การเข้าชมส่วนจัดแสดงดังกล่าวถือเป็นการจัดนิทรรศการภายในพิพิธภัณฑ์ที่ไม่ได้ชี้แนะว่าความรู้แบบใดถูกต้องหรือผิด แต่เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่มาเข้าชมได้คิดและไตร่ตรองข้อเท็จจริงจากข้อมูลอ้างอิงและหลักฐานแวดล้อมอย่างมีเหตุผล สอดรับกับคำกล่าวของ พล.ร.อ. รุณิศ กิตติอำพน อดีตผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติความว่า

“มิวเซียมสยามเป็นพิพิธภัณฑ์แห่งแรกของไทยที่มอบประสบการณ์ใหม่ด้วยการเป็นแหล่งเรียนรู้นอกระบบที่ส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้คิดและได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง รวมถึงเป็นการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ของพิพิธภัณฑ์ในสังคมหวังว่าพิพิธภัณฑ์มิวเซียมสยามจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการส่งเสริมการศึกษานอกห้องเรียนและเป็นที่ยอมรับของคนในการค้นหาตัวตน และความเป็นมาของชาติพร้อมปลูกฝังให้เยาวชนไทยและประชาชนชาวไทยเป็นผู้รักการเรียนรู้โดยเฉพาะการเรียนรู้ตลอดชีวิต” (พชรกร อนุศิริ, 2551, หน้า 21)

ห้องที่ 3 “เปิดตำนานสุวรรณภูมิ” จัดแสดงที่ตั้งของดินแดนซึ่งเรียกว่า “สุวรรณภูมิ” เพื่อถ่ายทอดรายละเอียดเกี่ยวกับชาติพันธุ์ในดินแดนนี้และวิธีการขุดค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงวิวัฒนาการของมนุษย์ก่อนที่จะมาเป็นบรรพบุรุษของชาวสุวรรณภูมิเมื่อ 3,000 ปีก่อนเป็นดินแดนแห่งความมั่งคั่งทางทิศตะวันออกของอินเดีย เปรียบเสมือนแผ่นดินทองซึ่งมีทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ มีลักษณะเด่นอยู่ที่การจำลองหลุมฝังศพมาให้ผู้ชมได้สัมผัสและสวมบทบาทของนักโบราณคดีทำการขุดค้น วิเคราะห์และไขความลับจากหลุมศพปริศนาห้องจัดแสดงนี้เริ่มต้นด้วยการอธิบายให้ผู้เข้าชมได้เข้าใจว่า หากต้องย้อนอดีตเล่าความเป็นมาของเมืองไทย เราสามารถย้อนกลับไปได้ไกลแค่ไหน คำตอบคือย้อนไปได้ไกลกว่าความรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบัน มีเบาะแสเพียงพอนำผู้ชมกลับไปรู้จักเมืองไทยได้ไกลกว่าสุโขทัย ด้วยหลักฐานมากมายซึ่งบ่งชี้ว่าที่นี่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานหลายพันปี โดยมีจอวีดิทัศน์แสดงภาพอินเตอร์แอคทีฟของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัศมี ชูทรงเดช อาจารย์ประจำภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่อธิบายประวัติความเป็นมาของสุวรรณภูมิ ซึ่ง เพทาย พันธุ์มณี ผู้จัดการทั่วไป บริษัท บีโก๊ๆ ที่ออกแบบส่วนจัดแสดงของมิวเซียมสยามระบุว่า

“ทางบริษัทที่ทำฟรีเซนต์เทชั่นติดต่อนักโบราณคดีหลายท่านเพื่อดูคาแรคเตอร์ อยากได้คนที่ไม่แก่ไม่เด็กเกินไปเล่าเรื่องได้สนุก ดึงดูดเด็ก ๆ ได้ เวลาทำงานเขาก็มีคำถามให้เราตอบสด ๆ

เช่น โบราณคดีคืออะไร มีคำถามแล้วให้ตอบสด ๆ ในนิทรรศการจะมีคำถามและให้ฟังคำตอบ โดยการกดปุ่มจะได้เห็นภาพเคลื่อนไหวและเสียงของอาจารย์คนแรกก็ทดลองกับเด็ก ๆ ลูกใครก็ไม่วัย 7 ขวบ ที่เข้ามาดูทดลองพูดว่าพูดแบบนี้เด็กจะอยู่กับเรามั้ย โอเคเขาก็ฟังเราจนจบ.. เมื่อขึ้นไปยังชั้น 3 ห้องเปิดตำนานสุวรรณภูมิจะทำหน้าที่เล่าว่าสุวรรณภูมิคืออะไรนับตั้งแต่ยุคไดโนเสาร์จนยุคสุวรรณภูมิ ไฮไลต์อยู่ที่หลุมฝังศพจะมีโครงกระดูกของมนุษย์โบราณเมื่อคนดูเข้าไปใกล้ในรัศมีของเซ็นเซอร์จะทำให้เครื่องเซ็นเซอร์ทำงานด้วยการฉายภาพลงไปบนโครงกระดูกเพื่อบอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้น.. ทุกอย่างมันมีเหตุและผล นี่คือการบวนการการเรียนรู้ที่เราพยายามเน้น” (ปิ่นอนงค์ ปานชื่น, 2551)

ห้องที่ 4 “สุวรรณภูมิ” เป็นห้องจัดแสดงความเป็นอยู่ของผู้คนในสุวรรณภูมิ การติดต่อกับต่างประเทศและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของสุวรรณภูมิทำให้ได้รู้จักสุวรรณภูมิผ่านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน การทำเกษตร การค้าขาย การสร้างบ้านเมือง การนำโลหะมาใช้ รวมทั้งความเชื่อเรื่องผีพราหมณ์ และพุทธในสมัยนั้นผ่านการบอกเล่าถึงอารยธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยรอบบริเวณนี้ แบ่งออกเป็น 5 ส่วนหลัก คือ ผี พราหมณ์ พุทธรากเหง้าแห่งความเชื่อ การค้าโลก ในแผ่นดินทอง โลหะเหล้าหลอมอารยธรรม เกิดบ้าน ก่อเมือง กำเนิดรัฐ และแกะรอยบรรพชน

ห้องที่ 5 “พุทธปัญญา” เป็นห้องที่บอกเล่าถึงเส้นทางพระพุทธศาสนาที่เข้ามาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิ โดยจัดแสดงเรื่องราวที่เป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาและเรื่องราวที่ชี้ให้เห็นถึงวิถีชีวิตซึ่ง โดยภาพรวมแสดงให้เห็นว่าสุวรรณภูมิในสมัยนั้นได้เริ่มมีศาสนาพุทธเข้ามาบ้างแล้ว และมีความเชื่อในเรื่องผลของการกระทำอย่างสมเหตุสมผลร่วมด้วย นอกจากนี้ภายในห้องยังมีเสียงบทสวดคาถา “เข ชมฺมา” ให้ฟังคลอไประหว่างที่อ่านเรื่องราวความเชื่อต่าง ๆ ในอดีตที่อยู่บนเสาหลูทั้งสี่ต้นภายในห้อง ทั้งยังมีปริศนาธรรมที่แฝงอยู่กับลำแสงรูปดอกบัวประเภทต่าง ๆ ที่สาดส่องออกมาจาก โคนและปลายของเสาแต่ละต้นให้ได้ใคร่ครวญขบคิด ซึ่งทำให้สามารถซึมซับแก่นแท้ของธรรมะได้หลายทาง นับได้ว่าเป็นห้องที่ช่วยจรรโลงจิตใจให้แก่ผู้ที่เข้าชมได้เป็นอย่างดี ซึ่งความท้าทายในการออกแบบห้องพุทธปัญญา คือ การสื่อความหมายของสิ่งที่เป็นนามธรรมให้ผู้ชมรับรู้ได้ในเชิงรูปธรรม ดังจะเห็นได้จากแนวคิดของนพดล ลิ้มวัณณะกูร ผู้อำนวยการฝ่ายออกแบบ บริษัท ดีไซน์ แลป เอ็มไอเอสซี จำกัด ซึ่งรับหน้าที่ออกแบบ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มิวเซียมสยาม ระบุว่า

“สิ่งที่เป็นนามธรรมในพิพิธภัณฑสถานคือการพยายามสอดแทรกสิ่งที่ไม่ได้บอกออกมาอย่างชัดเจนแต่มีความหมายลงไปในการออกแบบ เช่น ประติมากรรมด้านหน้าอาคาร แลบริ่ง

ที่ทอดเข้าไปในอาคารหรือลายดอกบัวในห้องพุทธศาสนาเนื่องจากเป็นพิพิธภัณฑสถานทางประวัติศาสตร์ จึงต้องมีการตีความประวัติศาสตร์จากข้อความมาเป็นการออกแบบ” (นพพล ลิ้มวัฒนะกูร, สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2558)

จะเห็นได้ว่าห้องพุทธปัญญามีลักษณะเด่นในการใช้ประสาทสัมผัสด้านการมองเห็นและการได้ยินมาใช้สื่อสารระหว่างเนื้อหาสาระของส่วนจัดแสดงกับผู้เข้าชมได้เป็นอย่างดี เนื่องจากภายในห้องได้ใช้เทคนิคการใช้จัดแสดงเพื่อให้สีคำของวัตถุจัดแสดงซึ่งมีการกลุ่ดลวดลายที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเข้าไปติดกับแสงไฟเพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกสงบนิ่ง และกระตุ้นต่อมความคิดที่มีต่อเนื้อหาของหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาผ่านพุทธโอวาทและพุทธพจน์ของพระอรุณสงฆ์ที่มีชื่อเสียงในประเทศไทย ขณะที่ด้านโสตสัมผัส ผู้เข้าชมจะได้รับฟังหลักธรรมคำสอนของพระอรุณสงฆ์ซึ่งเหมาะสำหรับผู้ที่ไม่ชอบเสพความรู้ผ่านการอ่าน ดังนั้น การฟังภายใต้บริบทแวดล้อมที่เงียบสงบย่อมเอื้อต่อการกระตุ้นต่อมความคิดให้ผู้เข้าชมสามารถเข้าถึงแก่นแท้ของเนื้อหาสาระที่ทางพิพิธภัณฑสถานต้องการนำเสนอมากกว่าการชี้แนะให้เชื่อหรือยึดยึดความรู้โดยปราศจากการคิดวิเคราะห์ตามไปด้วย

ห้องที่ 6 “กำเนิดสยามประเทศ” เป็นห้องที่แสดงเรื่องราวความเป็นมาของอาณาจักรต่าง ๆ ในสยามและตำนานต้นกำเนิดกรุงศรีอยุธยาสังเกตได้ว่าวิธีการนำเสนอเรื่องราวจะไม่กล่าวถึงว่าประเทศไทยเริ่มจากกรุงสุโขทัย จากนั้นมาเป็นกรุงศรีอยุธยากรุงธนบุรี แล้วจึงกลายมาเป็นกรุงเทพมหานครเหมือนกับตำราเรียนในรายวิชาสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา แต่จะพูดถึงการรวมตัวกันของแคว้นแคว้นเล็กใหญ่ต่าง ๆ ที่กระจัดกระจาย บ้างก็หันมารวมตัวกันเพื่อความอยู่รอดจนกระทั่งมีพระเจ้าอู่ทองเป็นผู้สถาปนารุงศรีอยุธยาขึ้น และรวบรวมแคว้นต่าง ๆ เหล่านั้นให้เป็นแผ่นดินเดียวกัน ดังคำกล่าวของ ศีลชัย เกียรติภาพันท์ หนึ่งในคณะผู้ออกแบบพิพิธภัณฑสถานเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยาม ซึ่งเป็นผู้เสนอแนวคิด “ดิศทัฟเวอรี มิวเซียม” ความว่า

“ยกตัวอย่างห้องก่อนสยามประเทศซึ่งจัดแสดงเรื่องราวต่าง ๆ ก่อนจะมาเป็นประเทศสยาม เมื่อคนเข้าไปดูแล้วอาจจะเกิดความสงสัยว่าสยามประเทศหรืออยุธยา หรือสุโขทัยจริง ๆ แล้วมีความเป็นมาอย่างไร แต่ไม่มีคำตอบที่แน่ชัดคนดูจะต้องค้นหาคำตอบเอง โดยดูจากเรื่องราวที่จัดแสดงไว้ลักษณะนี้เป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการโต้แย้งและถกเถียงเพื่อที่จะหาความรู้ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นไป ไม่ใช่เข้าไปแล้วก็มีคำตอบไว้ให้เสร็จสรรพคนดูไม่ต้องคิด” (ศีลชัย เกียรติภาพันท์, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2558)

ห้องที่ 7 “สยามประเทศ” เป็นห้องที่แสดงเรื่องราวความเป็นอยู่ของผู้คนในสมัยกรุงศรีอยุธยา และรูปจำลองเรือแบบต่าง ๆ ตั้งแต่เรือแบบชาวบ้านจนถึงเรือพระราชพิธี ทั้งยังมีการจำลองให้เห็นถึงสถาปัตยกรรมที่เหมาะสมความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ จึงทำให้สยามประเทศกลายเป็นศูนย์กลางทางการค้าทำให้เกิดการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมที่หลากหลาย สิ่งที่ดึงดูดทุกสายตาในห้องนี้คือกระบวนเรือพยุหยาตราทางชลมารคที่ถือเป็นพระราชสัญลักษณ์แห่งสมมุติเทวราชของกรุงศรีอยุธยา แขนงลอยไว้อย่างสวยงามกลางห้อง จะพบกับหนังสือเล่มใหญ่กางเปิดให้ผู้ที่เดินผ่านเข้ามา คล้ายกับเป็นการต้อนรับและเกริ่นนำไปสู่เนื้อหาประเด็นหลักของเรื่องที่จะเล่าต่อไปในห้องนี้ นอกจากนี้ยังมีการจัดแสดงแบบจำลองบ้านเมืองในสมัยนั้นให้เห็นสภาพความเป็นอยู่อันเป็นวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความเป็นเมืองน้ำไว้ด้วย สอดรับกับแนวคิดในการออกแบบของ พาณัฏฐ์ ทิพทัส ภัณฑารักษ์แห่งสถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติมิวเซียมสยาม ได้อธิบายถึงขั้นตอนของการออกแบบมิวเซียมสยามว่า

“ถ้าพูดถึงมิวเซียมสยามจริง ๆ แล้วเราจะพยายามสื่อถึงเรื่องราวของประวัติศาสตร์ไทย ในมุมมองที่สนุกสนานคือเราไม่ยอมให้ผู้ชมมาดูประวัติศาสตร์ไทยแล้วแข็ง เราอยากให้ผู้ชมมาดูเกมมารู้สึกเพลิดเพลินและสนุกสนาน ไม่รู้สึกรู้สึกว่ามีคุณครูใส่เสื้อคอขาวกำลังถือไม้เรียวมาคุมอยู่ว่าต้องจำสิ่งนี้ให้ได้นะเราไม่ยอมได้ด้อย่างนั้น เราอยากให้ผู้ชมมาดูประวัติศาสตร์ไทยในแง่ที่มันสนุกสนานมีการตีความแบบใหม่ ๆ เนื้อหาที่ไม่ต้องจดจำอะไรที่มันเป็นตัวเลขหรือเป็นชื่อยาว ๆ แต่ให้ดูที่เหตุการณ์ที่ได้รับการตีความออกมาในแง่ที่แปลกใหม่ มีการเล่นเกมมีกิจกรรมอะไรที่มันคล้ายกับพิพิธภัณฑวิทยาศาสตร์ มีสิ่งของที่จับต้องได้มีเกมที่เป็นสื่ออินเตอร์แอคทีฟ ดูสิว่าสิ่งเหล่านี้มันจะเปลี่ยนมุมมองของคนหรือเปล่า เท่าที่เราทำมาก็ได้ผลตอบรับที่ดี” (นพดล ลีมวัฒนะกูร, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2558)

ห้องที่ 8 “สยามยุทธ์” ห้องแสดงรูปแบบการรบ กำลังพล และการทำสงครามในสมัยอยุธยาเพื่อแสดงสิทธิ์เหนืออาณาจักรอื่น และเพื่อกวาดต้อนคนไปเป็นแรงงานทาสไปใช้แรงงาน อีกทั้งเพื่อครอบครองทรัพย์สินมีค่าของเมืองอื่นและที่ห้องนี้ยังสามารถชมเรื่องราวการต่อสู้ได้นอกจากการสู้รบแบบใช้กำลังและอาวุธแล้วยังมีการแสดงให้เห็นถึงการนำตำรายุทธพิชัยสงครามมาใช้ในการทำศึกอีกด้วย ภายในห้องจึงเต็มไปด้วยอาวุธยุทธโศปกรณ์ที่ใช้ในการรบ ทั้งยังมีการจัดแสดงสถานการณ์จำลองและเกมฝึกทักษะให้ได้ชมและร่วมสนุกดังปรากฏ

ในนิตยสารบรรณารักษ์ ตอน มิวเซียมสยาม เมื่อปี พ.ศ. 2552 ความว่า “ทุกอย่างในพิพิธภัณฑ์สามารถจับต้องได้ ทดลองกดเล่น เริ่มตั้งแต่กดปุ่มเพื่อชมความเชื่อในสมัยดินแดนสุวรรณภูมิ กดปุ่มเลือกฟังเรื่องเล่าในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งมีตัวการ์ตูนและคนตริ่น่ารักมาก มาใช้ดึงดูดความสนใจ ทดลองเล่นเกมเป็นพ่อค้าซื้อขายสินค้าในสมัยกรุงศรีอยุธยา” (พะนิญา, 2552, หน้า 26-27)

อย่างไรก็ตามวัตถุจัดแสดงในห้องนี้พบว่ามีปัญหาการชำรุดเสียหายโดยที่ไม่ได้ซ่อมแซมหรือตรวจสภาพความพร้อมก่อนเปิดจัดแสดงในแต่ละวัน เห็นได้จากข้อความที่ตีพิมพ์ลงในนิตยสารบรรณารักษ์เพื่อถ่ายทอดความคิดเห็นของผู้เข้าชมห้องสยามยุทธ์ ความว่า “ด้วยความสนใจจึงต้องยื่นหน้าเข้าไปแอบดูในตู้กระจกชนิด พบว่ามีโทรทัศน์จอใหญ่ 2-3 จอ ด้านล่าง ฉายภาพนักรบที่เรามองเห็นบนฉากด้านบน แล้วใช้กระจกเงาสะท้อนภาพจากโทรทัศน์ ให้นักรบอยู่ในตำแหน่งตามที่ปรากฏบนฉากที่สร้างไว้ คู่มือชีวิตและน่าตื่นตาตื่นใจได้มาก เสียหายที่วันนั้นปืนใหญ่จำลองที่สามารถยิงไปบนจอได้จริงเกิดอาการชำรุดขึ้นมา พวกเราเลยอดเล่นไปตามระเบียบ” (พะนิญา, 2552, หน้า 26-27)

ห้องที่ 9 “ดินแดนความขอกย้อนบนกระดาศ” สยามประเทศในยุคอาณานิคมที่ชาติตะวันตกเข้ามาขีดเส้นแบ่งเขตแดนปรากฏให้เห็นชัดเจนบนแผนที่โบราณผ่านห้องแสดงแผนที่ประเทศไทยในสมัยต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงต้นกำเนิดของแผนที่สิ่งที่ใช้แสดงว่าประเทศต่าง ๆ มีอาณาเขตกว้างใหญ่เพียงใดและการจับจองเป็นเจ้าของอาณาเขตนั้น ๆ แม้ว่าบนผืนแผ่นดินตามธรรมชาติไม่ได้ขีดเส้นเขตแดนได้เอง แต่ด้วยสติปัญญาของคนจึงทำให้เกิดการแบ่งเขตปักแดนและทำให้เกิดเป็นประเทศได้ชัดเจนอย่างทุกวันนี้ ทั้งยังสื่อให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพของผืนแผ่นดินในสมัยก่อนที่ยังไม่มีการแบ่งแยกในลักษณะใด ๆ เลย แต่แล้วเส้นแบ่งกั้นต่าง ๆ ได้ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์เพื่อความชัดเจนในเรื่องอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดสังคมลักษณะเครือญาติและการแบ่งแยกเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ในปัจจุบัน

ห้องที่ 10 “กรุงเทพฯ ภายใต้อาณาอยุธยา” เดินเรื่องอยู่ในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จบลงที่สมัยรัชกาลที่ 3 ความเจริญรุ่งเรืองเมื่อถึงขีดสูงย่อมเป็นธรรมดาที่ต้องถึงคราวซบเซาเมื่อถูกข้าศึกรุกรานจนบ้านเมืองแตกแยกและสิ้นกรุงศรีอยุธยา หลังจากกอบกู้บ้านเมืองได้พระเจ้าตากสินฯ จึงเริ่มตั้งกรุงธนบุรีจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ในราชวงศ์จักรีเรื่องราวการอพยพของคนชาติต่าง ๆ ในสยาม และการเปรียบเทียบว่ากรุงรัตนโกสินทร์เหมือนกับกรุงศรีอยุธยาอย่างไรผ่านข้าวของเครื่องใช้และคำบอกเล่าของชนชาติต่าง ๆ ที่ได้เข้ามาตั้งรกรากตั้งแต่ยุคแรกเริ่มของการสร้างเมืองและกลายมาเป็นบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายต่าง ๆ ในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีแท่นบอร์ดแสดง

การเปรียบเทียบโครงสร้างเมืองซึ่งชี้ให้เห็นลักษณะทางกายภาพของกรุงเทพฯ ที่ได้ถูกถอดแบบออกมาจากรากฐานโครงสร้างเดิมของกรุงศรีอยุธยาซึ่งเคยเป็นราชธานีเดิม

ห้องที่ 11 “ชีวิตนอกกรุงเทพฯ” ขณะที่ชีวิตเมืองกรุงกำลังฟูเฟื่องนอกเมืองก็ยังมี การปลูกข้าวปลูกนาอยู่เห็นได้จากห้องแสดงวิถีชีวิตของคนไทยในชนบทนอกกรุงเทพฯ โดยมี เรื่องข้าวเป็นตัวละครสำหรับห้องนี้ทั้งยังมีเครื่องมือทำมาหากินต่าง ๆ ที่เด็กรุ่นหลังอาจไม่เคยเห็น เช่น อุปกรณ์ที่ใช้ในการจับสัตว์น้ำการทำเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมการประดิษฐ์คิดค้นอุปกรณ์ เครื่องใช้ การฝ่ยนัยยะทางวัฒนธรรมไว้กับพิธีกรรมและความเชื่อ รวมถึงการจำลองภาพวิถีเกษตร แต่ดั้งเดิมที่อยู่คู่กับคนไทยมานานทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำรงชีวิตของคนชนบท ในสมัยก่อนที่มีความสัมพันธ์กันกับธรรมชาติรอบตัวได้อย่างกลมกลืน

ห้องที่ 12 “แปลงโฉมสยาม” สมัยรัชกาลที่ 4-5 เมื่อความเจริญและอารยธรรมตะวันตก เผยแพร่เข้ามาในสยามประเทศการเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้น “แปลงโฉมสยามประเทศ” ห้องแสดงการ เปลี่ยนแปลงสยามประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5 และเรื่องราวของถนนเจริญกรุงจะเป็นอย่างไรเมื่อ คนไทยหันมานิยมใช้ถนนแทนการใช้เรือ เมื่อถึงจุดเปลี่ยนสำคัญจากการเปลี่ยนสยามเป็น ประเทศไทย ทั้งยังแสดงเรื่องราวในสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ส่งผลให้ห้องนี้ดูตื่นตาตื่นใจมากกว่าห้องที่ผ่านมา เพราะสยามประเทศในเวลานั้นเริ่มมีการติดต่อกับชาวตะวันตก ตึกรามบ้านช่องเริ่มสูงใหญ่และทันสมัย การคมนาคมสะดวกสบาย ส่วนสาธารณูปโภคมิให้ใช้สอยกันอย่างทั่วถึง ทั้งยังสามารถลงสวามิปล้ำเสื้อผ้าชุดไทยและ เครื่องประดับโบราณอย่างสนุกสนานเพลิดเพลินด้วย จึงเป็นห้องที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมได้มี ปฏิสัมพันธ์กับวัตถุจัดแสดง

ห้องที่ 13 “กำเนิดประเทศไทย” จุดเปลี่ยนจากสยามเป็นประเทศไทยผ่านการจัดแสดง สิ่งของเครื่องใช้ รวมถึงภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคแรกเริ่มของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ จากสยามกลายเป็นประเทศไทยในปัจจุบันซึ่งเป็นระยะเริ่มต้นของวิวัฒนาการความเจริญก้าวหน้า ทางสังคมและวัตถุในปัจจุบัน ส่วนจุดที่มีผู้ชมให้ความสนใจมากที่สุดคือการจำลองห้องส่ง ของสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง 4 บางขุนพรหมซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์ช่องแรกของไทยที่ เปิดโอกาสให้ผู้ชมสามารถขึ้นไปเป็นผู้ประกาศข่าวได้อย่างสมจริงและสนุกสนานด้วยเทคโนโลยี ที่ทันสมัย การอ่านข่าวจะถูกบันทึกไว้และมาปรากฏบนหน้าจอภาพให้ได้ชื่นชมผลงานของตนเอง ด้วย

ห้องที่ 14 “สี่สัปดาห์” เมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 วัฒนธรรมชาวตะวันตก ได้แพร่เข้ามาอย่างรวดเร็วทำให้เมืองบางกอกในสมัยนั้นเต็มไปด้วยสี่สัปดาห์ทั้งเมือง ผู้ชมจะได้พบ การจำลองบ้านเมืองช่วงปี ค.ศ. 1940 ช่วงที่เศรษฐกิจกำลังรุ่งเรืองและประชาชนกำลังมีความสุขจาก

การรับสิ่งแปลกใหม่จากชาติตะวันตก ประเทศไทยเปิดกว้างที่จะรับเอาวัฒนธรรมของชาติตะวันตก เหล่านั้นเพื่อป้องกันคือความศิวิไลซ์ส่วนในยุคสงครามเย็นประเทศไทยได้รับอิทธิพลจาก สหรัฐอเมริกาเข้ามา เรียกว่า ยุคเรโทร ฉากในห้องนี้จึงจัดเป็นคาเฟ่ย้อนยุคซึ่งเปรียบเสมือน จุดนัดพบของวัยรุ่นในสมัยนั้น เรียกได้ว่าเป็นห้องที่ดึงดูดความสนใจผู้เข้าชมได้มากเพราะได้ตื่นตาตื่นใจกับแสงสีและความคลาสสิกของบรรยากาศที่ไม่เคยได้สัมผัสมาก่อน ขณะที่ผู้ใหญ่รุ่นพ่อรุ่นแม่ก็ได้ย้อนเวลากลับไปหวนรำลึกถึงวันวานสมัยอดีต

ห้องที่ 15 “เมืองไทยวันนี้” ห้องอุโมงค์กระจกขนาดใหญ่ มีโทรทัศน์ขนาดเล็กรายล้อม ทิวห้องบ่งบอกว่าเมืองไทยวันนี้เป็นอย่างไร ให้ผู้เข้าชมได้ดูและติดตามว่าเมืองไทยวันนี้เป็นอย่างไร คนไทยควรจะเป็นหรือไม่ ทางพิพิธภัณฑ์ได้อัดวิดีโอการแสดงความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป ที่มีต่อประเทศไทยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยไม่จำกัดอายุ เพศ การศึกษา ฐานะ และ วิชาชีพ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมได้นำความคิดเห็นเหล่านั้นมาครุ่นคิดตามไปด้วย

ห้องที่ 16 “มองไปข้างหน้า” เป็นการตั้งคำถามปลายเปิดกับผู้ชมว่า อยากให้เมืองไทยเป็นอย่างไร โดยห้องนี้เป็นที่ชื่นชอบของผู้เข้าชมอย่างมากเพราะเป็นห้องสำหรับแสดงความคิดเห็นด้วยระบบคอมพิวเตอร์แสดงข้อความบนฝาผนัง จะมีปากกาจิจิตอลให้ผู้ชมได้เขียนข้อความ โดยเหตุผลที่ตั้งชื่อห้องนี้ว่ามองไปข้างหน้าเป็นการเตือนสติแก่ผู้เข้าชมว่าอนาคตประเทศไทย แท้จริงอยู่ในมือของคนรุ่นปัจจุบันซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไป

นอกจากนี้ ยังมีห้องพิเศษอีกหนึ่งห้องที่แสดงถึงประวัติความเป็นมาของอาคารที่ใช้จัดแสดงนิทรรศการถาวรชื่อว่า “ห้องตึกเก่าเล่าเรื่อง” ภายในจัดแสดงประวัติความเป็นมาของอาคาร กระทรวงพาณิชย์เดิม การบูรณะซ่อมแซม ตลอดจนชี้ให้เห็นถึงโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม ที่สลับซับซ้อนสะท้อนภูมิปัญญาและความชำนาญการของสถาปนิกในสมัยก่อนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ในการเข้าชมนิทรรศการถาวรของมิวเซียมสยามที่มีชื่อว่า “เรียงความประเทศไทย” ทั้งหมด 16 ห้อง กับอีกหนึ่งห้องพิเศษเพื่อเล่าประวัติความเป็นมาของอาคารจัดแสดงนิทรรศการถาวรดังกล่าวในข้างต้น นอกจากทางพิพิธภัณฑ์จะมีภาคส่วนจัดแสดงต่าง ๆ แล้ว ยังได้จัดทำคู่มือประกอบการเข้าชมเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้ศึกษารายละเอียดในเบื้องต้นก่อนการเข้าชมนิทรรศการถาวรอีกด้วย โดยสามารถนำเอกสารดังกล่าวไปใช้ประกอบการอ้างอิงและอ่านเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาของส่วนจัดแสดงได้อีกด้วย ดังคำกล่าวของ พล.ร.อ. รุณิศ กิตติอำพน ผู้อำนวยการสถาบันการเรียนรู้และสร้างสรรค์ ที่ระบุว่า

“เราหวังว่ามิวเซียมสยามพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้จะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการส่งเสริมการศึกษา นอกห้องเรียนและเป็นที่สำคัญสำหรับทุกคนในการค้นหาตัวตนและความเป็นมาของชาติ

พร้อมปลูกฝังให้เยาวชนและประชาชนชาวไทยเป็นผู้รักการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเราได้มีการจัดเตรียมคู่มือนำเสนอเรียงความประเทศไทยไว้สำหรับผู้ชมทั่วไปเพื่อให้สามารถเข้าชมพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง” (ฐนิช กิตติอำพน, สัมภาษณ์, 18 กันยายน 2558)

จะเห็นได้ว่า เนื้อหาสาระประกอบการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานทั้งในเอกสารและป้ายจัดแสดง ไม่ได้ใช้ถ้อยคำที่มีความเป็นวิชาการซึ่งยากต่อการทำความเข้าใจมากจนเกินไป เนื่องจากเนื้อหาสาระของส่วนจัดแสดงหลักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่ยากต่อการทำความเข้าใจ เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ซึ่งผู้เข้าชมย่อมมีความรู้พื้นฐานทางด้านประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ไม่มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ชาติและประวัติศาสตร์ของประเทศเพื่อนบ้านมาก่อนอาจเกิดความไม่เข้าใจในเนื้อหาสาระที่ทางพิพิธภัณฑสถานต้องการสื่อสารออกมาได้ ดังนั้น การเลือกนำเสนอเนื้อหาในการสื่อสารกับผู้เข้าชมที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ย่อมทำให้ผู้เข้าชมทุกระดับการศึกษา อายุ และช่วงวัยเกิดความเข้าใจและได้รับความรู้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม นอกจากนี้บริเวณที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเป็นจำนวนมาก มิวเซียมสยามจึงต้องการถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ชาติไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้ชาวต่างชาติได้เข้าใจด้วย จึงมีการนำเสนอเนื้อหาในส่วนจัดแสดงเป็นภาษาอังกฤษ ดังคำกล่าวของผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญพรรณ เจริญพร อาจารย์ประจำสาขาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ความว่า “จริง ๆ แล้วการบริหารงานพิพิธภัณฑสถานมีหลักการนิดเดียวแต่ต้องรู้จักหาความรู้ เช่นว่า การจัดพิพิธภัณฑสถานอย่างไรให้ผู้เข้าชมสามารถเรียนรู้เรื่องราวได้ภายใน 1 นาที ต่อ 1 ส่วนการจัดแสดง หรือหลักการเขียนข้อความกำกับที่ต้องไม่เกิน 1,500 คำ ไม่ควรเกิน 5 ย่อหน้า โดยแต่ละย่อหน้าควรมี 3-5 บรรทัด ขณะที่เทคนิคการจัดแสดงแสงสีเสียงหรือเทคโนโลยีล้ำสมัย ก็ไม่ได้เป็นคำตอบว่าพิพิธภัณฑสถานนั้นจะมีความน่าสนใจ เหตุเพราะหลักสำคัญในการดึงดูดคนเข้าชมอยู่ที่การมีส่วนร่วม เช่น การเปิดโอกาสให้จับสัมผัส บิดหมุนหรือกดปุ่ม และจะดียิ่งขึ้น” (เพ็ญพรรณ เจริญพร, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2558)

เมื่อพิจารณาในส่วนของเนื้อหา นิทรรศการพบว่า นิทรรศการในพิพิธภัณฑสถานหลายแห่งเต็มไปด้วยเนื้อหาที่ถ่ายทอดจากมุมมองของนักวิชาการมีข้อความจำนวนมากเกินกว่าที่ผู้ชมคนหนึ่งจะสามารถอ่านได้ทั้งหมดในการชมพิพิธภัณฑสถานในหนึ่งครั้งหรือมากกว่านั้นบางครั้งเต็มไปด้วยด้วยศัพท์ทางวิชาการที่ยากต่อการทำความเข้าใจของผู้เข้าชม โดยเฉพาะเยาวชนและผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานในเรื่องราวที่นิทรรศการนั้นนำเสนอมาก่อนที่สำคัญคือผู้พิการทุพพลภาพซึ่งไม่มี

การจัดแสดงที่รองรับความสามารถในการเข้าถึงความรู้ภายในพิพิธภัณฑ์ได้ สถานการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นเพราะกระบวนการจัดนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยส่วนใหญ่มีระยะเวลาเตรียมการและดำเนินงานไม่มากนักเนื่องด้วยปัญหากระบวนการจัดสรรงบประมาณ ภาระงานของผู้จัดนิทรรศการ และปัจจัยอื่น ๆ ตามบริบทวัฒนธรรมการทำงานของคนไทยทำให้นิทรรศการซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้สื่อสารระหว่างพิพิธภัณฑ์และผู้เข้าชมขาดมิติการเรียนรู้ที่ให้ความเพลิดเพลินในการพัฒนาค่านิยม สัจคม การปลูกจิตสำนึกในเชิงศีลธรรม หรือความตระหนักคิดเรื่องปัญหาส่วนรวม ส่งผลให้นิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ไทยขาดความลุ่มลึกและความน่าสนใจ เมื่อเทียบกับนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ของหลายประเทศที่มีการเตรียมการล่วงหน้าเป็นเวลานาน มีกระบวนการพัฒนาเนื้อหา นิทรรศการ การคัดสรรตัวสาร และเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมต่อพฤติกรรม การเรียนรู้ของคนกลุ่มต่าง ๆ และมีการประเมินผลนิทรรศการอย่างเป็นระบบเพื่อให้ทราบว่าควรจะต้องปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงอะไรในนิทรรศการเพื่อให้สื่อสารกับคนดูได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นในครั้งต่อไป นิทรรศการจึงมีโอกาที่จะพัฒนาควบคู่ไปกับรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมในแต่ละช่วงเวลา (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, 1 ธันวาคม 2557)

สำหรับเทคนิควิธีการที่มิวเซียมสยามนำมาใช้ประกอบการนำเสนอเนื้อหาสาระในส่วนจัดแสดงถาวรให้เกิดความน่าสนใจมีหลากหลายเทคโนโลยีและรูปแบบการนำเสนอ ยกตัวอย่างเช่น “แผนที่ความเจริญของแคว้นในยุคโบราณ” ทำโดยใช้กลุ่มดวงไฟแทนแคว้นต่าง ๆ โดยไฟจะสว่างหรือมืดตามความเจริญของแต่ละยุค เช่น บางยุคที่อยู่ยาวจะสว่างมาก เพื่อเป็นสื่อกลางในการสื่อสารให้ผู้เข้าชมเกิดความเข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น “การ์ตูนเล่าเรื่องกำเนิดสุวรรณภูมิ” เนื่องจากเรื่องเล่าต้นกำเนิดดินแดนสุวรรณภูมินั้นมีหลายเรื่อง มิวเซียมสยามจึงให้ผู้ชมตัดสินใจแล้วให้ข้อมูลทั้งหมด 5 เรื่อง ในรูปแบบของการ์ตูน “โต๊ะแสดงวัฏจักรของการสร้างเมือง” เป็นโต๊ะระบบสัมผัสฉายแผนที่เมืองจากมุมมอง เมื่อนำมือไปแตะได้เห็นว่าตัวละครไหนประกอบอาชีพอะไร ใช้อะไรในการสร้างเมือง เพื่อสร้างความรู้เรื่องการสร้างบ้านแปลงเมืองในยุคอดีต “ภาพที่มองได้ 2 แบบจากหลายมุม” เทคโนโลยีนี้ใช้ในการแสดงเปรียบเทียบเกาะรัตนโกสินทร์ในปัจจุบันกับสมัยโบราณเพื่อให้เห็นความแตกต่างบนพื้นที่เดียวกันจึงบอกให้ผู้ชมเดินดูจากมุมหนึ่งไปอีกมุมหนึ่ง ต่อมาคือ “หน้าจอระบบสัมผัส (Touch screen)” เพื่อให้ผู้ชมได้ใช้กายสัมผัสเพื่อสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมและเข้าถึงเนื้อหาสาระมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น เกมขุดหาโบราณวัตถุ จะมีแปรงเตรียมไว้ให้ปิดบนจอภาพก็จะเจอสิ่งของพร้อมคำอธิบาย ทั้งยังมีโต๊ะเปรียบเทียบกรุงศรีอยุธยากับกรุงรัตนโกสินทร์มีแผนที่ของทั้งสองกรุงเมื่อแตะที่สถานที่ในกรุงหนึ่งก็จะปรากฏลูกศรเชื่อมโยงกับสถานที่นั้นในอีกกรุงหนึ่งด้วยพร้อมคำอธิบายความเหมือนหรือความแตกต่าง

ต่อมาคือ “ภาพเคลื่อนไหว (Movement screen)” ที่น่าสนใจสำหรับมิวเซียมสยามคือ ในส่วนที่อธิบายเรื่องประเพณีขอฝนซึ่งเกี่ยวข้องกับตำนานพระยาแถน ปัญหาคือภาพเคลื่อนไหว ตรงนี้จะค่อนข้างนานผู้ออกแบบเกรงว่าผู้ชมจะเบื่อหน่ายจึงตั้งกลองมโหระทึกไว้ให้ผู้ชมลองตี เพื่อขอฝนตามความเชื่อแบบโบราณแล้วภาพเคลื่อนไหวจะหยุดเป็นช่วง ๆ เพื่อให้คนตีกลองดูต่อ ส่งผลให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นจนจบการนำเสนอ ต่อมาคือ “หมึกไวแสงอัลตราไวโอเล็ต (UV ink)” หมึกชนิดนี้ปกติจะมองด้วยตาเปล่าไม่เห็น ต้องใช้แสงดำ (Blacklight) หรือ แสงอัลตราไวโอเล็ต เมื่อลองส่องดูหมึกจะเรืองขึ้นมาใช้ในกระดานที่อธิบายความเชื่อทางศาสนา ของคนโบราณว่า เมื่อก่อนคนไทยมีความเชื่อผสมกันระหว่างเรื่องเหนือธรรมชาติ (Animistic) วิญญาณหรือผีพร้าวมณ์ และพุทธหมึกนี้จะถูกระบายลงในแผนที่เพื่อแสดงให้เห็นว่าบริเวณไหน มีความเชื่อแบบไหนและส่งผลต่อสถาปัตยกรรมสิ่งก่อสร้างอย่างไร ผู้ชมต้องใช้ไฟฉายที่พิพิธภัณฑ์ เตรียมไว้ส่องบนแผนที่ไล่ดูไปจนเจอ (นพดล ลิมวัฒนะกูร, 2551)

จะเห็นได้ว่าส่วนจัดแสดงถาวรของมิวเซียมสยามมีการใช้งานมาเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้วัตถุจัดแสดงบางส่วนเกิดความชำรุดเสียหายหรือเกิดความบกพร่องในการใช้งาน ขณะที่ ผู้เข้าชมบางส่วนเกิดความเบื่อหน่ายกับเนื้อหาสาระในการนำเสนอที่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงใดใด ดังนั้นนิทรรศการที่เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนมาเข้าชม มิวเซียมสยามเพื่อการเรียนรู้ จึงได้แก่นิทรรศการหมุนเวียนและนิทรรศการพิเศษที่มีการสลับ ปรับเปลี่ยนเนื้อหาและรูปแบบในการนำเสนออย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้ผู้เฝ้าระวังของสถาบัน พิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ หรือมิวเซียมสยามต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเนื้อหาใน นิทรรศการถาวรให้มีความน่าสนใจและร่วมสมัยมากขึ้น

2. นิทรรศการชั่วคราวของมิวเซียมสยาม

“นิทรรศการชั่วคราว” หรือบางครั้งเรียกว่า “นิทรรศการหมุนเวียน” ของมิวเซียมสยาม มักมีช่วงเวลาในการจัดแสดงอยู่ระหว่าง 1-3 เดือน โดยจะมีการสลับปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระในการนำเสนอไปตามสถานการณ์บ้านเมืองหรือตามความสนใจของผู้เข้าชม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คน ต้องการเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากนิทรรศการถาวรยังไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอใหม่ ดังนั้น นิทรรศการชั่วคราวจึงเป็นสิ่งที่ช่วย สร้างสีสันและความแปลกใหม่ให้แก่มิวเซียมสยามได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ นิทรรศการชั่วคราวของ มิวเซียมสยามเริ่มจัดแสดงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 จนถึงปัจจุบัน ดังสามารถจำแนกพิจารณารายละเอียด ได้ตามลำดับต่อไปนี้

นิทรรศการชั่วคราวปี พ.ศ. 2552

นิทรรศการชั่วคราว “ปริศนาแห่งลูกบิด” ตั้งแต่วันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2551-28 มิถุนายน พ.ศ. 2552 ถือเป็นนิทรรศการชั่วคราวแรกที่มิวเซียมสยามได้ริเริ่มขึ้นเพื่อร่วมค้นหาความเร้นลับของดินแดนสุวรรณภูมิในแง่มุมใหม่ ๆ ผ่านลูกบิดโบราณหายากนับพัน รวบรวมจัดแสดงเป็นครั้งแรกเพียง 6 เดือนเท่านั้น ซึ่งหนึ่งในบรรดาบรรดาลูกบิดโบราณที่น่าสนใจของนิทรรศการนี้คือ “ลูกบิดสุริยเทพ” อายุกว่า 2,000 ปี มีลักษณะเป็นแก้วโมเสกเส้นผ่าศูนย์กลางขนาด 1 เซนติเมตร และมีลวดลายคล้ายใบหน้าของเทพเจ้าแห่งชนเผ่าอินเดียนแดงซึ่งขุดค้นพบในอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ โดยขอยืมมาจากนายแพทย์บัญชา พงษ์พานิช ผู้เชี่ยวชาญและนักสะสมลูกบิดโบราณ และได้ถูกโจรกรรมไปจากมิวเซียมสยาม สถานที่จัดแสดง เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2552 กระทั่งวันที่ 12 มีนาคมในปีเดียวกัน ได้รับการส่งคืน พร้อมจดหมายขอโทษ ทั้งนี้พลเรือเอกฐนิช กิตติอำพน ผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑการการเรียนรู้แห่งชาติในขณะนั้นเปิดเผยว่า มิวเซียมสยามพยายามที่จะสรรค์สร้างสิ่งใหม่รวมทั้งความรู้ใหม่สู่เยาวชนและบุคคลทั่วไปให้ได้เข้าใจถึงประวัติศาสตร์ที่ยาวนานของประเทศไทยที่มีมานานเกือบพันปีผ่านสื่อต่าง ๆ ที่สามารถสร้างเสริมประสบการณ์เชิงค้นหาให้แก่ผู้ที่สนใจ ดังนั้น มิวเซียมสยามจึงคิดหาเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นผลสืบเนื่องจากนิทรรศการถาวรเรื่อง “เรียงความประเทศไทย” ที่มีขึ้นอยู่แล้ว และด้วยเหตุนี้เองจึงเกิดนิทรรศการหมุนเวียนเรื่อง “ปริศนาแห่งลูกบิด” ซึ่งเป็นการบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์แห่งโลกการค้าเชิงลึกผ่านลูกบิด

“การค้นพบลูกบิดตามแหล่งโบราณคดีคนทั่วไปอาจมองว่าเป็นเรื่องธรรมดา แต่ความจริงแล้ว นี่คือหลักฐานสำคัญที่บอกเล่าเรื่องราวเส้นทางการค้าโบราณ ทำให้เรารู้ว่าในอดีตนั้นเส้นทางการค้าโบราณ เชื่อมโยงกันมานับตั้งแต่โรมัน อินเดีย เวียดนามและจีน เช่น การค้นพบลูกบิดหน้าผู้หญิงโรมัน อาจไม่ได้หมายความว่าคนโรมันมาที่นี่แต่เป็นเพราะในยุคโบราณนั้นอินเดียได้เป็นเมืองท่าการค้าของโรมัน” (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ, 23 มีนาคม 2552)

ขณะที่ลินทร์ ทูมมานนท์ อาร์ตไดเรกเตอร์ของบริษัทแปลน โมทีฟ จำกัด หนึ่งในบุคคลที่ทำงานศิลปกรรมให้แก่สถาบันพิพิธภัณฑการการเรียนรู้หรือมิวเซียมสยามได้อธิบายถึงแนวคิดในการออกแบบนิทรรศการชั่วคราวหลายเรื่อง เช่น นิทรรศการลูกบิดสุริยเทพ นิทรรศการปรากฏการณ์อินทรีนาคไม่เว้นวรรค เป็นต้น โดยระบุว่า “การให้ความสำคัญแก่กลวิธีการนำเสนอรูปแบบการออกแบบการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มารองรับผลงาน ล้วนแต่มีส่วนทำให้กระบวนการเรียนรู้ของคนไทยในเรื่องต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปในเชิงบวก เพราะหลายเรื่องที่เคยเป็นข่ามยากแก่ความเข้าใจ ได้กลับกลายเป็นเรื่องใกล้ตัว มีเสน่ห์ น่าติดตามและมีความเป็นมิตรมากยิ่งขึ้น” (หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ, 22 กรกฎาคม 2554)

หลังจากออกแบบนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ที่มีวิเศษยามเรียบร้อยแล้ว คีรินทร์ ได้ติดตามประเมินผลงานออกแบบของเขา ผ่านกระบวนการสังเกตการณ์ว่าผู้เข้าชมเกิดความรู้ ความเข้าใจหรือมีส่วนร่วมกับนิทรรศการเหล่านั้นอย่างไรบ้าง ดังคำกล่าวที่ว่า “อย่างพิพิธภัณฑ์ วิเศษยาม ผมไปชมดูว่าวัยรุ่นคิดอย่างไร ส่วนใหญ่ก็มีทั้งที่คาดคิดไว้และไม่คาดคิด บางมุมเรา หลุดไป บางมุมเราพูดแล้วเขาเข้าใจ จะเอาข้อมูลนี้ไปปรับปรุงอย่างเช่นเรื่องลูกบิด ผมออกแบบเกม ที่เป็น Interactive เป็นเกมสอนให้เด็กทำลูกบิดเอง ในเชิงเคมี ลูกบิดเกิดจากการเผาและใส่สารเคมี ที่หลากหลาย พอทำขึ้นมา ถ้ามั่นใจมันก็ยากจะต้องใส่ความร้อนเท่านั้นเท่านี้ คิดว่ายาก เด็กไม่สนใจ แต่ปรากฏว่าไม่เลยอย่างเราลองทำ 5 นาที ผมเจอเด็กคนหนึ่งใช้เวลา 17 วินาที เกือบหมด เด็กอายุ 13-14 เล่นเกมนี้เสร็จในเวลาไม่ถึงนาที” (หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ, 22 กรกฎาคม 2554)

จะเห็นได้ว่าในระยะหลังนี้พิพิธภัณฑ์เริ่มตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ จะต้องให้ความรู้แก่สาธารณชนที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์โดยเฉพาะวิธีการที่จะช่วยทำให้ผู้มาเที่ยว พิพิธภัณฑ์ได้รับความรู้และได้รับความเพลิดเพลินไปพร้อมกัน (Entertainment oriented) ด้วยเหตุนี้ การจัดพิพิธภัณฑ์หรือการแสดงนิทรรศการเรื่องต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์จึงได้นำเทคนิคแบบ ผสมผสานหรือเทคนิคที่ทันสมัยมาใช้ในการสื่อความหมายให้กับผู้ชม การนำเสนอต้องมีลักษณะ เป็น Interactive ถ้าเป็นแผนนิทรรศการธรรมดาขอมอดสมัยไปแล้วเทคนิคที่นำมาใช้ไม่ว่าจะเป็น ระบบ Multi Media หรือ Animation หรือเป็นมายาทัศน์ (Hologram) ที่เคลื่อนไหวเหมือนจริง และมีภาพเป็น 3 มิติ หรือระบบ Audio Visual ที่ดูสนุกเร้าใจ มีระบบแสงสีเสียงใช้เทคโนโลยีด้าน คอมพิวเตอร์เพื่อสื่อความหมายหรือความเข้าใจให้แก่ผู้ชมเป็นการให้ความรู้และความบันเทิงควบคู่ กันไป (เมธาวิ โหละสุด, 2558, หน้า 28)

นิทรรศการชั่วคราว ปี พ.ศ. 2553

นิทรรศการชั่วคราว “จับไมค์ ไล่ชนนค: ปรากฏการณ์ลูกทุ่งไทย” จัดแสดงระหว่างวันที่ 26 มีนาคม-18 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 ระหว่างเวลา 10.00-18.00 น. นิทรรศการชั่วคราว “จับไมค์ ไล่ชนนค: ปรากฏการณ์ลูกทุ่งไทย” ได้บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพัฒนาการของวงการเพลงลูกทุ่ง ไทยจากอดีตถึงปัจจุบันรวมทั้งยังจุดประกายความสนใจให้ผู้เข้าชมได้พบเห็นบรรดาของหายาก เช่น แผ่นเสียงเพลงลูกทุ่งในยุคเมื่อประมาณ 50 ปีแล้ว หรือ ปกแผ่นเสียงยุคแรก ๆ ที่เป็นภาพวาด ฝาแฝดของเปียโน โปสเตอร์ ผู้วาดภาพใบปิดหนัง โรงภาพยนตร์ในสมัยก่อน โดยเฉพาะชุดทางเครื่อง สูดอสังการจากเหล่าบรรดาศิลปินลูกทุ่งแถวหน้าเมืองไทยนิทรรศการมีทั้งหมด 2 ห้อง โดยห้องแรกเป็นการแสดงชุดทางเครื่องที่ได้ความอนุเคราะห์มาจากเหล่าศิลปินครูเพลงลูกทุ่ง ที่จะ ทำให้ผู้เข้าชมได้เห็นและสัมผัสถึงการพัฒนาของชุดนักร้องลูกทุ่ง และทางเครื่องในยุคต่าง ๆ

ห้องที่ 2 เป็นการจัดแสดงเรื่องราวใน 5 ยุค แห่งเพลงลูกทุ่งไทยด้วยผนังปกแผ่นเสียงของเหล่าบรรดาลูกทุ่งชื่อดังในอดีตที่เรียกได้ว่าเป็นตำนานของแต่ละยุคนับร้อยแผ่นพร้อมทั้งการจำลองบรรยากาศวิถีชีวิตของคนชนบทที่อยู่ตามท้องไร่ท้องนาและอุปกรณ์การดำเนินชีวิตในแต่ละยุคด้วย

ทั้งนี้ ภาววิ วงศ์วิชัย ผู้อำนวยการมิวเซียมสยามในขณะนั้น ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของนิทรรศการนี้ว่า “ต้องการให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจมนต์เสน่ห์ของเพลงลูกทุ่งที่นับว่าเป็นศิลปะที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และยังเป็นปรากฏการณ์ที่พบได้ในทุกประเทศ ต่างก็มีเพลงลูกทุ่งในแบบของตนทั้งนั้นแม้แต่ชาวฝรั่งก็ยังมีเพลงแนวคันทรี่ด้วยเช่นกันส่วนดนตรีถือเป็นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ที่เกิดจากกระบวนการคิดค้น ในขณะที่สังคมชนบทต้องตั้งรับกับการคุกคามของสังคมเมืองและโลกตะวันตก เพลงพื้นบ้านดั้งเดิมที่กำลังจะตายไปจากความนิยมของประชาชนกลับมาเป็นที่นิยมด้วยการดัดแปลงอย่างแยบยล คลี่คลายเป็นเพลงประเภทใหม่ที่คละเคล้ากันระหว่าง 2 วัฒนธรรมได้อย่างเหลือเชื่อ” (หนังสือพิมพ์ข่าวสด, 4 เมษายน 2553)

นิทรรศการชั่วคราว ปี พ.ศ. 2554

นิทรรศการ “สืบจากส้วม” เปิดให้เข้าชมฟรีที่มิวเซียมสยาม ระหว่างวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553-17 เมษายน พ.ศ. 2554 สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม ร่วมกับกรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุขและกรมศิลปากร จัดนิทรรศการ “สืบจากส้วม” เนื่องในโอกาส “วันส้วมโลก” วันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 เพื่อเผยให้เห็นถึงวัฒนธรรมและความเชื่อเรื่องการขับถ่ายของคนไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันได้เรียนรู้ถึงการตีความของประวัติศาสตร์ไทยที่แปลกใหม่และสนุกสนานยิ่งขึ้นซึ่งบอกเล่าเรื่องราวของส้วมไทยในอดีตพร้อมเกร็ดความรู้เกี่ยวกับส้วมของชนชาติอื่น ๆ และมีการจำลองส้วมไทยแบบต่าง ๆ เพื่อให้เห็นถึงลักษณะการใช้ตามสถานะต่าง ๆ ทั้งส้วมพระ ส้วมเจ้า ส้วมไพร่ ส้วมเจ้าสัว ฯลฯ เพื่อแสดงให้เห็นว่าคนไทยได้หยิบยืมแนวคิดเรื่องส้วมมาจากแหล่งต่าง ๆ มาปรับใช้อย่างไรทั้งยังมีการนำเสนอเรื่องราวการรณรงค์ด้านสุขภาพอนามัยในการขับถ่ายที่ดีอีกด้วย ด้านนายจรินทร์ ทัศนวิศิษฐ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขในขณะนั้น กล่าวว่า “นิทรรศการนี้เป็นความร่วมมือจากหลายหน่วยงานกระทรวงสาธารณสุขในฐานะหน่วยงานหลักที่มีภารกิจเรื่องส้วมและประสบความสำเร็จในการรณรงค์ให้ประชาชนมีส้วมใช้มาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 จนถึงปัจจุบัน ได้ดำเนินงานด้านนี้อย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2553-2556 กระทรวงสาธารณสุขได้นำแนวคิดการสุขาภิบาลอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมาเป็นหลักในการดำเนินงาน โดยเน้นที่ครัวเรือนก่อนขยายสู่ชุมชนต่อไป” นอกจากนี้ยังมีการเสนอภาพยนตร์เรื่องสั้นพิเศษชุด “จี” คลายคดีเด็ดเว็จแตก ย้อนอดีตสยามประเทศ” เพื่อร่วมสืบค้นเรื่องราวการปลดปล่อยความทุกข์ของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ, 19 พฤศจิกายน 2553)

นิทรรศการ “ชาวนา นักค้นคว้าแห่งท้องทุ่ง” ตั้งแต่วันที่ 12 พฤษภาคม-25 กันยายน พ.ศ.2554 นิทรรศการชั่วคราว “Know-How ชาวนานักค้นคว้าแห่งท้องทุ่ง” เนรมิตแปลงนาข้าว ขึ้นตอนในการปลูก และเครื่องมือเครื่องใช้ของชาวนา ที่ใช้หลักวิทยาศาสตร์ด้านกลศาสตร์มาจัดตั้งไว้กลางใจเมือง เพื่อให้คนไทยเกิดความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของข้าวไทยตลอดจนเรียนรู้ภูมิปัญญาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ซึ่งถือเป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่ยังปรากฏในสังคมไทย โดยมุ่งเน้นให้ผู้ชมได้รับทราบถึงภูมิปัญญาของชาวนาไทยในอดีตที่ได้คิดประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ชนิดต่าง ๆ มาใช้ในกระบวนการปลูกข้าว นับตั้งแต่ขั้นตอนการท่อน้ำเข้านาการไถเพื่อเตรียมดิน การเพาะหว่านเมล็ดข้าว การปักดำต้นกล้า การดูแลรักษาการเก็บเกี่ยว และฝัดสีข้าว เป็นต้น นำเสนอโดยให้ผู้ชมได้ฝึกทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองการมีปฏิสัมพันธ์กับชุดนิทรรศการ กิจกรรมครั้งนี้จะสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายคนไทยทุกกลุ่มได้เป็นอย่างดีรวมถึงชาวต่างชาติจะได้เรียนรู้และเข้าถึงวัฒนธรรมข้าวของไทยได้อีกรูปแบบหนึ่งซึ่งผู้เข้าชมนิทรรศการนี้จะได้รับทราบถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งมีคุณค่าของข้าวที่มีต่อตนเองและวัฒนธรรมไทยตลอดจนได้เรียนรู้ขั้นตอนการปลูกข้าวเรียนรู้กลไกในเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ พร้อมได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างใกล้ชิด (หนังสือพิมพ์คมชัดลึก, 16 กันยายน 2554)

นายรามศ พรหมเย็น ผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ กล่าวว่า “ให้ผู้ชมได้ฝึกทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองการมีปฏิสัมพันธ์กับชุดนิทรรศการ โดยตั้งเป้าหมายว่านิทรรศการนี้จะสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายคนไทยทุกกลุ่มได้เป็นอย่างดีรวมถึงชาวต่างชาติจะได้เรียนรู้และเข้าถึงวัฒนธรรมข้าวของไทยได้อีกรูปแบบหนึ่งซึ่งผู้เข้าชมนิทรรศการนี้จะได้รับทราบถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งมีคุณค่าของข้าวที่มีต่อตนเองและวัฒนธรรมไทยตลอดจนได้เรียนรู้ขั้นตอนการปลูกข้าวเรียนรู้กลไกในเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ พร้อมได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างใกล้ชิด” (กัณฑ์พิชญ์ ใจบุญ, หนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์, 27 สิงหาคม 2554)

นิทรรศการชั่วคราว ปี พ.ศ. 2555

นิทรรศการกินของเน่า ตั้งแต่วันที่ 10 กรกฎาคม-4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 เวลา 10.00 น.-18.00 น. นิทรรศการ “กินของเน่า” นำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนไทยโบราณ ในการทำอาหารให้ “เน่าเสีย” ด้วยกระบวนการหมักดอง ความชาญฉลาดที่สอดคล้องกับหลักการถนอมอาหาร ในยุคปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นว่า คนโบราณคือนักวิทยาศาสตร์ที่นำจุลินทรีย์มาใช้ประโยชน์ได้ แม้ไม่มีกล้องจุลทรรศน์ เกิดการสร้างสรรค้อาหารรสชาติแปลกใหม่ กลายเป็นสัญลักษณ์การกินที่เป็นตัวตนของคนไทย บ่งบอกถึงการอยู่ร่วมกันของผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ในพื้นที่แผ่นดินไทย ที่มีมาอย่างยาวนาน รวมถึงประวัติศาสตร์การค้าในสมัยโบราณที่มีถือเป็นเครื่องสร้างความมั่งคั่งและโอกาสทางการค้าในยุคปัจจุบันจากการต่อยอดผลิตภัณฑ์ทั้งนี้ นายรามศ พรหมเย็น

ผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติ กล่าวว่า “เนื่องจากในอดีตไม่มีตู้เย็น ผักและปลา ก็ีมีมากเฉพาะบางฤดู แต่ในบางฤดูก็ไม่มีเลยคนโบราณจึงต้องคิดค้นวิธีถนอมอาหารให้กินในยามขาดแคลนเพื่อความอยู่รอด คำถามก็คือคนโบราณรู้ได้อย่างไรว่าของเน่าแต่ละเมนูจะต้องหมักใส่ภาชนะใดใส่ส่วนผสมใดก่อนหลัง ใส่ปริมาณเท่าใด และใช้เวลาหมักนานแค่ไหนถึงจะได้เมนูที่รสชาติแปลกอร่อย และมีคุณค่าทางอาหาร ที่สำคัญคือไม่ทำให้ท้องเสียแบบนี้ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าคนโบราณคือนักวิทยาศาสตร์และศิลปินในคนเดียวกัน” (หนังสือพิมพ์ส่องใต้, 4 เมษายน 2556)

นิทรรศการ “เรื่องหนักหัว” จัดแสดงวันที่ 28 สิงหาคม-9 ธันวาคม พ.ศ. 2555

นิทรรศการ “เรื่องหนักหัว” นำเสนอเรื่องราวของ “หมวก” “เครื่องศรัทธา” และ “เครื่องประกอบศรัทธา” เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวและความเป็นมาของผู้คนที่อาศัยในดินแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งเครื่องประกอบศรัทธาที่สวมใส่อยู่บนหัวได้เข้าไปมีบทบาทและความสำคัญในแง่มุมต่าง ๆ ตั้งแต่ยุคอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยนิทรรศการ “เรื่องหนักหัว” เป็นนิทรรศการรูปแบบใหม่ที่สอดแทรกเข้าไปอยู่ในนิทรรศการถาวร “เรียงความประเทศไทย” ในห้องต่าง ๆ ภายในมิวเซียมสยาม อย่างกลมกลืน และสอดคล้องกับช่วงยุคสมัยนั้นๆ เช่น ห้องเปิดตำนานสุวรรณภูมิ จะนำเสนอเรื่องหน้ากากที่ใช้ในพิธีกรรมขอฝนของคนยุคก่อนประวัติศาสตร์ผ่านหลักฐานภาพเขียนสีบนผนังถ้ำที่พบได้ในสถานที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ รศ.ฉลอง สุนทรวานิชย์ ผู้อำนวยการหอประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวถึงการสวมหมวกว่าเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมที่ล้มเหลว ในขณะที่หลายอย่างที่มาจากตะวันตกกลับกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทยสมัยใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5 การสวมหมวกเป็นเรื่องรสนิยมของคนชั้นสูง หมวกเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจ แต่เมื่อเข้าสู่ยุคสมัยจอมพล. มีการบังคับให้สวมหมวกเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมแต่เมื่อหมดอำนาจการใส่หมวกก็เลือนหายไป (หนังสือพิมพ์คมชัดลึก, 28 กรกฎาคม 2554)

นิทรรศการชั่วคราว ปี พ.ศ. 2556

นิทรรศการ “ไปไหนไปไหน” จัดแสดงระหว่างวันที่ 25 มิถุนายน-29 กันยายน พ.ศ. 2556

นิทรรศการ “ไปไหนไปไหน?” ดีแต่ทุกเรื่องราวความงามที่ต้องรู้ในแต่ละวัฒนธรรม ในแต่ละสังคม และในแต่ละยุคสมัยก็มีมุมมองเรื่องความสวยของผู้หญิงที่แตกต่างกันไปกว่าจะได้มาซึ่งความสวยงามต้องทำอะไรกันบ้างโดยจำลองบรรยากาศในรูปแบบโรงงานผลิตความสวยในรูปแบบต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 10 โซน ซึ่งเป็นมาตรฐานความงามของผู้หญิงในหลายวัฒนธรรม จนกลายเป็นพินนิม เช่น โซนสวยใสใส่จานปาก ของหญิงสาวเผ่ามูร์ซี ในเอธิโอเปีย ที่สอดแผ่นจานดินเผาในริมฝีปาก โซนคองามระหงตามตำนานของชาวกะยัน ชนเผ่ากะเหรี่ยง ที่นิยมสวมห่วงทองเหลืองที่คอ โซนแรงปรารถนาแห่งปลายเท้า ค่านิยมเรื่องการรัดเท้าให้เล็กของชาวจีนใน

สมัยโบราณ จนทำเล็กบิดเบี้ยวผิดปกติ โชนแพชั่นรัดตัว เอวแค้บ แพชั่นรัดคอรีเซต เพื่อบีบรัด สักส่วนให้มีรูปร่างดั่งนาฬิกาทราย ในช่วงศตวรรษที่ 19 โชนแน่นอก แบบขอม ความงามของเทพี ในปราสาทหิน ในนครวัด ต่างมีหน้าอกกลมกลึง เอวหนา ต้นขาใหญ่ เป็นหุ่นที่นิยมของสาวขอม โบราณ โชนเกาหลีฟิวเจอร์ รักเธอนะยัยจุมกอน ค่านิยมที่ได้รับความนิยมจากสาวไทย ที่อยากมี หน้าเรียวยาว คางแหลม จมูกโด่ง แบบเกาหลี จึงต้องไปทำศัลยกรรม เป็นต้น

สมชัย ส่งวัฒนา ประธานอนุกรรมการสถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้ กล่าวถึงนิทรรศการ นี้ว่า “เรื่องความสวยงามทุกคนปฏิเสธไม่ได้ ค่านิยมความงามเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ การทำศัลยกรรม เป็นอุตสาหกรรม นำไปสู่มูลค่าทางเศรษฐกิจ วงการแฟชั่นเป็นส่วนหนึ่งของเทรนด์ความงาม และ กระแสนี้ก็เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ต้องมาคิดว่ากระแสต่าง ๆ เหมาะกับเราขนาดไหน บางครั้งก็ขัดแย้งกับ ความเป็นตัวของเราเอง ชีวิตจะขาดความสุข ซึ่งนิทรรศการนี้ได้เสนอมุมมองต่าง ๆ ในเรื่อง ความสวยในเชิงสร้างสรรค์ และต่อยอดทางความคิด คนที่มาดูอาจจะมีความเห็นต่างกัน” (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 5 กรกฎาคม 2556)

นิทรรศการชั่วคราว ปี พ.ศ. 2557

นิทรรศการ “ท่าเตียน กรุงเทพฯ บทที่ 1” ระหว่างวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2557- 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 นิทรรศการ “ท่าเตียน กรุงเทพฯ บทที่ 1” ได้ถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นมา ในอดีตของท่าเตียนตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาถึงปัจจุบัน เรียนรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์กว่า 500 ปี ผ่านจุดบรรจบของ 3 วัฒนธรรม วัด ตลาด จนกลายเป็นศูนย์กลางของการคมนาคมการค้า ศิลปวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง การศึกษาตื่นตาด้วยเทคโนโลยี AR ผ่านสมาร์ทโฟนและ แท็บเล็ต ทั้ง 5 จุด ได้แก่ ป้อมวิไชยเณทร์ ยักษ์วัดโพธิ์ มหาวิทยาลัยแห่งแรก วัดโพธิ์ ประตูช่องกูด และวัดอรุณฯ ซึ่งรามเมศ พรหมเย็น ผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติ เปิดเผยว่า ได้หยิบเรื่องราวของท่าเตียนมาทำเป็นนิทรรศการ ไม่ได้มีแต่ในมิวเซียมสยามเท่านั้น แต่ยังหมายถึง สถานที่รายล้อมท่าเตียนซึ่งนับเป็นนิทรรศการขนาดใหญ่ที่มีอาณาเขตกว่า 10 ไร่ และยังได้นำ เทคโนโลยีเออาร์ และคิวอาร์ โค้ด ไว้ในสถานที่สำคัญ ๆ ของพื้นที่ โดยดาวนโหลดแอปพลิเคชัน พิมพ์คำว่า “ท่าเตียน” หรือ “Tha Tian” ไว้ในสมาร์ทโฟน หรือแท็บเล็ตแล้วนำมาเล่นกับนิทรรศการ ที่มีอยู่ในสถานที่สำคัญกว่า 15 จุด เพื่อให้เยาวชนเกิดความอยากเรียนรู้อย่างสนุกสนาน ทำให้ ประวัติศาสตร์เคลื่อนไหวผ่านโสตประสาทเพื่อเข้าสู่จิตใจ เข้าสู่ความทรงจำได้ ตระหนักถึง รากเหง้าของตัวเองและนำไปปรับใช้กับความเจริญที่กำลังจะเข้าในอนาคตเพราะการเรียนรู้ในวันนี้ อาจเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจในอนาคต” (หนังสือพิมพ์คมชัดลึก, 6 ตุลาคม 2557)

นิทรรศการชั่วคราว ปี พ.ศ. 2558

นิทรรศการ “หลงรัก” ตั้งแต่วันที่ 3 มีนาคม จนถึง 28 มิถุนายน พ.ศ. 2558 “หลงรัก”

นิทรรศการประสานอาเซียนได้หยิบยกเรื่องราวของ “วัฒนธรรมรัก” ที่ได้จาก “ต้นรัก” พืชไม้ใหญ่ในวงศ์เดียวกับมะม่วง มะปราง มะกอกป่า มาเป็นตัวอย่างการเชื่อมต่อกันระหว่างพื้นที่ผ่านการค้าขาย หรือแม้กระทั่งสงคราม และยังเปิดมุมมองใหม่ที่ได้นำความรู้ดั้งเดิมจากรุ่นต่อรุ่นมาสร้างสรรค์ เพราะ “รัก” เติบโตและเบ่งบานได้ดีในแถบนี้จนเกิดเป็นวัฒนธรรมหลง “รัก” ขึ้นที่จีนและญี่ปุ่น ก่อนจะแพร่หลายมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะแถบคาบสมุทรซึ่งกลุ่มหลงใน “รัก” ไม่แพ้กันเมื่อ “รัก” เดินทางจากป่าลึกผูกพันสายใยวัฒนธรรมดั้งเดิมโยงไปทั่วเอเชียคนบนดอยเก็บ “รัก” ป้อนเข้าสู่หัวเมือง คนเมืองส่งขายต่อเป็นสินค้ามีค่าเพราะเป็นที่ต้องการของผู้คนใกล้ไกล บ้างส่งเป็นส่วยบรรณาการแก่เมืองหลวงฝ่ายช่างฝีมือจากต่างสำนักและชาติพันธุ์ก็ถ่ายทอดเทคนิค ถ่ายทอดทักษะการทำเครื่อง “รัก” กัน ไปมา อย่างไม่รู้จบ

ทั้งนี้ นิทรรศการชั่วคราวของมิวเซียมสยามเกิดจากแนวคิด การออกแบบ และสร้างสรรค์ของภัณฑารักษ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญหลายคนร่วมกันระดมสมองและกำลังความสามารถในการรังสรรค์นิทรรศการชั่วคราวแต่ละชุดขึ้นมาให้สามารถสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนต้องการเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ให้ได้มากที่สุด ได้แก่ พาฉัตร ทิพทัส นักจัดการความรู้อาวุโส สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ กล่าวว่า การผลิตนิทรรศการสักเรื่องหนึ่ง มีวิธีการทำงานที่ไม่แตกต่างไปจากการทำงานวิจัย ลักษณะคล้ายวิทยานิพนธ์ขนาดย่อมและที่สำคัญคือมิวเซียมสยามไม่ได้จัดแสดงวัตถุจัดแสดงหรือวัตถุโบราณเหมือนพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ ดังนั้นการนำเสนอจึงสร้างสรรค์ให้เกิดมุมมองในหลายมิติความว่า “เราไม่ได้แสดงวัตถุจัดแสดง เพราะว่าจริง ๆ แล้วเราจัดแสดงเรื่องราวของวัตถุชิ้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวหรือแง่มุมทางประวัติศาสตร์ เชิงมานุษยวิทยา หรือเชิงวิทยาศาสตร์ นิทรรศการหลายเรื่องที่ผ่านมาอย่างนิทรรศการหลงรักซึ่งเรามีวัตถุจัดแสดงที่มีคุณค่าแต่เราใช้วัตถุจัดแสดงเป็นเครื่องมือในการเล่าเรื่องในประเด็นที่เชื่อมโยงไปสู่เรื่องราวในด้านต่าง ๆ มากกว่าการโชว์วัตถุชิ้นนั้น ๆ” (พาฉัตร ทิพทัส, 2558, หน้า 2-3)

ขณะที่วรกานต์ วงษ์สุวรรณ นักจัดการความรู้อาวุโส สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ กล่าวว่า การสร้างสรรค์นิทรรศการของมิวเซียมสยามแตกต่างไปจากพิพิธภัณฑ์ทั่วไปคือไม่ได้มีแนวคิดในการนำของโบราณที่มีอยู่แล้วมาจัดแสดงเพราะนั่นไม่ใช่สิ่งที่กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ต้องการเข้ามาชมมิวเซียมสยามทำนิทรรศการเชิงประวัติศาสตร์หลายครั้ง ถ้าเป็นที่อื่น ๆ คงนำของโบราณที่เกี่ยวข้องมาจัดแสดงแต่มิวเซียมสยามจะพยายามทำให้เรื่องราวในประวัติศาสตร์มาเชื่อมโยงกับเรื่องราวทางสังคมและเรื่องราว ๆ อื่นใกล้ตัว หรือแม้กระทั่งเรื่อง

ของความเชื่อก็นำเอามาผนวกกับวิถีชีวิตของคนเพื่อให้ผู้ชมได้มองเห็นว่าเนื้อหาสำคัญของชุดนิทรรศการเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถเข้าถึงและสัมผัสได้” (วรกานต์ วงษ์สุวรรณ, สัมภาษณ์, 6-8 มีนาคม 2558)

ด้าน ทวีศักดิ์ วรฤทธิ์เรืองอุไร นักจัดการความรู้อาวุโสสถาบันพิพิธภัณฑการการเรียนรู้แห่งชาติระบุว่าการทำงานนิทรรศการขึ้นมาสักเรื่องหนึ่งการค้นหาข้อมูลจากใน โลกออนไลน์แทบจะไม่เกิดประโยชน์ต้องค้นคว้าจากเอกสารอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ ตำรา หรืองานวิจัยต่าง ๆ ทั้งจากห้องสมุดในเมืองไทยหรือแม้แต่ในต่างประเทศเป็นหลักเพราะว่าถ้าเราใช้สื่อออนไลน์หาข้อมูล คนอื่น ๆ ก็ทำได้ เมื่อทำออกมาเป็นนิทรรศการก็ไม่มีที่น่าสนใจ หลายครั้งที่เหล่าภัณฑารักษ์ได้รับโจทย์ที่แค่ฟังหัวข้อก็น่าเบื่อแล้ว เช่น เรื่องของภูมิปัญญาไทย ไม่ว่าจะเป็นการปลูกข้าว หรือผ้าไหมไทย แต่เมื่อหัวข้อเหล่านี้ได้รับการตีความเรื่องราวทั้งหมดเสียใหม่ ได้เกิดเป็นนิทรรศการที่ดึงดูดความสนใจให้ผู้คนเข้ามาสัมผัสรับรู้เข้าใจภูมิปัญญาไทยได้อย่างไม่รู้ตัว (ทวีศักดิ์ วรฤทธิ์เรืองอุไร, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2558)

นิทรรศการพิเศษของมิวเซียมสยาม

นิทรรศการพิเศษ เป็นนิทรรศการที่จัดขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่งที่สอดคล้องกับสถานการณ์พิเศษหรือเป็นไปตามความต้องการของกระแสทางสังคมในปัจจุบัน เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เข้าชมหรือประชาชนทั่วไป โดยคณะกรรมการบริหารจัดการพิพิธภัณฑการพิจารณาเห็นว่าจะให้ความรู้ความเข้าใจและประเทืองปัญญาแก่ประชาชนทั่วไปได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้นับตั้งแต่ก่อตั้งพิพิธภัณฑเมื่อปี พ.ศ. 2551 มิวเซียมสยามได้จัดนิทรรศการพิเศษขึ้นหลายครั้ง ผู้วิจัยจึงนำเสนอตัวอย่างเฉพาะนิทรรศการพิเศษที่มีความน่าสนใจ ดังสามารถจำแนกพิจารณาได้ต่อไปนี้

นิทรรศการพิเศษปี พ.ศ. 2553 ของมิวเซียมสยาม เรื่อง “เครื่องรางของขลัง” ระหว่างวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2553 ถึง 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554

ความเชื่อท้องถิ่นเก่าแก่ของผู้คนในแดนดินถิ่นสุวรรณภูมิซึ่งรวมถึงคนไทยมักเกิดจากการหลอมรวมความเชื่อเข้ากับศาสนาจนเกิดเป็นระบบความเชื่อที่ซับซ้อนฝังแน่นและแสดงออกมาในรูปแบบเครื่องรางของขลังชนิดต่าง ๆ ทว่าระบบทุนนิยมในปัจจุบันทำให้ความเชื่อบริสุทธิ์ในเปลือกศาสนาแปรเปลี่ยนไปกลายเป็นเรื่องไสยศาสตร์มงาย และหวังผลประโยชน์ทำให้สถาบันพิพิธภัณฑการการเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยาม คิดต่อยอดกิจกรรมจากเวทีสัมมนาวิชาการ “เครื่องรางของขลังวัฒนธรรมชาวพุทธในสุวรรณภูมิ” มาสู่นิทรรศการ “เครื่องรางของขลัง” เพื่อนำเสนอตำนานเรื่องราวความเป็นมา และองค์ความรู้ของเครื่องรางของขลังในมิติวิชาการเผยให้เห็นความเป็นมาของรูปแบบความเชื่อในวัฒนธรรมไทยกับการผสมผสานความเชื่อดั้งเดิม

ควมรวมเข้ากับหลักพุทธศาสนาโดยมีอาจารย์กุชชงค์ จันทวิช ผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องรางและ
 วัตถุมงคล ฌัฐชัย มณีรัตน์ นักวิชาการ นักเขียน เรื่องเลขยันต์ และวุฒินันท์ ปองป้อม นักวิชาการ
 ด้านเลขยันต์ โดย กุชชงค์ จันทวิช ได้ระบุว่า มนุษย์มีความเชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลังมากกว่า
 2,000 ปี ในส่วนของสยามประเทศเองก็มีมาก่อนที่จะตั้งเป็นอาณาจักรทวารวดีหรือแม้แต่ก่อน
 ศาสนาพุทธจะเข้ามาเสียอีก ส่วนสาเหตุที่มนุษย์นับถือเครื่องรางของขลังเพราะเชื่อในเรื่อง
 เหนือธรรมชาติ และเกรงกลัวต่อสิ่งทีอธิบายไม่ได้ นอกจากนี้มนุษย์ยังเป็นสัตว์ที่อ่อนแอที่สุด
 แต่มีความฉลาดที่จะอาศัยความเชื่อในเครื่องรางมาก่อนให้เกิดความกล้าหาญปลอดภัย และ
 เมื่อศาสนาพุทธและพราหมณ์เข้ามาสู่ถิ่นสุวรรณภูมิ ผู้คนก็นำทั้ง 2 สิ่งมาเชื่อมรวมไว้ด้วยกัน
 โดยหวังว่าเครื่องรางของขลังนี่จะเป็นที่พึงพอใจและนำพาผู้คนให้เข้าถึงศาสนามากขึ้นให้เข้าถึง
 แก่นพุทธศาสตร์ได้อย่างแท้จริง (หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, 3 พฤศจิกายน 2553)

นิทรรศการพิเศษปี พ.ศ. 2554 ของมิวเซียมสยาม เรื่อง “OI a Siao 500 ปี ไทย-โปรตุเกส”
 ระหว่างวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2555

มิวเซียมสยาม จัดนิทรรศการ “OI a Siao 500 ปี ไทย-โปรตุเกส” เพื่อให้คนไทยเข้าใจ
 รากเหง้าและภูมิหลังแห่งความสัมพันธ์ของชนชาติโปรตุเกสและสยามประเทศที่มีมายาวนานถึง
 500 ปี ทั้งนี้ นายรามศ พรหมเย็น ผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติเผยว่าโปรตุเกส
 เป็นชาติตะวันตกชาติแรกที่ได้ส่งทูตเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับกรุงศรีอยุธยาในรัชสมัยสมเด็จพระ
 พระรามราชาธิราชที่ 2 ในปี พ.ศ. 2054 นับถึงปัจจุบัน โปรตุเกส-สยาม (ไทย) มีสัมพันธไมตรีกันมา
 ยาวนาน 500 ปี ซึ่งเป็นเวลายาวนานที่สุดจากในบรรดาชาติตะวันตกทั้งหมดความสัมพันธ์นี้สะท้อน
 ให้เห็นถึงความเป็นสังคมเปิดของไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันซึ่งสามารถทำการค้ากับนานาชาติและ
 ต้อนรับชาวต่างชาติจากทั่วโลกอีกทั้งพระราชวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของพระมหากษัตริย์ไทย
 ในปัจจุบันและอดีตที่ทรงริเริ่มและเจริญความสัมพันธ์ทางการทูตกับชาติมหาอำนาจตะวันตกได้
 ในฐานะรัฐที่เท่าเทียมกันตลอดมานิทรรศการนี้นับเป็นครั้งแรกของวงการพิพิธภัณฑ์ไทย ที่ได้มี
 การจัดนิทรรศการพิเศษที่ไม่อยู่ในกรอบเดิม ๆ โดยผู้ชมจะได้เรียนรู้เรื่องราวสำคัญต่าง ๆ ผ่าน
 การเล่าเรื่องจากนักแสดงที่สวมบทบาทเป็นชาวโปรตุเกสผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อสยามใน
 ชุดแต่งกายสมจริง เพื่อให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกคล้อยตามไปกับบรรยากาศจำลองซึ่งภาพจำลอง
 ที่เกิดขึ้นจากการชมนิทรรศการมีชีวิตครั้งนี้ ทำให้เกิดความเข้าใจและจดจำได้มากกว่าการอ่าน
 จากตำราเพียงอย่างเดียว

ซึ่งภายในงานนิทรรศการครั้งนี้จะมีนักแสดงกว่า 10 ชีวิต สวมบทเป็นบุคคล
 ในประวัติศาสตร์สำคัญ 8 บทบาท ได้แก่ อัลฟองซู คือ อัลบูแอร์เกอ โดมิงกูซ คือ ไชชาส์ ฟรานซิส
 จิตร คอญา กูโยมาร์ เดอ ปินา หรือ มารี กีมาร์ ปินตู คริสเตียโน โรนัลโด บาทหลวง และหญิงสาว

ชาวไทยเชื้อสายโปรตุเกส ซึ่งเป็นบุคคลที่นำมาสู่ความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ในรูปของศาสนา ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม ที่หลอมรวมกันระหว่าง โปรตุเกสและสยามจนกลายเป็นมรดกสืบทอดมา จนถึงทุกวันนี้ ควบคู่ไปกับการนำเสนอภาพและอุปกรณ์ประกอบที่มีสีสันสดใส ผู้ชมจะได้ชิม อาหารโปรตุเกส คาวหวาน หลากหลายชนิด ซึ่งบางเมนูเริ่มหารับประทาน ได้ยากมากขึ้น (หนังสือพิมพ์บ้านเมือง, 20 กุมภาพันธ์ 2555)

นิทรรศการพิเศษปี พ.ศ. 2555 ของมิวเซียมสยาม เรื่อง “สื่อการเรียนรู้จากโครงการนำร่อง การละเล่นพื้นบ้านในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์” ระหว่างวันที่ 18 สิงหาคม ถึงวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2555

องค์การยูเนสโก กรุงเทพฯ ร่วมกับสถาบันพิพิธภัณฑการการเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม จัดงานนิทรรศการสื่อการเรียนรู้จากโครงการนำร่องการละเล่นพื้นบ้านในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ โดยจัดแสดงทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สื่อการเรียนรู้ชุดการละเล่นพื้นบ้านในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ (Traditional Children’s Games in South-East Asia) เป็นผลงานนำร่องจากงานค้นคว้า เก็บข้อมูลโดยนักวิชาการด้านมนุษยศาสตร์จาก 4 ประเทศ ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย ลาว กัมพูชา และไทย ซึ่งได้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการละเล่นท้องถิ่นจำนวนถึง 90 การละเล่น ครอบคลุม การละเล่นของชุมชนท้องถิ่นถึง 14 เชื้อชาติ เช่น มอญ ม้ง ไทลื้อ ไทใหญ่ ไทยวน มาเลย์ จาม อาจำ ฯลฯ สื่อการเรียนรู้ชุดนี้ใช้ภาษาอังกฤษที่เข้าใจง่ายออกแบบเพื่อเป็นทางเลือกแก่ครูอาจารย์ ในการวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนและเพื่อส่งเสริมให้เด็กเล่นการละเล่นพื้นบ้านภายในงาน เปิดจะมีการสาธิต “ห้องเรียนและเล่น” ที่ใช้สื่อการเรียนรู้ขององค์การยูเนสโกมีการสัมมนาสั้น พร้อมสาธิตการทำของเล่น โดย “พิพิธภัณฑเล่นได้” ผู้เข้าชมสามารถทดลองใช้สื่อการเรียนรู้ที่ จัดไว้ในงานและลองเล่นของเล่นพื้นบ้านหายากที่องค์การยูเนสโกนำมาจัดแสดง (มณฑกานต์ สุวรรณทรภ, 2555, หน้า 12)

นิทรรศการพิเศษ ปี พ.ศ. 2556 ของมิวเซียมสยามเรื่อง “เครื่องปั้นดินเผาจีนสมัยราชวงศ์ ซิงในสยาม เมื่อครั้งสำเภาทางไป” ระหว่างวันที่ 16 กรกฎาคม ถึง 30 กันยายน พ.ศ. 2556

มิวเซียมสยามร่วมกับ พิพิธภัณฑสถานเครื่องถ้วยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ กับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี ตามโครงการ “Museum Family” จับมือเครือข่ายพิพิธภัณฑและแหล่งเรียนรู้ 20 แห่ง จัดกิจกรรมเพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์การเดินทางเข้ามาสู่สยามของชาวจีนตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายและเรื่องราวการค้าเครื่องปั้นดินเผา ระหว่างจีนกับสยามรวมถึงแหล่งเตาเผาที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่งออกมายาวและความเป็นมาของ เครื่องปั้นดินเผาของจีนที่ถูกใช้ในครัวเรือนของสยามในมุมมองที่น่าสนใจ โดยมีกิจกรรมที่น่าสนใจ ได้แก่ การเสวนาวิชาการเรื่อง “บทบาทของพ่อค้าชาวจีน การค้าและเครื่องปั้นดินเผาจีนที่เป็น

สินค้าออกในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์เมื่อครั้งสำเภาทางใบ” โดยได้รับเกียรติจากวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วยศาสตราจารย์ ดร.สุภางค์ จันทวานิช ศาสตราจารย์ ดร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิมพ์ประไพ พิศาลบุตร ผู้เขียนหนังสือ “กระเบื้องถ้วย กะลาแตก” และ ดร.ปวิวรรต ธรรมาปริชากร ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานเครื่องถ้วยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดำเนินรายการโดยจิราภรณ์ อรัณยชนาค ที่ปรึกษาสถาบันพิพิธภัณฑการการเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยาม (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, 21 กรกฎาคม 2556)

นิทรรศการพิเศษ ปี พ.ศ. 2557 ของมิวเซียมสยามเรื่อง “ค้าของป่า” ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม ถึง 28 กันยายน พ.ศ. 2557

มิวเซียมสยามโดยสถาบันพิพิธภัณฑการการเรียนรู้แห่งชาติ จัดนิทรรศการ “ค้าของป่า” นำเสนอเรื่องราวความมั่งคั่งตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาอันเกิดจากนำทรัพยากรในป่าที่มีอยู่ตามธรรมชาติทั้งพืชและสัตว์มาทำการค้ากับนานาประเทศและยังคงรุ่งเรืองสืบเนื่องมาจนถึงโลกการค้าเสรีในยุคปัจจุบัน ผ่านกระบวนการเรียนรู้และตัดแปลงโดยมีอยุธยาเป็นต้นแบบสู่แนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับ “ของป่า” ได้ไม่รู้จักจบเนื่องจากป่าเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตและการหาเลี้ยงชีพของมนุษย์มาตั้งแต่อดีต หากศึกษาประวัติศาสตร์ของไทยจะพบว่าความมั่งคั่งของอาณาจักรอยุธยาเองมีที่มาจากการค้าของป่าหรือการนำพืชและสัตว์จากป่าไปขายเป็นวัตถุดิบให้แก่อาณาจักรต่าง ๆ ทั่วโลก จนสยามถูกบันทึกไว้ในแผนที่การค้าของนักเดินเรือจากทั่วสารทิศทั้งยังสะท้อนภาพความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในดินแดนอุษาคเนย์อีกด้วยนิทรรศการ “ค้าของป่า” จึงมุ่งเน้นให้ผู้ชมได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาของคนในอดีตเพื่อนำความรู้มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบันและอนาคตในนิทรรศการ “ค้าของป่า” แบ่งเป็นพื้นที่การเรียนรู้ทั้งหมด 8 โซน โดยเริ่มจาก อยุธยาโมเดลต้นแบบการทำธุรกิจค้าของป่า ที่นารายได้เข้าสู่ประเทศอย่างเป็นทางการเป็นกอบเป็นกำกอบกู้ชาติให้ผ่านภาวะวิกฤตเศรษฐกิจมาได้ด้วยต้นทุนความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดิน ที่มีสินค้าและวัตถุดิบอันเป็นที่ต้องการของพ่อค้าทั้งในโลกตะวันออกและตะวันตกจนกลายเป็นศูนย์กลางทางการค้าที่มีเรือสินค้าแวะเวียนกันมาจากทั่วทุกสารทิศ (สุจิตต์ วงเทศก์, มติชนรายวัน, 17 กรกฎาคม 2557)

นิทรรศการพิเศษ “ประสบการณ์หูสู่อาเซียน” เสียงฉันเสียงเธอ เสียงของเราเปิดให้เข้าชมตั้งแต่วันที่ 22 สิงหาคม ถึง 20 ธันวาคม พ.ศ. 2558

มิวเซียมสยามจัดนิทรรศการ “ประสบการณ์หูสู่อาเซียน” เสียงฉัน เสียงเธอ เสียงของเรา นำเสนอประสบการณ์ของภูมิภาคอาเซียนผ่านการได้ยินเสียงที่คุ้นเคยอาจมาจากที่ห่างไกลไปกว่าพันกิโลเมตร บทเพลงที่ฟังดูแตกต่างอาจมาจากคนที่อยู่ข้างเรา และเมื่อเปิดหูฟังเสียงของผู้คนดนตรี เมือง ธรรมชาติ อย่างตั้งใจ ไร้อคติการเดินทางของเสียงก็จะพาไปรู้จักกับอาเซียน

ที่หลากหลายและคุ้นเคยภายในนิทรรศการฯ จะได้สัมผัสกับประสบการณ์เสียง 2 โชน เพื่อให้ผู้ชมได้ฟัง “เสียงอาเซียน” ได้ชัดและเข้าใจมากขึ้น กับโชนที่ 1 “เปิดหู ปิดตา” สัมผัสกับเสียงในฐานะพลังงานอย่างหนึ่งที่เปรียบเหมือนสัญญาณหรือสัญลักษณ์ของการสื่อสารที่มนุษย์ต้องทำความเข้าใจเพื่อการเรียนรู้และการจดจำ และโชนที่ 2 “เปิดหู เปิดตาและ ปิดหู ปิดตา” เรียนรู้จังหวะเสียงในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะแสดงถึงมิติทางสังคมของอาเซียน ให้เข้าใจได้อย่างชัดเจนมากขึ้นทั้งในฐานะของเครื่องมือการก่อตัวทางสังคมและในฐานะเครื่องมือเชิงอำนาจผ่านการนำเสนอที่น่าตื่นตาตื่นใจ พร้อมด้วยการเปิดเว็บไซต์ให้ทุกคนได้ฟังเสียงประเภทต่าง ๆ จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริงของศิลปิน และสามารถแบ่งปันเสียงให้คนทั่วโลกได้ฟังผ่าน www.asean.com โดยนิทรรศการฯ ในครั้งนี้มีวีซีดีสยามได้รับความร่วมมือจากสถาบันดนตรีกัลยาณีวัฒนา คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และศิลปินผู้เชี่ยวชาญเรื่องเสียงจากประเทศในอาเซียน ร่วมจัดทำนิทรรศการเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ถึงความเชื่อมโยงระหว่างตัวเราและคนอื่น ๆ ได้อย่างเข้าใจมากขึ้น (หนังสือพิมพ์บ้านเมือง, 11 พฤศจิกายน 2554)

จะเห็นได้ว่า เดิมมีความเข้าใจว่าระบบการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์จำกัดอยู่เฉพาะการจัดแสดงนิทรรศการแบบถาวร (Permanent exhibition) ซึ่งจะใช้พื้นที่การจัดแสดงมากกว่าร้อยละ 80 และการจัดแสดงแบบชั่วคราว (Temporary exhibition) ที่ใช้พื้นที่ของพิพิธภัณฑ์ประมาณร้อยละ 10 (อีกประมาณร้อยละ 10 เป็นพื้นที่สำนักงานและส่วนบริการกลาง) โดยพิพิธภัณฑ์ที่กล่าวถึงนี้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ใช้แนวความคิดผลิตภัณฑ์เป็นต้นนำ (Product concept) หรือพิพิธภัณฑ์ที่เน้นความสำคัญของวัตถุจัดแสดงเป็นหลัก แต่ปัจจุบันแนวความคิดการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ได้เปลี่ยนแปลงไปพื้นที่สำหรับการจัดแสดงแบบถาวรได้ถูกลดปริมาณลงพร้อม ๆ กับอายุของการจัดแสดง (Exhibition life cycle) ที่สั้นลงจาก 5 ปี เหลือ 1-2 ปี และหันมาใช้แนวความคิดด้านการตลาด (Marketing concept) และการตลาดเพื่อสังคม (Social-marketing concept) ซึ่งได้แก่ การให้ความสำคัญกับความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายหรือกลุ่มผู้เข้าชมเป็นหลักและปรับเปลี่ยนเนื้อหาการจัดแสดงให้ตอบสนองต่อความคาดหวังของกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ในลักษณะการศึกษา กึ่งบันเทิง (Edutainment strategy) มากขึ้น นอกจากนี้การวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การจัดการพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปโดยพิพิธภัณฑ์ตามแนวความคิดใหม่ได้พัฒนาพื้นที่ส่วนใหญ่ให้เป็นหน่วยบริการองค์ความรู้ในลักษณะต่าง ๆ ไม่จำกัดอยู่เฉพาะการดูและอ่านดังเช่นในอดีต ดังจะเห็นได้จากพื้นที่จัดแสดงได้ถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่ซึ่งผู้เข้าชมรับรู้และเรียนรู้ด้วยประสาทสัมผัสที่ครบถ้วน เช่น การฟัง พูด อ่าน กด และสัมผัส ด้วยกิจกรรมการมีส่วนร่วมทั้งกิจกรรมที่ใช้กำลัง (Active activity) และ

กิจกรรมประเภทไม่ใช้กำลัง (Passive activity) ดังนั้นการใช้ประโยชน์พื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์จึงถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นส่วนบริการองค์ความรู้ที่แตกต่างจากอดีต โดยสิ้นเชิง เช่น การมีพื้นที่สำหรับการพักผ่อนเพื่อเตรียมตัวก่อนการเข้าชมการมีพื้นที่สำหรับการบรรยายสรุปที่ได้มาตรฐานการเพิ่มห้องภาพยนตร์และการจัดแสดงแบบผสมการเพิ่มพื้นที่กิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีกลางแจ้งการเพิ่มพื้นที่ห้องสมุดและส่วนพักผ่อนสำหรับการอ่านหนังสือการเพิ่มพื้นที่พักผ่อนระหว่างสถานการจัดแสดงการเพิ่มกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีพื้นถิ่น ฯลฯ (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ, 2 มิถุนายน 2557)

อุปสรรคปัญหาด้านรูปแบบเนื้อหาและส่วนจัดแสดงของมิวเซียมสยาม

1. ปัญหาประชาชนในถิ่นทุรกันดารไม่สามารถเดินทางมาเข้าชมได้

มิวเซียมสยามตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ทำให้ประชาชนบางส่วนที่อาศัยอยู่ในถิ่นทุรกันดารหรือมีฐานะยากจนไม่สามารถเดินทางมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ที่มิวเซียมสยามได้ ดังนั้น ทางพิพิธภัณฑ์จึงพยายามหาช่องทางให้ประชาชนเหล่านี้สามารถเข้าถึงความรู้สึกเสมือนได้เข้าชมส่วนจัดแสดงแบบถาวรอย่างไม่แตกต่างจากผู้ที่เคยมาเยี่ยมชมจริงมากนัก นั่นคือการเข้าชมพิพิธภัณฑ์เสมือนผ่านหน้าเว็บไซต์ของมิวเซียมสยาม โดยเผยแพร่พิพิธภัณฑ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์เสมือน หรือ Visual Exhibition 360 องศาผ่าน www.museumsiam.org/virtualexhibition/accountofthailand ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 เพื่อให้ผู้ที่ไม่สามารถเดินทางไปเยี่ยมชมมิวเซียมสยามได้มีโอกาสเข้าไปสัมผัสกับนิทรรศการและส่วนจัดแสดงผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์ได้ ดังคำกล่าวของนายเอนก สีหามาตย์ อธิบดีกรมศิลปากร ความว่า

“เราต้องปรับบทบาทพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติทั่วประเทศ ต้องไม่มีการห้ามสิ่งนั้นสิ่งนี้มากเกินไป จนทำให้คนไม่อยากจะเข้าพิพิธภัณฑ์ เราต้องสร้างบรรยากาศให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ประชาชนเข้ามาแล้วมีความสุข มีกิจกรรมให้เขามีส่วนร่วม และได้รับความรู้กลับไปด้วย นอกจากนี้ผมกำลังมีนโยบายปรับปรุงเว็บไซต์ของกรมศิลปากร โดยเฉพาะในส่วนพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ โดยจะจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง สามารถเข้าชมผ่านเว็บไซต์ หรือในยูทูปได้ เพื่อเป็นช่องทางให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษา และหาข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติได้ง่ายขึ้น ที่สำคัญจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้ที่สนใจ อยากมาชมพิพิธภัณฑ์ที่เป็นของจริงอีกด้วย” (เอนก สีหามาตย์, สัมภาษณ์, 24 ตุลาคม 2558)

เมื่อเข้าไปในหน้าพิพิธภัณฑ์เสมือนระบบจะจำแนกออกเป็นภายในและภายนอกอาคาร พิพิธภัณฑ์ สำหรับภายนอกอาคารพิพิธภัณฑ์บริเวณหน้าจอก็จะแสดงให้เห็นถึงพื้นที่โดยรอบของ

พิพิธภัณฑ์แบบ 360 องศา และเห็นตัวอาคารภายนอกได้อย่างชัดเจน โดยสามารถย่อและขยายหน้าจอให้เล็กหรือใหญ่ได้ตามความต้องการของผู้เข้าชม สามารถพลิกหรือหมุนวัตถุให้เห็นได้ โดยรอบผ่านปุ่มกำหนดทิศทางให้ผู้เข้าชมสามารถเลือกไปทางซ้ายขวาหรือหน้าหลังได้ตามความต้องการ เมื่อต้องการหยุดพักเพื่อชมอาคารสถานที่หรือสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้โดยภายนอกอาคารก็มีปุ่มกดหยุดเพื่อสามารถชมรายละเอียดของสิ่งนั้นได้อย่างชัดเจน ขณะที่ด้านซ้ายมือของหน้าจอจะเป็นภาพแสดงแผนผังของส่วนจัดแสดงภายในตัวอาคารซึ่งมีทั้งหมด 3 ชั้น โดยระบุให้เห็นว่าในแต่ละชั้นมีส่วนจัดแสดงอะไรบ้าง และสามารถเลือกเข้าชมได้ตามความต้องการโดยไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามลำดับของส่วนจัดแสดงที่กำหนดไว้ก็ได้ สามารถเปิดและปิดผังรวมได้ตลอดเวลา สำหรับวัตถุประสงค์ในการปิดผังรวมเป็นไปเพื่อให้เห็นจอภาพแสดงการหมุนแบบ 360 องศา ได้อย่างชัดเจน และรอบทิศทาง ขณะที่การปิดผังรวมใช้สำหรับดูแผนผังการจัดแสดงว่าอยู่ตรงส่วนใดบ้าง ทั้งนี้ ผู้เข้าชมสามารถเลือกบรรยากาศการรับชมพิพิธภัณฑ์ได้สองรูปแบบคือแบบเวลากลางวันและแบบเวลากลางคืน สามารถเลือกภาษาประกอบการบรรยายได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จึงเหมาะสำหรับทั้งประชาชนชาวไทยและนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติ เมื่อกดเข้าไปดูภายในนิทรรศการถาวรจะเห็นส่วนจัดแสดงย่อยต่าง ๆ โดยมีเครื่องหมายลูกศรกำกับเพื่อแสดงให้เห็นว่า ส่วนจัดแสดงนั้น ๆ สามารถเข้ามาดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ เมื่อคลิกเข้าไปดูรายละเอียดจะปรากฏข้อความและรูปภาพบรรยายให้ความรู้ โดยมีทั้งภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่งเพื่อทำให้ผู้เข้าชมเกิดความรู้สึกเสมือนได้ไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์จริงให้ได้มากที่สุด (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, 24 กุมภาพันธ์ 2556)

นอกจากนี้ระบบพิพิธภัณฑ์เสมือนของมิวเซียมสยามยังมีประโยชน์ในช่วงที่เกิดภัยธรรมชาติอย่างปัญหาอุทกภัย จนประชาชนทั่วไปไม่สามารถเดินทางเข้าไปชมนิทรรศการและส่วนจัดแสดงได้ ดังกรณีเหตุการณ์อุทกภัยเมื่อปี พ.ศ. 2554 มิวเซียมสยามต้องปิดให้บริการชั่วคราวเพื่อทำการเคลื่อนย้ายวัตถุ จัดแสดง ไปยังพื้นที่ปลอดภัยเนื่องจากอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมระหว่างวันที่ 12–20 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เนื่องจากสถานการณ์ระดับน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาขึ้นสูงและมีความแรง ประกอบกับเป็นช่วงที่น้ำทะเลหนุนสูง โดยที่มิวเซียมสยามอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วม และเปิดให้บริการตามปกติในวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2554 ส่วนนิทรรศการชั่วคราว “ปรากฏการณ์อินเทอร์เน็ตไม่เว้นวรรค” ซึ่งกำลังจัดแสดงอยู่ในขณะนั้นก็มีกำหนดปิดเช่นเดียวกัน แต่มิวเซียมสยามได้มีการประชาสัมพันธ์แนะนำให้ประชาชนทั่วไปเข้าไปชมพิพิธภัณฑ์เสมือนของส่วนจัดแสดงจริงบนหน้าเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามแทน ซึ่งถือเป็นการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ, 12 ตุลาคม 2554)

อย่างไรก็ตาม การเข้าไปชมพิพิธภัณฑ์เสมือนด้วยระบบคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต อาจมีข้อจำกัดสำหรับผู้ที่ไม่มีความสามารถในการใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี จนบางครั้งไม่อาจเข้าถึงองค์ความรู้ภายในพิพิธภัณฑ์ได้ด้วยตนเอง ดังนั้น มิวเซียมสยามจึงหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการจัดรถพิพิธภัณฑ์เดินทางออกไปมอบความรู้ให้แก่ประชาชนทั่วไปที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ ภายใต้โครงการ “Muse Mobile พิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่” ถือเป็นพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้และกิจกรรมเคลื่อนที่รูปแบบใหม่ที่สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติยก “นิทรรศการเรียงความประเทศไทย” ที่บอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของประเทศไทยและคนไทยจันทรคติจรไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ เพื่อขยายพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่มีความทันสมัย สนุกสนานและเพลิดเพลิน โดยเริ่มเปิดให้บริการความรู้สู่สาธารณะอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2551 ณ ลานพาร์คพารากอน กรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 11-15 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 เวลา 10.00-20.00 น. และเคลื่อนย้ายไปยังเทศบาลนครลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปางเป็นแห่งที่สอง โดยเปิดให้ประชาชนเข้าชมฟรีโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายโดยผลตอบรับจากผู้เข้าชมมิวเซียมสยามมากกว่า 260,000 คน แยกเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักคือ เด็กและเยาวชน จำนวนกว่า 1.2 แสนคน คิดเป็นร้อยละ 60 ของจำนวนผู้เข้าชมทั้งหมดและจากการสำรวจพบว่าเด็ก และเยาวชนดังกล่าวส่วนใหญ่ มาจากพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทางสถาบันฯ จึงได้จัดทำโครงการนิทรรศการและกิจกรรมการเรียนรู้เคลื่อนที่ เพื่อเป็นการนำร่องการสำรวจของพื้นที่ใหม่แห่งการเรียนรู้ออกสู่ทุกภูมิภาคของประเทศไทย (อนุสาร อ.ส.ท., 2557)

โดยแนวคิดในการจัดทำนิทรรศการและกิจกรรมการเรียนรู้เคลื่อนที่ คือ มีความแปลกใหม่ ทันสมัย ยังไม่เคยจัดแสดงที่ใดมาก่อน ประกอบด้วย ชุดนิทรรศการและกิจกรรมประกอบเพื่อการเรียนรู้ในเชิง Hand-on และ Interactive อย่างครบถ้วน สมบูรณ์สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก บนพื้นฐานความประหยัดบริหารจัดการได้ภายใต้กำลังคนและงบประมาณที่เหมาะสม ที่สำคัญต้องสามารถติดตั้งได้ในทุกพื้นที่ตัวรถนิทรรศการปรับปรุงให้เคลื่อนย้ายได้ง่ายสามารถประยุกต์ให้เหมาะสมกับพื้นที่ออกแบบให้ช่วยประหยัดพลังงาน โดยใช้ระบบหมุนเวียนอากาศแทนเครื่องปรับอากาศซึ่งเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยใช้สถาปัตยกรรม ตู้คอนเทนเนอร์และสถาปัตยกรรมต้นที่เป็นรูปแบบและแนวหลักในการออกแบบจัดทำเพื่อเน้นความคิดสร้างสรรค์นิทรรศการและกิจกรรมการเรียนรู้เคลื่อนที่ (อนุสาร อ.ส.ท., 2557)

ผู้เข้าชม เด็กหญิงวริศรา เหล็กดี นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กล่าวว่า “ชอบมานิทรรศการนี้มาก มาหลายครั้งแล้ว ชวนคุณพ่อคุณแม่ให้พามาบ่อย ๆ ไม่เบื่อเลย ให้ความรู้และสนุกสนานดี ชอบกิจกรรมเสริม

ด้านนอกที่ให้คุณหาได้ในเสาร์หลังจากที่ได้มาแล้วก็ได้ไปชวนเพื่อน ๆ ให้มาดูนิทรรศการกัน” ส่วนเด็กชายฉันทมนต์ อยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม กล่าวว่า “ชอบดูนิทรรศการที่เป็นการ์ตูน สนุกดี ได้ความรู้เรื่องราวของคนอีสานดีซึ่งคุณแม่ได้เสริมว่าเป็นนิทรรศการที่ทำให้เด็ก ๆ ได้รู้เรื่องตัวตนคนอีสานได้เข้าใจง่ายดี เด็ก ๆ เดินดูได้อย่างไม่น่าเบื่อ” ขณะที่ศรดา จงกลกลาง กับนิลวรรณ ชุมวงศ์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร กล่าวว่า “ทำให้มีความรู้มากขึ้นเพิ่มเติมจากในตำราและในห้องเรียน ดูแล้วเข้าใจง่าย สนุกดีมีรูปแบบนำเสนอที่ทันสมัยดี ไม่ร้อนด้วยดูแล้วทำให้รู้สึกสนุกและอยากสืบสานวัฒนธรรมความเป็นอีสานของตนเองต่อไป และอยากให้คนรู้จักศิลปวัฒนธรรมอีสานให้มาก ๆ” (หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, 29 มิถุนายน 2557)

จะเห็นได้ว่า นิทรรศการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มเด็ก เยาวชน และบุคคลทั่วไป ซึ่งหากนับจากเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552 อันเป็นจุดเริ่มต้นโครงการเป็นเวลา 6 ปีเต็ม ที่โครงการมิวเซียมติดล้อได้เข้าถึงเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ คือสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้นอกห้องเรียน ให้กับเยาวชนและประชาชนใน 20 จังหวัด ทั่วประเทศ มีจำนวนผู้เข้าชมมากกว่า 250,000 คน และมีหน่วยงานให้ความร่วมมือมากกว่า 60 หน่วยงาน และโครงการยังคงดำเนินการให้มีชุดใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นต่อไปในอนาคต ซึ่งนอกจากการจัดทำโปรแกรมพิพิธภัณฑสถานเสมือนผ่านหน้าเว็บไซต์ และโครงการพิพิธภัณฑสถานเคลื่อนที่เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ดังกล่าว ในข้างต้นแล้ว มิวเซียมสยามยังได้ประสานความร่วมมือกับนิทรรศน์รัตนโกสินทร์จัดแคมเปญชื่อว่า “บัตรเดียวเที่ยวรัตนโกสินทร์” พร้อมโปรโมชันร้านค้าย่านราชดำเนินชวนสัมผัสวิถีชีวิตไทย วัฒนธรรมมรดกแห่งชีวิต ทั้งนี้ อาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ศูนย์การเรียนรู้และแหล่งรวบรวม ข้อมูลความรู้ทางประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรมยุครัตนโกสินทร์ ภายใต้การดูแลของ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์และ มิวเซียมสยาม พิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้ภายใต้ สถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติร่วมมรดกแห่งชีวิตคนไทยเที่ยวรอบเกาะรัตนโกสินทร์ จัดทำ “บัตรเดียวเที่ยวรอบเกาะรัตนโกสินทร์” ตลอดเส้นทางกิจกรรมจะได้เพลิดเพลินกับการท่องเที่ยวชมแหล่งมรดกวัฒนธรรมของไทย เข้าชมได้ทั้งนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ และมิวเซียมสยามพร้อมอิมเมอร์สในราคาสุดพิเศษย่านร้านอาหารเก่าแก่ บางลำพูและท่าเตียน สะดวกสบายด้วยบริการรับส่งตลอดเส้นทาง (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, 26 เมษายน 2555)

2. ปัญหาประชาชนไม่สามารถเข้าชมได้ในเวลาเปิดทำการ

มิวเซียมสยามตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นสังคมเมืองที่ผู้คนส่วนใหญ่ใช้ชีวิตประจำวันอยู่บนพื้นฐานของการทำงานและการศึกษา ต้องเผชิญทั้งกับปัญหาการจราจรติดขัดและสภาพการใช้ชีวิตที่เร่งรัดจนบางครั้งกลับละเลยสุนทรียภาพในการใช้ชีวิตด้วย

การแสวงหาความรู้ภายในพิพิธภัณฑ์หรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในช่วงเวลาเปิดทำการปกติของทางราชการ ส่วนใหญ่จะสามารถเดินทางเข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้ในวันเสาร์อาทิตย์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในวัยทำงานที่มักเผชิญกับอุปสรรคดังกล่าว จึงเป็นที่มาของแนวคิดในการขยายเวลาเปิดพิพิธภัณฑ์จากเวลาปกติเป็นเวลากลางคืนด้วย เพื่อเปิดโอกาสให้กับบุคคลที่ไม่สามารถเดินทางมาพิพิธภัณฑ์ในเวลาปกติ สามารถเข้ามาแสวงหาความรู้ในช่วงเวลากลางคืนได้ ผ่านกิจกรรม “Nigt At The Museum” หรือการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืน ซึ่งมีวิเวียมสยามจัดมาแล้วทั้งหมด 6 ครั้ง โดยครั้งแรก ได้แก่ “ไนท์ แอทเดอะ มิวเซียม (Night at the Museum)” ตอน หิมพานต์ระหว่างวันที่ 17-19 ธันวาคม พ.ศ. 2553 ซึ่งนายรามศ พรหมเย็นผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ระบุว่า มิวเซียมสยามเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งใหม่และถือเป็นพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งแรกที่เน้นการสร้างประสบการณ์สดใหม่ในการชมพิพิธภัณฑ์ จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นต้นแบบของแหล่งเรียนรู้ที่น่ารื่นรมย์และช่วยยกระดับมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ให้กับประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนไทยเกี่ยวกับการสร้างสำนึกในการรู้จักตนเอง รู้จักเพื่อนบ้านและรู้จักโลกรวมถึงการสร้างแนวคิดและภาพลักษณ์ใหม่ของพิพิธภัณฑ์ในสังคมแห่งการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์เป็นไปอย่างสนุกสนานยิ่งขึ้นทางมิวเซียมสยามได้จัดโครงการ “Night at the Museum Siam ตอน หิมพานต์” พิพิธภัณฑ์กลางคืนครั้งแรกในเมืองไทยขึ้น โดยจัดออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนของการแสดงและส่วนเนื้อหา ภายใต้แนวคิดของวรรณคดีไทย “หิมพานต์” มาเป็นตัวหลักของงานในครั้งนี้ ซึ่งทุกส่วนของการแสดงและนิทรรศการจะถูกออกแบบให้เป็นไปในรูปแบบเดียวกันคือหิมพานต์ ไม่ว่าจะเป็นการนำต้นไม้ในวรรณคดี หรือสัตว์ในป่าหิมพานต์ จะถูกนำมาตกแต่งโดยรอบพิพิธภัณฑ์และห้องนิทรรศการต่าง ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศของหิมพานต์ผู้เข้าชมจะได้รับความรู้เรื่องราวของวรรณคดีไปด้วยระหว่างเข้าชมห้องนิทรรศการต่าง ๆ (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ, 12 ธันวาคม 2553)

ด้าน จิระนันท์ พิตรปรีชา ที่ปรึกษาสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ กล่าวว่า งาน Night at the Museum เป็นกระบวนการสร้างการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากโดยนำประเด็นที่เปิดไว้ในนิทรรศการถาวรชุด เรียงความประเทศไทย มาขยายความต่อกระตุ้นให้ผู้ชมได้ฝึกทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองกลุ่มเป้าหมายของมิวเซียมสยามคือคนทุกเพศทุกวัย โดยมีเป้าหมายหลักคือเด็กและเยาวชนการแสดงสื่อผสมและกิจกรรมต่าง ๆ ภายในงาน Night at the Museum จะทำให้ได้รู้สึกสนุกสนานมีความสุขซึ่งเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และจดจำสิ่งรอบตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะหัวข้อที่น่าสนใจ เด็ก ๆ จะเข้าใจถึงเรื่องราวของผู้คนในดินแดนสุวรรณภูมิตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์สำหรับผู้ที่มาชมงานเป็นครอบครัวก็จะมี

เรื่องราวสนุก ๆ กลับไปพูดคุยกันต่อช่วยให้เกิดการต่อยอดทางความคิดและองค์ความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น” (จิระนันท์ พิตรปรีชา, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2558)

3. ปัญหาวัตถุจัดแสดงสูญหาย

เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2552 เวลา 20.00 น. พ.ต.อ.สุคุณ พรหมายน ผู้กำกับการ สถานีตำรวจพระราชวังได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม ว่ามีคนร้ายทำการโจรกรรมหินมีค่าที่นำมาแสดงในนิทรรศการ “ปริศนาแห่งลูกบิด” ไปจึงรีบรุดไปตรวจสอบพร้อมเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานกำลังฝ่ายสืบสวนและกำลังเจ้าหน้าที่สายตรวจที่เกิดเหตุอยู่ภายในอาคารนิทรรศการหมุนเวียน มีลักษณะเป็นตึกสูง 2 ชั้น จากการตรวจสอบ บริเวณชั้นที่ 2 ซึ่งเป็นห้องเนื้อที่กว้างประมาณ 300 ตารางเมตร ที่จัดให้มีการแสดงหินและ ลูกบิดโบราณหลายชนิด พบว่า “ลูกบิดสุริยเทพ” ที่ถูกนำมาวางโชว์ไว้ในตู้กระจกฝั่งฝาผนัง ได้สูญหายไป ส่วนเลนส์ขยายที่จัดเตรียมไว้ให้ผู้เข้าชมส่องดูได้ถูกเคลื่อนย้ายจนหลุดออกจากฐานที่ตั้ง เจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานจึงทำการเก็บลายนิ้วมือแฝงที่คาดว่าคนร้ายน่าจะทิ้งร่องรอยเอาไว้เพื่อนำไปตรวจสอบ

จากการสอบสวนนายธรรณฤทธิ์ ธน โทเศศ หัวหน้าฝ่ายพิพิธภัณฑ์และกิจกรรมเปิดเผยว่า ลูกบิดที่หายไปเป็นหิน โบราณที่ทางพิพิธภัณฑ์ได้ทำเรื่องขอยืมมาจากนายแพทย์บัญชา พงศ์พานิช เพื่อนำมาจัดแสดงในนิทรรศการดังกล่าว โดยลูกบิดมีชื่อที่นักสะสมต่างกล่าวขานกันว่า “ลูกบิดสุริยเทพ” มีลักษณะเป็นหินที่เกิดเองตามธรรมชาติ ค้นพบในพื้นที่อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เซนติเมตร นอกจากนี้ยังมีลวดลายคล้ายรูปหน้าตาของเทพเจ้าชนเผ่าอินเดียนแดงอยู่ตรงกลางรอบ ๆ หิน มีขอบสีเขียวและสีแดงสลับกันคล้ายสีของเครื่องแต่งกายนักรบโบราณ คาดว่าหินที่สูญหายไปนี้มีอายุประมาณไม่ต่ำกว่า 2,000 ปี และไม่สามารถตีมูลค่าเป็นตัวเงินได้ ซึ่งนายธรรณฤทธิ์ให้การว่า “ทางพิพิธภัณฑ์ได้ทำเรื่องขอยืมหินดังกล่าวมาจากเจ้าของเพื่อนำมาแสดงในงานนี้ตั้งแต่วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ถึงวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ.2552 โดยจะอนุญาตให้นักศึกษา นักเรียนและบุคคลทั่วไปได้เข้าชมฟรีทุกวัน ระหว่างเวลา 10.00-18.00 น. แต่จะมีการขอความร่วมมือให้ลงชื่อในสมุดเยี่ยมชมเอาไว้เท่านั้น ซึ่งในวันนี้ได้เปิดให้ผู้เข้าชมได้ตามปกติ จนกระทั่งเมื่อเวลา 15.00 น. ที่ผ่านมามีเจ้าหน้าที่ได้สังเกตเห็นว่าเลนส์ขยายที่จัดเตรียมไว้ให้ผู้เข้าชมทำการส่องดูได้ถูกเคลื่อนย้ายจนหลุดออกจากฐานที่ตั้งและลูกบิดสุริยเทพได้ถูกโจรกรรมไปแล้วจึงรีบโทรศัพท์ไปแจ้งเจ้าของให้ทราบและรีบแจ้งตำรวจให้มาทำการตรวจสอบ” (ไพรินทร์ มณีทิพย์ และอัญญาพร จริยาบุรณ์, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2558)

ด้าน พ.ต.อ.สุคุณ เปิดเผยว่าหลังรับแจ้งเหตุจึงรีบเดินทางมาตรวจสอบในทันทีและจากการประสานขอคุณภาพกล้องวงจรปิดภายในพิพิธภัณฑ์ที่สามารถบันทึกเอาไว้ได้พบว่าภาพ

ไม่ค่อยชัดเจนมากนัก แต่มีชายต้องสงสัยอายุประมาณ 40 ปี แสดงท่าทางมีพิรุณอยู่บริเวณ จุดเกิดเหตุก่อนที่ลูกบิดจะหายไป อย่างไรก็ตามต้องรวบรวมเบาะแสในการติดตามจับกุมคนร้ายมา ดำเนินคดีตามกฎหมายทั้งนี้ สาเหตุอาจเกิดจากเกลียวที่ยึดตัวเลนส์กับกระจกที่ครอบลูกบิดสุริยเทพ อยู่หลวมมาก มีรายงานว่า “ลูกบิดสุริยเทพ” ที่สูญหายไปเป็นของศักดิ์สิทธิ์ตามธรรมเนียมที่หายาก และหมูนักเล่นแร่แปรธาตุต้องการมีไว้ในครอบครอง เนื่องจากเชื่อว่าหากใครได้ครอบครองลูกบิด ดังกล่าวจะมีโชคลาภและปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บ ซึ่งอาจารย์ภูษงค์ จันทวิษ อดีตรัฐมนตรี การมศิลปากรและกรรมการที่ปรึกษาพิพิธภัณฑสถานเครื่องถ้วยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ระบุว่า “ผ่านไปหนึ่งเดือน ถ้ายังจับไม่ได้ ก็ไม่ต้องหวังแล้ว เพราะคงไม่มีทางได้คืน” ขณะที่จุลดา มีจุฬ หัวหน้างานวิชาการและพัฒนาเครือข่าย สถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติ ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ว่า “พอรู้ว่าลูกบิดหาย เจ้าหน้าที่ก็วิ่งวุ่น ทุกคนไปมุ่งที่คู่แล้วก็หยิบจับลูกบิดกันใหญ่จนผู้จัดแสดง และลูกบิดเต็มไปด้วยรอยนิ้วมือของเจ้าหน้าที่ซึ่งเราเองไม่ทันคิดที่จะระวังเรื่องรอยนิ้วมือเลย”

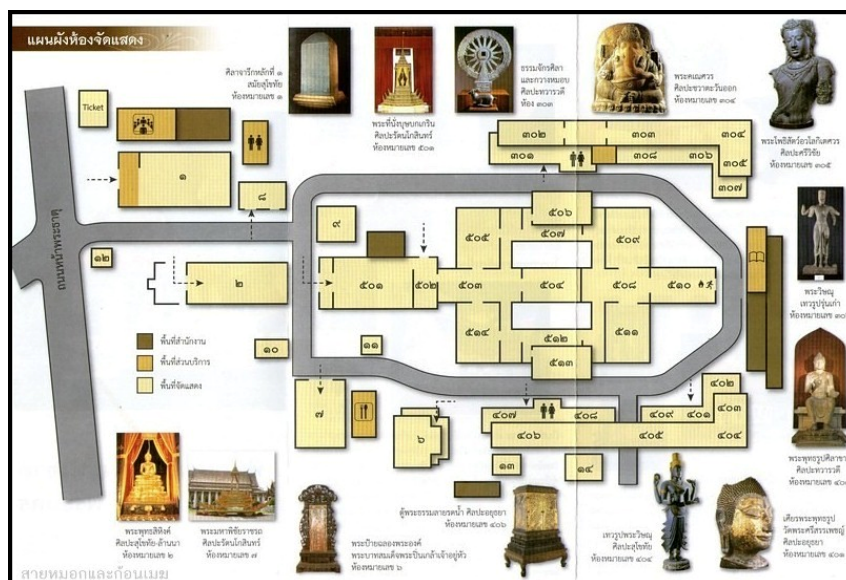
อย่างไรก็ตาม พ.ต.อ.สุคุณ พรหมายน เปิดเผยว่า หลังเกิดเหตุได้เรียกประชุม เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องเพื่อติดตามหาลูกบิดที่ถูกโจรกรรมไปอย่างเร่งด่วน เนื่องจากเป็นคดี ที่ผู้บังคับบัญชาและประชาชนทั่วไปให้ความสนใจ โดยมีการจัดแบ่งกำลังออกติดตามค้นหากันร้าย และลูกบิด เบื้องต้นทางพนักงานสอบสวนได้เรียกเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ภายในพิพิธภัณฑ มาสอบปากคำเพิ่มเติม รวมทั้งตรวจสอบภาพคนร้ายจากกล้องวงจรปิดแล้ว แต่ยังไม่ได้ข้อมูล เพิ่มเติมมากนัก โดยเจ้าหน้าที่จะนำข้อมูลจากสมุดลงทะเบียนมาตรวจสอบรายชื่อประชาชน ที่เข้าชมนิทรรศการ เพื่อเรียกสอบปากคำรวมถึงขอเก็บลายนิ้วมือเพื่อตรวจสอบเปรียบเทียบกับ ลายนิ้วมือที่เก็บได้ในที่เกิดเหตุ อย่างไรก็ตาม ต้องใช้เวลาอีกระยะเพื่อความถูกต้องและรอบคอบ หลังเกิดเหตุเจ้าหน้าที่ตำรวจได้จัดกำลังลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบตามแหล่งรับซื้อที่คาดว่าคนร้ายจะนำ ลูกบิดไปขายแล้ว ซึ่งกลุ่มคนรักลูกบิดจะอยู่วงแคบไม่เหมือนวงการพระเครื่อง เบื้องต้นยังคง มุ่งประเด็นคนร้ายเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักสะสมของโบราณ และกลุ่มคนมือบอนที่เกิดอยากได้ แล้วหยิบฉวยติดมือออกไป และจากการตรวจสอบสมุดลงทะเบียนในวันเกิดเหตุพบมีผู้ลงชื่อใน สมุดกว่า 200 คน ซึ่งเจ้าหน้าที่กำลังตรวจสอบอยู่ว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องหรือไม่ ขณะที่นายรณฤทธิ์ ชนโกเศศ หัวหน้าฝ่ายพิพิธภัณฑและกิจกรรมกล่าวว่า หลังเกิดเหตุทางพิพิธภัณฑได้ปิดตัวอาคาร ที่จัดแสดงลูกบิดโบราณ เพื่อปรับปรุงระบบรักษาความปลอดภัย โดยมีการติดตั้งกล้องที่วิวงจรปิด เพิ่มเติม รวมทั้งเพิ่มเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยที่ดูแลภายในตัวอาคารด้วย ซึ่งคาดว่าจะใช้เวลา ปรับปรุงอีกระยะหนึ่ง และหากมาตรการรักษาความปลอดภัยพร้อมใช้งานเมื่อไหร่จะเปิดให้ ประชาชนเข้าชมได้อีกครั้ง (หนังสือพิมพ์ข่าวสด, 7 มีนาคม 2552)

เวลาต่อมาคนร้ายขอมส่งคืนลูกบิดสุรียเทพ หลังเข้าไปโจรกรรมในงานนิทรรศการ
 บริศนาแห่งลูกบิดที่สถาบันพิพิธภัณฑการการเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยามและอยู่ระหว่าง
 การสืบสวนสอบสวนติดตามจับกุมของตำรวจ ทั้งนี้ นางสาวไพรินทร์ มณีทิพย์และ
 นางสาวอัญญาพร จริยาบุรณ์ เจ้าหน้าที่ธุรการฝ่ายอำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑการการเรียนรู้แห่งชาติ
 เผยว่าได้รับลูกบิดสุรียเทพคืนเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2552 เวลา 10.00 น. ว่าได้รับจดหมาย
 จ่าหน้าของว่ามิวเซียมสยาม ถนนสนามไชย เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10200 ซึ่งส่งมา
 ที่มิวเซียมสยาม เมื่อเปิดออกดูพบว่าภายในมีซองพลาสติกใสสีขาวปิดผนึกขนาด 6 x 5 เซนติเมตร
 ภายในมีกระดาษทิชชู เมื่อแกะออกมาดูพบว่าเป็นลูกบิดสุรียเทพที่หายไปจากมิวเซียมสยาม
 นอกจากนี้ยังมีกระดาษสีขาวขนาดเอ 4 เขียนด้วยลายมือว่า “ฉันต้องขอโทษทุกคนด้วยที่ทำให้
 เดือดร้อนกันทุกคน ฉันขอคืนให้ก็แล้วกันนะจะได้สบายใจกันทุกฝ่าย” พร้อมเขียนท้ายจดหมายว่า
 “ขอโทษจากใจจริง” โดยไม่ได้ลงชื่อ มีตราประทับว่าส่งจากไปรษณีย์จรเข้บัว ลงวันที่ 11 มีนาคม
 ที่ผ่านมา เจ้าหน้าที่ทั้งสองได้แจ้ง นายรณฤทธิ์ ธน โภเศษ หัวหน้าฝ่ายพิพิธภัณฑและกิจกรรม และ
 นางจุลดา มีจุล หัวหน้างานวิชาการและพัฒนาเครือข่าย ก่อนแจ้งไปยังสถานีตำรวจพระราชวัง
 เพื่อให้เจ้าหน้าที่มาตรวจสอบต่อไป (ปริญา ขาวสมุน, 2557, หน้า 46)

ทั้งนี้ พลเรือเอกฐนิธ ได้กล่าวถึงมาตรการรักษาความปลอดภัยหลังจากเกิดเหตุลูกบิด
 สูญหายว่า “ในส่วนมาตรการรักษาความปลอดภัยได้ปรับปรุงให้รัดกุมมีการแลกบัตรประชาชน
 ก่อนเข้าชมงาน เพิ่มเจ้าหน้าที่ติดตั้งระบบป้องกันภัยในเรื่องการสันสะเทือน เพิ่มกล้องวงจรปิด
 ทุกจุด ตู้กระจกเสริมความแข็งแรงเป็น 2 ชั้น สิ่งทำพิเศษ” (หนังสือพิมพ์มติชน, 12 มีนาคม 2552)

จากแนวทางการแก้ไขปัญหาทั้งหมดในข้างต้นของมิวเซียมสยาม จะเห็นได้ว่า
 มิวเซียมสยามพยายามตั้งประเด็นคำถามว่าสาเหตุแห่งการเกิดปัญหาเหล่านั้นคืออะไร โดยสืบค้น
 จากการวิจัยทางการตลาดและจากแบบสอบถามหลังการดำเนินกิจกรรมทุกครั้ง ก่อนนำประเด็น
 ปัญหาดังกล่าวเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการบริหารพิพิธภัณฑ แล้วระดมสมองเพื่อร่วมแสดง
 ความคิดเห็นและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑการการเรียนรู้
 แห่งชาติ หรือมิวเซียมสยาม ยึดหลักการที่ว่า เรื่องของปัญหาเป็นเรื่องปกติของทุกองค์กรเราต้อง
 แยกให้ได้ก่อนว่าอันไหนเป็นปัญหา อันไหนเป็นอุปสรรคบางครั้งสิ่งเหล่านั้นอาจจะไม่ใช่ปัญหา
 ก็ได้ แต่เรามองว่าเป็นปัญหาสิ่งบางอย่างอาจจะไม่ใช่อุปสรรคก็ได้ แต่เรามองว่าเป็นอุปสรรค
 เราต้องวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่าใช่หรือไม่ (มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2556)

รูปแบบเนื้อหาและส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ภาพที่ 4-28 รูปแบบเนื้อหาและส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

เนื้อหาและการจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เริ่มมีการแบ่งหมวดหมู่ของเนื้อหาการจัดแสดงอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนเมื่อปี พ.ศ. 2418 รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำโบราณศิลปวัตถุออกจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานตามหลักวิชาสากล มีการแบ่งโบราณวัตถุออกเป็น 3 ประเภท และจัดแบ่งเป็นห้องย่อย ได้แก่ โบราณศิลปวัตถุของไทย 1 ห้อง เครื่องราชูปโภคและเครื่องต้น 1 ห้อง และศิลปวัตถุจากต่างประเทศอีก 1 ห้อง หลังจากเปิดให้สาธารณชนได้เข้าชมเป็นครั้งแรก ก็เป็นที่สนใจของประชาชนทั่วไปมากจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดแสดงเป็นพิเศษเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของทุกปี ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงการจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานได้เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2469 เมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ ได้ปรับปรุงการจัดแสดงทำให้พิพิธภัณฑสถานเปลี่ยนจากพิพิธภัณฑสถานประเภททั่วไปเป็นพิพิธภัณฑสถานที่รวบรวม สงวนรักษาโบราณศิลปวัตถุ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

ปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จัดเป็นพิพิธภัณฑสถานประเภทประวัติศาสตร์ศิลปะ โบราณคดี และชาติพันธุ์วิทยา โดยแบ่งการจัดแสดงเป็น 4 ประเภทใหญ่ คือ (1) ประวัติศาสตร์ชาติไทยจัดแสดงเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาของชนชาติไทยและประวัติศาสตร์ชาติไทยโดยสังเขป ณ พระที่นั่งศิวโมกษพิมาน (2) ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีเป็น

การจัดแสดงวิวัฒนาการของศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทยลำดับตามยุคสมัยที่อาคารมหาสุรสิงหนาทและอาคารประพาสพิพิธภัณฑ (3) ประณีตศิลป์และชาติพันธุ์วิทยาจัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เช่น เครื่องเงิน เครื่องทองเครื่องถม เครื่องมุก เครื่องดนตรี เครื่องไม้จำหลัก เครื่องประกอบการเล่นมหรสพต่าง ๆ เครื่องแต่งกายและผ้าโบราณ เครื่องถ้วย อวุธโบราณ ราชยานคานหามราชรถและเครื่องประกอบการพระราชพิธีพระบรมศพ เป็นต้น โดยจัดแสดงที่อาคารหมู่พระวิมานและโรงราชรถ (4) อาคารโบราณสถานจัดแสดงอาคารหมู่พระที่นั่งในพระราชวังบวรสถานมงคลมาแต่เดิมรวมทั้งอาคารที่เคลื่อนย้ายมาจากพระราชวังต่าง ๆ เช่น พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ตำหนักแดง พระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ ศาลาสำราญมุขมาตย์ พระที่นั่งปาฏิหาริย์ทัศไนย ศาลาลงทรง เป็นต้น ทั้งนี้ ทศพร ศรีสมาน อดีตผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติฯ กล่าวถึงส่วนจัดแสดงต่าง ๆ ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ว่า

“เรื่องของพิพิธภัณฑแต่เริ่มนั้นถูกใช้มาแบบกึ่งการเมืองการปกครองเล็กน้อย เพราะในสมัยนั้นชาติตะวันตกกล่าวหาว่าเราเป็นประเทศป่าเถื่อนด้อยพัฒนา จึงจะมายึดประเทศไทย ในขณะที่เดียวกับที่กิจการพิพิธภัณฑเกิดขึ้นในยุโรปมาก่อนแล้ว พระองค์ทรงใช้เรื่องการจัดคอลเลกชันในพิพิธภัณฑเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่แสดงออกถึงความมีอารยะของประเทศ และเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีด้วยพิพิธภัณฑแห่งนี้เปรียบเสมือนห้องเรียนประวัติศาสตร์ที่ใหญ่ที่สุด ให้ประชาชนทั้งชาวไทยและต่างชาติได้มาเที่ยวชมพร้อมทั้งเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมแต่ละยุคสมัยของไทย โดยมีอาคารที่สำคัญ อาทิ พระที่นั่งสิวิโมกขวิมาน จัดแสดงประวัติศาสตร์ชาติไทย เริ่มตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ วิวัฒนาการเปลี่ยนผ่านยุคสมัยจนเกิดกรุงสุโขทัย เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี จนถึงการสถาปนาราชวงศ์จักรีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ถ่ายทอดพระอัจฉริยภาพ พระราชกรณียกิจ และพระปรีชาของพระมหากษัตริย์ไทย ด้านหน้าทางเข้ามีศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช แสดงรูปอักษร “ลายสือไทย” ถัดมาคือ พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสี่ลี้ศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมืองของไทยแต่โบราณ ด้านบนเพดานและฝาผนังมีภาพวาดจิตรกรรมสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ที่มีความประณีตงดงาม

อาคารต่อมา พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย เป็นห้องจัดนิทรรศการหมุนเวียน และจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ งานประณีตศิลป์ชิ้นเอก โดยแบ่งเป็นหมวดหมู่เช่น เครื่องราชยานคานหาม เครื่องทอง เครื่องถ้วย เป็นต้น ต่อมาได้สร้างอาคารเพิ่มขึ้นอีก 2 หลัง คือ อาคารมหาสุรสิงหนาท

จัดแสดงโบราณวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์ และในยุคอาณาจักรทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี ตลอดจนอิทธิพลอารยธรรมอินเดียสมัยก่อน พ.ศ. 1800 และอาคารประพาสพิพิธภัณฑสถาน จัดแสดงศิลปวัตถุ งานประณีตศิลป์จากอาณาจักรล้านนา สุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์” นอกจากนี้ ทศพร ศรีสมาน อดีตผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติฯ ยังแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า “เรื่องของประวัติศาสตร์อารยธรรมของชาติถือเป็นเรื่องสำคัญที่คนในชาติควรมีพื้นฐานความรู้ แต่ในปัจจุบันความนิยมที่ชาวพิพิธภัณฑสถานนั้นค่อนข้างน้อย กลุ่มเป้าหมายหลักที่อยากให้เริ่มปลูกฝังการเรียนรู้คือเด็กและเยาวชน อยากให้เยาวชนรุ่นใหม่และคนไทยตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ของชาติ การเรียนประวัติศาสตร์ในหนังสือคงไม่สนุกเท่ากับการมาเห็นของจริง” (ทศพร ศรีสมาน, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2558)

โดยนิทรรศการจัดแสดงแบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ คือ ประวัติศาสตร์แห่งแผ่นดินไทย ประณีตศิลป์สืบสมัย และประวัติศาสตร์ศิลป์ไทยสืบสาน หรือเรียงลำดับได้ ดังนี้

- (1) “ประวัติศาสตร์ชาติไทย” จัดแสดงในพระที่นั่งศิวโมกขพิมาน (2) “ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทย” จัดแสดงตามยุคสมัย คือ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จัดแสดงในอาคารส่วนหลังของพระที่นั่งศิวโมกขพิมาน สมัยประวัติศาสตร์ จัดแสดงในอาคารใหม่ 2 หลัง ที่สร้างขนานบสองข้างของหมู่วิมานเมื่อปี พ.ศ. 2510 โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ สมัยก่อน พ.ศ. 1800 ได้แก่ สมัยทวารวดี สมัยศรีวิชัย และสมัยลพบุรี จัดแสดงในอาคารมหาสุรสิงหนาท และส่วนที่ 2 คือ สมัยหลัง พ.ศ. 1800 เป็นต้นมา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์จัดแสดงในอาคารประพาสพิพิธภัณฑสถาน
- (3) ประณีตศิลป์และชาติพันธุ์วิทยา จัดแสดงในหมู่พระวิมานคือ พระที่นั่งวสันตพิมาน พระที่นั่งวายุสถานอมเรศ และพระที่นั่งพรหมเมศธาดา ศิลปโบราณวัตถุที่จัดแสดง ได้แก่ เครื่องทอง เครื่องถม เครื่องมุก เครื่องดนตรี เครื่องไม้จำหลัก ผ้าโบราณ เครื่องถ้วย เครื่องสูง ราชยานคานหาม อาวุธโบราณ เครื่องใช้ในพิธีพระพุทธศาสนา และอัฐบริวารของสงฆ์ และเครื่องการละเล่นต่าง ๆ เช่น หวี โขน หุ่นกระบอก หุ่นเล็ก และหนังใหญ่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีราชรถที่ใช้ในกระบวนแห่พระบรมศพ คือ พระมหาพิชัยราชรถ เวชยันตรราชรถ ราชรถน้อย และเครื่องประกอบ การพระราชพิธีต่าง ๆ ที่ใช้ในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ จัดแสดงในอาคารโรงราชรถ

“ประวัติศาสตร์แห่งแผ่นดินไทย” เป็นนิทรรศการจุดแรกจัดแสดงอยู่ภายใน “พระที่นั่งศิวโมกขพิมาน” ผู้เข้าชมจะได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของประวัติศาสตร์ชาติไทย ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จนกระทั่งเข้าสู่ยุคสุโขทัยซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของอักษรไทย เรื่อยมาจนถึงสมัยอยุธยา รัตนโกสินทร์รวมทั้งพระราชกรณียกิจและพระปรีชาแห่งบูรพกษัตริย์ไทยทุกพระองค์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้ชมโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของ

ประเทศไทยอีกด้วย เมื่อกรุงเทพมหานครมีอายุครบ 200 ปี ในปี พ.ศ. 2525 มีการปรับปรุง พระที่นั่งศิวโมกษพิมานให้เป็นห้องแสดงประวัติศาสตร์ชาติไทยและห้องเรื่องราวก่อนประวัติศาสตร์ หลังจากก่อนหน้านี้มีการจัดแสดงมิวเซียมสำหรับสาธารณชนชาวสยามเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2417 (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, 2558)

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ในส่วนจัดแสดงประวัติศาสตร์ชาติไทยและประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทย ใช้ความรู้ทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ กระแสหลักของไทย อาศัยรูปแบบศิลปะเป็นเกณฑ์จัดแบ่งยุคสมัยทางสังคมการเมืองโดยใช้ชื่ออาณาจักรเป็นชื่อรูปแบบศิลปะ เช่น ศรีวิชัย ลพบุรี เชียงแสน อโยธยา ฯลฯ มีแม่แบบจากการจัดแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ศิลปะในตำนานพุทธเจดีย์สยามของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อความในโบราณวัตถุ ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครของยอร์ช เซเดส์ สะท้อนถึงการเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการสร้างและผลิตซ้ำวาทกรรมว่าด้วยประวัติศาสตร์ชาติไทย ที่ผสมผสานระหว่างรูปแบบการอธิบายด้วยหนังสือนำชมและป้ายชื่อพร้อมคำอธิบาย โครงสร้างประวัติศาสตร์ การปฏิบัติและแบบแผนในการจัดแสดงวัตถุของพิพิธภัณฑสถาน อันเป็นการจัดระบบสร้างความหมายให้กับวัตถุเหล่านั้น ให้สามารถเข้าใจได้จากมุมมองของคนปัจจุบัน กล่าวคือเป็นพัฒนาการของอารยธรรมตั้งแต่ยุคแรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน ด้วยชื่อเมืองบางส่วนที่ยังใช้ในปัจจุบัน อันเป็นประวัติของชาติไทย ที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 การรวบรวมโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่เป็นหลักฐานทางโบราณคดีจากหัวเมืองต่าง ๆ เข้าไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และจัดแสดงในฐานะหลักฐานแสดงอดีตของชาติเท่ากับเป็นการเปลี่ยน สถานะวัตถุจากท้องถิ่นเหล่านั้นให้กลายเป็นวัตถุของชาติและกลิ่นอดีตของท้องถิ่น ให้กลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับอดีตของชาติ ที่มีชุดเดียว มีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงเทพฯ พิพิธภัณฑสถานจึงทำหน้าที่สร้างมิติเวลาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้กับรัฐชาติ ให้ทุกส่วนมีระบบเวลาที่ใช้อ้างอิงชุดเดียวกัน ผลของการที่มุ่งย้อนไปเฉพาะรากเหง้าความเจริญของกรุงรัตนโกสินทร์ทำให้ประวัติศาสตร์ของพื้นที่อื่น เช่น ภาคใต้ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่นครศรีธรรมราชและปัตตานี รวมทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งหลายครั้งพบว่า สัมพันธ์กับลาวมากกว่าไม่ถูกนำเสนอออกมา

การให้ความสำคัญกับช่วงเวลาของการสร้างหรือใช้วัตถุนั้น ๆ ได้นำเสนอผ่านป้ายคำอธิบายวัตถุแต่ละชิ้นในส่วนจัดแสดงประวัติศาสตร์ ศิลปะและโบราณคดี ในประเทศไทย อันกลายเป็นต้นแบบของการจัดทำป้ายอธิบายวัตถุในพิพิธภัณฑสถานแห่งอื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะพิเศษในฐานะคลังเปิดที่ใช้เก็บรักษาโบราณวัตถุ ทุกชิ้นที่ยังไม่นำไปจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งอื่น ไม่ได้มุ่งจัดแสดงเรื่องราวอย่างพิพิธภัณฑฯทั่วไป จึงไม่ต้องมีป้ายคำอธิบายและต้องมีผู้นำชมแก่

ผู้สนใจ อย่างไรก็ตาม คำอธิบายวัตถุตามยุคสมัยต่าง ๆ ระหว่างการนำชมของเจ้าหน้าที่ได้สะท้อนความพยายามจัดเรียงเครื่องปั้นดินเผาตามยุคสมัยทาง โบราณคดีและประวัติศาสตร์ดังกล่าวด้วยชุดความรู้โบราณคดีและประวัติศาสตร์ของชาติกับมิติเวลาที่น่าสนใจ ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพร้อมด้วยขนบในการแสดงโบราณวัตถุ ยืนยันรากเหง้าอันเก่าแก่ก่อนการตั้งถิ่นฐานของชุมชนปัจจุบัน โดยใช้มิติเวลาเป็นเครื่องวัด อาจสร้างความภาคภูมิใจในการเป็นผู้มีความเจริญทางวัฒนธรรมมาก่อนคนกลุ่มอื่น ๆ อันเป็นค่านิยมที่สืบทอดมาพร้อมระบบความรู้ทางวิชาการประวัติศาสตร์ และ โบราณคดีของตะวันตกตั้งแต่ยุคอาณานิคมที่แพร่หลายเข้าสู่สังคมไทยในช่วงที่เริ่มมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจนถึงปัจจุบัน

ส่วนจัดแสดงประวัติศาสตร์ชาติไทยในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร นำเสนอเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ โดยเน้นความสืบเนื่องของกลุ่มคนและผู้ปกครองในดินแดนประเทศไทยที่มีศูนย์กลางอยู่ที่สุโขทัย อโยธยา และกรุงเทพมหานคร ตามลำดับ สะท้อนอุดมการณ์ชาตินิยมแบบ “ราชาชาตินิยม” ด้วยการอธิบายถึงความรุ่งเรืองและตกต่ำของอาณาจักรแต่ละช่วงว่าเป็นผลสืบเนื่องจากพระปรีชาสามารถ หรือความอ่อนแอเหลวไหลของกษัตริย์ในขณะนั้นเป็นสำคัญ ก่อให้เกิดจินตนาการถึงความเป็นชาติไทยที่มีชาติพันธุ์ไทย เป็นประชากรหลัก และดำรงอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียว ไม่ตระหนักถึงความแตกต่างหลากหลายของท้องถิ่นจำนวนมาก ในชาติอันเป็นประวัติศาสตร์กระแสหลักของสังคมไทยตั้งแต่สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นต้นมา แม้ว่าจะมีโบราณวัตถุหลายยุคสมัยและสิ่งของอันสืบเนื่องกับรัชกาลที่ 6 จำนวนหนึ่ง ได้ถูกแยกย้ายจัดวางรวมกับวัตถุอื่น จึงกล่าวได้ว่าอดีตที่แสดงผ่านวัตถุสำคัญในพิพิธภัณฑ์คือกลุ่มพระพุทธรูปหลายรูปแบบและยุคสมัย เป็นอดีตที่ยังคงมีความหมายต่อปัจจุบัน ในฐานะแหล่งรวมศรัทธาความเลื่อมใสของพุทธศาสนิกชนอันเป็นไปตามแนวทางการนำเสนอประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของศรีศักร วัลลิโภดม ที่เน้นอธิบายว่า ในดินแดนประเทศไทยมีชุมชนมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ต่อมาพัฒนาเป็นบ้านเมือง กระจายอยู่ทั่วไปและมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นอิสระต่อกันทั้งในช่วงก่อนหน้า และร่วมสมัยกับสุโขทัย พัฒนาการของบ้านเมืองเหล่านี้เป็นรากฐานอย่างแท้จริงให้กับอาณาจักรอโยธยา ตลอดจนตอบสนองกับเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่เน้นจัดแสดงเนื้อหาทางวัฒนธรรม ซึ่งสร้างภาคภูมิใจในตัวเองและท้องถิ่นตลอดเวลา สะท้อนถึงอุดมการณ์ที่แตกต่างจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติคือ เป็นอุดมการณ์ชาตินิยมที่เน้นพหุชาติพันธุ์และวัฒนธรรม อันมีท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบสำคัญของชาติโดยชุดความรู้แบบนี้มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในช่วงต่อมาอย่างเห็นได้ชัด และได้รับการอ้างอิงเสมอในการทบทวนนิยามของงานศึกษาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นส่วนใหญ่ ยกเว้นคู่มือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่ผลิต โดยกรมศิลปากร พ.ศ. 2548 ไม่ว่าจะเห็นเชิงเห็นพ้องหรือเห็นแย้งก็ตามตั้งแต่ พ.ศ. 2525

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ได้มีส่วนจัดแสดงประวัติศาสตร์ชาติไทย ที่เล่าเรื่องอย่างเป็นระบบตามชุดความรู้ประวัติศาสตร์และโบราณคดีไทยว่าด้วยยุคสมัยต่าง ๆ เพื่อสื่อสารเป็นชุดความรู้สำเร็จรูปที่ผู้เข้าชมทุกคนต้องได้รับรู้เหมือนกันหากติดตามชมครบทุกส่วน เว้นแต่จะใส่ใจกับรายละเอียดมากน้อยต่างกันเท่านั้น

ทั้งนี้ นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเปิดเผยว่า ในการประชุมผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงวัฒนธรรม กรมศิลปากร ได้รายงานแผนงานและความคืบหน้าโครงการปรับปรุงพระที่นั่งศิวโมกษพิมานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ตามแผนพัฒนาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทั่วประเทศโดยเริ่มแรกได้ดำเนินการปรับปรุงพระที่นั่งศิวโมกษพิมานซึ่งเป็นพระที่นั่งที่สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท กรมพระราชวังบวรสถานมงคล พระองค์แรกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และในสมัยรัชการที่ 5 ใช้พระที่นั่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของ “พิพิธภัณฑวังหน้า” และสมัยรัชกาลที่ 7 ได้จัดตั้ง “พิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร” ขึ้น โดยใช้พระที่นั่งศิวโมกษพิมานเป็นสถานที่จัดแสดงศิลปาจารึก คัมภีร์ใบลาน สมุดไทยตำราโบราณ เรียกว่า “หอสมุดวชิรญาณ” ภายหลังรัฐบาลได้จัดตั้งกรมศิลปากรขึ้นจึงส่งมอบให้กรมศิลปากร นอกจากนี้จะมีการปรับปรุงห้องจัดแสดงนิทรรศการภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ถือว่าเป็นการปรับปรุงครั้งใหญ่ซึ่งจะปรับเปลี่ยนงานตกแต่งจัดแสดงในส่วนนิทรรศการต่าง ๆ ภายในพระที่นั่งฯ ทั้งระบบไฟฟ้า ก่อสร้างจรปิด ป้องกันโจรกรรม และระบบอักษิภัย ทั้งนี้แนวทางการออกแบบและปรับปรุงนิทรรศการครั้งนี้ จะดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิด “สร้างสรรค์ ทันสมัย เข้าใจง่าย ทรงคุณค่า และสร้างแรงบันดาลใจ” ที่สำคัญภายในพระที่นั่งศิวโมกษพิมานได้มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่การจัดแสดงใหม่ โดยแบ่งพื้นที่ในการจัดแสดงออกเป็นส่วนนิทรรศการพิเศษ นิทรรศการกึ่งถาวรนิทรรศการศิลปวัตถุชิ้นเยี่ยม และนิทรรศการประวัติศาสตร์ชาติไทย อย่างไรก็ตามหลังจากปรับปรุงพระที่นั่งศิวโมกษพิมานแล้วเสร็จห้องนิทรรศการที่จะเป็นจุดเด่นคือนิทรรศการศิลปวัตถุชิ้นเยี่ยม ซึ่งจะนำโบราณวัตถุและศิลปวัตถุชิ้นเยี่ยมของประเทศมาจัดแสดง โดยได้คัดเลือกโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่หาชมได้ยากและทรงคุณค่าขณะนี้กำลังคัดเลือกโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่เป็นที่สะดุดตาของแต่ละยุคสมัยซึ่งการปรับปรุงพระที่นั่งศิวโมกษพิมานได้แล้วเสร็จและเปิดให้นักท่องเที่ยวและประชาชนสามารถเข้าชมได้ในช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2558” (หนังสือพิมพ์มติชน, 8 กุมภาพันธ์ 2558)

อย่างไรก็ตาม ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 กระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมศิลปากร ได้ปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการภายในพระที่นั่งศิวโมกษพิมาน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โดยแก้ไขห้องจัดแสดงเดิมให้มองเห็นรูปแบบสถาปัตยกรรมภายในองค์พระที่นั่งและ

นำโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุชิ้นเอกที่พบในประเทศไทยจำนวน 111 รายการ มาจัดแสดงเรียงตามลำดับเวลาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ทวารวดีศรีวิชัย ลพบุรี สุโขทัย อยุธยา จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดยมุ่งเน้นถึงความงามของโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ให้ความสำคัญกับการออกแบบจัดแสดง แทนฐาน และการจัดวางโบราณวัตถุ โดยเฉพาะการจัดแสดงที่ถูกออกแบบเพื่อการจัดแสดงนิทรรศการครั้งนี้ โดยเฉพาะซึ่งโบราณวัตถุและศิลปวัตถุเหล่านี้สามารถบ่งบอกถึงเรื่องราวของ “ประวัติศาสตร์ชาติไทย” ให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เปิดให้ผู้สนใจเข้าชมทุกวันพุธถึงวันอาทิตย์ เวลา 09.00-16.00 น. ตั้งแต่วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2558 เป็นต้นไป จากที่มีการเผยแพร่พระที่นั่งศิวโมกษพิมาน อาคารจัดแสดงนิทรรศการเรื่องประวัติศาสตร์ไทยหลังมีการบูรณะปฏิสังขรณ์โดยคืนความงามของสถาปัตยกรรมดั้งเดิมให้กลายเป็นท้องพระโรงขนาดใหญ่เหมือนครั้งเมื่อแรกสร้างพร้อมกับการนำศิลปวัตถุชิ้นเยี่ยมมาจัดแสดงในรูปแบบใหม่ภายใต้การออกแบบแสงที่งดงาม กล่าวได้ว่าเป็นการพลิกภาพจำเดิม ๆ ของพิพิธภัณฑ์ไทยไปอย่างสิ้นเชิงและนี่คือผลงานนาร่องที่จะนำไปสู่การพัฒนาพิพิธภัณฑ์แห่งชาติทั่วประเทศไปในมาตรฐานเดียวกัน (พนมบุตร จันทรโชติ, สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2558)

ด้านนาย ยุทธนาวารการ แสงอร่าม ภัณฑารักษ์ปฏิบัติการกล่าวว่าศิลปวัตถุจำนวน 111 รายการ ที่นำมาจัดแสดงนั้นถือว่าเป็นศิลปวัตถุชิ้นเยี่ยมทั้งสิ้นหลายชิ้นเป็นที่คุ้นตาเนื่องจากมีภาพถ่ายนำไปตีพิมพ์ในหนังสือและตำราเรียนหลายเล่ม เช่น “พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร” ประติมากรรมสำริดศิลปะศรีวิชัยพบที่วัดเวียง อำเภอไชยาจังหวัดสุราษฎร์ธานี พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร เปล่งรัศมีแกะสลักจากหินทราย ศิลปะลพบุรีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่ามีชุมชนที่นับถือพุทธศาสนาฝ่ายมหายานแบบวัชรยานต้นตระเนในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย พบที่ปราสาทเมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี ทั้งยังมี “ศิลาจารึกหลักที่ 1” หลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ไทยที่องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก ประกาศให้อยู่ในบัญชีมรดกความทรงจำแห่งโลก ก็จัดแสดงอยู่ในห้องจัดแสดงนี้ ตั้งแต่เดิมหากครั้งนี้นำมาจัดวางในตำแหน่งใหม่พร้อมกับแทนฐาน และแสงสว่างที่ส่องกระทบทำให้แปลกตาไปกว่าที่เคยเห็น โดยนิทรรศการแบ่งออกเป็นสองส่วน โถงกลางกับระเบียงในผู้จัดแสดงจะเป็นโบราณวัตถุที่มีขนาดเล็กลงมาตรงโถงกลางเมื่อเข้าไปแล้วจะเห็นว่าตัวอาคารใหญ่มากดังนั้น วัตถุที่นำมาจัดแสดงต้องมีขนาดใหญ่ด้วยเมื่อนำมาจัดแสดงโดยให้แสงอาจจะทำให้เห็นมุมมองอะไรบางอย่างที่ต่าง ไปออกไปเป็นการพลิกโฉม ดึงความสนใจเป็นภาพลักษณ์ใหม่เป็นสิ่งที่ทำให้คนสนใจมากกว่า เดิมอาจใช้แสงธรรมชาติไม่มีสปอตไฟ ทำให้เห็นเฉพาะจุด บางคนบ่นว่าอาจจะมืดไปบ้างหากถามถึงจุดเริ่มต้นของการขมนิทรรศการภัณฑารักษ์แนะนำให้เริ่มที่คลองมโหรีที่

ศิลปวัตถุที่เป็นวัฒนธรรมร่วมของเอเชียพบในจีน เวียดนาม มาเลเซียและ ไทยซึ่งแสดงให้เห็นถึงการติดต่อกันในช่วงก่อนประวัติศาสตร์ในไทยเมื่อ 1400 ปีมาแล้ว ต่อด้วยธรรมจักรและ พระพุทธรูปตัวแทนของศิลปะทวารวดีศิลปวัตถุที่เป็นตัวแทนของศิลปะศรีวิชัย ลพบุรี ล้านนา สุโขทัย อโยธยาและรัตนโกสินทร์ยุทธนาวีรากร แสงอร่าม ภัณฑารักษ์ปฏิบัติการ ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า

“เดิมคนโจมตีกรมศิลปากรว่าเป็น โกงดังเก็บของเป็นการจัดแสดงตายซากไม่น่าสนใจ เราปรับใหม่หมด ติดตั้งระบบปรับอากาศเข้าไปทำแทนฐานใหม่ จัดระบบแสงเข้าไป ดังนั้น พระที่นั่งหมู่พระวิมานทุกหลังจะได้รับการบูรณะ อาคารเก่าทุกหลังในวังหน้าจะได้รับการปรับปรุงภายใน 5-6 ปีข้างหน้า ที่นี้จะสมบูรณ์เนื่องจากวังหน้าเป็นสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปศิลา พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของเราเป็นสถานที่ประทับของเจ้านายหลายพระองค์ที่มีคุณูปการต่อประเทศไทยเป็นบ้านหลังแรกของพิพิธภัณฑฯ เพราะฉะนั้นเมื่อมาเยี่ยมชมจะได้สัมผัสการพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ชมโบราณสถานและชมพิพิธภัณฑฯ ในคราวเดียวกัน” (ยุทธนาวีรากร แสงอร่าม, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2558)

ต่อมาคือ “พระที่นั่งพุทไธสวรรย์” เป็นพระที่นั่งภายในพระราชวังบวรสถานมงคล สร้างขึ้นโดยสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท เดิมมีนามว่า “พระที่นั่งสุทธาสวรรย์” ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครนอกจากนี้ ยังมีตำหนักแดงที่สร้างขึ้นภายในพระบรมมหาราชวัง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เพื่อพระราชทานเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระศรีสุदारักษ์ พระพี่นางพระองค์น้อยในพระองค์ สร้างขึ้นด้วยเครื่องไม้เพื่อเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระศรีสุदारักษ์ พระพี่นางพระองค์เล็กในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ตั้งอยู่บริเวณหลังพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทภายในพระบรมมหาราชวัง โดยพระองค์ทรงมีหน้าที่กำกับเครื่องใหญ่ในโรงวิเสศต้นหรือห้องครัว และการสวด เป็นต้น เนื่องจากตำหนักแห่งนี้ทาสีแดงจึงเรียกว่า “ตำหนักแดง” ปัจจุบันตั้งอยู่ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ใช้จัดแสดงสิ่งของส่วนพระองค์ของสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี และสิ่งของเครื่องใช้ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ รวมถึงสิ่งของเครื่องใช้ของชนชั้นสูง ส่วนใหญ่เป็นศิลปวัตถุที่เป็นเครื่องประดับบ้าน เช่น ตู้ทำสังข์ โต๊ะและเก้าอี้ทำสังข์ โถเบญจรงค์ หีบใส่ผ้าของชนชั้นสูง และศิลปวัตถุของผู้ครอบครองตำหนัก ได้แก่ พระแท่นบรรทม และฉลองพระบาทของ

สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินีในรัชกาลที่ 2 โคมส่องเสด็จของสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว (รักชนก โคจรานนท์, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2558)

ส่วนจัดแสดงต่อมาคือ “ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทย” ภายในอาคารมหาสุรสิงหนาท ปัจจุบันจัดแสดงความเป็นมาของศิลปวัตถุและโบราณวัตถุในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ และในยุคประวัติศาสตร์ตั้งแต่อาณาจักรทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี ตลอดจนถึงอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียสมัยก่อน พ.ศ. 1800 หรือเรียกว่า “ประวัติศาสตร์ศิลปะไทยก่อนพุทธศตวรรษที่ 18” เริ่มตั้งแต่ “ศิลปะเอเชีย” มีวัตถุจัดแสดงชิ้นสำคัญภายในห้องนี้ ได้แก่ ตะติยางม บานพงตึก ทำจากสำริด สูง 27 เซนติเมตร ฝาเปิดหล่อเป็นรูปพระพักตร์เทพเจ้าซีเลนัส ด้านหล่อเป็นลายใบปาล์มและปลาโลมา 2 ตัว หันหน้าชนกัน มาถึงเมืองกาญจนบุรีโดยพ่อค้าแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียนที่เดินเรือค้าขายในภูมิภาคแถบนี้ขณะที่ “ห้องศิลปะทวารวดี” มีการจัดแสดงนิทรรศการ “ศิลปะทวารวดี ต้นกำเนิดพุทธศิลป์ในประเทศไทย” โดย เกียรติกร สัมปชชิต อธิบดี กรมศิลปากรสมัยนั้นระบุว่า จากผลสำเร็จในการนำโบราณวัตถุศิลปะทวารวดีของไทย จำนวน 149 รายการ ไปจัดแสดง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ศิลปะ เอเชียที่เมินต์ กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส ระหว่างวันที่ 11 กุมภาพันธ์-20 มิถุนายน พ.ศ. 2552 ตามแผนความร่วมมือด้านการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในประเทศไทยระหว่างกรมศิลปากรและสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐฝรั่งเศสประจำประเทศไทย โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเสด็จฯ ทอดพระเนตรนิทรรศการ และทรงร่วมสัมมนาทางวิชาการในหัวข้อ “ศิลปะทวารวดี แง่มุมต่าง ๆ ด้านการวิจัยทางโบราณคดีในประเทศไทย” กรมศิลปากรและสถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสเห็นควรให้มีการจัดนิทรรศการลักษณะเดียวกันนั้นในประเทศไทย เพื่อแสดงถึงสัมพันธภาพความร่วมมืออันดีทางด้านวัฒนธรรมระหว่างกันด้วยในงานนิทรรศการครั้งนี้ได้รวบรวมโบราณวัตถุศิลปะทวารวดีจำนวนทั้งสิ้น 167 รายการ แบ่งเป็นโบราณวัตถุไทย ซึ่งนำกลับมาจากการแสดงที่ประเทศฝรั่งเศส จำนวน 107 รายการ และโบราณวัตถุที่มีความสำคัญซึ่งไม่ได้นำไปร่วมจัดแสดงที่ฝรั่งเศสอีกจำนวน 60 รายการ ได้แก่ ธรรมจักรซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่เด่นชัดในการแสดงถึงอารยธรรมทวารวดีและนับเป็นโบราณวัตถุที่มีความเก่าแก่อายุกว่า 1 พันปี (เกียรติกร สัมปชชิต, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2558)

ขณะที่ “ห้องศิลปะชวา” พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้ใช้ห้องศิลปะชวาในการจัดโครงการเผยแพร่ความรู้สู่ประชาชนครั้งที่ 3 ประจำปี พ.ศ. 2554 จัดกิจกรรมบรรยายพิเศษเนื่องในสัปดาห์สถาปนากรมศิลปากร และ 100 ปีกรมศิลปากรเรื่อง “พระคณศ รูปลักษณะ และความเชื่อจากการศึกษาเชิงนิเวศวัฒนธรรม” โดย อาจารย์ กฤษณา พิณศรี สาขาศิลปะ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ณ ห้องประชุมดำรงราชานุภาพ

ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครพร้อมเข้าชมและกราบสักการะพระเศวตงศ์สำคัญ เป็นศิลปะชาตะวันออก พุทธศตวรรษที่ 15-16 สร้างจากศิลาสูง 172 เซนติเมตร ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มาจากจันทิสิงห์สำหรับประเทศอินโดนีเซียปัจจุบันจัดแสดงที่ห้อง ศิลปะชาวอาคารมหาสุรสิงหนาท พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ด้าน “ห้องศิลปะศรีวิชัย” มีวัตถุจัดแสดงที่สำคัญ ได้แก่ พระอวโลกิตศวรร ศิลปะศรีวิชัย พุทธศตวรรษที่ 14 สร้างจากสำริด สูง 63 เซนติเมตร ย้ายมาจากวัดเวียงอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดแสดงที่ห้องศิลปะศรีวิชัย อาคารมหาสุรสิงหนาทพระโพธิสัตว์ อวโลกิตศวรร ขนาดเท่าบุคคลจริงพบเฉพาะส่วนบนของประติมากรรมลักษณะพระองค์อ้วน ประทับเอียงตน ก้มพระพักตร์ทอดพระเนตรลงเบื้องต่ำอย่างงดงาม องค์ประกอบประติมากรรม ลวดลายเครื่องประดับคล้ายคลึงกับประติมากรรมต่าง ๆ จากชวาภาคกลางเป็นโบราณวัตถุชิ้นเยี่ยม ที่สุดชิ้นหนึ่งของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครนอกจากนี้ยังมีรูปปั้น “อุมามเหศวรมูรติ” พระศิวะปรากฏกายพร้อมพระอูมา ศิลปะอินเดียแบบปาละ อายุราวพุทธศตวรรษที่ 14-18 จุดเด่น ของเทวรูปปางนี้คือจะเห็น โคนนทีซึ่งเป็นพาหนะพระศิวะ และสิ่งหึ่งซึ่งเป็นพาหนะพระอูมา ทั้งนี้ ศิลปะปาละของอินเดียได้ส่งอิทธิพลต่อศิลปะศรีวิชัยของไทย (วาทีน ศานต์สันติ, 2556, หน้า 24)

สำหรับ “ห้องศิลปะลพบุรี” มีวัตถุจัดแสดงชิ้นสำคัญ ได้แก่ “พระโภษะขุรุ” หล่อด้วย สำริด สร้างขึ้นในศิลปะลพบุรี หรือศิลปะแบบเขมรในประเทศไทยเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 17-18 ทำเป็นพระพุทธรูปนาคปรกทรงเครื่อง สวมศิราภรณ์ทรงเทริด มีกระบังหน้าและยอดทรงกรวย แหลม ทรงกุ่มทาลรูปดอกบัว กรองศอ พาหุรัด ทองพระกรและทองพระบาท พระพักตร์รูปสี่เหลี่ยม พระขนงค่อนข้างตรง พระเนตรเปิด พระนาสิกโค้ง พระโอษฐ์เบะกว้าง แยมพระสรวลโดย ยกมุมพระโอษฐ์ขึ้นเล็กน้อย ทรงครองจีวรห่มเฉียง เปิดพระอังสาขวา แสดงโดยแนวขอบจีวรเฉียง พาดผ่านพระอุระไปยังพระอังสาซ้าย และมีแถบสังฆาฏิปลายตัดตรงชายสั้นเหนือพระถันพาดอยู่ บนพระอังสา โดยไม่แสดงลักษณะการห่มจีวรทับพระพาหาและพระกรเบื้องซ้าย แต่ทำเป็นช่องว่าง ระหว่างกรกับพระวรกายทั้งสองข้าง เสมือนกับไม่ได้ครองจีวร อันเป็นลักษณะเฉพาะที่มักปรากฏ อยู่เสมอในพระพุทธรูปแบบศิลปะลพบุรี (เด่นดาว ศิลปานนท์, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2558)

ต่อมาคือ “ห้องศิลปะล้านนา” มีไดโอรามาแสดงการตั้งเมืองที่สำคัญคือจัดแสดง หลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงหลักที่ 1 ทั้งยังมีท่อน้ำอันเป็นสัญลักษณ์ของระบบชลประทานที่ดี และมีการเพาะปลูกอย่างอุดมสมบูรณ์ในยุคสมัยนั้น ตามด้วยเครื่องถ้วยสังคโลก นอกจากนี้ป้าย บอกรชื่ออายุแล้วยังอธิบายรายละเอียดของเครื่องถ้วยสังคโลกตั้งแต่การปั้นจนถึงการค้าขายส่งออกวัตถุ จัดแสดงชิ้นสำคัญในห้องนี้ ได้แก่ “พระพุทธรูปปางมารวิชัย” ศิลปะล้านนา ความสูงพร้อมฐาน 70.5 เซนติเมตร หน้าตักกว้าง 43 เซนติเมตร ทำปางมารวิชัยประทับขัดสมาธิเพชร ฐานบัวคว่ำหางาย

มีเกสรบัวประกอบ จัดเป็นพระพุทธรูปล้านนาหรือพระพุทธรูปเชียงแสนสมัยต้นทั้งยังมี “เทวรูปสุโขทัย” เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปะสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 20 ทำจากสำริด สูง 102 เซนติเมตร พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานจัดแสดงที่ห้องศิลปะสุโขทัย อาคารประพาสพิพิธภัณฑ

ขณะที่ “ห้องศิลปะสุโขทัยและอยุธยา” จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 หรือพระเจ้าอู่ทองทรงสร้างเมืองซึ่งมีไดโอรามาการสร้างเมืองและเรื่องราวอยู่บนกำแพงเมืองจำลองถัดมาเป็นความรุ่งเรืองของอยุธยา มีการค้าขายแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจัดแสดงพระและสิ่งบูชาของศาสนาอื่นทั้งนี้ ไดโอรามา คือ การใช้หลักจำลองแบบ 3 มิติ ที่ปกติจะห่อหุ้มและเก็บไว้ในตู้โชว์ของพิพิธภัณฑ ถัดมาแสดงเรื่องของพระศรีสุริโยทัยจนถึงวันชะตาเมืองตก เสียกรุงครั้งที่ 1 อีกฝั่งหนึ่งแสดงเครื่องทองกรุวัชรราชบูรณะ จากนั้นเป็นช่วงของสมเด็จพระนเรศวรซึ่งมีเสียงบรรยายทั้งแบบภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมโมเดลจำลองการทำศึกยุทธหัตถีเพื่อให้ผู้เข้าชมได้เห็นภาพจำลองการทำศึกสงครามในสมัยโบราณ ต่อมาบ้านเมืองสงบสุขในยุคสมเด็จพระนารายณ์ ได้มีการติดต่อค้าขายและเจริญสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศโดยมีโมเดลแสดงการถวายเครื่องราชบรรณาการของราชทูตต่างประเทศในสมัยนั้นให้แก่สถาบันพระมหากษัตริย์ไทย จนถึงการเสียกรุงครั้งที่ 2 กำแพงเมืองเริ่มร้าวมีไดโอรามาเรื่องบางระจันพร้อมจัดแสดงลำดับพระมหากษัตริย์ในสมัยอยุธยาให้ชมอีกด้วย ถัดไปเป็นเรื่องการรบของพระยาตากว่ามีลำดับการเดินทางและสู้รบอย่างไร บ้างมีแผนผังและไดโอรามาประกอบการจัดแสดง พร้อมจำลองแท่นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชหรือสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีให้ได้ชม จากนั้นจัดแสดงเรื่องราวการสถาปนากรุงธนบุรี โดยมีแผนที่พร้อมไฟให้ดูว่าสมัยนั้นยังแตกเป็นก๊กเป็นเหล่ามีการสู้รบกันเป็นระยะ แต่ยังมี การฟื้นฟูงานศิลปะและศาสนาด้วย สำหรับวัตถุจัดแสดงชิ้นสำคัญในห้องนี้

ต่อมาคือ “ห้องศิลปะรัตนโกสินทร์” มีการบอกเล่าเรื่องราวเรียงลำดับตามรัชกาล เล่าเรื่องสงครามเก้าทัพจัดแสดงกลองสำหรับชาวบ้านมาตีร้องทุกข์แสดงเรือสำเภาแทนการค้าขายกับชาติต่าง ๆ ทั้งยังมีเก้าอี้พับซึ่งรัชกาลที่ 1 ทรงประทับขณะออกรบให้ได้ชม ต่อมาคือสมัยรัชกาลที่ 4 มีการติดต่อกับชาติตะวันตกเริ่มมีภาพถ่ายจัดแสดงมีลูกโลกและรถไฟเป็นของจัดแสดงดั้งเดิมตั้งแต่ตั้งหอคองคอคอดเคอเดียพิพิธภัณฑแห่งแรกสมัยรัชกาลที่ 5 เริ่มด้วยสาแหรกราชตระกูล ถัดมาเป็นเรื่องการปกครองเปลี่ยนเป็นระบบกรมและกระทรวงเรื่องการค้าขาย การคมนาคม การโทรเลข การเปลี่ยนแปลงการแต่งกายของชนชั้นสูงสมัยรัชกาลที่ 6 มีเรื่องของเสือป่า การละครรัชกาลที่ 7 เป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง สำหรับวัตถุจัดแสดงที่น่าสนใจในห้องนี้ ได้แก่ “พระพุทธรูปปางฉันทมอ” ศิลปะรัตนโกสินทร์พุทธศตวรรษที่ 24 บูชาเพื่อให้ปราศจากโรคภัย

ไข้เจ็บ ทำจากทองเหลืองกะไหล่ทอง ลงยาสีเป็นของอยู่ในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์มาแต่เดิมเป็นพระพุทธรูปประทับนั่งขัดสมาธิเพชรพระหัตถ์ขวาวางคว่ำบนพระชานู พระหัตถ์ซ้ายวางหงายระหว่างพระบาททั้งสองข้าง

นิทรรศการในส่วนถัดไปคือ “ประณีตศิลป์สืบสมัย” จัดแสดงภายในพระที่นั่งอิศราวินิจฉัยและหมู่พระวิมาน ทั้งนี้พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย เป็นพระที่นั่งซึ่งสร้างขึ้นใหม่เมื่อสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาศักดิพลเสพโปรดฯ ให้ปฏิสังขรณ์หมู่พระวิมาน พร้อมทั้งสร้างพระที่นั่งองค์ใหม่ขึ้นเพื่อเป็นที่ประทับพระโอรส ปัจจุบันพระที่นั่งอิศราวินิจฉัยใช้เป็นสถานที่จัดแสดงนิทรรศการพิเศษ และยังเป็นที่ตั้งของพระที่นั่งบุษบกมาลา พระราชบัลลังก์ที่ประทับของกรมพระราชวังบวรฯ อยู่เช่นเดิม

เริ่มต้นที่ “พระที่นั่งวสันตพิมาน” เป็นพระที่นั่ง 2 ชั้น 1 ใน 3 หลังของหมู่พระวิมานสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่พระบรมมของกรมพระราชวังบวรสถานมงคลในทำนองว่าใช้ประทับในฤดูฝน ได้จัดแสดงเครื่องถ้วยต่าง ๆ ตั้งแต่ยุคอดีตจนถึงยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเครื่องถ้วยลพบุรี เครื่องถ้วยสุโขทัย เครื่องถ้วยล้านนาเป็นเครื่องถ้วยที่มีลวดลายสวยงามใช้การเขียนลายด้วยวิธีลงยาตั้งแต่ 3 สี ขึ้นไป ในส่วนชั้นบนของพระที่นั่ง จัดแสดงงาช้างจากช้างต้นและช้างสำคัญรวมทั้งงานศิลป์ที่สร้างขึ้นจากงาช้างให้ได้ชม

ต่อมาคือ “พระที่นั่งวายุสถานอมเรศ” เป็นพระวิมานหลังกลาง 1 ใน 3 หลัง ของหมู่พระวิมาน สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่พระบรมมของกรมพระราชวังบวรสถานมงคล เช่นเดียวกับพระที่นั่งวสันตพิมาน แต่สร้างเพื่อใช้เป็นที่ประทับในฤดูหนาว สมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ใช้เป็นที่พระบรมมและเสด็จทิวคด ณ พระที่นั่งแห่งนี้ ใช้เป็นสถานที่จัดแสดงเครื่องทองต่าง ๆ ทั้งเครื่องประดับเครื่องทองที่ใช้ในศาสนาพิธี พระพุทธรูปทองคำ และเครื่องราชูปโภคทองคำอันเป็นของสูงค่าตามราชประเพณี รวมถึงบุษบกประดิษฐานพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมราชเจ้าในรัชกาลที่ 1-3 เครื่องทองที่จัดแสดงอยู่ในห้องมหรรมภัณฑ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่เป็นโบราณวัตถุส่วนหนึ่งที่พบจากกรุพระปรางค์วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีทั้งพระพุทธรูป พระพิมพ์ เครื่องประกอบพิธีกรรม และเครื่องพุทธรูชา ซึ่งประกอบด้วยแผ่นทองรูปสัตว์ เช่น ช้าง ม้า เต่า และเครื่องประดับ เช่น พาหุรัด กรองศอ และกำไลข้อพระกร เป็นต้น เครื่องทองเหล่านี้เป็นเครื่องราชูปโภคที่พระเจ้าแผ่นดินทรงสร้างเพื่ออุทิศเป็นพระราชกุศลถวายเจ้านายที่สวรรคต โดยสร้างพระปรางค์บรรจุไว้วันนอกจากนี้ยังมีลานทองลานเงิน ซึ่งจารึกถึงการสร้าง หรือการปฏิสังขรณ์พระปรางค์หรือเจดีย์ของวัด โบราณที่สำคัญตามเมืองต่าง ๆ

ต่อมาคือ “พระที่นั่งพรหมเมศธาดา” เป็นพระวิมานหลังเหนือในหมู่พระวิมาน สร้างใน สมัยสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุริสิงหนาท เดิมมีนามว่า “พระที่นั่งพรหมเมศรังสรรค์” ปัจจุบัน พระที่นั่งแห่งนี้ใช้จัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้ในสมัยโบราณ โดยชั้นล่างจัดแสดงเครื่องแต่งกายของ เจ้านายและผ้าโบราณตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาถึงปัจจุบัน ส่วนชั้นบนนั้นจัดแสดงเครื่องใช้ใน พระพุทธศาสนา เช่น พัดพระราชลัญจกร เครื่องบริขารสงฆ์ เป็นต้น ขณะที่ “พระที่นั่งทัศนาศิมุข” ใช้เป็นสถานที่จัดแสดงเครื่องการละเล่น หุ่น หัวโขน หน้าใหญ่เครื่องแต่งกายละคร เครื่องกีฬาไทย หมากกรุก รวมถึงตัวหนังสือศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ทำด้วยหนังวัวด้าน “พระที่นั่งภิมุขมณเฑียร” ภายในจัดแสดงราชยานคานหาม โดยมีพระที่นั่งราชเนตรยานเป็นวัตถุจัดแสดงชิ้นสำคัญ สร้างขึ้น โดยช่างหลวงในสมัยรัชกาลที่ 1 เป็นทรงบุษบกย่อมุมไม้สิบสอง หลังคาซ้อน 5 ชั้น สร้างจากไม้ แกะสลักลงรักปิดทองประดับกระจก พนักพิงและกระจังปฏิญาณแกะสลักเป็นภาพเทพพนมไว้ ตรงกลาง ครุฑขุดนาคซึ่งประดับฐานที่ 14 ตัว มีคานสำหรับหาม 4 คาน แต่เวลาปกติจะคงคาน ประจำไว้ 2 คาน ใช้เวลาเสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนอย่างใหญ่

สำหรับ “พระที่นั่งปฤษฎางค์ภูมิุข” ได้จัดแสดงอาวุธโบราณให้ได้ชมถึงความอลังการ ของการศึกสงครามเมื่อครั้งอดีตทั้งยังมีช่างศึกจำลองตัวใหญ่ให้ได้ชมอีกด้วย ขณะที่ “ห้องมุข กระสัน” ภายในห้องมหรรมภัณฑ์ซึ่งเก็บรักษาและจัดแสดงเครื่องทองที่ได้จากการขุดค้นที่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเครื่องทองในสมัยรัตนโกสินทร์ ด้าน “พระที่นั่งปัจฉิมภูมิุข” ใช้จัดแสดงเครื่องประดับมุก ทั้งนี้ เครื่องมุกส่วนใหญ่เป็นของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์พินิต ประทานให้แก่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เก็บรักษาไว้เป็นสมบัติแผ่นดิน ส่วนหมู่พระวิมานอื่น ๆ ได้แก่ มุขเด็จจัดแสดงเครื่องไม้จำหลัก พระที่นั่งอุดรภูมิุขเป็นที่จัดแสดงหลักศิลาจารึกพระที่นั่งพรหมเมศธาดาจัดแสดงเครื่องใช้ใน พระพุทธศาสนาพระที่นั่งบูรพาภูมิุขจัดแสดงเครื่องดนตรี

ต่อมาคือ “พระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์” พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรด ให้สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ประทับของพระองค์เสร็จแล้วพระราชทานชื่อว่า “พระที่นั่งวงจันทร์” ตามพระนามของพระธิดาองค์หนึ่งแล้วเสด็จประทับ ณ พระที่นั่งองค์นี้จนตลอดรัชกาลหลังจาก สวรรคตแล้วสมเด็จพระบรมราชวังบวรวิไชยชาญทรงเปลี่ยนชื่อใหม่ให้เป็น “พระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์” ทั้งนี้ ส่วนจัดแสดงประณีตศิลป์และ ชาติพันธุ์วิทยาของ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร เป็นส่วนที่มีได้เล่าเรื่องอย่างมีโครงเรื่อง แต่ใช้การนำเสนอวัตถุ สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชนชั้นสูงในวังเป็นหลัก ในฐานะคลังแห่งต้นแบบของเอกลักษณ์ ไทยและความเป็นไทยต่อมาเมื่อตระหนักถึงการขาดความเป็นไทยระดับพื้นถิ่น ได้มีการจัดแสดง เนื้อหาด้านวิถีชีวิตท้องถิ่นในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบางแห่งในแต่ละภูมิภาค

อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีแผนในการบูรณะซ่อมแซมอาคาร
จัดแสดงและอาคารโบราณสถานหลายแห่ง ภายใต้โครงการพัฒนาและปรับปรุงพระราชวังบวร
สถานมงคล (วังหน้า) ในส่วนการดูแลของกรมศิลปากรซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 กำหนดให้
บูรณะปรับปรุงพระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ อาคารอนุสรณ์สถานที่สำคัญใน
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ทั้งตัวอาคารและการจัดแสดงนิทรรศการภายในอาคาร ดังนั้น
จึงต้องปิดพระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ในช่วงระยะเวลาหนึ่งซึ่งไม่ต่ำกว่า 6 เดือน ดังนั้น เพื่อเป็น
การทดแทนนิทรรศการภายในพระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ที่เปิดให้เข้าชมเป็นปกติ กรมศิลปากร
โดยสำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจึงกำหนดให้จัดนิทรรศการพิเศษ ที่เนื่องด้วยวัตถุพิพิธภัณฑ์
ในพระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ และเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้า
เจ้าอยู่หัว สำหรับแผนการบูรณะและปรับปรุงใน พ.ศ. 2557 นี้ ถือได้ว่าเป็นการบูรณะซ่อมแซม
ครั้งใหญ่ ทั้งในส่วนของโครงสร้างอาคาร และการปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการภายในอาคาร
รวมถึงการอนุรักษ์วัตถุจัดแสดงที่เป็นองค์ประกอบหลักในการนำเสนอตามลักษณะการใช้งาน
มาแต่เดิมผสมผสานกับการสร้างบรรยากาศตามลักษณะของอาคารอนุสรณ์สถานทั่วไป
ซึ่งตามแผนแล้วจะใช้เวลาในการบูรณะอาคารและปรับปรุงการจัดแสดงเป็นเวลา 2 ปี กรมศิลปากร
จึงได้มอบให้สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เคลื่อนย้ายวัตถุภายในพระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์
นำออกมาจัดนิทรรศการพิเศษขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ปิดปรับปรุง สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
จึงจัดนิทรรศการพิเศษเรื่อง “เมื่อตะวันออกพบตะวันตก: พิพิธสมบัติพระราช ณ วังหน้า” เพื่อ
เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาอุปราชที่ทรงศักดิ์สูงเป็นพิเศษกว่า
พระมหาอุปราชพระองค์อื่น ๆ เพื่อเผยแพร่พระปรีชาสามารถรอบด้านและทรงศึกษาอรร
วิชาการตะวันตกนำมาปรับใช้ประโยชน์ในราชการได้อย่างทันสมัย (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ,
9 พฤษภาคม 2556)

นายเกรียงไกร สัมปชชิต อธิบดีกรมศิลปากร กล่าวว่า กรมศิลปากร มีนโยบายปรับปรุง
และพัฒนาให้มีความสวยงาม และดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมให้มากยิ่งขึ้น โดยขณะนี้ได้
คัดเลือกพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ 4 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงใหม่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
ขอนแก่น มีเป้าหมายของการปรับปรุงแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การจัดแสดงโบราณวัตถุ
ศิลปวัตถุ และการจัดนิทรรศการพิเศษโดยใช้มัลติมีเดีย สื่อแสงสีเสียง ให้มีความถูกใจ
กลุ่มเป้าหมายมากขึ้น ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าชม ตลอดจนการปรับปรุง
การบริหารจัดการของบุคลากรที่ให้บริการ ขณะเดียวกัน กรมศิลปากรได้บรรจุโครงการ
การปรับปรุงพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติไว้ในโครงการริแบรินด์คิง ของกระทรวงวัฒนธรรมด้วย

โดยวิเคราะห์จากการที่คนไทยมีค่านิยมเข้าใช้บริการศูนย์การค้า ที่พบว่า มีของให้เลือกชมหลายอย่าง มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบครัน และสามารถซื้อของได้มาเป็นแนวคิดการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้คนเข้าใช้บริการมากขึ้น ดังนั้นจึงวางเป้าหมายของการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต และมีคุณค่า ผ่านกิจกรรมที่นำเสนออย่างต่อเนื่องรวมทั้งใช้จุดเด่นของโบราณวัตถุชิ้นสำคัญในการนำเสนอเชื่อว่าหลังจากการปรับปรุงให้มีโฉมใหม่แล้วจะทำให้มีประชาชนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเพิ่มขึ้นร้อยละ 10

ต่อมาคือ “โรงราชรถ” ปัจจุบันที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครมีโรงราชรถซึ่งเป็นอาคารแสดงราชรถราชยานต่าง ๆ สำหรับให้นักเรียน นักศึกษาตลอดจนประชาชนชาวไทยชาวต่างชาติได้ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาและความสำคัญ ให้ทุกคนได้สัมผัสความงดงามของศิลปกรรมไทยทั้งนี้ ราชรถคือหนึ่งในเครื่องประกอบพระราชอิสริยยศที่สร้างขึ้นตามคติความเชื่อที่ว่าองค์สมมุติเทพสถิตอยู่บนสรวงสวรรค์ชั้นวิมานบนยอดเขาพระสุเมรุราชรถที่มีปรากฏนับแต่วันวานจวบปัจจุบันจึงครบพร้อมด้วยความงามวิจิตรและจากหลักฐานเกี่ยวกับราชรถซึ่งนอกจากนำมาใช้ในการอัญเชิญพระบรมศพหรือพระศพสู่พระเมรุมาศหรือพระเมรุ นอกจากนี้ราชรถยังปรากฏในพระราชพิธีต่าง ๆ เช่น ในพระราชพิธีอินทราภิเษกเมื่อในพระราชพิธีรับราชทูตฝรั่งเศส ฯลฯ อีกทั้งในวรรณกรรมรามเกียรติ์อิเหนา ลิลิต พระลอ ฯลฯ ต่างก็ยังมีเรื่องราวของราชรถปรากฏให้ศึกษา ซึ่งวัตถุจัดแสดงชิ้นสำคัญ ได้แก่ พระมหาพิชัยราชรถเป็นต้น (โรม บุนนาค, 2556)

ทั้งนี้ นายอนันต์ ชูโชติ ผู้อำนวยการสำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ระบุว่า สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร ได้ทำการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาภาพลักษณ์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยเฉพาะมีการจัดพื้นที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติให้มีบรรยากาศร่มรื่นสวยงาม มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ จัดทำสารนิเทศนาเทคโนโลยีทันสมัย เช่น นำเครื่องโสตทัศนajaranมาบริการแก่ผู้เข้าชมโบราณสถาน การจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน โดยคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติงบประมาณเหลือจ่ายให้ดำเนินการนำร่องที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเป็นแห่งแรกซึ่งในแผนฉบับดังกล่าวจะมีการดำเนินการปรับปรุงโรงราชรถ อยู่ภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เนื่องจากปัจจุบันโรงราชรถอยู่ในสภาพที่เก่า พื้นที่คับแคบ มีหลายส่วนทรุดโทรมลง เช่น ป้ายให้ความรู้ตัวอักษรเริ่มเลือน สีเริ่มร่อน ตัวอาคารแตกร้าว สื่อที่ใช้อำนวยความรู้แก่นักท่องเที่ยวไม่ทันสมัย ขณะเดียวกัน พบว่ามีจำนวนประชาชนเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ฯเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมถึง 3 เท่าตัว โดยเฉพาะใน โรงราชรถ เนื่องจากเป็นส่วนสำคัญที่จัดแสดงราชรถในการพระบรมศพและเครื่องประกอบในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพของพระมหากษัตริย์หรือพระศพของ

พระบรมวงศานุวงศ์ ดังนั้น ได้เริ่มปรับปรุงครั้งใหญ่อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2555 ตั้งแต่การปรับปรุงตัวอาคารให้มีความสวยงาม รูปแบบการจัดแสดงภายในให้มีความน่าสนใจ รวมถึงการนำเสนอสื่อโสตทัศนูปกรณ์ให้มีความทันสมัยมากขึ้น โดยใช้ระบบดิจิทัลเข้ามาช่วยในการให้ข้อมูลความรู้ผู้เข้าชม (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 22 สิงหาคม 2554)

นอกจากนี้ นายอนันต์ ชูโชติ อธิบดีกรมศิลปากร ยังได้เปิดเผยว่ากรมศิลปากรได้รับมอบนโยบายให้พัฒนาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทั่วประเทศให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนทุกช่วงอายุและทุกระดับการศึกษา เนื่องจากเป็นแหล่งรวบรวมโบราณวัตถุศิลปวัตถุที่เป็นมรดกอันทรงคุณค่าของชาติ และเป็นสถานที่จัดแสดงนิทรรศการตลอดจนจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรมเพราะการจัดแสดงนิทรรศการถือเป็นงานหน้าฉากที่สำคัญของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ดังนั้นห้องจัดแสดงต้องให้ทั้งด้านความรู้ และกระบวนการที่เป็นประโยชน์ตามเรื่องราวมีความงามและสร้างความเพลิดเพลิน ที่สำคัญต้องมีคำอธิบายที่ชัดเจนและโน้มน้าวให้ผู้ชมเกิดความสนใจร่วมได้ ทั้งนี้สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจะต้องเป็นหน่วยงานด้านวิชาการและผลักดันให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทั่วประเทศจัดแสดงนิทรรศการที่ได้มาตรฐานทั้งเรื่องของบทการจัดแสดงและป้ายคำบรรยายรวมทั้งสร้างความเป็นมืออาชีพด้านการให้บริการ วิชาการและการจัดกิจกรรมแก่ภัณฑารักษ์ นอกจากนี้ยังได้เร่งรัดเรื่องการจัดทำทะเบียนข้อมูลโบราณวัตถุศิลปวัตถุให้ครบถ้วนสมบูรณ์และพัฒนาสู่ระบบดิจิทัล ตลอดจนเร่งการก่อสร้างคลังกลางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจังหวัดปทุมธานี ให้เป็นคลังพิพิธภัณฑที่สมบูรณ์แบบทั้งเร่งดำเนิน โครงการอนุรักษ์และพัฒนาพระราชวังบวรสถานมงคล หรือวังหน้าซึ่งได้มีการบูรณะพระที่นั่งต่าง ๆ และพัฒนาการจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร เพื่อจัดแสดงประณีตศิลป์ของวังหน้าและการปรับปรุงการจัดแสดงภายในพระที่นั่งอุดรพิมุข เพื่อเป็นพิพิธภัณฑที่ผ้าตลอดจนพระที่นั่งสุรสิงหนาท และประพาสพิพิธภัณฑ เพื่อให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร เป็นพิพิธภัณฑชั้นนำของภูมิภาคอาเซียนต่อไป (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, 19 พฤศจิกายน 2558)

ทั้งนี้ นายสทภูมิ ภูมิธฤติรัฐผู้อำนวยการสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเปิดเผยว่า ตามที่กรมศิลปากรได้รับงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2558 โครงการอนุรักษ์และพัฒนาพระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) เพื่อดำเนินการบูรณะห้องจัดแสดงพระที่นั่งทักษิณานิมุข (ห้องการละเล่น) และพระที่นั่งบูรพาภิมุข (ห้องดนตรี) ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้ปิดการจัดแสดงภายในพระที่นั่งดังกล่าวไปแล้ว แต่เนื่องจากในการดำเนินการบูรณะจำเป็นต้องตั้งนั่งร้านในบริเวณพื้นที่ทางเดินเชื่อมต่อไปยังพระที่นั่งวสันตพิมานและพระที่นั่งพรหมเมศธาดาทำให้เกิดความไม่สะดวกและเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุอันเนื่องมาจากการบูรณะฯ กับผู้เข้าชม

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กรมศิลปากรจึงขอแจ้งปิดห้องจัดแสดงพระที่นั่งวสันตพิมาน
ชั้นบน (ห้องจัดแสดงเครื่องงาช้าง) พระที่นั่งวสันตพิมานชั้นล่าง (ห้องจัดแสดงเครื่องถ้วย)
พระที่นั่งพรหมเมศธาดาชั้นบน (ห้องจัดแสดงเครื่องใช้ในพระพุทธศาสนา) พระที่นั่ง
พรหมเมศธาดา ชั้นล่าง (ห้องจัดแสดงผ้า) ไปจนกว่าการบูรณะจะดำเนินการแล้วเสร็จ
(หนังสือพิมพ์บ้านเมือง, 12 มกราคม 2558)

ขณะที่ นายบรรเวท รุ่งรุจี อธิบดีกรมศิลปากร กล่าวว่า นายวีระ โรจน์พจนรัตน์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม รับสนองรับสั่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี ได้มอบหมายให้กรมศิลปากรปรับปรุงและพัฒนาพิพิธภัณฑฯ ให้มีชีวิตและ
น่าสนใจนั้นตนได้มอบให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทั่วประเทศ ทำการสำรวจพิพิธภัณฑฯ
เพื่อปรับปรุงพัฒนาทั้งในด้านอาคารจัดแสดงและการจัดทำทจัดแสดง โดยเฉพาะ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขนาดใหญ่ ทั้งยังมอบหมายให้สำนักสถาปัตยกรรมกรมศิลปากร
ออกแบบปรับปรุงพระที่นั่งสิว โมงกษพิมาน ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ซึ่งส่วนใหญ่
ใช้จัดแสดงนิทรรศการสำคัญทางประวัติศาสตร์และ โบราณคดีระดับชาติซึ่งเน้นย้ำให้มี
ความสวยงามและมีคุณค่าด้านสถาปัตยกรรมของอาคารและศิลปกรรมภายในและให้มี
การเปิดพื้นที่โล่งให้สามารถเคลื่อนย้ายการจัดแสดงได้ง่ายเพื่อให้จัดรูปแบบการจัดแสดง
ได้หลากหลายยิ่งขึ้น โดยมีแผนนำโบราณวัตถุชิ้นสำคัญ มาจัดนิทรรศการชั่วคราวทุก 3 หรือ
6 เดือน โดยจะมีการเรียงร้อยเรื่องราวของ โบราณวัตถุแต่ละยุคสมัยพร้อมทั้งมีคำบรรยาย
ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อให้ประชาชนชาวไทยและชาวต่างชาติได้ศึกษาเรียนรู้เรื่องราว
ทางประวัติศาสตร์ของชาติไทยผ่าน โบราณวัตถุชิ้นต่าง ๆ

ทั้งยังมีการนำเทคโนโลยีที่เรียกว่า “ไอแบร์คอน” ซึ่งเป็นเทคโนโลยีไร้สายตัวใหม่
เพื่อประโยชน์และการทำงานที่พัฒนาขีดความสามารถขององค์กรให้ดียิ่งขึ้น ล่าสุด บริษัท
ไค้ดเกียร์ จำกัด ได้เริ่มติดตั้งระบบ PimmGears ระบบนำชมอัจฉริยะสำหรับพิพิธภัณฑฯและหอศิลป์
โดยนำร่องติดตั้งไปแล้วที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร และที่หอศิลป์บ้านจิมทอมป์สัน (The
Jim Thompson Art Center) ซึ่งได้รับผลตอบรับเป็นอย่างดีจากทั้งผู้เข้าชมและผู้ให้บริการระบบ
สำหรับระบบ PimmGears ที่ใช้ในพิพิธภัณฑฯและหอศิลป์ถูกออกแบบและพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา
ใหญ่ของพิพิธภัณฑฯและหอศิลป์ เช่น ปัญหาการขาดแคลนกำลังคนที่จะทำหน้าที่พานำชม และ
คอยให้ความรู้แก่ผู้เข้าชม โดยแอปพลิเคชันจะคอยทำหน้าที่อธิบายวัตถุพิพิธภัณฑฯตามการกระตุ้น
จากเครื่องส่งสัญญาณที่ติดตั้งไว้บริเวณใกล้วัตถุจัดแสดง โดยรูปแบบของการอธิบายขึ้นอยู่กับ
เนื้อหา ซึ่งเบื้องต้นสามารถอธิบายได้ในรูปแบบของข้อความ อธิบายผ่านคลิปเสียงหรือวิดีโอและ
ในอนาคตกำลังเร่งพัฒนาการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่นการแสดงผลวัตถุ

พิพิธภัณฑ์ในรูปแบบสามมิติ หรือการทำมินิเกมส์เข้าไปในระบบ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การใช้งาน หรือรูปแบบของการจัดแสดงของทั้งพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย (หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ, 7 มกราคม 2558)

สำหรับเนื้อหาสาระในส่วนจัดแสดงของทั้งมิวเซียมสยามและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการปลูกบ้านแปลงเมืองภายใต้บริบทและวิธีการนำเสนอที่มีความแตกต่างกัน โดยพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เล่าเรื่องราวของชาติผ่านพระปรีชาสามารถของสถาบันพระมหากษัตริย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยไม่ได้นำพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์มานำเสนอ แต่ได้คัดสรรพระมหากษัตริย์พระองค์ที่มีความสำคัญและมีบทบาทในการพัฒนาความเจริญของชาติบ้านเมืองเป็นหลัก ประกอบกับพระราชจริยวัตรด้านการทะนุบำรุงศาสนาควบคู่กันไปด้วย จนเกิดเป็นจินตภาพชาติไทยที่มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลาง มีศาสนาเป็นสิ่งที่ยืนยันคุณค่าของกษัตริย์และมีสามัญชนเป็นวัตถุจัดแสดงประกอบ แต่มิวเซียมสยามสร้างจินตภาพความเป็นชาติที่แตกต่างออกไปจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร กล่าวคือ ชาติถูกประกอบสร้างขึ้นด้วยเรื่องราวของสามัญชน ทรัพยากรธรรมชาติ และการสร้างสรรค์วัฒนธรรม ชาติไทยในมิวเซียมสยามจึงเป็นชาติที่มีสามัญชนกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์เป็นแกนกลางและเป็นแรงขับเคลื่อนสังคม มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติเป็นทุน มีวัฒนธรรมอันเป็นรากฐานในการปลูกบ้านแปลงเมือง มิวเซียมสยามให้ภาพภพชาติน่าเป็นศูนย์รวมของภูมิปัญญาและความรู้ของสังคมโดยรวม ในขณะที่พระมหากษัตริย์เป็นส่วนประกอบหนึ่งของสังคม สอดคล้องกับสภาวะการณ์ทางสังคมและการเมืองในช่วงที่พิพิธภัณฑ์ก่อตั้งขึ้น กล่าวคือ ห้องแสดงประวัติศาสตร์ชาติไทย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้ก่อตั้งขึ้นในช่วงต้นทศวรรษ 1980 และเปิดให้บริการในปี ค.ศ. 1982 ซึ่งเป็นปีที่เฉลิมฉลอง 200 ปี กรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งสาระสำคัญของห้วงเวลานั้นคือการเกิดพระเกียรติราชวงศ์จักรีทั้ง 9 รัชกาล ในฐานะผู้ก่อตั้ง ปกป้องรักษาและพัฒนาชาติบ้านเมือง ขณะที่มิวเซียมสยามก่อตั้งขึ้นท่ามกลางกระแสประชาสังคม และการเมืองแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นการขยายที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1990 จนตกผลึกเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน มีกระบวนการร่วมแบบมีส่วนร่วม มีเนื้อหาสนับสนุนการคลายอำนาจการปกครองของส่วนกลาง จึงเพิ่มสำคัญของคนในท้องถิ่น เพิ่มข้อรองรับเรื่องสิทธิมนุษยชน จะเห็นได้ว่า มิวเซียมสยามเป็นพิพิธภัณฑ์ประเภทเน้นการเล่าเรื่องราว (Story-telling) มากกว่าเน้นที่วัตถุจัดแสดง (Object-based) แบบพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งมีวัตถุจัดแสดงที่เป็นของจริงเป็นอัตลักษณ์สำคัญของพิพิธภัณฑ์ จึงต้องใช้เรื่องเล่าในพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งข้อมูลขั้นต้น และจะพิจารณาวัตถุ

จัดแสดง บรรยากาศและส่วนประกอบอื่นในห้องจัดแสดงเป็นส่วนประกอบรอง (ทศพล นพสุวรรณชัย, 2558, หน้า 66)

นิทรรศการชั่วคราวของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

“นิทรรศการชั่วคราว” หรือบางครั้งเรียกว่า “นิทรรศการหมุนเวียน” ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มักมีช่วงเวลาในการจัดแสดงอยู่ระหว่าง 1 เดือน จนถึง 3 เดือน โดยจะมีการสลับปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระในการนำเสนอไปตามสถานการณ์บ้านเมืองหรือตามความสนใจของผู้เข้าชม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนต้องการมาเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น นิทรรศการชั่วคราวจึงเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างสีสันและความแปลกใหม่ให้แก่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้เป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยเลือกเฉพาะนิทรรศการชั่วคราวที่มีความน่าสนใจและมีความโดดเด่นในการนำเสนอตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 อันเป็นปีที่มิวเซียมสยามเริ่มจัดนิทรรศการชั่วคราว เพื่อประโยชน์ในการเทียบเคียง เนื่องจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีประวัติการก่อตั้งและจัดนิทรรศการชั่วคราวมายาวนานกว่ามาก จึงไม่สามารถระบุรายละเอียดได้ทั้งหมด ดังสามารถจำแนกพิจารณารายละเอียดได้ตามลำดับต่อไปนี้

1. นิทรรศการชั่วคราวของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ประจำปี พ.ศ. 2552 เรื่อง “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับมรดกของแผ่นดิน” ณ พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย

นายอารักษ์ สังหิตกุล อธิบดีกรมศิลปากร ระบุว่า นิทรรศการเนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทย เรื่อง “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับมรดกของแผ่นดิน” เป็นการนำเสนอเรื่องพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่องานอนุรักษ์มรดกไทยแสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพ พระปรีชาสามารถในด้านการอนุรักษ์สืบทอดมรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติ โดยเฉพาะในส่วนที่กรมศิลปากรได้รับใช้เบื้องพระยุคลบาทสนองพระเดชพระคุณและได้รับพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีพระราชวินิจฉัยและพระราชดำรัสที่พระราชทานเป็นแนวทางให้กรมศิลปากรนำไปปฏิบัติจนเป็นผลสำเร็จมีผลดีต่องานมรดกศิลปวัฒนธรรมสืบมาจนปัจจุบัน โดยเนื้อหาแบ่งเป็น 5 ส่วนประกอบด้วย ด้านนาฏศิลป์ การดนตรี ด้านโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถาน ด้านการฟื้นฟูพระราชพิธี ด้านสถาปัตยกรรมและหัตถศิลป์ ด้านสถาปัตยกรรมและหัตถศิลป์ ด้านภาษา วรรณกรรมและจดหมายเหตุ สิ่งสำคัญที่จัดแสดงพร้อมเนื้อหาบรรยายเช่น พระแสงดาบเครื่องทองชั้นสำคัญที่พบจากกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำวิธีการอนุรักษ์ทางวิทยาศาสตร์ตามหลักสากลอันแสดงอย่างชัดเจนถึงพระอัจฉริยภาพด้านการอนุรักษ์และมีสมมุติฐานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ที่ทรงลงพระปรมาภิไธย “ภูมิพล” เมื่อครั้งตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ทอดพระเนตรพิพิธภัณฑสถานเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2481 จะเห็นลายพระหัตถ์ตั้งแต่นั้น

เมื่อพระชนมายุ 11 พระชันษา ซึ่งยังไม่เคยนำออกจัดแสดงมาก่อน ได้นำมาจัดแสดงในงานนี้เป็นครั้งแรก ซึ่งทั้ง 2 พระองค์ ได้ทอดพระเนตรโบราณวัตถุโบราณสถานด้วยความสนพระทัยเป็นอย่างยิ่งสร้างความปลาบปลื้มอย่างใหญ่หลวงแก่พสกนิกรชาวไทยที่พระองค์ทรงเห็นความสำคัญของงานพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติไทย (สมชาย ณ นครพนม, สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2558)

2. นิทรรศการชั่วคราวของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ประจำปี พ.ศ. 2553 เรื่อง “งานช่างพื้นถิ่น”

จัดขึ้นเพื่อสืบสานและเผยแพร่ศิลปวิทยาการและมรดกทางศิลปวัฒนธรรมเกี่ยวกับงานช่างพื้นถิ่น เนื้อหานิทรรศการเกี่ยวเนื่องกับงานช่างพื้นถิ่นของแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย นำเสนองานช่างพื้นถิ่นของแต่ละภาค เช่น งานช่างพื้นถิ่นภาคเหนือ ช่างทำเครื่องทองสุโขทัย ช่างทำเครื่องเงินบ้านวัวลาย จังหวัดเชียงใหม่ งานช่างแกะสลักไม้ งานช่างพื้นถิ่นภาคกลาง งานช่างจักสาน งานช่างทำหัวโขน ช่างแทงหยวกเมืองเพชร งานช่างปูนปั้น งานช่างพื้นถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ช่างทอผ้า ช่างทำเครื่องทองเหลืองบ้านปะอาว ช่างทำเทียน จังหวัดอุบลราชธานี และงานช่างพื้นถิ่นภาคใต้ ได้แก่ งานช่างตัวหนังตะลุง งานช่างทำเครื่องถม และช่างจักสานย่านลิเภา เป็นต้นภายในงานกรมศิลปากรได้จัดพิธีไหว้ครูและพิธีสืบทอดผู้ประกอบพิธีไหว้ครู โขน ละครครูคนตรี และครูช่างของกรมศิลปากรขึ้น เพื่อสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่

3. นิทรรศการชั่วคราวของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ประจำปี พ.ศ. 2554 เรื่อง “พระคณาเขตแห่งศิลปากร” ณ พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย

ในโอกาสศิลปากรสถาปนาครบ 100 ปี ในฐานะหน่วยงานที่ใช้รูปพระคณาเขตเป็นดวงตราประจำกรมมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2480 ได้คัดเลือกนำโบราณวัตถุที่มีสภาพสมบูรณ์และงดงามตามแบบศิลปะแต่ละยุคสมัยจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ 11 แห่ง ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค 32 รายการ มาเผยแพร่พร้อมให้ประชาชนได้สักการะถึงวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2554 โดยพระคณาเขตได้รับการยกย่องเป็นเทพเจ้าหลากหลายด้านทั้งผู้ประทานพร และเป็นเทพเจ้าแห่งสติปัญญา ซึ่งรูปเคารพปรากฏแพร่หลายในประเทศอินเดียมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 11 ส่วนประติมากรรมที่พบในประเทศไทยแสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะที่เป็นแบบอย่างการให้และการรับอิทธิพลกันและกัน ในภูมิภาค จึงรวบรวมโบราณวัตถุที่มีสภาพสมบูรณ์ งดงามตามแบบศิลปะ เช่น ศตวรรษที่ 12 และ 13 จากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุบลราชธานี ศิลปะลพบุรี พุทธศตวรรษที่ 15 จาก พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติปราจีนบุรี ศิลปะล้านนาพุทธศตวรรษที่ 21-22 ศิลปะรัตนโกสินทร์

พุทธศตวรรษที่ 24-25 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นต้น (หนังสือพิมพ์แนวหน้า, 28 กันยายน 2555)

4. นิทรรศการชั่วคราวของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ประจำปี พ.ศ. 2555 เรื่อง “พระเมรุ”

เด่นดาว ศิลปานนท์ ภัณฑารักษ์ชำนาญการพิเศษ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กล่าวถึงนิทรรศการพิเศษครั้งนี้ว่า ในโอกาสครบรอบ 101 ปี แห่งการสถาปนากรมศิลปากร มีภารกิจสำคัญในการสร้างพระเมรุรวมทั้งเตรียมความพร้อมราชรถราชยานจึงนำงานวิชาการที่เกี่ยวข้องเผยแพร่ความรู้สู่ประชาชนจากที่ผ่านมาได้จัดการเสวนาเรื่องคติความเชื่อเกี่ยวกับพระเมรุ องค์ประกอบและศิลปกรรมประกอบพระเมรุ รวมทั้งได้จัดบรรยายความรู้ในเรื่องราชรถราชยานพร้อมกับการนำชม นิทรรศการพิเศษครั้งนี้เป็นนิทรรศการขนาดเล็กจัดแสดงความรู้เบื้องต้น โดยจะเปิดการแสดงไปจนกระทั่งถึงงานพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ส่วนเนื้อหาการจัดแสดง ได้แก่ คติความเชื่อ ประวัติความเป็นมาของพระเมรุว่ามีความเป็นมาอย่างไรและองค์ประกอบ ศิลปกรรมศึกษาถึงโครงสร้างหรืองานศิลปกรรมส่วนต่าง ๆ ฯลฯ เนื้อหาที่จัดแสดงเป็นการกล่าวโดยรวมมิได้เจาะจงว่าเป็นพระเมรุองค์ใดเป็น การถ่ายทอดแสดงให้เห็นถึงการจัดสร้างพระเมรุนับเนื่องมาแต่ครั้งอยุธยา ศิลปกรรมงานช่าง ฯลฯ ซึ่งได้รวบรวมนำมาจัดแสดงให้ประชาชนได้มีความเข้าใจเรียนรู้จากข้อมูลเบื้องต้นเหล่านี้จัดแสดงกลางแจ้งภายในศาลาสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ เชียงใหม่ ไปยังโรงราชรถซึ่งจัดแสดงอยู่ไม่ไกลจากกัน (เด่นดาว ศิลปานนท์, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2558)

5. นิทรรศการชั่วคราวของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ประจำปี พ.ศ. 2556 เรื่อง “102 ปีแห่งการสถาปนากรมศิลปากร”

นายสหวัดน์ แน่นหนา อธิบดีอธิบดีกรมศิลปากร เป็นประธาน ได้เปิดนิทรรศการ 102 ปี แห่งการสถาปนากรมศิลปากรเพื่อเผยแพร่ผลงานการทำงานบำรุงและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติสู่ประชาชนพร้อมทั้งจัดนิทรรศการพิเศษมรดกล้ำค่าสมเด็จพระปิยมหาราชในมิวเซียมหลวง โดยนำโบราณวัตถุที่ทรงคุณค่าและหาชมได้ยากมาจัดแสดงให้ประชาชนได้ชมนอกจากตราแผ่นดินประจำรัชกาล หีบทองคำลงยา เหรียญที่ระลึกพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 1 ไม่กลายเป็นหิน และเหล็กไหลของพระองค์เป็นโบราณวัตถุที่หาชมได้ยากมาจัดแสดงให้ประชาชนได้ชมถึงวันที่ 30 เมษายน 2556 ซึ่งนายสหวัดน์ แน่นหนา อธิบดีกรมศิลปากรกล่าวว่า

“ผมได้ชมโบราณวัตถุชิ้นหนึ่งในสมัยรัชกาลที่ 5 คือเหล็กไหล ซึ่งถือว่าเป็นของแปลกตา ชิ้นหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้รับการถวายมาจากประชาชน น้ำหนักประมาณ 50-60 กิโลกรัม มีลักษณะมันวาว สีดำโดยเหล็กไหลชิ้นนี้มีการนำออกมาจัดแสดงให้ข้าราชการบริพารและประชาชนได้ชมที่มิวเซียมหลวงในสมัยรัชกาลที่ 5 และนำมาจัดแสดงอีกครั้งเมื่อ 20 ปีที่แล้ว ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ครี้งนี้ถือเป็นครั้งที่ 3 ที่มีการนำเหล็กไหลที่ถือว่าเป็นชิ้นใหญ่มากมาจัดแสดงให้ประชาชนได้เข้าชมอีกครั้งนอกจากนี้ยังมีการแสดงผลงานของสำนักศิลปากร ทั้ง 15 แห่งโดยครั้งนี้กรมศิลปากรได้เปิดตัวรถโมบายพิพิธภัณฑสถานที่ครบวงจรเป็นคันแรกภายในรถมีการแสดงโบราณวัตถุจำลอง 10 ชิ้น นอกจากนี้ยังมีการแสดงข้อมูลทางประวัติศาสตร์เรื่องราวผืนแผ่นดินไทย วิถีทัศน์สารคดีความเป็นมาของพิพิธภัณฑสถานไทย การค้นหาโบราณวัตถุสำคัญ ๆ ผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์กว่า 200 ชิ้น โดยจะสัญจรให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ต่าง ๆ” (หนังสือพิมพ์คมชัดลึก, 25 มีนาคม 2556)

6. นิทรรศการชั่วคราวของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ประจำปี พ.ศ. 2557 เรื่อง“เมื่อตะวันออกพบตะวันตก: พิพิธสมบัติพระราช ฦ วังหน้า” ระหว่างวันที่ 25 มิถุนายน-25 สิงหาคม พ.ศ. 2557

กรมศิลปากรจัดนิทรรศการเรื่อง “เมื่อตะวันออกพบตะวันตก: พิพิธสมบัติพระราช ฦ วังหน้า” ระหว่างวันที่ 25 มิถุนายน-25 สิงหาคม พ.ศ. 2557 ณ พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือ “วังหน้า” ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 และยังเป็น การส่งเสริมภาพลักษณ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ โดยการจัดนิทรรศการครั้งนี้ กรมศิลปากรได้เลือกโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่เกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว จำนวน 77 ชิ้น เช่น พระบรรณาษาที่สัญลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ศิลปะตะวันตกพุทธศตวรรษที่ 25 พระแท่นบรรทมคู่ พระแท่นเสวตฉัตร ศิลปะแบบวิกตอเรีย เป็นต้น เพื่อนำมาจัดแสดงให้ประชาชนได้ชมรวมถึงได้รับความรู้ถึงพระบรรราชประวัติและการเชื่อมโยง วิทยาการจากโลกตะวันออกและโลกตะวันตกเข้าด้วยกันเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว สมัยรัชกาลที่ 4 ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จประพาสสมเด็จ พระมหาจักรี และเป็นที่รู้จักดีในชาติตะวันตก การจัดนิทรรศการพิเศษครั้งนี้อยู่ภายใต้โครงการ พัฒนาและปรับปรุงพระราชวังบวรสถานมงคล หรือวังหน้าโดยนำโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ที่หาชมได้ยากและยังไม่เคยนำมาจัดแสดงที่ไหนมาก่อน มาเปิดเผยต่อสาธารณชนให้ได้ชมกัน จะสร้างแรงจูงใจและความอยากรู้อยากเห็นให้แก่ประชาชนในมิติใหม่ ๆ (จารุณี อินเฒ่าฉาย, 2557, หน้า 21-23)

7. นิทรรศการชั่วคราวของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ประจำปี พ.ศ. 2558 เรื่อง “วิจิตรภษาพัสดราภรณ์” ระหว่างวันที่ 14 สิงหาคม-4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558

นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ได้กล่าวถึงการจัดนิทรรศการชั่วคราว เรื่อง “วิจิตรภษา ศิลปากร” เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2558 โดยกระทรวงวัฒนธรรม ได้มอบหมายให้กรมศิลปากรจัดนิทรรศการพิเศษผ้าไทย เรื่อง “วิจิตรภษาพัสดราภรณ์” เพื่อสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงห่วงใยและพระราชทานพระราชดำริเรื่องผ้าไทยทั้งทรงเป็นต้นแบบการใช้ผ้าไทยให้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายโดยกรมศิลปากร ได้รวบรวมผ้าชิ้นเยี่ยมที่มีคุณค่าและหายมได้ยาก จากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทั่วประเทศ 20 แห่ง ได้แก่ ฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เครื่องทรงฉลองพระองค์ของพระมหากษัตริย์เจ้านายชั้นผู้ใหญ่ในระดับต่าง ๆ และผ้าเขียนทองซึ่งทอด้วยเส้นไหมละเอียดเขียนด้วยทองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 อายุกว่า 100 ปี ผ้าในราชสำนักและผ้าปักไทยที่เป็นการสืบทอดการจัดทำชุดเครื่องแต่งกายโขนตามพระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระบรมราชินีนาถรวม ทั้งยังมีผ้าทอมือชิ้นเยี่ยมแบบต่างๆ ทั้งแบบพื้นบ้าน พื้นเมืองและของกลุ่มชาติพันธุ์ ตลอดจนเครื่องแต่งกายละครของครูนาฏศิลป์จากสำนักการสังคีตรวมทั้งสิ้น 183 รายการ มาจัดแสดง ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นระยะเวลา 83 วัน (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, 7 สิงหาคม 2558)

นิทรรศการพิเศษของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

นิทรรศการพิเศษ เป็นนิทรรศการที่จัดขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง ที่สอดคล้องกับสถานการณ์พิเศษหรือเป็นไปตามความต้องการของกระแสทางสังคมในปัจจุบัน เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เข้าชมหรือประชาชนทั่วไป โดยคณะกรรมการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานพิจารณาเห็นว่า จะให้ความรู้ความเข้าใจและประเทืองปัญญาแก่ประชาชนทั่วไปได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ นับตั้งแต่ก่อตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้จัดนิทรรศการพิเศษขึ้นหลายครั้ง ผู้วิจัยจึงนำเสนอตัวอย่างเฉพาะนิทรรศการพิเศษที่มีความน่าสนใจ ดังสามารถจำแนกพิจารณาได้ต่อไปนี้

1. นิทรรศการพิเศษของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ประจำปี พ.ศ. 2552 เรื่อง “ศิลปะทวารวดี ต้นกำเนิดพุทธศิลป์ในประเทศไทย” (Davaravati Art: The Early Buddhist Art of Thailand) จัดแสดงระหว่างวันที่ 14 สิงหาคม-9 ตุลาคม พ.ศ. 2552 ระหว่างเวลา 9.30-16.00 น. สามารถเข้าชมได้ทุกวันพุธ-วันอาทิตย์ ณ ส่วนจัดแสดงนิทรรศการพิเศษ พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ทั้งนี้ นายธรร สลักเพชร อธิบดีรัฐมนตรีว่าการกระทรวง

วัฒนธรรม และนายถันนัปราโค อุปทูตสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประจำประเทศไทย ให้เกียรติร่วมเป็นประธานเปิดงานแสดงนิทรรศการพิเศษ “ศิลปะทวารวดี ต้นกำเนิดพุทธศิลป์ในประเทศไทย” (Davaravati Art: The Early Buddhist Art of Thailand) เนื่องมาจาก การลงนามในอนุสนธิระหว่างกรมศิลปากร และสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐฝรั่งเศสประจำประเทศไทย เรื่องความร่วมมือด้านการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2545 ซึ่งต่อมาจึงได้มีการจัดทำแผนความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญ การสนับสนุนทุนศึกษาดูงาน และศึกษาต่อเพื่อพัฒนาบุคลากร การจัดสัมมนาทางวิชาการ หรือ ประชุมเชิงปฏิบัติการ และแลกเปลี่ยนนิทรรศการระหว่างกันอย่างต่อเนื่องต่อมาใน พ.ศ. 2550 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ศิลปะเอเชียกีเมต์ กรุงปารีส ได้รับทุนสนับสนุนจากสมาพันธ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ฝรั่งเศส เพื่อดำเนินกิจกรรมการจัดแสดงนิทรรศการพิเศษ เรื่อง “ทวารวดี ต้นกำเนิดพุทธศิลป์ในประเทศไทย” (Dvaravati: Aux sources du bouddhisme en Thaïlande) โดยมี สถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทยเป็นผู้ประสานกับสำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ในการขอยืมโบราณวัตถุศิลปะทวารวดีจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในประเทศไทย ทั้งจาก ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อนำไปจัดแสดงในนิทรรศการดังกล่าว จำนวนทั้งสิ้น 167 รายการ (หนังสือพิมพ์ข่าวสด, 23 สิงหาคม 2552)

2. นิทรรศการพิเศษของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ประจำปี พ.ศ. 2553 อันเนื่องมาจากวันอนุรักษ์มรดกไทย เรื่อง “งานช่างพื้นถิ่น” จัดขึ้นในวาระครบรอบ 99 ปี แห่งการสถาปนากรมศิลปากรระหว่างวันที่ 26 สิงหาคม-31 ตุลาคม พ.ศ. 2553 วัตถุประสงค์หลักคือ ต้องการให้คนรุ่นใหม่ได้รู้เรื่องราวความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกศิลปะการช่างไทยและรากฐานความเป็นชาติรวมถึงผลงานหัตถกรรมพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรมชาวบ้านที่คนเมืองไม่ค่อยมีโอกาสจะได้ชมชม พระที่นั่งอิศราวินิจฉัยพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครตั้งแต่หัวเมืองจากภาคเหนือ เช่น ช่างทำเครื่องเงินบ้านวัวลายหัตถกรรมพื้นบ้านที่ขึ้นชื่อของจังหวัดเชียงใหม่สืบทอดมาแต่ครั้งก่อนตั้งเมืองเชียงใหม่พระเจ้ากรุงอังวะ ได้ถวายเป็นฝีมือด้านต่าง ๆ แต่พญามังราย เพื่อผูกมิตรไมตรีต่อกันในระยะแรกเน้นที่เครื่องอุปโภคและเครื่องประดับสำหรับเจ้าเมืองเท่านั้นต่อมาได้มีการสืบทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นมีการพัฒนารวมวิธีการผลิตให้ทันสมัยแต่ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะตัวถัดมาเป็นงานเครื่องทองสุโขทัย หรือทองโบราณจุดกำเนิดเริ่มจากช่างทองตระกูลวงศ์ใหญ่เมื่อกว่า 80 ปีที่แล้ว โดยได้รับการถ่ายทอดวิชาช่างทองมาจากชาวจีน ที่ผลิตด้วยกรรมวิธีแบบโบราณใช้มือและเครื่องมือที่ผลิตใช้เองอย่างง่าย ๆ มีจุดเด่นที่การสานและถักทอเส้นทองด้วยลวดลายประณีตขณะที่ภาคกลางมีศิลปะการแทงหยวกเมืองเพชร งานช่างทำหัวโขนโดย ครูสำเนียง ผดุงศิลป์ ช่างปั้น ช่างแกะสลักหนัง

ช่างกลึง ช่างปั้นช่างลงรัก ช่างลงทอง ฯลฯ ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม งานช่างทอผ้า งานช่างทำเทียน และงานช่างทำเครื่องทองเหลือง ด้านงานช่างศิลป์พื้นถิ่นทางใต้ ได้แก่ ช่างสลักหนังตะลุงซึ่งเข้ามามีบทบาทสมัยอาณาจักรศรีวิชัย หรือราว 1,200 ปีที่แล้ว (หนังสือพิมพ์คมชัดลึก, 2 กันยายน 2553)

3. นิทรรศการพิเศษของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ประจำปี พ.ศ. 2554 เนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทยเรื่อง “งานช่างหลวง” ระหว่างวันที่ 18 สิงหาคม-17 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เวลา 9.00-16.00 น. นิทรรศการพิเศษเรื่อง “งานช่างหลวง” กรมศิลปากรได้รับพระมหากรุณาธิคุณ โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดนิทรรศการ เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2554 นอกจากจะจัดพิมพ์หนังสือ “งานช่างหลวง” จำหน่ายแล้ว ยังจัดให้มีการสาธิตและการบรรยายทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปฏิบัติงานของกรมศิลปากรด้วย ทั้งนี้ ปี พ.ศ. 2554 เป็นปีมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดช “พระบิดาแห่งการอนุรักษ์มรดกไทย” ที่ทรงมีคุณูปการกับการอนุรักษ์งานมรดกศิลปวัฒนธรรมไทย ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพัฒนางานช่างหลวง ทรงเจริญพระชนพรรษาครบ 84 พรรษา กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรมในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติ ได้กำหนดแนวทางในการจัดหัวข้อกิจกรรมเนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทย พ.ศ. 2554 ให้สอดคล้องกับเมื่อ พ.ศ. 2553 ที่ผ่านมา ในหัวข้อเรื่อง “งานช่างพื้นถิ่น” สำหรับวันอนุรักษ์มรดกไทย พ.ศ. 2554 กรอบและแนวทางการจัดกิจกรรมจึงยังมุ่งเน้น ไปที่งานช่างเช่นเดิม เพื่อให้เห็นถึงความเชื่อมโยงและต่อเนื่องของงานช่าง โดยกำหนดหัวข้อเรื่องว่า “งานช่างหลวง” ด้วยเหตุที่ช่างฝีมือของคนไทยมิได้ปรากฏแต่ในท้องถิ่น ช่างที่มีฝีมือที่เข้ามารับราชการหรือที่มีสังกัดในกรมกองที่โปรดเกล้าฯ ให้เจ้านายเป็นผู้กำกับดูแล และสนองงาน ทั้งที่เป็นพระราชกิจของพระเจ้าแผ่นดิน ตามขนบประเพณีในราชสำนัก ตามรูปแบบที่เป็นพระราชนิยมและงานราชการบ้านเมืองของหลวง จึงได้รับการเรียกขานว่า “ช่างหลวง” (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, 18 กันยายน 2556)

4. นิทรรศการพิเศษของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ประจำปี พ.ศ. 2555 เรื่อง “พระเมรุ” ในโอกาสครบรอบการสถาปนากรมศิลปากรณ ศาลาส์ราญมูขมาตย์ เค้นดาว ศิลปานนท์ ภัณฑารักษ์ชำนาญการพิเศษ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครกล่าวถึงนิทรรศการพิเศษครั้งนี้ว่า ในโอกาสครบรอบ 101 ปี แห่งการสถาปนากรมศิลปากร กรมศิลปากรมีภารกิจสำคัญการสร้างพระเมรุรวมทั้งเตรียมความพร้อมราชรถราชยานจึงนำงานทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องเผยแพร่วรรณความรู้สู่ประชาชนจากที่ผ่านมามีจัดการเสวนาเรื่องคติความเชื่อเกี่ยวกับ

พระเมรุ องค์ประกอบและศิลปกรรมประกอบพระเมรุรวมทั้งได้จัดบรรยายความรู้ในเรื่องราชรถ ราชยานพร้อมกับการนำชมอีกทั้งได้จัดแสดงนิทรรศการพิเศษเรื่องพระเมรุให้ประชาชนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานพระเมรุนิทรรศการพิเศษครั้งนี้เป็นนิทรรศการขนาดเล็กจัดแสดงความรู้เบื้องต้น โดยจะเปิดการแสดงไปจนกระทั่งถึงงานพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดีส่วนเนื้อหาการจัดแสดงครั้งนี้ ได้แก่ คติความเชื่อประวัติความเป็นมาของพระเมรุว่ามีความเป็นมาอย่างไรและองค์ประกอบศึกษา โครงสร้างงานศิลปกรรม ฯลฯภายในศาลาสำราญมุขมาตย์เชื่อมโยงไปยังโรงราชรถซึ่งจัดแสดง อยู่ไม่ไกลจากกัน (เด่นดาว ศิลปานนท์, สัมภาษณ์, 21 พฤศจิกายน 2558)

5. นิทรรศการพิเศษของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ประจำปี พ.ศ. 2556 เรื่อง “งานช่างศิลปกรรมและสุนทรียภาพไทย-ญี่ปุ่น” ระหว่างวันที่ 14 มกราคม-13 มีนาคม พ.ศ. 2556 กรมศิลปากรจับมือกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติญี่ปุ่นเปิดตัวโบราณวัตถุหายากจำนวน 121 รายการ เพื่อฉลองความสัมพันธ์ 100 ปี ไทย-ญี่ปุ่น โดยญี่ปุ่นนำเครื่องปั้นดินเผาทรงเปลวไฟ อายุ 2,500 ปี ก่อนพุทธกาล ฉากกระดาศที่แสดงภาพเรือจีนและเรือยุโรปมาแสดงด้านไทยนำภาพทวารญี่ปุ่น อาสารบมาแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โดยเรืออากาศเอกสุริยะ ศึกษาภิกขุช่วย รัฐมนตรีประจำกระทรวงวัฒนธรรมเป็นประธานโครงการแลกเปลี่ยนการจัดแสดงนิทรรศการเรื่อง “งานช่างศิลปกรรมและสุนทรียภาพไทย-ญี่ปุ่น” โดยมีนายไช โตะ ทะกะมะสะ ผู้อำนวยการ กองศิลปากร ด้านมรดกทางวัฒนธรรมสำนักกิจกรรมวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย และ นางโสมสุดา ลีชะวณิช อธิบดีกรมศิลปากร ร่วมงาน โดยนำโบราณวัตถุศิลปวัตถุรวม 121 รายการ ที่เป็นตัวแทนงานช่างศิลปกรรมและสุนทรียภาพของญี่ปุ่นและไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่สะท้อนความคล้ายคลึงและแตกต่างทางวัฒนธรรมมาแลกเปลี่ยนความรู้และจัดนิทรรศการ ร่วมกันภายใต้ข้อตกลงความร่วมมือด้านวัฒนธรรมระหว่างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ คิวชู ประเทศญี่ปุ่น และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ประเทศไทยโดยหวังว่าจะนำมาซึ่ง ความเข้าใจอันดีระหว่างบุคลากร ประชาชนทั่วไปเป็นการเชื่อมสัมพันธ์กันให้แน่นแฟ้นระหว่าง สองประเทศ (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ, 12 มกราคม 2556)

6. นิทรรศการพิเศษของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ประจำปี พ.ศ. 2557 เนื่องใน วันอนุรักษ์มรดกไทย เรื่อง “โชน: อัจฉริยนาฏกรรมสยาม” ระหว่างวันที่ 3 มกราคม-6 เมษายน พ.ศ. 2557 เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2557 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จ พระราชดำเนินไปทรงเปิดนิทรรศการพิเศษเรื่อง “โชน: อัจฉริยนาฏกรรมสยาม” โดยมีนายสนธยา คุณปลื้ม ปฏิบัติหน้าที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเฝ้ารับเสด็จ โดยสิ่งของที่นำมาจัดแสดง เช่น ระนาดเอก ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงบรรเลงประกอบใน

การแสดงโขน ที่สำนักการสังคีตจัดสร้างถวาย ศิริษะหนุมานหน้ามุก งานฝีพระหัตถ์ของ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ศิริษะทศกัณฐ์หน้าทอง ทศกัณฐ์ทรงมงกุฎยอดชัย ประดิษฐ์ด้วยโลหะทองแดงที่สร้างขึ้นสมัยรัชกาลที่ 5 เครื่องประดับสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทาน ให้เจ้าพระยารามราชมพวมแสดงโขนของกรมมหรสพ เป็นต้น ทั้งยังมีกิจกรรมการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง โขน: อัจฉริยนาฏกรรมสยามและชมการแสดง โขน เรื่อง “รามเกียรติ์ ชุครามราชจักรี” ณ โรงละครแห่งชาติ (หนังสือพิมพ์มติชน, 4 มกราคม 2557)

7. นิทรรศการพิเศษ เรื่อง “รฎก จิรา จงกล” จัดขึ้นบริเวณโถงส่วนหน้าพระที่นั่ง ศิวโมกษพิมาน ระหว่างวันที่ 12 กันยายน-30 ตุลาคม พ.ศ. 2557 เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติอาจารย์จิรา จงกล ผู้อำนวยการกองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติคนแรก ผู้วางรากฐานกิจการพิพิธภัณฑสถานของไทย เนื้อหาในนิทรรศการประกอบด้วยชีวประวัติอาจารย์จิดั้งแต่วัยเยาว์ ครอบครัวย การศึกษา หน้าที่การงาน โดยได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบด้านพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและงานคณะกรรมการสภาพพิพิธภัณฑระหว่างประเทศ (ICOM) ควบคู่ไปกับการสอนที่โรงเรียนช่างศิลป์ และที่คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับความไว้วางใจในการพัฒนางานพิพิธภัณฑสถาน ให้เป็นไปตามหลักสากลจนกระทั่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้ากองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติคนแรก เมื่อ พ.ศ. 2518 ทั้งยังมีการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง “อาจารย์จิรา จงกล กับงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ” เรื่อง “อาจารย์จิรา จงกล ในความทรงจำ” และเรื่อง “140 ปี กิจการพิพิธภัณฑสถานในประเทศไทย” ตลอดจนชุ่มกิจกรรมพิพิธภัณฑที่พบประชาชนเพื่อให้คำแนะนำ ปรัชญาด้านวิชาการด้านการอนุรักษ์วัตถุ “คลินิกรักษาโรค โบราณวัตถุ” และงานบริการสังคมของสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ “คูของเก่าเล่าความหลัง” “งานสารสนเทศ โบราณวัตถุ” “การขออนุญาตนำเข้าโบราณวัตถุเข้า-ออกนอกประเทศ” และกิจกรรมสร้างสรรค์ “เรียนรู้ เล่น กับรศพิพิธภัณฑที่สัญจร (Mobile museum)” (หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, 26 กันยายน 2555)

8. นิทรรศการพิเศษของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ประจำปี พ.ศ. 2558 เรื่อง “วิจิตรภษาพัสดราภรณ์” ระหว่างวันที่ 15 สิงหาคม-14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคม พ.ศ. 2558 กระทรวงวัฒนธรรมมอบหมายให้กรมศิลปากรจัดนิทรรศการพิเศษผ้าไทยเรื่อง “วิจิตรภษาพัสดราภรณ์” เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับผ้าในราชสำนักและผ้าปักไทย ซึ่งเป็นงานประณีตศิลป์ชั้นสูง โดยเฉพาะการร้อยพื้นและสืบทอดการจัดทำชุดเครื่องแต่งกาย โขนตามพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ อีกทั้งผ้าทอมือชิ้นเยี่ยมแบบต่างๆ

ทั้งแบบพื้นบ้านพื้นเมืองและของกลุ่มชาติพันธุ์ ตลอดจนวิถีดูแลรักษาผ้าตามหลักการอนุรักษ์ โดยคัดสรรผ้าไทยและเครื่องแต่งกายจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติทั่วประเทศ 20 แห่ง รวมทั้งจากสำนักการสังคีต รวมจำนวน 183 รายการ มาจัดแสดง นับเป็นโอกาสดีที่สาธารณชนจะสามารถเข้าชมและศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับผ้าไทยได้โดยสะดวก โดยมีพิธีเปิดนิทรรศการเมื่อวันศุกร์ที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2558 แล้วเปิดให้เข้าชมตั้งแต่วันเสาร์ที่ 15 สิงหาคม ถึงวันพุธที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 รวมทั้งสิ้น 83 วัน ณ พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร (หนังสือพิมพ์มติชน, 8 กรกฎาคม 2556)

อุปสรรคปัญหาด้านเนื้อหาและส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

1. ปัญหาประชาชนในถิ่นทุรกันดารไม่สามารถเดินทางมาเข้าชมได้

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ทำให้ประชาชนบางส่วนที่อยู่อาศัยอยู่ในถิ่นทุรกันดารหรือมีฐานะยากจนไม่สามารถเดินทางมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้ ดังนั้นทางพิพิธภัณฑ์จึงพยายามหาช่องทางให้ประชาชนเหล่านี้สามารถเข้าถึงความรู้สึกเสมือนได้เข้าชมส่วนจัดแสดงแบบถาวรได้อย่างไม่แตกต่างจากผู้ที่เคยมาเยี่ยมชมจริงมากนัก นั่นคือโครงการนำร่องจัดทำสื่อการเรียนรู้เสมือนจริงสำหรับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ โดยสำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ถือเป็น การเข้าชมพิพิธภัณฑ์เสมือนผ่านหน้าเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร โดยเผยแพร่ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์เสมือนผ่าน <http://www.virtualmuseum.finearts.go.th/bangkoknationalmuseums> ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 เพื่อให้ผู้ที่ไม่สามารถเดินทางไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้มีโอกาสเข้าไปสัมผัสกับนิทรรศการและส่วนจัดแสดงผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์ได้ ทั้งนี้ พิพิธภัณฑ์ยังมีข้อจำกัดในการให้บริการเนื่องด้วยรูปแบบการนำเสนอที่ขาดความหลากหลาย การเดินทางมาเข้าชมและการประชาสัมพันธ์ การลดข้อจำกัดนี้สามารถดำเนินการได้โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในอดีตการสร้างและพัฒนาเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลการให้บริการของแหล่งเรียนรู้ก็ยังไม่สามารถลดข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้นได้ ทั้งยังไม่มียุทธศาสตร์ที่นำเสนอให้มีการติดตามปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันในส่วนของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้มีการทดลองและพัฒนานำเอาระบบ Virtual Tour มาใช้ทำสื่อที่จะช่วยทำให้ประชาชนและผู้สนใจได้เห็นภาพเสมือนจริงของการจัดแสดงไปพร้อม ๆ กับการนำเสนอความรู้ของแหล่งเรียนรู้ แต่ละแหล่งให้เป็นรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต แล้วรวบรวมไว้เป็นเครือข่ายที่ประชาชนสามารถเข้าถึง เพื่อเลือกท่องเที่ยวในโลกของพิพิธภัณฑ์มีชีวิตที่เป็นทั้งฐานข้อมูลแบบออฟไลน์ เพื่อเผยแพร่และฐานข้อมูลแบบออนไลน์สำหรับผู้สนใจสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อได้ด้วยตนเองด้วยการใช้

ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ อุปกรณ์สื่อสารที่ผู้คนโดยทั่วไปมิได้ใช้กันมากนัก (อุษณะ
อำนาจสกุลฤทธิ, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2558)

สอดคล้องกับคำกล่าวของ เคนดาว ศิลปานนท์ ภัณฑารักษ์ชำนาญการพิเศษ หัวหน้าฝ่าย
วิชาการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ความว่า “การเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
ยังคงรักษารูปแบบการนำชมโดยภัณฑารักษ์ หากต้องการชมโดยลำพังสามารถรับแผ่นพับ
ที่ประกอบไปด้วยแผ่นผังและข้อมูลพอสั่งเขป การเผยแพร่ของเราอาจยังไม่ทันใจคนสมัยใหม่
ที่ต้องการทุกอย่างรวดเร็วทันใจ ซึ่งทางพิพิธภัณฑ์กำลังอยู่ในขั้นตอนการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็น
การให้ข้อมูลทาวคิวอาร์โค้ด หูฟังประกอบคำบรรยายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมทั้ง
การจัดทำ Virtual Museum เพื่อชมศิลปวัตถุชิ้นสำคัญได้เสมือนจริงทางเว็บไซต์ ยังอยู่ใน
ช่วงทดลอง ตอนนี้เรามีกดปุ่ม ฟังเสียง คู่มือทัศน รักษาประเพณีการบรรยายนำชมเพราะถือว่า
มีโอกาสได้สนทนาพูดคุย ตอบคำถามของผู้เข้าชมได้ตลอด ทำให้การนำชมของเราไม่เหมือนกัน
ทุกรอบ ต่อไปจะพัฒนาให้ร่วมสมัยมากขึ้น เมื่อก่อนถ่ายรูปไม่ได้ ทุกวันนี้ระเบียบของกรมศิลปากร
ยังห้ามถ่ายรูปอยู่แต่อนุ โลม แต่ห้ามใช้แฟลช ห้ามขาตั้ง ใครจะนำรูปไปเผยแพร่ให้มาขออนุญาต
กรมศิลปากร ส่วนถ้าจะมาอัปเดตเสดส์ เช็คอิน ทางเราเองยังไม่เคยติดตามเป็นข้อขัดแย้งกับ
ประชาชน ถือเป็นกาเผยแพร่” (เคนดาว ศิลปานนท์, สัมภาษณ์, 26 ธันวาคม 2558)

โครงการรถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่เพื่อคนพิการและประชาชนทั่วไป รถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่
(Mobile museum) ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร กรมศิลปากร ได้เปิดตัวอย่างเป็นทางการ
เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2556 ในช่วงการจัดกิจกรรมวันสถาปนากรมศิลปากรครบ 102 ปี ซึ่งริเริ่ม
โดยกลุ่มส่งเสริมและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติโดยนายอนันต์ ชูโชติ
ผู้อำนวยการสำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากรกระทรวงวัฒนธรรม อธิบายว่า “เราทยอย
ปรับปรุงพัฒนาพิพิธภัณฑ์ในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดบางแห่งให้ทันสมัยขึ้นแล้วในขณะนี้ได้ทำ
รถโมบายพิพิธภัณฑ์สัญจรเพื่อไปเสิร์ฟความรู้ให้เด็กในสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกล สถาบัน
ด้านวัฒนธรรม ฯลฯ ถึงประตูโรงเรียน โดยภายในรถโมบายได้บรรจุข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับงาน
ในพิพิธภัณฑ์มีการจำลอง โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุทุกยุคทุกสมัยตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เรื่อยมา
จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ได้จัดทำในรูปแบบวีดิทัศน์โดยมีเนื้อหาสั้น ๆ รูปภาพเกี่ยวกับโบราณวัตถุ
ศิลปวัตถุที่อยู่พิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ของกรมศิลปากร เพื่อให้เด็กเยาวชน ประชาชน ได้ศึกษาค้นคว้าและ
เข้าใจง่าย ๆ มั่นใจว่าเด็ก ครู ประชาชน เมื่อชมแล้วไม่มากก็น้อยจะจุดประกายให้ผู้เข้าชม
จำนวนหนึ่งอยากไปเยือนพิพิธภัณฑ์ใกล้บ้านจริง ๆ นี่เป็นกลยุทธ์หนึ่งของกรมศิลปากรเพื่อเผยแพร่
ข้อมูลพร้อมดึงคนไทยให้กลับมาสนใจงานพิพิธภัณฑ์โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่อยู่ห่างไกล

หรือจังหวัดนั้นไม่มีพิพิธภัณฑ์โอกาสที่จะได้มาสัมผัสเรียนรู้ที่นั่นน้อยมาก” (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ, 22 เมษายน 2556)

ทั้งนี้การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์สำหรับผู้มีความบกพร่องทางสายตา ดูเหมือนจะเป็นเรื่องยาก แต่กระทรวงวัฒนธรรม กับกระทรวงพัฒนาสังคมฯ ได้นำรถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ เพื่อผู้พิการออกสัญจรไปยังสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่เท่าเทียมกับเด็กปกติโดยสามารถใหญ่ได้ถูกคัดแปลงให้กลายเป็นรถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ซึ่งภายในรถได้จำลองโบราณวัตถุเหมือนจริงที่แสดงถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในยุคสมัยต่าง ๆ กว่า 30 ราย เช่น ธรรมจักรสมัยทวารวดี หม้อสามขาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ พร้อมจัดทำคำบรรยายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมถึงอักษรเบรลล์ เพื่อให้ผู้มีความบกพร่องทางสายตาสามารถจับต้องหรือสัมผัสวัตถุจำลองที่แสดงได้ นอกจากนี้ยังมีแอปพลิเคชันบาร์โค้ดสองมิติ จำนวน 2 ประเภท คือ แอปพลิเคชัน Jaksara GR Code สำหรับผู้พิการทางสายตาในรูปแบบบาร์โค้ดเสียง และแอปพลิเคชัน QR Code Reader รวมถึงสื่อวีดิทัศน์ พร้อมล่ามภาษา สำหรับผู้พิการทางการได้ยิน เพื่อให้ผู้พิการได้เรียนรู้และเข้าใจศิลปะในชิ้นนั้น ๆ ซึ่งรถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่คันนี้เป็นความร่วมมือกระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่เห็นความสำคัญของเด็ก เยาวชน คนพิการ และและผู้ด้อยโอกาสได้เข้าถึงงานศิลปกรรมอย่างเท่าเทียม (อาภัสสร จันทวิมล, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2558)

2. ปัญหาประชาชนไม่สามารถเข้าชมได้ในเวลาเปิดทำการ

พลเอก ธนะศักดิ์ ปฏิมาประกร รองนายกรัฐมนตรี ระบุว่าที่ประชุมคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้รับทราบผลการปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรมของกระทรวงวัฒนธรรมตั้งแต่การปรับโฉมพระที่นั่งศิวโมกษพิมาน เพื่อจัดนิทรรศการประวัติศาสตร์ชาติไทย และจะเปิดพิพิธภัณฑ์ช่วงกลางคืนในช่วงฤดูหนาวปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นไป ทั้งยังพร้อมสนับสนุนนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของกระทรวงศึกษาธิการ ในการเปิดให้นักเรียนมาศึกษาและค้นคว้าที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติทั่วประเทศ นอกจากนี้ที่ประชุมยังมีมติเห็นชอบแต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 2 และคณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ส่งเสริมภาษาไทย นำเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบและประกาศใช้ (สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย, 8 ตุลาคม 2558) ซึ่งถือเป็นครั้งแรกในการเปิดให้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ในช่วงกลางคืนโดยมีนางกอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และนายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ร่วมเปิดงาน โดยนายวีระระบุว่ากระทรวงวัฒนธรรมต้องการผลักดันให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์มากขึ้นอีกทั้งเรื่องของวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวสนใจเป็นจำนวนมากกระทรวง

จึงคิดที่จะให้มีการท่องเที่ยวในช่วงกลางคืนขึ้นเพื่อเป็นการเปิดสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ ๆ และสถานที่ท่องเที่ยวในตอนกลางวันจะแตกต่างกับบรรยากาศตอนกลางคืนกระทรวงวัฒนธรรมจึงร่วมกับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจัดกิจกรรมนี้ขึ้นมาเพื่อเป็นการนำร่องในการจัดสถานที่ท่องเที่ยวในช่วงกลางคืนเพื่อเป็นการประเมินและสำรวจเส้นทางพร้อมกิจกรรมที่น่าสนใจมากมาย เช่น การชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครซึ่งเดิมเป็นที่ตั้งของพระราชวังบวรสถานมงคล การนมัสการพระพุทธลีหังส์และชมความงดงามของจิตรกรรมฝาผนังภายในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ เยี่ยมชมพระที่นั่งต่าง ๆ ภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ตลอดจน โบราณสถานและสถาปัตยกรรมรอบเกาะรัตนโกสินทร์ยามค่ำอีกด้วย (อรกาญจน์ หนูนพานิซพงษ์, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2558)

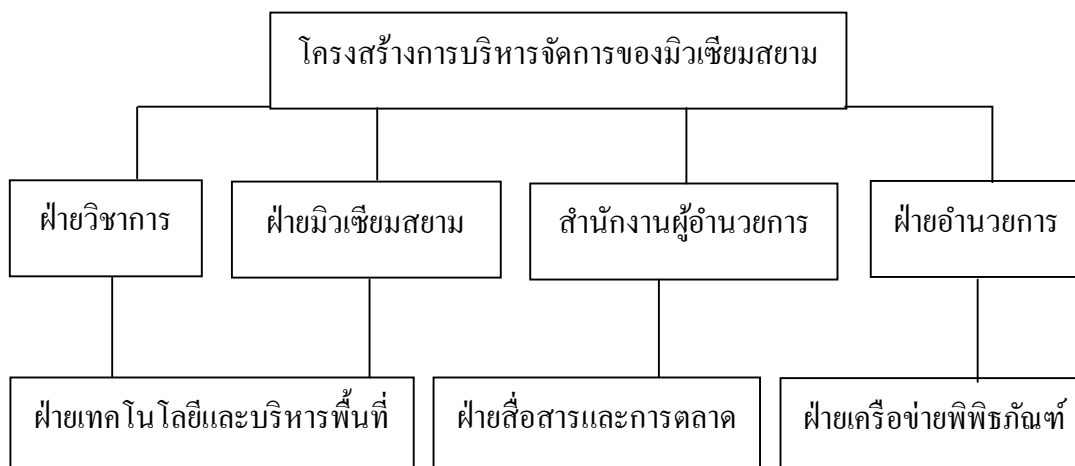
ขณะที่ นายอนันต์ ชูโชติ ผู้อำนวยการสำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ระบุว่า โบราณวัตถุชิ้นสำคัญที่จัดแสดงในโอกาสพิเศษเปิดไนท์มิวเซียมครั้งแรกนี้ คือพระพุทธรูปคันธารราฐ สมัยรัตนโกสินทร์แบบศิลปะคันธารราฐ สร้างจากสำริด กะไหล่ทองพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดให้นายอัลฟอนโซ ทอร์นาเรลลี ช่างชาวอิตาลีเขียนขึ้น โดยอนุโลมตามพระพุทธรูปคันธารราฐในประเทศอินเดียเมื่อปี พ.ศ. 2453 ทั้งนี้ พระพุทธรูปคันธารราฐ เป็นพระพุทธรูปอำนวยการความอุดมสมบูรณ์ สร้างขึ้นเป็นพระขอฝนสำหรับใช้ในพระราชพิธีพืชมงคล และงานพระราชพิธีพืชมงคล เพื่อความเป็นมงคลในการพระราชพิธีอำนวยการให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล พื้นดินอุดมพืชพันธุ์ธัญญาหารบริบูรณ์ นอกจากนี้ในไนท์มิวเซียมยังมีการจัดแสดงศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ 1 เป็นของจริง เครื่องทองจากกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ ศิลปะสมัยอยุธยา พุทธศตวรรษที่ 22-24 พระแท่นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กลองวินิจฉัยกรี เป็นกลองสำหรับราษฎรตีร้องทุกข์ถวายฎีกา โดยไม่ต้องรอรเวลาเสด็จออกนอกพระบรมมหาราชวัง มีมาตั้งแต่สมัยรัชกาล 1 จนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 หัวหุ่นหลวงพระรามพระลักษมณ์ เป็นต้น (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ, 23 มกราคม 2558)

นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ยังได้จัดแพ็คเกจงานกาล่าดินเนอร์มาแล้วถึง 4 ครั้ง ภายใต้ชื่อกิจกรรม “อลังหน้ายามเย็น เยือนพิพิธภัณฑ์ยามค่ำ” ซึ่งรวมเอากิจกรรมหลากหลายรูปแบบเอาไว้ในโครงการเดียว ประกอบด้วย การรับประทานอาหารไทยในอดีต ที่หาทานได้ยากแล้วในปัจจุบัน ได้แก่ สะเต๊ะตำรับวังสวนสุนันทา ลำเต็ย ม้าฮ่อ แกงหอง ผัดส้มเสี้ยว ขนมคาราทอง ลูกชุบผัก ผลไม้ลอยแก้ว เป็นต้น ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ศึกษาเรียนรู้ขั้นตอนการปรุงอาหารไทยสูตรโบราณและได้ความรู้เกี่ยวกับที่มาและความสำคัญของรายการอาหารชนิดต่าง ๆ อันเกิดจากภูมิปัญญาในการปรุงอาหารของครัวไทยในอดีตอีกด้วย พร้อมชมการบรรเลงเครื่องสายจากสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ณ ศาลาสหประชาสมาคมฯ ทั้งยังได้ชมนิทรรศการพิเศษ “ประวัติศาสตร์ชาติไทย ณ พระที่นั่งศิวโมกขพิมาน นมัสการพระพุทธลีหังส์

พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ณ พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ พร้อมชมจิตรกรรมฝาผนังแห่งยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์” โดยผู้ร่วมงานได้มีโอกาสแต่งกายด้วยชุดไทยประเพณีในยุคสมัยต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เพื่อส่งเสริมบรรยากาศในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนอย่างเพลิดเพลิน จึงถือเป็นกุศโลบายหนึ่งที่จะช่วยสร้างแรงจูงใจให้คนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 22 มีนาคม 2554)

กิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของ มิวเซียมสยาม

นับตั้งแต่มีการเปิดให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 มิวเซียมสยามได้ริเริ่มดำเนินกิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้มาอย่างต่อเนื่อง โดยพยายามริเริ่มกิจกรรมโครงการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมายในทุกช่วงวัย ระดับการศึกษา เพศ สาขาอาชีพ และทุกสถานะทางสังคม เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ที่พิพิธภัณฑ์พยายามนำเสนอได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมท่ามกลางบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งเน้นความเป็นวิชาการมากจนยากต่อการทำความเข้าใจ แต่ใช้หลากหลายเทคนิควิธีการเพื่อทำให้ผู้เข้าชมสามารถมีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรมโครงการเหล่านั้นได้อย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน ทั้งนี้ การดำเนินกิจกรรมโครงการของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของฝ่ายมิวเซียมสยาม ซึ่งเป็นหนึ่งใน 7 ฝ่ายย่อยทั้งหมด ตามโครงสร้างการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ โดยมีคุณชองทิพย์ เสริมสวัสดิ์ศรี ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการและหัวหน้าฝ่ายมิวเซียมสยาม สำหรับโครงสร้างของฝ่ายมิวเซียมสยามสามารถจำแนกได้ออกเป็นทั้งหมด 3 แผนกย่อย ประกอบด้วย แผนกมิวเซียมสยาม มีพนักงานทั้งหมด 13 อัตรา แบ่งเป็นเจ้าหน้าที่จำนวน 2 อัตรา และผู้ช่วยเจ้าหน้าที่อีก 11 อัตรา ต่อเมื่อแผนกพัฒนาและบริหารงานนิทรรศการ มีพนักงานทั้งหมด 1 อัตรา คือเจ้าหน้าที่ และแผนกกิจกรรมการเรียนรู้ มีพนักงานทั้งหมด 4 อัตรา ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จำนวน 3 อัตรา และผู้ช่วยเจ้าหน้าที่อีก 1 อัตรา นอกจากนี้ ยังมีผู้ช่วยปฏิบัติงานด้านธุรการจำนวน 1 อัตรา เพื่อรับผิดชอบงานด้านธุรการ เอกสาร และการเงินทั้งหมด สรุปแล้วฝ่ายมิวเซียมสยามมีบุคลากรทั้งหมด 21 คน แบ่งเป็นเจ้าหน้าที่ 7 คน และผู้ช่วยเจ้าหน้าที่อีก 14 คน อย่างไรก็ตามในแผนกกิจกรรมได้มีตำแหน่งนักจัดการความรู้ โดยแบ่งออกเป็นนักจัดการความรู้อาวุโสจำนวน 2 คน และนักจัดการความรู้ทั่วไปอีก 6 คน ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกความเป็นอาวุโสคือประสบการณ์ในการทำงานและคุณวุฒิทางการศึกษาประกอบกัน (พิชชาพร แสงชัยทวีรักษ์, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2558)

ภาพที่ 4-29 โครงสร้างการบริหารจัดการของมิวเซียมสยาม

สำหรับหลักในการดำเนินกิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของมิวเซียมสยามต้องให้ความสำคัญกับแผนงานก่อนเป็นลำดับแรก โดยมิวเซียมสยามจะมีการจัดทำแผนประจำปีซึ่งเป็นไปตามปีงบประมาณ นับตั้งแต่เดือนตุลาคมของปีปัจจุบันไปจนถึงเดือนตุลาคมของปีถัดไป อย่างไรก็ตาม มิวเซียมสยามจะมีการปรับแผนการทำงานหรือแผนยุทธศาสตร์ของสถาบันทุก 5 ปี โดยแผนงานดังกล่าวจะมีแนวทางการพัฒนา 2 ส่วนงานหลัก ประกอบด้วย การจัดตั้งและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ต้นแบบในแนวทางพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยได้มาตรฐาน หลังจากทำต้นแบบแล้วก็ขยายผลสู่งานด้านเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ โดยจะขยายผลทั้งในเชิงกว้างและในเชิงลึก เช่น การจัดทำองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ไปเผยแพร่ นำรูปแบบของการบริหารจัดการมิวเซียมสยามไปเผยแพร่ ซึ่งกิจกรรมที่ผ่านมา ได้แก่ มิวเซียมโมบาย พิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ไปจัดแสดงในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย ทั้งยังมีโครงการสร้างความร่วมมือกับพิพิธภัณฑ์ที่เป็นเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศอีกด้วยดังสามารถจำแนกรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรม โครงการตามกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างกัน ดังนี้

1. กิจกรรมโครงการที่สร้างแรงจูงใจให้เด็กเยาวชนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของมิวเซียมสยาม เด็กและเยาวชนถือเป็นหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายหลักของมิวเซียมสยามที่ต้องการสร้างแรงจูงใจให้มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ เนื่องจากอยู่ในช่วงวัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียนจึงต้องใช้พิพิธภัณฑ์เป็นสื่อกลางในการศึกษาหาความรู้นอกห้องเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ และชาติพันธุ์วิทยา ซึ่งเป็นเนื้อหาสาระที่บางครั้งเด็กและเยาวชนยากต่อการทำความเข้าใจ มิวเซียมสยามจึงพยายามริเริ่มกิจกรรม โครงการที่เสริมสร้างความรู้

ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวได้อย่างไม่เกิดความน่าเบื่อหน่าย และต้องการให้ผู้เข้าชมในช่วงวัยเด็ก และเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมโครงการอย่างเหมาะสมกับช่วงวัยและเกิด ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ทั้งนี้ มิวเซียมสยามได้ดำเนินกิจกรรมโครงการสำหรับกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่เริ่มต้นก่อตั้งพิพิธภัณฑ์จนถึงปัจจุบันมีกิจกรรม โครงการเพื่อเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงเลือกเฉพาะกิจกรรมโครงการที่มีความชัดเจน และโดดเด่นในการสร้างแรงจูงใจให้เด็กและเยาวชนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้โดยเฉพาะ และมีกลวิธีในการสร้างแรงจูงใจที่น่าสนใจมาวิเคราะห์ ได้แก่ กิจกรรมงานวันเด็กแห่งชาติของ มิวเซียมสยาม เนื่องในโอกาสวันเด็กแห่งชาติเป็นประจำทุกปี “มิวเซียมสยาม” โดยสถาบัน พิพิธภัณฑการการเรียนรู้แห่งชาติ ได้จัดกิจกรรมพิพิธพาเพลินตอนพิเศษเพื่อให้ความรู้ผ่านกิจกรรม และเกมสนุกสนานที่เด็กและเยาวชนจะได้รับการกระตุ้นต่อมคิดและท้าทายให้พิชิตหาคำตอบที่ ซุกซ่อนอยู่ในนิทรรศการ “เรียงความประเทศไทย” ด้วยตนเอง ซึ่งนายรามศ พรหมเย็น ผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑการการเรียนรู้แห่งชาติ กล่าวว่าบทบาทของมิวเซียมสยามคือมุ่ง สร้างเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนไทยทุกเพศทุกวัยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ โดยเฉพาะ การปลูกกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกแห่งความเป็นคนไทย เกิดความเข้าใจ เห็นคุณค่า รู้จักตนเอง ภาควิชาใจในความเป็นคนไทยและรู้สึกยกย่องความเป็นคนไทยที่บรรพชนได้พัฒนาและสั่งสม สามารถนำมาพัฒนาตนเองเพื่อเสริมศักยภาพ ดังคำกล่าวที่ว่า “กิจกรรมวันเด็กที่จัดขึ้นมุ่งปลูกฝังให้ เด็กและเยาวชนได้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่มิวเซียมสยามจึงเปิดพื้นที่ทั้งบริเวณลานรู้งด้านหน้า พิพิธภัณฑและภายในอาคารให้เด็กและเยาวชนได้เล่นสนุกด้วยกิจกรรมและเกมต่าง ๆ เช่น “เกมต่อ ตึกตาคระดาศ 3 มิติ” เพื่อฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์และทดลองผิดถูกด้วยตนเอง ผ่านการฝึก วางตำแหน่งของตึกตาคระดาศสามมิติให้ถูกต้อง ซึ่งสามารถสลับปรับเปลี่ยนตำแหน่งได้ จนกว่า เด็กและเยาวชนจะพิจารณาได้เองว่าเป็นตำแหน่งที่ถูกต้องเหมาะสม “เกมเศรษฐียักษ์” ฝึกทักษะ การทำงานร่วมกับผู้อื่นจากกติกาการเล่นที่ต้องใช้ผู้เล่นหลายคน ทั้งยังปลูกฝังกระบวนการแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยไหวพริบปฏิภาณของเด็กและเยาวชนเองอีกด้วย “เกมจิ๊กซอว์ 3 มิติ” ช่วยฝึก กระบวนการและวิธีคิดอย่างเป็นระบบ การประดิษฐ์ของเล่นจากวัสดุเหลือใช้ ช่วยปลูกฝัง คุณลักษณะประหยัดต่อคอม รู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเห็นคุณค่าของการสร้างสรรค์ งานประดิษฐ์ด้วยฝีมือและความสามารถของตนเอง ฯลฯ” (หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ, 23 มกราคม 2555)

2. กิจกรรมโครงการที่สร้างแรงจูงใจให้ นักศึกษา เข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของ มิวเซียมสยาม มิวเซียมสยามตระหนักดีว่านิสิตนักศึกษาอยู่ในช่วงวัยของการแสวงหาความรู้ทั้งจาก ภายในและนอกห้องเรียน ทั้งนี้ เมื่อก้าวถึงแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน นิสิตนักศึกษาหลายคน

อาจมองข้ามความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ไป เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ไร้พรมแดนที่ทำให้นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่เลือกสืบค้นฐานข้อมูลจากระบบคอมพิวเตอร์และ อินเทอร์เน็ตเพียงอย่างเดียว ดังนั้น มิวเซียมสยามจึงริเริ่มกิจกรรมโครงการที่สามารถตอบสนอง ความต้องการแสวงหาความรู้ภายในพิพิธภัณฑ์ได้อย่างไม่น่าเบื่อหน่าย และเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนำเสนอ ส่วนจัดแสดง การดำเนินกิจกรรม และพัฒนาความรู้ความสามารถด้านงานพิพิธภัณฑ์ในฐานะนิสิต นักศึกษาฝึกประสบการณ์ได้อีกด้วย โดยในแต่ละปีมีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆสมัครเข้ามาฝึก ประสบการณ์ที่มิวเซียมสยามเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่ามหาวิทยาลัยในประเทศไทยจะเปิดหลักสูตร การเรียนการสอนด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษาเป็นจำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันการศึกษา แห่งอื่น ๆ ในต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม มิวเซียมสยามในฐานะพิพิธภัณฑ์และแหล่งการเรียนรู้ที่มีความ สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย ได้ทำหน้าที่เสมือนเป็นสถาบันการศึกษาด้านพิพิธภัณฑ์ ที่เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาผู้มีความสนใจงานด้านพิพิธภัณฑ์ได้ศึกษาเรียนรู้ระบบบริหารจัดการ พิพิธภัณฑ์ผ่านประสบการณ์ตรง ขณะเดียวกัน ได้เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาจากทุกสถาบัน สามารถเดินทางเข้ามาศึกษาดูงานได้อีกด้วย จึงเป็นที่มาของการดำเนินกิจกรรมโครงการเพื่อสร้าง แรงจูงใจให้นิสิตนักศึกษาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะ กิจกรรมโครงการที่มีความน่าสนใจในเรื่องกลวิธีสร้างแรงจูงใจ ได้แก่ (ประชา สุขสบาย, สัมภาษณ์, 23 ตุลาคม 2558) โครงการ บั๊นนักพิพิธภัณฑ์สายพันธุ์สยาม (Young Muse Project) ฝ่ายกิจกรรมของมิวเซียมสยามได้ริเริ่ม “โครงการบั๊นนักพิพิธภัณฑ์สายพันธุ์สยาม” มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนไทยที่มีอายุระหว่าง 16-20 ปี ซึ่งส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ใน สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้นำเสนอแนวคิดและพัฒนากิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ด้าน งานพิพิธภัณฑ์ พร้อมร่วมเข้าค่ายกับเพื่อนนิสิตนักศึกษาจากสถาบันอื่น ๆ ที่ผ่านเข้ารอบคัดเลือก เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอความคิดเห็น และฝึกกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มกับผู้อื่น ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังได้ชมเบื้องหลังการทำงานด้านพิพิธภัณฑ์ที่มิวเซียมสยามและ ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบซึ่งภายในค่ายโครงการบั๊นนักพิพิธภัณฑ์สายพันธุ์สยามดังกล่าว จะมี นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านงานพิพิธภัณฑ์มาให้ความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับระบบ บริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของทั้งมิวเซียมสยามและจากพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย เพื่อให้ นิสิตนักศึกษาได้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำองค์ความรู้และประสบการณ์ดังกล่าวไป ปรับใช้ในการพัฒนางานได้อย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับบทติกาการรับสมัคร นิสิตนักศึกษาผู้สนใจเข้าร่วมโครงการต้องส่งแนวความคิด ไม่จำกัดรูปแบบ ได้แก่ เรียงความ ภาพวาดประกอบคำบรรยาย ภาพถ่ายและอื่น ๆ ในหัวข้อที่

กำหนด ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละปี เช่น “ในฐานะคนรุ่นใหม่ อยากจัดงานอะไรในมิวเซียมสยาม” เป็นต้น ซึ่งผลงานที่ส่งเข้าประกวดต้องมีความคิดสร้างสรรค์มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับภารกิจของมิวเซียมสยาม อธิบายที่มาเหตุผลและประโยชน์ของผลงานที่คนไทยจะได้รับเพิ่มเติมด้วย ซึ่งทีมที่ได้รับรางวัลชนะเลิศพร้อมเงินรางวัลและประกาศนียบัตรจากมิวเซียมสยามในปีแรก ได้แก่ กลุ่มของนิสิตนักศึกษาจากหลากหลายสถาบันการศึกษา ประกอบด้วย นิรุทธ์ ธรรมธิ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง นัทฤกษ์ ขอดราช จากโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม ทินกฤต กลิ่นหวล จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และวีรกรรม อับดุลอารีย์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพราะความช่างสังเกตของเด็กไทยกลุ่มนี้ที่เห็นความเปลี่ยนแปลงในสังคม พบว่าเลขไทยที่ใช้ในอดีตค่อย ๆ เลือนหายไปจากชีวิตประจำวัน สิ่งที่อยู่รอบตัวไม่ว่าจะเป็นตัวเลขบนมือถือ บนบัตรเข้าชมภาพยนตร์ หรือแบบเรียนยุคใหม่ ไม่มีเรื่องของตัวเลขไทยเข้ามาเกี่ยวข้อง และนี่คือที่มาในการเริ่มต้นค้นหาบรรพบุรุษของเลขไทยอย่างจริงจัง กระทั่งตกผลึกจนกลายเป็นนิทรรศการ “เลขไทย: รู้จักเขียนไม่ได้นึกไม่ถึง” โดยกลุ่มเยาวชนผู้ชนะเลิศจาก “Young Muse Project” โครงการปั้นนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสยาม ครั้งที่ 1 (อริญ รมยานนท์, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2558)

ทั้งนี้ นิรุทธ์ ธรรมธิ นักศึกษาชั้นปี 2 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง บอกเล่าถึงแนวคิดในการออกแบบนิทรรศการเลขไทยว่า “เลขไทยอยู่ใกล้ตัวเรามากที่สุด แต่ทุกคนไม่ค่อยนึกถึงหรือหลงลืมไปแล้ว บางสาขาอาชีพเลขไทยเลือนหายไปแล้ว เช่น ระบบบัญชีธนาคารไม่นิยมเลขไทย แต่บนธนบัตรยังใช้อยู่ อาชีพในปัจจุบันที่ยังมีใช้เลขไทยอยู่ ก็มีโหราศาสตร์ จากการพูดคุยกับนักโหราศาสตร์พบว่า ที่นิยมใช้เลขไทยเพราะเป็นศาสตร์ที่มีครู จำเป็นต้องรักษารูปแบบนี้เอาไว้แล้วยังได้ความรู้เลขไทยเปรียบได้กับดาว สอดคล้องกับตำราโหราศาสตร์ แล้วถ้าไม่มีโหราศาสตร์เลขไทยจะหายไปหรือเปล่า ก็ศึกษาจากข้อมูลเกี่ยวกับเลขไทยกองพะเนิน ทั้งหนังสือ อินเทอร์เน็ต รวมไปถึงสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยตัวเลขไทย เราต้องอ่านเพื่อให้ได้ข้อมูลมานำเสนอกับผู้ชม ทำให้เข้าใจและรู้ลึกความเป็นมาเลขไทยในเมืองไทย” (นิรุทธ์ ธรรมธิ, สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2558)

จะเห็นได้ว่าการสร้างแรงจูงใจให้นิสิตนักศึกษาเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ในข้างต้น มิวเซียมสยามได้ริเริ่มผ่านโครงการกิจกรรมที่มีรางวัลจากการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นเหตุจูงใจเบื้องต้นอันนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้แบบเป็นกลุ่มมากกว่าการจัดกิจกรรมเพื่อประโยชน์เชิงปัจเจกบุคคล เนื่องจากตระหนักดีว่านิสิตนักศึกษาอยู่ในช่วงวัยของการศึกษาหาความรู้ ย่อมมีพลังเชิงบวกในการคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการปั้นนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสยามซึ่งจัดขึ้นแล้วทั้งหมด 6 ครั้ง มีส่วนช่วยอย่างยิ่งในการดึงดูด

ความสนใจให้นิสิตนักศึกษาเยาวชนคนรุ่นใหม่หันมาสนใจศึกษาเรียนรู้ทางด้านพิพิธภัณฑน์ มากยิ่งขึ้น เนื่องจากสถาบันการศึกษาในประเทศไทยมีการเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนดังกล่าว น้อยมาก โดยผู้เข้าร่วมโครงการจะได้ฝึกกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม รู้จักการแบ่งหน้าที่ และแสดงความรับผิดชอบต่อภาระงานที่ตนเองได้รับมอบหมายที่ตรงตามความรู้ความสามารถหรือ ความถนัดชำนาญของตนเอง ทั้งยังมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังข้อเสนอแนะ ของผู้อื่น นอกจากนี้ กลุ่มนิสิตนักศึกษาซึ่งได้รับรางวัลยังมีโอกาสเดินทางไปศึกษาดูงาน ด้านพิพิธภัณฑน์ในต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสิงคโปร์ ฮองกง และเกาหลีใต้ เป็นต้น ทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ที่สามารถนำมาปรับใช้ในการจัดนิทรรศการชั่วคราวจริงที่มีวิวัฒนาการ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน รวมทั้งนอกโลกกว้างอีกด้วย (หนังสือพิมพ์บ้านเมือง, 28 พฤษภาคม 2556)

3. กิจกรรมโครงการที่สร้างแรงจูงใจให้วัยทำงานเข้าชมพิพิธภัณฑน์เพื่อการเรียนรู้ของ มีวิวัฒนาการ แผนกกิจกรรมการเรียนรู้ ฝ่ายมีวิวัฒนาการ สถาบันพิพิธภัณฑน์การเรียนรู้แห่งชาติ จัดกิจกรรมเรียนรู้สำหรับประชาชนทั่วไปเพื่อถ่ายทอดวิชาความรู้และประสบการณ์จากวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพแขนงต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนทั่วไปที่ต้องการเรียนรู้ทักษะวิชาชีพสำหรับนำไปประกอบอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้พิเศษ หรือเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถของตนเอง โดยมีการสลับปรับเปลี่ยนทักษะวิชาชีพให้มีความแตกต่างหลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความสนใจและความต้องการของประชาชนทั่วไป โดยการดำเนินกิจกรรม แต่ครั้งมีผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น กิจกรรมเวิร์คช็อป “งานประดิษฐ์ศิลป์ลายรดน้ำ” ระหว่างวันที่ 20-21 ตุลาคม พ.ศ. 2556 และ 21-29 ตุลาคม พ.ศ. 2556 กิจกรรมเวิร์คช็อป “เครื่องประดับหิน หอมละมุนกลิ่นสมุนไพร” จัดระหว่างวันที่ 17-18 พฤศจิกายน และ 24-25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 กิจกรรมเวิร์คช็อป “พื้นที่ร่องเท้าผ้าใบสไตล์ชิคชิค” ระหว่างวันที่ 19-20 มกราคม และ 26-27 มกราคม พ.ศ. 2556 กิจกรรมเวิร์คช็อป “หวานนักสี่รัก ช็อกโกแลต” ระหว่างวันที่ 9-10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 กิจกรรมเวิร์คช็อป “ไอศกรีมผลไม้” ระหว่างวันที่ 27-28 เมษายน พ.ศ. 2556 กิจกรรมเวิร์คช็อป “ของใช้ด้วยเทคนิค Applique” ระหว่างวันที่ 15-16 มิถุนายน และ 22-23 มิถุนายน พ.ศ. 2556 กิจกรรมเวิร์คช็อป “เปเปอร์มาเช่” ระหว่างวันที่ 13-14 กรกฎาคม และ 20-21 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 กิจกรรมเวิร์คช็อป “ขนมชั้นหอมม่วง” ระหว่างวันที่ 17-18 สิงหาคม พ.ศ. 2556 และกิจกรรมเวิร์คช็อป “แต่งหน้าคัพเค้ก” ระหว่างวันที่ 15-22 กันยายน พ.ศ. 2556 เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าประชาชนวัยทำงานส่วนใหญ่ในปัจจุบันมักไม่ค่อยมีเวลาเดินทางมา แสวงหาความรู้ภายในพิพิธภัณฑน์มากเท่าที่ควร เนื่องจากสภาพชีวิตที่ค่อนข้างเร่งรีบและอยู่ใน

ช่วงวัยที่ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนในระบบการศึกษาแล้ว ทั้งยังต้องทำมาหาเลี้ยงชีพเพื่อความอยู่รอดภายในครอบครัว ดังนั้น การที่พิพิธภัณฑฯ จะสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมนิทรรศการเพื่อการเรียนรู้ของคนกลุ่มนี้ได้ ย่อมต้องมีรายได้เป็นปัจจัยหลักในการดึงดูดความสนใจให้คนในวัยทำงานสนใจมาเข้าร่วมกิจกรรม โครงการกับมิวเซียมสยาม ดังนั้น มิวเซียมสยามจึงพยายามริเริ่มกิจกรรม โครงการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการรายได้ของประชาชนทั่วไปในวัยทำงานได้ กล่าวคือ การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพจากวิทยากรผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ อย่างไรก็ตาม หัวข้อในการถ่ายทอดความรู้เชิงวิชาชีพในแต่ละครั้งจะมีความเกี่ยวข้องกับสอดคล้องกับหัวข้อของนิทรรศการชั่วคราวที่มีการจัดแสดงในมิวเซียมสยาม เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้สามารถเข้าชมควบคู่ไปกับการศึกษาเรียนรู้ทักษะวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังได้เปิดโอกาสให้ตลาดแรงงานและสถานประกอบการได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อรับเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาเข้าสู่แหล่งงานแบบครบวงจรอีกด้วย กล่าวคือ “โครงการคิดก้าวหน้า” คือ โครงการเตรียมความพร้อมเยาวชนไทยสู่ตลาดแรงงาน สร้างสรรค์ ซึ่ง โดยขยายโอกาสให้เยาวชนจากทุกจังหวัดทั่วประเทศได้มาเรียนรู้ รับคำแนะนำและสัมผัสประสบการณ์จริง จากนักคิดและหน่วยงานในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์สาขาต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน (ประภัสสร สุคนธ์สังข์, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2558)

4. กิจกรรมโครงการที่สร้างแรงจูงใจให้ครอบครัวเข้าชมพิพิธภัณฑฯ เพื่อการเรียนรู้ของมิวเซียมสยาม ประภัสสร สุคนธ์สังข์ นักจัดการความรู้ แผนกกิจกรรมการเรียนรู้ ฝ่ายมิวเซียมสยาม สถาบันพิพิธภัณฑฯ การเรียนรู้แห่งชาติ กล่าวว่าในฐานะแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนพิพิธภัณฑฯ การเรียนรู้แห่งชาติ หรือมิวเซียมสยามมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมเรียนรู้สำหรับกลุ่มครอบครัวในเชิงสร้างสรรค์และหลากหลายจึงจัดกิจกรรมเรียนรู้สำหรับกลุ่มครอบครัวขึ้นภายใต้กิจกรรมเวิร์กช็อปขนมไทยเครื่องทรงราชา “จ่ามงกุฎ” ด้วยความหวังว่ากิจกรรมนี้จะเป็นตัวอย่างให้ครอบครัวได้หันมาทำกิจกรรมร่วมกันสร้างสัมพันธ์รักในครอบครัวให้ดียิ่งขึ้น โดยได้รับเกียรติจากอาจารย์ กนิษฐา ดิสุวรรณวัฒนา ผู้เชี่ยวชาญด้านขนมไทยมาเป็นวิทยากร ซึ่ง รัชฎมาศ เล่าหิระพานิช ได้เผยถึงความประทับใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ว่า “ขนมไทยน่าสนใจ โดยเฉพาะขนมจ่ามงกุฎ หาทานยาก หาที่สอนยาก เลยตัดสินใจชวนคุณแม่มาด้วยซึ่งปกติคุณแม่ชอบทำขนมอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่จะเป็นขนมฝรั่ง พอมาลองทำขนมไทยคุณแม่บอกเลยว่าทำยากกว่ากันเยอะ คนทำต้องใจเย็น ๆ ต้องพิถีพิถันทุกขั้นตอนปกติแล้วทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวบ่อย ๆ โดยเฉพาะเวลาอยู่ในครัวชอบช่วยคุณแม่ทำอาหาร สนุกดี เห็นด้วยกับมิวเซียมสยามที่จัดกิจกรรมแบบนี้ทำให้ครอบครัวได้มีโอกาสทำกิจกรรมใหม่ๆ ด้วยกันมากขึ้น กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความผูกพัน ทำให้ลดช่องว่างระหว่างวัยทำให้เรากล้าพูดกล้าเล่า

คู่กันฟังมากขึ้นไม่เช่นนั้นต่างคนก็ต่างทำงานไม่มีเวลาอยู่ด้วยกัน คุยกัน หรืออย่างสมัยนี้ต่างคนต่างมีโทรศัพท์มือถือ ต่างอยู่ในโลกส่วนตัวของตัวเอง ไม่คุยกัน ไม่เข้าใจกันความสัมพันธ์ที่ดีก็ไม่เกิดอยากให้ทุกคนเห็นความสำคัญของการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวเพราะพ่อแม่เป็นคน ที่รักเราที่สุด” (ธัญญาภาส เล่าหวัระพานิช, สัมภาษณ์, 24 ตุลาคม 2558)

จะเห็นได้ว่ามิวเซียมสยามให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในครอบครัว มาเข้าร่วมกิจกรรมโครงการกับทางพิพิธภัณฑ์เป็นอย่างมาก เนื่องจากความสำเร็จในการสร้างแรงจูงใจกับสถาบันครอบครัวเสมือนเป็นการยิงปืนนัดเดียวแต่ได้นกหลายตัว เพราะในครอบครัวหนึ่งประกอบด้วยสมาชิกหลากหลายคน เป็นต้นว่า หากสามารถดึงดูดความสนใจของคนที่เป็ นคุณแม่ให้มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ได้ คุณแม่ของครอบครัวนั้นก็ จะเชิญชวนคุณพ่อและ บุตรหลานมาเข้าร่วมกิจกรรมโครงการพร้อมกัน ทำให้มีจำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การดำเนินกิจกรรมโครงการใดจึงต้องตอบสนองต่อความต้องการต่อสมาชิกใน แต่ละครอบครัวทุกช่วงวัย ให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ ด้วยกันได้ มิใช่เพียงคนเดียวคนใดเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

5. กิจกรรมโครงการที่สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรในสถาบันการศึกษาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ เพื่อการเรียนรู้ มิวเซียมสยามเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีนักเรียนนักศึกษา เด็กและเยาวชนจากหลากหลาย สถาบันการศึกษาเข้ามาศึกษาเรียนรู้เป็นจำนวนมาก ดังนั้น การผลิตสื่อการเรียนรู้ที่มีความน่าสนใจ ให้กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวสามารถศึกษาเรียนรู้ทำความเข้าใจได้อย่างง่ายและไม่สลับซับซ้อน จึงเป็น เรื่องที่มีความสำคัญมาก มิวเซียมสยามจึงประสานความร่วมมือกับบุคลากรในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นครูอาจารย์หรือนักวิชาการให้สามารถนำสื่อการเรียนรู้ของมิวเซียมสยามไปปรับใช้ ทั้งในและนอกห้องเรียนได้อย่างสะดวกสบายและสอดคล้องกับเนื้อหาสาระในหลักสูตรการเรียน การสอนของแต่ละกลุ่มสาระวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระในส่วนจัดแสดงทั้งแบบถาวรและชั่วคราวของ มิวเซียมสยาม

ไม่ว่าจะเป็นชุดคู่มือ “พิชิตองค์ความรู้” ส่งมอบให้เครือข่ายสถานศึกษาเพื่อใช้เป็น เครื่องมือสำหรับครูเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมทวารวดี สื่อความรู้แบบมัลติมีเดียและเกมความรู้ซึ่งสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ระดับ ประถมศึกษาปีที่ 4 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ จัดทำ ใบบงานเพื่อใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนรู้นิทรรศการชั่วคราวเรื่อง “สืบจากส้วม” และ “นักค้นคว้า แห่งห้องทุ่ง” จัดทำคู่มือการเรียนรู้มิวเซียมสยามเรื่อง “ประเทศไทย” เพื่อประกอบการวางแผน จัดการศึกษา “แผนที่ประเทศไทย” จำนวน 1,000 เล่ม จัดทำใบบงานเพื่อใช้เป็นสื่อประกอบ

การเรียนรู้นิทรรศการชั่วคราวเรื่อง “เลขไทย รู้จัก นึกไม่ถึง คิดไม่ได้” ผลิตเครื่องมือเรียนรู้ประกอบ นิทรรศการ โบราณวัตถุจำลองเกมจิ๊กซอว์ 3 มิติ โบราณวัตถุจำลองเครื่องมือสมัยก่อน ประวัติศาสตร์ ขวานหิน ใบหอก ชนาก และเคียว จัดทำสมุดกิจกรรม Activity Booklet เพิ่มเติม สำหรับแจกให้แก่แก่นักเรียนที่มาทัศนศึกษาที่มิวเซียมสยาม จำนวน 3 ช่วงชั้น ระดับปฐมวัยจำนวน 5,000 เล่ม มอบให้นักเรียน 851 คน ระดับประถมศึกษาจำนวน 10,000 เล่ม มอบให้นักเรียนจำนวน 5,921 คน ระดับมัธยมศึกษาจำนวน 10,000 เล่ม มอบให้นักเรียนจำนวน 5,099 คน จัดทำโปรแกรม การเรียนรู้สำหรับโรงเรียนที่เหมาะสมกับหลักสูตรการศึกษาเรื่อง “มโหระทึก กลองศักดิ์สิทธิ์” และ “เส้นทางสายไหม: การค้าโลกยุคสุวรรณภูมิ” กับเรื่อง “โบราณคดี: นักสืบไขปริศนาแห่งอดีต” อบรมคู่มือการเรียนรู้สำหรับครู คู่มือพิชิตองค์ความรู้ โดยในปี พ.ศ. 2554 ได้จัดอบรมสำหรับครู ในทุกภูมิภาคทั้งหมด 4 ครั้ง รวม 306 แห่ง ในเขตจังหวัดตรัง กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ และ นครราชสีมา โดยมีมิวเซียมสยามได้ผลักดันให้นำไปใช้ในหลักสูตรการเรียนการสอนคู่กับหลักสูตร ของกระทรวงศึกษาธิการในระดับช่วงชั้นที่ 2 เป็นต้น

6. กิจกรรมโครงการที่สร้างแรงจูงใจให้นักวิชาการเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์กับนักวิชาการเสมือนเป็นทวีภาคที่ต้องประสานสอดคล้องกัน เพราะขึ้นชื่อว่าเป็น นักวิชาการย่อมมีความต้องการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างพิพิธภัณฑ์ ดังนั้น นอกจาก ส่วนจัดแสดงถาวรและชั่วคราวที่หมุนเวียนมาให้ความรู้แก่นักวิชาการที่ต้องการเติมเต็มคลังสมอง และสติปัญญาอยู่ตลอดเวลาแล้ว ยังได้ริเริ่มกิจกรรมโครงการเพื่อให้บุคคลในกลุ่มนี้สามารถเข้ามา มีส่วนร่วมในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กิจกรรม เสวนาทางวิชาการที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ด้านงานพิพิธภัณฑ์ ศิลปวัฒนธรรม หรือประวัติศาสตร์ ร่วมกัน เพื่อให้ทั้งนักวิชาการและบุคลากรด้านงานพิพิธภัณฑ์ ได้เกิดพลวัตในการพัฒนาคน พัฒนาคณะ และพัฒนางานด้านพิพิธภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ ตัวอย่างเช่น งานเสวนา “ระยิบระยับวัน ๆ แวม ๆ กับการแสดงระดับโลก” จากวิทยากรผู้อยู่เบื้องหลัง ความยิ่งใหญ่อลังการของชุดหางเครื่องบนเวทีการแสดงคอนเสิร์ตและชุดนักร้องชื่อดังเมื่อวันเสาร์ ที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2553 ณ อาคารอเนกประสงค์ มิวเซียมสยาม การเสวนาในหัวข้อ “ความเชื่อมโยงของบทกลอนและเสียงเพลง” โดย มหาสมุทร บุญยรัักษ์ และเพื่อนจากวงลิตเติล ฟอกซ์ (Little Fox) ท่ามกลางบรรยากาศปีนศิครันบนเขื่อนในสวนที่ล้อมรอบด้วยกลิ่นอายวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ชาติไทยในกิจกรรม “เพลินเพลงบุปผาชน กลับคืนสู่ธรรมชาติตามจังหวะ เพลงโฟล์ก” เมื่อวันศุกร์ที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2551 ณ ลานเพลินมิวเซียมสยามพิพิธภัณฑ์ การเรียนรู้ งานเสวนา “อุทยานย์กลิ่นอายภระตะ” เพื่อจุดค้นรากเหง้าดึกดำบรรพ์ของชาวอุทยานย์ และสยามนำโดย ดร. เศรษฐ์ ดิงสัญชติ อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้คลุกกับชาวอินเดียและเทพเจ้าอินเดีย เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2551 เป็นต้น (หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, 1 มีนาคม 2556)

จะเห็นได้ว่างานเสวนาทางวิชาการที่มิวเซียมสยามริเริ่มขึ้นมิได้มุ่งเน้นเนื้อหาสาระทางวิชาการที่มีความเข้มข้นมากเกินไปจนเกิดความน่าเบื่อหน่าย แต่มีกิจกรรมเชิงสนทนาการอื่น ๆ ประกอบการเสวนาเพื่อทำให้บรรยากาศแห่งการเรียนรู้เกิดสีสันและความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการจัดเสวนากลุ่มย่อยที่เรียกว่า “มิวเซียมอิน โฟกัส” ที่มิวเซียมสยามจัดร่วมกับ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ศูนย์ภูมิภาค โบราณคดีและวิจิตรศิลป์ในองค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สำหรับคนทำงานพิพิธภัณฑ์ ในการบรรยายถึงวิชาการ ณ ห้องคลังความรู้ ชั้น 2 อาคารสำนักงาน สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ โดยมีการสลับปรับเปลี่ยนหัวข้อเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในแต่ละสัปดาห์ มีวิทยากรจากสถาบันการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มาถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในงานพิพิธภัณฑ์ ทำให้แวดวงพิพิธภัณฑ์เกิดพลวัตและได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันอยู่ตลอดเวลา (นงศ์ลักษณ์ เหล่าวอ, 2552, หน้า 12)

7. กิจกรรมโครงการที่สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรด้านงานพิพิธภัณฑ์เกิดการเรียนรู้ มิวเซียมสยามตระหนักดีว่าการจะสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างเกิดประสิทธิภาพหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดข้อมูลและองค์ความรู้ของบุคลากรเป็นสำคัญ ดังนั้น การอบรมพัฒนาความรู้และจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพให้แก่บุคลากรของมิวเซียมสยามอยู่อย่างเสมอถือเป็นสิ่งที่มิวเซียมสยามดำเนินการและให้ความสำคัญมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็น งานพัฒนาต้นแบบองค์ความรู้ DKM และขยายผลซึ่งเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2554 เป็นการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการสร้างต้นแบบการเรียนรู้เพื่อเตรียมเครือข่ายให้เป็นรูปธรรมในเชิงปฏิบัติ ผ่านการฝึกอบรมให้แก่บุคลากรด้านพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ 30 แห่ง 52 คน ใน 7 จังหวัด ประกอบด้วย เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน แพร่ พะเยา เชียงราย และแม่ฮ่องสอน ภาคกลาง 50 แห่ง 90 คน ใน 10 จังหวัด ประกอบด้วย พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก สมุทรปราการ สระบุรี อ่างทอง นนทบุรี ปทุมธานี และกรุงเทพมหานคร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 48 แห่ง 82 คน ใน 13 จังหวัด ประกอบด้วย นครราชสีมา ร้อยเอ็ด ขอนแก่น อุดรธานี สกลนคร เลย มหาสารคาม ยโสธร กาฬสินธุ์ มุกดาหาร บุรีรัมย์ สุรินทร์ และอุบลราชธานี ภาคใต้ 20 แห่ง 40 คน ใน 3 จังหวัด ประกอบด้วย ภูเก็ต สตูล และระนอง จากนั้นในปี พ.ศ. 2555 ได้พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการสร้างต้นแบบการเรียนรู้เพื่อเตรียมเครือข่ายให้เป็นรูปธรรมในเชิงปฏิบัติ และเผยแพร่ต้นแบบองค์ความรู้ DKM และขยายผลผ่านกระบวนการที่หลากหลายผ่านวิธีการต่าง ๆ ผ่านการอบรมให้แก่บุคลากรด้านพิพิธภัณฑ์

ทั้ง 4 ภูมิภาค คือ ภาคกลาง ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2555 มีผู้เข้าร่วมอบรมทั้งสิ้น 401 คน จากพิพิธภัณฑ์ทั้งหมด 20 แห่ง ภาคอีสานจัดที่จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 25-27 กรกฎาคม พ.ศ. 2555 มีผู้เข้าร่วมอบรมทั้งสิ้น 40 คน จากพิพิธภัณฑ์ทั้งหมด 20 แห่ง ภาคใต้ จัดที่จังหวัดภูเก็ต จัดเมื่อวันที่ 22-24 สิงหาคม พ.ศ.2555 มีผู้เข้าร่วมอบรมทั้งสิ้น 36 คน จากพิพิธภัณฑ์ทั้งหมด 18 แห่ง ภาคเหนือจัดที่จังหวัดเชียงใหม่ จัดเมื่อวันที่ 29-31 สิงหาคม พ.ศ. 2555 มีผู้เข้าร่วมอบรมทั้งสิ้น 80 คน จากพิพิธภัณฑ์ทั้งหมด 25 แห่ง (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, 2555, หน้า 22-25)

8. กิจกรรมโครงการที่ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนทั่วไปเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของมิวเซียมสยาม สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ หรือมิวเซียมสยาม ได้จัดพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการดำเนินโครงการ Museum Family ร่วมกับเครือข่าย 20 แห่ง เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่องทั้งด้านบุคลากร องค์ความรู้ด้านวิชาการ พื้นที่ในการจัดแสดง โดยนายรามศ พรหมเย็นผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ระบุว่า พันธกิจที่สำคัญของมิวเซียมสยามคือประสานความร่วมมือกับเครือข่ายกับพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อพัฒนาให้เป็นระบบพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทย ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลในปี พ.ศ. 2549-2552 พบว่ามีพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้จำนวนทั้งสิ้น 792 แห่ง ที่ผ่านมามิวเซียมสยามและเครือข่ายได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ในหลายรูปแบบ โดยได้รับความร่วมมือและประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีตลอดมาทั้งนี้เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มของพิพิธภัณฑ์ที่มีความพร้อมในการเป็นพันธมิตรร่วมดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติจึงได้จัดทำโครงการ Museum Family เพื่อสร้างเครือข่ายที่มีความพร้อมให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้สาขาต่าง ๆ ในทุกรูปแบบ ซึ่งแต่ละแห่งได้มาร่วมจัดกิจกรรมเชิงบูรณาการ โดยมิวเซียมสยามเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สาธารณะเป็นการสร้างสังคมการเรียนรู้และยกระดับมาตรฐานการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยให้เพิ่มมากขึ้นต่อไป (หนังสือพิมพ์แนวหน้า, 28 สิงหาคม 2556)

นอกจากมิวเซียมสยามจะประสานความร่วมมือดำเนินกิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้กับพิพิธภัณฑ์ภายในประเทศแล้ว ยังให้ความร่วมมือกับพิพิธภัณฑ์จากต่างประเทศอีกด้วย เพื่อขยายฐานเครือข่ายจากภายในประเทศไปสู่ระดับระหว่างประเทศ เพื่อให้มิวเซียมสยามเป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติ ทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมจากต่างประเทศอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็น ความร่วมมือกับสถานทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทยจัดเทศกาลภาพยนตร์ฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 ร่วมกับ

นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จัดนิทรรศการภาพถ่าย “หนองคาย-เวียงจันทน์ ร้อยสัมพันธ์ 2 ฝั่งโขง” เนื่องในโอกาสครบรอบ 20 ปี สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 1 ระหว่างวันที่ 29 สิงหาคม-29 กันยายน พ.ศ. 2556 ร่วมกับเจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพมหานคร นำคณะละคร “คาบูกิ” มาสาธิตให้ผู้ชมชาวไทยที่สนใจในละครแบบดั้งเดิมได้ชมวิธีการแต่งหน้า แต่งกาย ตลอดจนการแสดงคาบูกิชุดเล็ก โดยนักแสดงชาวญี่ปุ่นพร้อมกับการจัดแสดงนิทรรศการภาพพิมพ์ญี่ปุ่นที่เรียกว่า “นิชิชิ” (Nishiki-e) ซึ่งเป็นภาพเก่าแก่อายุหลายร้อยปี ที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนญี่ปุ่นสมัยเอโดะและอิทธิพลที่มีต่อละครคาบูกิ จำนวนประมาณ 40 รูปมาจัดแสดง เป็นต้น จะเห็นได้ว่าพิพิธภัณฑสถานในปัจจุบันไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างเป็นเอกเทศได้ จึงจำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือกับพิพิธภัณฑสถานหรือแหล่งการเรียนรู้ อื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกันแบบเป็นเครือข่ายด้วย เพื่อสร้างพันธมิตรด้านการเรียนรู้ โดยประโยชน์ทั้งหมดย่อมตกอยู่กับประชาชนทั่วไปได้เกิดคุณลักษณะรักการเรียนรู้และเป็นระบบการศึกษาแบบเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างยั่งยืน

9. กิจกรรมโครงการที่สร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนได้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ มิวเซียมสยามถือเป็นพิพิธภัณฑสถานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนของเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร สถานที่ซึ่งเต็มไปด้วยประวัติศาสตร์และคุณค่าทางวัฒนธรรมอันเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีความสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ของประชาชนทั่วไป ดังนั้น มิวเซียมสยามจึงพยายามสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมโครงการกับทางพิพิธภัณฑสถาน ทั้งในฐานะของผู้ให้ความรู้และผู้ที่มีความรู้ ตัวอย่างเช่น มิวเซียมสยามร่วมกับสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล จัดกิจกรรมภายใต้แนวคิด “ภูมิปัญญาคือ โอกาสแห่งการสร้างสรรค์” บนพื้นที่ในโครงการมหกรรมความรู้ 2556 (Knowledge Festival 2013) ตลอดเดือนสิงหาคม ถึงตุลาคม พ.ศ. 2556 ได้แก่ ชุมชนบางลำพู, แพร่งภูธร แพร่งนราและแพร่งสรรพศาสตร์ พาหุรัด ชุมชนนางเลิ้ง ชุมชนตรอกข้าวเม่า และชุมชนสวนพลู เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การดำเนินกิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ของมิวเซียมสยามไม่ได้ตั้งกลุ่มเป้าหมายเป็นเฉพาะคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ได้สนองความต้องการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มวัย โดยไม่จำกัดเพศ การศึกษา อาชีพ ศาสนา หรือความแตกต่างทางเชื้อชาติวัฒนธรรม ส่งผลให้ประชาชนทั่วไปเกิดความตื่นตัวและสนใจมาเข้าร่วมกิจกรรมกับมิวเซียมสยามมากยิ่งขึ้น เพราะเปลี่ยนทัศนคติจากเดิมที่ว่าพิพิธภัณฑสถานเป็นสถานที่เชิงวิชาการซึ่งเหมาะแก่การมาแสวงหาความรู้เพื่อต่อยอดการเรียนรู้จากในห้องเรียนแค่เพียงอย่างเดียว มาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้ทั้งความสนุกสนานเพลิดเพลินและมีกิจกรรมสนทนา การควบคู่กันไปด้วยอย่างน่าสนใจ ถือเป็นวิธีการเรียนรู้ที่เข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์

วัฒนธรรม และ โบราณคดีได้ง่ายยิ่งขึ้น รู้จักกระบวนการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าถึงสื่อการเรียนรู้ที่พิพิธภัณฑ์ได้นำเสนออย่างมีส่วนร่วม

กิจกรรมโครงการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้ดำเนินกิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้มาอย่างต่อเนื่อง โดยพยายามริเริ่มกิจกรรมโครงการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมายในทุกช่วงวัย ระดับการศึกษา เพศ สาขาอาชีพ และทุกสถานะทางสังคม เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ที่พิพิธภัณฑ์พยายามนำเสนอได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ดังสามารถจำแนกรายละเอียดได้ต่อไปนี้

1. กิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ริเริ่มเพื่อสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในครอบครัวเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ สถาบันครอบครัวถือเป็นหน่วยย่อยที่เล็กที่สุดของสังคม จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวสนใจมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้จะช่วยให้ทรัพยากรบุคคลของชาติมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาในส่วนจัดแสดงหลักของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร อันเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของการก่อสร้างบ้านเมือง งานประณีตศิลป์และศิลปะภูมิปัญญาแขนงต่าง ๆ ที่ได้เก็บรวบรวมจัดแสดงไว้ ซึ่งพิพิธภัณฑ์แห่งนี้พยายามปรับปรุงพัฒนาให้ประชาชนง่ายต่อการศึกษารเรียนรู้และทำความเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสมาชิกในครอบครัวที่พ่อแม่ผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้บุตรหลานมีความรักในการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นสื่อกลางในการเข้าถึงองค์ความรู้ใหม่และประสบการณ์ตรงที่บางครั้งไม่สามารถแสวงหาได้ในห้องเรียน เช่น กิจกรรมครอบครัวสุขสันต์สร้างสรรค์วัฒนธรรม เพื่อเผยแพร่เรียนรู้ศิลปะการแสดง โขน ในกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งนายเกรียงไกร สัมปชชิต อธิบดีกรมศิลปากร เปิดเผยว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จัดกิจกรรมครอบครัวสุขสันต์สร้างสรรค์ วัฒนธรรม ตอน เรียนรู้เรื่อง โขนไทย ณ ห้องประชุมดำรงราชานุภาพ กิจกรรมประกอบด้วย การบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับ โขนเรื่องรามเกียรติ์ โดยอาจารย์อรพินท์ อิศรางกูร ณ อยุธยา นาฏศิลป์อาวุโส หัวหน้างานพิศดารกรรม และเครื่องโรง สำนักการสังคีต นำชมหัวโขนที่มีอายุมากกว่าร้อยปี นำชมห้องจัดแสดงมหรสพและการละเล่น ในพระที่นั่งทักษิณานิรมิตในหมู่พระวิมานวังหน้า นอกจากนี้ยังมีการฝึกปฏิบัติครอบครัวร่วมสนุกสนานกับการเรียนรู้การเขียนสีหัวโขน โดยวิทยากรจากสำนักช่างสิบหมู่และเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคและศิลปกรรม ขณะแสดงผลงาน

จากการฝึกปฏิบัติสามารถนำกลับบ้านเพื่อเป็นที่ระลึกได้อีกด้วย ดังคำกล่าวของ พัทณี จันทรสชา
ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครความว่า

“นอกจากความร่วมมือกับ โรงเรียนต่าง ๆ แล้ว ยังมีกิจกรรมรองรับสำหรับทุกครอบครัว โดยในทุกวันอาทิตย์ทางพิพิธภัณฑ์ฯ จะเปิดบริการให้ทุกครอบครัวได้เข้าชมฟรี ภายใต้โครงการ ครอบครัวสุขสันต์เที่ยวพิพิธภัณฑ์วันอาทิตย์ โดยมีเจ้าหน้าที่และกลุ่มอาสาสมัครคอยให้ข้อมูล นำชมฟรี ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ยังมีกิจกรรมที่พ่อแม่ลูกสามารถทำร่วมกันอีกด้วย เช่น สอนเขียนหัวโขนรูปลิงหรือรูปต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเขียนหัวโขนอย่างง่าย เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึง หัวโขนประเภทต่าง ๆ พร้อมกับมีโอกาสสัมผัส และวาดเขียนร่วมกันกับครอบครัว ถือเป็น ตัวสานสายใยรักพ่อแม่ลูกได้เป็นอย่างดี สำหรับการเตรียมพร้อมในการพาลูกเข้าชมพิพิธภัณฑ์ เป็นสิ่งจำเป็นที่พ่อแม่ควรศึกษาข้อมูลก่อนเข้าชม เพราะเรื่องราว หรือข้อมูลในพิพิธภัณฑ์มีมากมาย หลากหลาย ดังนั้น หากจะพาลูกเข้าชมพิพิธภัณฑ์ที่ใดควรศึกษาข้อมูลของสถานที่นั้น ๆ ให้ดี เนื่องจากพิพิธภัณฑ์มีหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑ์เด็ก พิพิธภัณฑ์โบราณคดีและ ประวัติศาสตร์ เป็นต้น ยกตัวอย่าง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นสถานที่เก็บรักษาสมบัติ ของไทย พ่อแม่สามารถพาลูกมาเรียนรู้หรือนั่งทำการบ้านในพิพิธภัณฑ์ การที่พ่อแม่ใช้เวลา ในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ พาลูกมานั่งทำการบ้าน หรือค้นหาคำตอบร่วมกันในพิพิธภัณฑ์เป็นสิ่งที่ดี ไม่น้อย เพราะที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เด็ก ๆ สามารถเข้าใจเมืองไทยได้ภายใน 30 นาที สรุปลิ้น ๆ อยู่ภายในอาคารเดียว มีทั้งภาพถ่ายและของจริงให้เด็กได้ตื่นเต้นและ ทำความเข้าใจ แต่พ่อแม่ต้องคอยเป็นไกด์แนะนำลูก โดยทำการบ้านมาก่อน สิ่งที่พ่อแม่สามารถ สอนลูกได้จากการมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์นั้น พ่อแม่อาจสอนให้ลูกเล็งเห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ ความละเอียดอ่อน และความประณีตของคนโบราณ ในการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ ดังนั้น แหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพย่อมหล่อหลอมครอบครัวให้มีคุณภาพตามไปด้วย” (พัชณี จันทรสชา, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2558)

จะเห็นได้ว่าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจ ให้สมาชิกในครอบครัวมาเข้าร่วมกิจกรรม โครงการกับทางพิพิธภัณฑ์เป็นอย่างมาก เนื่องจาก ความสำเร็จในการสร้างแรงจูงใจกับสถาบันครอบครัวเสมือนเป็นการยิงปืนนัดเดียวแต่ได้นก หลายตัว เพราะในครอบครัวหนึ่งประกอบด้วยสมาชิกหลากหลายคน เป็นต้นว่า หากสามารถดึงดูด ความสนใจของคนที่เป็นคุณพ่อ ให้มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ได้ คุณพ่อของครอบครัวนั้น จะเชิญชวนคุณแม่และบุตรหลานมาเข้าร่วมกิจกรรมโครงการพร้อมกัน ทำให้มีจำนวนผู้เข้าชม

พิพิธภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การดำเนินกิจกรรมโครงการใดจึงต้องตอบสนองต่อความต้องการต่อสมาชิกในแต่ละครอบครัวทุกช่วงวัย ให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ด้วยกันได้ มิใช่เพียงคนหนึ่งคนใดเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

2. กิจกรรมโครงการที่สร้างแรงจูงใจให้นักวิชาการได้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร พิพิธภัณฑ์กับนักวิชาการเสมือนเป็นทวีภาคที่ต้องประสานสอดคล้องกัน เพราะขึ้นชื่อว่าเป็นนักวิชาการย่อมมีความต้องการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างพิพิธภัณฑ์ ดังนั้น นอกจากส่วนจัดแสดงถาวรและชั่วคราวที่หมุนเวียนมาให้ความรู้แก่นักวิชาการที่ต้องการเติมเต็มคลังสมองและสติปัญญาอยู่ตลอดเวลาแล้ว ยังต้องริเริ่มกิจกรรมโครงการเพื่อให้บุคคลในกลุ่มนี้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมเสวนาทางวิชาการที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ด้านงานพิพิธภัณฑ์ ศิลปวัฒนธรรม หรือประวัติศาสตร์ ร่วมกัน เพื่อให้ทั้งนักวิชาการและบุคลากรด้านงานพิพิธภัณฑ์ได้เกิดพลวัตในการพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนางานด้านพิพิธภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ เช่น กรมศิลปากร โดยกลุ่มส่งเสริมและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กำหนดจัดโครงการสัมมนาผลงานวิชาการพิพิธภัณฑ์ เนื่องในวันพิพิธภัณฑ์สากลประจำปี พ.ศ. 2558 ณ ห้องประชุมอาคารดำรงราชานุภาพ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านวิชาการของพิพิธภัณฑ์สถานเผยแพร่ผลงานวิชาการพิพิธภัณฑ์ไปสู่สาธารณชน รวมทั้งสร้างเครือข่ายการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ โดยบรรเวท รุ่งรุจี อธิบดีกรมศิลปากร ได้ให้เกียรติเป็นประธานในพิธีเปิดและบรรยายพิเศษ เรื่อง “คลังพิพิธภัณฑ์” นอกจากนี้ยังมีการบรรยายเรื่อง “กว่าโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ของไทยจะกลับคืนมาตุภูมิ” เรื่อง “ทำเนียบโบราณวัตถุและการวิเคราะห์โบราณวัตถุขึ้นสำคัญจากปราสาทเมืองต่ำ” เรื่อง “แม่น้ำเพชรบุรี: สายน้ำแห่งความศักดิ์สิทธิ์และความศรัทธา” เรื่อง “ตามหลักฐานเรื่องดอนแท่น: แหล่งประวัติศาสตร์สาบสูญของเชียงแสนเป็นต้น

นอกจากนี้สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร ได้จัดกิจกรรม “18 ปี วันพิพิธภัณฑ์ไทย” ประจำปี พ.ศ. 2556 มีการนำชมศิลปวัตถุโบราณวัตถุขึ้นเยี่ยมในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร โดยภัณฑารักษ์และอาสาสมัครพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครซึ่งอธิบดีกรมศิลปากรแสดงปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ” เสวนาทางวิชาการหัวข้อ “อนาคตของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ที่วังหน้า” วิทยากรคือ นางเสริมกิจ ชัยมงคล ภัณฑารักษ์ชำนาญการพิเศษ นางสาวศรินยา ปาทา ภัณฑารักษ์ชำนาญการ นายศิษย์พงศ์ เนตรล้อมวงศ์ ภัณฑารักษ์ชำนาญการ นางสาววัชรีย์ ชมภู ภัณฑารักษ์ชำนาญการ ดำเนินการเสวนาโดย นางสาวอุษา จัวันเพียรภาค ภัณฑารักษ์ชำนาญการพิเศษ

กลุ่มวิจัยสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เสวนาหัวข้อ “อวดโฉมวังหน้า” วิทยากร นางสาวเด่นดาว ศิลปานนท์ รักษาการผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร นางกาญจนา โอบุญชัยพราย หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ช้างต้น นางสาวดาริกา ณะศักดิ์ศิริ ภัณฑารักษ์ชำนาญการ นางสาวศุภวรรณ นงนุช ภัณฑารักษ์ปฏิบัติการ ดำเนินการเสวนาโดย นางจารุณี อินเฉิดฉาย ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกาญจนาภิเษก

3. กิจกรรมที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ริเริ่มเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เด็กและเยาวชน รวมทั้ง นักเรียนนักศึกษาเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ เด็กและเยาวชนถือเป็นหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายหลักของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ที่ต้องการสร้างแรงจูงใจให้มาเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ เนื่องจากอยู่ในช่วงวัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียนจึงต้องใช้พิพิธภัณฑสถานเป็นสื่อกลางในการศึกษาหาความรู้นอกห้องเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ และชาติพันธุ์วิทยา ซึ่งเป็นเนื้อหาสาระที่บางครั้งเด็กและเยาวชนยากต่อการทำความเข้าใจ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จึงพยายามริเริ่มกิจกรรม โครงการที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวได้อย่างไม่เกิดความน่าเบื่อหน่าย และต้องการให้ผู้เข้าชมในช่วงวัยเด็กและเยาวชน ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม โครงการอย่างเหมาะสมกับช่วงวัยและเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน อย่งไรก็ตาม ในแต่ละปีมีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ สมัครเข้ามาฝึกประสบการณ์ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นจำนวนมาก เพื่อทำหน้าที่เสมือนสถานประกอบการด้านพิพิธภัณฑสถานวิทยาที่เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาที่มีความสนใจงานด้านพิพิธภัณฑสถานได้มาศึกษาเรียนรู้ระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานผ่านประสบการณ์ตรง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกเฉพาะกิจกรรม โครงการที่มีความชัดเจนและโดดเด่นในการสร้างแรงจูงใจให้เด็กและเยาวชนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะ และมีกลวิธีในการสร้างแรงจูงใจที่น่าสนใจมาวิเคราะห์

โครงการ “พาน้องเที่ยวบางกอก” อลิอันซ์ อยุธยา ประกันชีวิต สานต่อโครงการ “พาน้องเที่ยวบางกอก” ปีที่ 10 เดินหน้าสร้างจิตสำนึกภูมิใจในความเป็นไทยในหมู่เยาวชนผ่านการท่องเที่ยวโบราณสถานสำคัญรอบเกาะรัตนโกสินทร์ พร้อมต่อยอดความสำเร็จการสร้างอาชีพเสริมให้แก่เยาวชนด้วยการจับมือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และโรงเรียนการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต จัดกิจกรรมอบรมยุวมัคคุเทศก์รุ่นที่ 3 สอดรับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลที่มุ่งกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนร่วมกันเป็นเจ้าบ้านที่ดีต้อนรับนักท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยให้เติบโตอย่างยั่งยืน โดยได้รับการตอบรับที่ดีจาก โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่ส่งเยาวชนเข้าร่วมโครงการนับถึงปัจจุบัน

มีเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมรวมทั้งสิ้นกว่า 41,600 คน สำหรับหลักสูตรอบรมยุวมัคคุเทศก์ ประกอบด้วยภาคทฤษฎี 72 ชั่วโมง ซึ่งอบรมเป็นระยะเวลา 2 เดือน ตั้งแต่เดือนสิงหาคม-กันยายน และช่วงฝึกปฏิบัติงานที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เป็นเวลา 5 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-กันยายน ของปีถัดไป จึงถือเป็นการจบหลักสูตรเพื่อรับประกาศนียบัตรในการทำงาน ได้จริงตามสถานที่ต่าง ๆ ตามมาตรฐานของโรงเรียนการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต จนถึงวันนี้มียุวมัคคุเทศก์สำเร็จการอบรมได้รับประกาศนียบัตร ไป 3 รุ่นแล้ว จำนวน 107 คน ซึ่งบางส่วนได้ลงปฏิบัติงานจริงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร โดยจะเข้าปฏิบัติงานและบรรยายให้แก่เยาวชนรุ่นต่อไปเป็นการต่อยอดความรู้และประสบการณ์อีกด้วย (พัชรา ทวีชัยวัฒน์, สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2558)

จะเห็นได้ว่าแนวทางในการสร้างแรงจูงใจให้เด็กและเยาวชน รวมถึงนิสิตนักศึกษาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ดังกล่าวในช่วงต้น ได้ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับความรู้แก่พิพิธภัณฑสถานเดียวกัน สำหรับการเป็นผู้ให้หมายถึง กิจกรรมโครงการดังกล่าวได้ปลูกฝังมโนทัศน์ว่าด้วยความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ ความเป็นมา โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ ผ่านการอบรม เข้าชม นิทรรศการและส่วนจัดแสดงต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งมีความรู้มากพอที่จะสามารถเป็นอาสาสมัครนำผู้ชมในช่วงวัยเดียวกันให้เกิดความรู้ความเข้าใจผ่านการเป็นมัคคุเทศก์น้อย ซึ่งทำให้เยาวชนได้เกิดการถ่ายทอดความรู้ระหว่างกัน โดยมีผู้ใหญ่ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของทางพิพิธภัณฑสถานคอยให้การชี้แนะหรือส่งเสริมเพิ่มเติมความรู้ในส่วนที่ขาดหาย ทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ได้เกิดความรู้ภาคปฏิบัติที่ได้มีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมกับทางพิพิธภัณฑสถาน ส่วนการเป็นผู้รับย่อมได้แก่การเข้ามาพิพิธภัณฑสถานในฐานะผู้เยี่ยมชมที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากภัณฑารักษ์ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญของทางพิพิธภัณฑสถานที่ถ่ายทอดวิชาความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรมที่จัดแสดงอยู่ภายในนิทรรศการส่วนต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง จึงถือได้ว่า

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสามารถสร้างแรงจูงใจให้เด็กและเยาวชน รวมทั้งนักเรียนนักศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมโครงการเพื่อการเรียนรู้กับทางพิพิธภัณฑสถานได้เป็นอย่างดี

4. กิจกรรมโครงการที่สร้างแรงจูงใจให้ภิกษุและนักบวชได้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติได้นิมนต์พระภิกษุจำนวน 85 รูป จาก 10 วัดตั้ง ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ วัดชนะสงคราม วัดสุทัศนเทพวราราม วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม วัดอมรคีรี วัดสังเวชวิศยาราม วัดภคินีนาถ และวัดคูสิดาราม ร่วมพิธีสวดมนต์ถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัว 7 รอบ เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 ณ พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งนางโสมสุดา ลียะวนิช อธิบดีกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม กล่าวว่า เนื่องในโอกาสเทศกาลเข้าพรรษา ประจำปี พ.ศ. 2554 สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติได้จัดพิธีถวายความรู้พระภิกษุสงฆ์ โดยนิมนต์พระภิกษุสามเณร จากวัดต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล จำนวน 1,500 รูป เข้าชมพิพิธภัณฑสถานพร้อม ถวายภัตตาหารเพล หนังสือและกัปปิยภัณฑ์ ซึ่งเป็นกิจกรรมสืบเนื่องเป็นประจำทุกปี ณ บริเวณ ศาลาสำราญมุขมาตย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สำหรับกิจกรรมดังกล่าว พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้จัดเป็นประจำทุกปีสืบทอดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2469 ตั้งแต่ สมัยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ คุณเลขาพระสมุทวชิรญาณ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ซึ่งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงเห็นว่า ในช่วงเข้าพรรษาได้มีพระสงฆ์จะเดินทางมา สักการะพระแก้วมรกตที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม จึงจัดสถานที่รองรับที่หอพระสมุทวชิรญาณ และได้้นำตู้พระธรรมลายรดน้ำมาจัดแสดง ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โดยมีพระสงฆ์ ให้ความสนใจเข้าชมเป็นจำนวนมาก และพระสงฆ์บางส่วนนำตู้พระธรรมลายรดน้ำ มาบริจาคด้วย ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จึงได้จัดกิจกรรมช่วงเข้าพรรษาสืบต่อเนื่องมาทุกปี

5. กิจกรรมโครงการที่สร้างแรงจูงใจให้สื่อมวลชนได้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กรมศิลปากร จัดกิจกรรม “เปิดบ้านศิลปากร” ครั้งที่ 3 “สืบทอดช่างสิบหมู่” เมื่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2554 โดยนำคณะสื่อมวลชนเข้าเยี่ยมชมกิจกรรมของสำนักช่างสิบหมู่ ถนนพุททมนคร สาย 5 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ซึ่งนางสาวนิรมล เรืองสม ผู้อำนวยการ สำนักช่างสิบหมู่ และเจ้าหน้าที่สำนักช่างสิบหมู่ ได้บรรยายสรุปภารกิจภาพรวมของสำนักช่างสิบหมู่ ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม จากนั้นได้นำคณะสื่อมวลชนเข้าเยี่ยมชมการทำงานส่วนต่าง ๆ เช่น เยี่ยมชมกลุ่มประติมากรรม ชมการปั้นอนุสาวรีย์รัชกาลที่ 5 และ เจ้าฟ้าศิริราช เยี่ยมชมกลุ่มจิตรกรรม การเขียนภาพไตรภูมิ และจิตรกรรมพุทธรัตนสถาน งานฉาบฉวย เยี่ยมชมกลุ่มศิลปประยุกต์ การออกแบบดวงตราสัญลักษณ์ และงานเครื่องเคลือบ ดินเผา ชมอาคารศูนย์ศิลปะและการช่างไทย การแสดงผลงานช่างสิบหมู่ เยี่ยมชม กลุ่มประณีตศิลป์ ผ้าลายทองแผ่ลวด หลังคาเรือพระราชพิธี เยี่ยมชมกลุ่มประณีตศิลป์ เรือจำลอง ศรีประภัสร์สรชัย และการทำพู่ประกอบเรือพระราชพิธี การแกะสลักงานไม้ และเยี่ยมชมกลุ่ม ประณีตศิลป์ บานประตูประดับมุก งานปั้นปูนดำ งานโลหะประณีต การจัดสร้างตู้พระธรรม ลายรดน้ำ ฯลฯ กิจกรรมนี้จัดขึ้นเพื่อเป็นการเผยแพร่และ ประชาสัมพันธ์การทำงานของสำนัก

ช่างสิบหมู่ ให้สื่อมวลชนได้รับทราบและเข้าใจ การทำงานของกรมศิลปากรมากยิ่งขึ้น และจะได้นำข้อมูลความรู้ไปเผยแพร่สู่สาธารณชนต่อไป

6. การพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพในการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนทั่วไปเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กรมศิลปากร โดยกลุ่มส่งเสริมและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ได้เชิญชวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านพิพิธภัณฑสถาน รวมทั้งอาสาสมัครของพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ และบุคคลทั่วไปที่สนใจงานด้านพิพิธภัณฑ์ เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรพิพิธภัณฑสถานวิทยา ปีที่ 13 โดยเป็นการอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติตลอดระยะเวลาการอบรม 19 วัน เพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับงานพิพิธภัณฑ์ทุกด้าน ทั้งความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ บทบาทหน้าที่ของภัณฑารักษ์ การศึกษาวิจัยเพื่อนำไปสู่การจัดแสดง การเขียนบทจัดแสดง การจัดแสดงนิทรรศการ การทำทะเบียนวัตถุ การถ่ายภาพเพื่อการทำทะเบียน หลักการอนุรักษ์โบราณวัตถุ การจัดเก็บโบราณวัตถุ การนำชมและการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ การบริการการศึกษา การรักษาความปลอดภัยและระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้การอบรมพิพิธภัณฑสถานวิทยา เป็นกิจกรรมที่กรมศิลปากรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความรู้และพัฒนาทักษะให้แก่บุคลากรที่ดำเนินงานในพิพิธภัณฑสถาน ไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑสถานของภาครัฐ ท้องถิ่น วัด และเอกชน รวมถึงส่งเสริมสนับสนุนและเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ แก่พิพิธภัณฑ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ นำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานของหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานของพิพิธภัณฑ์ให้แข็งแกร่งในการร่วมกันอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่

อุปสรรคปัญหาในการดำเนินกิจกรรมโครงการสำหรับสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

อุปสรรคปัญหาจากภัยธรรมชาติ

นายอนันต์ ชูโชติ ผู้อำนวยการสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กล่าวว่า ได้รับรายงานสรุปสถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทั้ง 42 แห่งทั่วประเทศ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 พบว่า จำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหลายแห่ง มีแนวโน้มผู้เข้าชมลดลงเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2553 จากการวิเคราะห์ปัญหาที่ส่งผลให้ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทั่วประเทศลดลงเนื่องจากได้รับผลกระทบอุทกภัยน้ำท่วมเกือบ 4 เดือน ทำให้นักท่องเที่ยวไม่เข้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ซึ่งหลายแห่งไม่มีผู้เข้าชมเกือบ 5 เดือน และอีกปัญหาแต่ละปีกรมศิลปากรได้รับงบประมาณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ทั้ง 42 แห่ง เพียงแค่ 20-30 ล้านบาท เนื่องจากงบประมาณส่วนใหญ่ของกรมศิลปากรต้องนำไปบูรณะโบราณสถานกว่า 1 พันล้านบาท ทำให้

การพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติไม่สามารถทำได้ตามแผนได้ทั้งหมดนายสหัสวัฒน์ เน้นหนา อธิบศกรมศิลปากร กล่าวว่า ยอมรับว่า จำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติทั่วประเทศในปีนี้ ลดลง ปัญหาหลักมาจากน้ำท่วม เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ยอดผู้เข้าชมลดลงกว่า 50,000 คน ส่วนกรณีที่หลายพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มีผู้เข้าชมต่างชาติน้อยมากนั้น ตรวจสอบ ปัญหาพบว่าปัจจุบันบริษัททัวร์ตัด โปรแกรมชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหลายแห่ง จึงเป็นหนึ่ง เหตุผลทำให้จำนวนชาวต่างชาติลดลง ดังนั้น หลังจากนั้น ต้องทบทวนเรื่องการพัฒนา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติและประสานกับบริษัททัวร์ เพื่อชูจุดเด่นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ แต่ละแห่งให้มากกว่านี้ ที่ผ่านมากรมศิลปากรได้พัฒนาบุคลากรสำหรับการปฏิบัติงานด้าน พิพิธภัณฑ์ โดยได้อบรมภาษาอังกฤษให้เจ้าหน้าที่เพื่อใช้สื่อสารและถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ผู้ชาวต่างชาติให้เข้าใจมากขึ้น

สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ของสถาบันพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ หรือ มิวเซียมสยาม

สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ หมายถึง บริบทแวดล้อมภายในพิพิธภัณฑ์ที่เอื้อให้ผู้มาเข้าชม เกิดสุนทรียภาพในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น สำหรับมิวเซียมสยามถือได้ว่ามีสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ที่ค่อนข้างแตกต่างหลากหลาย ทั้งสิ่งแวดล้อมที่เป็นชุมชนซึ่งมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์และ คุณค่าทางวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน แต่เนื้อหาสาระเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภายใน ชุมชนดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ในส่วนกิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์ เพื่อการเรียนรู้มาก่อนหน้านี้แล้ว ผู้วิจัยจึงหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนด้วยการไม่นำเนื้อหาดังกล่าว มาวิเคราะห์หรือนำเสนอเพิ่มเติมในปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ อีก นอกจากนี้ยังมี สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติจำพวกสวน ต้นไม้ หรือทัศนียภาพที่ไม่ได้มีความโดดเด่นมากนัก เนื่องจากที่ตั้งของมิวเซียมสยามอยู่ในพื้นที่เมืองใหญ่ ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ไม่มีความโดดเด่นเทียบเท่ากับพิพิธภัณฑ์ในต่างจังหวัด จึงไม่มีอิทธิพลมากพอต่อการสร้างแรงจูงใจ ให้คนหันมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกเฉพาะสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ที่มีความสำคัญและโดดเด่น ได้แก่ ห้องสมุดหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าห้องคลังความรู้ ห้องคลัง โบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการ ห้องผลิตสื่อการเรียนรู้ของมิวเซียมสยาม และนิทรรศการ ประวัติศาสตร์เชิงพื้นที่ภายในสถานีรถไฟใต้ดินสนามไชย ดังสามารถจำแนกพิจารณารายละเอียด ได้ต่อไปนี้

ห้องสมุดของมิวเซียมสยาม หรือ “ห้องคลังความรู้” (Knowledge center)

ห้องสมุดของมิวเซียมสยาม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ห้องคลังความรู้” มีแผนเปิดให้บริการ แก่ประชาชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ก่อนที่พิพิธภัณฑ์จะเปิดอย่างเป็นทางการในปีถัดมา โดยแผนงาน

ในเบื้องต้นได้กำหนดพื้นที่ตั้งของห้องสมุดให้อยู่บริเวณเดียวกับส่วนจัดแสดงถาวรของพิพิธภัณฑน์ ทว่า กลับมีพื้นที่ไม่เพียงพอสำหรับรองรับการก่อตั้งห้องสมุดคลังความรู้ จึงได้แยกตัวออกมา ก่อตั้งห้องสมุดในพื้นที่เดียวกันกับห้องคลังโบราณวัตถุ โดยทำพิธีเปิดไปเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2552 ซึ่งจำแนกได้ออกเป็น 3 โซน ด้วยกัน ประกอบด้วย ดิสคัฟเวอรี โซน โซนแสวงหา ความรู้ ต่อมาคือ คอลเลกชัน โซน ส่วนการจัดแสดงทั้งแบบถาวรและชั่วคราว และสุดท้ายคือ โซนห้องสมุด เป็นคลังความรู้ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้มาสืบค้นฐานข้อมูลและ แหล่งเรียนรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑน์ โดยตรงการจัดการสารสนเทศหรือการจัดเก็บ เอกสารห้องคลังความรู้ใช้ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน โดยจะเน้นเนื้อหาในหมวดพิพิธภัณฑน์ หมวดประวัติศาสตร์ รวมทั้งหนังสือเด็กและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑน์ รวมเนื้อหา ทรัพยากรมากกว่า 4,000 รายการ

ภาพที่ 4-30 ห้องคลังความรู้ของมิวเซียมสยาม

ในระยะแรก “ห้องคลังความรู้” ให้บริการยืมคืนหนังสือแก่เจ้าหน้าที่ในสถาบัน พิพิธภัณฑน์การศึกษาแห่งชาติก่อนในอนาคตจึงจะเปิดให้บริการแก่สมาชิกและประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ นักวิชาการซึ่งเป็นคณะกรรมการบริหารของสถาบันพิพิธภัณฑน์การศึกษาแห่งชาติ หรือ มิวเซียมสยาม ได้เดินทางไปเลือกหาหนังสือและเอกสารทางวิชาการในต่างประเทศรวมทั้ง แหล่งหนังสือเก่าในประเทศรวมกว่า 6,000 เล่ม ประกอบด้วย หนังสือหายาก หนังสือเก่า งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับงานพิพิธภัณฑน์เป็นหลัก สำหรับวิทยานิพนธ์มิวเซียมสยามได้ขอซื้อ จากมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศมาเป็นจำนวนมาก ทั้งยังมีสื่อมัลติมีเดียประเภทภาพยนตร์

สารคดี อินเทอร์เน็ต และวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ห้องสมุดของมิวเซียมสยามมีสถานะเป็นแผนกงาน ห้องคลังความรู้ สังกัดฝ่ายวิชาการ ซึ่งแผนกที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการห้องสมุด ประกอบด้วย “แผนกสื่อการศึกษา” มีหน้าที่ทำโปรแกรมการเรียนรู้ ผลิตสื่อการเรียนรู้ และ ออกแบบโมเดลการเรียนรู้ภายในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งมีสื่อการเรียนรู้บางส่วนที่ถูกนำมาไว้ภายใน ห้องคลังความรู้หรือห้องสมุดของมิวเซียมสยาม เพื่อให้ผู้เข้าชมสามารถเข้ามาสืบค้นและใช้เป็น สื่อกลางในการเรียนรู้ได้อย่างสะดวกสบาย

ต่อมาคือ “แผนกสิ่งพิมพ์” มีหน้าที่ผลิตหนังสือ วารสารและสื่อสิ่งพิมพ์ทุกประเภทของ มิวเซียมสยามเพื่อการเผยแพร่ไปยังหน่วยงานองค์กร หรือบุคคลในเครือข่ายให้ได้รับทราบข่าวสาร ความเคลื่อนไหวหรือองค์ความรู้ใหม่ที่มิวเซียมสยามต้องการนำเสนอทั้งทางพิพิธภัณฑ์ศึกษา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรม โดยหนังสือ เอกสาร และสื่อสิ่งพิมพ์เหล่านั้นจะถูก จัดเก็บไว้ในฐานข้อมูลของห้องสมุดมิวเซียมสยามด้วย เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถเข้ามาสืบค้นและ ใช้เป็นประโยชน์ทางการศึกษาได้ และสุดท้ายคือ “แผนกองค์ความรู้” มีหน้าที่ในการสืบค้นข้อมูล เพื่อใช้ประกอบในการจัดแสดงนิทรรศการทั้งแบบถาวร แบบชั่วคราว และนิทรรศการพิเศษ รวมทั้งการดำเนินกิจกรรม โครงการอื่นใดของทางมิวเซียมสยามด้วย

นอกจากนี้ ห้องสมุดของมิวเซียมสยามยังเปิดโอกาสให้นักศึกษา วิชาเอก บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์หรือสาขาที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิบัติงานห้องสมุด ที่ต้องการ เข้ามาศึกษาเรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ภายในพิพิธภัณฑ์ได้มาฝึก ประสบการณ์ตรงที่ห้องสมุดหรือห้องคลังความรู้ของมิวเซียมสยามได้ทั้งแบบระยะยาวและ ระยะสั้น โดยเยาวชนเหล่านี้จะได้เรียนรู้ขั้นตอนตั้งแต่การจัดทำระเบียบหนังสือทั้งแบบทั่วไป และแบบอิเล็กทรอนิกส์ การบันทึกฐานข้อมูลของหนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งหมดของห้องสมุด ลงในฐานข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ กระบวนการให้ยืมคืนและบริการผู้เข้าชม กระบวนการจัด งานประชุมเชิงวิชาการหรือการสัมมนาซึ่งใช้ห้องสมุดหรือห้องคลังความรู้เป็นสถานที่ในการดำเนินกิจกรรมโครงการ เป็นต้น ส่งผลให้นักศึกษาเหล่านี้สามารถนำความรู้และ ประสบการณ์ที่ได้รับไปปรับใช้ในการเรียนและการทำงานด้านห้องสมุดหรือพิพิธภัณฑ์แห่งอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อุปสรรคในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของห้องสมุด มิวเซียมสยาม

ปัญหาเรื่องบริการยืมคืนหนังสือของห้องสมุด มิวเซียมสยาม

ปัจจุบันห้องสมุดหรือห้องคลังความรู้ของมิวเซียมสยามยังไม่สามารถให้บริการยืมคืน หนังสือแก่ประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจ จะให้บริการยืมคืนได้เฉพาะบุคลากรของมิวเซียมสยาม

เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เนื่องจากคิดเงื่อนไขเรื่องเงินค่าบำรุงห้องสมุดที่ค่อนข้างมีราคาสูง ประกอบกับอยู่ในช่วงของการพัฒนาระบบยืมคืนหนังสือแบบออนไลน์ซึ่งเป็นระบบยืมคืนหนังสือโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และไม่มีอุปสรรคปัญหาในเรื่องการเดินทางมายืมหนังสือที่ห้องสมุดด้วยตนเอง คาดว่าในอนาคตจะสามารถให้บริการยืมคืนหนังสือได้อย่างเต็มรูปแบบ ทำให้ปัจจุบันผู้ที่ต้องการได้ข้อมูลในหนังสือหรือเอกสารอื่นใดในห้องสมุดของมิวเซียมสยามจะต้องใช้บริการถ่ายสำเนาเอกสารเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ของห้องสมุดบริการถ่ายเอกสารให้ ทั้งเอกสารแบบขวคำและแบบสี ในบางกรณีมีประชาชนทั่วไปซึ่งอยู่ในต่างจังหวัดและไม่สามารถเดินทางมายังห้องสมุดมิวเซียมสยามด้วยตนเองได้ จะเข้าไปสืบค้นฐานข้อมูลหนังสือบนเว็บไซต์ห้องสมุดของมิวเซียมสยาม แล้วจดบันทึกรายละเอียดของรายการหนังสือเอกสารดังกล่าว แล้วโทรศัพท์มาแจ้งความจำนงต่อเจ้าหน้าที่ของห้องสมุดมิวเซียมสยาม เพื่อให้ถ่ายเอกสารและจัดส่งสำเนาเอกสารดังกล่าวไปยังผู้ขอรับบริการทางไปรษณีย์ โดยจะมีการชำระค่าบริการผ่านระบบโอนเงินทางบัญชีกลางของห้องสมุด ซึ่งเป็นบริการที่ได้รับความพึงพอใจกับประชาชน แต่ไม่บ่อยครั้งมากนัก

ปัญหาเรื่องประชาชนยังไม่รู้จักห้องสมุดของมิวเซียมสยาม

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีประชาชนทั่วไปสนใจเดินทางมาเยี่ยมชมมิวเซียมสยามกันเป็นจำนวนมากและมาร่วมกิจกรรมโครงการที่มิวเซียมสยามริเริ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่พบว่าประชาชนบางส่วนยังไม่รับรู้ว่ามีมิวเซียมสยามมีห้องสมุดหรือห้องคลังความรู้เปิดให้บริการสืบค้นฐานข้อมูลด้านพิพิธภัณฑศึกษา ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมอยู่ ถึงแม้ว่าจะมีเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามที่มีการเชื่อมโยงข้อมูลไปยังเว็บไซต์ของห้องสมุดมิวเซียมสยามแล้วก็ตาม แต่พบว่ายังมียอดผู้เข้าชมเว็บไซต์ดังกล่าวในจำนวนน้อยอยู่ ดังนั้น มิวเซียมสยามจึงพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการให้ห้องสมุดหรือห้องคลังความรู้ของมิวเซียมสยามเป็นสถานที่จัดงานหรือจัดกิจกรรมหลายอย่างที่มิวเซียมสยามได้ริเริ่มขึ้น เพื่อให้ผู้มาเข้าร่วมกิจกรรมโครงการได้รับทราบว่าที่พิพิธภัณฑแห่งนี้มีห้องสมุดที่มีหนังสือและเอกสารสำหรับสืบค้นฐานข้อมูลทางวิชาการที่น่าสนใจ ซึ่งในอนาคตคาดว่าหากมีการพัฒนาเว็บไซต์ของมิวเซียมสยามและเว็บไซต์ของห้องสมุดให้มีความทันสมัยและสามารถเชื่อมโยงข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ได้มากยิ่งขึ้น ย่อมทำให้ห้องสมุดแห่งนี้กลายเป็นที่รู้จักและเป็นแหล่งฐานข้อมูลด้านพิพิธภัณฑศึกษาที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย

ห้องคลังโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการของมิวเซียมสยาม

ภาพที่ 4-31 ห้องคลังโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการของมิวเซียมสยาม

มิวเซียมสยามได้จัดสร้างห้องคลังโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการและจัดเก็บโบราณวัตถุอย่างเป็นระบบและเพื่ออนุรักษ์ซ่อมแซมโบราณวัตถุที่ชำรุดเสื่อมสภาพ ทั้งยังมุ่งหวังให้ห้องคลังโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการของสถาบันเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์โบราณวัตถุ การอนุรักษ์เชิงป้องกันอย่างถูกวิธีตามหลักสากล โดยมีอุปกรณ์ทันสมัย มีห้องปฏิบัติการที่เป็นระบบ เป็นที่ยอมรับของพิพิธภัณฑ์และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลงานที่ผ่านมา ได้แก่ เข้าไปสำรวจพิพิธภัณฑ์ที่ได้รับความเสียหายจากอุทกภัย ช่วยเหลือพิพิธภัณฑ์วัด ไผ่ อำเภอนาทอง จังหวัดลพบุรี ในการให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์โบราณวัตถุ ช่วยจัดทำทะเบียนโบราณวัตถุของทางวัด วางแผนบริหารจัดการวัตถุจัดแสดงให้กับมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ดำเนินการอนุรักษ์โบราณวัตถุให้กับวัดหงส์รัตนาราม กรุงเทพมหานคร จัดพิมพ์หนังสือด้านการอนุรักษ์โบราณวัตถุจำนวน 1 เล่ม และพัฒนาความร่วมมือด้านการอนุรักษ์โบราณวัตถุผ่านงานวิจัยเกี่ยวกับเซรามิก (หนังสือพิมพ์บางกอกทูเดย์, 6-9 สิงหาคม 2553)

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติได้ก่อตั้งห้องคลังโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการเพื่อจัดเก็บวัตถุพิพิธภัณฑ์อย่างเป็นระบบ และเพื่ออนุรักษ์ซ่อมแซมวัตถุพิพิธภัณฑ์ที่เกิดการชำรุดเสื่อมสภาพ สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านวัตถุพิพิธภัณฑ์ เช่น การอนุรักษ์ การจัดทำทะเบียน วิธีการจัดเก็บรักษาวัตถุพิพิธภัณฑ์ในคลัง การจัดแสดง การควบคุมสภาพแวดล้อม การเลือกใช้วัสดุ และการออกแบบอาคาร ทั้งยังมุ่งหวังให้งานโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการของพิพิธภัณฑ์ได้รับการพัฒนาด้านการอนุรักษ์วัตถุพิพิธภัณฑ์ และการอนุรักษ์เชิงป้องกันอย่างถูกวิธีตามหลักสากล

ด้วยอุปกรณ์อันทันสมัย ห้องปฏิบัติการที่เป็นระบบซึ่งสามารถให้บริการด้านการอนุรักษ์วัตถุพิพิธภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการด้านงานอนุรักษ์ภายในมิวเซียมสยาม รวมถึงให้บริการพิพิธภัณฑ์เครือข่าย เช่น การจัดทำทะเบียน การปรับปรุงการจัดแสดง การปรับปรุงการจัดเก็บ จัดทำองค์ความรู้ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวัตถุพิพิธภัณฑ์ เป็นศูนย์ข้อมูลด้านวัสดุที่ใช้ในการอนุรักษ์

ทั้งนี้ห้องคลังโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการได้มุ่งสู่การพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์เพื่อพัฒนาทักษะและเพิ่มพูนศักยภาพของบุคลากรมิวเซียมสยามและพิพิธภัณฑ์เครือข่าย ให้สามารถดำเนินการอนุรักษ์วัตถุพิพิธภัณฑ์ได้อย่างถูกต้องตามมาตรฐานสากล ด้วยกระบวนการฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์วัตถุพิพิธภัณฑ์และการฝึกอบรมกับหน่วยงานอนุรักษ์วัตถุพิพิธภัณฑ์ที่มีการจัดหลักสูตรการอนุรักษ์เฉพาะทาง นอกจากนี้ได้รับความรู้และพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่แล้วยังสนับสนุนการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอนุรักษ์วัตถุพิพิธภัณฑ์ให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ด้านการอนุรักษ์วัตถุพิพิธภัณฑ์ที่ถูกต้องเหมาะสม โดยสามารถส่งต่อข้อมูลความรู้นำไปประยุกต์กับพิพิธภัณฑ์เครือข่ายแห่งอื่นได้

ทั้งนี้ห้องคลังโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการเป็นอยู่ในฝ่ายเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ ซึ่งเป็นหนึ่งในเจ็ดฝ่ายย่อยทั้งหมดตาม โครงสร้างการบริหารจัดการของมิวเซียมสยาม ประกอบด้วย ฝ่ายวิชาการ สำนักงานผู้อำนวยการ ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายสื่อสารและการตลาด ฝ่ายเทคโนโลยีและบริหารพื้นที่ ฝ่ายมิวเซียมสยาม และฝ่ายเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ โดยในอดีตมีนายศุภกร ปุญญฤทธิ์ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ แต่ในปัจจุบันผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ได้รักษาการตำแหน่งดังกล่าวแทน สำหรับโครงสร้างของฝ่ายเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ มีบุคลากรทั้งหมด 3 อัตรา ได้แก่ นางสาวศิรดา เทียรเดช นักจัดการความรู้อาวุโสหรือผู้จัดการห้องคลังโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการ นางสาววรรณวิษา วรวาท นักจัดการความรู้ นายคุณาพจน์ แก้วกิ่ง ผู้ช่วยปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังมีอาจารย์จิราภรณ์ อรัณยะนาค เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านงานอนุรักษ์ ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำด้านการวางแผนการบริหารจัดการห้องคลังฯ ได้แก่ การจัดเก็บ การทำทะเบียน การอนุรักษ์วัตถุจัดแสดง เป็นต้น ให้คำปรึกษาแนะนำงานด้านการอนุรักษ์แก่มิวเซียมสยามและพิพิธภัณฑ์เครือข่าย ศึกษาวิจัย รวบรวม และจัดทำองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ ทั้งยังส่งเสริมสนับสนุนงานสร้างและขยายภาคีความร่วมมือการดำเนินงานกับมิวเซียมสยามในอนาคต

สำหรับห้องคลังโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการตั้งอยู่บริเวณชั้น 1 ภายในอาคารสำนักงานของมิวเซียมสยาม แบ่งพื้นที่ภายในห้องคลังโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการเป็นพื้นที่ส่วนหน้า ส่วนกลาง และส่วนหลัง สำหรับพื้นที่ส่วนหน้า ขนาดพื้นที่ 8.58 x 8.73 เมตร สำหรับใช้

เป็นห้องจัดแสดงวัตถุและส่วนสำนักงาน ภายในห้องมีการจัดแสดงคอลเลกชัน โบราณวัตถุ ได้แก่ เศษภาชนะดินเผาที่ขุดพบบริเวณกระทรวงพาณิชย์เดิม เป็นต้น ขณะที่พื้นที่ส่วนกลาง ขนาดพื้นที่ 5.58 x 8.73 เมตร สำหรับใช้เป็นห้องปฏิบัติการอนุรักษ์วัตถุและจัดเก็บวัตถุที่ใช้ในงานอนุรักษ์ ด้านพื้นที่ส่วนหลังแบ่งพื้นที่ออกเป็นสามห้อง ห้องแรกขนาดพื้นที่ 4.63 x 4.80 เมตร ห้องต่อมา ขนาดพื้นที่ 4.63 x 3.83 เมตร และห้องสุดท้ายขนาดพื้นที่ 8.73 x 4.50 เมตร สำหรับใช้เป็นห้อง คลังโบราณวัตถุแบบคลังระบบปิด ซึ่งทำการเปิดปิดห้องด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเป็นการรักษา ความปลอดภัยของวัตถุจัดแสดง ทั้งยังมีการควบคุมอุณหภูมิห้องในการจัดเก็บวัตถุจัดแสดงด้วย ทั้งนี้งานป้องกันมรดกและวัตถุทางวัฒนธรรมทั้งหมดเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจคุณค่ากับปัจจัย สำคัญของการทำให้วัตถุต่าง ๆ เสื่อมสลาย อันมีหลายเหตุปัจจัยบังคับ เช่น แสงสว่าง ความชื้น มลพิษ สัตว์แมลง และการหยิบจับ ซึ่งล้วนแล้วแต่เร่งให้วัตถุเกิดการชำรุดเสียหายในพิพิกณฑ์ การควบคุมที่เหมาะสมและการหมุนเวียนวัตถุจัดแสดงตลอดจนการจัดเก็บในห้องคลังเป็น ตัวแปรเสริมที่สำคัญ (วิไลวรรณ อยู่ทองจ้อย, 2553, หน้า 62-25)

นิทรรศการประวัติศาสตร์เชิงพื้นที่ภายในสถานีรถไฟใต้ดินสนามไชย

สำหรับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นสอดรับกับการมาของรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงิน ที่กำลังก่อสร้างสถานีรถไฟฟ้านามไชยซึ่งเป็นสถานีรถไฟฟ้าเพียงสถานีเดียวบน เกาะรัตนโกสินทร์ จะทำให้พื้นที่ด้านหน้าของมิวเซียมสยามกลายเป็นประตูของการเดินทาง เทียวชมพื้นที่ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของเกาะรัตนโกสินทร์เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดโพธิ์ หรือแม้กระทั่งวัดอรุณราชวรารามที่อยู่อีกฟากหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา เพราะในปัจจุบัน กำลังมีการปรับปรุงส่วนเชื่อมโยงตัวสถานีเพื่อเข้าสู่มิวเซียมสยามรวมถึงการจัดทำนิทรรศการ สะท้อนประวัติศาสตร์เชิงพื้นที่ที่อยู่ในตัวของสถานีสนามไชยซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จาก การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย จึงเป็นอีกมิติใหม่ในเชิงพื้นที่เนื่องจากปัจจุบันพื้นที่ โดยรอบมิวเซียมสยามได้ถูกพัฒนาให้เป็นพื้นที่เปิดใหม่ทางด้านวัฒนธรรมจะสังเกตเห็นได้ว่า ตั้งแต่ท่าพระจันทร์ ท่ามหาสาร มาจนถึงตลาดยอดพิมาน ได้มีการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับพื้นที่ ทางประวัติศาสตร์ของชุมชนในอนาคต ซึ่งจะเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่สำคัญของประเทศ สำหรับ นิทรรศการต่อไปมีแนวคิดต่อยอดเชื่อมโยงพื้นที่ของมิวเซียมสยามออกไปสู่แม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อพัฒนาให้เป็นลานกิจกรรมและลานวัฒนธรรมที่สอดรับกับโครงการพัฒนาเกาะรัตนโกสินทร์ มิวเซียมสยามจะกลายเป็นเกตเวย์รองรับรถไฟฟ้าที่กำลังจะมาถึงในอนาคต ซึ่งปี พ.ศ. 2558 ได้จัด นิทรรศการหมุนเวียนทำเรื่องเกี่ยวกับชุมชนใกล้เคียง คือทำเตียนเพื่อบอกเล่าความเป็นมาเรื่อง วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป (ชองทิพย์ เสริมสวัสดิ์ศรี, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2559)

สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

1. ห้องสมุดของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีห้องสมุดให้บริการประชาชน เพื่อประโยชน์ในการสืบค้นหนังสือ เอกสาร และ สื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งส่วนใหญ่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี โบราณวัตถุ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา และชาติพันธุ์ศึกษา รวมทั้งงานด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษาร่วมด้วย ซึ่ง ชะเอียน บุญช่วย พนักงานพิพิธภัณฑ์ชำนาญการ ฝ่ายวิชาการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้ให้ข้อมูลว่าห้องสมุดในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ก่อตั้งเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่เดิมเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลและองค์ความรู้สำหรับนักวิชาการใช้ในการสืบค้นเพียงอย่างเดียวเท่านั้น บุคลากรในส่วนงานอื่นที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องก็ไม่สามารถเข้ามาอ่านหนังสือหรือยืมหนังสือกลับไปที่บ้านได้ ต่อมาในยุคสมัยที่อาจารย์จิรา จงกล เป็นผู้อำนวยการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้เกิดแนวคิดให้มีการปรับปรุงพัฒนาห้องสมุดภายในพิพิธภัณฑ์ใหม่ หลังจากมีกลุ่มอาสาสมัครชาวต่างประเทศเข้ามาทำงานภายในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งปัญหาหลักคือหนังสือยังไม่ได้มีการจัดหมวดหมู่ไว้อย่างเป็นระบบตามหลักการจัดหมวดหมู่หนังสือแบบสากล ดังนั้น อาจารย์จิรา จึงมอบหมายให้ ชะเอียน บุญช่วย ซึ่งเวลานั้นรับผิดชอบงานฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์จัดจำแนกประเภทของหนังสือ ได้ทำเรื่องขออนุญาตปิดทำการห้องสมุดเป็นเวลายาวนานกว่า 3 เดือน เพื่อจัดสาระบบตามหลักบรรณารักษ์สากลเองทั้งหมด จนในที่สุดห้องสมุดได้เปิดบริการให้บุคลากรในส่วนงานอื่นและประชาชนทั่วไปสามารถเข้าใช้บริการภายในห้องสมุดได้ในปี พ.ศ. 2547 แต่ยังไม่สามารถยืมหนังสือกลับไปอ่านที่บ้านได้ และไม่มีบริการถ่ายเอกสารหรือสำเนาเอกสารแต่อย่างใด เนื่องจากไม่คุ้มค่ากับการจ้างถ่ายเอกสาร แต่อนุญาตให้ใช้กล้องจากโทรศัพท์มือถือถ่ายภาพเอกสารไปถอดความจากข้อมูลในหนังสือได้ (นิตยสารสกุลไทย, 12 เมษายน 2551)

ทั้งนี้ภายในห้องสมุดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือโซนหนังสือภาษาไทยที่มีบรรณารักษ์ของทางพิพิธภัณฑ์คอยดูแล และโซนหนังสือภาษาอังกฤษที่มีบุคลากรของอาสาสมัครชาวต่างชาติคอยดูแล แต่จะมีกำหนดการเปิดบริการแตกต่างกัน คือ โซนหนังสือภาษาไทยจะเปิดให้บริการตรงกับเวลาเปิดทำการปกติของพิพิธภัณฑ์ ขณะที่โซนหนังสือภาษาอังกฤษจะเปิดทำการทุกวันพุธและพฤหัสบดีเท่านั้น ทั้งนี้ หนังสือส่วนใหญ่ที่อยู่ในห้องสมุดของพิพิธภัณฑ์ได้มาจากหน่วยงานหรือองค์กรด้านศิลปวัฒนธรรมจัดส่งมาให้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเรียนรู้และได้เก็บรวบรวมไว้จากอดีตจนถึงปัจจุบันมีจำนวนมากกว่า 6,000 เล่ม ส่วนใหญ่เป็นหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรมและพิพิธภัณฑ์ศึกษา ขณะที่โซนหนังสือต่างประเทศของกลุ่มอาสาสมัครนำชมพิพิธภัณฑ์ก็ไม่เปิด

ให้บุคคลภายนอกยืมหนังสือได้เช่นกัน ยกเว้นผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มอาสาสมัครเท่านั้นที่สามารถใช้บริการยืมคืนหนังสือได้ อย่างไรก็ตาม นอกจากปัญหาการยืมคืนหนังสือแล้ว ห้องสมุดแห่งนี้ยังมีข้อจำกัดเรื่องระบบสืบค้นฐานข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตอีกด้วย เนื่องจากไม่ได้มีการซื้อระบบสืบค้นอย่างเป็นทางการเป็นกิจลักษณะ เพียงแต่ใช้โปรแกรมสำหรับการจัดหมวดหมู่ตามเลขทะเบียนและเนื้อหาของหนังสือเท่านั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 1-12)

โดยที่ผ่านมาห้องสมุดเคยประสบปัญหาการบริหารจัดการหมวดหมู่หนังสือในฐานข้อมูลเกิดความขัดข้อง จนรายชื่อหนังสือและเลขทะเบียนสลับปรับเปลี่ยนไปมาจนต้องใช้ระยะเวลายาวนานกว่าจะสามารถกู้ระบบดังกล่าวกลับคืนมาได้ ทำให้ภัณฑารักษ์กำหนดมาตรการไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกใช้ฐานข้อมูลดังกล่าวเพื่อการสืบค้นหรือหาข้อมูลใดทั้งสิ้น เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับฐานข้อมูลที่ต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ นอกจากนี้บุคลากรที่รับผิดชอบงานในห้องสมุดของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังมีจำนวนน้อยมากและขาดความรู้ด้านบรรณารักษศาสตร์โดยตรง ต้องอาศัยการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองแล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับงานห้องสมุดในปัจจุบัน ทั้งยังประสบปัญหาหนังสือเก่าหายากบางเล่มถูกแมลงกัดทำลายและมีฝุ่นละอองเกาะซึ่งทำให้หนังสือเสื่อมสภาพและชำรุดเสียหายได้โดยง่าย ดังนั้นทางพิพิธภัณฑฯ จึงแก้ไขปัญหาด้วยการให้ฝ่ายวิทยาศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์มาฉีดพ่นน้ำยาบริเวณหนังสือเพื่อป้องกันแมลงกัดทำลาย เหนือสิ่งอื่นใด พื้นที่สำหรับจัดวางหนังสือของห้องสมุดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ไม่สามารถรองรับจำนวนหนังสือมากไปกว่านี้ได้แล้ว เนื่องจากพื้นที่ค่อนข้างมีความคับแคบ หากต้องการเพิ่มเติมจำนวนหนังสือให้มากขึ้น จำเป็นต้องมีการปรับพื้นที่ด้วยการขยายให้มีความกว้างขวางมากขึ้น เพื่อประโยชน์ในการรองรับจำนวนหนังสือและจำนวนผู้เข้าชมที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคตได้ ดังนั้น สิ่งที่ควรส่งเสริมพัฒนาห้องสมุดให้เป็นสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ที่ดีของห้องสมุด ย่อมได้แก่ พัฒนาวิทยาการหรือเทคโนโลยีเพื่อการอนุรักษ์หนังสือได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากหนังสือส่วนใหญ่เป็นหนังสือเก่าหายากและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ หากไม่สามารถสงวนรักษาไว้ได้ จะทำให้มรดกทางภูมิปัญญาของชาติสูญหายไป ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมความเป็นพิพิธภัณฑฯ เฉพาะด้าน จึงควรอนุรักษ์สงวนรักษาทรัพยากรความรู้เหล่านี้ให้เป็นคลังปัญญาสำคัญที่ประชาชนสามารถมาสืบค้นได้จากห้องสมุดของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร (หนังสือพิมพ์ข่าวสด, 16 ตุลาคม 2558)

2. ห้องคลังโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร พชรินทร์ สุขประมุขภัณฑารักษ์ชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มทะเบียนโบราณวัตถุศิลปวัตถุ สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติระบุว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเป็นสถานที่จัดเก็บแสดง

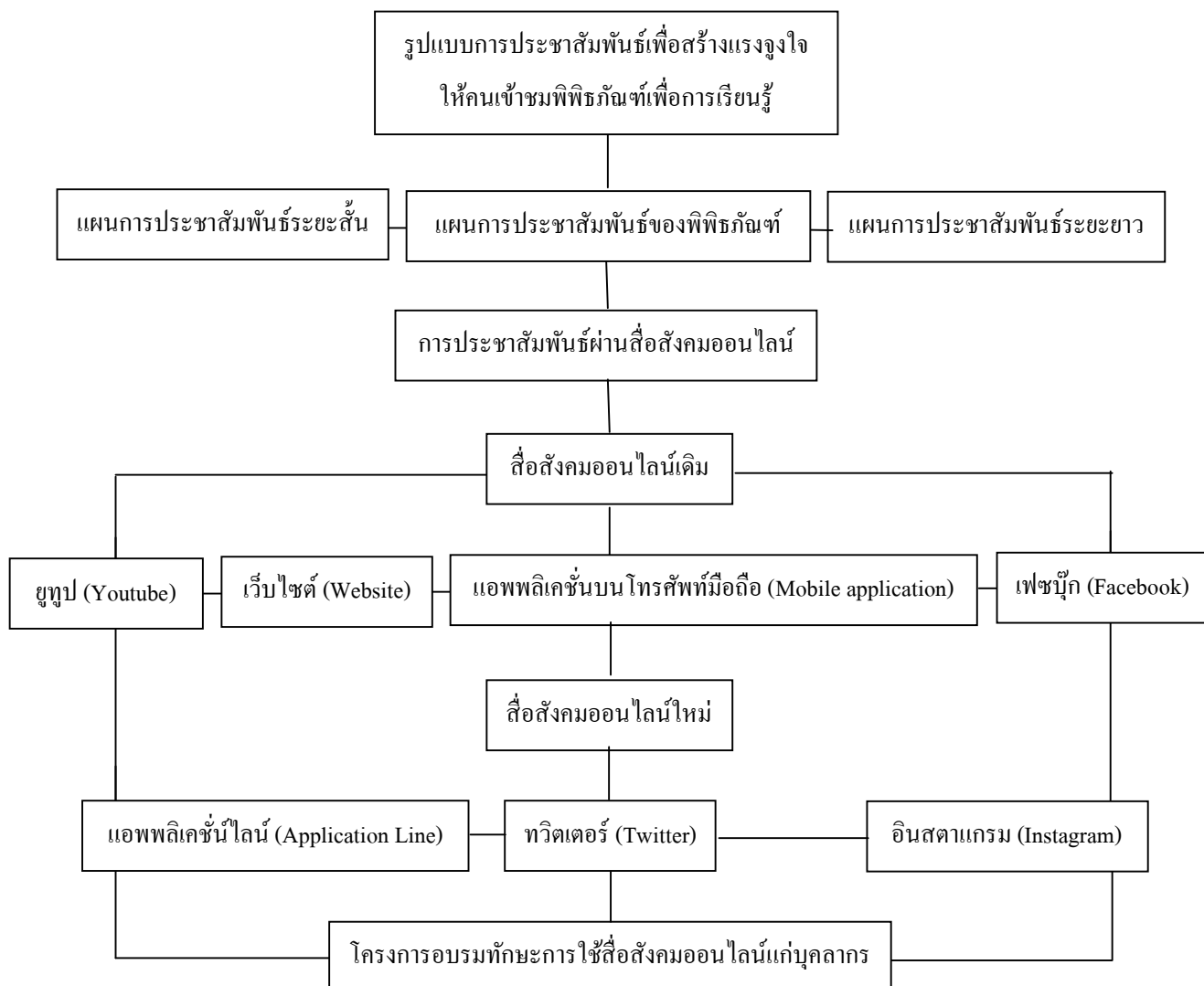
โบราณสถาน โบราณวัตถุ ซึ่งมีคลังพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ คลังกลาง เป็นศูนย์กลางเก็บรวบรวม โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ที่ไม่ได้จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติต่างมาสงวนรักษา จัดเก็บ โดยยึดหลักการจำแนกตามประเภทของวัตถุ และแสดงไว้ในลักษณะคลังเปิด (Visible storage) สามารถให้บริการความรู้และเชื่อมโยงเครือข่ายได้ ซึ่งวัตถุที่จัดเก็บในคลังกลางได้มาจากการสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดี การรับมอบจากหน่วยงานราชการและเอกชน และสิ่งเทียม โบราณวัตถุและสิ่งเทียมศิลปวัตถุ อยัดและยึด ในคดีลักลอบค้าและลักลอบนำเข้าหรือส่งออก สำหรับการจัดองค์ความรู้ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมีหน้าที่การรับวัตถุ การศึกษาจำแนก ประเภท การบันทึกข้อมูลวัตถุ การจัดทำทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑสถาน การสงวนรักษา การจัดเก็บวัตถุ ในคลังที่แบ่งตามประเภท การดูแลรักษาความปลอดภัย และการให้บริการ แบ่งได้ 3 ประเภท ประเภทแรก การศึกษาค้นคว้าทั่วไป เช่น ใช้บริการสืบค้นข้อมูลจากเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยมีเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาในการค้นคว้า ประเภทต่อมาคือ การศึกษาค้นคว้าเฉพาะเรื่อง เช่น ขอศึกษารายละเอียด โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ที่ต้องการได้ โดยแจ้งความประสงค์และขออนุญาตต่อเจ้าหน้าที่ ในห้องให้บริการที่จัดไว้โดยเฉพาะ และให้คำปรึกษาในด้านวิชาการที่เกี่ยวข้อง และประเภท สุดท้าย ให้ยืม โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุชั่วคราวเพื่อนำไปจัดแสดง (พัชรินทร์ สุขประมุข, สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2558)

สำหรับแนวทางที่เหมาะสมของรูปแบบคลังโบราณวัตถุทางโบราณคดีเพื่อการเรียนรู้ และการอนุรักษ์ สำหรับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นแนวทางปฏิบัติที่อยู่บนพื้นฐานของการจัดการคลัง พิพิธภัณฑสถานพร้อมคำนึงถึงนโยบายและความต้องการของผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้คลังโบราณวัตถุเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เกิดประโยชน์ต่อตัวพิพิธภัณฑสถาน และผู้ที่ต้องการศึกษาเรียนรู้ ได้อย่างแท้จริง โดยแนวทางการจัดการคลังโบราณวัตถุทางโบราณคดีเพื่อการเรียนรู้และการอนุรักษ์สามารถแบ่งพื้นที่สำหรับการดำเนินงานได้เป็น 3 ส่วน คือ ส่วนการเรียนรู้ ส่วนอนุรักษ์ และส่วนคลังโบราณวัตถุ (กรมศิลปากร, 2536, หน้า 86-91)

จากการตอบโจทยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม และวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาอุปสรรคปัญหาในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และสถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม จากการสืบค้นข้อมูลผ่านหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล ผ่านการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้ทราบข้อมูลว่าทั้งสองพิพิธภัณฑสถานมีแนวทางในการสร้างแรงจูงใจให้คน

เข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ผ่าน 4 ปัจจัยหลักอย่างไร อันประกอบด้วย เนื้อหาและส่วนจัดแสดง กิจกรรม โครงการ การประชาสัมพันธ์ และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ เกิดสัมฤทธิ์ผลหรือเกิดอุปสรรคปัญหาอย่างไรบ้าง และแต่ละพิพิธภัณฑ์มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร จนสามารถนำไปพัฒนารูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเพื่อการเรียนรู้ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น เพื่อตอบโจทย์วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เนื่องจากพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ยังประสบปัญหาเรื่องสถิติจำนวนผู้เข้าชมและวิธีการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ที่ยังไม่มีความทันสมัยและสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชนทั่วไปได้มากเท่าที่ควร

หลังจากผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้เรียบร้อยแล้ว จะนำแผนภาพและข้อมูลทั้งหมดมาให้ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ช่วยแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเพื่อปรับปรุงพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์ ประกอบด้วย ผู้บริหารและบุคลากรของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยามจำนวน 10 คน จากจำนวนบุคลากรภายในองค์กรทั้งหมด 70 คน ผู้บริหารและบุคลากรของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครจำนวน 10 คน จากจำนวนบุคลากรภายในองค์กรทั้งหมด 87 คน ต่อมาคือ นักวิชาการและอาจารย์ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษาและการบริหารจัดการศิลปะและวัฒนธรรมจำนวน 7 คน ด้วยวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง พิจารณาจากความรู้ความสามารถด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษาอันเป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการและสังคม ขณะที่กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยามจำนวน 400 คน คำนวณจากสูตรของทาโรยามานะ โดยหาค่าเฉลี่ยจากสถิติผู้เข้าชมมิวเซียมสยามตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 อันเป็นปีที่เริ่มเปิดทำการจนถึงปัจจุบันดังสามารถจำแนกพิจารณาได้ตามลำดับต่อไปนี้

ภาพที่ 4-32 รูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้

รูปแบบการสร้างแรงจูงใจด้านการประชาสัมพันธ์ให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้

จากข้อมูลในบทที่ 4 ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์
บุคลากรด้านงานประชาสัมพันธ์ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการค้นคว้าจากเอกสาร หลักฐาน
และงานวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องของทั้งมิวเซียมสยาม และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ทำให้
ได้เข้าใจโครงสร้างงานประชาสัมพันธ์ ระบบบริหารจัดการงานประชาสัมพันธ์ รวมทั้งอุปสรรค
ปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่ง เมื่อสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดทำให้ผู้วิจัย
สามารถประมวลข้อเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานประชาสัมพันธ์สำหรับสร้างแรงจูงใจ

ให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครได้เป็น 2 ประเด็นหลัก คือ มีการพัฒนาระบบประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ให้ครบถ้วน และพัฒนาศักยภาพบุคลากรดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ให้สามารถใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับประเด็นแรก “การพัฒนาระบบประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ให้ครบถ้วน” จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์มาช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในการดำเนินกิจกรรม โครงการของพิพิธภัณฑ์บางส่วนแต่ยังไม่ครบถ้วน ประกอบด้วย เว็บไซต์ แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ เฟซบุ๊ก และยูทูป แต่ยังคงแอปพลิเคชันไลน์ ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม ซึ่งปัจจุบันพบว่า สื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลอย่างมากต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑ์ได้อย่างทั่วถึง สะดวกรวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากกว่าการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อกระแสหลักได้หลายเท่าตัว ดังจะเห็นได้จากข้อมูลการวิจัยของ ภาวูธ พงษ์วิทย์ภานู จาก โซเชียลอิงค์ (Zocial inc) ที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสถิติและพฤติกรรมการใช้งานโซเชียลเน็ตเวิร์คของไทยพบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของคนไทยใช้เฟซบุ๊กมากเป็นอันดับที่ 1 ถึงร้อยละ 35 อันดับที่ 2 ใช้งานผสมผสานกันทั้งเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ และอินสตาแกรมถึงร้อยละ 33 ขณะที่อันดับ 3 ใช้เฟซบุ๊กร่วมกับอินสตาแกรม ร้อยละ 21 เฉพาะอินสตาแกรมอย่างเดียวมีคนไทยจำนวนมากถึง 1.7 ล้านราย ขยายตัว ร้อยละ 13 และใช้ทวิตเตอร์จำนวน 4.5 ล้านราย จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะใช้เฟซบุ๊กเป็นสื่อสังคมออนไลน์หลักในการประชาสัมพันธ์เพียงอย่างเดียวไม่ได้ แต่ต้องมีการประชาสัมพันธ์ควบคู่ไปกับสื่อสังคมออนไลน์แบบอื่น ๆ เพื่อสามารถตอบสนองต่อความต้องการและพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ให้ได้

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลยังระบุเพิ่มเติมว่า ประเทศไทยใช้งานเฟซบุ๊กมากเป็นอันดับ 9 ของโลก เท่ากับประเทศเยอรมนี โดยมีจำนวนผู้ใช้มากถึง 28 ล้านราย ขยายตัวขึ้นร้อยละ 53 คิดเป็นร้อยละ 42 ของประชากรทั้งประเทศ ส่วนอันดับ 1 ยังเป็นประเทศสหรัฐอเมริกา อยู่ที่ 180 ล้านราย หากจะไปที่ประเทศกลุ่มอาเซียน ปรากฏว่า ไทยมีผู้ใช้มากเป็นอันดับ 3 ของอาเซียน รองจากอันดับที่ 1 อินโดนีเซีย และอันดับที่ 2 ฟิลิปปินส์ โดยรวมแล้วผู้ใช้เฟซบุ๊กในประเทศกลุ่มอาเซียนมีประมาณ 170,740,000 ราย หากจะเป็นรายจังหวัดพบว่ากรุงเทพมหานครมีอัตราการใช้งานเฟซบุ๊กสูงสุดถึง 15.4 ล้านคน คิดเป็น ร้อยละ 55 ของประชากรผู้ใช้เฟซบุ๊กทั้งประเทศไทย จากสถิตินี้ชี้ให้เห็นว่าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

ยังต้องให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในการดำเนินกิจกรรมโครงการของ พิพิธภัณฑ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์มากยิ่งขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับสถิติของคนไทยที่ใช้งานเฟซบุ๊ก ระหว่างปี ค.ศ. 2013 กับปี ค.ศ. 2014 จะเห็นว่าในปี ค.ศ. 2013 ผู้ชายใช้งานเฟซบุ๊ก ร้อยละ 49.18 ส่วนผู้หญิงใช้งานเฟซบุ๊ก ร้อยละ 50.82 ขณะที่ปี ค.ศ. 2014 ผู้ชายใช้งานเฟซบุ๊กน้อยลง ผู้หญิงใช้มากขึ้นประมาณ ร้อยละ 51 ทั้งนี้ตัวเลขเฟซบุ๊กแอคทีฟยูสเซอร์ของคนไทย มีแอคทีฟอยู่ที่ ร้อยละ 85.63 ส่วนอินแอคทีฟอยู่ที่ร้อยละ 14.37 ดังนั้นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรคำนึงถึงสถานะทางสังคมทั้งในเรื่องอายุ เพศ สาขาอาชีพ ระดับการศึกษา ศาสนา และเชื้อชาติ ของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีความต้องการรับข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวของพิพิธภัณฑ์ที่มีความแตกต่างกัน

สำหรับการโพสต์เฟซบุ๊กคนไทยส่วนใหญ่นิยมโพสต์ด้วยรูปภาพถึงร้อยละ 57 เช็किन ร้อยละ 33 โพสต์พร้อมลิงค์ ร้อยละ 21 วิดีโอ ร้อยละ 3 และ โพสต์สถานะอยู่ที่ ร้อยละ 2 ช่วงเวลาที่คนนิยมทำกิจกรรมบนเฟซบุ๊กมากที่สุดทั้งการโพสต์ กดถูกใจ และการแบ่งปันแลกเปลี่ยน คือ เวลา 14.00 น. รองลงมาคือช่วง 17.00 น. และ 10.00 น. ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าเวลาช่วงบ่ายเป็น ช่วงเวลาหลังพักรับประทานอาหารเที่ยง ผู้คนย่อมมีกิจกรรมให้ทำและต้องการแสดงความคิดเห็น ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในช่วงเวลาดังกล่าว ขณะที่เวลาเย็นเป็นช่วงเวลาหลังปิดทำการของสถานที่ราชการและสำนักงานต่าง ๆ จึงทำให้มีเวลาในการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งนี้ จากการที่คนไทย โพสต์บนเฟซบุ๊กพบว่า โพสต์เป็นสาธารณะมากขึ้นถึงร้อยละ 7.38 ขณะที่พฤติกรรมการแชร์ข้อมูล ผ่านเฟซบุ๊กนั้นคนไทยแชร์ผ่านอินสตาแกรมมากเป็นอันดับ 1 ส่วนอันดับ 2 คือยูทูป และอันดับ 3 คือทวิตเตอร์ โดยผู้ชายจะแชร์จากทวิตเตอร์และยูทูปขึ้นเฟซเฟซบุ๊กมากกว่าผู้หญิง และผู้หญิงมักจะ แชร์ภาพอินสตาแกรมไปยังเฟซบุ๊กมากกว่าผู้ชาย ขณะที่ความนิยมในอินสตาแกรมของ ประเทศไทยถือว่าสูงมากแม้อาจไม่เทียบเท่ากับเฟซบุ๊กจากสถิติการรวบรวมข้อมูลจากการใช้งาน ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยตลอดปี พ.ศ. 2556 ระบุว่าอัตราการเติบโตของจำนวนผู้ใช้งานในไทย เติบโตขึ้นถึงร้อยละ 546.52 จากเดิม 240,000 บัญชี เป็นจำนวน 1,551,649 บัญชี จากจำนวน ผู้ใช้งานทั้งหมดมีจำนวน Active user อยู่ที่ 47.94 เปอร์เซ็นต์ โดยคิดเป็น 743,860 ยูสเซอร์ และ Inactive user อยู่ที่ 52.06 เปอร์เซ็นต์ คิดเป็น 807,789 ยูสเซอร์ นับจากการมีส่วนร่วมหรือกิจกรรม ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในอินสตาแกรม 3 เดือนย้อนหลัง โดยคำนวณมาจากยูสเซอร์ที่อยู่ในระบบ Zocial Rank โดยปี ค.ศ. 2013 จำนวนการโพสต์รูปภาพ รวมถึงคลิปวิดีโอมีจำนวนทั้งสิ้น 36,443,398 ครั้ง เป็นรูปภาพ 96.24 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเท่ากับ 35,073,126 รูป ประเภทการใช้งานถูกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มบุคคลที่มีชื่อเสียงทางสังคมคิดเป็นร้อยละ 0.26 มีจำนวนผู้ติดตามเฉลี่ยอยู่ที่ 172,013 คน และช่วงเวลาโพสต์ที่มีค่าปฏิสัมพันธ์สูงสุดคือ เวลา 21.00 น. ต่อมาคือกลุ่มธุรกิจและ

องค์กรเพื่อการแสวงหาผลกำไร คิดเป็นร้อยละ 10.48 มีจำนวนผู้ติดตามเฉลี่ยอยู่ที่ 5,636 คน และช่วงเวลาโพสต์ที่มีค่าปฏิสัมพันธ์สูงสุดคือ เวลา 18.00 น. ผู้ใช้งานที่เป็นบุคคลทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 89.26 มีจำนวนผู้ติดตามเฉลี่ยอยู่ที่ 261 คน และช่วงเวลาโพสต์ที่มีค่าปฏิสัมพันธ์สูงสุดคือ เวลา 11.00 น.

ช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2012-2013 คนไทยใช้งานอินสตาแกรมเดบโตมากถึงร้อยละ 546 นับว่าเป็นโซเชียลมีเดียที่เติบโตสูงที่สุดเมื่อเทียบกับสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ โดยในปี ค.ศ.2013 ที่ผ่านมามีคนไทยโพสต์ภาพขึ้นอินสตาแกรมมากถึง 36,443,398 ภาพ โดยเป็นวิดีโอมากถึง 1,370,272 วิดีโอ ที่เหลือเป็นรูปภาพกว่าร้อยละ 96.24 ซึ่งช่วงเวลาที่คนทั่วไปอัปโหลดขึ้นอินสตาแกรมมากที่สุด คือ 23.00 น. ช่วงเวลาที่เหล่าศิลปินดารารูปภาพขึ้นอินสตาแกรมมากที่สุดคือ เวลา 21.00 น. และกลุ่มที่มีผู้ติดตามจำนวนมากส่วนใหญ่อัปโหลดช่วงเวลาประมาณ 6.00 น. สำหรับทวีตเตอร์ ประเทศไทยใช้ทวีตเตอร์มากเป็นอันดับ 17 ของโลก คิดเป็นจำนวน 4.5 ล้านราย แต่คนไทยเกินกว่าร้อยละ 61 ลงทะเบียนสมัครแต่ไม่ได้ใช้งานทวีตเตอร์ โดยช่วงเวลาที่คนไทยทวีตมากที่สุด คือช่วงเวลาระหว่าง 21.00-22.00 น. จากสถิติพบว่าคนไทยทวีต 250,000 รายต่อวัน จำนวนที่ทวีตสูงสุด 800,000 คน ต่อวัน ในช่วงเกิดเหตุการณ์สำคัญ ทั้งนี้ ผู้ใช้ทวีตเตอร์ส่วนใหญ่เป็นเด็กวัยรุ่น โดยเด็กชอบทวีตส่วนใหญ่ชอบอ่าน โดยเฉพาะช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ วันหยุดนักขัตฤกษ์ หรือช่วงปิดเทอมจะมีปริมาณทวีตเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ยังพบว่าคนไทยทวีตรูปและ Hashtag เพิ่มมากขึ้น คนไทยทวีตรูปภาพมากขึ้น และการทวีตถึงค์ขยายตัวขึ้นมากถึงร้อยละ 176.46

จากข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับสถิติการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของคนไทยในช่วงต้น สะท้อนให้เห็นว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์สำหรับสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้อย่างแท้จริงและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากจะสามารถเพิ่มจำนวนผู้รับข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้จำนวนผู้เข้าชมเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย (ยุวดี วัชรานุกร, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2558)

ทั้งนี้ผู้ดูแลระบบการประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จำเป็นต้องให้ช่องทางการสื่อสารและประชาสัมพันธ์มีการเชื่อมโยงกันทั้งหมดและครบถ้วนทุกช่องทาง โดยใช้ทรัพยากรทั้งหมดที่มีจากการดำเนินงานโครงการ ส่วนจัดแสดง และข้อมูลที่มีไม่ว่าจะเป็นรูปภาพ วิดีโอภาพเคลื่อนไหว ข้อความ หรือกราฟิกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ยกตัวอย่างเช่น เมื่อมีการโพสต์ข้อความพร้อมรูปภาพประชาสัมพันธ์ลงบนเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จะต้องมีการเชื่อมโยงไปยังอินสตาแกรมแอปพลิเคชันไลน์ เฟซบุ๊ก และสื่อสังคม

ออนไลน์อื่น ๆ ในความควบคุมของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติได้ทั้งหมด เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและเพิ่มจำนวนผู้รับรู้ข้อมูลข่าวสารด้วยเช่นกัน

อีกหนึ่งแนวทางในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร คือ การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กับประชาชน และการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวในการดำเนินงานโครงการของทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และหน่วยงานทั่วไปได้ติดตามและรับทราบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสามารถจูงใจให้กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับการดำเนินงานโครงการที่ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร บางส่วนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารค่อนข้างน้อย เนื่องจากปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังไม่มีสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ครบทุกประเภท เพราะบุคลากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคนจนถึงวัยสูงอายุที่ไม่คุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว ขณะที่บุคลากรสมัยใหม่ซึ่งมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารมีน้อยเมื่อเทียบกับภาระงานที่ต้องแบกรับ ทั้งงานประชาสัมพันธ์ งานนำชม และงานบริการเพื่อการศึกษาอื่น ๆ อีกมากมาย ดังนั้น แนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวคือการริเริ่ม โครงการฝึกอบรมบุคลากรที่มีอยู่ให้เกิดความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารจำพวกสื่อสังคมออนไลน์อย่างเป็นรูปธรรม โดยเนื้อหาสาระในการอบรม นอกจากจะฝึกฝนความสามารถในการใช้เครื่องมือเพื่อการสื่อสารต่าง ๆ แล้ว ยังต้องเสริมสร้างความเข้าใจในการสร้างแรงจูงใจผ่านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้คนหันมาศึกษาเรียนรู้ผ่านการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติควบคู่กันไปด้วย ตัวอย่างเช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์จะต้องใช้ต้นทุนข้อมูลข่าวสารทุกประเภทอย่างครบถ้วน ทั้งสื่อสารสนเทศที่เป็นข้อมูล รูปภาพ วิดีโอ อินโฟกราฟฟิก และแอนิเมชัน เพื่อให้จุดเด่นในการนำเสนอวัตถุจัดแสดงที่เป็นของจริงของโบราณเกิดความไม่น่าเบื่อหน่าย นอกจากนี้ เว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรมีการใช้ภาษาไทยเพื่อการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารควบคู่กับภาษาอังกฤษ เนื่องจากพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ตั้งอยู่บนพื้นที่เขตพระนครซึ่งมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก อีกทั้งเป็นพิพิธภัณฑสถานประจำชาติที่นักท่องเที่ยวและชาวต่างประเทศให้ความสนใจสืบค้นประวัติความเป็นมาและข้อมูลขั้นพื้นฐานผ่านเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานประจำชาติ (กึ่งกาญจนา สุขคนาภิบาล และอุทัยวรรณ จตุพร, 2551, หน้า 24-26)

แนวทางพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ด้วยเฟซบุ๊กของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

พระนคร

เฟซบุ๊กของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ไม่ได้มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านวิดีโอหรือภาพเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องกับการจัดแสดงหรือการดำเนินกิจกรรมโครงการไว้ แต่อย่างไร ทั้งที่ความจริงในการดำเนินกิจกรรมโครงการของทางพิพิธภัณฑ์ทุกครั้งจะมีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์หรือเจ้าหน้าที่โสตทัศนูปกรณ์คอยบันทึกภาพเคลื่อนไหวและวิดีโอไว้ แต่ไม่ได้นำต้นทุนทางข้อมูลดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดผ่านเฟซบุ๊กหรือสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ ได้อย่างคุ้มค่า (อดิเทพ บุตรราช, 2553, หน้า 199) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของพิพิธภัณฑ์เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพมากที่สุดควรต้องมีส่วนประกอบด้านต่าง ๆ เช่น วิธีการนำเสนอข้อมูล โปรแกรมเสริม หรือระบบที่จะมาช่วยเติมเต็มความต้องการของพิพิธภัณฑ์ในการช่วยเพื่อให้สื่อสารกับผู้เข้าชมในเครือข่ายได้เป็นอย่างดี สำหรับเนื้อหาสาระที่โพสต์ในเฟซบุ๊กแฟนเพจมีตั้งแต่ข้อความรูปภาพ ลิงค์ วิดีโอ โพลล์ ซึ่งเนื้อหาที่ปรากฏเรียกว่า “สแตตัส” โดยผู้ดูแลระบบหรือแอดมินต้องเอาใจใส่เนื้อหาสาระสลับกับรูปแบบการนำเสนอที่มีความน่าสนใจ สามารถจูงใจให้คนต้องการเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ผ่านความหลากหลายของรูปภาพ ข้อความ วิดีโอภาพเคลื่อนไหว เพื่อไม่ให้ผู้เข้าชมเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย และต้องการหาประเด็นที่น่าสนใจมานำเสนออยู่ตลอดเวลา

อย่างไรก็ตาม บุคลากรดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร พึงระมัดระวังความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาที่นำเสนอ เพราะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือในฐานะองค์กรที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้องและเกิดความผิดพลาดให้น้อยที่สุด (อดิธิพีตรี ประพฤติสุจริต, 2555, หน้า 29)

แนวทางพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ด้วยแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ยังไม่ได้มีการพัฒนาแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือเป็นของตัวเองเหมือนกับมิวเซียมสยาม เนื่องจากต้องใช้งบประมาณในการจัดจ้างบริษัทพัฒนาแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือที่ค่อนข้างสูง ซึ่งหน่วยงานภาครัฐบาลที่มีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและเป็นหน่วยงานที่ไม่แสวงผลกำไรย่อมมีความเป็นไปได้ยากที่จะได้รับอนุมัติงบประมาณให้ดำเนินโครงการดังกล่าว จึงทำหน้าที่ได้เพียงแค่ออกรหัสข้อมูลแก่หน่วยงานหรือบุคคลอื่นที่มีความสามารถในการพัฒนาแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือให้เผยแพร่ข้อมูลด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ยังไม่ได้มีการดำเนินกิจกรรมโครงการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปหรือเด็กและเยาวชนได้นำเสนอโครงการเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไป

ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ร่วมกับกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม จึงน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้บรรยากาศในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เกิดสีสันและพลวัตที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

แนวทางการพัฒนาการประชาสัมพันธ์ด้วยอินสตาแกรมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

พระนคร

จะเห็นได้ว่า ฝ่ายประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กรของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบบันทึกภาพหนึ่งสำเนาเพื่อใช้ในการประมวลภาพรวมของการดำเนินกิจกรรม โครงการเป็นประจำอยู่แล้ว โดยรูปภาพมีจำนวนมากที่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ การริเริ่มเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านอินสตาแกรมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จึงถือเป็นการใช้รูปภาพที่มีอยู่ในคลังข้อมูลให้เกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากเป็น โปรแกรมเพื่อการนำเสนอข้อมูล และเผยแพร่ข่าวสารผ่านรูปภาพโดยเฉพาะ ดังนั้น ผู้ดูแลระบบจึงพยายามสร้างแรงจูงใจให้รูปภาพที่นำเสนอเกิดความน่าสนใจมากที่สุด เพื่อจูงใจให้ประชาชนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร โดยใช้เทคนิคการตกแต่งรูปภาพให้เกิดความสวยงาม ซึ่งหนึ่งภาพจะต้องสามารถสื่อความหมายให้เป็นที่ไปตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ทั้งยังคำนึงถึงการสื่อความหมายของภาพไปยังกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรม โครงการนั้น หากกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กและเยาวชน ภาพที่นำเสนอจะต้องแสดงออกถึงความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เป็นภาพการเรียนรู้ที่น่าสนใจไม่เบื่อหน่าย แต่ถ้ากลุ่มเป้าหมายเป็นสมาชิกในครอบครัว ภาพจะต้องสะท้อนให้เห็นถึงความมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกในครอบครัวในการดำเนินกิจกรรม โครงการ และแสดงออกให้เห็นถึงความรักความอบอุ่นของสถาบันครอบครัวเป็นหลัก ในกรณีที่กลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการหรือนักเรียนนักศึกษา ภาพจะต้องสะท้อนให้เห็นว่าการมาร่วมกิจกรรมจะได้รับความรู้กลับไปและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเป็นสำคัญ จึงกล่าวได้ว่าการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านรูปภาพในอินสตาแกรมเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะต้องสื่อสารให้ตอบ ใจทักกับความต้องการมาเยี่ยมชม พิพิธภัณฑ์ของกลุ่มเป้าหมายให้ได้มากที่สุด เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้

แนวทางการพัฒนาการประชาสัมพันธ์ด้วยแอปพลิเคชันไลน์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

พระนคร

ผู้ดูแลระบบแอปพลิเคชันไลน์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร สามารถประชาสัมพันธ์กิจกรรม โครงการที่ทางพิพิธภัณฑ์ได้รับเริ่มขึ้นผ่านทั้งรูปภาพและข้อความ แต่สำหรับวีดีโอแสดงภาพเคลื่อนไหวหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สนทนากันผ่านเสียงยังมีน้อยมาก

และพยายามเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารที่ประชาสัมพันธ์ไปยังสื่อสังคมออนไลน์แขนงอื่นของ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม หรือทวิตเตอร์ เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ นอกจากการประชาสัมพันธ์ข้อมูล เกี่ยวกับกิจกรรม โครงการที่ริเริ่มขึ้นแล้ว ไลน์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรอัพเดท ข้อมูลข่าวสารของวงการพิพิธภัณฑศาสตร์จากทั่วทุกมุมโลก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑศาสตร์และความรู้ ทั่วไปให้สมาชิกได้เกิดความรู้เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย ซึ่งสมาชิกสามารถแสดงความพึงพอใจด้วยการกด ถูกใจหรือแสดงความคิดเห็นบน ไลน์ได้ การสื่อสารระหว่างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กับกลุ่มเป้าหมายผ่าน ไลน์ได้ช่วยเพิ่มสีสันและความมีชีวิตชีวาให้กับการสนทนาด้วยลักษณะเฉพาะ ของไลน์ที่สามารถสื่อสาร ได้อย่างหลากหลายรูปแบบ เช่น ข้อความ คลิปวิดีโอ คลิปเสียง โปสเตอร์ รูปภาพ เกม ดราสกินคำ สติกเกอร์ ฯลฯ อีกทั้งผู้ส่งสารยังสามารถเลือกรูปแบบข้อความให้เหมาะสม กับรูปแบบของการสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเข้าถึงความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งยังประหยัดค่าใช้จ่ายในการสนทนาทาง โทรศัพท์ โดยเฉพาะการสนทนา ข้ามประเทศที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายด้วยระบบของ Voice Call หรือการสนทนาด้วยเสียงผ่าน ไลน์บน เครื่องข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ทำให้ไม่เสียค่าใช้จ่ายนอกจากค่าบริการอินเทอร์เน็ต เมื่อเทียบกับ ค่าบริการการสนทนาข้ามประเทศในรูปแบบปกติแล้วถือว่ามีความคุ้มค่ามากกว่ามากนอกจากนี้ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร อาจนำรูปแบบการใช้คิวอาร์โค้ดและระบบเออาร์แบบ แอปพลิเคชัน ไลน์มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมให้มีความทันสมัยและเพลิดเพลินมากยิ่งขึ้น ซึ่งคิวอาร์โค้ดเป็นบาร์โค้ดสองมิติชนิดหนึ่งที่ประกอบด้วยมอดูลสี่เหลี่ยมเรียงตัวกัน มีพื้นฐานสี่เหลี่ยม มีพื้นหลังสีขาว สามารถอ่านได้ด้วยเครื่องสแกนคิวอาร์ใน โทรศัพท์มือถือที่มีกล้องและสมาร์ตโฟน เพื่อถอดข้อมูลในรูปข้อความหรือโปรแกรมชี้แหล่งทรัพยากรสากลและอื่น ๆ

แนวทางพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ด้วยทวิตเตอร์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

พระนคร

ผู้ดูแลระบบทวิตเตอร์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครควรมีกลยุทธ์ในการเพิ่ม จำนวนผู้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑศาสตร์ด้วยการติดตามทวิตเตอร์ของบุคคลที่มีชื่อเสียงทางสังคม เพื่อจูงใจให้บุคคลเหล่านี้ซึ่งมีขอดีติดตามเป็นจำนวนมากได้รีทวีตให้ ส่งผลให้ยอดผู้เข้าชม เพิ่มจำนวนมากขึ้นและมีผลต่อการชี้นำกลุ่มเป้าหมายทางสังคม เนื่องจากบุคคลที่มีชื่อเสียงเหล่านี้ มักมีอิทธิพลทางความคิดและพฤติกรรมของประชาชน ทั้งนี้ นอกจากผู้ติดตามทวิตเตอร์ของ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จะรับข้อมูลข่าวสารผ่านคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ แล้ว ยังสามารถสมัครสมาชิกเพื่อรับข้อมูลทวิตเตอร์ผ่านข้อความสั้นทาง โทรศัพท์มือถือได้อีกด้วย โดยต้องกรอกข้อมูลเกี่ยวกับชื่อผู้ใช้ หมายเลขโทรศัพท์ อีเมลล์แอดเดรส

และรหัสผ่าน เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการรับข้อความทันทีที่เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลระบบทวีตเตอร์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้ทวีตข้อความลงไป นอกจากนี้ควรมีการแสดงรูปภาพที่มีส่วนเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการทวีตข้อความของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ให้ได้ชมประกอบข้อมูลอีกด้วย อาจเป็นภาพโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของกิจกรรมโครงการ เพื่อให้ผู้ติดตามทวีตเตอร์ได้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมโครงการมากยิ่งขึ้น รวมทั้งภาพเหตุการณ์จริงจากการดำเนินกิจกรรมโครงการอีกด้วย เพื่อให้ผู้ที่ไม่ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ ได้รับรู้และซึมซับบรรยากาศเสมือนได้ไปร่วมกิจกรรมโครงการด้วยตนเองให้ได้มากที่สุด

แนวทางพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ด้วยยูทูปของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

พระนคร

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรนำภาพวิดีโอที่บันทึกไว้ใน การดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ มาเผยแพร่ผ่านยูทูป เพื่อให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้ไปเข้าร่วมกิจกรรมโครงการสามารถติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวของพิพิธภัณฑฯ ได้ผ่านยูทูป ผ่านการพัฒนาเทคนิควิธีในการนำเสนอให้เกิดความน่าสนใจหลากหลายรูปแบบเพื่อเชิญชวนให้มาเข้าร่วมกิจกรรมโครงการก่อนล่วงหน้าเป็นระยะเวลาราว 1 เดือน และประชาสัมพันธ์ข่าวสารหลังการดำเนินกิจกรรมอีกราว 1 เดือน เช่นกัน ทั้งนี้ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารกิจกรรมโครงการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ผ่านการประชาสัมพันธ์ในยูทูปควรนำเทคนิควิธีที่มีความแตกต่างหลากหลายมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นอิน โฟกราฟฟิก แอนิเมชัน การ์ตูนละครสั้น ทีเซอร์ การบันทึกเหตุการณ์จริง และใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงในการนำเสนอ

แนวทางพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ด้วยโปสเตอร์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

พระนคร

ข้อจำกัดในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้วยโปสเตอร์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร คือการจำกัดพื้นที่และปริมาณของบุคคลที่รับรู้ข่าวสารไว้เพียงบริเวณใกล้เคียงพิพิธภัณฑฯ ซึ่งสามารถติดโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ได้ รวมทั้งสถานศึกษาและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งอยู่ในฐานข้อมูลระบบการจัดส่งโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการแค่เพียงเท่านั้น แต่ไม่สามารถเข้าถึงความต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคห่างไกลออกไปอย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการเผยแพร่ภาพโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่อยู่ในเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร อย่างครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์และเฟซบุ๊ก เพื่อให้ประชาชนทั่วไปที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านโปสเตอร์ได้อย่างทั่วถึง

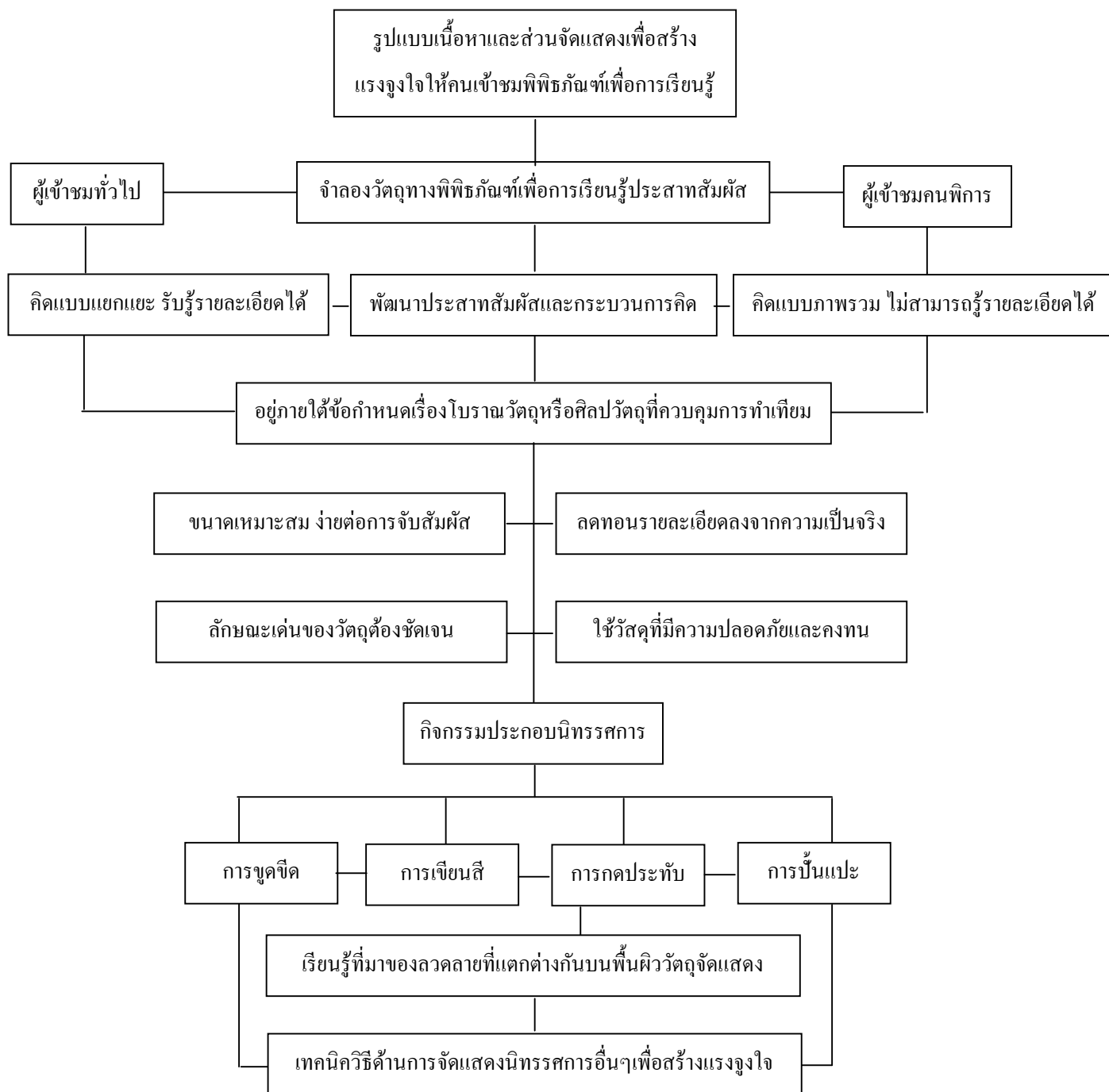
มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ โปสเตอร์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่มีลักษณะการออกแบบด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ กล้วยไทย หรือภาพที่แสดงออกถึงความเป็นไทย ซึ่งบางครั้งอาจทำให้เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่เกิดความเบื่อหน่ายและให้ความรู้สึกเป็นเชิงวิชาการมากเกินไป ดังนั้นควรริเริ่มแนวทางในการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนทั่วไปสนใจเสพข้อมูลข่าวสารผ่านโปสเตอร์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะต้องเพิ่มเติมรายละเอียดเช่น ใช้ภาพการ์ตูนในการสื่อสาร ใช้ภาพบุคคลที่มีชื่อเสียงในการสื่อสาร ใช้สำนวนภาษาที่เข้าใจง่าย เป็นต้น

นอกจากนี้งานประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ดำเนินนโยบายการประชาสัมพันธ์เชิงรุกแบบเข้าถึงประชาชนมากยิ่งขึ้นด้วยกลวิธีประชาสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารบนรถโดยสารประจำทาง เนื่องจากเป็นรูปแบบการคมนาคมขนส่งหลักที่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเขตเมืองใหญ่อย่างกรุงเทพมหานครใช้ในการสัญจรเดินทางเป็นจำนวนมาก จึงมีผลต่อปริมาณการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มเป้าหมายในการเข้าชมที่เพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยเจ้าหน้าที่งานสื่อสารจะต้องติดต่อประสานงานกับกรมการขนส่งทางบกและเจ้าของสัมปทานของสถานีรถไฟโดยสารประจำทางสายต่าง ๆ เองโดยตรง ทั้งยังขยายผลไปยังช่องทางการคมนาคมขนส่งอื่นด้วย เช่น รถไฟฟ้าบีทีเอส ซึ่งมีหน้าจอบอร์ดเพื่อการโฆษณาสินค้าและบริการเพื่อให้ผู้โดยสารสามารถเสพข้อมูลข่าวสารขณะเดินทางได้ตลอดเวลาที่รถไฟฟ้าเปิดให้บริการ โดยเจ้าหน้าที่งานสื่อสารของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะต้องติดต่อประสานงานไปยังการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทยโดยตรงขณะที่รถไฟฟ้าได้ดินอาจมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร บริเวณด้านหน้าชานชาลาของสถานีรถไฟใต้ดินแห่งต่าง ๆ เพื่อให้ผู้โดยสารที่กำลังรอขบวนรถไฟฟ้าได้ดินบริเวณด้านหน้าชานชาลาสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารการดำเนินกิจกรรมโครงการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้ นอกจากนี้ ยังอาจขยายผลการประชาสัมพันธ์เชิงรุกด้วยการออกบู๊ทประชาสัมพันธ์ตามห้างสรรพสินค้าและงานจัดแสดงความรู้ในโอกาสต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาโครงการอบรมความรู้ด้านการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์แก่บุคลากรของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

บุคลากรในฝ่ายประชาสัมพันธ์ ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่อยู่ในระดับอาวุโสและผู้เชี่ยวชาญพิเศษที่ทำงานในองค์กรแห่งนี้มาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยมีอายุมากแต่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารจำพวกสื่อสังคมออนไลน์ค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับบุคลากรรุ่นใหม่ที่มีขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารค่อนข้างมาก ประกอบกับปัญหาความทับซ้อนของภาระงานที่บุคลากรต้องดูแล

รับผิดชอบหลากหลายหน้าที่ในตำแหน่งเดียวกัน ไม่ว่าจะให้บริการนำชมและบริการทางการศึกษาด้านอื่น ๆ จนไม่สามารถพัฒนางานด้านประชาสัมพันธ์และพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของตนเองและเพื่อนร่วมงานได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรริเริ่มโครงการอบรมความรู้ความเข้าใจด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและงานประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อสังคมออนไลน์ที่ในปัจจุบันเข้ามาบทบาทความสำคัญในการดำรงชีวิตของคนในทุกระดับชั้นทางสังคม เพราะสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เท่าทันต่อเหตุการณ์และประหยัดค่าใช้จ่าย จึงเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ที่มีความเหมาะสมและใช้ต้นทุนต่ำมากเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อการประชาสัมพันธ์กระแสหลักอื่น ๆ ที่ต้องใช้ต้นทุนค่อนข้างสูงและบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ไม่สามารถดำเนินการประชาสัมพันธ์ได้เพียงฝ่ายเดียว (คณะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ มหาวิทยาลัยรังสิต, 2554)

ภาพที่ 4-33 รูปแบบเนื้อหาและส่วนจัดแสดงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้

รูปแบบการสร้างแรงจูงใจด้านเนื้อหาและส่วนจัดแสดงให้คนเข้าชม

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้

จากข้อมูลในบทที่ 4 ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์ บุคลากรด้านงานประชาสัมพันธ์ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการค้นคว้าจากเอกสาร หลักฐาน และงานวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งมิวเซียมสยาม และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ทำให้เข้าใจ กระบวนการออกแบบเนื้อหาสาระในนิทรรศการและส่วนจัดแสดงทั้งแบบถาวร แบบชั่วคราว และแบบนิทรรศการพิเศษ รวมทั้งอุปสรรคปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นของพิพิธภัณฑ์ ทั้ง 2 แห่ง เมื่อสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดทำให้ผู้วิจัยสามารถประมวลข้อเสนอเพื่อเป็นแนวทาง ในการพัฒนาส่วนจัดแสดงสำหรับสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้เป็นสองประเด็นหลัก กล่าวคือให้ผู้เข้าชมสามารถสัมผัสและ มีส่วนร่วมในการเรียนรู้กับวัตถุจัดแสดงได้มากยิ่งขึ้น และเทคนิควิธีการนำเสนอเพื่อเรียนรู้เนื้อหา สาระในส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนแนวทางการพัฒนาส่วนจัดแสดง หรือการกำหนดเนื้อหาสาระนั้น ผู้วิจัยไม่ได้เสนอแนวทาง เนื่องจากในปัจจุบัน

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมีแผนในการบูรณะซ่อมแซมอาคารจัดแสดงและอาคาร โบราณสถานภายใต้โครงการพัฒนาและปรับปรุงพระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) ในส่วน การดูแลของกรมศิลปากรซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 กำหนดให้บูรณะปรับปรุงพระที่นั่ง อิศรเสราฯ อนุสรณ์เป็นลำดับแรก รวมทั้งอาคารอนุสรณ์สถานที่สำคัญในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ทั้งตัวอาคารและการจัดแสดงนิทรรศการภายในอาคาร ซึ่งจะขยายเฟสโครงการดังกล่าว ไปยังส่วนจัดแสดงอื่นอย่างครบถ้วน โดยมีการกำหนดเนื้อหาสาระและรูปแบบการจัดแสดง ที่ชัดเจนอยู่แล้ว ดังสามารถจำแนกพิจารณารายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวทางการพัฒนาโครงการจำลองวัตถุทางพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ประเภทสัมผัส ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

จากการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่ มองว่าวัตถุจัดแสดงในนิทรรศการหลักและนิทรรศการย่อยของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้เป็นของจริงที่มี คุณค่าทางประวัติศาสตร์และประเมินเป็นมูลค่าไม่ได้หากเกิดความเสียหาย ด้วยกฎข้อห้ามสัมผัส กับพื้นผิววัตถุเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าชมส่วนใหญ่ที่เป็นเด็กและเยาวชน นักเรียนนักศึกษา ซึ่งอยู่ในวัยเรียนรู้ที่ต้องการมีส่วนร่วมกับการบวนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์มากกว่าการอ่าน รายละเอียดบนแผ่นป้ายหรือมองด้วยสายตาแค่เพียงอย่างเดียว จึงมีความต้องการสัมผัสกับ พื้นผิวสัมผัสหรือลวดลายของวัตถุจัดแสดงเหล่านั้นว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร มีความรู้สึก

เป็นอย่างไรเมื่อได้สัมผัสกับพื้นผิวของวัตถุที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวคิดว่าการจำลองวัตถุ จัดแสดงขึ้นมาให้ได้เห็นเปรียบเทียบทั้งของจริงและของจำลองจะทำให้ผู้เข้าชมได้เกิด ประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ได้เห็นทั้งของจริงที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดย ไม่ต้องแตะต้องสัมผัส กับวัตถุจัดแสดงจำลองที่มีความคล้ายคลึงกันแต่เปิดโอกาสให้สามารถ สัมผัสกับพื้นผิวและลวดลาย หรือได้ทดลองเล่นเกมประกอบการเรียนรู้ควบคู่กันไปด้วย เช่น ร่วมกิจกรรมสาธิตการปั้นหม้อแบบโบราณ กิจกรรมต่อจิ๊กซอว์โบราณวัตถุ กิจกรรมร้อยลูกปัด โบราณ กิจกรรมซ่อมบำรุงวัตถุจัดแสดงโบราณ กิจกรรมขุดค้น โบราณวัตถุในหลุมทราย เป็นต้น เพื่อก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินระหว่างการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงเพศ อายุ ระดับการศึกษา เชื้อชาติ และความพิการเพื่อประกอบการออกแบบได้อย่างเหมาะสมและสนองต่อความต้องการ ของผู้เข้าชม โดยริเริ่มผ่านโครงการจำลองวัตถุทางพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ประสาทสัมผัส (Replica Reproduction of Museum Object for Senses Learning)

การรับความรู้ของผู้ชมพิพิธภัณฑ์ต้องอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ลิ้น จมูก กาย หู และ ตา จากการวิจัยพบว่าผู้เรียนจะรับรู้การลิ้มรสด้วยลิ้น สูดกลิ่นด้วยจมูก ลูบคลำสัมผัสแตะต้อง ด้วยมือ ฟังเสียงด้วยหู และดูด้วยตา หากผู้ชมได้รับการเรียนรู้จากบูรณาการของสัมผัสทั้ง 5 ประการ ในช่วงต้น ก็จะสามารถรับความรู้ได้เต็มที่ ขณะที่กระแสดูการเรียนรู้ที่เน้นเด็ก เป็นศูนย์กลาง (Child-centered) หรือนักการศึกษาในเมืองไทยนิยมใช้คำว่า Progressive Education เป็นการศึกษาและพัฒนาเด็กให้เป็นองค์รวม กำลังได้รับการพูดถึงแต่บทบาทของนิทรรศการหรือ พิพิธภัณฑ์กลับไม่ตอบสนองกระแสดูการเรียนรู้เหล่านั้นเลย มีวิธีใดบ้างที่จะทำให้ความนิ่ง ของพิพิธภัณฑ์หรือนิทรรศการเป็นสิ่งพลัดเปลี่ยนสำหรับเด็ก หรือให้เด็กได้ลงมือฝึกปฏิบัติเพื่อให้ เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ จริงอยู่ที่สาระสำคัญของการเดินชมพิพิธภัณฑ์หรือนิทรรศการ คือ ความเพลิดเพลินจากการแสวงหาความรู้ และการแสวงหาเรื่องราวของวัตถุ ดังนั้น รูปแบบ การจัดแสดงหรือเทคนิคการจัดแสดงจึงไม่ใช่เรื่องสำคัญเท่ากับการแสวงหาเรื่องราวของวัตถุ แต่ละชิ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจะไม่กล่าวถึงเทคนิคการจัดแสดง หรือวิธีการจัดแสดงในรูปแบบที่ทันสมัย ในพิพิธภัณฑ์ แต่จะกล่าวถึงวิธีการทำให้สิ่งที่มีอยู่แล้วในพิพิธภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจและดึงดูด ต่อการแสวงหาความรู้ของผู้ชม โดยอาศัยปัจจัยอื่นเข้ามาช่วยสนับสนุน

ทั้งนี้อุปสรรคต่อการได้รับประสบการณ์ของผู้เข้าชมมีข้อจำกัดของการปฏิสัมพันธ์ ผู้เข้าชมซึ่งด้วยคุณค่าและความละเอียดอ่อนของวัตถุ ทำให้ผู้เข้าชมไม่ได้รับอนุญาตให้สัมผัสวัตถุ ได้ และด้วยข้อจำกัดในเรื่องแสง อุณหภูมิ และความชื้น ทั้งหมดนี้เป็นอุปสรรคของการมี ปฏิสัมพันธ์ของผู้เข้าชมการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์เป็นแบบการ โชว์วัตถุจัดแสดงโบราณที่เป็น ของจริงซึ่งมีมูลค่าสูง จึงต้องใส่ไว้ในตู้จัดแสดงและด้วยบรรยากาศในห้องจัดแสดงค่อนข้างมืด

เนื่องจากจะส่งไฟไปเฉพาะที่วัตถุ เพื่อบันทึกให้สวยงามและเด่น ซึ่งในการเข้าเยี่ยมชมภายใน พิพิธภัณฑ์มักถูกระเบียบให้ผู้เข้าชมงดใช้เสียงดัง ดังนั้น ผู้เข้าชมส่วนใหญ่จึงไม่มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ในระหว่างที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ แต่ใช้วิธีการอ่านคำบรรยายที่ติดไว้ที่ตู้และการสอบถามจากเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ซึ่งวิธีนี้เป็น การปิดกั้นต่อการพัฒนาประสบการณ์ จากพิพิธภัณฑ์ ทั้งนี้ ภายในห้องจัดแสดงไม่มีเทคโนโลยีหรือระบบปฏิสัมพันธ์ที่สามารถ ตอบสนองกับผู้ชมได้ทันที ทำให้ผู้เข้าชมรู้สึกเบื่อหน่ายเพราะการจัดแสดงดังกล่าวไม่ดึงดูด ความสนใจ ทำให้ผู้เข้าชมมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่แล้วผู้เข้าชมที่ไม่ได้มีความสนใจในด้านนี้ จะไม่เลือกเข้าชมในพิพิธภัณฑ์ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี

สำหรับการวิจัยเกี่ยวกับคุณประโยชน์ของการใช้ประสาทสัมผัสกับวัตถุจัดแสดงที่มีต่อ เด็กและเยาวชน พบว่า เด็กและเยาวชนมีความไวต่อผัสสัมผัสมากและการสัมผัสทางผิวหนังเป็น การกระตุ้นการเรียนรู้ในหลายส่วนให้เด็กอย่างไรก็ตาม การจำลองโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุเพื่อให้ ผู้ชมสามารถสัมผัสเข้าถึงวัตถุจัดแสดงได้เสมือนจริงมากยิ่งขึ้น ได้มีการกำหนดข้อห้ามเกี่ยวกับ โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ควบคุมการทำเทียมมีทั้งหมด 9 รายการ ประกอบด้วย ศิลปินริค ฟอซุนรามคำแหงมหาราช ธรรมจักร พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 พระอิศวร ผู้พระธรรม ช้างทรงเครื่องพระราชา พระเต้าทองคำนือสุวรรณกิงการ พระแสงขรรค์ ดังปรากฏในมาตรา 18 ทวิ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 กำหนดให้โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ ที่อยู่ในความครอบครองของกรมศิลปากรหรือที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้และมีประโยชน์หรือคุณค่า เป็นพิเศษในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี เป็นโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ควบคุม การทำเทียมต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ, 29 มีนาคม 2548)

นอกจากจะคำนึงถึงการจำลองวัตถุจัดแสดงเพื่อผู้เข้าชมที่เป็นบุคคลปกติแล้ว ยังต้อง คำนึงถึงผู้เข้าชมที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือผู้พิการควบคู่กันไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความพิการทางการมองเห็นถือเป็นประเภทของความพิการที่สามารถรับรู้ทุกสิ่งรอบตัวได้น้อยกว่า คนพิการประเภทอื่น ๆ ทำให้สภาพแวดล้อมรอบตัวของผู้พิการทางสายตาเป็นสิ่งที่ไม่ชัดเจนและ ไม่มีรูปปลั๊กอะนุดอกต้องแมนยำทุกสิ่งถูกลมองด้วยประสาทสัมผัสของหู จมูก ลิ้น ผิวหนัง แทนการรับรู้ทางสายตา ซึ่งในการรับรู้ของแต่ละบุคคลจะมีความสามารถแตกต่างกันไปตาม ประสบการณ์เดิมและสภาพอวัยวะสัมผัสที่มีความสมบูรณ์แตกต่างกัน ทั้งนี้ การเรียนรู้เป็น ส่วนสำคัญยิ่งในการส่งเสริมศักยภาพการรับรู้ที่ดีสำหรับผู้พิการทางสายตา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ภายในพิพิธภัณฑ์ซึ่งปัจจุบันแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มักเอื้ออำนวยเฉพาะแก่นักคลปกติทั่วไปเป็นหลัก ส่งผลให้คนพิการจำนวนมากขาดโอกาสที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่นในสังคมเดียวกัน ดังนั้น การสร้างโอกาสให้ผู้พิการได้มีสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพจึงเป็นช่องทางที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการให้ดีขึ้น (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ, 14 พฤศจิกายน 2557)

อย่างไรก็ตาม การสัมผัสวัตถุจะอำนวยความสะดวกอย่างมากเพราะการสัมผัสพื้นผิวของวัตถุสามารถสร้างประสบการณ์ใหม่ ผู้สร้างสื่อเพื่อคนพิการจึงต้องมีความรู้พื้นฐานของความพิการนั้น ๆ และมีการศึกษาการสร้างวัตถุจำลองที่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้ผู้พิการทางสายตาสามารถสร้างภาพเสมือนของวัตถุจริงขึ้นได้ในสมอง ทั้งนี้ ผู้พิการทางสายตามีรูปแบบการคิดที่เรียกว่า Global Cognitive Style คือการคิดแบบภาพรวม ไม่สามารถรับรู้ส่วนรายละเอียดได้ ขณะที่บุคคลสายตาปกติจะมีรูปแบบการคิดที่เรียกว่า Articulated ซึ่งสามารถรับรู้รายละเอียดได้ เมื่อมีการทดลองแยกแยะสิ่งของพบว่า ผู้พิการทางสายตามีขีดความสามารถในการแยกแยะสิ่งของได้มากยิ่งขึ้น ปกติการรับรู้แต่ละประเภทจะมีผลต่อการพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการสัมผัสพื้นผิววัตถุด้วยมือที่ต้องเคลื่อนไปตามรูปทรงและผิวสัมผัสของวัตถุแล้วนำรูปร่างของวัตถุทุกส่วนที่สังเกตได้มาประกอบสร้างภายในจิตใจ (นภัสวรรณ อินทร์สวน, 2558, หน้า 59-60)

โดยลักษณะวัตถุจำลองที่เหมาะสมต่อการสัมผัสรับรู้ของผู้พิการทางสายตาควรมีลักษณะดังนี้ (1) ขนาดที่เหมาะสมง่ายต่อการจับต้องสัมผัส หากสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อการเรียนรู้ของเด็ก ขนาดวัตถุต้องไม่ใหญ่หรือเล็กจนเกินไป เนื่องจากขนาดที่เล็กเกินไปทำให้สัมผัสถึงลวดลายบนวัตถุได้มาก จนอาจก่อให้เกิดความสับสนในการประมวลผลว่าสิ่งนั้นคืออะไร แต่ถ้าวัตถุมีขนาดใหญ่เกินไป พื้นที่ในการสัมผัสมากจะทำให้ยากต่อการสัมผัสส่วนต่าง ๆ ของวัตถุได้ครบถ้วน (2) รูปทรงต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นควรลดทอนรายละเอียดลงจากความเป็นจริง แต่ต้องมีความชัดเจนในส่วนลักษณะเฉพาะของวัตถุ เพื่อไม่ก่อให้เกิดความสับสนในกระบวนการสร้างจินตภาพของผู้พิการทางสายตา เพราะรายละเอียดที่มีมากหรือน้อยจนเกินไปอาจทำให้การรับรู้สัมผัสคลาดเคลื่อนได้ (3) การใช้วัสดุที่มีลักษณะเสมือนจริงในการสร้างวัตถุจำลองควรเลือกใช้วัสดุที่มีความนุ่มแข็ง ความถูกต้องของรูปลักษณะเด่นของความเป็นวัตถุชิ้นนั้น ๆ ควรสร้างให้ชัดเจน เพราะจะช่วยให้การคาดเดาหรือวิเคราะห์วัตถุที่จับต้องสัมผัสเป็นไปได้ง่าย และสุดท้าย ควรใช้วัสดุที่มีความปลอดภัยและคงทนในการสร้างวัตถุจำลองในพิพิธภัณฑ์เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหายได้ง่าย ปราศจากสารปนเปื้อนที่มากับสี หลีกเลี่ยงวัตถุมีคมซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ จึงควรคำนึงถึงสวัสดิภาพความปลอดภัยเป็นสำคัญ (ธีรอาภา บุญจันทร์, 2555, หน้า 106-114)

โดยก่อนหน้านี้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ร่วมกับคณะสตรีอาสาสมัคร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ (National Museums Volunteer) และสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย จัดโครงการอบรมเผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับวัตถุในพิพิธภัณฑ์แก่ผู้พิการทางสายตา ซึ่งจารุณี อินเจตฉาย หัวหน้าฝ่ายวิชาการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ให้ข้อมูลว่าทางพิพิธภัณฑ์ ได้จัดทำสื่อการเรียนรู้สำหรับผู้พิการทางสายตาได้แก่วัตถุพิพิธภัณฑ์จำลอง (Touch museum) แบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ เช่น เครื่องปั้นดินเผา พระพุทธรูปสมัยต่าง ๆ จัดทำแผ่นภาพที่สามารถสัมผัสได้ (Tactile diagram) ทำเทปบันทึกเสียงประกอบการชมวัตถุในพิพิธภัณฑ์ จัดพิมพ์หนังสือ แนะนำวัตถุพิพิธภัณฑ์ด้วยอักษรเบรลล์เป็นต้นทั้งนี้ นางสาวกรรณิการ์ วงเพ็ญจันทร์ นักศึกษา ชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง หนึ่งในตัวแทนเยาวชนผู้พิการทางสายตา ที่สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยคัดเลือกให้เข้าร่วม โครงการระบุว่า

“มีโอกาสรู้จักกับอาสาสมัครชาวต่างชาติที่ทำงาน ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และได้รับการชักชวนให้เข้าร่วม โครงการมัลติเทคส์ในเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โดยมีเป้าหมาย ให้ผู้พิการทางสายตาได้เรียนรู้จากการสัมผัสและให้สอดคล้องกับเนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ การสัมผัสโบราณวัตถุนี้ส่วนใหญ่ทางพิพิธภัณฑ์จะจำลองแบบไว้แล้วให้เราสัมผัส มีเจ้าหน้าที่ คอยอธิบาย เราก็รู้ว่าแบบไหนเป็นหม้อสมัยสุโขทัยแบบไหนเป็นหม้อสมัยกรุงศรีอยุธยา จากแหล่งเตาไหน พวกเราได้เรียนรู้ว่าข้อแตกต่างระหว่างคนตาดีกับคนตาบอดที่มีนั้นเราจะเรียนรู้ ร่วมกันได้อย่างไร ได้เรียนรู้ทัศนคติและมุมมองที่คนตาปกติมองคนพิการทางตาว่าจะทำงาน ร่วมกันและขยายผลร่วมกันได้อย่างไร พวกเราได้อะไรมากมายจากพิพิธภัณฑ์ ไม่ใช่แค่ความรู้หรือ ข้อมูลเท่านั้นแต่ยังได้สัมผัสแรงกายแรงใจของผู้ที่เข้าร่วมสานต่องานของ โครงการเป้าหมายของเรา คือสามารถเป็นมัลติเทคส์นำชมให้กับคนตาบอดคนอื่น ๆ ต่อได้” (จารุณี อินเจตฉาย, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2558)

ขณะที่ มณฑิร บุญตัน นายกสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยเผยว่า “ที่ผ่านมาถือเป็นขั้นตอนที่เราพยายามทดลองหลายๆแบบขั้นแรกเราส่งตัวแทนเยาวชนไปอบรม พอขึ้นสอง ผมก็ไปชวนผู้บริหารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ทำโครงการต่อ คือพาคนตาบอดมาชม กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์เสนอให้ทางเขาจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมให้คนตาบอดเข้าถึงได้ง่ายที่สุด ขั้นที่สามผมต้องการให้พิพิธภัณฑ์มีสิ่งแวดล้อมที่คนพิการเข้าถึง ได้ในการเรียนรู้ อาจมีสื่อประกอบ อันไหนจับต้องได้ของไม่เสียหายอันไหนจับต้องไม่ได้ก็เสนอให้ทำแบบจำลองมาให้สัมผัสแทน การเรียนรู้ในที่นี้หมายถึงการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้” (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, 29 เมษายน 2558)

นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร อาจดำเนินกิจกรรมประกอบการจัดแสดง นิทรรศการทั้งแบบถาวรและชั่วคราวที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมได้สัมผัสกับพื้นผิวของวัตถุจัดแสดง ควบคู่ไปกับการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมได้เรียนรู้ที่มาของการเกิดพื้นผิวสัมผัสแบบต่าง ๆ ของวัตถุ จัดแสดงด้วยว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร ผ่านกรรมวิธีการชุบขีด การกดประทับ และการปั้นแปะ พร้อมให้ความรู้เชิงโบราณคดีเกี่ยวกับการจัดลำดับชั้นดินทางวัฒนธรรมตามหลักวิชาการ โบราณคดีที่ว่าโบราณวัตถุที่พบในชั้นดินที่อยู่ลึกที่สุดคือสิ่งของที่มีอายุมากที่สุดสามารถแบ่ง ยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ออกเป็น 3 สมัย ได้แก่ สมัยต้น สมัยกลาง และสมัยปลาย ซึ่งอ้างอิงกับ ลักษณะการฝังศพและสิ่งของที่พบในหลุมฝังศพ โดยเฉพาะ โบราณวัตถุประเภทเครื่องปั้นดินเผา ที่พบเป็นจำนวนมากซึ่งมีความหลากหลายทั้งรูปทรงลวดลายและวิธีการตกแต่งแสดงถึงการพัฒนา ทางสุนทรียศาสตร์ด้านการออกแบบลวดลายจากลวดลายพื้นฐานพัฒนาไปสู่ลวดลายที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะของชุมชนพบการตกแต่งลวดลายหลากหลายวิธี ได้แก่ การชุบขีด การกดประทับ การสัก การเขียนสี และการผสมผสานหลากหลายวิธีรวมกัน

นอกจากให้ผู้เข้าชมได้มีโอกาสสัมผัสวัตถุจัดแสดงจำลองเพื่อการเรียนรู้เนื้อหาและ ส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ผ่านประสาทสัมผัสแล้ว การชี้วัดว่าผู้เข้าชม จะมีความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งที่ได้ศึกษาหรือไม่ ย่อมได้แก่ “ใบงาน” เพราะใบงานเป็นสื่อเสริมให้ การเรียนรู้ของผู้ชมในพิพิธภัณฑ์หรือนิทรรศการดำเนินไปอย่างเป็นระบบ เป็นลำดับขั้นตอน และสามารถชี้นำหรือเจาะจงไปที่จุดใดจุดหนึ่งซึ่งพิพิธภัณฑ์ต้องการให้ผู้ชมเรียนรู้ได้ โดยรูปแบบ ที่เหมาะสมสำหรับผู้ชมกับใบงาน แนวทางเดียวที่สามารถทำได้คือการประยุกต์เนื้อหาที่เป็น วิชาการให้เป็นเกมส์ที่สนุกสนาน และสามารถดำเนินการได้ด้วยตัวเองภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว ทั้งนี้การดำเนินการด้วยตนเองต้องคำนึงเสมอว่า ผู้ชมจะได้อะไรจากปฏิบัติการนั้น เนื้อหาอะไร ที่เหมาะสมสำหรับให้เด็กได้เรียนรู้ โดยที่ความรู้้นั้นต้องไม่หนักและผู้ชมสามารถนำความรู้ที่ได้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตการเรียนและชีวิตประจำวันได้

เทคนิควิธีสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ด้านเนื้อหาและ ส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

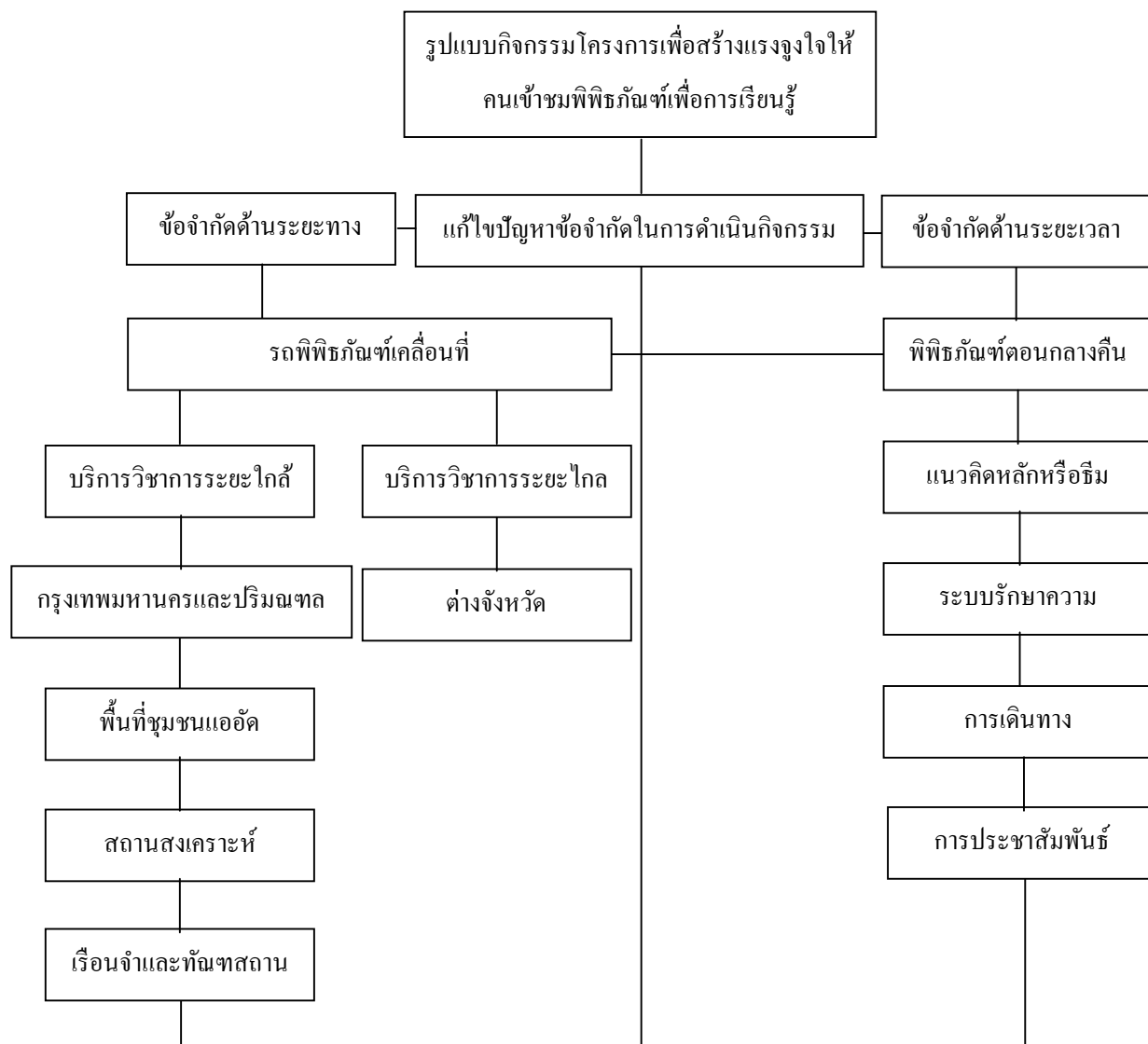
เดิมมีความเข้าใจว่าระบบการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์จำกัดอยู่เฉพาะการจัดแสดง นิทรรศการแบบถาวร ซึ่งจะใช้พื้นที่การจัดแสดงมากกว่าร้อยละ 80 และการจัดแสดงแบบชั่วคราว ที่ใช้พื้นที่ของพิพิธภัณฑ์ประมาณร้อยละ 10 อีกประมาณร้อยละ 10 เป็นพื้นที่สำนักงานและ ส่วนบริการกลางโดยพิพิธภัณฑ์ที่กล่าวถึงนี้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่เน้นความสำคัญของวัตถุจัดแสดง เป็นหลัก แต่ปัจจุบันแนวความคิดการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ได้เปลี่ยนแปลงไปพื้นที่สำหรับการ จัดแสดงแบบถาวรได้ถูกลดปริมาณลงพร้อมกับอายุของการจัดแสดงที่สั้นลงจาก 5 ปี เหลือ

1-2 ปี และหันมาใช้แนวความคิดด้านการตลาดและการตลาดเพื่อสังคม ได้แก่ การให้ความสำคัญกับความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายหรือกลุ่มผู้เข้าชมเป็นหลักและปรับเปลี่ยนเนื้อหาการจัดแสดงให้ตอบสนองต่อความคาดหวังของกลุ่มเป้าหมายตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ในลักษณะการศึกษาถึงบันเทิงมากขึ้น นอกจากนี้การวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การจัดการพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปโดยพิพิธภัณฑ์ตามแนวความคิดใหม่ได้พัฒนาพื้นที่ส่วนใหญ่ให้เป็นหน่วยบริการองค์ความรู้ในลักษณะต่าง ๆ ไม่จำกัดอยู่เฉพาะการดูและอ่านดังเช่นในอดีต ดังจะเห็นได้จากพื้นที่จัดแสดงได้ถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่ซึ่งผู้เข้าชมรับรู้และเรียนรู้ด้วยประสาทสัมผัสที่ครบถ้วน สัมผัสด้วยกิจกรรมการมีส่วนร่วมทั้งกิจกรรมที่ใช้กำลังและกิจกรรมประเภทไม่ใช้กำลัง ดังนั้นการใช้ประโยชน์พื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์จึงถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นส่วนบริการองค์ความรู้ที่แตกต่างจากอดีตโดยสิ้นเชิงเช่น การมีพื้นที่สำหรับการพักผ่อนเพื่อเตรียมตัวก่อนการเข้าชมการมีพื้นที่สำหรับการบรรยายสรุปที่ได้มาตรฐานการเพิ่มห้องภาพยนตร์และการจัดแสดงแบบผสมการเพิ่มพื้นที่กิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีกลางแจ้งการเพิ่มพื้นที่ห้องสมุดและส่วนพักผ่อนสำหรับการอ่านหนังสือการเพิ่มพื้นที่พักผ่อนระหว่างสถานการจัดแสดงฯลฯ ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ด้านเนื้อหาและส่วนจัดแสดงดังสามารถจำแนกพิจารณาได้ต่อไปนี้

1. ระบบคิวอาร์โค้ดกับการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาและส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เสนอการประยุกต์ใช้บาร์โค้ดแสดงข้อมูลในพิพิธภัณฑ์ด้วยสื่อมัลติมีเดียบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยระบบนี้จะอำนวยความสะดวกให้ผู้เข้าชมสามารถทราบรายละเอียดของผลงานที่จัดแสดงและนำเสนอในรูปแบบมัลติมีเดียให้มีความน่าสนใจ อีกทั้งออกแบบให้สามารถใช้งานผ่าน โปรแกรมบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ด้วยการอ่านข้อมูลจากบาร์โค้ด จากนั้นแสดงข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ใช้ที่มีจำนวนมากสามารถรับรู้ข้อมูลได้อย่างทั่วถึงด้วยตนเองตามความต้องการของแต่ละบุคคล นำเสนอผลงานให้เป็นที่น่าสนใจและกระตุ้นให้มีการเข้าชมพิพิธภัณฑ์มากขึ้น ทั้งนี้ QR Code เป็นบาร์โค้ดแบบ 2 มิติ ชนิดที่มีข้อดีหลายประการมากกว่าบาร์โค้ดแบบมิติเดียว เช่น มีความไวมากกว่าในการอ่านบาร์โค้ด สามารถบรรจุข้อมูลได้มากกว่า และสามารถอ่านได้แม้บาร์โค้ดไม่สมบูรณ์ การออกแบบโปรแกรมส่วนการเข้ารหัสจะแสดงการเข้ารหัสบาร์โค้ด 2 มิติ (Encode) โดยการเลือกข้อมูลชิ้นงานในฐานข้อมูลที่มีอยู่แล้วเพื่อนำไปประยุกต์ใช้บน โทรศัพท์เคลื่อนที่ หน้าแรกของการแสดงผล จะบอกชื่อของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และสามารถเลือกได้ว่าจะรับชมข้อมูลพิพิธภัณฑ์หรือรับชมข้อมูลโบราณวัตถุ โดยกดปุ่ม ทั้งนี้จะมีการอธิบายข้อมูลการนำเสนอในรูปแบบเสียง ทำให้

เข้าใจการใช้งานง่ายขึ้น เมื่อผู้ชมเลือกที่จะรับชมข้อมูลพิพิธภัณฑ์ก็จะขึ้นตัวเลือกให้อีก 2 ตัวเลือก คือ เลือกที่จะรับชมความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์ หรือเลือกที่จะทราบข้อมูลการเข้าชม เมื่อเลือกที่จะรับชมขึ้นงานก็จะแสดงผลข้อมูลตัวขึ้นงานนั้นและเสียงประกอบการนำเสนอ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและเป็นประโยชน์สำหรับผู้มีปัญหาด้านสายตา (กรพรหม พิกุลแก้ว, 2554, หน้า 121-122)

2. แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือถือกับการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ด้านเนื้อหาและส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เทคโนโลยีอัจฉริยะบนอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ได้รู้จักเข้ามาเปลี่ยนรูปแบบการดำรงชีวิตมนุษย์ในการตอบสนองต่อข้อมูลข่าวสาร สินค้าและบริการอย่างเห็นได้ชัดทำให้พิพิธภัณฑ์หลายแห่งหันมาให้ความสนใจและลงทุนกับการขยายบริการต่าง ๆ บนอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ ซึ่งมีเป้าหมายหลักไม่ใช่แค่สร้างแอปพลิเคชันขึ้นเพื่อใช้ทดแทนเครื่องออดิโอไกด์ในแบบเดิม หรือเสริมเติมข้อมูลที่พิพิธภัณฑ์ต้องการอธิบายเพิ่ม แต่เพื่อสร้างประสบการณ์แปลกใหม่มัดใจผู้ใช้บริการ และสร้างภาพลักษณ์ให้กับองค์กร นอกจากนี้การขยายบริการผ่านแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ยังเป็นอีกหนึ่งวิธีสร้างรายได้ ทั้งยังตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ ดึงดูดใจผู้เข้าชมกลุ่มใหม่ และสามารถเพิ่มตัวเลือกแปลภาษาที่หลากหลายได้อีกด้วย ฉะนั้น ช่องทางสื่อสารผ่านโมบายแอปพลิเคชันกำลังกลายเป็นแนวโน้มใหม่ที่กำลังเป็นที่จับตามอง เช่น ออดิโอไกด์ แอปพลิเคชัน (Audio Guide App) ทางเลือกใหม่ที่จะช่วยเสริมประสบการณ์ให้ผู้เข้าชมได้เที่ยวชมในพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงแบบโต้ตอบได้อย่างง่ายดายและสะดวก ตอบสนองได้ครบทุกอรรถรสทั้งสาระความรู้ และเพลิดเพลินกับการชื่นชมศิลปวัตถุชิ้นโปรดได้ทุกที่ทุกเวลาที่ต้องการผ่านหน้าจอสัมผัสบนสมาร์ตโฟน

ภาพที่ 4-34 รูปแบบกิจกรรม โครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิศภณท์เพื่อการเรียนรู้

การสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิศภณท์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้

ด้านกิจกรรมโครงการ

จากข้อมูลในบทที่ 4 ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์ บุคลากรด้านกิจกรรมโครงการ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการค้นคว้าจากเอกสาร หลักฐาน และงานวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องของทั้งมิวเซียมสยาม และพิศภณท์สถานแห่งชาติ พระนคร ทำให้ได้เข้าใจกระบวนการดำเนินกิจกรรม โครงการของทั้งมิวเซียมสยามและพิศภณท์สถานแห่งชาติ พระนคร ว่ามีขั้นตอนอย่างไรบ้าง มีแผนการดำเนินการและกระบวนการติดตามประเมินผล เป็นอย่างไร รวมทั้งอุปสรรคปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นของพิศภณท์ทั้งสองแห่ง

เมื่อสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดทำให้ผู้วิจัยสามารถประมวลข้อเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา
กิจกรรม โครงการสำหรับสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของ
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้เป็นสองประเด็นหลัก กล่าวคือข้อจำกัดเรื่องระยะทางสำหรับ
ผู้เข้าชมที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งส่วนใหญ่พิพิธภัณฑ์อยู่ในฐานะที่รอต้อนรับประชาชนทั่วไปหรือ
นักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้าศึกษาหาความรู้ภายในพิพิธภัณฑ์แค่เพียงอย่างเดียว แต่ไม่ได้มี
การกำหนดยุทธศาสตร์เชิงรุกในการติดตามออกไปมอบความรู้แบบบริการวิชาการแก่ประชาชน
ทั่วไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล หรือไม่สามารถเดินทางเข้ามาแสวงหาความรู้ที่
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้ด้วยตนเอง กับข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาเปิด-ปิดทำการ
ของทางพิพิธภัณฑ์ที่เอื้อเฉพาะผู้ที่มีเวลาว่างในช่วงเวลาทำการ ขณะที่ผู้อยู่ในวัยทำงานส่วนใหญ่
ไม่สามารถเดินทางมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้เพราะตรงกับเวลาปฏิบัติงาน ดังนั้น
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรให้ความสำคัญกับการขยายเวลาทำการเพื่อรองรับต่อ
ความต้องการของประชาชนทั่วไปในกลุ่มดังกล่าว ดังสามารถจำแนกพิจารณารายละเอียด
ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมบริการวิชาการด้วยรถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชม
พิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ รูปแบบการให้ความรู้แก่ประชาชนของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
พระนคร ส่วนใหญ่คือการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปที่เดินทางเข้ามาศึกษาเรียนรู้
ผ่านการศึกษาดูงาน การทัศนศึกษา หรือการท่องเที่ยว โดยกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นนักเรียน
นักศึกษา เด็กและเยาวชน บุคลากรของหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชน นักท่องเที่ยว และ
ประชาชนทั่วไปที่มีความสามารถและศักยภาพเพียงพอในการเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์
ได้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม ยังมีประชาชนทั่วไปอีกเป็นจำนวนมากที่ขาดโอกาสศึกษาเรียนรู้
นอกห้องเรียน ซึ่งพิพิธภัณฑ์ถือเป็นแหล่งเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถ
ของบุคคลเหล่านี้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่อาศัยอยู่ในถิ่นทุรกันดารหรืออยู่ในพื้นที่ห่างไกล
ความเจริญ จึงยากต่อการเดินทางไปแสวงหาความรู้นอกสถานที่ รวมทั้งบุคคลพิการหรือ
ทุพพลภาพที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้อย่างทั่วถึงและทัดเทียมกับบุคคลทั่วไป ทำให้อ
องค์ความรู้ภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร กระจุกตัวอยู่เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร
ปริมณฑล และต่างจังหวัดที่ประชาชนบางส่วนมีศักยภาพเพียงพอต่อการเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม
พิพิธภัณฑ์ด้วยตนเองเท่านั้น ดังนั้น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จึงควรวริเริ่มกิจกรรม
โครงการบริการวิชาการแบบเชิงรุกมากยิ่งขึ้น ด้วยการสัญจรออกไปมอบความรู้ให้แก่ประชาชน
นอกพื้นที่พิพิธภัณฑ์ สามารถจำแนกได้ออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะใกล้ในเขตกรุงเทพมหานคร และ
พื้นที่ห่างไกลในต่างจังหวัดทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย สำหรับในกรุงเทพมหานครควรมี

ความถี่ในการดำเนินกิจกรรมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ส่วนต่างจังหวัดควรมีความถี่ในการดำเนินกิจกรรมอย่างน้อย 3 เดือนต่อครั้งหรือเรียกว่าเป็นรายไตรมาส

ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จะมีความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการสร้างเว็บไซต์พิพิธภัณฑสถานเสมือนขึ้นมาเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนที่อยู่ห่างไกลสามารถเข้าชมพิพิธภัณฑสถานได้แบบเสมือนจริงผ่านเว็บไซต์ ทว่า การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะใช้ได้กับผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องคอมพิวเตอร์และการใช้อินเทอร์เน็ตแค่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ขณะที่บุคคลไร้ความสามารถด้านเทคโนโลยีการสื่อสารดังกล่าวจะไม่สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ผ่านเว็บไซต์พิพิธภัณฑสถานเสมือนได้เลย ดังนั้น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ต้องดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกในการลงพื้นที่เพื่อบริการความรู้สู่ประชาชนมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครมีต้นทุนในเรื่องรถพิพิธภัณฑสถานเคลื่อนที่ ซึ่งได้เปิดตัวอย่างเป็นทางการไปเมื่อปี พ.ศ. 2556 (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ, 22 เมษายน 2556)

ทั้งนี้แผนการดำเนินโครงการบริการวิชาการด้วยรถพิพิธภัณฑสถานเคลื่อนที่ในระยะสั้นบริเวณพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล อัตราความถี่เดือนละหนึ่งครั้ง ซึ่งกรุงเทพมหานครมีสถาบันการศึกษาหลายแห่งที่มีความทันสมัยและนักเรียนนักศึกษาส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้คืออยู่แล้ว ผู้วิจัยจึงเสนอให้รถพิพิธภัณฑสถานเคลื่อนที่ไปบริการความรู้ให้แก่เด็กและเยาวชน รวมทั้งประชาชนทั่วไปในพื้นที่ซึ่งมีผู้ขาดแคลนโอกาสทางการศึกษาเป็นจำนวนมาก ได้แก่ เขตชุมชนแออัด ซึ่งผู้ที่อาศัยอยู่จำนวนมากได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ค่อนข้างน้อยและไม่ค่อยมีพิพิธภัณฑสถานหรือแหล่งเรียนรู้เข้าไปบริการทางวิชาการในสถานที่ดังกล่าว (บุญรัตน์ อภิชชาติไตรสรณ์, 2558, หน้า 22) นอกจากนี้ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังสามารถใช้รถพิพิธภัณฑสถานเคลื่อนที่ออกไปบริการทางวิชาการให้แก่เด็กและเยาวชนในบ้านเด็กกำพร้า สถานสงเคราะห์ หรือสถานที่ซึ่งมีบุคคลด้อยโอกาสอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อขยายโอกาสทางการเรียนรู้ด้วยพิพิธภัณฑสถานไปสู่ชุมชนภายนอกได้ดียิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ในฐานะพิพิธภัณฑสถานที่บริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อคนในสังคมทุกระดับชั้นอีกด้วย

ขณะที่กิจกรรมบริการวิชาการด้วยรถพิพิธภัณฑสถานเคลื่อนที่ในพื้นที่ห่างไกลต่างจังหวัดทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ความถี่ในการดำเนินกิจกรรมอย่างน้อย 3 เดือนต่อครั้ง หรือเรียกว่าเป็นรายไตรมาส ควรออกเดินทางไปในทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเลือกสรรพื้นที่ห่างไกลจากความเจริญ เพื่อไปสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนในถิ่นทุรกันดาร เช่น พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พื้นที่แนวตะเข็บชายแดน พื้นที่ราบสูง และพื้นที่ชุมชนอพยพโดยเนื้อหาสาระที่นำเสนอจะต้องง่ายต่อการทำความเข้าใจ ไม่มีความสลับซับซ้อน

มากจนเกินไป พร้อมกับสื่อการเรียนรู้ที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้อย่างเพลิดเพลิน ไม่เกิดความน่าเบื่อหน่าย หรือมองว่าเป็นเนื้อหาสาระที่เข้าใจได้ยาก

2. ขยายเวลาเปิดทำการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กลุ่มคนวัยทำงานเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นสังคมเมืองที่ผู้คนส่วนใหญ่ใช้ชีวิตประจำวันอยู่กับการทำงานและการศึกษา ต้องเผชิญทั้งกับปัญหาการจราจรติดขัดและสภาพการใช้ชีวิตที่เร่งรัดจนบางครั้งกลับละเลยสุนทรีย์ภาพในการใช้ชีวิตด้วยการแสวงหาความรู้ในพิพิธภัณฑ์ในช่วงเวลาเปิดทำการปกติ กล่าวคือ วันจันทร์ถึงศุกร์ได้ ส่วนใหญ่จะสามารถเดินทางเข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้ในวันเสาร์-อาทิตย์ เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในวัยทำงานที่มักเผชิญกับอุปสรรคดังกล่าว ดังนั้น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรตระหนักถึงแนวคิดขยายเวลาเปิดพิพิธภัณฑ์จากเวลาปกติเป็นเวลากลางคืนด้วย เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่ไม่สามารถเดินทางมาพิพิธภัณฑ์ในเวลาปกติ สามารถมาแสวงหาความรู้ในช่วงเวลากลางคืนได้ ผ่านกิจกรรม “Nigt At The Museum” หรือการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืนแม้ว่าที่ผ่านมาพิพิธภัณฑ์จะเริ่มเปิดพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืนช่วงปี พ.ศ. 2558 โดยร่วมมือกับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แต่ก็ยังเป็นเพียงระยะเวลาอันสั้นและไม่มีความต่อเนื่อง ที่สำคัญแนวคิดหลักในการจัดงานยังกระจัดกระจาย กิจกรรมภายในงานไม่มีเอกลักษณ์ร่วมจนทำให้ขาดความเป็นเอกภาพ

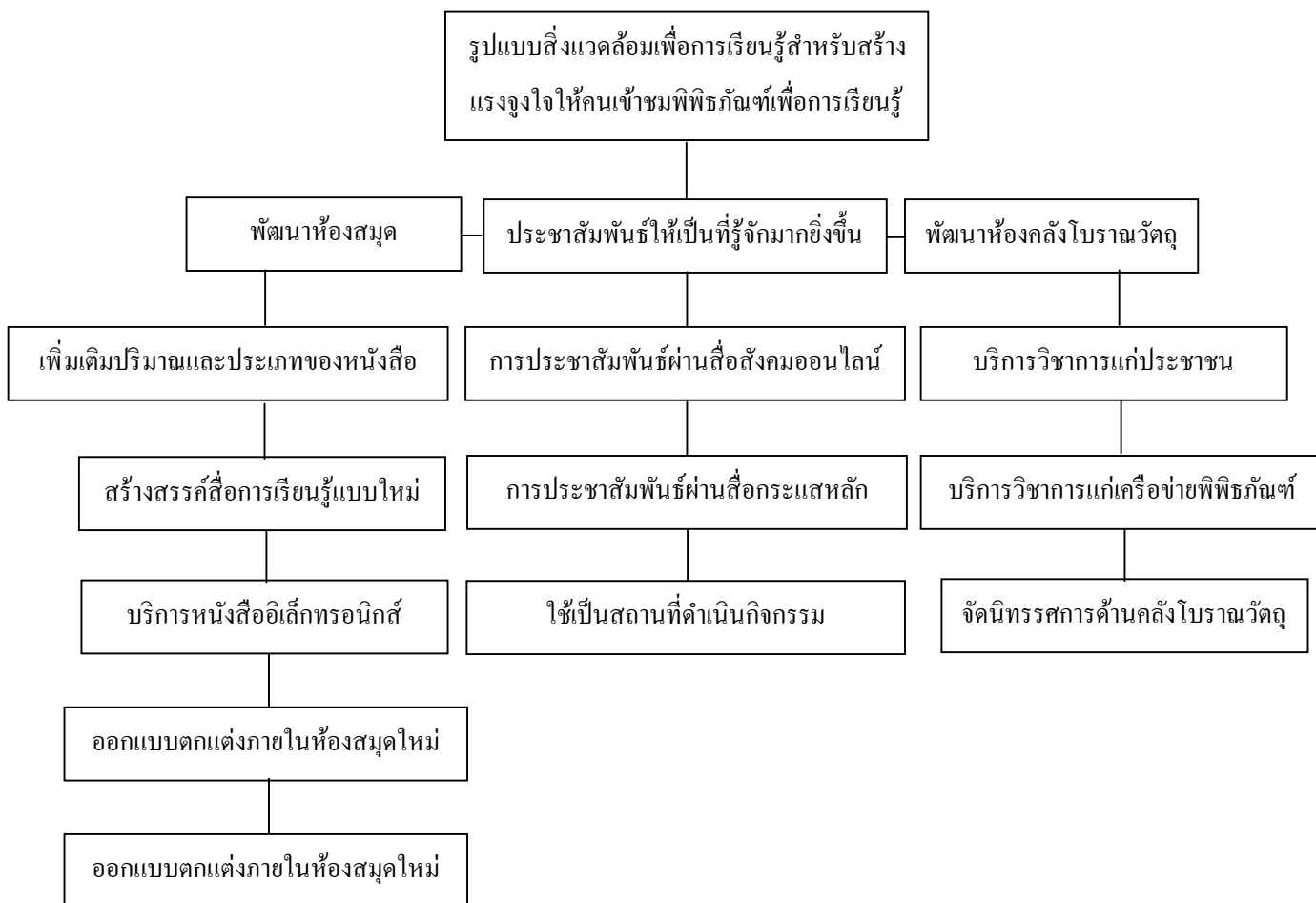
ซึ่งรูปแบบกิจกรรมส่วนใหญ่ยังมีความเป็นไทยเดิมที่ขาดความน่าสนใจของกลุ่มเป้าหมายในกลุ่มเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ เช่น เยี่ยมชม โบราณสถานและสถาปัตยกรรมรอบเกาะรัตนโกสินทร์ยามค่ำ นำสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมมาจัดแสดงและจำหน่าย ซึ่งกระแสตอบรับจากผู้เข้าชมงานยังไม่ดีเท่าที่ควร รวมทั้งจำนวนผู้มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ยังน้อยอยู่ ดังนั้นจึงควรปรับปรุงรูปแบบการดำเนินกิจกรรมใหม่เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ในเวลากลางคืนมากยิ่งขึ้น (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ, 23 มกราคม 2558)

สำหรับ “หัวข้อ” หรือ “แนวคิดหลัก” ในการจัดกิจกรรมเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืนถือเป็นสิ่งสำคัญมากในการสร้างความน่าสนใจให้กับประชาชนทั่วไป เพราะจะทำให้งานเกิดความเป็นเอกภาพและมีทิศทางในการนำเสนอองค์ความรู้ที่ชัดเจน โดยใช้เอกลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์มาเป็นแนวทางหลักในการตั้งหัวข้อหรือธีมของการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้ง สำหรับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีความโดดเด่นเรื่องประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ และโบราณคดี ซึ่งมีวัตถุของจริงให้ได้ชม ดังนั้น อาจใช้คอลเลกชันของวัตถุในแต่ละยุคสมัยมาใช้เป็นแนวคิดหลัก

ในการดำเนินกิจกรรมก็ได้ ยกตัวอย่างเช่น ศิลปะทวารวดี ศิลปะชวา เป็นต้น แล้วสร้างสรรค์กิจกรรมย่อยมาเพิ่มสีสันให้กับการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานในเวลากลางคืนได้อย่างน่าสนใจ

จะเห็นได้ว่าที่ผ่านมา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานในเวลากลางคืนค่อนข้างน้อย ทำให้มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่มากนัก ดังนั้น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรกำหนดระยะเวลาล่วงหน้าเพื่อประชาสัมพันธ์อย่างน้อย 1 เดือน ผ่านช่องทางการสื่อสารหลากหลายประเภท เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบข้อมูลข่าวสารมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ช่องทางการสื่อสารที่กลุ่มคนในวัยทำงานเข้าถึงง่ายและเป็นทางเลือกใหม่ ๆ เช่น ประชาสัมพันธ์บนรถไฟฟ้าและรถไฟใต้ดิน ซึ่งมีกลุ่มคนวัยทำงานใช้บริการรถสาธารณะประเภทนี้เป็นจำนวนมาก ทำให้โอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารกิจกรรมมีมากขึ้นตามไปด้วย

ทั้งนี้ สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ย่อมได้แก่ ระบบรักษาความปลอดภัย เนื่องจากมีความเสี่ยงต่อการโจรกรรมหรือวัตถุจัดแสดงสูญหาย เพราะวัตถุจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่เป็นของจริงที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ซึ่งยากต่อการประเมินเป็นมูลค่า ดังนั้น พิพิธภัณฑสถานจะต้องเพิ่มความระมัดระวังในการจัดแสดงมากเป็นพิเศษ ต้องมีระบบระเบียบขั้นตอนที่กำหนดไว้เพื่อให้ยากต่อการเข้าถึงวัตถุโบราณขณะเดียวกันต้องติดตั้งสัญญาณกันขโมย และติดไฟส่องสว่างมากขึ้นมีการติดตั้งกล้องวงจรโทรทัศน์ปิดเพิ่มในบริเวณที่จัดกิจกรรม อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดหนึ่งของการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานกลางคืนคือการเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งพิพิธภัณฑสถานต้องคำนึงถึงความสามารถในการเดินทางไปกลับร่วมด้วย เริ่มตั้งแต่สถานที่จอดรถต้องเพียงพอกับความต้องการของผู้ร่วมกิจกรรม โดยต้องประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าว่าสามารถจอดรถได้บริเวณใดบ้าง เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถวางแผนการเดินทางและการใช้ยานพาหนะได้ล่วงหน้า พร้อมประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงช่องทางในการเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมว่าสามารถใช้ยานพาหนะประเภทใดได้บ้าง หากมีการอำนวยความสะดวกให้เดินทางได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ย่อมทำให้เพิ่มปริมาณผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4-35 รูปแบบสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้

รูปแบบการสร้างแรงจูงใจด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ให้คนเข้าชม

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้

จากข้อมูลในบทที่ 4 ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์บุคลากรด้านงานห้องสมุดและคลังโบราณวัตถุ อันเป็นสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ที่มีความโดดเด่นของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และมีวิสัยทัศน์ผ่านการวิจัยแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งค้นคว้าจากเอกสารหลักฐาน และงานวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องของทั้งมิวเซียมสยาม และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ทำให้ได้เข้าใจกระบวนการบริหารจัดการห้องสมุดและห้องคลังโบราณวัตถุภายในพิพิธภัณฑ์ ทำให้ทราบว่ายังมีปัจจัยส่วนใดที่ช่วยสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ได้บ้าง และยังมีความบกพร่องหรือปัญหาในส่วนใดที่ยังต้องแก้ไขปรับปรุงให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เมื่อสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดทำให้ผู้วิจัยสามารถ

ประมวลข้อเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้สำหรับสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครได้เป็นสองประเด็นหลัก กล่าวคือ ประชาสัมพันธ์การมีอยู่และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องสมุดของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ปรับปรุงงานบริการทั้งการยืมคืนงานบรรณารักษ์ สื่อการเรียนรู้ ฐานข้อมูล และการดำเนินกิจกรรมที่ริเริ่มโดยห้องสมุดของพิพิธภัณฑ์เองให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น และพัฒนาห้องคลังโบราณวัตถุให้ประชาชนทั่วไปสามารถเรียนรู้กระบวนการทำงานด้านนี้ได้อย่างใกล้ชิดและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมโครงการเก็บรักษา ซ่อมบำรุง และอนุรักษ์โบราณวัตถุภายในห้องคลังฯมากยิ่งขึ้น ดังสามารถจำแนกพิจารณารายละเอียดดังต่อไปนี้

1. พัฒนาห้องสมุดให้น่าสนใจเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเพื่อการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันห้องสมุดของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมีประชาชนให้ความสนใจไปอ่านหนังสือหรือสืบค้นฐานข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ทางการศึกษาน้อยมาก บางคนอาจไม่เคยรับทราบมาก่อนเสียด้วยซ้ำว่าภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมีห้องสมุดสำหรับบริการทางการศึกษาแก่ประชาชน ดังนั้น ประเด็นแรกที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้คือการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบก่อนว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมีห้องสมุด ผ่านสื่ออันเป็นทรัพยากรในการประชาสัมพันธ์ที่พิพิธภัณฑ์มีทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ เฟซบุ๊ก เอกสารทางราชการ โปสเตอร์ และอื่น ๆ นอกจากนี้การใช้ห้องสมุดเป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรมโครงการเพื่อบริการความรู้แก่ประชาชนก็ถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถสร้างภาพจำและภาพลักษณ์ที่ดีของห้องสมุด พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร คู่ความรู้ของประชาชนได้อีกทางหนึ่ง โดยกิจกรรมที่ริเริ่มขึ้นควรตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนทั่วไปทุกเพศวัย ทั้งยังเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับเนื้อหาสาระหลักในส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าผู้ใช้บริการห้องสมุดของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่มักเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและพื้นที่ใกล้เคียง ขณะที่ประชาชนซึ่งอาศัยอยู่ในต่างจังหวัดและพื้นที่ห่างไกลยังไม่เข้ามาใช้บริการห้องสมุดของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มากเท่าที่ควร ดังนั้น พิพิธภัณฑ์จึงควรอัพโหลดข้อมูลเกี่ยวกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์บางส่วนให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่สามารถเดินทางมายังห้องสมุดสามารถเข้าไปอ่านหรือสืบค้นข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของห้องสมุด พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย หากในอนาคตหลังจากที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้มีการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์และสื่อการเรียนรู้ออนไลน์เต็มรูปแบบแล้ว จะสามารถเปิดให้บริการทั้งยืมคืนและสืบค้นข้อมูลได้แบบครบวงจร

2. พัฒนาห้องคลังโบราณวัตถุให้นำสนใจเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชม

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรมุ่งมั่นพัฒนาห้องคลังโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการและจัดเก็บโบราณวัตถุอย่างเป็นระบบเพื่ออนุรักษ์ซ่อมแซมโบราณวัตถุที่เกิดการชำรุดเสื่อมสภาพ โดยตั้งเป้าหมายให้ห้องคลังโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์โบราณวัตถุ การอนุรักษ์เชิงป้องกันอย่างถูกต้องวิธีตามหลักสากล โดยมีอุปกรณ์ทันสมัย มีห้องปฏิบัติการที่เป็นระบบ เป็นที่ยอมรับของพิพิธภัณฑสถานและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านวัตถุพิพิธภัณฑสถาน เช่น การอนุรักษ์ การจัดทำทะเบียน วิธีการจัดเก็บรักษาวัตถุพิพิธภัณฑสถานในคลัง การจัดแสดง การควบคุมสภาพแวดล้อม การเลือกใช้วัสดุ และการออกแบบอาคาร ทั้งยังมุ่งหวังให้งานโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการของพิพิธภัณฑสถานได้รับการพัฒนาด้านการอนุรักษ์วัตถุพิพิธภัณฑสถานและการอนุรักษ์เชิงป้องกันอย่างถูกต้องวิธีตามหลักสากลด้วยอุปกรณ์อันทันสมัย ห้องปฏิบัติการที่เป็นระบบ ซึ่งสามารถให้บริการด้านการอนุรักษ์วัตถุพิพิธภัณฑสถานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการด้านงานอนุรักษ์ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร รวมถึงให้บริการพิพิธภัณฑสถานเครือข่าย เช่น การจัดทำทะเบียน การปรับปรุงการจัดแสดง การปรับปรุงการจัดเก็บ จัดทำองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุพิพิธภัณฑสถาน เป็นศูนย์ข้อมูลด้านวัสดุที่ใช้ในการอนุรักษ์ ทั้งนี้ห้องคลังโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครควรมุ่งสู่การพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์เพื่อพัฒนาทักษะและเพิ่มพูนศักยภาพของบุคลากรและพิพิธภัณฑสถานเครือข่าย ให้สามารถดำเนินการอนุรักษ์วัตถุพิพิธภัณฑสถานได้อย่างถูกต้องตามมาตรฐานสากลด้วยกระบวนการฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์วัตถุพิพิธภัณฑสถานและการฝึกอบรมกับหน่วยงานอนุรักษ์วัตถุพิพิธภัณฑสถานที่มีหลักสูตรการอนุรักษ์เฉพาะทาง นอกจากนี้ได้รับความรู้และพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่แล้วยังสนับสนุนการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอนุรักษ์วัตถุพิพิธภัณฑสถานให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ด้านการอนุรักษ์วัตถุพิพิธภัณฑสถานที่ต้องการเหมาะสม โดยสามารถส่งต่อข้อมูลความรู้ไปประยุกต์ใช้กับพิพิธภัณฑสถานเครือข่ายแห่งอื่นได้ ทั้งนี้ห้องคลังโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการตระหนักและให้ความสำคัญในการปรับปรุงภูมิทัศน์ ขยายและพัฒนาพื้นที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร อย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาและปรับปรุงห้องคลังโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการเพื่อรองรับการขยายงานด้านการอนุรักษ์และการจัดการคลังวัตถุให้เกิดประสิทธิภาพ ทั้งยังสร้างให้เป็นต้นแบบของห้องคลังโบราณวัตถุและห้องปฏิบัติการแก่เครือข่ายพิพิธภัณฑสถานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร พร้อมทั้งพัฒนาเป็นศูนย์ฝึกอบรมด้านงานอนุรักษ์ของสถาบันพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ งานป้องกันมรดกและวัตถุทางวัฒนธรรมทั้งหมดเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจคุ้นเคยกับ

ปัจจัยสำคัญของการทำให้วัตถุต่าง ๆ เสื่อมสลายอันมีหลายเหตุปัจจัยบังคับ เช่น แสงสว่าง ความชื้น มลพิษ สัตว์แมลงและการเหยียบจับ ซึ่งล้วนแล้วแต่เร่งให้วัสดุเกิดการชำรุดเสียหายในพิพิธภัณฑ์ ต้องควบคุมอุณหภูมิที่เหมาะสมและคำนึงถึงการหมุนเวียนวัตถุจัดแสดงตลอดจนการจัดเก็บในห้องคลังเป็นตัวแปรเสริมที่สำคัญกิจกรรมดังกล่าวเป็นงานในลักษณะป้องกันความเสื่อมสลายของวัตถุที่ผู้เยี่ยมชมมักไม่เห็นหรือสังเกตเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เรียนรู้งานเบื้องหลังด้านการอนุรักษ์และซ่อมบำรุงนอกเหนือไปจากการจัดแสดงที่เป็นงานเบื้องหน้าควบคู่กันไปด้วย

หลังจากผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้เรียบร้อยแล้ว ได้นำแผนภาพและข้อมูลทั้งหมดมาให้ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ช่วยแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเพื่อปรับปรุงพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์ ประกอบด้วยนักวิชาการและอาจารย์ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑศึกษาและการบริหารจัดการศิลปะและวัฒนธรรมจำนวน 7 คน โดยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีมหาวิทยาลัยที่เปิดหลักสูตรการเรียนการสอนดังกล่าวทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกทั้งสิ้น 5 มหาวิทยาลัย ประกอบด้วย หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา วัฒนธรรมศึกษาวิชาเอกพิพิธภัณฑศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล มีอาจารย์ประจำหลักสูตรจำนวน 14 คน หลักสูตรวิชาโทพิพิธภัณฑสถานศึกษา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร มีอาจารย์ประจำหลักสูตรจำนวน 11 คน กลุ่มวิชาโบราณคดี พิพิธภัณฑ และมรดกทางวัฒนธรรมหลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีอาจารย์ประจำหลักสูตรจำนวน 16 คน รายวิชาการจัดการหอศิลป์และพิพิธภัณฑ หลักสูตรการจัดการทางวัฒนธรรม การเรียนการสอนทางไกล บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีอาจารย์ประจำหลักสูตรจำนวน 5 คน และ หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มีอาจารย์ประจำหลักสูตรจำนวน 10 คน หากค่าเฉลี่ยโดยรวมของอาจารย์จากทั้งหมด 5 มหาวิทยาลัย ในหลักสูตรดังกล่าวจะได้ค่ากลางคือ 11 คน แล้วนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาคำนวณด้วยสูตร $n = N / 1 + N (e)^2$ โดยกำหนดค่าระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 จะได้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างคือ 7 คน โดยเลือกตัวแทนอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าวจาก 5 มหาวิทยาลัย ด้วยวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง พิจารณาจากความรู้ความสามารถด้านพิพิธภัณฑศึกษาอันเป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการและสังคม ดังสามารถจำแนกพิจารณาได้ต่อไปนี้

ดร. พฐุ คุศรีพิทักษ์ อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา กลุ่มวิชาพิพิธภัณฑ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ได้แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

เพื่อการเรียนรู้ว่า สำหรับการประชาสัมพันธ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานด้านการประชาสัมพันธ์สื่อสังคมออนไลน์โดยตรง อาจเป็นได้ทั้งปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลก็ได้ แต่ต้องมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นงานประชาสัมพันธ์เนื้อหาและส่วนจัดแสดงทั้งแบบถาวรและแบบชั่วคราว กิจกรรมโครงการที่ทางพิพิธภัณฑสถานฯ ได้ริเริ่มขึ้น สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ และรายละเอียดส่วนอื่นที่มีความสำคัญในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานฯ เนื่องจากผู้ทำหน้าที่ดังกล่าวจะต้องเฝ้าติดตามความเคลื่อนไหวของผู้ที่เข้ามาชมสื่อประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ทั้งระบบ เพื่อให้การประชาสัมพันธ์มีความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ไม่มีการหยุดนิ่งหรือทำให้ข้อมูลเกิดความล้าสมัยไม่เท่าทันต่อเหตุการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการสอบถามประเด็นข้อสงสัยของผู้ที่สนใจ ไม่ว่าจะเป็นรายละเอียดของกิจกรรมโครงการ วันเวลาและสถานที่ในการดำเนินงานเส้นทางการเดินทาง สถานที่จอดรถ หรือการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทุกรูปแบบ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนมาเข้าชมพิพิธภัณฑสถานฯเพื่อการเรียนรู้

ทั้งนี้คณะทำงานจะต้องระดมความคิดเห็นร่วมกันในการกำหนดบุคลิกภาพของผู้ให้ข้อมูลแก่ประชาชน ซึ่งต้องตรงกับอัตลักษณ์ขององค์กรที่ทุกองค์คาพยพเห็นชอบร่วมกัน เพื่อให้แนวทางการประชาสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น บุคลิกภาพผู้ให้ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของมิวเซียมสยามเป็นชายวัยกลางคนที่อยู่ในวัยทำงาน มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และสามารถสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายได้ทุกช่วงวัยและทุกสถานะทางสังคม ขณะที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีลักษณะเด่นเรื่องโบราณสถานหรือโบราณวัตถุอาจกำหนดลักษณะของผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้สูงอายุที่ ยินดีให้บริการตอบคำถามหรือมอบสาระความรู้แก่ลูกหลานคนรุ่นหลัง เป็นต้น ซึ่งอำนวยความสะดวกต่อการสร้างภาพจำให้แก่ผู้เข้าชมและประชาชนทั่วไป ทั้งนี้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จำเป็นต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจนว่าจะมุ่งเน้นไปที่กลุ่มคนใดในสังคม ตัวอย่างเช่น มิวเซียมสยามตั้งกลุ่มเป้าหมายที่สมาชิกในครอบครัว ซึ่งชักชวนกันมาเข้าชมพิพิธภัณฑสถานฯเพื่อการเรียนรู้แบบเป็นกลุ่มทั้งพ่อแม่ผู้ปกครองและบุตรหลาน ขณะที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร อาจตั้งกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนนักศึกษา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีการกำหนดบุคลิกภาพของผู้ให้ข้อมูลแล้ว บุคลากรด้านงานประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จะต้องสามารถปรับรูปแบบการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างทั้งเพศวัย ระดับการศึกษา เชื้อชาติ และศาสนา ได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง ไม่เกิดความคลาดเคลื่อน ในการให้ข้อมูลที่ผิดพลาดซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อองค์กรได้ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวจำเป็นต้องแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับ

งานพิพิธภัณฑ์ ประวัติศาสตร์ และข่าวสารความเคลื่อนไหวในแวดวงศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้รู้เท่าทันข้อมูลอย่างเป็นปัจจุบันเสมอ

อย่างไรก็ตาม นอกจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะให้ความสำคัญกับการพัฒนารูปแบบประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์แล้ว จะต้องไม่ลืมพัฒนาสื่อกระแสหลัก ทั้งทางโทรทัศน์ วิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ทุกประเภทควบคู่กันไปด้วย เนื่องจากกลุ่มคนที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้มักเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน นักเรียนนักศึกษา รวมทั้งกลุ่มคนในวัยทำงาน แต่สำหรับผู้ที่ไม่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารในกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้มีฐานะยากจน หรือผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ จะไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นได้ จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารงานประชาสัมพันธ์ให้ครบทุกกลุ่มเป้าหมายด้วย ทั้งนี้ แนวทางการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ข้างต้นจะไม่สามารถเป็นรูปธรรมได้ หากปราศจากการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและมอบหมายความรับผิดชอบให้แก่บุคคลที่มีความสามารถหรือมีความเหมาะสมได้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อพัฒนางานด้านประชาสัมพันธ์ขององค์กรให้ขับเคลื่อนไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการอบรมพัฒนาความสามารถด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้แก่บุคลากรงานประชาสัมพันธ์ที่ไม่มีความสามารถในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทุกประเภท ควรมีการเชิญวิทยากรผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ โดยใช้ทรัพยากรด้านฐานข้อมูลทั้งรูปภาพ วิดีโอภาพเคลื่อนไหว หรือข้อมูลในรูปแบบอื่นๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ อาจลดทอนเนื้อหาสาระของสารให้มีความเป็นวิชาการน้อยลงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชน รวมทั้งนักเรียนนักศึกษาซึ่งส่วนใหญ่มีภาพจำว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่เข้าใจได้ยากให้เข้าใจได้ง่ายและไม่เกิดความเบื่อหน่าย ในทางตรงกันข้าม สามารถเรียนรู้เรื่องราวในพิพิธภัณฑ์ได้อย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน ผ่านสื่อที่สร้างแรงจูงใจอย่างการ์ตูน กราฟฟิก แอนิเมชัน หรือกิจกรรมสนทนาและนันทนาการเพื่อสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ได้

ต่อมาคือ รูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเพื่อการเรียนรู้ ด้านเนื้อหาและส่วนจัดแสดง ดร. รุฐ คุศรีพิทักษ์ ได้แสดงความเห็นชอบกับรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว เนื่องจากเปิดโอกาสให้ทั้งกลุ่มเป้าหมายที่เป็นบุคคลทั่วไปและผู้พิการที่มีความบกพร่องทางร่างกายสามารถชมนิทรรศการหรือส่วนจัดแสดงแบบมีส่วนร่วมผ่านประสาทสัมผัสทางร่างกาย โดยเปลี่ยนวิธีเรียนรู้จากการห้ามทำให้ออกมาเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง

แบบมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้การเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสด้านการมองเห็นใน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ต้องไม่เป็นเพียงการอ่านตัวหนังสือแล้วท่องจำเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นสายตาที่เฝ้าสังเกตความแตกต่างของพื้นผิว สี สัน ลวดลาย ลักษณะของวัตถุศิลปะ เพื่อก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจแล้วสามารถคิดวิเคราะห์แยกแยะความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างของโบราณวัตถุเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น

ต่อมาคือการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสอื่น ซึ่งไม่ใช่เพียงการรับฟังข้อมูลจากภัณฑารักษ์ของพิพิธภัณฑ์แต่เพียงอย่างเดียว แต่เมื่อรับฟังแล้วต้องติดตามความรู้ที่ได้รับว่ามีข้อเท็จจริงอย่างไร เหตุผลอะไรที่ทำให้เข้าใจได้เช่นนั้น เมื่อมีประเด็นข้อสงสัยต้องซักถามและแสวงหาคำตอบอย่างมีเหตุผล ไม่ฟังแล้วเชื่อโดยปราศจากกระบวนการคิดวิเคราะห์ ขณะที่การเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัส จมูก ดร. พฐุ คูศรีพิทักษ์ มองว่าพิพิธภัณฑ์หลายแห่งมักมองข้ามความสำคัญของการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสประเภทนี้อยู่มาก เนื่องจากไม่คิดว่ากลิ่นจะมีอิทธิพลต่อความรู้และการทำความเข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีได้ ตัวอย่างเช่น เครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตจากเนื้อดินซึ่งมีความแตกต่างกันเมื่อนำออกจากเตาเผาจะให้สี สัน และกลิ่นที่แตกต่างกันด้วย เนื่องจากองค์ประกอบทางเคมีภายในชั้นดินแต่ละแบบจะมีการสะสมของอินทรีย์วัตถุที่ต่างกัน ทำให้เนื้อดินและกลิ่นที่ได้จากกระบวนการเผาหรือขึ้นรูปมีความแตกต่างกันไป ซึ่งผู้ชมสามารถสูดดมกลิ่นของดินที่มีความแตกต่างหลากหลายของประเภทและชนิด ไม่ว่าจะเป็นดินเหนียว อิฐ สีลาแลง ซีเมนต์ เป็นต้น เพื่อสามารถแยกแยะวัตถุศิลปะในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาจากการรับรู้กลิ่นแล้วต่อยอดไปสู่การจำแนกสี สัน จำแนกลวดลาย และจำแนกรูปทรงต่อไป เป็นต้น ต่อมาคือการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสลิ้น เป็นการรับรู้รสชาติ ซึ่งอาจนำขนมหรืออาหารที่สามารถปรุงในเครื่องปั้นดินเผา มาสาธิตให้ผู้ชมและชิมรสชาติ เช่น ข้าวอบหม้อดิน ขนมไทยที่ปรุงในหม้อดิน และน้ำหอมน้ำปรุงที่มีกระบวนการผลิตในหม้อดิน เป็นต้น เพื่อให้รับรู้ถึงประโยชน์อีกทางหนึ่งของเครื่องปั้นดินเผาในสมัยโบราณเพื่อการปรุงอาหารและภูมิปัญญาว่าด้วยการผลิตกลิ่นหอมของไทย ที่สำคัญคือการเรียนรู้ผ่านกายสัมผัสซึ่งตรงกับเป้าหมายหลักของการจำลองวัตถุทางพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ประสาทสัมผัสมากที่สุด เพราะสามารถมีส่วนร่วมได้ทั้งบุคคลทั่วไปและผู้พิการ และสุดท้ายคือการสัมผัสด้วยจิตใจผ่านการปลูกฝังคุณสมบัติในการอนุรักษ์และหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เพื่อให้เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ของการก่อสร้างบ้านเมือง เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ร่วมสืบสานและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติต่อไป

สำหรับรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ด้านกิจกรรม โครงการ ดร. พฐุ คูศรีพิทักษ์ ได้แสดงความเห็นชอบกับแนวคิดดำเนินกิจกรรมบริการวิชาการ

แบบเชิงรุกด้วยรณพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่เพื่อไปมอบความรู้ความเข้าใจให้แก่กลุ่มเป้าหมายทั้งที่อยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลแบบระยะใกล้ และพื้นที่ต่างจังหวัดทั่วทุกภูมิภาคแบบระยะไกล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริการความรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นบุคคลด้อยโอกาสทางสังคมที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด สถานสงเคราะห์ หรือเรือนจำทัณฑสถาน ซึ่งมีโอกาสเข้าถึงความรู้และการศึกษาค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับเยาวชนในสถาบันการศึกษาทั้งของภาครัฐบาลและเอกชนที่รณพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่มักไปดำเนินกิจกรรม ซึ่งความจริงแล้วเด็กและเยาวชนเหล่านี้ได้รับโอกาสทางการศึกษาในระบบและในห้องเรียนเป็นทุนเดิมการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวจึงควรคำนึงถึงกลุ่มคนที่มีโอกาสทางการศึกษาน้อยเป็นสำคัญ เพื่อสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นองค์กรภาครัฐ ซึ่งมีหน้าที่หลักในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเรื่องศิลปวัฒนธรรมแก่ประชาชนโดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเพศวัย ฐานะ และระดับการศึกษา ขณะที่การบริการทางวิชาการระยะไกลในต่างจังหวัด ดร. พฐุ คุศิริพิทักษ์ เสนอให้ประสานความร่วมมือไปยังพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติประจำจังหวัด หรือในภูมิภาคนั้นเป็นผู้อำนวยความสะดวกเรื่องการลงพื้นที่หรือให้ความช่วยเหลือเรื่องวิทยากร วัสดุจัดแสดงหรืออาคารสถานที่เพิ่มเติม

ขณะที่กิจกรรมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืน ดร. พฐุ คุศิริพิทักษ์ มองว่า

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรประสานความร่วมมือกับพิพิธภัณฑ์เครือข่ายซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่เดียวกันมากกว่าจัดเพียงแก่พิพิธภัณฑ์เดียว เนื่องจากวัฒนธรรมการชมพิพิธภัณฑ์ใน ตอนกลางคืนยังค่อนข้างใหม่สำหรับสังคมไทย ในขณะที่ต่างประเทศได้มีการริเริ่มกิจกรรมเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนมาเป็นเวลายาวนานแล้ว ดังนั้น การจัดกิจกรรมร่วมกับพิพิธภัณฑ์อื่นในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะเป็นมิวเซียมสยาม นิทรรศน์รัตนโกสินทร์ หอศิลป์เจ้าฟ้า พิพิธภัณฑ์เหรียญ พิพิธภัณฑ์บางลำพู เป็นต้นเพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับกิจกรรม โดยอาจจัดเป็นขบวนรถรางเพื่อนำชมไปตามพิพิธภัณฑ์แห่งต่าง ๆ ซึ่งมีการกำหนดจุดเริ่มต้นและสิ้นสุด การชมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย อย่างไรก็ตาม กิจกรรมดังกล่าวไม่สามารถจัดได้บ่อยครั้ง มากที่สุดไม่เกิน 2 ครั้งต่อปี ถือเป็นกิจกรรมใหญ่ของพิพิธภัณฑ์ประจำปี เพราะมีข้อจำกัดหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณที่เพิ่มสูงขึ้นจากค่าใช้จ่ายน้ำไฟและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ต้องตกลงเรื่องการว่าจ้างเพราะบุคลากรส่วนใหญ่เป็นข้าราชการหรือพนักงานของกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งมีเงินเดือนหรือรายได้ประจำอยู่แล้ว ดังนั้น หากไม่สามารถดำเนินกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืนได้ อาจกำหนดนโยบายขยายเวลาในการเปิดปิดพิพิธภัณฑ์ทดแทน เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มคนในวัยทำงานซึ่งไม่มีเวลาเดินทางมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ในเวลาทำการสามารถมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ได้

และสุดท้ายคือด้านสิ่งแวดลอมเพื่อการเรียนรู้ ดร. พฐุ คุศรีพิทักษ์ เห็นด้วยว่าต้องเริ่มต้นจากการทำให้ประชาชนทั่วไปทราบถึงภารกิจของห้องสมุดและห้องคลังโบราณวัตถุ ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครก่อน เพราะยังมีประชาชนจำนวนน้อยมากที่ทราบข้อมูลดังกล่าว เว้นเสียแต่บุคคลในแวดวงพิพิธภัณฑสถานนั้น แม้แต่ห้องสมุดหรือห้องคลังความรู้ของมิวเซียมสยามในปัจจุบันก็ยังไม่เป็นที่รู้จักของประชาชนมากเท่าที่ควร ดังนั้นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จะต้องประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนทราบว่าภายในพิพิธภัณฑสถานมีห้องสมุดเปิดให้บริการประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ จุดเด่นของห้องสมุดแห่งนี้คือการมีหนังสือเก่าหายากซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และหนังสือด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานตั้งแต่สมัยอดีต อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑสถานควรแสวงหาหนังสือด้านประวัติศาสตร์สมัยใหม่และหนังสือเกี่ยวกับระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานทั้งในและต่างประเทศเพิ่มเติมด้วยเพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถสืบค้นฐานข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถานได้ทั้งในอดีตและปัจจุบันควบคู่กันไปด้วย ขณะที่ห้องคลังโบราณวัตถุซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มองว่าเป็นพื้นที่เฉพาะต้องได้รับอนุญาตให้เข้าไปศึกษาอย่างเป็นทางการเท่านั้น ควรมีการเปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความรู้ในส่วนนี้เท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้ได้เห็นเบื้องหลังการทำงานด้านอนุรักษ์และซ่อมบำรุงวัตถุจัดแสดง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีและวิทยาการสมัยใหม่ที่นำมาใช้ในงานพิพิธภัณฑสถาน (พฐุ คุศรีพิทักษ์, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2559)

ดร. ผุสดี รอดเจริญ ผู้สอนรายวิชา Museum Collection Management และ Reventive Conservation for Museum Object ซึ่งเป็นวิชาโทของภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ว่า สำหรับการประชาสัมพันธ์ทางพิพิธภัณฑสถานควรนำภาพบันทึกการดำเนินกิจกรรมโครงการของพิพิธภัณฑสถานมาเผยแพร่ผ่านยูทูปเพื่อให้ประชาชนทั่วไปหรือผู้สนใจที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมในวันเวลาดังกล่าวได้สามารถติดตามชมบันทึกภาพกิจกรรมย้อนหลังทางยูทูป ซึ่งถือเป็นงานบริการทางวิชาการอย่างหนึ่งและใช้ต้นทุนทางทรัพยากรสื่อให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า นอกจากนี้ สามารถใช้ยูทูปเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดสดภาพเหตุการณ์ดำเนินกิจกรรมโครงการได้อีกด้วย ทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากพิพิธภัณฑสถานซึ่งไม่สามารถเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมได้ด้วยตนเอง สามารถติดตามข้อมูลข่าวสารได้อย่างเท่าทันเหตุการณ์เสมือนได้เข้าร่วมเหตุการณ์จริง ทั้งยังสามารถเปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมการถ่ายทอดสดผ่านระบบยูทูปสามารถฝากคำถามให้ภัณฑกรในกรณีที่มีข้อสงสัยผ่านช่องทางแสดงความคิดเห็นในยูทูปได้อีกด้วย เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน แน่แน่นอนว่าการเพิ่มช่องทางในการติดต่อสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ดังกล่าว

จะสามารถสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนทั่วไปได้ติดตามการดำเนินกิจกรรมโครงการของ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานประชุมทางวิชาการหรือเสวนา ทางวิชาการว่าด้วยเรื่องประวัติศาสตร์และ โบราณคดีที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแห่งนี้จัดขึ้นบ่อยครั้ง แต่ส่วนใหญ่ มักมีการสื่อสารกันเฉพาะบุคลากรภายในแวดวงพิพิธภัณฑสถาน หรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ กรมศิลปากรเท่านั้น ยังไม่มีความแพร่หลายไปยังประชาชนภาคส่วนอื่นมากเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม รูปแบบโมเดลการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ ไม่ควรละเลยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อกระแสหลักควบคู่กันไปด้วย เพราะสื่อสังคมออนไลน์ ถึงแม้จะมีความสะดวกรวดเร็วในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและประหยัคงบประมาณในการประชาสัมพันธ์ได้ค่อนข้างมาก แต่ในกลุ่มบุคคลไร้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ บุคคลพิการ หรือผู้ด้อยโอกาสทางสังคมที่ขาดความรู้ ความสามารถในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ย่อมไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้

ดังนั้น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรดำเนินนโยบายประชาสัมพันธ์เชิงรุกและ เพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้มากขึ้นนอกเหนือจากทั้งสื่อกระแสหลักและ สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ การสื่อสารผ่านระบบขนส่งมวลชนที่มีเส้นทางสายตรงเชื่อมโยงติดต่อกับที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เช่น รถโดยสารประจำทางที่แล่นผ่านพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งมีจำนวนมากเนื่องจากบริเวณพระบรมมหาราชวังถือเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยว จึงมี รถโดยสารประจำทางแล่นผ่านเป็นจำนวนมาก หากทางพิพิธภัณฑสถานประสานความร่วมมือกับ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ ในการติดโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรมโครงการ ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้ริเริ่มขึ้นทั้งภายในและภายนอกตัวรถ ย่อมทำให้ผู้โดยสาร ที่ใช้บริการรถโดยสารประจำทางดังกล่าวมีทางเลือกในการตัดสินใจมาเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ นอกจากนี้ บริเวณที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังอยู่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งมีท่าเรือมาจอดเทียบท่าเพื่อรับผู้โดยสารอีกเป็นจำนวนมาก พิพิธภัณฑสถานจึงควรประสาน ความร่วมมือกับกรมเจ้าท่าเพื่อนำโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ไปติดไว้บริเวณท่าเทียบเรือและ บนลำเรือที่แล่นผ่านท่าเรือท่าพระจันทร์ ท่าช้างหรือท่าเรือศิริราช ซึ่งอยู่ใกล้กับ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการดำเนินกิจกรรมโครงการ ให้ผู้โดยสารได้ทราบ

สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการอบรมพัฒนาความสามารถด้านการใช้สื่อสังคม ออนไลน์ ดร.สุสติ ได้แสดงทรรศนะว่า ที่ผ่านมามีพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้ดำเนิน โครงการอบรมพัฒนาความสามารถของบุคลากรภายในหน่วยงานบ่อยครั้ง แต่ส่วนใหญ่ยังเป็น โครงการพัฒนาความสามารถด้านระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการทำ

ทะเบียนวัตถุจัดแสดง การนำชม การจัดนิทรรศการ การอบรมภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่นเพื่อการนำชม ส่วนใหญ่เป็นการอบรมให้แก่บุคลากรใหม่ ซึ่งเนื้อหาสาระเกี่ยวกับประชาสัมพันธ์มีค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบเคียงกับการพัฒนาความสามารถด้านอื่น ดังนั้น จึงควรรีเริ่มโครงการฝึกอบรมด้านงานประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑสถานเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้โดยตรงจากวิทยากรผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ อาจเป็นบุคลากรภายในหรือเชิญบุคคลภายนอกมาเป็นวิทยากรพิเศษก็ได้

ขณะที่ด้านเนื้อหาและส่วนจัดแสดง ดร.สุสติ ให้ข้อเสนอแนะว่า

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรให้ความสำคัญกับการจำแนกกลุ่มเป้าหมายในการจัดแสดงออกเป็นช่วงอายุต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการออกแบบเนื้อหาสาระและรูปแบบการจัดแสดงนิทรรศการ ได้ตรงตามความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละช่วงวัย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเด็กเล็ก กลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มประชาชนทั่วไป และกลุ่มนักวิชาการ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีแตกต่างกันออกไป การคำนึงถึงความต้องการเรียนรู้ที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มจะทำให้การจัดแสดงประสบความสำเร็จและตอบสนองต่อความต้องการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครบถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักเรียนนักศึกษาซึ่งถือเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของทางพิพิธภัณฑสถานที่นิยมเดินทางมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานกันเป็นหมู่คณะ ทั้งนี้ ข้อเสนอการจำลองวัตถุทางพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ประสาทสัมผัส ดร.สุสติให้ความคิดเห็นว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีโบราณวัตถุเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้ถูกนำมาจัดแสดงและถูกเก็บรักษาไว้ในห้องคลังโบราณวัตถุ ซึ่งจะประโยชน์มากหากได้นำโบราณวัตถุดังกล่าวมาให้ผู้เข้าชมได้ทดลองสัมผัสควบคู่ไปกับวัตถุจำลอง แต่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เข้าชมเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม โบราณวัตถุจริงดังกล่าวอาจมีความเสี่ยงในเรื่องการสูญหายหรือถูกโจรกรรมได้ ดังนั้น หากมีการจำลองโบราณวัตถุควรมีการทำสำรองไว้มากกว่า 2 ชิ้นเพื่อให้สามารถสลับปรับเปลี่ยนหรือนำมาทดแทนกันได้ในกรณีที่เกิดการชำรุดเสียหายหรือวัตถุจำลองสูญหายไป นอกจากนี้ ควรมีการปรับเปลี่ยนวัตถุจำลองเพื่อการจัดแสดงทุกเดือนเพื่อไม่ให้ผู้เข้าชมที่มาดูนิทรรศการซ้ำเกิดความเบื่อหน่ายและสามารถสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนทั่วไปติดตามความเคลื่อนไหวของนิทรรศการ โบราณวัตถุจำลองอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น เดือนมกราคมเป็นการแสดงโบราณวัตถุจำลองของเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง เดือนกุมภาพันธ์เป็นการแสดงโบราณวัตถุจำลองของเครื่องปั้นดินเผาบ้านเก่า เป็นต้น พร้อมทำปฏิทินกิจกรรมการจัดแสดงให้ผู้เข้าชมได้ดูเพื่อทราบว่าในแต่ละเดือนจะมีโบราณวัตถุจำลองชิ้นใดมาจัดแสดงบ้าง และแต่ละชิ้น

มีความสำคัญหรือคุณค่าทางประวัติศาสตร์อย่างไร เพื่อให้เนื้อหาและส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์เกิดความเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งอยู่ตลอดเวลา

ด้านกิจกรรมโครงการ ดร.สุสดี ได้แสดงความคิดเห็นว่า กิจกรรมเปิดทำการพิพิธภัณฑ์ในเวลาากลางคืนที่ต่างประเทศนั้นให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากสังคมเมืองซึ่งประชาชนในวัยทำงานมักไม่มีเวลาว่างมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ในเวลาเปิดทำการซึ่งมีช่วงเวลาคาบเกี่ยวกับการเปิดปิดบริษัทหรือหน่วยงานด้วยเช่นกัน จึงทำให้แรงจูงใจในการมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้มีน้อยลง โดยอาจขยายเวลาเปิดทำการสัปดาห์ละหนึ่งครั้งเพื่อให้ประชาชนเข้าไปชมพิพิธภัณฑ์ได้ในเวลาากลางคืนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติสามารถเข้าไปชมได้ในอัตราค่าบริการที่เพิ่มขึ้นเป็นหนึ่งเท่าตัว โดยนํารายได้จากส่วนนี้มาจ่ายค่าทำงานนอกเวลาทำการให้แก่บุคลากรของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และคำสาธาณูปโภคอื่นจำพวก ค่าไฟฟ้า น้ำประปา ค่าเครื่องปรับอากาศ เป็นต้น ซึ่งบริเวณที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้กับพระบรมมหาราชวัง และสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง จึงเป็นจุดศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร ดังนั้นการเปิดให้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืนย่อมมีนักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสนใจหากสามารถสร้างแรงจูงใจด้วยการผสมผสานสื่อกลางทางวัฒนธรรมอื่น ๆ เข้ามาประกอบการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ร่วมด้วย เช่น รวมบริการอาหารไทย ชมศิลปะการแสดงของไทยแขนงต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อให้เป็นแพ็คเกจการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืนแบบครบวงจร

ขณะที่ข้อเสนอในการริเริ่มโครงการรณพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ทั้งในระยะใกล้ เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลกับระยะไกลในต่างจังหวัดทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ดร.สุสดีเห็นด้วยกับการดำเนินนโยบายเชิงรุกในการไปบริการความรู้ให้แก่ประชาชนทั่วไปที่ไร้โอกาสทางการศึกษาอย่างชุมชนแออัด สถานสงเคราะห์ รวมทั้งทัณฑสถานและเรือนจำ แต่เนื้อหาสาระที่ไปนำเสนอจะต้องไม่มีความเป็นวิชาการมากเกินไป เนื่องจากกลุ่มคนเหล่านี้ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาค่อนข้างน้อยและมีพื้นฐานความรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีไม่มากนัก รูปแบบการนำเสนอจึงควรอยู่ในรูปของความบันเทิงและเรียนรู้สนุกสนานเพลิดเพลินผ่านสื่อการเรียนรู้และผู้นำเสนอองค์ความรู้ได้อย่างน่าสนใจมากกว่าการนำเสนอเนื้อหาสาระแบบคนปกติธรรมดาทั่วไป ซึ่งมีพื้นฐานความรู้ทางประวัติศาสตร์อยู่บ้างแล้ว โดยก่อนเข้าไปดำเนินกิจกรรม ทางพิพิธภัณฑ์จะต้องส่งเจ้าหน้าที่ไปติดต่อบริษัทประสานงานกับผู้บริหารหรือบุคลากรของกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ ก่อน ตัวอย่างเช่น ผู้อำนวยการเรือนจำ ผู้อำนวยการสถานสงเคราะห์ และหัวหน้าชุมชนแออัด เพื่อสอบถามถึงความต้องการเรียนรู้ว่ากลุ่มคนเหล่านี้มีความสนใจในด้านใด อาจเป็นความสนใจด้านการประกอบอาชีพเสริมมากกว่าความรู้เชิงวิชาการเพื่อสามารถนำไป

ปรับใช้ในการประกอบวิชาชีพสร้างรายได้ รวมทั้งศึกษาข้อจำกัดของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เช่น ในทัศนสถานหรือเรือนจำอาจเผยแพร่กิจกรรมโครงการได้เฉพาะนักโทษชั้นดีซึ่งมีพฤติกรรมพร้อมรับการเรียนรู้มากกว่านักโทษกลุ่มโทษร้ายแรงที่ต้องควบคุมพฤติกรรมอย่างเข้มงวด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินกิจกรรมได้ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่อาศัยอยู่ในเรือนจำ เป็นต้น

ด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้สำหรับสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์ ดร.สุสติ ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การพัฒนาห้องสมุดให้มีความทันสมัยด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นมากกว่างานบริการยืมคืนหนังสือแบบธรรมดาเป็นเรื่องที่ต้องใช้งบประมาณค่อนข้างมาก บุคลากรต้องมีความพร้อมด้านความรู้ความสามารถ และต้องใช้ระยะเวลาในการสั่งสมฐานข้อมูลให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ค่อนข้างยาวนาน หากห้องสมุดของพิพิธภัณฑ์ไม่มีงบประมาณมากพอในการซื้อฐานข้อมูลด้านหนังสือและระบบการสืบค้นแบบครบวงจรซึ่งมีราคาสูงมาก ย่อมจำเป็นต้องพัฒนาฐานข้อมูลด้วยตนเองแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยห้องสมุดของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งมีหนังสือเก่าหายากเชิงประวัติศาสตร์และ โบราณคดี เป็นจำนวนมากสามารถนำอัตลักษณ์และจุดเด่นด้านนี้มานำเสนอหนังสือเก่าที่น่าสนใจ ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบถึงคุณค่าและความสำคัญ โดยอาจเชื่อมโยงกับเหตุการณ์สำคัญที่น่าสนใจในปัจจุบันให้สอดคล้องกับทรัพยากรหนังสือที่มีอยู่ แล้วสลับปรับเปลี่ยนการนำเสนอหนังสือไปทุกเดือนเพื่อให้กิจกรรมของห้องสมุดเกิดความเคลื่อนไหวมีพลวัตไม่หยุดนิ่ง หรืออาจริเริ่มโครงการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหนังสือของห้องสมุดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนทั่วไปได้เข้ามามีส่วนร่วมและทำความรู้จักกับพิพิธภัณฑ์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปได้ทำความรู้จักกับห้องสมุดของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร อาจใช้วิธีติดป้ายประชาสัมพันธ์ด้านหน้าพิพิธภัณฑ์ว่าภายในมีห้องสมุดไว้บริการ หรืออาจสอดแทรกข้อความประชาสัมพันธ์ไว้ในเอกสารนำชมหรือป้ายประกาศอื่นภายในพิพิธภัณฑ์ก็ได้ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปรู้ว่าพิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีห้องสมุดอยู่ภายในซึ่งปัจจุบันบุคคลทั่วไปยังรับทราบน้อยมาก ส่งผลให้ห้องสมุดแห่งนี้กลายเป็นอีกหนึ่งแหล่งการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และพิพิธภัณฑ์ศึกษาของประชาชน

ขณะที่ห้องคลังโบราณวัตถุ ดร.สุสติเสนอแนะให้ริเริ่มกิจกรรมเปิดบ้านการเรียนรู้ด้านคลังโบราณวัตถุ โดยเปิดพื้นที่ส่วนนี้ให้ผู้เข้าชมได้ศึกษาขั้นตอนการอนุรักษ์และบูรณะวัตถุ จัดแสดงเพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าของวัตถุจัดแสดงแต่ละชิ้นว่ากว่าจะมาจัดแสดงภายในห้องนิทรรศการได้อย่างสมบูรณ์แบบนั้นต้องเริ่มต้นมาจากการขุดค้น การตรวจสอบประวัติความเป็นมา การสงวนรักษา การบูรณะให้อยู่ในสภาพดีที่สุด และการซ่อมแซมบำรุงเมื่อเกิด

การชำรุดเสียหาย รวมทั้งการลงทะเบียนวัตถุในฐานะสมบัติของชาติอีกด้วย ส่งผลให้ผู้เข้าชมได้เรียนรู้งานพิพิธภัณฑท์ทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลัง ซึ่งส่วนใหญ่ที่ผ่านมาประชาชนทั่วไปมักได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานเบื้องหน้าเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังคงขาดความรู้ด้านงานเบื้องหลัง ซึ่งมีความสลับซับซ้อนและต้องใช้วิทยาการหลากหลายแขนงภายในห้องคลัง (มุสตี รอดเจริญ, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2559)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรชัย วิริยารมภ์ ผู้สอนรายวิชาพิพิธภัณฑท์วิทยา (Museology) ซึ่งเป็นวิชาบังคับเลือกของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ว่า การประชาสัมพันธ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรมีสถิติเทียบเคียงให้เห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นเหตุปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑท์เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง อาจเป็นในเชิงปริมาณจากจำนวนยอดผู้เข้าชมหรือเป็นเชิงคุณภาพที่แสดงรายละเอียดให้เห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์แต่ละประเภทมีอิทธิพลต่อความคิดและการตัดสินใจเข้าชมพิพิธภัณฑท์อย่างไรเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นเหตุผลสนับสนุนให้เห็นว่าการพัฒนาสื่อสังคมออนไลน์เพื่องานประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทั้งในเชิงปริมาณจากยอดผู้เข้าชมและในเชิงคุณภาพจากการตระหนักในความสำคัญของแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ทั้งนี้ เหตุปัจจัยที่ทำให้บุคลากรดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีบุคลากรที่มากด้วยประสบการณ์ซึ่งอยู่ในวัยสูงอายุเป็นส่วนใหญ่มักประสบปัญหาไม่สามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก บุคลากรรุ่นใหม่ที่เพิ่งบรรจุและยังขาดประสบการณ์ด้านการทำงานมักถูกส่งไปบรรจุให้ทำงานอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขนาดเล็กที่อยู่ตามต่างจังหวัด จึงทำให้บุคลากรคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์และเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารไม่ค่อยได้รับการบรรจุที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครมากนัก ที่สำคัญพิพิธภัณฑท์ส่วนใหญ่มักไม่ค่อยมีฝ่ายประชาสัมพันธ์เพื่อรับผิดชอบงานด้านสื่อสารองค์กรโดยตรง มักรับผิดชอบควบคู่ไปกับงานจัดแสดงและการนำชมด้วย จึงไม่มีเวลามากพอให้กับการทุ่มเทดูแลงานด้านนี้อย่างจริงจัง แม้แต่พิพิธภัณฑท์เอกชนขนาดใหญ่บางแห่งที่มีงบประมาณในการบริหารจัดการค่อนข้างมากก็ยังไม่ค่อยมีฝ่ายประชาสัมพันธ์เพื่อรับผิดชอบงานสื่อสารองค์กรโดยตรง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรชัย ได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่า การประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรมุ่งเน้นให้ตรงกลุ่มเป้าหมายก่อนเป็นลำดับแรก เนื่องจากพิพิธภัณฑท์แห่งนี้มีลักษณะเฉพาะในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรม ดังนั้น

ผู้ที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา ที่เรียนในสาขาประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมโดยตรง เช่น นักเรียนที่มาทัศนศึกษาส่วนใหญ่มักมากับครูอาจารย์ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ขณะที่กลุ่มนิสิตนักศึกษามักเรียนอยู่ในภาควิชาประวัติศาสตร์ โบราณคดี สังคมศาสตร์ หรือเป็นนักวิชาการที่มีความสนใจงานด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ในทางตรงกันข้ามผู้ที่สนใจเรื่องราวทางวิทยาศาสตร์หรือศาสตร์แขนงอื่นที่มีความแตกต่างกัน จะให้ความสนใจมาชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร น้อยมาก เพราะหากต้องการเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้จริง กลุ่มคนเหล่านี้จะต้องไปเข้าชมพิพิธภัณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พิพิธภัณฑ์เชิงอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และเนื้อหาเฉพาะด้านส่วนอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และโบราณคดี

ดังนั้นเป้าหมายของการประชาสัมพันธ์ควรมุ่งเน้นเพิ่มปริมาณผู้เข้าชมในกลุ่มผู้สนใจงานด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมก่อนเป็นหลัก ส่วนประชาชนทั่วไปที่มาเยี่ยมชมเพิ่มเติมถือเป็นผลกำไรจากการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์จะต้องพยายามปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ควบคู่กันไปด้วย ตัวอย่างเช่น ต้องการส่งเสริมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านอินสตาแกรม ซึ่งเป็นการเผยแพร่ข้อมูลด้วยรูปภาพเป็นสำคัญ จึงต้องสร้างแรงจูงใจด้วยการจัดมุมสวยงามหรือสถานที่ภายในพิพิธภัณฑ์เพื่อเอื้อต่อการถ่ายภาพแล้วเกิดความสวยงามควรค่าแก่การส่งต่อหรือแบ่งปันแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันของสมาชิกในสื่อสังคมออนไลน์ พิพิธภัณฑ์จึงควรทำวิจัยว่าด้วยเรื่องพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของคนในยุคปัจจุบันว่ามีลักษณะเช่นไร เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ ต้องสอดแทรกเนื้อหาสาระความรู้เกี่ยวกับส่วนจัดแสดงหรือเนื้อหาสาระหลักที่พิพิธภัณฑ์ต้องการนำเสนอเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเพลิดเพลินและไม่เกิดความน่าเบื่อหน่าย

จากประสบการณ์ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรชัย ในการศึกษาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศพบว่า พิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายคลึงกับห้างสรรพสินค้าตามแนวคิด “Edutainment” ที่มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างเพลิดเพลิน เพราะนอกจากนิทรรศการและส่วนจัดแสดงต่าง ๆ แล้ว ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆไว้รองรับความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้เข้าชมแบบครบวงจรอีกด้วย ส่งผลให้การมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ไม่เกิดความน่าเบื่อหน่าย ขณะที่พิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยส่วนใหญ่ให้ความรู้สึกเหมือนเป็นคลังเก็บสินค้าซึ่งมีหน้าที่จัดแสดงและให้ความรู้เชิงวิชาการมากกว่า อย่างไรก็ตาม ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะต้องทำให้ประชาชนทั่วไปทราบว่าในปัจจุบัน

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้ปรับปรุงพัฒนาส่วนจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งมีความแตกต่างไปจากการจัดแสดงในอดีตที่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและเนื้อหา มาเป็นเวลายาวนาน เพื่อให้ประชาชนทั่วไปเกิดความต้องการมาชมภาพลักษณ์ใหม่ของพิพิธภัณฑ์ สำหรับเนื้อหาและส่วนจัดแสดงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรชัย ได้ให้ทรรศนะว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีจุดเด่นในเรื่อง วัตถุจัดแสดงจริงและเป็นงานชิ้นเอกที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ไม่ว่าจะเป็นหลักศิลาจารึกสมัยพ่อขุนรามคำแหง มหาราช, ธรรมจักร และ โบราณวัตถุสมัยทวารวดี เป็นต้น ซึ่งวัตถุโบราณที่มีคุณค่าเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องจัดแสดงไว้ภายในตู้กระจก โดยส่วนใหญ่จะมีการติดป้ายห้ามจับเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายจากจำนวนผู้เข้าชมที่มีมากและยากต่อการควบคุมความเสี่ยง ดังนั้น โครงการจำลองวัตถุทางพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ประสาทมัมพัล จึงช่วยให้ผู้เข้าชมสามารถมีส่วนร่วมในการเรียนรู้วัตถุจัดแสดงได้มากยิ่งขึ้น เช่น ที่อาคารจัดแสดง ศิลปะโบราณวัตถุ ที่ปราสาทเมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี ได้มีการจำลองวัตถุจัดแสดงให้ประชาชนทั่วไปสัมผัสได้ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับวัตถุจริงที่นำไปจัดเก็บไว้ใน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นต้น

โดยกิจกรรมเรียนรู้ที่มัลติมีเดียของโบราณวัตถุผ่านกิจกรรมทดลองทำลวดลายด้วยการปั้นแปะ กดประทับ หรือขีดขูด ถือได้ว่ามีความน่าสนใจ แต่ทางพิพิธภัณฑ์สามารถสร้างความน่าสนใจอื่นได้ด้วยการเล่นเกมสปรอบการเรียนรู้นิทรรศการเพื่อก่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เหมาะสำหรับเด็กและเยาวชนหรือนักเรียนนักศึกษาที่ต้องการเรียนรู้สนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้แก่ การจำลองฐานการเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาประเภทต่าง ๆ จากแหล่ง โบราณคดีที่มีความแตกต่างกันหลากหลายแหล่ง เมื่อผู้ชมเข้าร่วมกิจกรรมในฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ สำเร็จก็จะได้รับการประทับตราสัญลักษณ์ว่าผ่านการเรียนรู้ดังกล่าวแล้วจนครบก็จะได้รับของรางวัลเป็นการตอบแทน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้เข้าชมศึกษาเรียนรู้เนื้อหาในส่วนจัดแสดงได้อย่างครบถ้วนและไม่เกิดความเบื่อหน่าย

นอกจากนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรชัย ยังเสนอความคิดเห็นว่า โครงการจำลองวัตถุ พิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ประสาทมัมพัลเพื่อบุคคลพิการ ควรคำนึงถึงความพิการรูปแบบอื่น นอกเหนือไปจากผู้พิการทางสายตา เนื่องจากความพิการมีหลายรูปแบบ ตัวอย่างเช่น อาจเพิ่มเติมประสาทมัมพัลเรื่องการฟังเสียงประกอบเข้าไปกับการจำลองวัตถุจัดแสดง เช่นเมื่อสัมผัสกับพื้นผิวของวัตถุจัดแสดง นอกจากจะได้เรียนรู้ลวดลายและผิวสัมผัสของวัตถุจัดแสดงแล้ว ยังมีเสียงบรรยายตลอดระยะเวลาที่สัมผัสผ่านระบบหูฟังเพื่อให้เข้าใจรายละเอียดของวัตถุจำลองที่สัมผัสมากยิ่งขึ้น เมื่อปล่อยมือออกจากวัตถุจำลองระบบเสียงจะสิ้นสุดลงทันทีเพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้ชม

ได้ฝึกประสาทสัมผัสทั้งการฟังและการใช้กายสัมผัสควบคู่กันไปด้วย เป็นต้น โดยมีเสียงบรรยาย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อรองรับความต้องการของผู้เข้าชมชาวต่างชาติได้ด้วย

ด้านกิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ ศาสตราจารย์ ดร.วรชัย ได้แสดงความคิดเห็นว่า รถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ของ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้คนรับรู้ว่าสามารถทำหนังสือ ไปขอความร่วมมือให้มาบริการวิชาการตามสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่ต้องการใช้บริการ รถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ได้ค่อนข้างน้อย จึงไม่ค่อยมีหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาส่งหนังสือ ไปขอความร่วมมือมากเท่าที่ควร ยิ่งเดินทางไปในพื้นที่ห่างไกลหรือต่างจังหวัดยิ่งต้องใช้ งบประมาณค่อนข้างสูง จากค่าใช้จ่ายของบุคลากร ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง และค่าสาธารณูปโภคอื่น ๆ ในรถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ ทำให้ไม่เกิดความคุ้มค่ามากเท่าที่ควร ดังนั้น ศาสตราจารย์ ดร.วรชัย เสนอว่าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรประสานความร่วมมือกับพิพิธภัณฑ์เครือข่าย หรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งมีรถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่เหมือนกัน เช่น รถห้องสมุดเคลื่อนที่ ของกรุงเทพมหานครและรถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ของมิวเซียมสยาม เป็นต้น เพื่อช่วยกันแบ่งเบา ค่าใช้จ่ายในการบริการวิชาการและร่วมด้วยช่วยกันริเริ่มกิจกรรมโครงการเพื่อคนขาดแคลน โอกาสทางการศึกษาแบบระบบเครือข่าย ซึ่งที่ผ่านมาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ก็ประสาน ความร่วมมือกับพิพิธภัณฑ์แห่งอื่น ๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมโครงการที่มีประโยชน์มากมาย ดังนั้น พิพิธภัณฑ์ควรเริ่มต้นพัฒนารถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ด้วยการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไป มาใช้บริการในเชิงยุทธศาสตร์แบบตั้งรับ ขณะที่ยุทธศาสตร์ในเชิงรุกด้วยการออกไปบริการความรู้ แก่ประชาชนมีความเป็นไปได้มากที่สุดคือระยะใกล้ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งพื้นที่ชุมชนแออัด สถานสงเคราะห์ ทัศนสถานและเรือนจำถือเป็นแหล่งเป้าหมายที่ดีใน การขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนผู้ยากไร้ ขณะที่พื้นที่ห่างไกลในต่างจังหวัด ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยมีความเป็นไปได้ยากเนื่องจากต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก จึงควรประสานความร่วมมือไปยังพิพิธภัณฑ์สถานในระดับภูมิภาคให้ไปบริการความรู้แก่ ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ แทน

สำหรับแนวคิดในการจัดกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืน ศาสตราจารย์ ดร.วรชัย เสนอว่าควรปรับเปลี่ยนเป็นการเปิดทำการอย่างต่อเนื่องทุกวันมากกว่าขยายเวลาเปิดทำการ ในช่วงเวลากลางคืนเพราะมีอุปสรรคปัญหาหลายส่วน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความปลอดภัย การควบคุม ผู้เข้าชม และงบประมาณค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง ไม่คุ้มค่ากับจำนวนผู้เข้าชม ทั้งนี้ ในอดีตที่ผ่านมา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เคยเปิดทำการเป็นประจำทุกวัน แต่เมื่อมีการปรับเปลี่ยน ผู้บริหาร นโยบายเรื่องเวลาทำการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ก็ปรับเปลี่ยนตามไปด้วย

นอกจากนี้ โครงการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เวลากลางคืนพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้นำร่องไปเมื่อไม่นานที่ผ่านมา แต่ยังเป็นการจัดแบบไม่บ่อยครั้งเพื่อทดสอบกระแสความนิยมจากประชาชนทั่วไปว่าคนไทยมีความสนใจเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืนมากน้อยเพียงใด หากจำเป็นต้องมีการเปิดพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืนหรือต้องเปิดให้บริการทุกวันจริง อาจแก้ปัญหาเรื่องงบประมาณที่เพิ่มขึ้นด้วยการประสานความร่วมมือกับกลุ่มอาสาสมัครที่มีจิตอาสาเข้ามาช่วยงานพิพิธภัณฑ์ด้วยจิตอาสาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อลดงบประมาณเรื่องค่าจ้างบุคลากรนอกเวลาทำการให้ลดลง ทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปที่สนใจงานด้านพิพิธภัณฑ์ได้เข้ามามีส่วนร่วมงานนำชมและนิทรรศการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมได้อีกด้วย

สำหรับสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ศาสตราจารย์ ดร.วรชัย เสนอแนะว่า การพัฒนาห้องสมุดของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรส่งเสริมให้เป็นห้องสมุดเฉพาะด้านที่มีจุดเน้นจุดเด่นด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีมากกว่าการส่งเสริมให้เป็นห้องสมุดแบบทั่วไปซึ่งมีอีกหลายแห่งที่พัฒนาไปได้ดีกว่าห้องสมุดของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และมีการอำนวยความสะดวกหรือปัจจัยขั้นพื้นฐานทางบรรณารักษ์ที่ดีกว่า ดังนั้น ห้องสมุดแห่งนี้ควรเป็นพิพิธภัณฑ์เฉพาะกลุ่มเพื่อรองรับความต้องการของผู้สนใจด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีก่อนเป็นเบื้องต้น ส่วนการขยายผลไปสู่ประชาชนทั่วไปในกลุ่มอื่นถือเป็นผลกำไรที่นอกเหนือไปจากกลุ่มเป้าหมายหลัก ทั้งนี้ การเพิ่มเติมปริมาณและประเภทหนังสือควรมีความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระและวัตถุจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สามารถต่อยอดความรู้เพิ่มเติมภายในส่วนจัดแสดงและนิทรรศการด้วยการอ่านหนังสือหรือเอกสารทางวิชาการภายในห้องสมุดให้เกิดความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น

ส่วนการพัฒนาห้องคลังโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรยึดแนวทางของพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูมู่ขาว ที่จังหวัดกาฬสินธุ์ซึ่งทำเป็นคลังเปิดที่มีกระจกใสกั้นระหว่างเส้นทางเดินชมกับพื้นที่ห้องคลังโบราณวัตถุไว้แบบคลังเปิด ให้ประชาชนทั่วไปสามารถมองเห็นชั้นตอนกระบวนการทำงานทั้งด้านซ่อมบำรุง อนุรักษ์และจัดทำทะเบียนโบราณวัตถุ ซากดึกดำบรรพ์ที่ขุดค้นได้อย่างใกล้ชิด ทำให้ผู้เข้าชมเกิดประสบการณ์ตรงจากการมองเห็น การปฏิบัติงานเบื้องหลังของพิพิธภัณฑ์ได้อย่างน่าสนใจ ดังนั้น ห้องคลังโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร อาจมีการกั้นกระจกใสให้ผู้ชมสามารถเห็นชั้นตอนการปฏิบัติงานแบบแยกส่วน ตั้งแต่การจำแนกวัตถุที่ขุดค้นได้ การเก็บรักษา การซ่อมบำรุงฟื้นฟู และการอนุรักษ์ เพื่อให้มองเห็นทุกขั้นตอนได้อย่างชัดเจน และมีภัณฑารักษ์คอยอธิบายรายละเอียดให้ทราบถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าชม

ได้สอบถามเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างกันอย่างเป็นอิสระ (วรชัย วิริยารมภ์, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2559)

อาจารย์เกตุชพรรณ คำพุดิ ผู้สอนรายวิชาหัวข้อเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ว่าด้วยแม่แบบทางวัฒนธรรมอาเซียนผ่านพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ซึ่งเป็นวิชาบังคับเลือกของโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ว่าด้านการประชาสัมพันธ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรมีการจำแนกกลุ่มเป้าหมายเพื่อการประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจนว่าวัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์แต่ละอย่างมีจุดมุ่งหมายไปที่คนกลุ่มใด โดยอาจจำแนกเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มนักเรียน นิสิตนักศึกษา กลุ่มวัยทำงาน กลุ่มสมาคมในครอบครัว กลุ่มวัยกลางคน กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น เนื่องจากในแต่ละกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรม การบริโภคและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่มีความแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนช่วยคิดแผนประชาสัมพันธ์ผ่านโครงการประกวดแผนงานประชาสัมพันธ์ในกลุ่มนักเรียนนักศึกษา เพื่อให้เยาวชน ได้เรียนรู้กระบวนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ได้แสดงความคิดเห็นและความรู้ความสามารถในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร อย่างสร้างสรรค์ และตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ทำให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมโครงการด้านงานประชาสัมพันธ์กับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มากยิ่งขึ้น

ขณะที่โครงการรณพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ที่อาจารย์เกตุชพรรณแสดงทรรศนะว่า เนื้อหาในนิทรรศการของรณพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชาติที่รวมศูนย์กลางไว้ที่กรุงเทพมหานครมากจนเกินไป อาจทำให้เด็กและเยาวชนทั้งที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนแออัด สถานสงเคราะห์ พิพิธภัณฑ์และเรือนจำ รวมทั้งพื้นที่ห่างไกลในต่างจังหวัดไม่เข้าใจเนื้อหาทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีดังกล่าวได้ จึงเสนอแนะให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ประสานความร่วมมือกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในการนำเสนอเนื้อหาสาระที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่น เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจเรื่องท้องถิ่นที่ใกล้ตัว ถือเป็นภารกิจพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในส่วนภูมิภาคให้เข้ามาเป็นแนวร่วมเครือข่ายดำเนินกิจกรรมโครงการกับพิพิธภัณฑ์ใหญ่ในกรุงเทพมหานคร เป็นการกระจายความรู้จากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับข้อเสนอเรื่องกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ในตอนกลางคืน อาจารย์เกตุชพรรณเห็นชอบให้ขยายเวลาเปิดปิดพิพิธภัณฑ์ออกไปจนถึงหัวค่ำ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปที่ติดภารกิจ

การทำงานหรือการเรียนในองค์กรที่มีระยะเวลาเปิดปิดคาบเกี่ยวกับเวลาเปิดทำการของพิพิธภัณฑ์ ทำให้ไม่สามารถหาโอกาสมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ได้ ทั้งนี้ อาจนำร่องก่อนในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ เพื่อดูกระแสตอบรับจากประชาชนทั่วไปว่ามีความสนใจมาเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวมากน้อยเพียงใด เพื่อคิดคำนวณถึงความคุ้มค่าคุ้มเสียกับต้นทุนสาธารณูปโภคและอัตราจ้างกำลังคนว่ามีความคุ้มค่าหรือไม่ หากประสบปัญหาเรื่องงบประมาณ พิพิธภัณฑ์สามารถหาแนวร่วมเพื่อรับบริจาคจากบุคคลทั่วไปหรือองค์กรที่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ เพื่อมอบเป็นวิทยาทานแก่พลเมืองในประเทศ โดยนำเงินบริจาคเหล่านั้นมาปรับปรุงต่อขยาย พิพิธภัณฑ์ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพกว่าในอดีต จะเห็นได้ว่า พิพิธภัณฑ์หลายแห่งในประเทศไทยมักมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณสำหรับการลงทุนกับกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนที่ต้องขยายเวลาเปิดทำการออกไป ส่งผลให้ต้องมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นจากอัตราจ้างบุคลากรนอกเวลาทำการหรือค่าจ้างพิเศษล่วงเวลา ทั้งยังมีค่าสาธารณูปโภคเรื่องค่าไฟฟ้า น้ำประปา ค่าเครื่องปรับอากาศและค่าพนักงานรักษาความปลอดภัย ซึ่งบ่อยครั้งที่คำนวณรายได้กับรายจ่ายที่สูญเสียไปแล้วไม่คุ้มค่ากับการลงทุน อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นพิพิธภัณฑ์ภายใต้การกำกับดูแลของภาครัฐบาล ย่อมมีหน้าที่ในการสงวนรักษา อนุรักษ์ และสืบสานคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชาติ ดังนั้น หากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะก้าวไปสู่การเป็นพิพิธภัณฑ์แห่งการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์แบบต้องคิดค่าผลกำไรที่ได้รับจากความรู้และต่อขยายต้นทุนทางปัญญาให้แก่ประชาชนถือเป็นสิ่งที่ประเมินเป็นมูลค่าไม่ได้ แต่เป็นการลงทุนที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในระยะยาวจากการมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ซึ่งไม่จำเป็นว่าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะต้องดำเนินกิจกรรมลำพังอย่างเป็นเอกเทศ แต่อาจประสานความร่วมมือกับพิพิธภัณฑ์เครือข่ายที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงโดยรอบเกาะรัตนโกสินทร์ให้มาริเริ่มกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนร่วมกันในรูปแบบแนวคิดการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวและส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้นอกเวลาเรียนและนอกเวลาทำงานให้คนในวัยทำงานและนักเรียนนักศึกษามีโอกาสได้ศึกษาเรียนรู้นอกห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านเนื้อหาและส่วนจัดแสดงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ อาจารย์เกตุพรรณได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การจำลองวัตถุจัดแสดงเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสอาจประยุกต์ใช้ได้กับนิทรรศการชั่วคราวหรือนิทรรศการพิเศษเท่านั้น ทั้งยังต้องใช้ทรัพยากรบุคคลเพื่อมาดูแลกระบวนการเรียนรู้โบราณวัตถุจำลองเป็นจำนวนมาก แต่พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ไม่ได้มีบุคลากรเพียงพอต่อการรองรับผู้เข้าชมที่นิยมมากขึ้นเป็นหมู่คณะจำนวนมากในรูปแบบของการทัศนศึกษาหรือมาศึกษาดูงาน แต่หากจะผนวกรวมเข้าไปกับนิทรรศการถาวร

ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จำเป็นต้องมีการวางแผนปฏิทินกิจกรรมในระยะยาว เป็นรายปี เริ่มต้นจากการประชุมคณะกรรมการฝ่ายกิจกรรม โครงการของทางพิพิธภัณฑสถาน เพื่อกำหนดแนวคิดหลักในการนำเสนอกิจกรรมจำลองวัตถุทางพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ ด้วยประสาทสัมผัสว่าต้องการนำเสนอโบราณวัตถุหลากหลายประเภทในคลังโบราณวัตถุ ได้อย่างไรบ้าง เช่น กำหนดหัวข้อหลักเป็นเรื่องเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งต้องการเปลี่ยนแปลงคอลเลกชันเป็นประจำทุกเดือน ดังนั้น ในรอบหนึ่งปีจะมีเนื้อเรื่องย่อยในการจัดแสดงทั้งหมด 12 เรื่อง ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง เครื่องปั้นดินเผาบ้านเก่า เครื่องปั้นดินเผาแบบสังคโลก เครื่องปั้นดินเผาล้านนา เป็นต้น เพื่อให้ผู้ชมได้ทดลองสัมผัสโบราณวัตถุที่มีความแตกต่างหลากหลายกันออกไป เมื่อมาเข้าชมแล้วสามารถทราบกำหนดการล่วงหน้าได้ว่าในแต่ละเดือน จะมีการจัดแสดงหัวข้อนิทรรศการย่อยอะไรบ้าง มีกิจกรรมอะไรที่น่าสนใจให้ได้เรียนรู้บ้าง เพื่อประโยชน์ในการวางแผนมาเข้าชมพิพิธภัณฑสถานของประชาชนทั่วไปได้ติดตามเรื่องราวหรือหัวข้อที่ตนเองสนใจ ถือเป็น การสร้างแรงจูงใจให้คนต้องการมาเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มเติมสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยเข้ามาประกอบในส่วนจัดแสดงหรือนิทรรศการของพิพิธภัณฑสถานอย่างแตกต่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นระบบหน้าจอสัมผัส ระบบหูฟังพกพาเพื่อรับฟังคำบรรยายที่มีหลากหลายภาษาเพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีนักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้านและนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาในประเทศไทยได้อย่างเสรีมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเกมส์การเรียนรู้อื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน เนื่องจากเนื้อหาในส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ต้องจูงใจด้วยสื่อการเรียนรู้ที่มีความทันสมัยเพื่อให้ผู้เข้าชมได้ทดลองสืบค้นคำตอบและแสวงหาความรู้ตามความสนใจของตนเอง ทั้งนี้ ควรมีการกำหนดเส้นทางการเรียนรู้ที่ชัดเจนตามลำดับความสำคัญและลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนและศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้อย่างเข้าใจมากยิ่งขึ้น

สำหรับสิ่งแวดลอมเพื่อการเรียนรู้ อาจารย์เกตุขจรพรณ์ได้แสดงทรรศนะว่า ห้องคลังโบราณวัตถุจะต้องพัฒนาภายใต้แนวคิดที่ทำให้พิพิธภัณฑสถานที่เคยหยุดนิ่งกลายเป็นมีชีวิตชีวาขึ้นมา กล่าวคือ ให้นำบุคลากรในห้องคลังโบราณวัตถุได้มีส่วนร่วมถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เข้าชมควบคู่ไปกับการปฏิบัติหน้าที่ประจำของตนเองได้ โดยปรับปรุงห้องคลังโบราณวัตถุให้มีกระจกใสกั้นเพื่อให้ผู้ชมสามารถมองเห็นขั้นตอนการปฏิบัติงานทุกอย่างของบุคลากรได้ หากนั่งรับสาระความรู้จากเพียงเบื้องหน้าส่วนจัดแสดงแต่ปราศจากความรู้เกี่ยวกับเบื้องหลังเกี่ยวกับขั้นตอน

บริหารจัดการพิพิธภัณฑ์อย่างเป็นทางการเป็นระบบก็ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจแค่เพียงส่วนเดียว แต่หากศึกษาเรียนรู้กระบวนการพิพิธภัณฑ์ทั้งระบบย่อมทำให้ผู้เข้าชมเกิดความสนใจและตระหนักในคุณค่าของโบราณวัตถุแต่ละชิ้นมากยิ่งขึ้นว่าต้องผ่านกระบวนการหรือขั้นตอนตั้งแต่การขุดค้น การตรวจหาอายุ การศึกษารายละเอียดที่มาเพื่อระบุเนื้อหาให้โบราณวัตถุนั้นมีเรื่องราวที่สามารถถ่ายทอดให้ผู้ชมได้เรียนรู้ถึงคุณค่าความสำคัญ รวมทั้งขั้นตอนการจัดทำทะเบียนวัตถุ การซ่อมบำรุง การสงวนรักษา และการต่อ ยอดความรู้ในขั้นตอนอื่นๆรวมด้วย ถือได้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบสหวิทยาการที่ได้บูรณาการศาสตร์หลากหลายอย่างเข้าไว้ด้วยกัน (เกตุขพรรณ คำพุฒิ, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2559)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์ รองคณบดีฝ่ายบริหารวิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาการจัดการมรดกวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ผู้สอนรายวิชาการจัดการพิพิธภัณฑ์ ได้แสดงความคิดเห็นต่อการประชาสัมพันธ์ว่าควรขยายกลุ่มเป้าหมายในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวของพิพิธภัณฑ์ให้มากกว่าเดิม เพราะเท่าที่ผ่านมาพิพิธภัณฑ์มักมุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์ไปยังบุคคลหรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในแวดวงประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรม เสียเป็นส่วนใหญ่ จนบางครั้งมองข้ามกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนรวมทั้งกลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่มักเข้ามาศึกษาเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ในเชิงบังคับตามหลักสูตรการเรียนการสอนที่ต้องมีการศึกษาดูงานหรือทัศนศึกษานอกห้องเรียน แต่ปราศจากความสนใจมาศึกษาเรียนรู้เนื้อหาส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ด้วยตนเอง ดังนั้น พิพิธภัณฑ์จึงควรขยายผลการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มสมาชิกในครอบครัว และกลุ่มคนวัยทำงานมากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มจำนวนผู้เข้าชมและผู้สนใจให้มาศึกษาเรียนรู้ผ่านส่วนจัดแสดงหรือร่วมกิจกรรมกับทางพิพิธภัณฑ์ จะเห็นได้ว่า สื่อประชาสัมพันธ์ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ใช้มากที่สุดในการประชาสัมพันธ์ทั้งหมด ย่อมได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์จำพวกหนังสือราชการ ไปสเตอร์ ป้ายประชาสัมพันธ์ และการเผยแพร่ข้อมูลผ่านจดหมายข่าว รวมทั้งหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบทางเดียวที่ผู้รับสารไม่สามารถซักถามประเด็นข้อสงสัยและขอข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเหมือนการสื่อสารแบบสองทางอย่างการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้ จะเห็นได้ว่าความแตกต่างระหว่างสื่อกระแสหลักจำพวกวิทยุ โทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์มักเป็นการสื่อสารแบบทางเดียวที่ผู้รับสารไม่สามารถโต้ตอบหรือทำให้ผู้ส่งสารรับรู้ได้ว่าผลตอบรับของผู้รับสารมีความเข้าใจและรับรู้เนื้อหาสาระที่ต้องการสื่อสารไปมากน้อยแค่ไหน ขณะที่สื่อสังคมออนไลน์ส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม ยูทูป หรือเว็บไซต์ ล้วนมีช่องทางที่เอื้อให้ผู้รับสารสามารถโต้ตอบสนทนากับผู้ส่งสารแบบการสื่อสารสองทาง เพื่อประโยชน์ใน

การสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมในการดำเนินกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นเวลาเปิดปิด สถานที่ตั้ง การเดินทาง ภาระค่าใช้จ่าย เนื้อหาสาระ และรายละเอียดส่วนอื่นอีกมากมายที่จำเป็นต้องตอบสนอง ความต้องการในด้านบริการข้อมูลข่าวสารและประชาชนทั่วไปได้อย่างสมบูรณ์

สำหรับเนื้อหาและส่วนจัดแสดงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร ได้แสดงทรรศนะว่า ควรมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าชมกับ วัตถุจัดแสดงมากยิ่งขึ้น มิใช่เพียงการตั้งวัตถุจัดแสดงให้ผู้เข้าชมได้อ่านเพียงอย่างเดียว โดยปราศจากการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้ วัตถุจัดแสดงประกอบการจัดนิทรรศการ ทั้งแบบชั่วคราวและแบบถาวรทุกประเภทควรมีการเลือกสรรด้วยแนวคิดว่าการเรียนรู้ให้ สามารถสื่อความหมายเพื่อกระตุ้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ของผู้เข้าชม ได้ ซึ่งจะก่อให้เกิด ประโยชน์มากกว่าการยึดยึดความรู้ด้วยการแสดงคำตอบของเนื้อหาสาระทั้งหมดผ่านข้อความ ให้ความรู้บนป้ายนิทรรศการ ส่งผลให้ผู้ชม ไม่เกิดกระบวนการตั้งคำถาม การถูกคิดถึงที่มาและ สาเหตุของการเกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม หรือความกล้าหาญในการตั้งคำถามกับภัณฑารักษ์ ส่งผลให้ผู้เข้าชมได้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม การสื่อความหมาย ภายในนิทรรศการจะต้องเหมาะสมสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายทุกเพศวัย มิได้เฉพาะเจาะจงเพียง กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เนื่องจากผู้เข้าชมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีหลากหลายประเภท ทั้งเด็กและเยาวชน นักเรียนนักศึกษา นักวิชาการ วิทยากร วิทยากร และประชาชนทั่วไป ดังนั้น กระบวนการสื่อความหมายจะต้องสื่อสารความเข้าใจไปยังทุกกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครบถ้วน จะเห็นได้ว่า กระบวนการสื่อความหมายของวัตถุจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มากกว่าวัยเด็ก ซึ่งมีพื้นฐานความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดีเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ขณะที่เด็กและเยาวชน รวมทั้งกลุ่มนักเรียนนักศึกษาจะมีความรู้สึก ร่วมกับโบราณวัตถุที่เป็นของจริงน้อยมากและไม่สามารถเชื่อมโยงวัตถุจัดแสดงให้เข้ากับเรื่องราว ทางประวัติศาสตร์ในแต่ละยุคสมัยได้ ทั้งนี้ความจริงแล้วจากสถิติผู้เข้าชมบ่งชี้ให้เห็นว่า กลุ่มผู้เข้าชมส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษาที่มาทัศนศึกษาและศึกษาดูงานร่วมกับ สถาบันการศึกษา จึงไม่ควรมองข้ามกระบวนการสื่อความหมายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ เรียนรู้ของกลุ่มคนเหล่านี้ด้วย

ด้านกิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร ได้แสดงความคิดเห็นว่า กิจกรรมรณพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ซึ่งจะ ออกไปบริการวิชาการแก่กลุ่มคนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่ชุมชนแออัด สถานสงเคราะห์ ทัศนสถานและเรือนจำในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ควรตระหนักว่าเนื้อหาสาระ ที่พิพิธภัณฑ์นำเสนอทั้งในส่วนจัดแสดงชั่วคราวและถาวรส่วนใหญ่เป็นเรื่องประวัติศาสตร์ชาติ

และโบราณคดี ที่ห่างไกลต่อความรู้หรือความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย จึงต้องคำนึงถึงว่า กลุ่มบุคคลดังกล่าวมีความสนใจศึกษาความรู้ในเรื่องใด บางครั้งกลุ่มคนเหล่านี้อาจไม่ได้มีความสนใจเรื่องราวที่เป็นวิชาการมากจนเกินไปเพราะคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัวและไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้น พิพิธภัณฑสถานต้องคำนึงถึงประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมที่สามารถนำไปสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าเพิ่มในชีวิตของบุคคลด้วยโอกาสทางการศึกษาได้ เช่น การเรียนรู้เรื่องศิลปวัฒนธรรมไทยที่สามารถสอดแทรกความรู้เรื่องวิชาชีพสำหรับนำไปสร้างรายได้เสริมได้

อย่างไรก็ตาม สำหรับการนำรถพิพิธภัณฑสถานเคลื่อนที่ออกไปบริการวิชาการในพื้นที่ห่างไกลตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร เห็นว่าไม่ควรนำรถพิพิธภัณฑสถานเคลื่อนที่ออกไปในระยะไกล เพราะนอกจากจะเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณทั้งในเรื่องบุคลากรและค่าสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อการเดินทางแล้ว ยังต้องตระหนักข้อเท็จจริงที่ว่าในแต่ละจังหวัดย่อมมีพิพิธภัณฑสถานประจำท้องถิ่นและพิพิธภัณฑสถานตั้งอยู่แล้ว พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรประสานความร่วมมือกับพิพิธภัณฑสถานเหล่านั้นเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนมาเข้าชมพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เพราะทำให้เข้าใจประวัติความเป็นมาและคุณค่าทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเองได้เป็นอย่างดี ตรงกันข้ามกับเนื้อหาสาระในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติแบบรวมศูนย์ อาจให้ความรู้ได้เพียงภาพรวมในส่วนกลางอย่างเดียวเท่านั้น หรืออาจริเริ่ม โครงการแลกเปลี่ยนวัตถุจัดแสดงระหว่างพิพิธภัณฑสถาน โดยนำวัตถุจัดแสดงจากส่วนกลางไปจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นตามจังหวัดต่าง ๆ ให้ประชาชนทั่วไปในต่างจังหวัดได้มีโอกาสรับชม โบราณวัตถุที่สามารถพบเห็นได้ยากเฉพาะถิ่นเท่านั้น ไปยังจังหวัดอื่น ๆ ให้ได้ศึกษาเรียนรู้เรื่องราวที่อยู่ไกลตัวเองออกไป

ขณะที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครก็นำวัตถุจัดแสดงที่มีคุณค่าเฉพาะถิ่นซึ่งคนในกรุงเทพมหานครและภาคกลางไม่ค่อยได้พบเห็นมากนำมาจัดแสดงให้ประชาชนทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลได้รับชม เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ได้ประชุมเพื่อปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน ฝึกกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มระหว่างบุคลากรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครและพิพิธภัณฑสถานในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยประมวลภาพรวมของโครงการแลกเปลี่ยนจัดแสดงโบราณวัตถุระหว่างกันออกมาเป็นปฏิทินกิจกรรมประจำปี เพื่อให้ผู้เข้าชมได้ทราบว่าในแต่ละเดือนจะมีการจัดแสดงเรื่องอะไรบ้าง เพื่อสามารถมาเยี่ยมชมได้ตรงตามความสนใจของตนเอง

ขณะที่กิจกรรมพิพิธภัณฑสถานเคลื่อนที่ตอนกลางคืน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร มองว่าการจัดกิจกรรมยังไม่มีความต่อเนื่อง เนื่องจากอาจอยู่ในช่วงจัดกิจกรรมนำร่องเพื่อทดสอบกระแสตอบรับ

จากประชาชนทั่วไปว่ามีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวมาน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตาม การประชาสัมพันธ์กิจกรรมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนยังถือว่าน้อยมาก ส่งผลให้ความรับรู้ของประชาชนทั่วไปที่มีต่อกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนอยู่ในระดับต่ำ จึงควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงความปลอดภัยทั้งต่อวัตถุจัดแสดง ผู้เข้าชมและบุคลากรเองด้วย เนื่องจากวัตถุจัดแสดงจะมีอัตราเสี่ยงต่อการถูกโจรกรรมหรือ ก่อให้เกิดความชำรุดเสียหายได้ง่ายกว่าการเปิดบริการในช่วงเวลาปกติ จึงต้องมีความเข้มงวด ในการตรวจค้นสัมภาระของผู้เข้าชมทั้งก่อนและหลังชมส่วนจัดแสดง ทั้งยังต้องมีกล้องวงจรปิด และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยที่มากเพียงพอต่อการสอดส่องดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อย ตลอดระยะเวลาที่เปิดทำการในเวลากลางคืน อย่างไรก็ตาม การจัดพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนสำหรับ ต่างประเทศนั้น มีมาเป็นเวลายาวนาน ซึ่งพลเมืองของประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่มีวัฒนธรรม ในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ โดยเฉพาะหลังเวลาเลิกงานที่พิพิธภัณฑ์ขยายเวลาเปิดทำการออกไป ให้พลเมืองของประเทศตนเองเข้ามาใช้บริการได้ในตอนกลางคืน โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ถือได้ว่าเป็น รัฐสวัสดิการอย่างหนึ่งที่รัฐบาลของประเทศเหล่านี้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ นอกห้องเรียนแก่ประชาชน ทว่า ในบริบทของประเทศไทยที่กิจกรรมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืน ถือเป็นเรื่องแปลกใหม่ในสังคมช่วงระยะเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา ซึ่งวัฒนธรรมการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ ของคนไทยยังไม่ได้รับความนิยมมากเท่าที่ควร จึงทำให้ที่ผ่านมากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ยังไม่ได้รับการตอบรับที่ดีจากประชาชน ที่สำคัญบุคลากรของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ยังต้องการความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืนเพิ่มเติม ซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดอาจหาทุนสนับสนุนให้ไปศึกษาดูงานหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับ บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศที่มีชื่อเสียงด้านการจัดกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืน เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาปรับใช้ให้เข้ากับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

สำหรับสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์ เพื่อการเรียนรู้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกียรติกร ระบุว่า การพัฒนาห้องคลัง โบราณวัตถุและ ปฏิบัติการให้เป็นหนึ่งในนิทรรศการย่อยเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเบื้องหลังงานซ่อมบำรุง โบราณวัตถุ นอกเหนือไปจากงานเบื้องหน้าในนิทรรศการถาวรแล้ว ยังเป็นการเรียนรู้ควบคู่กันไปทั้งงาน เบื้องหน้าและเบื้องหลังของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ทั้งนี้ ควรมีการจำแนกห้องต่าง ๆ ให้เป็นสัดส่วนชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นห้องทำทะเบียน ห้องซ่อมบำรุง ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อการอนุรักษ์ เป็นต้น เพื่อให้ผู้ชมสามารถศึกษาเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบระเบียบ โดยมี การกำหนดเส้นทางการเรียนรู้ที่มีความชัดเจน เช่น เริ่มต้นเรียนรู้ตั้งแต่กระบวนการขุดค้น โบราณวัตถุในภาคสนามว่ากว่าที่นักโบราณคดีจะขุดค้น โบราณวัตถุมาจัดแสดงให้ได้ชมกัน

ต้องผ่านขั้นตอนและกระบวนการอย่างไรบ้าง อาจมีการบันทึกภาพเคลื่อนไหวมาฉายในรูปวีดิทัศน์ให้ประชาชนทั่วไปซึ่งไม่มีโอกาสได้ลงพื้นที่ภาคสนามหรือเคยเห็นกระบวนการชุดคันโบราณวัตถุมาก่อนได้เข้าใจและเรียนรู้กระบวนการทางโบราณคดีมากยิ่งขึ้น จากนั้นเป็นการเรียนรู้กระบวนการทำความสะอาดและตรวจหาอายุของวัตถุจัดแสดงว่าต้องใช้เทคนิควิธีทางวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้ในการสืบค้นข้อเท็จจริงดังกล่าว จากนั้นหารายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องราวและความสำคัญของโบราณวัตถุชิ้นนั้นเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวให้ผู้เข้าชมได้ทราบว่ามีคามสำคัญอย่างไรบ้าง ขณะที่การซ่อมบำรุงจะทำให้ทราบว่าต้องใช้อุปกรณ์เครื่องมืออย่างไรบ้างเพื่อฟื้นฟูโบราณวัตถุเหล่านั้นให้กลับมาอยู่ในสภาพเดิมให้ได้มากที่สุด และที่สำคัญคือขั้นตอนในการสงวนรักษาโบราณวัตถุเพื่อให้ผู้เข้าชมได้ตระหนักในคุณค่าของวัตถุจัดแสดงชิ้นนั้น ๆ

อย่างไรก็ตาม ต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในเรื่องพื้นที่ว่ามีมากเพียงพอต่อการรองรับความต้องการปรับปรุงพื้นที่จัดแสดงให้เพียงพอได้หรือไม่ เนื่องจากส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่เป็นโบราณสถานที่ค่อนข้างมีข้อจำกัดในการปรับแต่งพื้นที่ซึ่งต้องได้รับการอนุญาตหลายขั้นตอนให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับทางกฎหมาย ดังนั้นหากไม่สามารถปรับปรุงพัฒนาได้ภายใต้ข้อจำกัดของระเบียบบังคับทางราชการ จะต้องพยายามปรับประยุกต์การใช้ประโยชน์จากห้องคลังโบราณวัตถุและปฏิบัติการให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงจำนวนของบุคลากรร่วมด้วยว่ามีปริมาณเพียงพอต่อการรองรับผู้เข้าชมที่เข้ามาใช้บริการในแต่ละวันได้หรือไม่ โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดและวันเสาร์อาทิตย์ที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแห่งนี้มากกว่าเวลาปกติ รวมทั้งงบประมาณในการดำเนินงานด้วยว่ามีความเพียงพอหรือไม่ เพราะหากไม่ได้รับการอนุมัติจะทำให้แผนการปรับปรุงพัฒนาห้องโบราณวัตถุและปฏิบัติการทั้งหมดไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม ขณะที่ห้องสมุดควรมีการพัฒนาให้เป็นห้องสมุดที่มีลักษณะเฉพาะตัวด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี จึงเป็นสถานที่เหมาะสมกับการต่อยอดความรู้หลังจากเข้าชมนิทรรศการและส่วนจัดแสดงแล้วเกิดความต้องการศึกษาเรียนรู้เรื่องราวที่จัดแสดงเพิ่มเติม ก็สามารถไปสืบค้นจากหนังสือด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีได้ (เกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2559)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาวิตรี พิษณุพงศ์ อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ผู้สอนรายวิชา พิพิธภัณฑสถานวิทยา ได้แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ว่า สำหรับการประชาสัมพันธ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรหาบริษัทรับจัดจ้างการประชาสัมพันธ์สื่อสารองค์กร

จากภายนอกมาช่วยวางระบบให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ด้วยข้อจำกัดที่ทางพิพิธภัณฑฯ ไม่มีฝ่ายประชาสัมพันธ์เพื่อดูแลรับผิดชอบงานด้านเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหว ในการดำเนินกิจกรรมโครงการ โดยตรง ประกอบกับบุคลากรไม่ได้สำเร็จการศึกษาด้าน นิเทศศาสตร์หรือการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการวางระบบ ประชาสัมพันธ์โดยตรง ทั้งนี้ โครงการจัดอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการใช้สื่อสังคม ออนไลน์ให้แก่บุคลากรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลายาวนาน ในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่บุคคลที่ไม่มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี เพื่อการสื่อสาร นอกจากจะเป็นการเสียเวลาแล้วยังเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณในระยะยาว อีกด้วย

ดังนั้นควรนำงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดอบรมดังกล่าวมาจัดจ้างบริษัทซึ่งบุคลากร มีความรู้ความเชี่ยวชาญให้มาช่วยประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารทั้งสื่อกระแสหลัก อันประกอบด้วย วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งบริษัทเพื่อการประชาสัมพันธ์เหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีฐานข้อมูลและ เครือข่ายเพื่อเผยแพร่ข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว พิพิธภัณฑฯจึงไม่จำเป็นต้อง สร้างเครือข่ายข้อมูลข่าวสารใหม่ด้วยตัวเอง นอกจากนี้ ด้านสื่อสังคมออนไลน์สามารถให้บริษัท จัดจ้างดังกล่าวช่วยวางระบบสื่อสังคมออนไลน์ให้พิพิธภัณฑฯได้ทั้งหมดแบบครบวงจรและสามารถ เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันได้อย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นเฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ ยูทูป แอปพลิเคชันไลน์ แอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ และสื่อโปสเตอร์ รวมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ทุกประเภท อีกด้วย ทำให้สามารถขยายกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น เช่น สื่อสังคมออนไลน์สามารถเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่น นักเรียนนักศึกษา เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ รวมถึง กลุ่มวัยทำงานที่มีการติดต่อสื่อสารกันผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างสม่ำเสมอ ขณะที่สื่อสิ่งพิมพ์ จำพวกหนังสือราชการ โปสเตอร์ และจดหมายเชิญ สามารถเข้าถึงกลุ่มนักวิชาการและบุคคล ในแวดวงที่มีความสนใจงานประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งกลุ่มผู้สูงอายุ และวัยกลางคนที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีได้น้อยอีกด้วย ส่วนโทรทัศน์และ อินเทอร์เน็ตสามารถเข้าถึงประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัดหรือพื้นที่ห่างไกลซึ่งไม่สามารถ เดินทางเข้ามาพิพิธภัณฑฯอย่างสะดวกได้

สำหรับด้านเนื้อหาและส่วนจัดแสดงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑฯ เพื่อการเรียนรู้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาวิตรี แสดงทรรศนะว่า การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงส่วนจัดแสดง ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จากโครงการบูรณะวังหน้าของกรมศิลปากรได้ก่อให้เกิด ปัญหาความคิดเห็นที่แตกต่างกันของประชาชนซึ่งบางส่วนมองว่าได้ทำให้แหล่งการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการเรียนการสอนของนักเรียนนักศึกษาหายไป กล่าวคือ นิทรรศการประวัติศาสตร์

ชาติไทยภายในพระที่นั่งศิวโมกษพิมานที่ถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ไทยอย่างเป็นลำดับ
ขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูอาจารย์จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งมีความคุ้นชินกับการนำ
นักเรียนนักศึกษามาศึกษาดูงานและทัศนศึกษาที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และได้นำชม
เพื่ออธิบายองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ด้วยตนเองให้สอดคล้องกับเนื้อหาในกลุ่มสาระวิชา
สังคมศึกษา ประวัติศาสตร์ ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ
การจัดแสดงไปเป็นนาโบริมวัตถุชิ้นสำคัญมาจัดแสดงแทนทำให้เกิดปัญหานักเรียนนักศึกษา
รวมทั้งเด็กและเยาวชนเข้าใจเนื้อหาสาระของส่วนจัดแสดงได้ยากขึ้น เพราะเปลี่ยนจากการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์ชาติไปเป็นการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ศิลปะแทน ซึ่งเหมาะสมกับผู้ที่มีความสนใจ
ศึกษาเรียนรู้งานศิลปะและ โบราณวัตถุเป็นพื้นฐาน หรือนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยและ
วัยผู้ใหญ่มากกว่าเด็กและเยาวชน ดังนั้น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งมีโครงการ
จะปรับปรุงส่วนจัดแสดงแห่งอื่นภายในพิพิธภัณฑ์เพิ่มเติม ควรคำนึงถึงความสามารถในการเรียนรู้
ของกลุ่มเป้าหมายทุกเพศวัย ระดับการศึกษา และศาสนาความเชื่ออย่างทั่วถึงและทัดเทียม โดยอาจ
กำหนดกลุ่มเป้าหมายในแต่ละห้องว่ามีความเหมาะสมกับช่วงวัยใด เพื่อให้คนทุกกลุ่มสามารถ
ศึกษาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ได้อย่างเกิดประสิทธิภาพ

ขณะที่กิจกรรมจำลอง โบราณวัตถุเพื่อการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัส ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สาวตรีมีความคิดเห็นว่า ควรอธิบายให้ผู้ชม โดยเฉพาะที่เป็นเด็กและเยาวชนเกิดความรู้ความเข้าใจ
ว่าทำไมพิพิธภัณฑ์หลายแห่งซึ่งมีโบราณวัตถุที่เป็นของจริงจึงมีความจำเป็นต้องห้ามไม่ให้ผู้เข้าชม
สัมผัสกับวัตถุจัดแสดงบนพื้นฐานของความมีเหตุผล ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยหลักการ
ทางวิทยาศาสตร์ที่ไข่มั่นในชั้นผิวหนังของมนุษย์จะไปทำปฏิกิริยากับพื้นผิวของ โบราณวัตถุ
แต่ละประเภทจนเกิดปฏิกิริยาทางเคมีและก่อให้เกิดความเสียหายแก่โบราณวัตถุซึ่งไม่สามารถ
ประเมินมูลค่าความเสียหายได้ ดังนั้น การจำลองวัตถุจัดแสดงเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมมีโอกาส
สัมผัสเพื่อเรียนรู้ลักษณะพื้นผิว ลวดลาย และองค์ประกอบต่าง ๆ ของวัตถุจัดแสดงที่ถูกลดทอน
รายละเอียดลงจากของจริงสามารถช่วยทดแทนความรู้ที่ถูกลบปิดกั้นการเรียนรู้และช่วยเติมเต็ม
ความรู้ที่มีส่วนร่วมกับการนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ได้เป็นอย่างดีทั้งนี้ การกำหนดวัตถุจำลองที่จะ
นำมาประกอบกิจกรรมการสัมผัสควรมีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปก่อนว่าพวกเขา
มีความต้องการสัมผัสกับวัตถุจัดแสดงประเภทใด อาจเป็นไปได้ทั้งเครื่องปั้นดินเผา เครื่องประดับ
เครื่องใช้ของคนในสมัยโบราณ หรืออื่น ๆ ที่ประชาชนทั่วไปอาจไม่เคยมีโอกาสดูสัมผัสมาก่อน

ด้านกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืน ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาวตรี ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของ โบราณวัตถุก่อนเป็นสำคัญ
เนื่องจากจุดเด่นของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้คือการมีโบราณวัตถุของจริงที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

ซึ่งหาชมได้ยากแล้วในปัจจุบัน ดังนั้น โบราณวัตถุบางชิ้นมีความสำคัญในการศึกษางานศิลปะของยุคสมัยนั้นจนไม่สามารถสูญหายหรือเกิดความชำรุดเสียหายได้ เพราะจะกระทบต่อโอกาสในการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของยุคสมัยนั้น ๆ ดังนั้น พิพิธภัณฑฯจึงต้องวางระบบรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลากลางคืนที่มีความสุ่มเสี่ยงต่อการโจรกรรมหรือชำรุดเสียหายได้ง่าย ซึ่งหากเกิดการชำรุดเสียหายขึ้นผู้ที่รับผิดชอบต้องหมายรวมถึงแต่บุคลากรผู้มีหน้าที่รักษาความปลอดภัยไปจนถึงระดับผู้บริหาร อย่างไรก็ตาม การกำหนดหัวข้อหลักในการจัดแสดงให้มีความชัดเจนจะช่วยให้กิจกรรมเกี่ยวพิพิธภัณฑฯในเวลากลางคืนมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยใช้ต้นทุนทางวัตถุจัดแสดงซึ่งเป็น โบราณวัตถุที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีอยู่มาใช้กำหนดเป็นหัวข้อหลัก

ด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้สำหรับสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑฯเพื่อการเรียนรู้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาวตรี ได้เสนอแนะว่า การทำให้ห้องคลังโบราณวัตถุกลายเป็นส่วนการเรียนรู้หนึ่งภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ถือเป็นเรื่องที่ดี เพราะจะทำให้ประชาชนได้เกิดการเรียนรู้ทั้งจากเบื้องหน้าคือส่วนจัดแสดงถาวรและชั่วคราว รวมทั้งเบื้องหลังจากการศึกษาขั้นตอนการขุดค้น การจดทะเบียน รวมทั้งการซ่อมแซมสงวนรักษาโบราณวัตถุอย่างเป็นขั้นตอน อย่างไรก็ตาม การกำหนดประเด็นคำถามที่ประชาชนส่วนใหญ่เกิดข้อสงสัยเมื่อเข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑฯน่าจะนำมาใช้เป็นประเด็นหลักในการนำเสนอนิทรรศการได้ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ผ่านการสำรวจความคิดเห็นว่าประชาชนต้องการรู้เรื่องราวใดในส่วนจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑฯบ้าง เช่น นักโบราณคดีทราบอายุของโบราณวัตถุได้อย่างไร โบราณวัตถุแต่ละประเภทมีวิธีการสงวนรักษาที่แตกต่างกันอย่างไร นักโบราณคดีมีกระบวนการขุดค้นโบราณวัตถุอย่างไร เป็นต้น แล้วนำข้อเสนอแนะส่วนใหญ่มาดำเนินการออกแบบส่วนจัดแสดงให้เกิดความน่าสนใจและตอบสนองต่อความสนใจใคร่รู้ของประชาชนให้ได้มากที่สุด

อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องคำนึงถึงข้อจำกัดเรื่องพื้นที่ของห้องคลังโบราณวัตถุด้วย เนื่องจากพิพิธภัณฑฯแห่งนี้จัดแสดงอยู่ภายใน โบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์จึงยากต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายใน ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อภาพรวมของอาคารโบราณสถานได้ ดังนั้น การจัดแสดงนิทรรศการดังกล่าวต้องไม่รบกวนต่อโครงสร้างเดิมของอาคารและมีการปรับประยุกต์ใช้พื้นที่ให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด ส่วนการพัฒนาห้องสมุดของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาวตรีมุ่งเน้นให้พัฒนาระบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่สามารถเดินทางมาสืบค้นหนังสือในสถานที่จริงได้สามารถอ่านหนังสือผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์ ถือเป็นงานบริการวิชาการแก่ประชาชนที่เข้าถึง

โอกาสในการศึกษาเรียนรู้ภายในห้องสมุดของพิพิธภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี (สาวตรี พิษณุพงศ์, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2559)

อาจารย์เกรียงไกร สัมปชชิต ผู้บรรยายประจำหลักสูตรการบริหารจัดการหอศิลป์ และพิพิธภัณฑ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ว่า สำหรับการประชาสัมพันธ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่าง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร กับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งอื่น ๆ ในทั่วทุกภูมิภาคอย่างครบถ้วน เพื่อความสะดวกสบายในการสืบค้นฐานข้อมูลด้านพิพิธภัณฑ์ในสังกัดกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม นอกจากนี้ หากสามารถเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของพิพิธภัณฑ์ในระดับท้องถิ่นและชุมชนที่มีช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้ ก็จะทำให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นแม่ข่ายหลักในการเชื่อมโยงข้อมูลไปยังพิพิธภัณฑ์ย่อยในระดับท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้สืบค้นฐานข้อมูลด้านพิพิธภัณฑ์สามารถเข้าถึงความรู้ได้แบบครบวงจรอย่างไรก็ตาม ควรมีการกำหนดเนื้อหาสาระของข้อมูลที่ต้องการประชาสัมพันธ์ให้เป็นไปตามความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยอาจแบ่งออกเป็นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชน กลุ่มประชาชนทั่วไป และกลุ่มนักวิชาการ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายในแต่ละส่วนมีความสามารถในการรับรู้และความสนใจต่อรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่มีความแตกต่างกันออกไป เช่น เด็กและเยาวชนอาจต้องใช้ภาพการ์ตูน กราฟฟิก แอนิเมชัน หรือข้อความที่มีความสั้นกระชับรัดในการสื่อสาร เพื่อลดทอนรายละเอียด และความเป็นวิชาการของข้อมูลให้น้อยลง เป็นต้น

นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์ควรมีการกำหนดบุคคลผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ ในลักษณะเชิงรุกเพื่อสนองต่อความต้องการของประชาชนทั่วไปในกรณีมีคำถามหรือประเด็นข้อสงสัยที่ต้องการให้ทางพิพิธภัณฑ์ชี้แนะหรือให้ข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นเวลาเปิดปิดทำการ ค่าบัตรเข้าชม รายละเอียดการเดินทาง รายละเอียดเกี่ยวกับส่วนจัดแสดง เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถวางแผนการมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อมาคือด้านเนื้อหาและส่วนจัดแสดง อาจารย์เกรียงไกรได้แสดงทรรศนะว่า โครงการจำลองโบราณวัตถุเพื่อการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัส ไม่ควรจำลองวัตถุจัดแสดงที่มีของจริงอยู่แล้ว เพราะควรให้ผู้เข้าชมได้เห็นคุณค่าและรายละเอียดของโบราณวัตถุมากกว่าแม้จะไม่สามารถแตะต้องได้ก็ตาม แต่ในกรณีที่โบราณวัตถุใดไม่ได้มีอยู่ในส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร สมควรมีการจำลองวัตถุชิ้นนั้นเพื่อมาเติมเต็มคอลเลกชันตามแต่ละประเภทวัตถุจัดแสดงให้เกิดความสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังอาจมีการถอดรายละเอียดของส่วนจัดแสดงที่ไม่สามารถจับต้องได้

ออกมาเป็นสื่อการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงได้ เช่น โปรแกรมออกแบบโครงสร้างลวดลาย ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ที่ถอดแบบลวดลายซึ่งปรากฏอยู่บนพื้นผิวของภาชนะดินเผาออกมาให้ประชาชนทั่วไปได้เห็นว่ามิลวดลายสีนั้นอะไรบ้าง มีความแตกต่างกันอย่างไร และแต่ละส่วนมีความสำคัญเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดีอย่างไรบ้าง จะทำให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจ และเพลิดเพลินมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม การจะจำลองวัตถุจัดแสดงใดขึ้นมาจำเป็นต้องมีการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปก่อนว่าผู้คนส่วนใหญ่มีความสนใจศึกษาเรียนรู้โบราณวัตถุที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ประเภทใด เพราะที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีการเก็บรวบรวมทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุเอาไว้หลากหลายประเภท ทำให้มีทางเลือกมากมายในการนำเสนอความรู้แก่ประชาชน จึงต้องมีการเลือกสรรและคัดเอาเฉพาะที่ประชาชนสนใจเท่านั้น จึงจะถือได้ว่าเป็นการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้อย่างแท้จริง สำหรับด้านกิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ อาจารย์เกรียงไกรได้แสดงความคิดเห็นว่า ควรมีการนำโปรแกรมพิพิธภัณฑ์เสมือนที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้พัฒนาขึ้นมาใส่ไว้ในคอมพิวเตอร์ภายในพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลซึ่งไม่สามารถเดินทางมาเข้าชมจัดแสดงจริงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้ สามารถรับชมผ่านโปรแกรมเสมือนในหน้าจอคอมพิวเตอร์ได้อย่างน่าสนใจ หรือมีการพัฒนาเป็นกล่องการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์แบบกระเป๋า ที่ภายในบรรจุสื่อการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจเรื่องประวัติศาสตร์และโบราณคดีผ่านเกมการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำไปบริจาคให้แก่สถาบันการศึกษาหรือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นได้ใช้เป็นสื่อกลางในการสอนเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณคดีได้อย่างเพลิดเพลินและไม่เกิดความน่าเบื่อหน่าย

ส่วนกิจกรรมชมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนควรมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักท่องเที่ยว โดยจัดเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ที่มีทั้งการแสดง อาหาร และการชมส่วนแสดงภายในพิพิธภัณฑ์แบบครบวงจร หรืออาจประสานความร่วมมือกับพิพิธภัณฑ์ในพื้นที่ใกล้เคียงกันจัดเป็นโครงการเครือข่ายเที่ยวพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนร่วมกันเพื่อสามารถซื้อบัตรเดียวแล้วเที่ยวชมได้หลากหลายพิพิธภัณฑ์ในพื้นที่รอบเกาะรัตนโกสินทร์เนื่องจากในเขตพระนครเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์เป็นจำนวนมาก ได้แก่ นิทรรศรัตนโกสินทร์ พิพิธภัณฑ์บางลำพู หอศิลป์เจ้าฟ้า พิพิธภัณฑ์เหรียญ เป็นต้น และสุดท้ายคือสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้สำหรับสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ อาจารย์เกรียงไกรได้ถ่ายทอดประสบการณ์ที่พิพิธภัณฑ์ควซุประเทศญี่ปุ่นว่า ห้องคลังโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์จะกั้นเป็นห้องกระจกให้ประชาชนสามารถชม

ขั้นตอนการซ่อมแซมบูรณะวัตถุจัดแสดงได้ทุกขั้นตอน โดยไม่รบกวนการปฏิบัติงานของบุคลากรหรือนักวิทยาศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์เพราะเป็นห้องเก็บเสียง โดยให้อาสาสมัครพิพิธภัณฑฯซึ่งผ่านการฝึกอบรมความรู้เรื่องการอนุรักษ์โบราณวัตถุมาช่วยอธิบายให้ความรู้ ทั้งนี้ การแก้ปัญหาขาดแคลนบุคลากรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สามารถทำได้ด้วยการเปิดรับสมัครอาสาสมัครเข้ามาอบรมให้ความรู้ก่อนในเบื้องต้นจนกระทั่งสามารถสอบได้ไปรับรองเป็นผู้นำชมตามมาตรฐานที่กำหนดโดยกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อให้บุคคลเหล่านี้เข้ามามีส่วนช่วยในการสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม (เกรียงไกร สัมปชชิต, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2559)

ต่อมาคือ ผู้บริหารและบุคลากรของสถาบันพิพิธภัณฑฯการเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยามจำนวน 10 คน จากจำนวนบุคลากรภายในองค์กรทั้งหมด 70 คน จำแนกเป็นเจ้าหน้าที่ประจำจำนวน 40 คน และลูกจ้างโครงการจำนวน 30 คน ขณะที่กลุ่มตัวอย่างซึ่งใช้ในการเก็บข้อมูลจำแนกออกเป็นผู้บริหารและบุคลากรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร จำนวน 10 คน จากจำนวนบุคลากรภายในองค์กรทั้งหมด 87 คน จำแนกเป็นข้าราชการและพนักงานราชการ จำนวน 27 คน ลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 67 คน หาค่าได้จากค่าเฉลี่ยโดยรวมของบุคลากรทั้งหมดของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครคือ 87 คน และมิวเซียมสยามอีก 70 คน เมื่อนำค่าเฉลี่ยของผู้เข้าชมทั้งสองพิพิธภัณฑฯมาหาค่ากลางรวมกันจะได้จำนวน 79 คน แล้วนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาคำนวณด้วยสูตร $n = N / 1 + N (e)^2$ โดยกำหนดค่าระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 จะได้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างคือ 20 คน ดังสามารถจำแนกพิจารณาได้ตามลำดับต่อไปนี้

1. ผู้บริหารและบุคลากรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครจำนวน 10 คน ประกอบด้วย

นางรัชก โจรานนท์ ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครเพื่อการเรียนรู้ว่า สำหรับการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑฯไม่มีฝ่ายที่รับผิดชอบเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นเอกเทศ แต่รวมเป็นส่วนหนึ่งในภาระงานของบุคลากรฝ่ายวิชาการและบริการการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยความช่วยเหลือจากกลุ่มงานเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ของกรมศิลปากร เนื่องจากมีบุคลากรและพื้นที่สื่อมากกว่าช่วยในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้อีกทางหนึ่ง ทั้งนี้ ปัญหาหลักของงานประชาสัมพันธ์มีอยู่สองประเด็นหลัก คือ งบประมาณในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์มีน้อยมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ยต่อปีอยู่ที่หลักแสน ทั้งที่กิจกรรมโครงการมีอยู่เป็นจำนวนมากที่ต้องดำเนินการ จึงต้องบริหารจัดการงบประมาณให้อยู่ในขอบเขตที่สามารถจัดสรรได้อย่างเหมาะสมและเกิดความคุ้มค่ามากที่สุด ประการต่อมาคือบุคลากรของพิพิธภัณฑฯ

มีน้อยมากเมื่อเทียบกับภาระงานที่มีอยู่ คนเพียงหนึ่งคนต้องแบกรับภาระงานหลายส่วน ซึ่งงานประชาสัมพันธ์เป็นอีกส่วนหนึ่งที่บุคลากรในฝ่ายวิชาการช่วยกันแบ่งเบา จึงทำให้ไม่มีบุคลากรฝ่ายประชาสัมพันธ์มารับผิดชอบงานด้านนี้โดยตรง

ดังนั้นการจะริเริ่มสื่อสังคมออนไลน์ชนิดใหม่ขึ้นมาเพิ่มเติมสื่อสังคมออนไลน์เดิมที่ใช้อยู่ ได้แก่ เฟซบุ๊ก เว็บไซต์ และยูทูป ต้องไม่กระทบต่อระบบบริหารจัดการในภาพรวมและงบประมาณที่มีอยู่จำนวนน้อย หนึ่งในทางออกเหล่านั้น ได้แก่ การเปิดรับอาสาสมัครเพื่อมาทำหน้าที่ดังกล่าว ในฐานะแอดมินที่คอยให้ข้อมูลและนำเสนอเนื้อหาสาระข่าวสารความเคลื่อนไหวอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งอาสาสมัครในที่นี้อาจเป็นได้ทั้งบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจเข้ามาช่วยงานพิพิธภัณฑสถานเพื่อจิตสาธารณะโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ได้แก่ ผู้เกษียณอายุราชการที่มีความสามารถในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้เป็นอย่างดี หรือนักเรียนนักศึกษาที่มาฝึกประสบการณ์กับทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร อาจมีการยื่นข้อเสนอต่อสถาบันการศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารให้สามารถส่งนิสิตนักศึกษามาฝึกประสบการณ์ด้านการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑสถาน โดยรับหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวของทางพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งต้องมีการฝึกอบรมความรู้ขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับภาพรวมของงานพิพิธภัณฑสถานทั้งหมด เพื่อให้สามารถเผยแพร่ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง มีการกำหนดเนื้อหาสาระและกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจนเพื่อให้สามารถสื่อสารได้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแต่ละประเภท

ทั้งนี้ในปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีกลุ่มอาสาสมัครชาวต่างประเทศที่เข้ามาช่วยนำชมเป็นภาษาต่างประเทศ และช่วยเหลือห้องสมุดที่มีหนังสือภาษาต่างประเทศให้แก่ผู้เข้าชมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย หากพิพิธภัณฑสถานสามารถประสานงานกับกลุ่มอาสาสมัครนี้ได้ เรื่องความช่วยเหลือประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ก็จะทำให้การนำเสนอข้อมูลมีทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายมีกว้างมากยิ่งขึ้นและพัฒนามาตรฐานการประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานได้อย่างน่าสนใจ ทั้งนี้ผู้อำนวยการรักษาระบุว่า หน้าที่ในการประชาสัมพันธ์จะต้องไม่ใช่เพียงแค่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อเชิญชวนให้คนมาเข้าร่วมกิจกรรมโครงการเป็นจำนวนมากในเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องพัฒนาเชิงคุณภาพควบคู่กันไปด้วย กล่าวคือ ให้ความรู้แก่ประชาชนผ่านการเผยแพร่บทความ รูปภาพ หรือข่าวสารความเคลื่อนไหวในแวดวงพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สมาชิกของสื่อสังคมออนไลน์และสื่อกระแสหลักได้รับทั้งความรู้และความเพลิดเพลินควบคู่กันไปด้วย จึงจะได้ชื่อว่าเป็นพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้อย่างแท้จริง

ต่อมาคือด้านเนื้อหาและการจัดแสดงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชม

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ ผู้อำนวยการรัชกร ได้แสดงความคิดเห็นว่าการจำลองโบราณวัตถุเหมาะสำหรับนิทรรศการชั่วคราวหรือนิทรรศการพิเศษมากกว่า เนื่องจากจุดเน้นจุดเด่นที่เป็นลักษณะเฉพาะของพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ ได้แก่ การมีของจริงจัดแสดงให้ได้ชมกันเป็นการนำเรื่องราวที่ปรากฏอยู่ในตัวหนังสือในตำราตามหลักสูตรการเรียนรู้สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี หรือประวัติศาสตร์มาให้ประชาชนทั่วไปได้เห็นของจริง ดังนั้นการจำลองโบราณวัตถุจะลดทอนคุณค่าของวัตถุจัดแสดงจริงที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ลงอย่างไรก็ตามการเรียนรู้ผ่านการสัมผัสถือเป็นสิ่งที่ดี แต่ควรเป็นกิจกรรมที่แยกส่วนออกมาจากนิทรรศการหลักซึ่งต้องการนำเสนอของจริงให้ได้ชมมากกว่า โดยส่วนจัดแสดงย่อยอาจจำลองวัตถุจัดแสดงที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อหลัก ให้ประชาชนสามารถจับต้องได้และมีกิจกรรมประกอบตามโอกาสและวาระสำคัญต่าง ๆ ซึ่งทางพิพิธภัณฑสถานได้จัดนิทรรศการชั่วคราวหมุนเวียนอย่างสม่ำเสมออยู่แล้ว โดยการจำลองวัตถุจะปรับเปลี่ยนไปตามหัวข้อหลักของการจัดแสดงนั้น ๆ เพื่อให้ผู้เข้าชมได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น พร้อมออกแบบสื่อการเรียนการสอนและสื่อการเรียนรู้ที่เข้ากับเนื้อหาสาระของส่วนจัดแสดงร่วมด้วยนอกจากนี้ ยังมีโครงการแลกเปลี่ยนโบราณวัตถุกับประเทศในภูมิภาคเอเชียอีกด้วย ล่าสุดมีการเจรจาแลกเปลี่ยนโบราณวัตถุกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ภายใต้การประสานงานกับสถานทูตไทยประจำมณฑลต่าง ๆ ในจีน และกระทรวงวัฒนธรรมของจีน โดยทางการจีนเสนอแนวคิดหลักเรื่องเส้นทางสายไหม เพื่อนำวัตถุจัดแสดงที่สะท้อนเส้นทางการติดต่อค้าขายซึ่งมีความสำคัญในประวัติศาสตร์จีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาจัดแสดง และในอนาคตคาดว่าจะมีการทำข้อตกลงความร่วมมือกับประเทศอื่นร่วมด้วย ซึ่งภายใต้พันธะสัญญาดังกล่าวจะมีการแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างกันเพื่อไปศึกษาเรียนรู้ระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานระหว่างกันอีกด้วย ส่งผลให้เกิดงานวิจัยที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการนำวิทยาการด้านพิพิธภัณฑสถานมาปรับปรุงพัฒนาให้เกิดคุณค่าเพิ่มแก่

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ขณะที่กิจกรรม โครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ จากเดิมในปี พ.ศ. 2558 เคยมีการจัดปีละเพียงไม่กี่ครั้งเท่านั้น แต่ในปัจจุบันผู้อำนวยการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้มีนโยบายให้จัดกิจกรรมดังกล่าวขึ้นในช่วงฤดูหนาว คือ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ไปจนถึงเดือนมีนาคม เพราะเป็นช่วงเวลาที่อากาศเย็นสบาย เหมาะสำหรับการมาร่วมกิจกรรมนอกบ้าน โดยจัดสัปดาห์ละสองครั้งคือในวันศุกร์และวันเสาร์เพราะเป็นช่วงเวลาหลังจากเลิกงานและเลิกเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาเวลาเปิดทำการของพิพิธภัณฑสถานตรงกับเวลาทำงานและเวลาเรียนของกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในวัยทำงานและนักเรียนนักศึกษาให้สามารถมาเข้าร่วม

กิจกรรมดังกล่าวได้ ซึ่งกระแสตอบรับล่าสุดในทรรศนะของผู้อำนวยการรัชนกอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพึงพอใจ โดยการเก็บบัตรเข้าชมทางพิพิธภัณฑ์ไม่มีนโยบายเพิ่มราคาจากค่าสาธารณูปโภคที่เพิ่มสูงขึ้นตามระยะเวลาที่ขยายออกไปเหมือนกับพิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศที่เก็บค่าเข้าชมในเวลากลางคืนสูงกว่าเวลาปกติสำหรับชาวต่างชาติ แต่สำหรับพลเมืองของประเทศจะไม่เสียค่าใช้จ่าย เนื่องจากส่วนจัดแสดงมีการปิดปรับปรุงเป็นจำนวนมากทั้งหมด 9 ห้อง จาก 14 ห้อง ทำให้เปิดทำการได้เพียง 5 ห้อง เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ทางพิพิธภัณฑ์ยังไม่ได้มีการวางแผนล่วงหน้าสำหรับการพัฒนากิจกรรมโครงการพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนให้มีความแปลกใหม่หรือเพิ่มความน่าสนใจให้แตกต่างไปจากเดิม เนื่องจากต้องตรวจสอบผลตอบแทนต่อรับจากประชาชนในภาพรวมทั้งหมดว่ามีสิ่งใดที่เป็นข้อดีซึ่งพึงสงวนรักษาไว้ และสิ่งใดเป็นข้อดีที่ควรแก้ไขปรับปรุงเพื่อพัฒนางานกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนต่อไปในปีหน้า

นอกจากนี้ ทางพิพิธภัณฑ์จะให้ความสำคัญกับนโยบายการรักษาความปลอดภัยมากเป็นพิเศษ เนื่องจากกิจกรรมในเวลากลางคืนย่อมมีความเสี่ยงต่อการเกิดโจรกรรมได้มาก ทางพิพิธภัณฑ์จึงเลือกเปิดส่วนจัดแสดงเฉพาะบริเวณอาคารส่วนหน้าเพียงเท่านั้น เพื่อให้ง่ายต่อการสอดส่องดูแล เพราะหากเป็นอาคารด้านหลังที่มีการจัดเก็บโบราณวัตถุไว้เป็นจำนวนมากจะยากต่อการดูแลรักษาความปลอดภัย โดยเพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัยด้วยกล้องวงจรปิด เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเพื่อตรวจสอบภาวะเข้าออกอย่างเข้มงวด และเพิ่มแสงสว่างสร้างบรรยากาศที่ไม่น่ากลัวจนเกินไป

ด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ผู้อำนวยการรัชนกได้แสดงทรรศนะว่า พิพิธภัณฑ์ไม่มีนโยบายในการเปิดห้องคลังโบราณวัตถุให้บุคคลภายนอกเข้ามาเยี่ยมชม หากมีความประสงค์จะต้องการเข้ามาเปิดห้องคลังโบราณวัตถุจะต้องทำหนังสือขออนุญาตอย่างเป็นทางการก่อน และไม่ใช่ทุกคนหรือทุกหน่วยงานที่จะได้รับการตอบรับให้สามารถเข้าชมห้องคลังพิพิธภัณฑ์ได้ แม้แต่ตัวของผู้อำนวยการเองก็ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด เนื่องจากเป็นที่เก็บรักษาของมีค่าทางประวัติศาสตร์ไว้เป็นจำนวนมาก จึงเสี่ยงมากต่อการสูญหายหรือถูกโจรกรรมจากบุคคลภายนอก อย่างไรก็ตามหากต้องการศึกษาเรียนรู้ขั้นตอนการปฏิบัติงานทางพิพิธภัณฑ์สถานวิทยาจริง ทางพิพิธภัณฑ์ได้มีโครงการจัดอบรมเผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชนทั่วไปเป็นประจำทุกปี แต่มีการจำกัดจำนวนคนโดยพิจารณาจากการนำไปใช้ประโยชน์ก่อนเป็นลำดับแรก (รัชนก โคจรานนท์, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2559)

มณฑนา ยุบล เจ้าพนักงานพิพิธภัณฑ์ชำนาญการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ว่า สำหรับการประชาสัมพันธ์ไม่ใช่เพียงแค่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อกระแสหลักและ

สื่อสังคมออนไลน์เพียงสองอย่างเท่านั้น แต่ต้องทำหน้าที่ให้ความรู้ควบคู่กันไปด้วย เนื่องจากมีการตั้งเป้าหมายให้เป็นพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ ส่งผลให้การประชาสัมพันธ์ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะจำนวนยอดผู้เข้าชมที่เพิ่มมากขึ้นหรือผลกำไรที่ตามมา เนื่องจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีโครงสร้างการบริหารงานแบบภาครัฐในลักษณะแหล่งเรียนรู้เพื่อบริการความรู้ให้แก่ประชาชน จึงไม่ได้เน้นการแสวงหากำไรเหมือนกับพิพิธภัณฑสถานเอกชนที่แสวงหารายได้เพื่อความอยู่รอดขององค์กร ดังนั้น พิพิธภัณฑสถานต้องเผยแพร่ข้อมูลที่ให้ความรู้ควบคู่กันไปด้วย

ส่วนสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่นที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังไม่สามารถเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ได้ เช่น แอปพลิเคชันไลน์สามารถส่งต่อรูปภาพและข้อความได้ โดยส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษาที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สมัครเข้าเป็นสมาชิกผ่านไอดีไลน์ของพิพิธภัณฑสถาน เนื่องจากปัจจุบันกลุ่มนักเรียนนักศึกษาส่วนใหญ่มีโทรศัพท์มือถือไว้ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันอยู่แล้ว ทำให้มีโอกาสมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานทั้งในรูปแบบการทัศนศึกษาหรือมาศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง หลังจากเดินทางกลับไปแล้ว พิพิธภัณฑสถานจะมีการส่งข้อมูลความรู้เกี่ยวกับเรื่อง โบราณวัตถุให้กลุ่มผู้เข้าชมเหล่านี้ได้รับความรู้อย่างต่อเนื่องอีกด้วย ด้านอินสตาแกรมซึ่งเป็นโปรแกรมที่มีคุณสมบัติในการเผยแพร่รูปภาพก็สามารถเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับภาพของ โบราณวัตถุที่หาชมได้ยากในอดีตพร้อมคำอธิบายสั้น ๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างง่าย เป็นการย่อยข้อมูลก่อนให้บริโภครายละเอียด ซึ่งเหมาะกับยุคสมัยที่คนส่วนใหญ่ในสังคมนิยมใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสาร ดังนั้น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จะต้องทำหน้าที่ในการให้ความรู้แก่ประชาชนผ่านสื่อดังกล่าวควบคู่ไปกับการให้ความรู้ในนิทรรศการหรือส่วนจัดแสดงทั้งแบบถาวรและแบบชั่วคราว อย่างไรก็ตามถือเป็นเรื่องดีหากมีการฝึกอบรมบุคลากรด้านงานประชาสัมพันธ์ที่มีความสามารถในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ค่อนข้างน้อยให้มีความสามารถในการใช้ได้หลากหลายประเภทมากยิ่งขึ้น แต่ต้องคำนึงถึงระยะเวลาว่าบุคลากรเหล่านั้นจะมีเวลามากเพียงพอต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมดังกล่าวได้หรือไม่ เนื่องจากภาระงานที่มีความทับซ้อนกันหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นการนำชม การจัดนิทรรศการ หรือการเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบอื่น ๆ อาจเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวได้อย่างไม่เต็มที่มากนัก (มณฑนา ขุบล, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2559)

นายยุทธนา วารากร แสงอร่าม ภัณฑารักษ์ชำนาญการ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ว่า สำหรับการประชาสัมพันธ์ ควรมุ่งเน้นเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ไปยังกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่มที่ให้ความสนใจศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และ โบราณคดี ซึ่งเท่าที่ผ่านมา

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีฐานข้อมูลของเครือข่ายผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมโครงการด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรมกับทางพิพิธภัณฑ์กว่า 500 คน โดยใช้วิธีส่งจดหมายราชการไปเชิญกลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคลโดยตรง เนื่องจากกลุ่มคนเหล่านี้มีความสนใจในกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์เริ่มขึ้นอยู่แล้ว จึงถือเป็นการลงทุนที่คุ้มค่ากับการจัดส่งจดหมายทางไปรษณีย์ ซึ่งมีต้นทุนในการจัดส่งเฉลี่ยเพียงฉบับละ 3 บาท แต่สำหรับบุคคลทั่วไป ความสนใจเป็นสิ่งที่กำหนดได้ยาก เนื่องจากต่างคนต่างมุมมองความคิดและการตัดสินใจ บางครั้งการกำหนดหัวข้อการจัดแสดงนิทรรศการหรือการจัดเสวนาทางวิชาการก็มีผู้ให้ความสนใจมากมายอย่างที่ทางพิพิธภัณฑ์ไม่เคยคาดคิดมาก่อน ขณะที่บางครั้งหัวข้อหรือแนวคิดหลักที่กำลังอยู่ในความสนใจของกระแสสังคมกลับไม่ได้รับความสนใจมากเท่าที่ควร ไม่ต่างอะไรกับสื่อสังคมออนไลน์บางประเภท เช่น เฟซบุ๊ก ที่พิพิธภัณฑ์มีการนำเสนอรูปภาพทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่มีความน่าสนใจและเป็นภาพซึ่งหาชมได้ยากมาอัพโหลดในหน้าเฟซบุ๊กเพื่อให้สมาชิกเฟซบุ๊กของพิพิธภัณฑ์ได้ชมกัน ผลปรากฏว่าภาพโบราณวัตถุที่จัดแสดงในนิทรรศการถาวรทั่วไปมักได้รับความสนใจน้อย สังเกตได้จากยอดการกดถูกใจของประชาชนที่มีจำนวนมากในทางตรงกันข้าม ภาพโบราณวัตถุที่หาชมได้ยากบางภาพ เช่น สมุดข่อยโบราณของขรรค์อินโข่งที่จารึกไว้ได้นำมาแสดงผ่านเฟซบุ๊กของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และได้รับความนิยมนิยามผู้เข้ามาชมและกดถูกใจเป็นจำนวนมาก จึงกล่าวได้ว่า การนำเสนอเนื้อหาสาระในสื่อสังคมออนไลน์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จากประสบการณ์ตรงของภัณฑารักษ์ชำนาญการ บ่งชี้ว่าไม่สามารถกำหนดรูปแบบหรือประเภทของการนำเสนอได้อย่างเด่นชัดว่าสื่อหรือลักษณะการนำเสนอประเภทใดที่สามารถจูงใจให้คนเข้าถึงสื่อประชาสัมพันธ์ได้มากที่สุด ขึ้นอยู่กับความสนใจของแต่ละบุคคล

สำหรับด้านกิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ด้านกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืน นายยุทธนาวารการ แสงอร่าม ได้ให้ข้อมูลว่าเป็นแนวคิดของรัฐมนตรีกะทรวงวัฒนธรรมที่ต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเวลากลางคืน โดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร อันเป็นแหล่งการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนทั่วไปเกิดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืนมากยิ่งขึ้น โดยการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาถือเป็นการนำร่องเพื่อทดลองการตอบสนองของประชาชนทั่วไปว่ามีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวมากน้อยเพียงใด ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เคยริเริ่มกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนมาก่อนหน้านี้แล้วราว 3 ปี เฉลี่ยจัดกิจกรรมปีละ 2 ครั้ง แต่ไม่สามารถเปิดส่วนจัดแสดงทั้งหมดภายในพิพิธภัณฑ์ได้ สามารถเปิดได้เฉพาะนิทรรศการส่วนหน้า เช่น พระที่นั่งศิวโมกษิมาน

พระตำหนักแดง พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ และ โรงราชรถ เป็นต้น เนื่องจากสามารถควบคุมได้ง่ายกว่า ส่วนจัดแสดงด้านหลังที่เก็บรวบรวมโบราณวัตถุไว้เป็นจำนวนมาก จึงยากต่อการควบคุมดูแลระบบรักษาความปลอดภัย ทำให้ต้องปิดใช้งานในเวลากลางคืน อย่างไรก็ตาม จากการริเริ่มโครงการบูรณะฟื้นฟูส่วนจัดแสดงห้องต่าง ๆ ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โดยเริ่มจากการปรับเปลี่ยนส่วนจัดแสดงประวัติศาสตร์ชาติไทยมาเป็นการนำโบราณวัตถุชิ้นเอก 111 ชิ้น มาจัดวางให้เกิดความน่าสนใจด้วยเทคนิคการตกกระทบของแสงเพื่อเน้นวัตถุให้เกิดความสวยงามและโดดเด่นมากยิ่งขึ้น สามารถดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวและประชาชนมาถ่ายภาพและมีการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์กันอย่างแพร่หลาย ขณะที่บางส่วนก็มองว่าสามารถเข้าใจเรื่องราวที่จัดแสดงใหม่ได้ยาก เพราะไม่มีการลำดับเวลาของโบราณวัตถุอย่างชัดเจนเหมือนกับส่วนจัดแสดงประวัติศาสตร์ชาติไทย มีการลดทอนปริมาณวัตถุจัดแสดงลง ลดทอนเรื่องราวของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เคยปรากฏอยู่น้อยลง และเน้นความโดดเด่นของโบราณวัตถุมากยิ่งขึ้น ซึ่งต่อไปจะมีการพัฒนาพื้นที่จัดแสดงส่วนอื่นร่วมด้วย

ขณะที่กิจกรรมรถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ นายยุทธนาวารากร ได้ระบุว่า เป็นโครงการที่ริเริ่มโดยสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ซึ่งเคยใช้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นสถานที่ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบว่ามีการบริการรถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่สำหรับสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่สนใจสามารถติดต่อประสานงานมาขอความร่วมมือได้ โดยปัจจุบันมีรถเพียงหนึ่งคัน แต่แนวโน้มในอนาคตมีแผนงานเพิ่มจำนวนรถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่มากขึ้นเพื่อรองรับต่อความต้องการศึกษาเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีแบบย่อตามสถาบันการศึกษาต่างๆ ทั้งนี้ การจะนำรถพิพิธภัณฑ์ออกไปเผยแพร่ความรู้ให้แก่บุคคลด้อยโอกาสทางการศึกษาจำเป็นต้องสอบถามความต้องการหรือความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายว่ามีความต้องการศึกษาเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีจริงหรือไม่ เพราะบางครั้งบุคคลเหล่านี้แทบไม่มีความรู้พื้นฐานหรือความสนใจด้านประวัติศาสตร์เลยแม้แต่น้อย ดังนั้น จึงควรจัดการเผยแพร่ความรู้ที่บุคคลด้อยโอกาสให้ความสนใจมากกว่า เช่น เมื่อสำรวจความคิดเห็นแล้วกลุ่มคนเหล่านี้ต้องการศึกษาเรียนรู้งานวิชาชีพเพื่อสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ รถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ก็ต้องมีการปรับประยุกต์รูปแบบเนื้อหาสาระและวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายใหม่ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด อย่างไรก็ตาม ในอดีตฝ่ายการศึกษาและประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหลายแห่งทั่วประเทศไทย ได้มีโครงการพิพิธภัณฑ์สัญจรเพื่อยืมความรู้ในเนื้อหาและส่วนจัดแสดงไปเผยแพร่ตามสถาบันการศึกษาหรือชุมชนในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศไทย เพราะพิพิธภัณฑสถาน

ตามภูมิภาคต่าง ๆ มักมีคนเข้าชมน้อย เมื่อมีการดำเนินยุทธศาสตร์ให้บริการความรู้เชิงรุก สามารถช่วยทำให้มีจำนวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เพิ่มมากขึ้นได้แต่ต่อมาจำนวนบุคลากรของพิพิธภัณฑ์สถานหลายแห่งมีจำนวนลดน้อยลงจากระบบการถ่ายโอนของทางราชการ ทำให้บุคลากรหนึ่งคนต้องรับผิดชอบงานหลายส่วนจึงมีจำนวนบุคลากรไม่มากเพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมโครงการพิเศษเพิ่มเติมได้จึงทำให้ความถี่ในการดำเนินกิจกรรมโครงการบางส่วนลดน้อยลงตามไปด้วย (ยุทธนาวารากร แสงอร่าม, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2559)

ชะเอียน บุญช่วย พนักงานพิพิธภัณฑ์ชานาญการ ฝ่ายวิชาการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่องานพัฒนาห้องสมุดในฐานะสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ที่ตนเองดูแลรับผิดชอบว่า ห้องสมุดในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ก่อตั้งเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่เดิมเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลและองค์ความรู้สำหรับนักวิชาการใช้ในการสืบค้นเพียงอย่างเดียวเท่านั้น บุคลากรในส่วนงานอื่นที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่สามารถเข้ามาอ่านหนังสือหรือยืมหนังสือกลับไปที่บ้านได้ ยกเว้นผู้เป็นนักวิชาการเพียงอย่างเดียว ต่อมาในยุคสมัยที่อาจารย์ จิรา จงกล เป็นผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้เกิดแนวคิดให้มีการปรับปรุงพัฒนาห้องสมุดภายในพิพิธภัณฑ์ใหม่ หลังจากมีกลุ่มอาสาสมัครชาวต่างประเทศเข้ามาทำงานภายในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งปัญหาหลักคือหนังสือยังไม่ได้มีการจัดหมวดหมู่ไว้อย่างเป็นระบบ ตามหลักการจัดหมวดหมู่หนังสือแบบสากล ดังนั้น อาจารย์จิรา จงกล ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ในขณะนั้นจึงได้มอบหมายให้ ชะเอียน บุญช่วย ซึ่งเวลานั้นรับผิดชอบงานฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์ได้จัดจำแนกประเภทของหนังสือ ได้ทำเรื่องขออนุญาตปิดทำการห้องสมุดเป็นเวลายาวนานกว่า 3 เดือน เพื่อจัดระบบตามหลักบรรณารักษ์สากลเองทั้งหมด จนในที่สุดห้องสมุดได้เปิดบริการให้บุคลากรในส่วนงานอื่นและประชาชนทั่วไปสามารถเข้าใช้บริการภายในห้องสมุดได้ในปี พ.ศ. 2547 แต่ยังไม่สามารถยืมหนังสือกลับไปอ่านที่บ้านได้ และไม่มีบริการถ่ายเอกสารหรือสำเนาเอกสารแต่อย่างใด เนื่องจากไม่คุ้มค่ากับการจ้างถ่ายเอกสาร แต่อนุญาตให้ใช้กล้องจากโทรศัพท์มือถือถ่ายภาพเอกสาร ไปถอดความจากข้อมูลในหนังสือได้ ทั้งนี้ ภายในห้องสมุดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ในปัจจุบันแบ่งออกเป็นสองส่วนหลัก คือ โชนหนังสือภาษาไทยที่มีบรรณารักษ์ของทางพิพิธภัณฑ์คอยดูแล และ โชนหนังสือภาษาอังกฤษที่มีบุคลากรของอาสาสมัครชาวต่างชาติคอยดูแล แต่จะมีกำหนดการเปิดบริการแตกต่างกัน คือ โชนหนังสือภาษาไทยจะเปิดให้บริการตรงกับเวลาเปิดทำการปกติของทางพิพิธภัณฑ์ ขณะที่ โชนหนังสือภาษาอังกฤษจะเปิดทำการทุกวันพุธและพฤหัสบดีเท่านั้น ทั้งนี้ หนังสือส่วนใหญ่ที่อยู่ในห้องสมุดของพิพิธภัณฑ์ได้มาจากหน่วยงานหรือองค์กรด้านศิลปวัฒนธรรมจัดส่งมาให้

เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเรียนรู้และได้เก็บรวบรวมไว้จากอดีตจนถึงปัจจุบันมีจำนวนมากกว่า 6,000 เล่ม ส่วนใหญ่เป็นหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรมและพิพิธภัณฑศึกษา ขณะที่โซนหนังสือต่างประเทศของกลุ่มอาสาสมัครชมพิพิธภัณฑก็ไม่เปิดให้บุคคลภายนอกยืมหนังสือได้เช่นกัน ยกเว้นผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มอาสาสมัครเท่านั้นที่สามารถใช้บริการยืมคืนหนังสือได้

อย่างไรก็ตามนอกจากปัญหาการยืมคืนหนังสือแล้ว ห้องสมุดแห่งนี้ยังมีข้อจำกัดเรื่องระบบสืบค้นฐานข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตอีกด้วย เนื่องจากไม่ได้มีการซื้อระบบสืบค้นอย่างเป็นทางการเพียงแต่ใช้โปรแกรมสำหรับการจัดหมวดหมู่ตามเลขทะเบียนและเนื้อหาของหนังสือเท่านั้น โดยที่ผ่านมาห้องสมุดเคยประสบปัญหาาระบบการจัดหมวดหมู่หนังสือในฐานข้อมูลเกิดความขัดข้อง จนรายชื่อหนังสือและเลขทะเบียนสลับปรับเปลี่ยนไปมา จนต้องใช้เวลายาวนานกว่าจะสามารถกู้สำเนาข้อมูลดังกล่าวกลับคืนมาได้ ทำให้ภัณฑารักษ์กำหนดมาตรการไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกใช้ฐานข้อมูลดังกล่าวเพื่อการสืบค้นหรือหาข้อมูลใด ๆ ทั้งสิ้น เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับฐานข้อมูลที่ต้องใช้เวลายาวนานในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ นอกจากนี้ บุคลากรที่รับผิดชอบงานในห้องสมุดของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังมีจำนวนน้อยมากและขาดความรู้ด้านบรรณารักษศาสตร์โดยตรง ต้องอาศัยการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองแล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับงานห้องสมุดในปัจจุบัน ทั้งยังประสบปัญหาหนังสือเก่าหายากบางเล่มถูกแมลงกัดทำลายและมีฝุ่นละอองเกาะซึ่งทำให้หนังสือเสื่อมสภาพและชำรุดเสียหายได้โดยง่าย ดังนั้น ทางพิพิธภัณฑจึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการให้ฝ่ายวิทยาศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์มาฉีดพ่นน้ำยาบริเวณหนังสือเพื่อป้องกันแมลงกัดทำลาย เนื้อหาอื่นใด พื้นที่สำหรับจัดวางหนังสือของห้องสมุดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ไม่สามารถรองรับจำนวนหนังสือมากไปกว่านี้ได้แล้ว เนื่องจากพื้นที่ค่อนข้างมีความคับแคบ หากต้องการเพิ่มเติมจำนวนหนังสือให้มากขึ้น จำเป็นต้องมีการปรับพื้นที่ด้วยการขยายให้มีความกว้างขวางมากขึ้น เพื่อประโยชน์ในการรองรับจำนวนหนังสือและจำนวนผู้เข้าชมที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคตได้ ดังนั้น สิ่งที่ควรส่งเสริมพัฒนาห้องสมุดให้เป็นสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ที่ดีของห้องสมุด ย่อมได้แก่ พัฒนาการหรือเทคโนโลยีเพื่อการอนุรักษ์หนังสือได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากหนังสือส่วนใหญ่เป็นหนังสือเก่าหายากและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ หากไม่สามารถสงวนรักษาไว้ได้ จะทำให้มรดกทางภูมิปัญญาของชาติสูญหายไป ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมความเป็นพิพิธภัณฑเฉพาะด้าน จึงควรอนุรักษ์สงวนรักษาทรัพยากรความรู้เหล่านี้ให้เป็นคลังปัญญาสำคัญที่ประชาชนสามารถมาสืบค้นได้จากห้องสมุดของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร (ชะเอียน บุญช่วย, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2559)

นางศศิธร แก้วมูลกิจ พนักงานประจำห้องจัดแสดงประจำพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมชมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนว่า กระแสการตอบรับของประชาชนที่มีต่อกิจกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง ในวันหยุดเสาร์อาทิตย์หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์จะมีจำนวนผู้เข้าชมมากกว่าวันปกติธรรมดาทั่วไป ผู้เข้าชมส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษาทั้งที่มีทัศนศึกษากับสถาบันการศึกษาหรือมาศึกษาดูงาน รวมทั้งสนใจมาชมนิทรรศการในเวลากลางคืนด้วยตนเองและกลุ่มเพื่อนอีกด้วย ขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีเป็นจำนวนมากเช่นกันทั้งที่มักันเป็นหมู่คณะและมาคนเดียว เนื่องจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ตั้งอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของประเทศไทยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวแวะเวียนมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปิดพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืนก็ทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต้องการมาสัมผัสบรรยากาศการรับชม โบราณวัตถุที่มีความแตกต่างออกไปจากเวลาปกติ ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวระบุว่าต้องการมาชมความงดงามของโบราณวัตถุไทยที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และเป็นศิลปะวัตถุที่แตกต่างไปจากในประเทศของตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้และทำความรู้จัก โบราณวัตถุของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากยิ่งขึ้น สำหรับประชาชนชาวไทยที่มาเยี่ยมชมบางส่วนก็มาในลักษณะครอบครัวที่พ่อแม่ผู้ปกครองชักจูงบุตรหลานให้มาใช้เวลาว่างร่วมกันด้วยการชมพิพิธภัณฑ์ ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครที่มีความสะดวกในการเดินทางมาชมพิพิธภัณฑ์ด้วยตนเอง ส่วนผู้ที่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัดมีจำนวนน้อยกว่าถ้ามาในลักษณะของครอบครัว

อย่างไรก็ตามปัญหาส่วนหนึ่งของประชาชนคือการมีทัศนคติเชิงลบต่อการจัดพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืน โดยมองว่าจัดแสดงในโบราณสถานทำให้เกิดบรรยากาศน่ากลัว เพราะโบราณวัตถุที่จัดแสดงมีความเก่าแก่ทำให้ประชาชนบางส่วนไม่กล้าเข้าไปชมนิทรรศการในเวลากลางคืน จึงมองว่าอาจเหมาะสมสำหรับผู้ที่มีความสนใจงานด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี เฉพาะกลุ่มมากกว่าประชาชนบางส่วนที่ไม่เห็นคุณค่าหรือความสนใจงาน โบราณวัตถุ โดยบางส่วนมองว่าสามารถศึกษาทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของส่วนจัดแสดงได้ยากกว่าในขณะที่เป็นนิทรรศการประวัติศาสตร์ชาติไทยซึ่งจัดแสดงมาเป็นระยะเวลายาวนาน หลายฝ่ายมองว่ามีความเหมาะสมกับนักเรียนนักศึกษาและประชาชนทั่วไปที่สามารถเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทยได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนและมีการอธิบายรายละเอียดอย่างเข้าใจได้ดีมากกว่าการนำศิลปะวัตถุขึ้นเยี่ยมชมจัดแสดงเพราะสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนมากกว่า ทว่า ไม่ได้หมายความว่า การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงส่วนจัดแสดงเป็นสิ่งที่ไม่ดี แต่ควรคำนึงถึงความสามารถในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายทุกประเภท ไม่ว่าจะป็นนักเรียนนักศึกษา เด็กและเยาวชน รวมทั้งประชาชน

ทั่วไป ให้มีส่วนแสดงที่สามารถเรียนรู้ได้ง่ายและมีความสลับซับซ้อนผสมผสานกันไปเพื่อสามารถตอบสนองความต้องการเรียนรู้แก่ประชาชนได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย

ทั้งนี้ส่วนจัดแสดงภายในพระที่นั่งศิวโมกษพิมานมีโครงการจะแลกเปลี่ยนวัตถุจัดแสดงระหว่างกัน หลังจากก่อนหน้าที่ทางพิพิธภัณฑสถานของญี่ปุ่น ได้จัดส่งบุคลากรมาเจรจายละเอียดและตรวจสอบสถานที่สำหรับจัดแสดงว่าเป็นไปตามมาตรฐานการจัดแสดงของญี่ปุ่นหรือไม่ ซึ่งทางญี่ปุ่นมองว่าการจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังประสบปัญหาเรื่องมาตรฐานของระดับความเข้มแสงและระดับความชื้นภายในห้องจัดแสดงที่ยังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานการจัดแสดงของญี่ปุ่นอยู่ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบในการจัดแสดงบางส่วน เพื่อสามารถดำเนินการแลกเปลี่ยนวัตถุจัดแสดงระหว่างกันได้ในปี พ.ศ. 2560 โดยจะนำโบราณวัตถุของญี่ปุ่นมาจัดแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อให้ประชาชนไทยซึ่งไม่ค่อยมีโอกาสได้เห็น โบราณวัตถุของญี่ปุ่นมากนัก ได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของต่างประเทศ ขณะที่ทางญี่ปุ่น ได้คัดเลือกโบราณวัตถุบางส่วนของไทยไปจัดแสดงให้ชาวญี่ปุ่นได้ศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์และโบราณคดีของไทยเช่นกัน ทั้งนี้ ที่ผ่านมามีกรมศิลปากร ได้เคยประสานความร่วมมือกับทางพิพิธภัณฑสถานของญี่ปุ่นเปิดตัว โบราณวัตถุหายาก 121 รายการ ฉลองความสัมพันธ์ 100 ปี โดยญี่ปุ่น โดยนำเครื่องปั้นดินเผาทรงเปลวไฟ อายุ 2,500 ปีก่อนพุทธกาล ฉากกระดาศที่แสดงภาพเรือจีน และเรือยุโรป มาแสดงด้านไทยนำภาพทหารญี่ปุ่นอาสาธรมมาแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครภายใต้ภัณฑการ เรื่อง “งานช่างศิลปกรรมและสุนทรียภาพไทย-ญี่ปุ่น โดยมีนายไซโตะ ทะกะมะสะผู้อำนวยการกองศิลปากร ด้านมรดกทางวัฒนธรรมสำนักกิจกรรมวัฒนธรรมแห่งประเทศไทยร่วมงานด้วย ซึ่ง โบราณวัตถุศิลปวัตถุรวม 121 รายการ ที่เป็นตัวแทนงานช่างศิลปกรรมและสุนทรียภาพของญี่ปุ่นและไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่สะท้อนความคล้ายคลึงและแตกต่างทางวัฒนธรรมมาแลกเปลี่ยนความรู้และจัดนิทรรศการร่วมกันภายใต้ข้อตกลงความร่วมมือด้านวัฒนธรรมระหว่างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ศึกษประเทศญี่ปุ่น และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ประเทศไทย

โดยหวังว่าจะนำมาซึ่งความเข้าใจอันดีระหว่างบุคลากร ประชาชนทั่วไปเป็นการเชื่อมสัมพันธ์กันให้แน่นแฟ้นระหว่างสองประเทศการจัดแสดงในครั้งนี้มีวัตถุโบราณมาจากพิพิธภัณฑสถานสำคัญ ๆ ทั้งของไทยและญี่ปุ่นจำนวน 121 รายการ เป็นการเปรียบเทียบวัตถุโบราณของทั้งสองประเทศตั้งแต่สมัยมนุษย์เริ่มคิดประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ ข้าวของประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นตัวแทนงานช่างศิลปกรรมและสุนทรียภาพของญี่ปุ่นและไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่สะท้อนความคล้ายคลึงและแตกต่างทางวัฒนธรรม ถือเป็นสิ่งที่ดีซึ่งพิพิธภัณฑสถานระหว่างสองประเทศได้แลกเปลี่ยนวัตถุจัดแสดงระหว่างกันเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ของประชาชน

ทั้งสองประเทศ ดังนั้นจึงควรมีการขยายความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร กับพิพิธภัณฑ์แหล่งอื่น ๆ ในต่างประเทศอื่นที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้กันมากยิ่งขึ้น โดยอาจขยายผลไปยังประเทศในทวีปยุโรป อเมริกาใต้ แอฟริกาใต้ อเมริกาเหนือ เอเชีย และ โอเชียเนีย เพื่อยกระดับมาตรฐานวัตถุจัดแสดงจากไทยไปสู่ระดับสากลมากยิ่งขึ้น และผลกำไรข้างเคียงคือการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการจัดแสดงใหม่และระบบบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์จากทั่วทุกมุมโลกอีกด้วย (ศศิธร แก้วมูลกิจ, สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2559)

นางสาวจิตาพัทร ศรีชื่น พนักงานประจำห้องจัดแสดงประจำพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมชมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้พยายามลดทอนข้อจำกัดที่ไม่ให้ผู้ชมเข้าไปสัมผัสกับวัตถุจัดแสดงด้วยการนำเชือกที่ล้อมกันโบราณวัตถุออกแล้วนำไปตั้งไว้บนฐานที่มีความสูงพอประมาณ เพื่อให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกได้ใกล้ชิดกับวัตถุจัดแสดงมากยิ่งขึ้น แม้จะยังคงรักษามาตรการเดิมที่ไม่ให้สัมผัสกับพื้นผิวของวัตถุจัดแสดงเพื่อป้องกันความชำรุดเสียหายกับมรดกทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถประเมินคุณค่าได้ อย่างไรก็ตาม ภายในส่วนจัดแสดงของหมู่พระวิมานอื่นก็ยังคงรักษาถูกระเบียบเช่นเดิมนี้อยู่ เว้นแต่เพียงในพระที่นั่งศิวโมกขพิมานที่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงส่วนจัดแสดงใหม่ โดยนำโบราณวัตถุชิ้นสำคัญกว่า 111 ชิ้น มาจัดตั้งด้วยองค์ประกอบด้านแสงและอุณหภูมิที่มีความเหมาะสม จึงพยายามขจัดอุปสรรคของทัศนียภาพในการรับชมของประชาชนทั่วไปด้วยการนำเชือกกันขวางโบราณวัตถุออกเพื่อให้เกิดความสวยงามน่าเยี่ยมชมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ หลายคนอาจคิดว่าเด็กและเยาวชนคือคนกลุ่มหลักที่สร้างความเดือดร้อนเสียหายให้แก่โบราณวัตถุ แต่จากประสบการณ์ของนางสาวจิตาพัทรกลับระบุว่า นักท่องเที่ยวในวัยผู้ใหญ่หรือวัยกลางคนที่มีความเชื่อว่าโบราณวัตถุเหล่านี้เป็นรูปเคารพและมีความศักดิ์สิทธิ์จึงต้องการสัมผัสและเข้าไปกราบไหว้ในระยะประชิดจนทำให้ร่างกายสัมผัสกับพื้นผิวของโบราณวัตถุซึ่งมีความเสี่ยงต่อการทำให้วัตถุจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์เกิดความชำรุดเสียหาย เจ้าหน้าที่จึงต้องใช้ความระมัดระวังมากเป็นพิเศษ

ดังนั้นนางสาวจิตาพัทรจึงเสนอแนะให้หัวหน้ามัคคุเทศก์หรือเจ้าของบริษัททัวร์กำชับกับนักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวดเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติตนเมื่อต้องเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ชาวจีนที่ไม่ค่อยเชื่อฟังคำตักเตือนของเจ้าหน้าที่ เพื่อความปลอดภัยของโบราณวัตถุและเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เข้าชมรายอื่น ไม่ให้ปฏิบัติตามเป็นเยี่ยงอย่าง หากหัวหน้าทัวร์มีการระบุข้อห้ามอย่างเคร่งครัดก็จะทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้ง่ายยิ่งขึ้น และไม่ต้องเสี่ยงกับการแสดงความรับผิดชอบในกรณีที่โบราณวัตถุชำรุดเสียหายหรือ

แตกหัก ดังนั้น ทางพิพิธภัณฑ์จะต้องประสานความร่วมมือกับทางบริษัทนำเที่ยว สถาบันการศึกษา รวมทั้งหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ที่นำบุคลากรมาศึกษาดูงานให้เข้าใจระเบียบการเข้าชมและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ นางสาวฐิตาภัทรมองว่าข้อดีของการจัดกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ ตอนกลางคืนคือการเปิดโอกาสให้กับกลุ่มคนในวัยทำงานซึ่งต้องปฏิบัติงานในช่วงเวลาเดียวกับที่พิพิธภัณฑ์เปิดทำการ ด้วยช่วงเวลาที่คาบเกี่ยวกับทำให้บุคคลเหล่านี้ไม่สามารถมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้แม้จะมีความต้องการออกมาเรียนรู้ก็ตาม

ขณะเดียวกันนักเรียนนักศึกษาบางส่วนก็ไม่สามารถมาเข้าชมในเวลาปกติได้ เว้นเสียแต่จะเป็นช่วงปิดภาคเรียนหรือกรณีที่สถาบันการศึกษาพามาศึกษาดูงาน ดังนั้น การขยายเวลาเปิดพิพิธภัณฑ์จะทำให้บุคคลเหล่านี้สามารถมาเข้าชมส่วนจัดแสดงหรือนิทรรศการ ได้มากยิ่งขึ้น ทั้งยังส่งเสริมระบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่พ่อแม่ผู้ปกครองอาจชักจูงบุตรหลานหลังจากเลิกงานให้มาใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ด้วยการศึกษาเรียนรู้นอกบ้านภายในพิพิธภัณฑ์ อย่างไรก็ตาม มีประชาชนบางส่วนแสดงความคิดเห็นว่าบรรยากาศภายในพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนก่อให้เกิดความรู้สึกหวาดกลัว เนื่องจากโบราณวัตถุมีเป็นจำนวนมากและใช้แสงเน้นวัตถุจัดแสดงทำให้เกิดบรรยากาศวังเวง จึงไม่รู้สึกสนใจอยากมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ จึงเสนอว่าควรสร้างบรรยากาศให้เกิดความคึกคักมากยิ่งขึ้นด้วยการเปิดเพลงที่ให้ความรู้สึกเพลิดเพลินไปกับการแสดงหรือเติมประสาทสัมผัสด้านกลิ่นด้วยน้ำยาปรับอากาศเพื่อฟอกอากาศให้บริสุทธิ์และมีกลิ่นหอมเพื่อช่วยลดทอนบรรยากาศและความรู้สึกน่ากลัวของผู้เข้าชมได้อีกทางหนึ่ง หรืออาจมีกิจกรรมการแสดงประกอบกิจกรรมเพื่อเพิ่มความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินมากยิ่งขึ้น

สำหรับด้านเนื้อหาและส่วนจัดแสดง นางสาวฐิตาภัทร ระบุว่า โครงการจำลองโบราณวัตถุเพื่อการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสสามารถทำให้เป็นรูปธรรมได้ แต่ต้องแยกส่วนออกมาจากโบราณวัตถุจริงเพื่อป้องกันการชำรุดเสียหาย โดยจัดกิจกรรมอยู่ในพื้นที่เดียวกันกับนิทรรศการ แต่ต้องให้พื้นที่กิจกรรมการสัมผัสอยู่อีกมุมหนึ่งเพื่อให้ผู้เข้าชมมีพื้นที่สำหรับใช้ทำกิจกรรมดังกล่าวโดยเฉพาะและต้องอยู่ภายใต้การดูแลของเจ้าหน้าที่ ซึ่งปัญหาสำคัญคือเจ้าหน้าที่อาจมีไม่มากเพียงพอสำหรับรองรับความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เข้าชม เนื่องจากในบางครั้งมีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาขึ้นเป็นหมู่คณะหรือนักเรียนนักศึกษาที่มาทัศนศึกษากันเป็นจำนวนมาก จึงทำให้เจ้าหน้าที่ไม่อาจตรวจตราความเป็นระเบียบเรียบร้อยได้อย่างทั่วถึง อีกปัจจัยหนึ่งที่ต้องคำนึงเป็นอย่างมากคือเรื่องงบประมาณที่ต้องมีมากพอสำหรับรองรับการผลิตวัตถุจัดแสดงจำลองซึ่งไม่สามารถผลิตเพียงชิ้นเดียวได้ แต่ต้องมีการผลิตขึ้นสำรองเพื่อรองรับกรณีที่มีการชำรุดเสียหายหรือมีหลายชิ้นเพื่อสนองความต้องการสัมผัสของกลุ่มผู้เข้าชมที่มาเยี่ยมชมส่วนจัดแสดงเป็นจำนวนมาก ที่สำคัญกิจกรรมดังกล่าวจำเป็นต้องมีการสลับปรับเปลี่ยนโบราณวัตถุจำลอง

อย่างน้อย 3 เดือนครั้ง เพื่อป้องกันความรู้สึกเบื่อหน่ายซ้ำซากของผู้มาเยี่ยมชมให้กิจกรรมเกิดพลวัต และมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงวัตถุจัดแสดงอย่างต่อเนื่อง จึงต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวน มากในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ดังนั้น การจะทำให้โครงการดังกล่าวเป็นรูปธรรมได้จะต้องผ่าน ความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารพิพิธภัณฑ์ร่วมกันก่อนถึงความเป็นไปได้ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ซึ่งต้องคำนึงถึงเหตุปัจจัยหลายส่วนประกอบกัน แต่สำหรับนางสาวจิตาพัชรมองว่า เป็นเรื่องที่ดีในการส่งเสริมให้ผู้เข้าชมได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสแบบมีส่วนร่วม มากยิ่งขึ้น ทำให้บรรยากาศของการชมพิพิธภัณฑ์มีชีวิตชีวาและความรู้สึกที่แตกต่างออกไปจาก รูปแบบการจัดแสดงแบบเดิม (จิตาพัชร ศรีชื่น, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2559)

นางสาววิภาภรณ์ บ้านสระ เจ้าพนักงานปฏิบัติการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบเนื้อหาและส่วนจัดแสดงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ว่า แม้พิพิธภัณฑ์ทุกแห่งล้วนจัดแสดงวัตถุ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ผู้ชม แต่ลักษณะการจัดแสดงที่แตกต่างกันและสามารถส่งผลอย่างชัดเจน ต่อวิธีการเรียนรู้ อาจจำแนกเป็นสองลักษณะสำคัญคือ ประการแรก การจัดแสดงที่ให้ผู้ชมเรียนรู้ ด้วยตนเอง การจัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุในส่วนประวัติศาสตร์ศิลปะและ โบราณคดี ในประเทศไทย และประณีตศิลป์และชาติพันธุ์วิทยา ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติมาจากแนวคิดที่ ผู้ชมสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองจากวัตถุจัดแสดงซึ่งเป็นของแท้จึงใช้การจัดวางพร้อมป้ายคำอธิบาย ที่ใช้ภาษาเฉพาะ จึงมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าผู้ชมที่ไม่มีภูมิความรู้เรื่อง โบราณคดีในประเทศไทยเลย มักจะมี ความรู้ดีกว่าแต่ละห้องมีแต่การจัดแสดงพระพุทธรูปและไม่สามารถแยกความแตกต่างของแต่ละสมัยหรือสกุลช่างได้ อันเป็นข้อจำกัดสำคัญในการเป็นแหล่งเรียนรู้ของการจัดแสดงแบบนี้ ซึ่งแพร่หลายในพิพิธภัณฑ์จำนวนมาก

ทั้งนี้ในสังคมที่เต็มไปด้วยความหวังและความคาดหวังต่อการศึกษาอย่างมากมา การพัฒนาทางความรู้ การฝึกฝน การศึกษาสำหรับสาธารณชนเป็นสิ่งที่ควรช่วยเหลือที่สำคัญที่สุด ดังนั้นพิพิธภัณฑ์สถานในทศวรรษหน้าควรมีการเปลี่ยนแปลงในองค์กรของพิพิธภัณฑ์สถาน โดยต้องมีความเชื่อว่าการศึกษาคือความรับผิดชอบของพิพิธภัณฑ์สถานต่อสังคมและควรจะเป็น ภารกิจแรกคือทำให้ความรู้และเน้นการศึกษาของสาธารณชนการจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวข้อง อย่างมาก การจัดแสดงวัตถุ สิ่งของหรือตัวอย่างมักจะประกอบด้วยการออกแบบ กราฟิก แผนภูมิ หลายรูปแบบป้ายจัดแสดงไม่เพียงเพิ่มพูนการสื่อสารของนิทรรศการ โดยพยายามให้ผู้เข้าชมมี ส่วนร่วมเกี่ยวกับวัตถุแผ่นพับจะต้องบอกเรื่องราวอย่างมากมาของวัตถุที่จัดอยู่พิพิธภัณฑ์สถาน จะต้องจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องภายในอาคาร (In house) และที่ออกสู่ชุมชน (Out-reach program) สำหรับ โรงเรียน สถานศึกษา ชุมชน ฯลฯ พิพิธภัณฑ์สถานไม่ควรมีเพียงการจัดแสดง แต่ต้องสอน

ได้ในตัวโครงการต่าง ๆ ซึ่งสนับสนุนองค์ประกอบทางการศึกษาของพิพิธภัณฑสถาน ได้ขยายตัวมากขึ้นพิพิธภัณฑสถานควรที่จะรู้สึกสนุกสนานในการมีส่วนร่วมในการให้ความรู้มากกว่าที่จะมีบทบาทในฐานะสถาบันที่ให้บริการต่อสาธารณชนและควรเพิ่มความกระตือรือร้นของสาธารณชนสำหรับการเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยทั่วไป พิพิธภัณฑสถานควรที่จะช่วยสร้างความกระตือรือร้นและรับผิดชอบต่อการค้นหารูปแบบในการให้ความรู้เนื่องจากประชาชนเข้าใจสถาบันที่เกี่ยวกับการศึกษาในระบบอย่างดีแต่พิพิธภัณฑสถานเปรียบเป็นสถาบันทางวัฒนธรรมซึ่งต้องเพิ่มความชำนาญโดยพื้นฐานให้แก่ประชาชนมากขึ้นนับเป็นการท้าทายอย่างพิเศษสุดในความรับผิดชอบทางการศึกษาว่าจะทำอย่างไรที่จะให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ดีจากสิ่งแวดล้อมของพิพิธภัณฑสถานได้ (วิญญากรณ์ บ้านสระ, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2559)

นางดวงสมร ปานบุญ เจ้าหน้าที่งานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ว่า สำหรับด้านการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ไม่ได้มีแผนด้านการประชาสัมพันธ์อย่างชัดเจนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของการแบ่งงานกันทำและประชุมปรึกษาหารือการดำเนินงานร่วมกันแบบเป็นกิจลักษณะมากกว่าจะมีการกำหนดแบบแผนอย่างตายตัว เนื่องจากบุคลากรแต่ละคนมีหน้าที่ความรับผิดชอบหลากหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการนำชม การดำเนินกิจกรรมโครงการพิเศษ และงานด้านเอกสารกับธุรการร่วมด้วย งานประชาสัมพันธ์จึงเป็นภาระงานย่อยส่วนหนึ่งที่ฝ่ายวิชาการและฝ่ายการศึกษาดำเนินการเพียงเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การกำหนดแผนประชาสัมพันธ์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวหากดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมก็ถือเป็นเรื่องดี เพราะจะได้กำหนดทิศทางและรูปแบบการประชาสัมพันธ์ร่วมกันว่า จะใช้สื่อประเภทใดบ้างในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของแต่ละกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและเหมาะสมกับงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้ง ทั้งยังควรกำหนดระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์ให้เหมาะสมทั้งก่อนและหลังดำเนินกิจกรรม สำหรับการประชาสัมพันธ์ก่อนกิจกรรมจะเริ่มขึ้นไม่ควรเผยแพร่ข่าวสารในระยะเวลาที่กระชั้นชิดมากเกินไป ส่งผลให้ประชาชนทั่วไปไม่สามารถวางแผนเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมได้ทันทั่วถึง ดังนั้น ควรเผื่อระยะเวลาไว้ล่วงหน้าอย่างน้อย 2 เดือน เพื่อให้การประชาสัมพันธ์เกิดสัมฤทธิ์ผลถึงกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง และเพิ่มความถี่ให้มากขึ้นในช่วงที่การดำเนินกิจกรรมใกล้เริ่มขึ้น หลังจากนั้นจะเป็นการเผยแพร่ผลดำเนินการให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบว่ามีผลตอบรับจากประชาชนทั่วไปเป็นอย่างไร รูปแบบการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจมีอะไรบ้าง เพื่อให้ผู้ที่ไม่สามารถมาเข้าร่วมกิจกรรมได้เห็นภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และต้องการมาเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไปบ้าง (ดวงสมร ปานบุญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2559)

นายคิษพงษ์ เนตรล้อมวงศ์ ภัณฑารักษ์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้ให้สัมภาษณ์แก่ผู้วิจัยภายหลังกิจกรรมเสวนาทางวิชาการ หัวข้อ “เบื้องหลังปฏิบัติการวัตถุพิพิธภัณฑ” ที่สถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติ หรือมิวเซียมสยาม โดยแสดงทรรศนะเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑเพื่อการเรียนรู้ว่า โครงการจำลองโบราณวัตถุเพื่อการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัส ตนเองไม่เห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าวเนื่องจากการจำลองโบราณวัตถุที่ความเสมือนหรือคล้ายคลึงกันขึ้นมากจะทำให้เกิดความสับสนได้ระหว่างวัตถุจัดแสดงที่เป็นของจริงและของปลอม จึงยากต่อการเฝ้าระวังหรือสอดส่องดูแลของเจ้าหน้าที่ ทำให้มีความเสี่ยงในการโจรกรรมมากยิ่งขึ้น ในกรณีที่มีผู้เข้าชมเป็นจำนวนมากจะทำให้ยากต่อการดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากบุคลากรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบอัตราส่วนการมาเข้าชมของนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป เฉพาะการนำชมเพียงอย่างเดียวต้องแบกรับภาระในการให้ข้อมูลและนำเสนอส่วนจัดแสดงต่าง ๆ เป็นเวลานานแล้ว เนื่องจากในพิพิธภัณฑมีส่วนจัดแสดงหลายส่วนและมีวัตถุจัดแสดงอยู่เป็นจำนวนมาก บางครั้งผู้เข้าชมไม่สามารถเยี่ยมชมทุกส่วนจัดแสดงได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นการเพิ่มเติมกิจกรรมประกอบนิทรรศการบางส่วนเข้ามาอาจทำให้การเข้าชมส่วนจัดแสดงได้อย่างครบถ้วนมีความเป็นไปได้ยากเข้าไปอีก เหนือสิ่งอื่นใดการจำลองโบราณวัตถุบางประเภทไม่มีความเหมาะสม เช่น การจำลองเทวรูปเคารพหรือพระพุทธรูปเพื่อให้บุคคลทั่วไปมาลูบเศียรหรือพื้นผิวสัมผัสบางส่วนของที่ขัดแย้งต่อวัฒนธรรมอันดีงามของไทย หากมีภาพปรากฏออกไปสู่สายตาของประชาชนภายนอกอาจถูกมองว่าไม่เหมาะสมกับการนำพระพุทธรูปหรือเทวรูปมาจับต้อง จึงควรคำนึงถึงถึงบริบทด้านวัฒนธรรมและความเชื่อของคนในสังคมร่วมเข้าไปด้วย

ขณะที่ด้านเนื้อหาและส่วนจัดแสดง นายคิษพงษ์ได้ระบุว่าปัจจุบันมีการปรับปรุงพัฒนาส่วนจัดแสดงตามโครงการปรับปรุงพัฒนาวังหน้า โดยเริ่มจากส่วนจัดแสดงประวัติศาสตร์ชาติไทยภายในพระที่นั่งศิวโมกษพิมานก่อนเป็นลำดับแรก และมีโครงการที่จะขยายไปสู่ส่วนจัดแสดงอื่นในหมู่พระที่นั่งและในอาคารอื่นอย่างค่อยเป็นค่อยไป อย่างไรก็ตาม ได้มีความพยายามเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดแสดงให้แตกต่างไปจากเดิมเพื่อให้ผู้เข้าชมได้เห็นมิติการจัดแสดงนิทรรศการทั้งแบบชั่วคราวและถาวรที่มีความแตกต่างหลากหลาย สำหรับแนวคิดในการการจัดนิทรรศการต้องคำนึงว่าพิพิธภัณฑแห่งนี้เป็นพิพิธภัณฑประจำชาติไทยที่มีโบราณสถานและโบราณวัตถุสำคัญทางประวัติศาสตร์เก็บรวบรวมไว้เป็นจำนวนมาก การจะนำโบราณวัตถุทุกชิ้นที่มีมาจัดแสดงคงเป็นไปได้ยาก ดังนั้น ควรมีการคัดสรรโบราณวัตถุชิ้นเอกที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ให้สนองตอบต่อหลักสูตรการเรียนการสอน ดังนั้น การจำลองโบราณวัตถุสามารถกระทำได้ก็ต่อเมื่อเป็นสิ่งที่ควรจำลอง สิ่งใดที่ควรให้เด็กและเยาวชนได้เห็นของจริงก็ควรให้ได้เห็น การจำลอง

จะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของความสะอาดและความปลอดภัยด้วยการลดเหลี่ยมคมหรือหลีกเลี่ยงวัตถุที่อาจทำให้เกิดการระคายเคืองต่อผิวหนังได้ เพื่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้เข้าชม (คิยพงศ์ เนตรล้อมวงศ์, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2559)

นางอัมราศรีสุชาติ หัวหน้ากลุ่มวิจัย สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ว่า สำหรับการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารควรดำเนินการควบคู่กันไปทั้งสื่อกระแสหลักและสื่อสังคมออนไลน์ เพราะทั้งสองสื่อต่างมีกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน สำหรับสื่อสังคมออนไลน์เหมาะกับกลุ่มวัยรุ่นหรือนักเรียนนักศึกษาที่สามารถใช้อุปกรณ์การสื่อสารหรือเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารได้เป็นอย่างดี ขณะที่สื่อกระแสหลักจำพวกวิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มวัยทำงาน วัยผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุบางคนที่ไม่สามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารได้ ต้องคำนึงถึงคนกลุ่มนี้ด้วยเพราะพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นพิพิธภัณฑสถานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี จึงปฏิเสธไม่ได้ว่ากลุ่มคนที่สนใจเรื่องราวเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในวัยผู้ใหญ่จนถึงผู้สูงอายุที่พอมีพื้นฐานความรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ หรือเป็นนักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญศาสตร์แขนงนี้โดยเฉพาะ ตรงกันข้ามกับกลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่ส่วนใหญ่เดินทางมาพิพิธภัณฑสถานในภาคบังคับจากสถาบันการศึกษาให้มาศึกษาดูงานหรือทัศนศึกษามากกว่าจะสนใจมาศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้น สื่อสังคมออนไลน์จะมีบทบาทมากในการจูงใจเด็กและเยาวชนได้ก็ต่อเมื่อนิวไฮสสารมีความน่าสนใจ แน่แน่นอนว่าแค่เพียงการประชาสัมพันธ์อย่างเดียวคงไม่เพียงพอ พิพิธภัณฑสถานต้องริเริ่มกิจกรรมให้มีความน่าสนใจตามไปด้วย โดยไม่ละทิ้งกิจกรรมเชิงวิชาการที่เป็นเอกลักษณ์ เพื่อตอบสนองความต้องการของวัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ขณะเดียวกันก็ริเริ่มกิจกรรมโครงการสำหรับเด็กและเยาวชนที่เป็นมากกว่าวันเด็ก หมายความว่า เป็นกิจกรรมทั่วไปที่เด็กและเยาวชนให้ความสนใจและมีประโยชน์

ด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ก็ต้องทำแหล่งการเรียนรู้ภายในพิพิธภัณฑสถานให้พร้อมรองรับกับความต้องการของผู้สนใจ เช่น ห้องสมุดก็ต้องมีบรรยากาศให้ชวนน่านั่งอ่านหนังสือหรือสืบค้นข้อมูล มีหนังสือมากเพียงพอต่อความต้องการและมีหลากหลายประเภทเพื่อรองรับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละช่วงวัย ทั้งยังต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกได้ตามกำลังความสามารถของบรรณารักษ์และตามงบประมาณในการปรับปรุงห้องสมุด เช่น มีเครื่องถ่ายเอกสารที่ต้องบริการตนเองแล้วเก็บค่าบริการ เพื่อนำเงินเหล่านั้นมาเป็นค่าบำรุงพัฒนาห้องสมุด

ให้ดียิ่งขึ้น มีเครื่องสแกนเนอร์ เครื่องโทรสาร และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นอื่น ๆ เพราะตั้งอยู่ใกล้กับมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาหลายแห่ง หากมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบอย่างทั่วถึงก็น่าจะชักจูงให้กลุ่มนักเรียนนักศึกษามาใช้บริการห้องสมุดที่ให้ความเป็นส่วนตัว ผู้คนไม่พลุกพล่านได้เป็นอย่างดี (อัมรา ศรีสุชาติ, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2559)

2. ผู้บริหารและบุคลากรของสถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม จำนวน 10 คน ประกอบด้วย

นายภูษิต ช่วยชูฤทธิ์ นักจัดการความรู้ งานสื่อสารองค์กรและจัดการความรู้ของสถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม ได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ว่าในการจัดกิจกรรมและรูปแบบการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในแต่ละพิพิธภัณฑสถานนั้น วิเคราะห์ได้ว่าสามารถดำเนินการได้ในหลายลักษณะ กล่าวคือตามความพร้อมและศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ นั้นพิพิธภัณฑสถานบางแห่งอยู่ในแหล่งประวัติศาสตร์มีโบราณสถาน โบราณวัตถุมากมายจึงเป็นความดำริริเริ่มของบุคคลหรือกลุ่มคนรวมตัวกัน โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนบางส่วนจากรัฐบาล จากสภาโบราณคดีและประวัติศาสตร์ของเมืองหรือจากบริษัทเอกชนที่สนใจการจัดแสดงสิ่งของเหล่านี้ทำให้รู้จักอดีต รู้จักรากเหง้าทางวัฒนธรรม สามารถศึกษา ค้นคว้า วิจัย เกิดการเรียนรู้และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน

สำหรับเทคนิคที่ใช้ในการจัดการแสดงควรเน้นให้ผู้ชมได้มีโอกาสสัมผัสและจับต้องได้ สามารถควบคุมข้อมูลข่าวสารที่ตนเองสนใจได้อย่างเต็มที่ สาระความรู้สอดคล้องกับหลักสูตรชาติ ผู้เรียนควรมีโอกาสได้พบและมีส่วนร่วมในประสบการณ์และได้ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยมีโอกาสได้สัมผัสกับความเป็นจริง มีโอกาสได้สร้างความรู้ขึ้นมาเองจากประสบการณ์ตรงทั้งจากการสำรวจ ตรวจสอบ ทดสอบ ความรู้ที่ได้รับและหาข้อสรุปการจัดในลักษณะเช่นนี้จะเป็นการใช้วัตถุที่แสดงในพิพิธภัณฑสถานเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ ซึ่งผู้เรียนในระบบการศึกษา และนอกระบบการศึกษา สามารถหาความรู้ ประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี การทำงานจะมีเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมมากทั้งผู้ปกครองหรือหน่วยงานภาคเอกชนที่ใช้งบประมาณสนับสนุน

ภัณฑารักษ์จะใช้ผลงานที่แสดงเป็นเนื้อหาวิชาหลักแล้วจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการระหว่างวิชา ซึ่งจะช่วยให้ผู้ชมได้รวบรวมข้อมูลได้ในลักษณะภาพรวมแทนที่จะเป็นแบบแยกส่วนจากศิลปะวัตถุหนึ่งชิ้น ผู้ชมจะได้รับความรู้ทั้งทางด้านศิลปะ ได้มีโอกาสเรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมา การคำนวณเวลา การอนุรักษ์ศิลปะวัตถุโดยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ รวมทั้งมีความสามารถทางภาษาเมื่อได้เขียนพรรณนาความเป็นมาหรือเขียนรายงานส่งอาจารย์

เป็นต้น หรืออาจเป็นไปตามความต้องการของผู้เข้าชมเพื่อสร้างสรรค์การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และพัฒนาชีวิตเนื่องจากขีดความสามารถและศักยภาพของแต่ละแหล่งเรียนรู้แตกต่างกัน ดังนั้น เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสเข้าถึงความรู้ และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ต่อเนื่อง ตลอดชีวิต เครือข่ายแหล่งเรียนรู้เหล่านี้จึงควรจับมือกันจัดกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ในเชิง ประสบการณ์และพัฒนาชีวิตขึ้น ตามความต้องการของผู้เข้าชมเพื่อให้ทุกกลุ่มของสังคมได้เข้าถึง ข้อมูล ได้ปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เกิดการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม สามารถทำงาน ร่วมกันได้อย่างแท้จริง (ภุชิต ช่วยชูฤทธิ์, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2559)

นายชรรร ถันสุชีพ นักจัดการความรู้ งานสื่อสารองค์กรและจัดการความรู้ของสถาบัน พิพิธภัณฑการการเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม ได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจ ให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครว่าคนทั่วไปอาจมองว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหยุดนิ่งความจริงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมีองค์ความรู้ซ่อนอยู่ข้างใน ทั้งยังทำงานทั้งหน้าฉากและหลังฉากมาตลอดเพราะงานด้านพิพิธภัณฑที่มีหลายอย่างตั้งแต่ เก็บรวบรวมไปจนถึงเผยแพร่ข้อมูลหรือบริการการศึกษาซึ่งเป็นขั้นตอนลำดับสุดท้ายหากจะมอง เฉพาะพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ที่กรุงเทพมหานคร คนที่ไม่เคยไปชมพิพิธภัณฑที่ไหน หรือคนที่ไม่มีความรู้ทางประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีมากนักจะไม่มี ความคาดหวังไว้ล่วงหน้าและจะชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครได้อย่างเพลิดเพลินในระดับหนึ่งได้รับความรู้ บ้างจากคำอธิบายสั้น ๆ ผู้เคยไปแล้วอาจชอบที่ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงมากนักเหมือนกลับไป บ้านเก่ามีความอบอุ่นรู้สึกที่บ้านยังเหมือนเดิมซึ่งอาจเป็นเพราะสถานที่ตั้งพิพิธภัณฑที่เป็น พระราชวังเก่าดั้งเดิมมีความงามในตัวเองด้วยฝีมือชั้นเลิศของช่างยุคต้นรัตน โกสินทร์แต่ ความล้ำหลังของพิพิธภัณฑไทยก็ปรากฏเป็นรูปธรรมที่สุดในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร เช่นกันเห็นได้จากอาคารที่ทรุดโทรมขาดการบำรุงรักษาสถานการณพิพิธภัณฑไทยไม่ถึงกับ น่าท้อแท้เพราะพิพิธภัณฑสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ในระดับหนึ่งแต่จะไม่ ตอบสนองความต้องการสำหรับสังคมที่ต้องการความรู้มากขึ้นพิพิธภัณฑของรัฐล้ำหลังใน ความเป็นแหล่งเรียนรู้นอกระบบให้แก่สังคมและยังไม่มีพัฒนาการที่ชัดเจนในเรื่องนี้

จากยุคทองของพิพิธภัณฑไทยในช่วงปี พ.ศ. 2500 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติต้องเผชิญ กับความเปลี่ยนแปลงหลายอย่างตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงระบบบริหารเดิมพิพิธภัณฑอยู่ในระดับกรม แต่ต่อมาถูกลดระดับกลายเป็นกองและต่อมาก็กลายเป็นแผนกพิพิธภัณฑไทยจึงไม่พัฒนาอุปสรรค ที่เกิดจากการลดฐานะขององค์กรคือความจำกัดของงบประมาณเช่นงบประมาณสำหรับทำกิจกรรม ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครมีเพียงปีละสามแสนบาทเท่านั้นพิพิธภัณฑของรัฐจึงต้อง มุ่งเน้นไปที่การรวบรวม โบราณวัตถุเป็นหลักก่อนการพัฒนาเรื่องกิจกรรมต่าง ๆ จึงลดน้อยลง

นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องกฎระเบียบที่ทำให้ความร่วมมือกับฝ่ายที่ต้องการช่วยเหลือเป็นไปได้ยาก แม้จะมีผู้ต้องการหาเงินมาช่วยพิพิธภัณฑสถานภายนอกในลักษณะของการระดมทุนแต่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติก็ไม่สามารถจัดการปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานได้เองโดยไม่ต้องผ่านกรมศิลปากรจะมีก็แต่ในรูปของอาสาสมัคร (Museum volunteer) การได้มาซึ่งพิพิธภัณฑสถานในความคาดหวังมีเงื่อนไขคือผู้นำในระดับรัฐบาลจะต้องเห็นคุณค่าด้านนี้ต้องเอาจริงและจริงจัง อธิปไตยกรมศิลปากรต้องเป็นคนทีรรอบรู้และมุ่งมั่นกับงานพิพิธภัณฑสถานอย่างแท้จริงต้องมีการกำหนดนโยบายอย่างชัดเจนว่าพิพิธภัณฑสถานมีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร โดยที่วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถานจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่าพิพิธภัณฑสถานนั้นเป็นพิพิธภัณฑสถานอะไรกันแน่พิพิธภัณฑสถานจะนิยามตนเองว่าอย่างไร (ขรรจร ลันสุชีพ, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2559)

วิชา ภาณุชานนท์ ภัณฑารักษ์ซึ่งเคยจัดนิทรรศการทั้งในไทยและนานาชาติ ในฐานะวิทยากรผู้ให้ความรู้ตามโครงการเสวนา “MUSEUM infocus ปุ่น (นอกห้อง) เรียนสำหรับคนทำงานพิพิธภัณฑสถาน” ภายใต้อำเภอ “Digital Curation: When everybody becomes a curator” ณ ห้องคลังความรู้ ชั้น 2 อาคารสำนักงาน สถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม ทั้งยังเป็นว่าที่คอกเตอร์ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถาน จากสถาบัน โกลด์ สมิธ มหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ ด้วยทุนโครงการพัฒนากำลังคนด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) เพื่อรับตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้แสดงความคิดเห็นว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติของไทยจัดตามแนวคิดอาณานิคมทำให้มีความล้าหลังจริง การจัดแสดงอยู่ในสถานะก้ำกึ่งระหว่างแบบอาณานิคมและการปลดปล่อยอาณานิคม (De-colonization) ที่จริงต้นแบบของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมีรากฐานมาจากพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ ของเจ้าอาณานิคมตะวันตกอย่างจักรวรรดิอังกฤษและดัตช์ฮอลันดาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ ซึ่งตั้งขึ้นมาโดยเจ้าอาณานิคมเพื่อแสดงภาพของชาติพันธุ์ อาณาเขต และทรัพยากรซึ่งตนเองกำลังปกครอง ทั้งนี้หน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแบบการปลดปล่อยอาณานิคมแตกต่างจากแบบของอาณานิคมตรงที่ว่าแทนที่จะจัดนิทรรศการเพื่อให้เจ้าอาณานิคมผู้ปกครองเรียนรู้สิ่งที่ตนเองกำลังปกครอง กลับกลายเป็นการพยายามที่จะจัดนิทรรศการเพื่อให้ประชาชนในรัฐชาติที่สร้างตนขึ้นใหม่หลังได้รับเอกราชเข้าใจว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชาติ นิทรรศการต้องแสดงประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์แบบหนึ่งทีครอบคลุมพื้นที่มาอย่างยาวนาน เพื่อสร้างความชอบธรรมในการอ้างความเป็นอธิปไตยเหนือพื้นที่นั้นสร้างชุมชนจินตกรรมของการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความทรงจำถึงประวัติศาสตร์แบบเดียวกัน

อย่างไรก็ตามพิพิธภัณฑ์เป็นเครื่องมือของรัฐในการผลิตประชาชนที่สามารถปกครองตัวเองได้รู้ว่าตนเองเกิดขึ้นมาภายใต้ระบบการปกครองแบบใด การจัดแสดงจึงเป็นเครื่องมือในการสร้างมาตรฐานของความเป็นสมาชิกในชุมชนและชาติการจัดแสดงลักษณะเดียวกันกับของกรมศิลป์สามารถพบเห็นได้ตามพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติของประเทศหลังอาณานิคมต่าง ๆ ทั่วโลกซึ่งความล้ำสมัยไม่ได้อยู่ที่การจัดแสดงแต่อยู่ที่วิถีคิดซึ่งตั้งธงเอาชาติเป็นหลัก ดังนั้นแม้ว่าจะพยายามจัดนิทรรศการประวัติศาสตร์ชุมชนแต่ก็ยังอยู่ในกรอบของคำว่าชาติอยู่ดีกรมศิลป์ยังค้นหาผู้ชมไม่พบอาการหาผู้ชมไม่เจอเกี่ยวข้องกับโครงสร้างการบริหาร โดยตรงกล่าวคือการทำพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติแต่ละแห่งได้รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่มาจากส่วนกลางและทำหน้าที่จัดนิทรรศการตามนโยบายที่ภาครัฐวางเอาไว้ โดยทำหน้าที่แสดงให้เห็นว่ารัฐอยากให้ประชาชนเห็นอะไร รู้เรื่องใด มากกว่าตอบสนองความอยากรู้ของประชาชน ในเมื่อประชาชนไม่ได้รู้ในสิ่งที่เขาอยากรู้ ก็ไม่รู้ว่าจะไปพิพิธภัณฑ์ไปเพื่ออะไรคนชอบนำพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติไปเปรียบเทียบกับมิวเซียมสยาม ซึ่งแห่งหลังมีคนเข้าชมเยอะมากมิวเซียมสยามหาผู้ชมพบ มีโครงสร้างการบริหารที่มีความเป็นอิสระกว่า ได้รับเงินสนับสนุนจากภาครัฐบ้าง แต่ก็ต้องยอมรับว่าเงินทุนส่วนใหญ่มาจากภาคเอกชน และการเก็บค่าผ่านประตู ดังนั้น ความอยู่รอดของมิวเซียมสยามอยู่ที่การสื่อสารกับผู้ชม สามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาและกิจกรรมให้รองรับกับความต้องการและความสนใจของคนขณะเดียวกันก็ไม่เสียดุลประสงค์การดำเนินการของตนเอง ซึ่งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติทำไม่ได้เนื่องจากผู้ชมยังไม่มีส่วนร่วมตัดสินใจอยู่รอดของพิพิธภัณฑ์ ทำให้ไม่จำเป็นต้องคิดค้นเพื่อให้คนเข้าชม บังคับเรื่องงบประมาณเกี่ยวข้องกับแน่นอน การจัดนิทรรศการดี ๆ ต้องการงบประมาณที่เอื้อให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ภัณฑารักษ์ทุกคนต้องการงบประมาณมาจัดนิทรรศการอยู่แล้วแต่ระบบราชการของกรมศิลป์อาจจะไม่อำนวยให้ภัณฑารักษ์หางบประมาณและความร่วมมือทางด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งคิวเรเตอร์ในประเทศพัฒนาแล้วเขาทำกันเป็นเรื่องปกติ

ขอเสนอว่าให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติแต่ละแห่งรับภาระการหาเงินจากหน่วยงานท้องถิ่นและภาคเอกชนรวมทั้งหาผู้ชมเองเพื่อเป็นรายได้ครั้งหนึ่งในขณะที่กรมศิลป์ก็ให้เงินสนับสนุนครั้งหนึ่งเพื่อผลักดันให้พิพิธภัณฑ์ทำงานกับผู้ชมมากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ภัณฑารักษ์แสดงฝีมือจัดนิทรรศการชั่วคราวและกิจกรรมที่ตอบโจทย์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย คืออย่างไรก็ได้ให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีส่วนร่วมในชะตากรรมการดำรงอยู่ของพิพิธภัณฑ์ ถ้าทำได้ดีกรมศิลป์จะสามารถลดภาระลงไปเรื่อย ๆ และทำให้พิพิธภัณฑ์กลายเป็นแหล่งรายได้ด้วยซ้ำ เมื่อพิพิธภัณฑ์สามารถจัดการตนเองได้แล้ว อาจจะโอนให้จังหวัด ปัญหาของกรมศิลป์คือการไม่เห็นผู้ชมอยู่ในสายตา ซึ่งควรเริ่มคลี่คลายเสียตั้งแต่ตอนนี้ มันเป็นกระบวนการที่ค่อยเป็น

ค่อยไป ต้องเริ่มทำและต้องจดทนประเทศพัฒนาแล้ว ไม่มีกระทรวงวัฒนธรรมหรือถ้ามีก็ไม่ได้บังคับ ออกกฎและตีกรอบแบบบ้านเรา แต่ทำหน้าที่จัดสรรงบประมาณให้หน่วยงานด้านวัฒนธรรมของภาครัฐและเอกชน คือให้การสนับสนุน โดยไม่ได้ลงไปทำด้วยตนเอง เขามองวัฒนธรรมเป็นอะไรที่มีความเปลี่ยนแปลง มองว่าความหลากหลายเป็นลักษณะเด่น การที่มีหลายคำอธิบายเป็นธรรมชาติของวัฒนธรรม ไม่ได้เป็นความขัดแย้ง

ทั้งนี้จุดแข็งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติของไทยคือสถานที่ตั้งเพราะส่วนใหญ่ก่อตั้งมาตั้งแต่เมืองยังไม่ขยายเท่าปัจจุบัน ทำให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเกือบทุกแห่งอยู่ใจกลางเมืองหรือใกล้โบราณสถานสำคัญ ดังนั้น กรมศิลปากรจับมือกับท้องถิ่นพัฒนาให้พิพิธภัณฑสถานเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรม (วิภาช ภูริชานนท์, 9 พฤษภาคม 2558)

นางสาววรรณวิษา วรวาท นักจัดการความรู้ประจำมิวเซียมสยาม ได้แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ว่า กิจกรรมที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สามารถริเริ่มพัฒนาให้เกิดความน่าสนใจเพิ่มเติมได้ เช่น “การบรรยาย” เพื่อถ่ายทอดข้อมูลหรือสิ่งที่ต้องการสื่อสารด้วยบอกเล่าเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่จัดประกอบนิทรรศการทั่วไปซึ่งผู้บรรยายควรเตรียมการศึกษาค้นคว้าและฝึกฝนมาเป็นอย่างดี จึงบรรยายได้รรถรสชวนติดตามผู้บรรยายที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่บรรยายอย่างลึกซึ้งแจ่มแจ้งหรือเป็นผู้มีชื่อเสียงมักจะได้รับความสนใจซึ่งมีส่วนให้นิทรรศการประสบความสำเร็จด้วยดี ส่วนการประชุมสัมมนาเป็นลักษณะกลุ่มอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์หรือเป็นการระดมความคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งเหมาะสำหรับกรณีที่มีผู้เข้าร่วมสัมมนา มีประสบการณ์มากและมีความรู้ระดับอาวุโสซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็น ไม่มีวิทยากรมีแต่ผู้ประสานงานหรือผู้ดำเนินการคอยอำนวยความสะดวกและให้บริการผู้เข้าร่วมจะเลือกผู้นำกลุ่มสัมมนาจากผู้เข้าร่วมสัมมนาด้วยกันเพื่อเป็นตัวแทนในการรายงานผลการอภิปรายและดำเนินการสัมมนาไปตามตารางที่กำหนดไว้

ขณะที่ “การสาธิต” เป็นกิจกรรมที่ถ่ายทอดเนื้อหาสาระด้วยการแสดงหรือการกระทำให้ดูเป็นตัวอย่างพร้อมการบรรยายหรืออธิบายเป็นลำดับขั้นตอน โดยทั่วไปจะประกอบด้วย ขั้นตอนการ ขั้นสาธิต ขั้นสรุป และประเมินผล โดยผู้ชมนิทรรศการมีส่วนร่วมในการสังเกตและร่วมกิจกรรมไปด้วยเป็นระยะ ๆ กิจกรรมนี้เหมาะสำหรับกิจกรรมปฏิบัติที่เป็นกระบวนการมีลำดับขั้นตอนอีกอย่างที่น่าสนใจ คือ “การแสดงบทบาทสมมุติและสถานการณ์จำลอง” เป็นกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน คือมีการกำหนดหัวข้อหรือกำหนดสถานการณ์ขึ้นมาให้คล้ายกับสภาพความเป็นจริง ถ้าเป็นบทบาทสมมุติจะมีการกำหนดให้ผู้ชมนิทรรศการสวมบทบาทและแสดงบทบาทตามกำหนด เช่น มีบทบาทเป็นนักโบราณคดี เป็นนักประวัติศาสตร์ผู้สวมบทบาทจะแสดงบทบาทตาม

ความรู้สึกนึกคิดและประสบการณ์ว่านักโบราณคดีและนักประวัติศาสตร์ควรทำอย่างไร ส่วนสถานการณ์จำลองไม่ต้องกำหนดบทบาทแต่ให้ผู้ชมนิทรรศการฝึกการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจจากสภาพการณ์ที่เขากำลังเผชิญอยู่ด้วยความรู้สึกนึกคิดและประสบการณ์ของตัวเอง นอกจากนี้ยังมี “การเล่นเกม” เป็นกิจกรรมการแข่งขันที่มีกติกาสำหรับการเล่น อาจแข่งขันกับตนเองหรือผู้อื่นก็ได้เกมมีประโยชน์หลายอย่างคือทำให้ได้รับความเพลิดเพลิน สนุกสนาน มีระเบียบ อยู่ในกฎเกณฑ์ รู้จักแก้ไขปัญหา มีสมาธิรู้จักอยู่ร่วมกันกับเพื่อน ทั้งนี้ การแสดงและการละเล่นเป็นสื่อกิจกรรมที่ให้ความเพลิดเพลินสนุกสนานเรียกความสนใจจากผู้ชมนิทรรศการ ได้การแสดงที่ดีควรสอดคล้องและส่งเสริมวัตถุประสงค์ของการจัดนิทรรศการ การแสดงที่นิยมจัดในนิทรรศการ ได้แก่ ดนตรีสากล คอนเสิร์ต ดนตรีไทย ดนตรีพื้นบ้านทั้งยังควรมีการจัดประกวดและการแข่งขันทักษะต่าง ๆ สามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เข้าประกวดแข่งขัน และผู้ชมนิทรรศการ ได้ดีทำให้เกิดการศึกษาค้นคว้าหาเทคนิควิธีการต่าง ๆ ในเรื่องที่ประกวดและแข่งขันเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถได้รวดเร็วเนื้อหาของการจัดประกวดและแข่งขัน อาจเป็นส่วนใดส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการก็ได้ (วรรณวิษา วรรวาท นักจัดการความรู้ ประจำมิวเซียมสยาม, สัมภาษณ์ : 1 มีนาคม 2559)

นางสาวศิริดา เทียรเดช นักจัดการความรู้อาวุโสของมิวเซียมสยาม ได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ว่า เนื้อหาที่นำมาจัดนิทรรศการต้องตรงกับความสนใจและมีความหมายต่อการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม เนื้อหาที่จัดแสดงในจุดหนึ่ง ๆ ควรมีจุดมุ่งหมายเดียวหรือแนวคิดเดียวแสดงออกถึงความมีเอกภาพ ทั้งด้านเนื้อหา ความรู้ ความคิดและองค์ประกอบทางกายภาพต้องตระหนักอยู่เสมอว่าการจัดนิทรรศการที่ดีควรจัดให้ผู้ชมดู มิใช่จัดให้อ่านเพราะการจัดให้มีตัวหนังสือมากเกินไปจะทำให้ผู้ชมเสียเวลาในการอ่านโดยตัวหนังสือที่ใช้ในการจัดนิทรรศการควรเป็นแบบเดียวกัน อ่านง่าย สื่อความหมายดี ข้อความกะทัดรัดกระตุ้นความสนใจการออกแบบควรมีลักษณะง่ายสามารถถ่ายทอดสิ่งที่ยากให้ดูง่ายใช้เวลาในการทำความเข้าใจน้อยที่สุดอย่าให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกลึกลับสับสน เพราะการจัดองค์ประกอบศิลป์ที่ดีจะช่วยกระตุ้นความสนใจและสื่อความหมายกับผู้ชมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สื่อที่ใช้ในการจัดนิทรรศการควรมีหลายประเภททั้งสื่อภาพนิ่ง สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสามมิติซึ่งอาจจะเป็นหุ่นจำลอง ของจริง สื่อที่มีการเคลื่อนไหวด้วยการหมุน การไหล การเคลื่อนที่ไปมาด้านสถานที่ในการจัดนิทรรศการควรมีลักษณะโดดเด่น ไม่ใช้หม้ออับหรือบริเวณที่ถูกปิดบังด้วยสิ่งอื่น ๆ ซึ่งทำให้ยากแก่การมองเห็นที่สำคัญแสงและอากาศเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการจัดนิทรรศการผู้จัดต้องแน่ใจว่าการจัดนิทรรศการแต่ละครั้งมีแสงสว่างและอากาศดีเพียงพอ อาจจะเป็นแสงธรรมชาติหรือแสงจากหลอดไฟก็ได้ สำหรับตัวอย่างการเน้นให้เกิดจุดเด่นใน

นิทรรศการ ได้แก่ การเน้นด้วยสีการเน้นด้วยพื้นผิวการเน้นด้วยแสงการเน้นด้วยขนาด ทิศทาง และ การเคลื่อนไหวสามารถเรียกถึงความสนใจผู้ชมได้ดี (ศิริดา เทียรเดช, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2559)

นายคุณาพจน์ แก้วกึ่ง ผู้ช่วยบำรุงซ่อมแซมวัตถุของมิวเซียมสยาม ได้แสดงความคิดเห็น ที่มีต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ว่า การวางแผนเป็นขั้นตอน แรกก่อนลงมือปฏิบัติงานทุกประเภทนับเป็นขั้นสำคัญที่สุดที่ส่งผลถึงความสำเร็จหรือล้มเหลว ของแต่ละงานได้ การวางแผนที่ดีจะช่วยให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจกจัดนิทรรศการทั่วไป ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการจัดสถานที่จัดนิทรรศการ ต้องคำนึงว่าสถานที่อยู่ที่ไหนการคมนาคมสะดวกมากน้อยเพียงใดโดยทั่วไปสถานที่จัดนิทรรศการ ที่ได้รับความสนใจจากผู้ชมกลุ่มเป้าหมายมักอยู่ไม่ห่างไกลมากนักเนื้อหาบางเรื่องหากสามารถ จัดในแหล่งชุมชนหรือบริเวณที่เป็นสถานที่ตั้งขององค์ความรู้นั้นได้ก็จะช่วยส่งเสริมการรับรู้และ เรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นระยะเวลาในการจัดนิทรรศการจะจัดขึ้นเมื่อใดใครคือผู้จัดหรือผู้มีหน้าที่ รับผิดชอบในการจัด คณะผู้จัดมีความสามารถและศักยภาพในการจัดเพียงใดใครคือกลุ่มเป้าหมาย หลักที่จะได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมผู้ชมหรือกลุ่มเป้าหมายเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการจัดนิทรรศการขณะที่วิธีจัดนิทรรศการนำไปสู่การลงมือปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพเป็นงานเชิงบูรณาการทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติตั้งแต่ขั้นแรกถึงขั้นสุดท้ายของการดำเนินงานคำตอบควรแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์สอดคล้องกันของภาพรวมหรือความคิดรวบยอดของนิทรรศการกับกระบวนการปะติดปะต่อองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ด้านขั้นตอนการวางแผนควรมีการประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาในเรื่องการตั้งวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย เนื้อหาสาระ ระยะเวลา สถานที่ งบประมาณ การออกแบบนิทรรศการการจัดเตรียม วัสดุอุปกรณ์การกำหนดหน้าที่รับผิดชอบและการประชาสัมพันธ์

การตั้งวัตถุประสงค์แสดงถึงความตั้งใจหรือเจตนาที่จะให้ผู้ชมได้รับประโยชน์โดยการเรียนรู้จากการชมหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิทรรศการแต่ละครั้งการตั้งวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และเหมาะสมกับองค์ประกอบอื่น ๆ จะช่วยให้การดำเนินงานมีทิศทางไปสู่จุดมุ่งหมายได้ อย่างแน่นอนทำให้การวางแผนและวิธีนำเสนอเป็นไปอย่างสอดคล้องกับคุณสมบัติของผู้ชมที่เป็น กลุ่มเป้าหมายต่อมาก็คือ ผู้เข้าชม ถือเป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดเนื้อหาวัตถุประสงค์ สื่อและกิจกรรมให้สอดคล้องกับธรรมชาติของความสนใจในการเรียนรู้ของแต่ละคนหากมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนจะเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสม และสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้ชมได้ง่ายขึ้นต่อมาก็คือด้านงบประมาณการใช้ งบประมาณในการจัดนิทรรศการเป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษควรพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน การใช้จ่ายงบประมาณต้องทำให้ตรงประเด็นมากที่สุดเพื่อป้องกันไม่ให้งบประมาณบานปลาย

ในภายหลังการกำหนดงบประมาณควรพิจารณาทั้งโครงสร้างโดยรวมและรายละเอียดปลีกย่อย ทั้งนี้ค่าใช้จ่ายทุกอย่างควรระบุให้ชัดเจนในขั้นการวางแผนและการออกแบบองค์ประกอบต่าง ๆ ขณะที่การประชาสัมพันธ์งานนิทรรศการแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ภายนอก หรือก่อนการจัดนิทรรศการและการประชาสัมพันธ์ภายในบริเวณนิทรรศการซึ่งกำลังจัดแสดง การประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าเป็นการบอกกล่าวให้ประชาชนรับรู้อาจจะมีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับอะไรที่ไหน เมื่อใด มีอะไรน่าสนใจ สื่อแต่ละชนิดที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ควรเน้นเนื้อหาสาระสำคัญที่เป็นประโยชน์และน่าสนใจสำหรับกลุ่มเป้าหมายข้อมูลควรสั้นง่าย สื่อความหมายได้ดี ง่ายต่อการจดจำ มีเอกภาพ โดดเด่น น่าติดตาม ควรใช้สื่อหลากหลายชนิดหลายช่องทางให้ถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง (คุณาพจน์ แก้วกึ่ง, สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2559)

ไพรินทร์ มณีทิพย์ เจ้าหน้าที่ธุรการฝ่ายอำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติ ได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑการเรียนรู้ว่าการออกแบบเป็นหัวใจสำคัญในการจัดนิทรรศการ ช่วยให้งานดูโดดเด่นกระตุ้นความสนใจช่วยให้ผู้ชมเข้าไปชมด้วยความเพลิดเพลินและมีความหมายอย่างไรก็ตามการออกแบบสื่อหรือองค์ประกอบทุกชนิดให้ได้ผลดีจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายเช่น ฝ่ายวิศวกร สถาปนิก ฝ่ายศิลปกรรม ฝ่ายเทคโนโลยีการศึกษา ฝ่ายช่าง ฝ่ายวิชาการและฝ่ายบริหาร ทั้งนี้ ข้อมูลต้องถูกต้องสามารถสื่อความหมายได้เป็นอย่างดีการออกแบบสื่อ 3 มิติ เป็นการสร้างสรรค์สื่อที่มีทั้งความกว้างความยาวและความหนา เช่น หุ่นจำลอง ของจริง ของตัวอย่าง ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับเนื้อหาและภาพรวมของสิ่งแวดล้อมปัจจุบันการออกแบบและนำเสนอผลงานทำได้สะดวกรวดเร็วโดยใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยดำเนินงานทำให้รูปแบบของสื่อและวิธีการนำเสนอมีความแปลกใหม่น่าสนใจมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะการนำเสนอแบบสื่อประสม ผู้ชมสามารถรับรู้ได้ทั้งภาพและเสียงไปพร้อมกันการออกแบบสื่อกิจกรรมเป็นสื่อการแสดงที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมหรือบุคคลในชุมชนมีส่วนร่วมสร้างสรรค์นำเสนอ เช่น การเล่นเกม การตอบปัญหา การอภิปราย เป็นต้น นอกจากนี้อาจมีการสาธิตกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาในการจัดนิทรรศการได้

กิจกรรมประกอบนิทรรศการควรสอดคล้องกับเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมายซึ่งอาจจำแนกเป็นกิจกรรมทางวิชาการ เช่น การประชุมสัมมนา การอภิปราย การบรรยายการสาธิต การแสดงผลงานการวิจัย การฉายสไลด์ และกิจกรรมเพื่อความบันเทิง ส่วนการประเมินผลเป็นงานสุดท้ายที่มีความสำคัญที่สุดของการปฏิบัติงานทุกชนิดเพราะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกระบวนการทำงานแต่ละครั้งทำให้ได้เห็นถึงข้อดีข้อเสียจุดเด่นจุดด้อยที่สามารถนำไปแก้ไขปรับปรุงในการจัดงานครั้งต่อไป ด้านการประเมินผลสามารถเก็บข้อมูลได้จากบุคคล

2 กลุ่ม ประกอบด้วย การประเมินภายใน โดยกลุ่มผู้จัดเพื่อสะท้อนให้เห็นปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการแก้ไขปัญหาการประเมินลักษณะนี้กลุ่มผู้จัดทุกคนควรมีส่วนร่วมในการประเมินผล แต่ละคนต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังในการตอบแบบสอบถามอย่างตรงไปตรงมาบนพื้นฐานของการสร้างสรรค์เพื่อหาข้อดีข้อเสียในการดำเนินงานทุกชั้นตอนนับตั้งแต่การวางแผน การนำเสนอ และการประเมินผลต่อมาก็คือการประเมินโดยกลุ่มผู้ชมหรือกลุ่มเป้าหมาย ความสำเร็จของนิทรรศการอยู่ที่ผู้ชมดังนั้นจึงต้องประเมินจากผู้ชมเพื่อสะท้อนให้เห็นข้อเด่นและข้อด้อยของการจัดนิทรรศการแต่ละครั้งว่าสอดคล้องหรือตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด ซึ่งประเมินผลได้หลายวิธี เช่น จากการสังเกต การสัมภาษณ์ ตอบแบบสอบถาม (ไพริทรี มณีทิพย์, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2559)

นางสาวอัญญาพร จริยาบุรณ์ เจ้าหน้าที่ธุรการฝ่ายอำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มิวเซียมสยาม ได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ว่าทุกอย่างที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานล้วนเป็นวัตถุที่ถูกนำมาออกจากบริบทเดิม (Decontextualized) คืออยู่ในที่ที่มันไม่ควรจะอยู่หรือไม่มีชีวิตและคนที่เข้าไปดูก็มีความสัมพันธ์ห่างไกลกับสิ่งเหล่านี้เพราะฉะนั้นจะต้องมีการให้ความหมายแก่วัตถุที่จัดแสดง รวมทั้งเสริมความรู้จากภายนอกด้วยในการทำคำบรรยายนิทรรศการสิ่งแรกที่ต้องคิดคือใครจะมาชมพิพิธภัณฑสถานกลุ่มผู้เข้าชมเป็นใครคำบรรยายควรเขียนให้คนในระดัปลงอ่านเนื่องจากเรื่องเล่าอธิบายของพิพิธภัณฑสถานสำหรับวัตถุแต่ละชิ้นสามารถแสดงออกได้หลากหลายแง่มุมซึ่งบางคนอาจนึกไม่ถึง เช่น เชิงประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีพิพิธภัณฑสถานจึงต้องสร้างเนื้อหาที่เหมาะสมให้กับของที่มีอยู่การสร้างเนื้อหาคือหัวใจของพิพิธภัณฑสถานข้อมูลใหม่ควรจะเป็นเรื่องวัตถุที่เป็นของโบราณหายากเป็นสมบัติของชาติร่วมไปกับการสะสมสิ่งของที่เป็นของดีเป็นของหายากมีการตีความประวัติศาสตร์ในแบบใหม่รวมถึงการทำโครงการแผนที่วัฒนธรรม (Cultural mapping) เพื่อให้รู้ว่าอะไรอยู่ที่ไหนอย่างเป็นระบบรวมศูนย์แทนแผนที่วัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วอย่างกระจัดกระจาย

ทั้งนี้วิธีนำเสนอการทำคำอธิบายเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับวัตถุที่มีอยู่คำอธิบายควรเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายอาจหมายถึงการทำคำอธิบายสำหรับเด็กระดับมัธยมศึกษา ในขณะที่พิพิธภัณฑสถานก็ควรสร้างชุดข้อมูลสำหรับนักวิชาการและผู้สนใจระดับอื่นด้วย

เช่น จัดทำแผ่นพับแจก จัดทำเป็นเว็บไซต์ ซึ่งมีข้อมูลทุกอย่างเกี่ยวกับของที่พิพิธภัณฑ์สะสมไว้ เพื่อนักวิชาการสามารถดาวน์โหลดสิ่งที่ต้องการได้ทั้งหมดการทำเป็นพิพิธภัณฑ์เสมือน (Virtual museum) ในเว็บไซต์ก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการนำเสนอพิพิธภัณฑ์โดยผู้ชมไม่ต้องเดินทางไปยังพิพิธภัณฑ์เลยก็ได้ อย่างไรก็ตามเมื่อคุณภาพรวมของการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์วิสัยทัศน์สำหรับการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ไทยควรมุ่งเน้นไปที่การเชิดชูคุณค่าสังคมและวัฒนธรรมไทยให้เป็นที่ยอมรับประเด็นที่ควรเชิดชูคือความหลากหลายของผู้คนที่อยู่ในประเทศไทยการที่หลากหลายศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติแต่ดูเหมือนกับว่าสังคมไม่รู้ว่าพิพิธภัณฑ์ไว้เพื่ออะไรในเมื่อสังคมไม่มีความต้องการใช้ประโยชน์จากพิพิธภัณฑ์อาจจะเป็นเพราะไม่เห็นคุณค่าความสำคัญแต่ตอนนี้ชนชั้นกลางไทยเริ่มมีความต้องการด้านองค์ความรู้มากขึ้นแล้วจากความจริงข้อนี้ฝ่ายรัฐจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องวัฒนธรรมยิ่งขึ้นด้วยการสนับสนุนให้เกิดพิพิธภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการใหม่ๆ ได้อย่างเต็มที่ไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑ์ของรัฐหรือเอกชนพิพิธภัณฑ์อาจขยายขอบข่ายออกไปนอกสถานที่ของคนสร้าง โครงการถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านการศึกษารูปแบบสาธิตสำหรับชุมชนเมือง (อัญญาพร จริยาบุรณ, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2559)

สุขุมล ผดุงศิลป์ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานผู้อำนวยการ และรักษาการหัวหน้าฝ่ายสื่อสารและการตลาดมิวเซียมสยาม ได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ว่า การประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากต่อระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ ถึงแม้จะมีเนื้อหาและส่วนจัดแสดงที่ดี มีการจัดกิจกรรมโครงการที่น่าสนใจ และเต็มไปด้วยสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ที่มีศักยภาพเพียงใด แต่ถ้าปราศจากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบความเคลื่อนไหวของพิพิธภัณฑ์ ย่อมส่งผลให้จำนวนผู้เข้าชมไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ถึงแม้จะเป็นพิพิธภัณฑ์ของภาครัฐบาลที่ไม่ได้มุ่งเน้นผลกำไรสูงสุดของการเก็บค่าบริการเข้าชมให้ได้มากที่สุดก็ตาม เนื่องจากมีงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัดคือกระทรวงวัฒนธรรม แต่ภาระหน้าที่ในการเป็นสถาบันเพื่อให้ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรมให้แก่พลเมืองของชาติ ย่อมต้องส่งเสริมให้ประชาชนใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างพิพิธภัณฑ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร อันเป็นพิพิธภัณฑ์ประจำชาติ ต้องมีการวางแผนงานประชาสัมพันธ์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว แม้จะไม่ได้กำหนดรูปแบบเป็นลายลักษณ์อักษรเหมือนกับพิพิธภัณฑ์แห่งอื่น ๆ ที่มีฝ่ายประชาสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ แต่อย่างน้อยที่สุดต้องมีการประชุมวางแผนของคณะกรรมการหรือคณะบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานประชาสัมพันธ์เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนทัศนคติว่าในการดำเนินกิจกรรมโครงการแต่ละครั้งจะใช้ระยะเวลาประชาสัมพันธ์ทั้งก่อนและหลังยาวนานเท่าใดให้เหมาะสม

เพียงพอกับงบประมาณและกำลังคนที่มีอยู่ในแต่ละครั้ง จะใช้สื่อประเภทใดในการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด เพื่อเชิญชวนให้ประชาชนทั่วไปมาเข้าร่วม กิจกรรมโครงการที่ทางพิพิธภัณฑ์ดำเนินขึ้นให้ได้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อสังคมออนไลน์ ถือเป็นสื่อที่ใช้ต้นทุนต่ำจึงช่วยประหยัดงบประมาณ ทว่าเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งระบบจะต้องมีเวลามากพอใจการดูแลเอาใจใส่ตอบคำถามประเด็นข้อสงสัยแก่ผู้ใช้บริการ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างเท่าทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้ข้อมูลมีการอัปเดตอยู่ตลอดเวลา หากพิพิธภัณฑ์ขาดบุคลากรที่ทำงานด้านนี้จะต้องหาแนวทางอื่นมาช่วยแก้ไขปัญหาทดแทน เช่น ใช้อาสาสมัครเข้ามาช่วยงานประชาสัมพันธ์ เป็นต้น (สุขุมล ผดุงศิลป์, สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2559)

ธิดา วณศาสตร์โกศล เจ้าหน้าที่ด้านงานกราฟฟิกของมิวเซียมสยาม ได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ว่า ความต้องการพัฒนาสื่อสังคมออนไลน์จากที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีความครบวงจรมากยิ่งขึ้นจะต้อง พิจารณาร่วมด้วยว่า สื่อสังคมออนไลน์เดิมนั้นสามารถใช้สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อย เพียงใด อาจเริ่มต้นด้วยการทำสื่อสังคมออนไลน์เดิมให้พัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพก่อน เช่น เฟซบุ๊ก ของพิพิธภัณฑ์มีการอัปเดตข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวในการดำเนินกิจกรรมโครงการ อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอหรือไม่ ทั้งนี้การอัปเดตข้อมูลไม่จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมโครงการที่ พิพิธภัณฑ์ได้ริเริ่มขึ้นแค่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ต้องร่วมเผยแพร่ข่าวสารความเคลื่อนไหว เกี่ยวกับแวดวงพิพิธภัณฑ์ทั้งในไทยและต่างประเทศเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปร่วมด้วย เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนไทยรู้จักและทำความเข้าใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ศึกษามากยิ่งขึ้น เนื่องจาก วัฒนธรรมการแสวงหาความรู้ของคนไทยผ่านส่วนจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ยังไม่ได้รับความนิยมนัก เท่าที่ควร สถาบันการศึกษาหลายแห่งยังไม่มีการเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับ พิพิธภัณฑ์สถานวิทยา ดังนั้น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ในฐานะพิพิธภัณฑ์ประจำชาติ จะต้องร่วมทำหน้าที่ส่งเสริมวัฒนธรรมการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ให้คนไทยรักในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ ส่วนแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ ถึงแม้ว่าจะต้องใช้งบประมาณในการพัฒนาค่อนข้างมาก แต่พิพิธภัณฑ์สามารถประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาที่ทำวิจัยด้านเทคโนโลยีเพื่อการนำชม หลายแห่งก็มีความยินดีช่วยเหลือพิพิธภัณฑ์ที่สนใจพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการนำชมและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นบริการวิชาการจากหน่วยงานและสถาบันการศึกษาให้แก่ พิพิธภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี

เมื่อสื่อสังคมออนไลน์เดิมเกิดการพัฒนามีประสิทธิภาพในระดับที่น่าพึงพอใจแล้ว จึงค่อยขยายผลไปสู่สื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นทวิตเตอร์ อินสตาแกรม และ

แอปพลิเคชันไลน์ เพื่อให้เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันได้ทั้งระบบ และมีการเชื่อมโยงข้อมูลไปยัง พิพิธภัณฑ์เครือข่ายระหว่างกันได้อีกด้วย เพื่อช่วยกันเผยแพร่และแบ่งปันข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ในแวดวงพิพิธภัณฑ์ได้ร่วมด้วยช่วยกันแบบพึ่งพามากกว่าการดำเนินงานแบบตัวใครตัวมัน เช่นเดียวกับการดำเนินกิจกรรม โครงการในบางครั้ง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร สามารถประสานความร่วมมือกับพิพิธภัณฑ์แห่งอื่น ๆ ทั้งในพื้นที่ใกล้เคียงกันและพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่น เพื่อช่วยกันริเริ่มโครงการกิจกรรมแปลกใหม่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในแวดวงพิพิธภัณฑ์ ซึ่งช่วยประหยัดงบประมาณและประหยัดกำลังคนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากต้องแบ่งสัดส่วนในด้านบุคลากร และงบประมาณกันคนละครั้งแต่ได้ผลงานร่วมกันทุกฝ่าย จึงเป็นระบบการทำงานแบบพหุภาคีที่ทำให้เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของไทยมีความเข้มแข็ง

สำหรับด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ห้องสมุดถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากต่อการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ เนื่องจากองค์ความรู้ทั้งหมดไม่สามารถรวบรวมหรืออธิบายภาพรวมภายในส่วนจัดแสดงเดียวได้ ดังนั้น การแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับวัตถุจัดแสดงหรือเนื้อหาสาระที่ทางพิพิธภัณฑ์นำเสนอจึงเป็นเรื่องสำคัญมากที่ภัณฑารักษ์ต้องแนะนำหนังสือให้ผู้เข้าชมได้ไปศึกษาเพิ่มเติม โดยภัณฑารักษ์ควรทราบข้อมูลของหนังสือภายในห้องสมุดด้วยว่ามีเล่มใดบ้างที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับเนื้อหาในนิทรรศการหลักและนิทรรศการย่อย อย่างไรก็ตาม หากมีนโยบายให้เพิ่มปริมาณของหนังสือเพิ่มเติมในห้องสมุด ภัณฑารักษ์ควรแสวงหาหนังสือที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับส่วนจัดแสดงเป็นหลัก โดยมีเนื้อหาไม่ซ้ำกับเล่มที่มีอยู่ก่อนแล้วเพื่อให้ผู้ชมสามารถมาต่อยอดอ่านเพิ่มพูนความรู้ได้ และทำให้หนังสือมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผู้อ่านมีทางเลือกมากขึ้นตามไปด้วย แน่แน่นอนว่าแนวทางดังกล่าวย่อมส่งเสริมให้พิพิธภัณฑ์กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ประชาชนสามารถเข้ามาสืบหาข้อมูลเพิ่มเติมได้

ด้านห้องคลังโบราณวัตถุซึ่งเป็นหนึ่งในสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ของ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร อิศรา วนศาสตร์ โกลส ได้ระบุว่า คลังพิพิธภัณฑ์เป็นที่เก็บวัตถุสะสมที่ไม่อยู่ระหว่างในการจัดแสดง ซึ่งอาจอยู่ระหว่างรอการจัดแสดง หรือเหลือจากการจัดแสดง หรือที่ไม่ได้มีไว้จัดแสดงในสมัยก่อน การเก็บสะสมของพิพิธภัณฑ์หลาย ๆ แห่ง ยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจน มีการรับรับวัตถุเข้ามาเก็บอย่างหลากหลาย และสะสมอยู่ในความครอบครองเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่ถูกปล่อยไว้หุ้กและเต็มไปด้วยฝุ่น ทำให้ไม่สามารถนำมาจัดแสดงได้ทั้งหมด สภาพของคลังพิพิธภัณฑ์จึงไม่ได้สะท้อนให้เห็นความเป็นคลัง แต่ในปัจจุบันพิพิธภัณฑ์เห็นความสำคัญของคลังวัตถุมากขึ้น วัตถุที่หลากหลายนั้นได้จัดการอย่างเป็นระเบียบ ปลอดภัย สามารถค้นหาและจัดเก็บได้ง่าย นอกจากนี้ ควรมีระบบรักษาความปลอดภัยด้วยการจำกัดจำนวนผู้เข้าถึงห้องคลัง มีระบบควบคุมการรับเข้าและนำออก มีอุปกรณ์เตือนและป้องกันภัยทั้งโจรภัย อัคคีภัย รวมถึง

แผนการป้องกันและรับมือกับภัยที่เกิดขึ้นสำหรับการให้บริการของห้องคลังโบราณวัตถุแบ่งได้ 3 ประเภท คือ ประเภทแรก การศึกษาค้นคว้าทั่วไป เช่น ใช้บริการสืบค้นข้อมูลจากเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยมีเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาในการค้นคว้า ศึกษาหรือชมโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ จากมุมมองภายนอกห้องคลังต่าง ๆ ประเภทต่อมาคือ การศึกษาค้นคว้าเฉพาะเรื่อง เช่น ขอศึกษารายละเอียดโบราณวัตถุที่ต้องการ โดยแจ้งความประสงค์และขออนุญาตต่อเจ้าหน้าที่ และให้คำปรึกษาในด้านวิชาการที่เกี่ยวข้อง ประเภทสุดท้ายคือ การให้ชมโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุชั่วคราวเพื่อนำไปจัดแสดงในอนาคต (อิริดา วณศาตร์ โภศล, สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2559)

ขณะที่กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม มีจำนวน 400 คน คำนวณจากสูตรของทาโรยามาเน่ โดยหาค่าเฉลี่ยจากสถิติผู้เข้าชมมิวเซียมสยามตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 อันเป็นปีที่เริ่มเปิดทำการจำนวนทั้งสิ้น 195,468 คน ปี พ.ศ. 2552 จำนวนทั้งสิ้น 184,090 คน ปี พ.ศ. 2553 จำนวนทั้งสิ้น 161,046 คน ปี พ.ศ. 2554 จำนวนทั้งสิ้น 165,598 คน และปี พ.ศ. 2555 จำนวนทั้งสิ้น 167,820 คน ดังนั้น ค่าเฉลี่ยโดยรวมของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ หรือมิวเซียมสยามต่อปีคือ 739,766 คน ขณะที่สถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 มีจำนวนทั้งสิ้น 213,046 คน ปี พ.ศ. 2552 จำนวนทั้งสิ้น 827,029 คน ปี พ.ศ. 2553 จำนวนทั้งสิ้น 169,436 คน ปี พ.ศ. 2554 จำนวนทั้งสิ้น 437,629 คน และปี พ.ศ. 2555 จำนวนทั้งสิ้น 356,854 คน ดังนั้น ค่าเฉลี่ยโดยรวมของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครต่อปีคือ 1,718,510 คน เมื่อนำค่าเฉลี่ยของผู้เข้าชมทั้งสองพิพิธภัณฑ์มาหาค่ากลางรวมกันจะได้จำนวน 2,088,393 คน แล้วนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาคำนวณด้วยสูตร $n = N / 1 + N (e)^2$ โดยกำหนดค่าระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 จะได้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างคือ 40 คน ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมดในข้างต้นจะคละกันทั้งเพศ ระดับการศึกษา อายุ อาชีพ เชื้อชาติ ศาสนา และภูมิลำเนา ซึ่งเหตุผลที่ต้องสอบถามผู้เข้าชมล้วนเป็นไปเพื่อพัฒนาศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ในบทบาทกับสาธารณะใส่ใจกับความต้องการหรือความคาดหวังของสาธารณะ แสดงให้แหล่งทุนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4-1 ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	174	43.5
หญิง	226	56.5
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-1 พบว่า ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศบ่งชี้ว่ามีผู้เข้าชมที่เป็นเพศชายในอัตราส่วนที่น้อยกว่าเพศหญิง เพศชายมีความถี่ 174 คิดเป็นร้อยละ 43.5 ขณะที่เพศหญิงมีความถี่ 226 คิดเป็นร้อยละ 56.5 ถือว่ามีความแตกต่างโดยนัยยะสำคัญทางสถิติที่ไม่แตกต่างกันมากนัก อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเชิงสถิติเรื่องเพศสามารถนำไปใช้ในการกำหนดรูปแบบกิจกรรมเพื่อสนองต่อความต้องการของแต่ละเพศที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงมีความต้องการให้ริเริ่มโครงการกิจกรรมเกี่ยวกับผู้หญิงอย่างไรบ้าง ต้องการสื่อในการประชาสัมพันธ์อย่างไรให้เหมาะสมกับความสนใจของเพศหญิง หรือเพศชายมีความสนใจรูปแบบการจัดแสดงอย่างไร เพื่อนำความคิดเห็นดังกล่าวเป็นข้อมูลกำหนดรูปแบบประชาสัมพันธ์ กิจกรรม โครงการ เนื้อหาส่วนจัดแสดง รวมทั้งสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้

ตารางที่ 4-2 ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	ความถี่	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	57	14.2
20-29 ปี	52	13.0
30-39 ปี	208	52.0
40-49 ปี	61	15.3
50-59 ปี	18	4.5
60 ปี ขึ้นไป	4	1.0
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-2 พบว่า กลุ่มอายุที่เดินทางมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มากที่สุด ได้แก่ ผู้ชมที่มีอายุระหว่าง 30-39 ปี ด้วยความถี่ 208 คิดเป็นร้อยละ 52 ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มวัยกลางคนที่ส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีไทยอยู่บ้าง จึงเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่ทำให้เกิดความสนใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ที่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนอันดับ 2 ได้แก่ ผู้เข้าชมที่มีอายุระหว่าง 40-49 ปี ด้วยความถี่ 61 คิดเป็นร้อยละ 15.3 ซึ่งอยู่ในช่วงวัยกลางคนเช่นเดียวกับกลุ่มอายุ 30-39 ปี ที่มีความสนใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเช่นกัน สะท้อนให้เห็นว่าพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนในวัยผู้ใหญ่ ด้วยเนื้อหาสาระในการจัดแสดงที่ค่อนข้างยากต่อการทำความเข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี จึงเหมาะสมสำหรับผู้ที่มีพื้นฐานความรู้ในเรื่องดังกล่าวมาบ้าง เพื่อความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลหรือองค์ความรู้ในส่วนจัดแสดงทั้งแบบถาวรและชั่วคราวได้ดียิ่งขึ้น ส่วนอันดับ 3 ได้แก่ ผู้ชมในกลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี ได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษาทั้งที่มาทัศนศึกษาหรือศึกษาดูงานกับสถาบันการศึกษา และที่มาศึกษาเรียนรู้นอกห้องเรียนอาจจะด้วยตนเอง กับกลุ่มเพื่อน หรือมาร่วมกับสมาชิกในครอบครัวก็ได้ ขณะที่อันดับ 4 คือ ผู้ชมกลุ่มอายุระหว่าง 20-29 ปี มีความถี่ 52 คิดเป็นร้อยละ 13 ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มเยาวชนไปจนถึงวัยกลางคน ส่วนใหญ่เป็นนิสิตนักศึกษาและกลุ่มวัยทำงาน อันดับ 5 ได้แก่ กลุ่มผู้ชมที่มีอายุระหว่าง 50-59 ปี มีความถี่ 18 คิดเป็นร้อยละ 4.5 และอันดับสุดท้าย อายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป มีความถี่เพียง 4 เท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 1 จัดอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุทั้ง 2 อันดับ เนื่องจากสภาพร่างกายที่ไม่สามารถเดินทางไปยังแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ อย่างไม่สะดวกสบาย จึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ค่อนข้างน้อยมากเมื่อเทียบกับผู้เข้าชมในกลุ่มอายุอื่นที่ยังมีศักยภาพในการเดินทางมาเข้าชมด้วยตนเองหรือเป็นหมู่คณะ ทั้งนี้จำนวนผู้เข้าชมที่สอดคล้องกับอายุจะมีผลต่อการกำหนดรูปแบบกิจกรรม โครงการ การประชาสัมพันธ์ เนื้อหาและส่วนจัดแสดง รวมทั้งสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มอายุของผู้เข้าชมส่วนใหญ่ซึ่งบ่งชี้ว่ามีอยู่ในกลุ่มวัยกลางคน และกลุ่มเด็กเยาวชนเป็นสำคัญ

ตารางที่ 4-3 ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ความถี่	ร้อยละ
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	181	45.3
มัธยมศึกษา/ ปวช.	75	18.8
ปวส./ อนุปริญญา	93	23.3
ปริญญาตรี	42	10.5
ปริญญาโท	8	2.0
อื่น ๆ	1	0.3
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-3 พบว่า กลุ่มผู้เข้าชมในระดับต่ำกว่ามัศึกษามีความถี่สูงสุดที่ 181 คิดเป็นร้อยละ 45.3 ถือเป็นเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มผู้เข้าชมทั้งหมด อาจด้วยเหตุผลที่อยู่ในวัยของการเรียนรู้ในระบบการศึกษา ซึ่งสถาบันการศึกษาและครูอาจารย์ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้นอกห้องเรียนผ่านแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญอย่างพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะเห็นได้ว่า ที่พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ในแต่ละวันที่เปิดทำการ ได้มีสถาบันการศึกษาในระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาพานักเรียนมาทัศนศึกษาและเยี่ยมชมส่วนจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนในกลุ่มสาระวิชา สังคมศึกษา ประวัติศาสตร์ ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ขณะที่ยังมีอีก 2 ได้แก่ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงและอนุปริญญา ด้วยความถี่ 93 คิดเป็นร้อยละ 23.3 ถึงแม้ว่ากลุ่มผู้ชมที่อยู่ในระดับการศึกษานี้จะเน้นการศึกษาเชิงวิชาชีพเป็นหลัก แต่ก็ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ในเชิงธุรกิจเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มหรือเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงพิพิธภัณฑ์เพื่อกระตุ้นความคล่องตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มสาระวิชาที่นักเรียนนักศึกษาในสายวิชาชีพมุ่งเน้นเป็นสาระสำคัญ อันดับ 3 เป็นของระดับมัธยมศึกษาและประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยความถี่ 75 คิดเป็นร้อยละ 18.8 ส่วนในระดับอุดมศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษาถือว่ายังน้อย อยู่ในอันดับที่ 4 ด้วยความถี่ 42 คิดเป็นร้อยละ 10.5 ระดับปริญญาโทอยู่อันดับที่ 5 ความถี่ 8 คิดเป็นร้อยละ 2.0 และระดับอื่น ๆ อีก ร้อยละ 0.3 ด้วยความถี่เพียง 1 เท่านั้น ซึ่งใน 3 ระดับหลังสุดนี้เมื่อนำมารวมกันไม่ถึงครึ่งหนึ่งของระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา อาจเป็นเพราะเนื้อหาสาระในห้องเรียนที่เป็นแบบเชิงลึกและมีรายละเอียด

มากกว่าในระดับการศึกษาอื่น จึงทำให้มีแรงจูงใจไปหาความรู้เพิ่มเติมในแหล่งเรียนรู้
นอกห้องเรียนลดน้อยลง

ตารางที่ 4-4 ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ความถี่	ร้อยละ
นักเรียน/ นักศึกษา	144	36.0
ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว	153	38.3
พนักงานบริษัทเอกชน	37	9.3
ข้าราชการ/ เจ้าหน้าที่ของรัฐ	18	4.5
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	18	4.5
รับจ้าง	16	4.0
พ่อบ้าน แม่บ้าน/ เกษียณอายุ	13	3.3
อื่น ๆ	1	0.3
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-4 พบว่า ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มากที่สุดประกอบ
อาชีพธุรกิจส่วนตัวหรือค้าขาย โดยมีความถี่ 153 คิดเป็นร้อยละ 38.3 ด้วยเหตุผลของผู้ประกอบ
ธุรกิจส่วนตัวจะมีเวลาว่างที่ไม่ตรงกับช่วงเวลาเปิด-ปิดทำการของหน่วยงานราชการหรือเอกชน
โดยทั่วไป ทำให้สามารถใช้เวลาว่างในช่วงเวลาปกติไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ได้ ขณะที่กลุ่มผู้เข้าชม
ซึ่งทำงานในหน่วยงานราชการหรือเอกชน หรือกำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษามักมีช่วงเวลา
ทำงานหรือเรียนคาบเกี่ยวกับช่วงเวลาเปิดทำการของพิพิธภัณฑ์ ทำให้ไม่สามารถเดินทางมา
เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ได้ ยกเว้นในกรณีที่จัดให้มีการทัศนศึกษาหรือศึกษาดูงาน อันดับ 2 ได้แก่
กลุ่มนักเรียนนักศึกษา มีความถี่ 144 คิดเป็นร้อยละ 36 ซึ่งมีทั้งมาศึกษาเรียนรู้เนื้อหาสาระใน
ส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ด้วยตนเอง มากับกลุ่มเพื่อน หรือมากับสถาบันการศึกษาจากโครงการ
ทัศนศึกษาหรือศึกษาดูงาน อันดับ 3 ได้แก่ กลุ่มพนักงานบริษัทเอกชน มีความถี่ 37 คิดเป็นร้อยละ
9.3 ส่วนข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และพนักงานรัฐวิสาหกิจมีอัตราส่วนในการมาเยี่ยมชม
พิพิธภัณฑ์แห่งนี้เท่ากันด้วยความถี่ 18 คิดเป็นร้อยละ 4.5 รองลงมาได้แก่ อาชีพรับจ้าง มีความถี่ 16
คิดเป็นร้อยละ 4 ขณะที่กลุ่มพ่อบ้านแม่บ้าน หรือผู้ที่เกษียณอายุราชการแล้วมีความถี่ 13 คิดเป็น

ร้อยละ 3.3 และอื่น ๆ อีกร้อยละ 0.3 ด้วยความถี่เพียง 1 เท่านั้น สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มสาขาอาชีพที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์มี 2 กลุ่ม ใหญ่ ประกอบด้วย ธุรกิจส่วนตัวและค้าขายและกลุ่มนักเรียนนักศึกษา

ตารางที่ 4-5 ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	ความถี่	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	113	28.2
5,001-10,000 บาท	102	25.5
10,001-15,000 บาท	99	24.8
15,001-20,000 บาท	42	10.5
20,001 บาทขึ้นไป	29	7.2
อื่น ๆ	15	3.8
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-5 พบว่า รายได้ของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่าเดือนละ 5,000 บาท มีความถี่ 113 คิดเป็นร้อยละ 28.2 ซึ่งเป็นรายได้ที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยของประชากรไทยทั้งประเทศ สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มผู้ที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มประชากรที่ยังไม่มีรายได้เป็นของตนเอง ได้แก่ นักเรียนนักศึกษาที่ใช้สิทธิบัตรนักเรียนนักศึกษาเข้าชมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย กับกลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่สามารถซื้อบัตรเข้าชมได้ในราคาถูกมากเมื่อเทียบกับพิพิธภัณฑ์ของเอกชนส่วนใหญ่ที่มีอัตราค่าเข้าชมโดยเฉลี่ยสูงกว่าพิพิธภัณฑ์ของภาครัฐบาล อันดับ 2 ได้แก่ กลุ่มผู้ชมที่มีรายได้เฉลี่ยระหว่าง 5,001-10,000 บาท มีความถี่ 102 คิดเป็นร้อยละ 25.5 ถือเป็นรายได้ระดับปานกลางที่สามารถเข้าถึงบริการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้ ขณะที่อันดับ 3 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน ได้แก่ กลุ่มผู้ชมที่มีรายได้เฉลี่ยระหว่าง 10,001-15,000 บาท มีความถี่ 99 คิดเป็นร้อยละ 24.8 ซึ่งใน 3 กลุ่มแรกคิดเป็นครึ่งหนึ่งของผู้เข้าชมทั้งหมด จึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มผู้มีรายได้ตั้งแต่ระดับต่ำไปจนถึงปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับอัตราบัตรเข้าชมที่มีราคาถูกเมื่อเทียบกับแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ในพื้นที่เดียวกัน

ส่วนอันดับ 4 ได้แก่ ผู้ชมที่มีรายได้เฉลี่ย 15,001-20,000 บาท ด้วยความถี่ 42 คิดเป็นร้อยละ 10.5 อันดับ 5 ตั้งแต่ 20,001 บาทขึ้นไป มีความถี่ 29 คิดเป็นร้อยละ 7.2 และอื่น ๆ อีกเพียงร้อยละ 3.8 ด้วยความถี่ 15

ตารางที่ 4-6 ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามที่อยู่อาศัย

ที่อยู่อาศัย	ความถี่	ร้อยละ
กรุงเทพมหานคร	299	74.8
ต่างจังหวัด	101	25.3
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-6 พบว่า ผู้เข้าชมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร อาศัยอยู่ในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีความถี่มากถึง 299 คิดเป็นร้อยละ 74.8 หรือเกินครึ่งของจำนวน ผู้เข้าชมทั้งหมด ผู้ที่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัดมีความถี่ 101 คิดเป็นร้อยละ 25.3 หรือเพียง 1 ใน 4 ของ จำนวนผู้เข้าชมทั้งหมด โดยสถิติดังกล่าวคิดเฉพาะผู้เข้าชมที่เป็นคนไทยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ไม่ได้รวมกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้าไปด้วย จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติควรขยายกลุ่มเป้าหมายประชากรที่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัดให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อเพิ่มจำนวนผู้เข้าชมในกลุ่มนี้ที่อาจไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์หรือการดำเนิน ยุทธศาสตร์แบบเชิงรุกไปยังทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยแม้จะมีพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กระจายอยู่ในส่วนภูมิภาคต่าง ๆ แล้วก็ตาม

ตารางที่ 4-7 ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการเดินทางมาพิพิธภัณฑ์

การเดินทางมาพิพิธภัณฑ์	ความถี่	ร้อยละ
เดิน	81	20.3
รถยนต์ส่วนบุคคล	110	27.5
รถจักรยานยนต์	127	31.8
รถโดยสารประจำทาง	69	17.3
รถขององค์กร	10	2.5
อื่น ๆ	3	0.8
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-7 พบว่า ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เดินทางด้วยรถจักรยานยนต์มากที่สุดมาที่พิพิธภัณฑ์มากเป็นอันดับที่ 1 ด้วยความถี่ 127 คิดเป็นร้อยละ 31.8 เพราะในกรุงเทพมหานครมีปัญหาการจราจรติดขัด ดังนั้น การใช้รถจักรยานยนต์อาจไม่ใช่เพียงรถส่วนตัวแค่เพียงอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงรถจักรยานยนต์รับจ้างที่มีให้บริการโดยรอบเขตกรุงเทพมหานครด้วย เพราะมีความสะดวกรวดเร็วและสามารถประหยัดระยะเวลาในการเดินทางได้เป็นอย่างดี ส่วนอันดับ 2 ได้แก่ รถยนต์ส่วนตัว มีความถี่ 110 คิดเป็นร้อยละ 27.5 ซึ่งเป็นไปตามวัฒนธรรมการใช้รถใช้ถนนของคนในกรุงเทพมหานครที่นิยมซื้อรถยนต์ส่วนตัวเพื่อใช้ในการเดินทาง นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ก็มีพื้นที่จอดรถเพียงพอต่อการรองรับความต้องการของผู้มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ จึงไม่มีความจำเป็นต้องส่งเสริมให้ประชาชนใช้ระบบขนส่งมวลชนในการเดินทางเหมือนกับพิพิธภัณฑ์บางแห่งที่มีปัญหาพื้นที่จอดรถไม่เพียงพอสำหรับอันดับที่ 3 ได้แก่ การเดินเท้ามายังพิพิธภัณฑ์ มีความถี่ 81 คิดเป็นร้อยละ 20.3 ส่วนใหญ่ผู้ชมกลุ่มนี้มักมีภูมิลำเนาอยู่ใกล้กับพื้นที่ตั้งพิพิธภัณฑ์ กล่าวคือ เขตพระนครและเขตพื้นที่ใกล้เคียง เพราะหากเป็นเขตพื้นที่อื่นนอกเหนือจากนี้ก็จะสะดวกเดินทางด้วยยานพาหนะประเภทอื่น ๆ มากกว่า ขณะที่รถโดยสารประจำทางอยู่ในอันดับที่ 4 มีความถี่ 69 คิดเป็นร้อยละ 17.3 ซึ่งมีรถโดยสารประจำทางหลายสายแล่นผ่านด้านหน้าพิพิธภัณฑ์โดยตรง ทำให้ง่ายต่อการเดินทางมาเยี่ยมชมนิทรรศการและร่วมกิจกรรมโครงการกับทางพิพิธภัณฑ์ ส่วนรถขององค์กรหรือหน่วยงานต้นสังกัด มีความถี่ 10 คิดเป็นร้อยละ 2.5 มักอยู่ในกลุ่มผู้ชมที่เป็นบุคลากรของทั้งหน่วยงานราชการและเอกชนที่นำบุคลากรมาศึกษาดูงานนอกสถานที่ ส่วนมากเป็นองค์กรด้านศิลปวัฒนธรรมและสถาบันการศึกษา และอื่น ๆ อีกร้อยละ 0.8 มีความถี่ 3

ตารางที่ 4-8 ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนครั้งที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์

	จำนวนครั้งที่เข้าชม	ความถี่	ร้อยละ
ครั้งแรก		132	33.0
ทุกเดือน		110	27.5
ทุก 3 เดือน		106	26.2
ทุก 6 เดือน		30	7.5
ปีละครั้ง		19	4.8
อื่น ๆ		3	0.8
	รวม	400	100

จากตารางที่ 4-8 พบว่า เป็นผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ครั้งแรกสูงถึง ร้อยละ 33 ด้วยความถี่ 132 คิดเป็น 1 ใน 3 ของจำนวนผู้มาเยี่ยมชมทั้งหมด ซึ่งการตัดสินใจ มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้มักอยู่ในภาคบังคับทางการศึกษาหรือสถานที่ทำงานมากกว่าจะตัดสินใจ มาเยี่ยมชมด้วยความคิดของตนเอง ทั้งในรูปแบบของการทัศนศึกษาและการศึกษาดูงาน ขณะที่ อันดับ 2 มีผู้มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เป็นประจำทุกเดือนด้วยความถี่ 110 คิดเป็นร้อยละ 27.5 ส่วนใหญ่ ผู้ชมในกลุ่มนี้จะเป็นนักวิชาการที่มีความสนใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว รวมทั้งบุคคลที่ทำงานคลุกคลีอยู่ในแวดวงพิพิธภัณฑ์ด้วย จึงมีการติดตาม ความเคลื่อนไหวการดำเนินงานกิจกรรมของทางพิพิธภัณฑ์อยู่ตลอดเวลา ทำให้มีความเป็นไปได้ใน การมาเข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำทุกเดือน อันดับ 3 มีผู้มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ทุก 3 เดือนด้วยความถี่ 106 คิดเป็นร้อยละ 26.2 ถือว่าอยู่ในระดับปานกลางด้านความถี่ในการแสวงหาความรู้ นอกห้องเรียนหรือจากแหล่งเรียนรู้โดยรอบเพิ่มเติม ซึ่งมีความเป็นไปได้ทั้งลักษณะครอบครัว วัยทำงาน และนักเรียนนักศึกษา แต่ส่วนใหญ่จะมีถิ่นพำนักอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและ ปริมณฑลที่มีความเป็นไปได้เรื่องความถี่ของการมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ 3 เดือนต่อครั้ง อันดับ 4 มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ทุก 6 เดือนด้วยความถี่ 30 คิดเป็นร้อยละ 7.5 สำหรับระยะเวลายาวนานหนึ่งปี ต่อการมาพิพิธภัณฑ์หนึ่งครั้ง มีความถี่ 19 คิดเป็นร้อยละ 4.8 ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ห่างไกลจากที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์หรือต่างจังหวัดจึงมีโอกาสมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ได้ไม่บ่อยครั้ง มากนัก ในทางตรงกันข้าม อาจเป็นไปได้ทั้งผู้ที่อาศัยอยู่ใกล้เขตที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์แต่มองข้าม ความสำคัญจนไม่ได้มาเยี่ยมชมบ่อยครั้งมากนัก และอื่น ๆ อีกร้อยละ 0.8 คิดเป็นความถี่ 3

ตารางที่ 4-9 ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์

การเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์	ความถี่	ร้อยละ
มาคนเดียว	126	31.5
มากับครอบครัว	169	42.3
มากับเพื่อน	66	16.5
มากับสถานศึกษา	30	7.5
มากับที่ทำงาน	6	1.5
อื่น ๆ	3	0.8
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-9 พบว่า พฤติกรรมการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ของประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยวมักเดินทางมากับสมาชิกในครอบครัวมากที่สุดด้วยความถี่ 169 คิดเป็นร้อยละ 42.3 ถือเป็นเกือบครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรทั้งหมดที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ อาจเป็นไปได้ว่าในช่วงที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลอยู่ในช่วงการปิดภาคเรียนของนักเรียนนักศึกษา จึงทำให้เด็กและเยาวชนมีเวลาเชิญชวนพ่อแม่ผู้ปกครองให้เดินทางมาศึกษาเรียนรู้ศิลปกรรมศาสตร์และส่วนจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม เป็นแนวโน้มที่ดีในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายใหม่เพิ่มเติม จากในอดีตที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เคยมุ่งเน้นกลุ่มผู้เข้าชมที่เป็นเด็กและเยาวชน กับกลุ่มนักเรียนนักศึกษาเป็นส่วนใหญ่ มาเป็นกลุ่มสมาชิกครอบครัวมากยิ่งขึ้นเพื่อดำเนินกิจกรรม โครงการหรือริเริ่มสื่อประชาสัมพันธ์และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ที่สนองต่อความต้องการของสมาชิกในแต่ละครอบครัวมากยิ่งขึ้น อันดับที่ 2 มาคนเดียวด้วยความถี่ 126 คิดเป็นร้อยละ 31.5 หรือ 1 ใน 3 ของประชากรผู้มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ทั้งหมด ด้วยเหตุผลของความสะดวกสบายในการเดินทางและเหมาะกับบุคคลที่นิยมการเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยตนเอง ส่วนอันดับ 3 นิยมมากับเพื่อนถึงร้อยละ 16.5 ด้วยความถี่ 66 อันเกิดจากการชักจูงกลุ่มเพื่อนคนอื่น ๆ ที่มีความสนใจในเรื่องราวทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีเหมือนกัน ได้มีโอกาสมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมแสดงความคิดเห็นระหว่างกันได้เป็นอย่างดี อันดับที่ 4 มากับสถานศึกษาด้วยความถี่ 30 คิดเป็นร้อยละ 7.5 ส่วนใหญ่ชมพิพิธภัณฑ์ผ่านกิจกรรมทัศนศึกษา ซึ่งครูอาจารย์กำหนดไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มสาระสังคมศึกษา ประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งโครงการส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียนของรัฐบาล

ที่สนับสนุนงบประมาณให้สถาบันการศึกษาทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดได้เดินทางไปเข้าชมพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งหมายรวมถึงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครด้วย

ตอนที่ 2 แรงจูงใจและกระบวนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ตารางที่ 4-10 ความถี่และร้อยละของการรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อของพิพิธภัณฑ์

การรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อ	ความถี่	ร้อยละ
สื่อสิ่งพิมพ์	49	12.3
สื่อสังคมออนไลน์	219	54.8
โทรทัศน์และวิทยุ	119	29.8
อื่น ๆ	13	3.3
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-10 พบว่า ประชาชนทั่วไปรับรู้ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวการดำเนินงานกิจกรรมโครงการผ่านสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุดถึงร้อยละ 54.8 ซึ่งเกินกว่าครึ่งของการรับรู้ช่องทางในการประชาสัมพันธ์ทั้งหมด ทั้งที่ในปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีสื่อสังคมออนไลน์เพียงไม่กี่ประเภทในการประชาสัมพันธ์เท่านั้น สะท้อนให้เห็นว่า หากพิพิธภัณฑ์เอาใจจริงเอาใจในการเพิ่มเติมประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ให้ครบทุกประเภทและสามารถเชื่อมต่อข้อมูลระหว่างกันได้ทั้งระบบ จะสามารถเพิ่มจำนวนกลุ่มเป้าหมายและประสิทธิภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้ยอดจำนวนผู้เข้าชมสูงขึ้นตามไปด้วย อันดับ 2 ได้แก่ โทรทัศน์และวิทยุ ร้อยละ 29.8 หรือคิดเป็น 1 ใน 3 ของการประชาสัมพันธ์ทั้งหมด อย่างไรก็ตาม สื่อกระแสหลักทั้ง 2 ประเภทนี้ค่อนข้างมีต้นทุนในการใช้จ่ายค่อนข้างสูง แต่มีข้อดีคือสามารถส่งข้อมูลข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมายได้ในวงกว้างทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสถานีโทรทัศน์และวิทยุในกิจการโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย อันดับ 3 ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 29.8 ไม่ว่าจะเป็นหนังสือราชการ หนังสือพิมพ์ ไปสเตอร์ แผ่นพับ และหนังสือนำชม ซึ่งเป็นวิธีการส่วนใหญ่ที่พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ใช้ในการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากใช้งบประมาณในระดับปานกลาง แต่สามารถสื่อสารได้เฉพาะกับบุคคลและหน่วยงานในฐานะข้อมูลเครือข่ายเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

หากบุคคลหรือองค์กรใดไม่ได้อยู่ในสารบบข้อมูลดังกล่าว ก็จะไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารไป โดยปริยาย และอื่น ๆ อีกร้อยละ 3.3

ตารางที่ 4-11 ความถี่และร้อยละของสื่อประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์ที่ควรแก้ไขปรับปรุง

สื่อประชาสัมพันธ์ที่ควรปรับปรุง	ความถี่	ร้อยละ
สื่อสิ่งพิมพ์	107	26.8
สื่อสังคมออนไลน์	106	26.5
โทรทัศน์และวิทยุ	174	43.5
อื่น ๆ	13	3.3
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-11 พบว่า สื่อประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ที่ประชาชนทั่วไปและผู้เข้าชมต้องการให้ปรับปรุงแก้ไขมากที่สุด ได้แก่ สื่อโทรทัศน์และวิทยุ ด้วยความถี่ 174 คิดเป็นร้อยละ 43.5 หรือเกือบครึ่งหนึ่งของผู้แสดงความคิดเห็นทั้งหมด อาจเป็นเพราะปัจจุบันรายการโทรทัศน์และวิทยุที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑ์ มีค่อนข้างน้อย จึงทำให้ประชาชนทั่วไปปรับรู้ข้อมูลข่าวสาร น้อยตามไปด้วย นอกจากนี้ สื่อประชาสัมพันธ์ดังกล่าวซึ่งงบประมาณในการผลิตหรือการจัดจ้างค่อนข้างสูง ทำให้ประชาสัมพันธ์บ่อยครั้งมากไม่ได้ เนื่องจากงบประมาณมีอยู่อย่างจำกัด จึงต้องคำนึงถึงความคุ้มค่า และจำนวนกลุ่มเป้าหมายให้สอดคล้องกับงบประมาณรวมกันด้วย อันดับที่ 2 ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ มีความถี่ 107 คิดเป็นร้อยละ 26.8 หรือเกือบ 1 ใน 3 ของผู้แสดงความคิดเห็นทั้งหมด โดยผู้เข้าชมบางส่วนได้แสดงความคิดเห็นว่าสิ่งพิมพ์ส่วนใหญ่ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มักจัดส่งให้แก่บุคคลหรือหน่วยงานเฉพาะในฐานะข้อมูลทางพิพิธภัณฑ์มีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ไม่ได้ขยายกลุ่มเป้าหมายในการจัดส่งสื่อสิ่งพิมพ์ให้เพิ่มมากขึ้น ส่วนอันดับที่ 3 ได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 26.5 มีความถี่ 106 ซึ่งมีอัตราส่วนใกล้เคียงกับสื่อสิ่งพิมพ์มาก โดยความคิดเห็นส่วนใหญ่ต้องการให้เพิ่มเติมประเภทสื่อสังคมออนไลน์ให้มากขึ้น และต้องสามารถเชื่อมโยงข้อมูลถึงกันได้แบบครบวงจรเพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นสื่อที่ใช้ต้นทุนในการประชาสัมพันธ์ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับสื่อกระแสหลักอย่าง สื่อสิ่งพิมพ์และวิทยุโทรทัศน์ ส่วนสื่ออื่น ๆ มีความถี่ 13 คิดเป็นร้อยละ 3.3

ตารางที่ 4-12 ความถี่และร้อยละของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ

การรับรู้ข่าวสาร	ความถี่	ร้อยละ
น้อยมาก	147	36.8
น้อย	113	28.2
ปานกลาง	118	29.5
มาก	22	5.5
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-12 พบว่า อัตราการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนทั่วไปและผู้เข้าชมที่มีต่อพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร อยู่ในระดับน้อยที่สุดถึงร้อยละ 36.8 ด้วยความถี่ 147 สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนทั่วไปยังเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑฯ ได้ไม่มากนัก อาจด้วยปัจจัยด้านประเภทของสื่อและช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ยังน้อยอยู่เมื่อเทียบกับพิพิธภัณฑฯ แห่งอื่น ๆ ขณะที่การรับรู้ในระดับปานกลางตามมาเป็นอันดับ 2 ด้วยความถี่ 118 คิดเป็นร้อยละ 29.5 ซึ่งใกล้เคียงมากกับอันดับที่ 3 คือการรับรู้ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 28.2 ด้วยความถี่ 113 ส่วนในระดับมากมีความถี่เพียง 22 คิดเป็นร้อยละ 5.5 ส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้มักเป็นบุคคลผู้สนใจงานด้านประวัติศาสตร์ จึงติดตามข่าวสารของพิพิธภัณฑฯ อยู่อย่างสม่ำเสมอ

ตารางที่ 4-13 ความถี่และร้อยละของการเข้าถึงสื่อของพิพิธภัณฑฯ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

การเข้าถึงข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์	ความถี่	ร้อยละ
เว็บไซต์	152	38.0
เฟซบุ๊ก	153	38.3
ยูทูป	89	22.3
อื่น ๆ	6	1.5
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-13 พบว่า ประชาชนทั่วไปหรือผู้เข้าชมสามารถเข้าถึงช่องทางในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ผ่านเฟซบุ๊กมากที่สุดด้วยความถี่ 153 คิดเป็นร้อยละ 38.3 ถือเป็น 1 ใน 3 ช่องทางการประชาสัมพันธ์ทั้งหมด จึงมีนัยยะสำคัญต่อ

การกำหนดทิศทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์ในอนาคตควรเพิ่มเติมช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านเฟซบุ๊กมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นสื่อที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่าย มีความสะดวกรวดเร็ว สามารถส่งข้อมูลได้ทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และข้อมูลทั่วไปได้ตามความต้องการของพิพิธภัณฑ์ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันฝ่ายประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ยังไม่มีความสม่ำเสมอในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อชนิดนี้มากเท่าที่ควร และความหลากหลายในการนำเสนอยังมีไม่มากนัก อย่างไรก็ตามหากสามารถเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอให้มีความน่าสนใจและมีความสม่ำเสมอในการเผยแพร่ข้อมูลมากยิ่งขึ้น จะช่วยสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนทั่วไปต้องการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น อันดับที่ 2 ได้แก่ เว็บไซต์ ซึ่งมีค่าสถิติใกล้เคียงกับเฟซบุ๊กมาก ด้วยความถี่ 152 คิดเป็นร้อยละ 38 หรือเป็น 1 ใน 3 ของช่องทางการประชาสัมพันธ์ทั้งหมด ปัจจุบันเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้มีการปรับปรุงพัฒนาให้มีความทันสมัยและมีรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอผ่านภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว กราฟฟิก และระบบพิพิธภัณฑ์เสมือนที่ประชาชนซึ่งอยู่ห่างไกลสามารถเข้าไปชมส่วนจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์เสมือนได้อีกด้วย ส่วนอันดับ 3 ได้แก่ ยูทูป มีความถี่ 89 คิดเป็นร้อยละ 22.3 ซึ่งสื่อชนิดนี้ยังไม่มี การเผยแพร่อย่างสม่ำเสมอมากนักและไม่ได้นำคุณสมบัติในการถ่ายทอดสดกิจกรรมโครงการได้แบบเท่าทันเหตุการณ์อย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้ประชาชนติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวของทางพิพิธภัณฑ์ผ่านสื่อชนิดนี้ค่อนข้างน้อย ขณะที่สื่อประเภทอื่น ๆ มีความถี่เพียง 6 คิดเป็นร้อยละ 1.5

ตารางที่ 4-14 ความถี่และร้อยละต่อความต้องการให้พิพิธภัณฑ์ผลิตสื่อสังคมออนไลน์

ความต้องการในการผลิตสื่อ	ความถี่	ร้อยละ
แอปพลิเคชันไลน์	174	43.5
ทวิตเตอร์	114	28.5
อินสตาแกรม	108	17.0
อื่น ๆ	4	1.0
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-14 พบว่า ประชาชนทั่วไปต้องการให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครเพิ่มเติมแอปพลิเคชันไลน์เข้ามาอยู่ในระบบการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของ

พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้มากที่สุด ซึ่งมีความถี่ 174 คิดเป็นร้อยละ 43.5 หรือเกือบครึ่งหนึ่งของความต้องการให้พัฒนารูปแบบการสื่อสารจากผู้แสดงความคิดเห็นทั้งหมด ด้วยเหตุผลที่ว่าปัจจุบันมีการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อการส่งข้อมูลข่าวสารอย่างแพร่หลายทั้งในไทยและต่างประเทศ ด้วยความสะดวกรวดเร็วและใช้เวลาค่อนข้างน้อย ทั้งยังประหยัดงบประมาณได้เป็นอย่างดี สามารถส่งต่อได้ทั้งสื่อรูปภาพและข้อความ ส่วนอันดับ 2 ได้แก่ ทวิตเตอร์ มีความถี่ 114 คิดเป็นร้อยละ 28.5 ถือเป็น 1 ใน 3 ของช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่ประชาชนทั่วไปต้องการ เพราะเป็นช่องทางการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว แต่มีข้อจำกัดเรื่องจำนวนข้อความที่ใช้ในการสื่อสาร ซึ่งต้องสั้น กระชับ และสื่อความหมายได้อย่างครบถ้วนเพียงไม่กี่บรรทัดเท่านั้น สำหรับอันดับ 3 ได้แก่ อินสตาแกรม มีความถี่ 108 คิดเป็นร้อยละ 17 เหมาะสำหรับการประชาสัมพันธ์ด้วยรูปภาพ ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนผู้ใช้อินสตาแกรมทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดเป็นจำนวนมาก และสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ มีความถี่เพียง 4 คิดเป็นร้อยละ 1

ตารางที่ 4-15 ความถี่และร้อยละของการจำลองโบราณวัตถุเพื่อการเรียนรู้โดยเน้นประสาทสัมผัส

จำลองวัตถุโดยเน้นประสาทสัมผัส	ความถี่	ร้อยละ
การมองเห็น	73	16.3
การได้ยิน	214	53.5
การได้กลิ่น	31	7.8
การรู้รสชาติ	17	3.5
กายสัมผัส	60	17.0
อื่น ๆ	15	2.0
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-15 พบว่า ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ต้องการให้เกิดโครงการจำลองโบราณวัตถุเพื่อการเรียนรู้ประสาทสัมผัสด้านการได้ยินมากที่สุด ด้วยความถี่ 214 คิดเป็นร้อยละ 53.5 เนื่องจากการได้ยินข้อมูลที่เป็นสาระความรู้เกี่ยวกับวัตถุจัดแสดงชิ้นที่ได้มีการจำลอง จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุชิ้นนั้นได้ง่ายและรวดเร็วกว่าการสัมผัส ลวดลาย รูปทรง และพื้นผิวของโบราณวัตถุโดยปราศจากคำอธิบายเพิ่มเติม ซึ่งกรณีของผู้พิการทางสายตาจะเกิดประโยชน์เป็นอย่างยิ่งเพราะทำให้บุคคลเหล่านี้เข้าใจรายละเอียดและข้อมูลเกี่ยวกับโบราณวัตถุที่พวกเขาสัมผัสได้ดียิ่งขึ้น ยกเว้นในกรณีของผู้พิการทางการได้ยินที่ต้องอาศัย

ประสาทสัมผัสส่วนอื่นเข้ามาช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ ส่วนอันดับ 2 ได้แก่ ประสาทสัมผัสด้านการมองเห็น มีความถี่ 73 คิดเป็นร้อยละ 16.3 แน่นอนว่า การจำลองโบราณวัตถุย่อมก่อให้เกิดกระบวนการสังเกตและเทียบเคียงกับของจริงว่ามีสี สัน ลวดลาย รูปทรง และพื้นผิวที่แตกต่างกันหรือไม่ ขณะที่อันดับ 3 ได้แก่ การเรียนรู้ผ่านกายสัมผัส มีความถี่ 60 คิดเป็นร้อยละ 17 ซึ่งสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ทั้งคนปกติและผู้พิการ เนื่องจากการสัมผัสสามารถช่วยให้ผู้พิการสร้างจินตภาพภายในจิตใจที่มีต่อโบราณวัตถุซึ่งพวกเขาไม่เคยเห็นมาก่อน ในกรณีของผู้พิการทางสายตาแต่กำเนิด โดยประมวลผลออกมาในรูปแบบภาพวาดเพื่อเทียบเคียงความเสมือนกับวัตถุจัดแสดงจริง ขณะที่บุคคลปกติก็สามารถเข้าถึงพื้นผิวสัมผัสและฝึกกระบวนการสังเกตสี สัน ลวดลายที่แตกต่างกันเพื่อให้เข้าใจว่าที่มาของการเกิดสี สัน ลวดลาย และพื้นผิวเหล่านั้นเกิดจากกรรมวิธีใด ส่วนอันดับที่ 4 ได้แก่ การได้กลิ่น มีความถี่ 31 คิดเป็นร้อยละ 7.8 ซึ่งพิพิธภัณฑ์หลายแห่งยังไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ผ่านกลิ่นมากเท่าใดนัก แต่สำหรับห้างสรรพสินค้าหรือศูนย์การค้าส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจผ่านกลิ่นร่วมด้วย เพราะกลิ่นที่มีความแตกต่างกันจะเสริมสร้างบรรยากาศและความรู้สึกร่วมที่แตกต่างกันออกไป อันดับที่ 5 ได้แก่ การรู้รสชาติ มีความถี่ 17 คิดเป็นร้อยละ 3.5 และการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสอื่น ๆ อีกร้อยละ 2 ด้วยความถี่ 15

ตารางที่ 4-16 ความถี่และร้อยละของการจำลองวัตถุทางพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ประสาทสัมผัสที่มีประโยชน์ต่อผู้ชมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ประโยชน์ของการจำลองวัตถุ	ความถี่	ร้อยละ
บุคคลร่างกายปกติ	36	9.0
บุคคลพิการ	182	45.5
เด็กและเยาวชน	169	42.3
อื่น ๆ	13	3.3
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-16 พบว่า ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร คิดว่าโครงการจำลองโบราณวัตถุเพื่อการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสมีความเหมาะสมกับบุคคลพิการมากที่สุด ด้วยความถี่ 182 คิดเป็นร้อยละ 45.5 เนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการของผู้พิการได้หลายประเภท เช่น ประสาทสัมผัสด้านการได้ยิน สามารถตอบสนองความสามารถในการเรียนรู้ของผู้พิการทางสายตา เนื่องจากการรับฟังข้อมูลประกอบการสัมผัสโบราณวัตถุจำลองจะทำให้

เข้าใจรายละเอียดและคุณค่าความสำคัญของวัตถุนั้นมากยิ่งขึ้น ประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถตอบสนองความสามารถในการเรียนรู้ของผู้พิการทางการได้ยิน เพราะช่วยฝึกกระบวนการสังเกตแยกแยะสี สัน ลวดลาย และรูปทรงได้เป็นอย่างดี เป็นต้น อันดับที่ 2 ได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชน มีความถี่ 169 คิดเป็นร้อยละ 42.3 เนื่องจากเด็กและเยาวชนอยู่ในช่วงวัยที่ต้องการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมากกว่าการสั่งห้ามไม่ให้ทำในสิ่งที่กฎระเบียบของพิพิธภัณฑ์กำหนด เพราะจะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความเบื่อหน่าย ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายที่มามีความถี่สูงคือ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษาซึ่งสนใจการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินด้วย อันดับ 3 ได้แก่ กลุ่มบุคคลร่างกายปกติ มีความถี่ 36 คิดเป็นร้อยละ 9 ย่อมต้องการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ที่เป็นมากกว่าการมองวัตถุจัดแสดงหรืออ่านป้ายคำอธิบายโดยปราศจากการคิดวิเคราะห์ และอันดับสุดท้ายคือกลุ่มอื่น ๆ อีกร้อยละ 3.3 มีความถี่ 13

ตารางที่ 4-17 ความถี่และร้อยละของลักษณะวัตถุจำลองทางพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้
ประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ลักษณะวัตถุจำลอง	ความถี่	ร้อยละ
ขนาดเหมาะสม ง่ายต่อการจับสัมผัส	145	36.3
ลดทอนรายละเอียดลงจากความเป็นจริง	120	30.3
ลักษณะเด่นของวัตถุต้องชัดเจน	112	28.0
ใช้วัสดุที่ปลอดภัยและมีความคงทน	23	5.8
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-17 พบว่า ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ต้องการให้ลักษณะของโบราณวัตถุจำลองเพื่อการเรียนรู้ผ่านประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีขนาดที่เหมาะสม ง่ายต่อการจับสัมผัสมากที่สุดถึงร้อยละ 36.3 ด้วยความถี่ 145 เพราะคำนึงถึงความสะดวกในการจับหรือหยิบยกโบราณวัตถุจำลองขึ้นมาด้วยความปลอดภัย กล่าวคือ ไม่มีน้ำหนักมากหรือน้อยจนเกินไป เพราะน้ำหนักที่มากเกินไปอาจทำให้เกิดอันตรายสำหรับเด็กและเยาวชนที่ยังไม่สามารถแบกรับน้ำหนักของวัตถุจัดแสดงที่มีน้ำหนักมากได้ ในทางตรงกันข้าม หากวัตถุจัดแสดงมีน้ำหนักเบาจนเกินไป อาจส่งผลกระทบต่ออาการตกหล่นแล้วก่อให้เกิดการชำรุดเสียหายได้ อันดับ 2 ต้องการให้โบราณวัตถุจำลองลดทอนรายละเอียดลงจากความเป็นจริง มีความถี่ 120 คิดเป็นร้อยละ 30.3 เพื่ออำนวยความสะดวก

ความสะดวกให้แก่กลุ่มผู้พิการทางสายตาที่ใช้ประสาทสัมผัสเรียนรู้แบบภาพรวม แต่ไม่สามารถเรียนรู้แบบเจาะลึกในรายละเอียดส่วนย่อยได้มากนัก อันดับ 3 ต้องการให้ลักษณะเด่นของโบราณวัตถุจำลองมีความชัดเจน มีความถี่ 112 คิดเป็นร้อยละ 28 เพื่อเป็นการสร้างจุดเน้นหรือลักษณะสำคัญของวัตถุนั้น ๆ ให้ผู้เข้าชม ได้เกิดภาพจำได้ง่าย เพื่อประโยชน์ในการสังเกตเทียบเคียงความเหมือนหรือความแตกต่าง ได้ดียิ่งขึ้น และอันดับสุดท้าย ต้องการให้ใช้วัสดุที่คงทนและมีความปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 5.8 มีความถี่ 23 เพื่อให้ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานเกิดความปลอดภัยทั้งจากสีสันทันที่มีความเป็นธรรมชาติ ไม่ใช่สีเคมีที่อาจตกค้างหรือก่อให้เกิดอาการแพ้บริเวณผิวหนังได้ นอกจากนี้ วัตถุจำลองต้องมีความสะอาด ไม่มีเชื้อโรคที่ทำให้เกิดโรคผิวหนังหรือโรคระบบทางเดินหายใจ เป็นต้น

ตารางที่ 4-18 ความถี่และร้อยละของกิจกรรมประกอบโครงการ “จำลองวัตถุทางพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ประสาทสัมผัส” ที่สนใจ

กิจกรรมประกอบโครงการ	ความถี่	ร้อยละ
การขูดขีด (Scratching)		
การเขียนสี (Painting)		
การกดประทับ (Press imprint)		
การปั้นแปะ (Molding paste)		
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-18 พบว่า ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติต้องการเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ที่มาของลวดลายบนภาชนะดินเผาด้วยเทคนิควิธีการขูดขีดมากที่สุด ด้วยความถี่ 161 คิดเป็นร้อยละ 40.3 ซึ่งช่วยส่งเสริมจินตนาการในการคิดค้นลวดลายแปลกใหม่ให้กับเครื่องปั้นดินเผาได้ตามความคิดสร้างสรรค์ของผู้เข้าชมเอง ขณะที่อันดับ 2 เป็นเทคนิคการเขียนสี มีความถี่ 112 คิดเป็นร้อยละ 28 หรือ 1 ใน 3 ของค่าเฉลี่ยจากผู้แสดงความคิดเห็นทั้งหมด โดยมีหลากหลายสีสันทันให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ทดลองแต่งแต้มและสร้างสีสันทันให้กับเครื่องปั้นดินเผาด้วยตนเอง หรืออาจเขียนสีตามลวดลายต้นแบบดั้งเดิมของวัตถุจัดแสดงชิ้นนั้นๆ ก็ได้ อันดับ 3 ได้แก่ เทคนิควิธีการกดประทับ มีความถี่ 161 คิดเป็นร้อยละ 40.3 ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ฝึกนำประทับที่มีรูปทรงแตกต่างกันออกไปกดประทับลงไปบนพื้นผิวของเครื่องปั้นดินเผาซึ่งก่อให้เกิดลวดลาย

ที่แตกต่างกันออกไป และสุดท้ายคือเทคนิควิธีการปั่นแปะ มีความถี่ 18 คิดเป็นร้อยละ 4.5 ช่วยในการฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์ผ่านการปั่นดินเป็นรูปทรงต่างๆเพื่อนำไปแปะไว้บนพื้นผิวเครื่องปั้นดินเผาให้เกิดผิวสัมผัสและลวดลายที่มีความแตกต่างกันออกไป

ตารางที่ 4-19 ความถี่และร้อยละความต้องการวิธีเรียนรู้ในส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์

ความต้องการวิธีการเรียนรู้	ความถี่	ร้อยละ
เรียนรู้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีผู้นำทาง	157	39.3
มีภัณฑารักษ์ช่วยอธิบายและนำชม	137	34.3
เรียนรู้ร่วมกับผู้ที่มาเยี่ยมชมด้วยกัน	92	23.0
เรียนรู้ร่วมกับกลุ่มเพื่อนหรือสมาชิกในครอบครัว	14	3.5
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-19 พบว่า ผู้เข้าชมต้องการเรียนรู้เนื้อหาสาระในส่วนจัดแสดงด้วยตนเองมากที่สุด ด้วยความถี่ 157 หรือคิดเป็นร้อยละ 39.3 สะท้อนให้เห็นว่าประชากรในสังคมปัจจุบันต้องการให้ตนเองได้เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำเท่านั้นอันดับที่ 2 ต้องการเรียนรู้โดยมีภัณฑารักษ์ช่วยอธิบายและนำชม มีความถี่ 137 คิดเป็นร้อยละ 34.3 ซึ่งผู้เข้าชมบางกลุ่มต้องการให้มีภัณฑารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ประจำพิพิธภัณฑ์ช่วยอำนวยความสะดวกให้ โดยผู้นำชมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร มีทั้งที่เป็นชาวไทยและกลุ่มอาสาสมัครชาวต่างประเทศ อันดับที่ 3 ต้องการเรียนรู้ร่วมกับผู้ที่มาเยี่ยมชมด้วยกันคิดเป็นร้อยละ 23 จากความถี่ 92 อันเกิดจากการเปิดโอกาสจากภัณฑารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ประจำพิพิธภัณฑ์ให้ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน พร้อมเปิดโอกาสให้ตั้งคำถามจากระดับข้อสงสัยและร่วมกันค้นหาคำตอบผ่านกระบวนการวิเคราะห์ทั้งด้วยตนเองและแบบกลุ่ม และอันดับสุดท้าย เรียนรู้ร่วมกับกลุ่มเพื่อนหรือสมาชิกในครอบครัว มีความถี่ 14 คิดเป็นร้อยละ 3.5 ซึ่งน้อยมากเมื่อเทียบกับความต้องการเรียนรู้ดังกล่าวในข้างต้น ทั้งที่สมาชิกในครอบครัวและกลุ่มเพื่อนเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด แต่กลับต้องการเรียนรู้ร่วมกันน้อยที่สุด อาจด้วยเหตุผลของบรรยากาศภายในพิพิธภัณฑ์ที่ให้ความรู้สึกเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงวิชาการมากกว่าจะเป็นสถานที่เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัวหรือกลุ่มเพื่อน

ตารางที่ 4-20 ความถี่และร้อยละของการจัดกิจกรรมในสถานที่ที่รถพิพิกภัณฑ์เคลื่อนที่ในเขต
กรุงเทพมหานครและปริมณฑลควรไปจัด

การจัดกิจกรรมในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล	ความถี่	ร้อยละ
ชุมชนแออัดหรือสลัม	182	45.5
สถานสงเคราะห์	174	43.5
เรือนจำหรือทัณฑสถาน	38	9.5
อื่น ๆ	6	1.5
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-20 พบว่า ผู้เข้าชมพิพิกภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ต้องการให้รถพิพิกภัณฑ์เคลื่อนที่ไปจัดที่ชุมชนแออัดหรือสลัมมากที่สุดถึงร้อยละ 45.5 ด้วยความถี่ 182 เพราะเต็มไปด้วยผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาซึ่งต้องอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สุ่มเสี่ยงต่อการหลงใหลไปกับอบายมุขต่าง ๆ ได้ง่าย ดังนั้น การมอบโอกาสทางการศึกษานอกระบบผ่านการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ให้ความรู้ทั้งเชิงวิชาการและวิชาชีพย่อมเป็นวิทยาทานที่สามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตของผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี อันดับ 2 ได้แก่ สถานสงเคราะห์ มีความถี่ 174 คิดเป็นร้อยละ 43.5 ถือได้ว่ามีสถิติใกล้เคียงกับชุมชนแออัดเป็นอย่างมาก ทั้งนี้สถานสงเคราะห์ย่อมเป็นสถานที่สำหรับดูแลช่วยเหลือเยาวชนที่ไร้บิดามารดา หรือผู้ปกครองคอยดูแลเลี้ยงดู เป็นเยาวชนที่มีปัญหาทางครอบครัวหรือการปรับตัวเข้ากับสังคม ดังนั้นการนำรถพิพิกภัณฑ์เคลื่อนที่เข้าไปบริการวิชาการย่อมทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวที่เด็กและเยาวชนซึ่งได้รับโอกาสทางการศึกษาตามระบบได้เข้าใจและรู้เท่าทัน อาจไม่ครบถ้วนตามหลักสูตรการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ แต่เป็นการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ให้ผู้เรียนได้เกิดความเพลิดเพลินและได้รับประสบการณ์ที่หาไม่ได้ในพิพิกภัณฑ์แห่งอื่น ๆ ส่วนอันดับ 3 ได้แก่ เรือนจำหรือทัณฑสถาน มีความถี่ 38 คิดเป็นร้อยละ 9.5

ตารางที่ 4-21 ความถี่และร้อยละของการจัดกิจกรรมที่รถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ระยะไกล
ในต่างจังหวัดควรไปจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมในต่างจังหวัด	ความถี่	ร้อยละ
บนยอดคดอยพื้นที่ราบสูง	125	31.3
แนวตะเข็บชายแดนที่มีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่	213	53.3
พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	54	13.5
อื่น ๆ	8	2.0
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-21 พบว่า ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ต้องการให้รถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ไปจัดที่แนวตะเข็บชายแดนที่มีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่มากที่สุดด้วยความถี่ 213 คิดเป็นร้อยละ 53.3 เนื่องจากแนวตะเข็บชายแดนส่วนใหญ่มีชนกลุ่มน้อยซึ่งบางส่วนเป็นบุคคลไร้สัญชาติที่ไม่สามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้ อันดับ 2 ได้แก่ บนยอดคดอยพื้นที่ราบสูง มีความถี่ 125 คิดเป็นร้อยละ 31.3 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าพื้นที่ราบสูงบนยอดคดอยมีเส้นทางการคมนาคมที่ค่อนข้างยากลำบากต่อการเข้าถึง ทำให้เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ได้รับโอกาสทางการศึกษาน้อย การเดินทางเข้ามาหาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนภายในตัวเมืองก็ไม่ได้ได้รับความสะดวกสบาย อันดับ 3 ได้แก่ พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความถี่ 54 คิดเป็นร้อยละ 13.5 เนื่องจากเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอันตรายและมีความไม่สงบเกิดขึ้น จึงทำให้หลายภาคส่วนไม่กล้าเดินทางเข้าไปบริการทางการศึกษามากนัก สุดท้ายคือการเสนอแนะให้ไปบริการวิชาการในสถานที่อื่น ๆ อีกร้อยละ 2 ด้วยความถี่ 8

ตารางที่ 4-22 ความถี่และร้อยละของกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ควรดำเนินกิจกรรมตอนกลางคืน

กิจกรรมที่ควรดำเนินตอนกลางคืน	ความถี่	ร้อยละ
สัปดาห์ละหนึ่งครั้ง	107	26.8
เดือนละหนึ่งครั้ง	232	58.0
สามเดือนต่อหนึ่งครั้ง	3	6.8
ปีละหนึ่งครั้ง	27	8.5
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-22 พบว่า ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ต้องการให้จัดกิจกรรมดังกล่าวเดือนละหนึ่งครั้งด้วยความถี่ 232 คิดเป็นร้อยละ 58 ซึ่งเกินครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างที่ร่วมแสดงความคิดเห็นทั้งหมดโดยอาจขยายเวลาเปิดทำการอย่างน้อยหนึ่งวันต่อเดือน โดยเลือกเฉพาะวันพุธถึงวันศุกร์วันใดวันหนึ่ง เนื่องจากเป็นวันเปิดทำการของพิพิธภัณฑ์ที่ตรงกับวันเปิดทำการของหน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชน รวมทั้งสถาบันการศึกษา จึงทำให้บุคลากรและนักเรียนนักศึกษาบางส่วนไม่สามารถเดินทางมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้ ขณะที่วันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์เป็นวันหยุดที่ประชาชนส่วนใหญ่สามารถเดินทางมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ได้ จึงไม่มีความจำเป็นต้องจัดกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืน อันดับ 2 ต้องการให้จัดกิจกรรมสัปดาห์ละครั้ง ด้วยความถี่ 107 คิดเป็นร้อยละ 26.8 อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยเรื่องงบประมาณและจำนวนบุคลากรที่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวด้วยว่ามีเพียงพอและเหมาะสมหรือไม่ เนื่องจากการจัดกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนจะทำให้พิพิธภัณฑ์ต้องแบกรับค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมจากค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ค่าเครื่องปรับอากาศ และค่าจ้างบุคลากร ทางพิพิธภัณฑ์จึงควรหามาตรการเพิ่มรายได้ให้ไม่ขาดดุลกับรายจ่ายจึงจะสามารถดำเนินกิจกรรมดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันดับ 3 ต้องการให้ดำเนินกิจกรรมดังกล่าวปีละครั้ง มีความถี่ 27 คิดเป็นร้อยละ 8.5 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างต้องการให้เป็นงานใหญ่ประจำปีที่เชิญชวนให้ประชาชนทั่วไปมาเข้าร่วมกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนอย่างยิ่งใหญ่ โดยมีรูปแบบกิจกรรมย่อยอื่น ๆ มาประกอบกิจกรรมใหญ่ให้เกิดความน่าสนใจและประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น และสุดท้ายคือข้อเสนอแนะตามช่วงความถี่ของระยะเวลาอื่น ๆ ร้อยละ 6.8 ด้วยความถี่ 3

ตารางที่ 4-23 ความถี่และร้อยละของความสำคัญกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืนที่ควรคำนึงถึง

ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมกลางคืน	ความถี่	ร้อยละ
แนวคิดหลักหรือธีมในการจัดกิจกรรม	52	13.0
ระบบรักษาความปลอดภัย	150	37.5
การเดินทางมาร่วมกิจกรรม	159	39.8
การประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง	39	9.8
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-23 พบว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรคำนึงถึงเรื่องการเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมพิพิธภัณฑสถานตอนกลางคืนมากที่สุดถึงร้อยละ 39.8 ด้วยความถี่ 159 ซึ่งบริการขนส่งมวลชนในปัจจุบันที่สามารถมาถึงบริเวณด้านหน้าพิพิธภัณฑสถานได้โดยตรงมีเพียงรถโดยสารประจำทาง รถแท็กซี่ รถจักรยานยนต์รับจ้าง และรถยนต์ส่วนตัว ขณะที่รถไฟฟ้าและรถไฟใต้ดินยังไม่มีสถานีใดที่สามารถเดินทางมายังพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ได้ในระยะห่างไม่เกิน 500 เมตร ทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าหากมีการอำนวยความสะดวกเรื่องการเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมจะทำให้จำนวนกลุ่มเป้าหมายเพิ่มมากขึ้น อาจเป็นในรูปแบบของบริการรับส่งจากสถานีรถไฟฟ้าหรือรถไฟใต้ดิน เป็นต้น อันดับ 2 ได้แก่ ระบบรักษาความปลอดภัย มีความถี่ 150 คิดเป็นร้อยละ 37.5 ซึ่งมีความใกล้เคียงกับเรื่องการเดินทางมาก เนื่องจากการรักษาความปลอดภัยถือเป็นเรื่องสำคัญของการเปิดพิพิธภัณฑสถานให้เยี่ยมชมในเวลากลางคืนซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการถูกโจรกรรมวัตถุจัดแสดงได้ จึงต้องมีการวางระบบรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวดอันดับที่ 3 ได้แก่ แนวคิดหลักหรือธีมในการจัดกิจกรรม มีความถี่ 52 คิดเป็นร้อยละ 13 เนื่องจากที่ผ่านมารูปแบบการจัดกิจกรรมพิพิธภัณฑสถานตอนกลางคืนของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังมีการดำเนินกิจกรรมย่อยที่กระจัดกระจาย บางครั้งไม่มีความเป็นเอกภาพร่วมกับเนื้อหาสาระในส่วนจัดแสดงหลักของพิพิธภัณฑสถาน จึงควรมีการกำหนดเนื้อหาสาระหลักให้ชัดเจนเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของภาพรวมในการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และอันดับสุดท้าย การประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง มีความถี่ 39 คิดเป็นร้อยละ 9.8 เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบกำหนดการจัดงานและรายละเอียดส่วนอื่นๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรม โดยเพิ่มช่องทางการสื่อสารและกำหนดระยะเวลาการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้เหมาะสมร่วมด้วย

ตารางที่ 4-24 ความถี่และร้อยละปัจจัยที่มีผลทำให้ประชาชนมาเข้าร่วมกิจกรรมกับพิพิธภัณฑ

ปัจจัยต่อการเข้าร่วมกิจกรรม	ความถี่	ร้อยละ
การประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง	147	36.8
รูปแบบกิจกรรมที่แปลกใหม่และน่าสนใจ	149	37.3
การเดินทางสะดวกสบาย	92	23.0
อื่น ๆ	12	3.0
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-24 พบว่า รูปแบบกิจกรรมที่แปลกใหม่และน่าสนใจมีผลต่อการทำให้ประชาชนมาเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุดด้วยความถี่ 149 คิดเป็นร้อยละ 37.3 หรือ 1 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่างผู้แสดงความคิดเห็นทั้งหมด เนื่องจากที่ผ่านมาทางพิพิธภัณฑ์ยังไม่ได้ปรับรูปแบบการจัดกิจกรรมให้มีความแตกต่างหลากหลายมากเท่าที่ควร ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมเชิงวิชาการที่เน้นให้ความรู้มากกว่าความเพลิดเพลิน ดังนั้น ควรคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างเด็กและเยาวชนรวมทั้งนักเรียนนักศึกษาที่อาจต้องการศึกษาเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างเพลิดเพลินไปกับกิจกรรมที่มีความแปลกใหม่ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้กันมากยิ่งขึ้น อันดับ 2 การประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง มีความถี่ 147 คิดเป็นร้อยละ 36.8 ซึ่งมีความใกล้เคียงกับรูปแบบกิจกรรมที่แปลกใหม่และน่าสนใจมาก เนื่องจาก การประชาสัมพันธ์จะเป็นสื่อกลางในการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทั่วไปรับทราบความเคลื่อนไหวในการดำเนินกิจกรรมโครงการของทางพิพิธภัณฑ์ หากมีการจัดงานแต่ไม่มีการประชาสัมพันธ์ ข่อมส่งผลให้มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมน้อยทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ อันดับ 3 ได้แก่ การเดินทางที่สะดวกสบาย มีความถี่ 92 คิดเป็นร้อยละ 23 เนื่องจากกรุงเทพมหานครต้องเผชิญกับปัญหาการจราจรติดขัดทำให้ประชาชนบางส่วนไม่อยากเดินทางมาพิพิธภัณฑ์เนื่องจากความไม่สะดวกสบายในการสัญจร ดังนั้น หากทางพิพิธภัณฑ์มีการชี้แจงวิธีเดินทางมายังชมพิพิธภัณฑ์ด้วยระบบขนส่งมวลชนหรือยานพาหนะส่วนตัว โดยมีบริการรองรับความต้องการเรื่องสถานที่จอดรถ การบริการรับส่งฟรี หรือมีส่วนลดในการเดินทางเป็นแรงจูงใจก็จะทำให้ประชาชนทั่วไปสนใจมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์มากยิ่งขึ้น และอันดับสุดท้ายคือข้อเสนอแนะอื่น ๆ อีกร้อยละ 3 ด้วยความถี่ 12

ตารางที่ 4-25 ความถี่และร้อยละของแนวทางที่ทำให้ห้องสมุดในพิพิธภัณฑ์เป็นที่รู้จักมากขึ้น

แนวทางที่ควรจัดทำ	ความถี่	ร้อยละ
ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อกระแสหลัก	189	47.3
ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์	119	29.8
ใช้ห้องสมุดเป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรม	81	20.3
อื่น ๆ	11	2.8
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-25 กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นว่าควรประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อกระแสหลักมากที่สุดด้วยความถี่ 189 คิดเป็นร้อยละ 47.3 หรือเกือบครึ่งหนึ่งของผู้แสดงความคิดเห็นทั้งหมด เนื่องจากสื่อกระแสหลักทั้งวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้เป็นจำนวนมาก ทว่า สื่อกระแสหลักจะมีงบประมาณในการจัดจ้างค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับช่องทางในการสื่อสารรูปแบบอื่นที่มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่า อันดับ 2 ได้แก่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มีความถี่ 119 คิดเป็นร้อยละ 29.8 หรือเกือบ 1 ใน 3 ของผู้แสดงความคิดเห็นทั้งหมด เพราะสามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย อันดับ 3 ได้แก่ ใช้ห้องสมุดเป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรม มีความถี่ 81 คิดเป็นร้อยละ 20.3 ซึ่งที่ผ่านมาห้องสมุดของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังไม่ถูกใช้เป็นที่สำหรับดำเนินกิจกรรม โครงการมากเท่าที่ควร ดังนั้นหากใช้สถานที่ดังกล่าวเพื่อการจัดกิจกรรมก็น่าจะทำให้ประชาชนทั่วไปได้รู้จักกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นอื่น ๆ อีกร้อยละ 2.8 ด้วยค่าความถี่ 11

ตารางที่ 4-26 ความถี่และร้อยละทิศทางในการพัฒนาห้องสมุดของพิพิธภัณฑ

ทิศทางในการพัฒนา	ความถี่	ร้อยละ
เพิ่มเติมปริมาณและประเภทหนังสือ	136	34.0
บริการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์	125	31.3
ออกแบบตกแต่งภายในห้องสมุดใหม่	105	26.3
สร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้แบบใหม่	34	8.5
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-26 พบว่า ผู้เข้าชมต้องการให้เพิ่มเติมปริมาณและประเภทหนังสือมากที่สุดถึงร้อยละ 34 ด้วยความถี่ 136 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หนังสือประวัติศาสตร์สมัยใหม่ที่ควรเพิ่มเติมเข้ามาเพื่อเสริมความรู้เรื่องประวัติศาสตร์และโบราณคดี เนื่องจากหนังสือส่วนใหญ่ภายในห้องสมุดแห่งนี้เป็นหนังสือเก่าที่หาชมได้ยากและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น หากเรียนรู้จากหนังสือเก่าเพียงอย่างเดียวจะทำให้เข้าใจเฉพาะประวัติศาสตร์ในอดีตเท่านั้นแต่สำหรับหนังสือใหม่จะทำให้เข้าใจประวัติศาสตร์ยุคใหม่ทั้งของไทยและต่างประเทศด้วย อันดับ 2 ได้แก่ บริการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีความถี่ 125 คิดเป็นร้อยละ 31.3 เนื่องจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ทำให้ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัดบางส่วนไม่สามารถเดินทางมาใช้

บริการได้ด้วยข้อจำกัดเรื่องระยะทาง ระยะเวลา และค่าใช้จ่าย ดังนั้น การมีหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีไว้คอยให้บริการย่อมทำให้ประชาชนในต่างจังหวัดสามารถเข้าถึงความรู้ต่าง ๆ ในห้องสมุดได้ดียิ่งขึ้น อันดับ 3 ออกแบบตกแต่งภายในห้องสมุดใหม่ มีความถี่ 105 คิดเป็นร้อยละ 26.3 เพื่อให้ห้องสมุดคึกคักใช้บริการมากยิ่งขึ้น และอันดับสุดท้าย สร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้แบบใหม่อีกร้อยละ 8.5 มีความถี่ 34 เพื่อนำเทคโนโลยีด้านบรรณารักษศาสตร์แบบใหม่ ๆ มาช่วยทำให้ประชาชนที่เข้าใช้บริการเกิดความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น เช่น เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องสแกนเนอร์ เครื่องช่วยนับจำนวนผู้เข้าใช้บริการห้องสมุด กล้องวงจรปิด เพื่อป้องกันการโจรกรรมหนังสือ เป็นต้น

ตารางที่ 4-27 ความถี่และร้อยละด้านความรู้ห้องโบราณวัตถุที่ควรเผยแพร่

ความรู้ที่ควรเผยแพร่	ความถี่	ร้อยละ
ด้านการขุดค้นโบราณวัตถุ	138	34.5
ด้านการซ่อมบำรุงโบราณวัตถุ	146	36.5
ด้านการอนุรักษ์โบราณวัตถุ	87	21.8
ด้านการทำทะเบียนโบราณวัตถุ	29	7.2
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-27 พบว่า ผู้เข้าชมต้องการให้ห้องคลังโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เผยแพร่ความรู้ด้านการซ่อมบำรุงโบราณวัตถุด้วยความถี่ 146 คิดเป็นร้อยละ 36.5 อันดับ 2 ได้แก่ ด้านการขุดค้นโบราณวัตถุ มีความถี่ 138 คิดเป็นร้อยละ 34.5 ซึ่งส่วนใหญ่หลุมขุดค้นจะเป็นสิ่งที่ประชาชนทั่วไปไม่ค่อยเห็นภาพการทำงานของนักโบราณคดีเท่าที่ควร อันดับ 3 ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์โบราณวัตถุ มีความถี่ 87 คิดเป็นร้อยละ 21.8 ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์วัตถุที่มีความแตกต่างกัน ทั้งเหล็ก ไม้ พลาสติก แก้ว เป็นต้น และอันดับสุดท้ายด้านการทำทะเบียนโบราณวัตถุ มีความถี่ 29 คิดเป็นร้อยละ 7.2

ตารางที่ 4-28 ความถี่และร้อยละของทิศทางที่ควรเป็นไปของห้องคลังโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์

ทิศทางที่ควรเป็นไป	ความถี่	ร้อยละ
จัดนิทรรศการด้านคลังโบราณวัตถุ	122	30.5
เปิดห้องคลังโบราณวัตถุให้เข้าชม	199	49.8
บริการวิชาการแก่ผู้ชมและเครือข่ายพิพิธภัณฑ์	69	17.3
อื่น ๆ	10	2.5
รวม	400	100

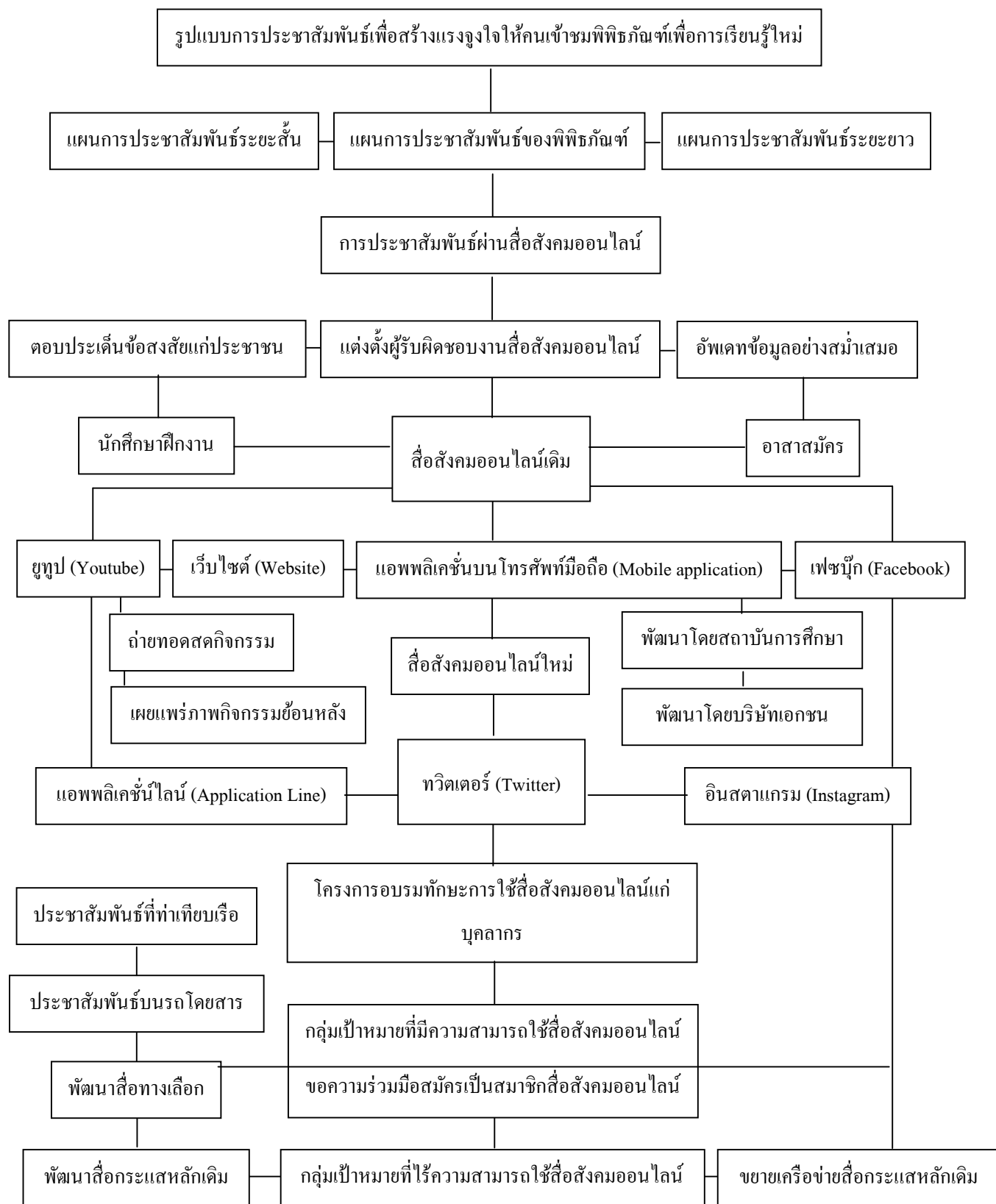
จากตารางที่ 4-28 พบว่า ผู้เข้าชมต้องการเปิดห้องคลังโบราณวัตถุให้เข้าชมมากที่สุดถึงร้อยละ 49.8 ด้วยความถี่ 199 เนื่องจากหากต้องการเข้าชมห้องคลังโบราณวัตถุเพื่อการศึกษาจะต้องทำหนังสือขออนุญาตมายังพิพิธภัณฑ์ก่อน อันดับที่ 2 ได้แก่ จัดนิทรรศการด้านคลังโบราณวัตถุ มีความถี่ 122 คิดเป็นร้อยละ 30.5 เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปด้านการขุดค้นโบราณวัตถุ การซ่อมบำรุงโบราณวัตถุและการทำทะเบียนโบราณวัตถุ เป็นต้น อันดับ 3 บริการวิชาการแก่ผู้ชมและเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้ความรู้และข้อเสนอแนะ รวมทั้งการฝึกอบรมแก่บุคลากรของพิพิธภัณฑ์เครือข่ายหรือพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นที่ขาดแคลนความรู้ความเข้าใจเรื่องกระบวนการในห้องคลังโบราณวัตถุ และข้อคิดเห็นอื่น ๆ อีกร้อยละ 2.5 ด้วยความถี่ 10

ตารางที่ 4-29 ความถี่และร้อยละต่อความต้องการให้มีสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้นอกเหนือจากห้องสมุดและห้องคลังโบราณวัตถุ

ความต้องการในสิ่งแวดล้อม	ความถี่	ร้อยละ
ห้องโสตทัศนอุปกรณ์	160	40.0
ห้องฉายภาพยนตร์	187	46.8
ห้องนันทนาการและสันทนาการ	49	12.3
อื่น ๆ	4	1.0
รวม	400	100

จากตารางที่ 4-29 พบว่า ผู้เข้าชมต้องการให้มีห้องฉายภาพยนตร์มากที่สุดด้วยความถี่ 187 คิดเป็นร้อยละ 46.8 เนื่องจากภาพยนตร์เป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ที่สามารถเข้าถึงคนทุกกลุ่ม

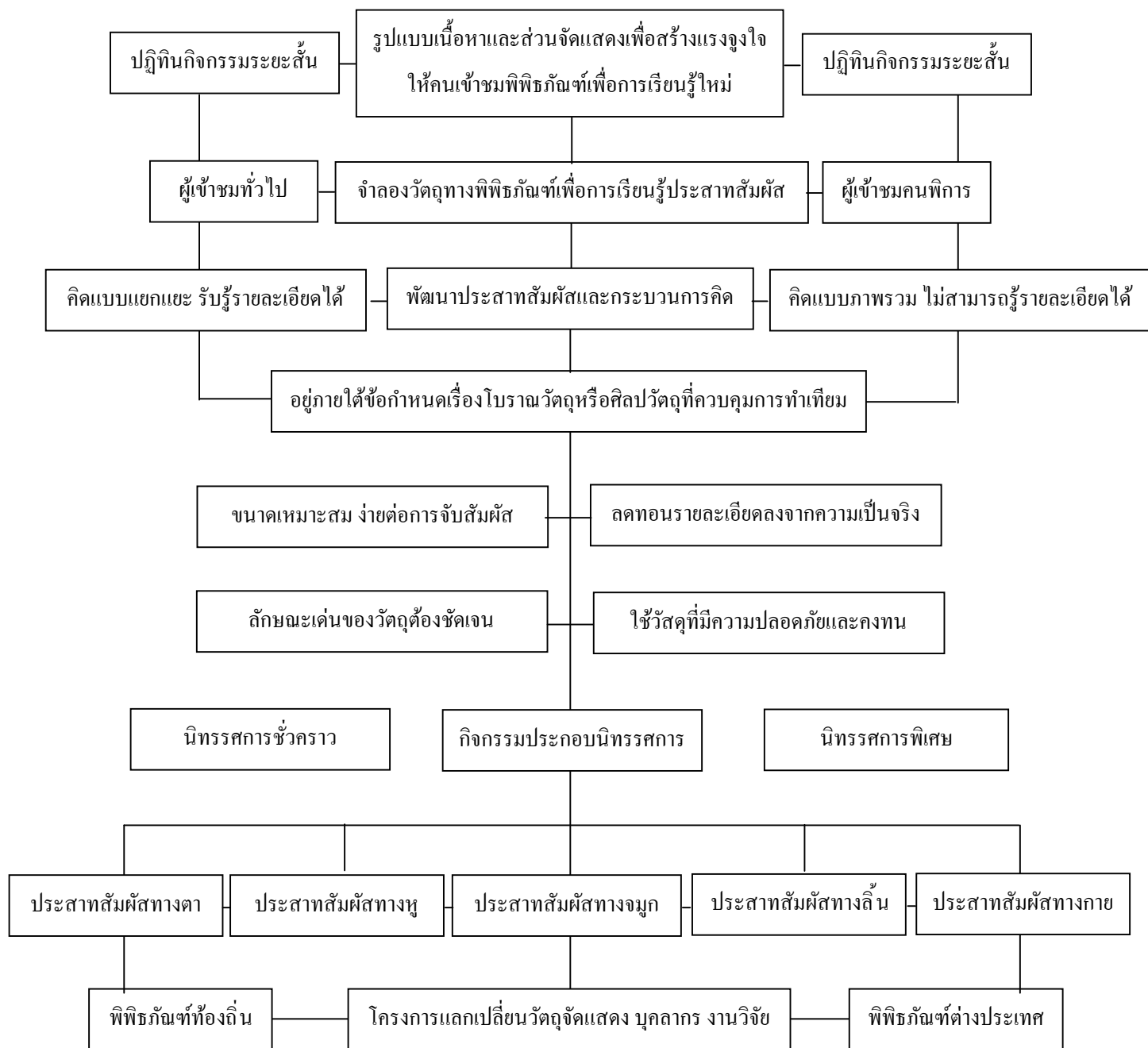
ทุกวัย และสามารถเรียนรู้ได้อย่างเพลิดเพลิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ พิพิธภัณฑสถานและประวัติศาสตร์ อันดับ 2 ได้แก่ ห้องโสตทัศนอุปกรณ์ มีความถี่ 160 คิดเป็นร้อยละ 40 เพื่อใช้สำหรับเรียนรู้สื่อต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม อันดับ 3 ได้แก่ ห้องนันทนาการและสันทนาการ มีความถี่ 49 คิดเป็นร้อยละ 12.3 เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ได้อย่างเพลิดเพลิน และความคิดเห็นอื่น ๆ อีกร้อยละ 1 ด้วยความถี่ 4 เมื่อนำข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มากำหนดรูปแบบ การสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ได้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 4-36 รูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ใหม่

จะเห็นได้ว่า รูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้แบบใหม่ มีสิ่งที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากแบบเดิม 4 ประการ คือ ประการแรก การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานสื่อสังคมออนไลน์เพื่อตอบประเด็นข้อสงสัยของประชาชนทั่วไปและเพื่ออัพเดทข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวของทางพิพิธภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ โดยบุคลากรในกลุ่มนี้จะมุ่งเน้นอาสาสมัครและกลุ่มนิสิตนักศึกษาฝึกประสบการณ์เพื่อช่วยแก้ไขปัญหามูลนิธิภาระงานทับซ้อนกันหลายอย่าง ทำให้ไม่มีเวลามากเพียงพอในการอัพเดทข่าวสารความเคลื่อนไหวในสื่อสังคมออนไลน์ได้หลากหลายประเภท ทั้งนี้ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวจะต้องได้รับการฝึกอบรมหรือสร้างความเข้าใจร่วมกับแนวทางในการให้ข้อมูล เพื่อให้เนื้อหาสาระที่ต้องการนำเสนอเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ประการที่สอง การพัฒนาสื่อสังคมออนไลน์เป็นไปเพื่อขยายกลุ่มเป้าหมายไปยังผู้ที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีให้มากยิ่งขึ้น ทั้งกลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มวัยทำงาน โดยต้องไม่ละทิ้งสื่อกระแสหลักซึ่งมีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่ไม่มีความสามารถในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อตอบสนองต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของกลุ่มเป้าหมายทุกประเภท

ที่สำคัญต้องพัฒนาสื่อสังคมออนไลน์เดิมที่มีอยู่ควบคู่กันไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นยูทูปที่สามารถสร้างประโยชน์ได้มากกว่าการอัพโหลดภาพเคลื่อนไหวการดำเนินกิจกรรมภายหลังจากเสร็จสิ้นงานแล้ว กล่าวคือ สามารถใช้ในการถ่ายทอดสดเพื่อให้ผู้ที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้มีโอกาสรับชมผ่านระบบยูทูป ถือเป็นการใช้คุณสมบัติของสื่อสังคมออนไลน์ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ขณะที่แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือถึงแม้ทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะไม่สามารถต่อยอดพัฒนาด้วยตนเองได้ เนื่องจากงบประมาณที่ค่อนข้างสูง จึงควรประสานความร่วมมือไปยังสถาบันการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการสื่อสารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ช่วยดำเนินการพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับนำชมพิพิธภัณฑ์ประการที่สาม ขอความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิกสื่อสังคมออนไลน์ทุกประเภทของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้แม้กลับจากการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ไปแล้ว โดยไม่ได้มุ่งเน้นการแสวงหาผลกำไรแค่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นงานบริการวิชาการตามหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ในภาคราชการพึงกระทำ และประการสุดท้าย เพิ่มพื้นที่สื่อทางเลือกด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านระบบขนส่งมวลชนที่เล่นผ่านพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้แก่ รถโดยสารประจำทางโดยประสานความร่วมมือกับองค์การขนส่งมวลชน และทำเทียบเรือที่ตั้งอยู่ใกล้กับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร โดยประสานงานกับกรมเจ้าท่า เพื่อเพิ่มช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับประชาชนให้มากยิ่งขึ้น

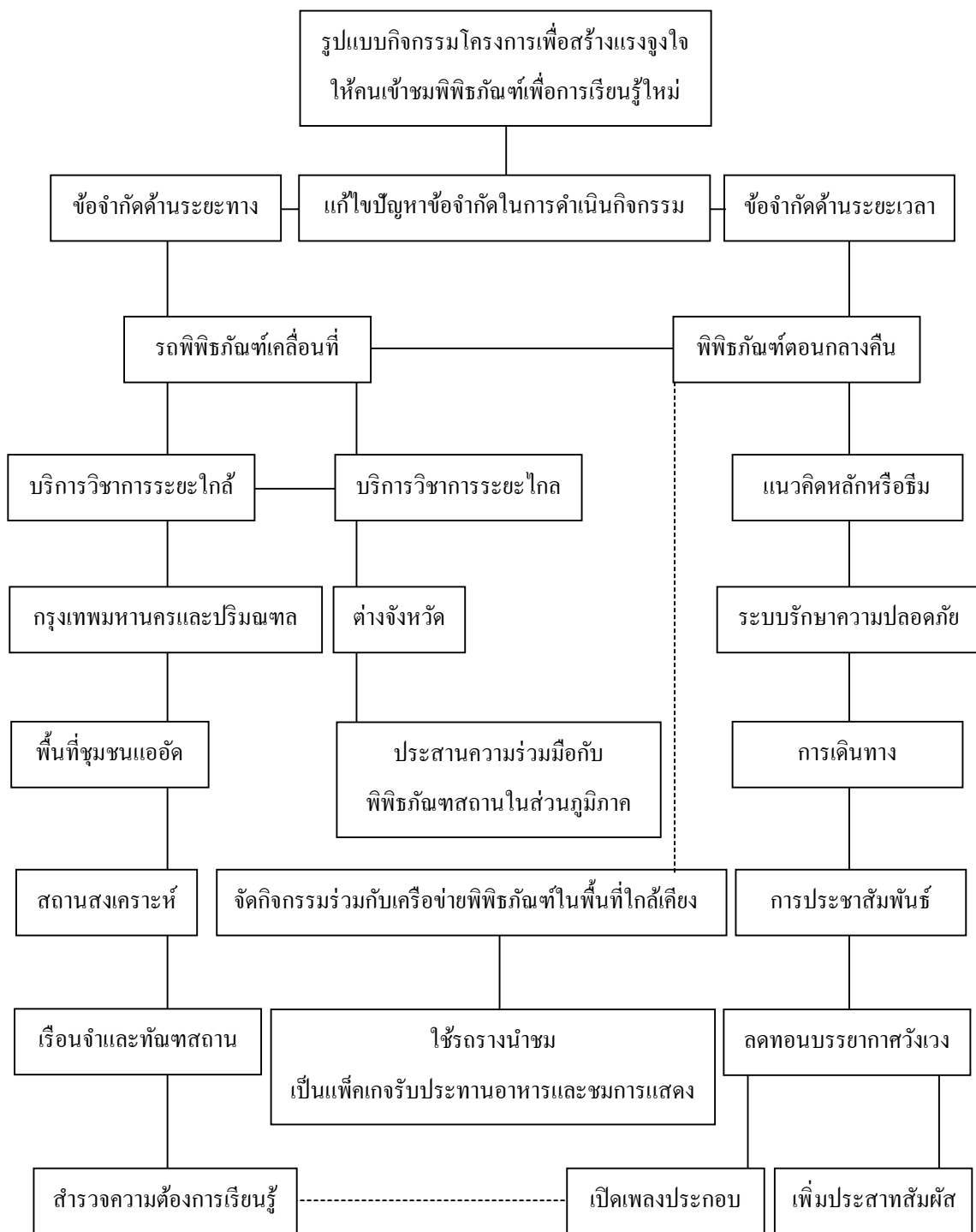
ภาพที่ 4-37 รูปแบบเนื้อหาและส่วนจัดแสดงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ใหม่

จะเห็นได้ว่า รูปแบบเนื้อหาและส่วนจัดแสดงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้แบบใหม่ มีสิ่งที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากแบบเดิม 3 ประการ คือ ประการแรก ริเริ่มโครงการแลกเปลี่ยนระหว่างพิพิธภัณฑ์ ทั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือชุมชน กับพิพิธภัณฑ์ใน

ต่างประเทศ ซึ่งการแลกเปลี่ยนประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก กล่าวคือ โครงการแลกเปลี่ยนวัตถุ
จัดแสดงระหว่างพิพิธภัณฑ์ โครงการแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างพิพิธภัณฑ์ และโครงการ
แลกเปลี่ยนวิธีวิจัยระหว่างพิพิธภัณฑ์สำหรับการแลกเปลี่ยนวัตถุจัดแสดงระหว่าง
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร กับพิพิธภัณฑ์อื่นในต่างประเทศนั้น ก่อนหน้านี้พิพิธภัณฑ์ได้มีการ
การแลกเปลี่ยนวัตถุจัดแสดงกับบางประเทศมาบ้าง เช่น ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เกาหลีใต้
ในยุคที่นายเกรียงไกร สัมปัชชลิต ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากร ได้เดินทางไปศึกษาดูงานและ
เจรจาความร่วมมือด้านพิพิธภัณฑ์ ที่ กรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้ โดยทั้ง 2 ประเทศได้มีการหารือ
ในกรอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยน ขอยืมโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เพื่อนำไปจัดแสดง
ที่พิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยเกาหลีใต้ ช่วงปี พ.ศ. 2554-2555 เป็นต้น

สำหรับการแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
ก็เคยมีโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บุคลากรเพื่อไปศึกษาดูงานและระบบการบริหารจัดการของ
พิพิธภัณฑ์ที่มีเนื้อหาในการจัดแสดงใกล้เคียงกัน ในต่างประเทศ เช่น กับพิพิธภัณฑ์วิกตอเรียแอนด์
อัลเบิร์ต กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ และสุดท้ายคือ โครงการแลกเปลี่ยนวิธีวิจัยระหว่างกัน
เพื่อเปิดโอกาสให้นักวิจัยหรือนักวิทยาศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์ประจำพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
พระนคร ได้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระเบียบวิธีวิจัยเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ
เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาปรับใช้ในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
ต่อไป

สิ่งที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากแบบเดิมประการต่อมา ได้แก่การกำหนดปฏิทินกิจกรรมทั้งใน
ระยะสั้นและระยะยาวเพื่อแจ้งให้ทราบล่วงหน้าว่าในแต่ละสัปดาห์ แต่ละเดือน หรือแต่ละปี
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะมีการจัดแสดงเนื้อหาสาระในเรื่องใดบ้าง เพื่อให้ประชาชน
ทั่วไปได้วางแผนล่วงหน้าเพื่อมาแสวงหาความรู้ได้ตรงตามความสนใจของตนเอง ส่งผลให้
ประชาชนเกิดแรงจูงใจมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ส่วนที่ลดทอนออกไปจาก
รูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ด้านเนื้อหาและส่วนจัดแสดง ได้แก่
กิจกรรมประกอบนิทรรศการที่เน้นการเรียนรู้ผ่านกายสัมผัสแค่เพียงอย่างเดียว ได้เพิ่มเติมเข้ามา
เป็นการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ประกอบด้วย ประสาทสัมผัสทางสายตา ประสาทสัมผัส
ทางการได้ยิน ประสาทสัมผัสทางกลิ่น ประสาทสัมผัสเพื่อการลิ้มรส และประสาทสัมผัสผ่าน
ทางกาย เพื่อให้รูปแบบการเรียนรู้มีความครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

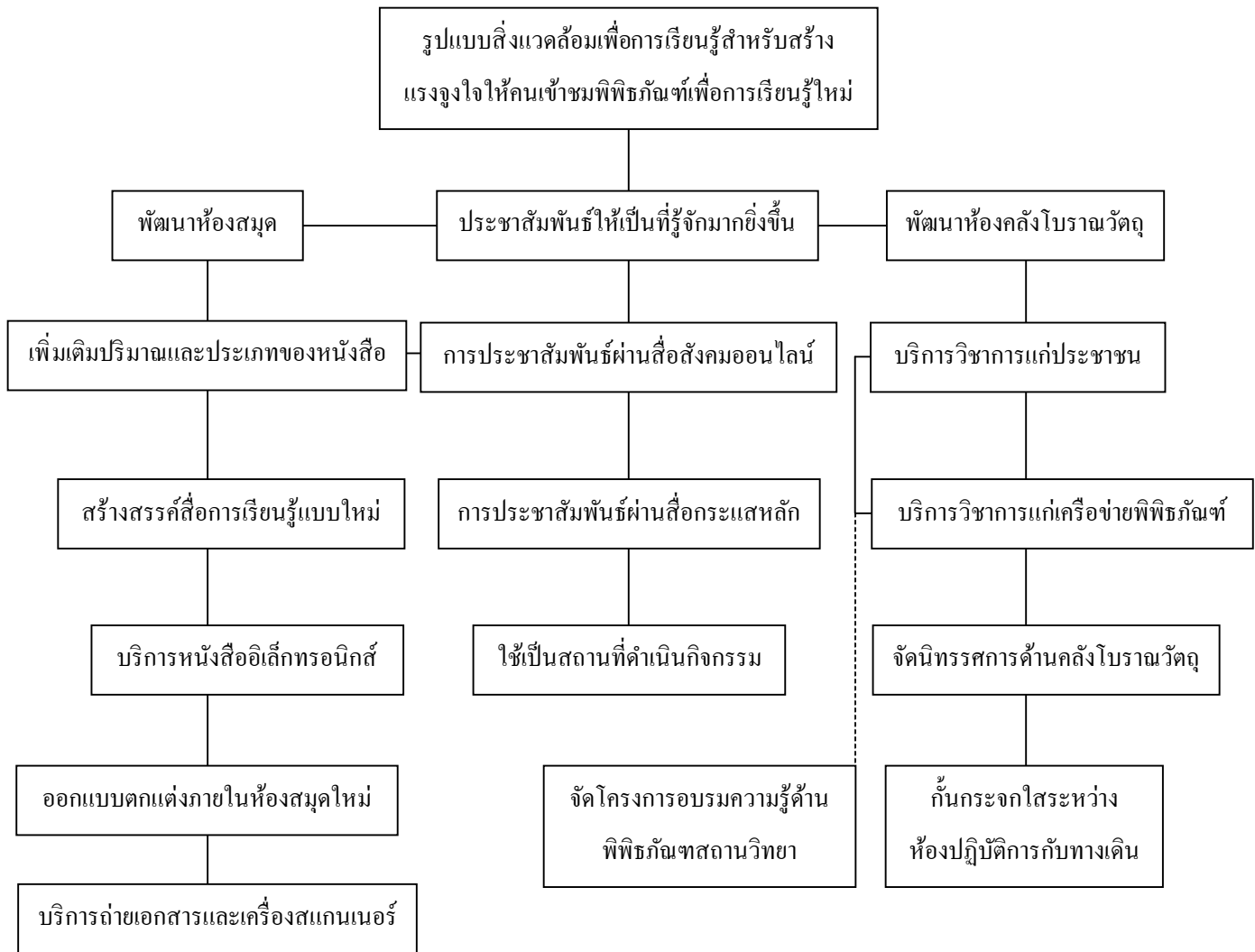

ภาพที่ 4-38 รูปแบบกิจกรรม โครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ใหม่

จะเห็นได้ว่า รูปแบบกิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้แบบใหม่ มีสิ่งที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากแบบเดิม 4 ประการ คือ ประการแรก การจัดโครงการรถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ทั้งในระยะใกล้ คือ เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กับในระยะไกล คือต่างจังหวัดทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย จะต้องมีการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นคนในพื้นที่นั้น ๆ หรือมีการประชุมคณะกรรมการบริหารพิพิธภัณฑ์ร่วมกันก่อนว่าจะนำเนื้อหาสาระแบบใดไปนำเสนอ และจะถ่ายทอดความรู้ออกมาในรูปแบบใดให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ต่าง ๆ เนื่องจากส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เน้นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรม ซึ่งบางครั้งอาจไม่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนแออัด สถานสงเคราะห์ ทัณฑสถานหรือเรือนจำ พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ บนที่ราบสูงหรือบนยอดคดอย และตามแนวตะเข็บชายแดน ซึ่งไม่ต้องการเรียนรู้เรื่องราวที่มีความเป็นวิชาการมากนัก ดังนั้น อาจมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ เช่น อาจนำความรู้เชิงวิชาชีพไปสอนทักษะการทำรายได้เสริมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม พร้อมสอดแทรกสาระความรู้เข้าไปด้วย หรืออาจนำเสนอด้วยเกมและสื่อการเรียนรู้ผ่านภาษาถิ่น ในแต่ละท้องที่เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสื่อสารได้อย่างเข้าใจมากยิ่งขึ้น เป็นต้น ประการที่สอง การนำรถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ไปในจังหวัดห่างไกลตามภูมิภาคต่างๆควรมีการประสานความร่วมมือกับพิพิธภัณฑ์สถานในระดับภูมิภาคหรือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นตามชุมชนที่รถพิพิธภัณฑ์จะเคลื่อนที่ไปเพื่อประสานความร่วมมือดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ในฐานะเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ที่ทำงานร่วมกันแบบภาคีเครือข่าย

ประการที่สาม กิจกรรมพิพิธภัณฑ์ตอนกลางคืน ไม่ควรมีการนำชมพิพิธภัณฑ์ภายในส่วนจัดแสดงแค่เพียงอย่างเดียว แต่การซื้อบัตรเข้าชมจะต้องเป็นแพ็คเกจที่รวบบริการอาหารค่ำและชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมไทยรวมเข้าไปด้วย ทำให้มีกิจกรรมที่แตกต่างหลากหลาย นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ตั้งอยู่ในเขตพระนคร อันเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้เป็นจำนวนมาก ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยว ดังนั้น ควรประสานความร่วมมือกับเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน เพื่อจัดเป็นโครงการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์รอบเกาะรัตนโกสินทร์ในเวลากลางคืน โดยสัญจรจากพิพิธภัณฑ์ต้นทางไปสู่พิพิธภัณฑ์ปลายทางด้วยรถราง โดยตั้งกลุ่มเป้าหมายเป็นคนไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เพื่อช่วยกระตุ้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดความตื่นตัวและกระตุ้นเม็ดเงินทางเศรษฐกิจได้อีกทางหนึ่ง ดังนั้นการท่องเที่ยวตามแหล่งเรียนรู้จึงเป็นอีกแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจภายใต้ต้นนโยบายเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จากการนำต้นทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่ม และประการสุดท้าย ลดทอนบรรยากาศความน่ากลัวของส่วนจัดแสดงในเวลากลางคืนด้วยการเปิดเพลง

บรรเลงแบบคลาสสิกเพื่อประกอบการเรียนรู้และสร้างสุนทรีย์ภาพขณะรับชมนิทรรศการถาวรและชั่วคราวในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ทั้งยังเพิ่มประสาทสัมผัสการรับกลิ่นด้วยการใช้กลิ่นหอมผ่านเครื่องปรับอากาศเพื่อทำให้บรรยากาศในการชมพิพิธภัณฑน์มีความเพลิดเพลินและน่าจดจำได้อีกทางหนึ่ง

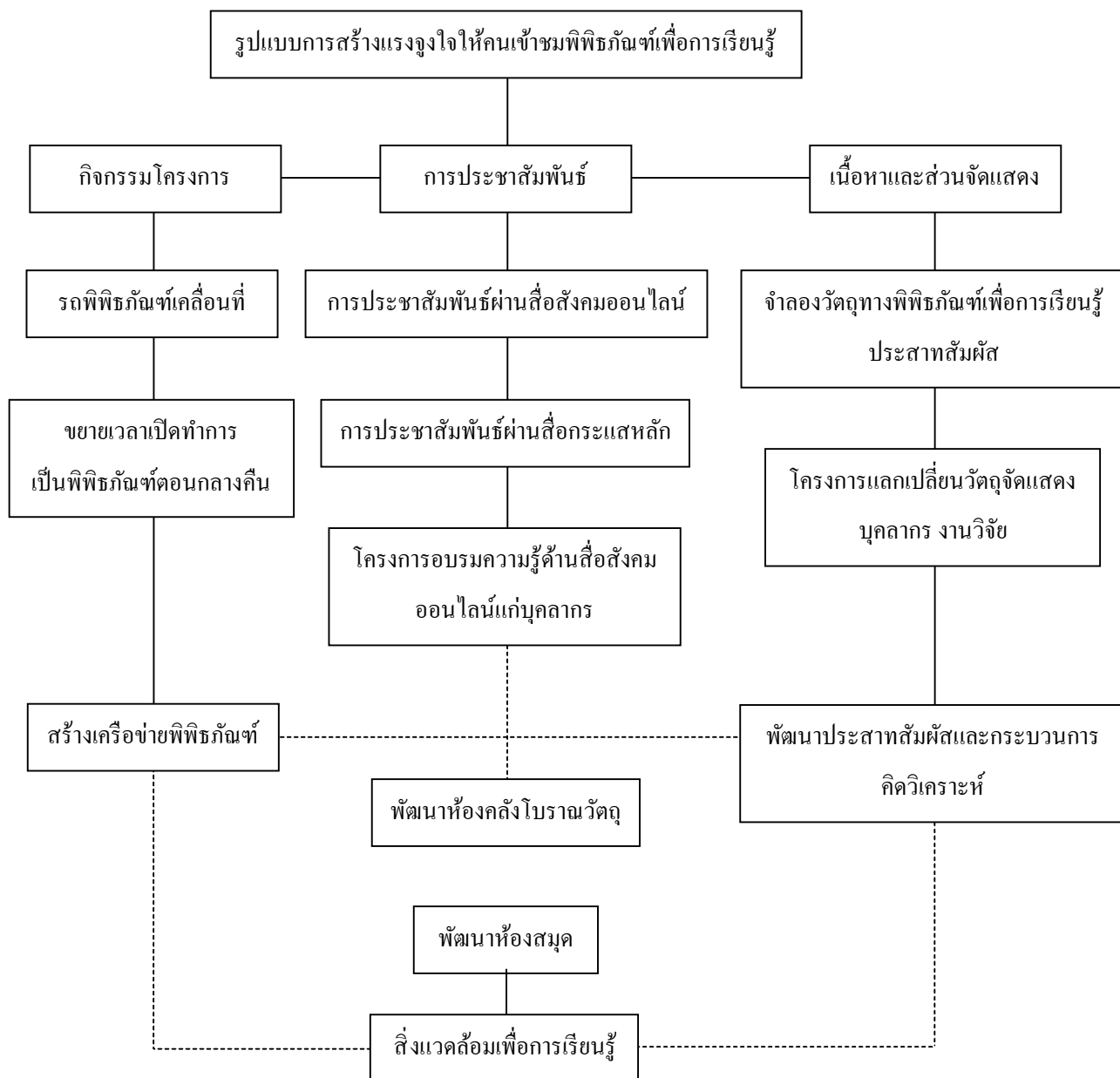

ภาพที่ 4-39 รูปแบบสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑน์เพื่อการเรียนรู้ใหม่

จะเห็นได้ว่า สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้สำหรับสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑน์เพื่อการเรียนรู้แบบใหม่ มีสิ่งที่เพิ่มเติมขึ้นจากแบบเดิม 4 ประการ คือ ประการแรก ห้องสมุดเพิ่มบริการเสริมเพื่อรองรับความต้องการของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑน์ที่เข้ามาอ่านหนังสือ ได้แก่

เครื่องถ่ายเอกสารและเครื่องสแกนเนอร์ ซึ่งในปัจจุบันห้องสมุดของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังไม่มีบริการดังกล่าว เนื่องจากมีบรรณารักษ์เพียงแค่มองหนึ่งคน ไม่สามารถรองรับความต้องการถ่ายเอกสารหรือสแกนรูปภาพได้ตามความต้องการของผู้ใช้บริการห้องสมุด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษาหรือนักวิชาการที่ต้องการทำรายงาน วิทยานิพนธ์ หรืองานวิจัยอื่น ๆ ที่ต้องถ่ายเอกสารเพื่อประกอบการเรียนรู้เป็นจำนวนมาก หรือมีการสแกนรูปภาพเก่า ดังปรากฏในหนังสือไปใช้ประกอบการเรียนการสอนเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ห้องสมุดของพิพิธภัณฑสถานฯ ควรแก้ไขปัญหาด้วยการให้ผู้ใช้บริการห้องสมุดต้องถ่ายเอกสารหรือสแกนรูปภาพด้วยตนเอง เป็นการบริการตนเองในห้องสมุดแต่ราคาค่าถ่ายเอกสารต้องถูกกว่าร้านถ่ายเอกสารตามท้องตลาดทั่วไป เพื่อจูงใจให้คนยินยอมที่จะถ่ายเอกสารด้วยตัวเอง จึงไม่ต้องรบกวนภาระงานของบรรณารักษ์และทำให้ห้องสมุดของพิพิธภัณฑสถานฯ เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีที่ตั้งอยู่ใกล้กับสถาบันการศึกษาหลายแห่งในเขตพระนคร ได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น

ประการต่อมา คือ การกั้นกระฉากใสระหว่างห้องคลัง โบราณวัตถุกับทางเดิน เพื่อให้ผู้เข้าชมสามารถมองเห็นขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และนักวิทยาศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์ภายในห้องปฏิบัติการ ทำให้เห็นเบื้องหลังการปฏิบัติงานด้านพิพิธภัณฑสถานวิทยา ตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการขุดค้นซึ่งอาจมีการบันทึกภาพในแหล่งขุดค้นและการปฏิบัติงานภาคสนามของนักโบราณคดีมาให้ผู้เข้าชมดูก่อนเข้าสู่ส่วนจัดแสดง ก่อนจะศึกษาดูขั้นตอนการค้นหายาวัตถุ โบราณวัตถุด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ขั้นตอนการหาข้อมูลที่มาที่ไปของโบราณวัตถุ การสงวนรักษาวัตถุแต่ละประเภทว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร รวมทั้งแนวทางในการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติ และประการสุดท้ายคือ โครงการอบรมด้านพิพิธภัณฑสถานวิทยาให้แก่ผู้เข้าชม ซึ่งที่ผ่านมาโครงการดังกล่าวจะดำเนินการเฉพาะกับบุคลากรของพิพิธภัณฑสถานฯ ใหม่ เพื่อฝึกฝนทักษะทางพิพิธภัณฑสถานฯ ทักษะขั้นตอนอย่างละเอียด ทั้งยังฝึกอบรมให้แก่บุคลากรในแวดวงพิพิธภัณฑสถานฯ ต่าง ๆ ที่มีความสนใจ ทว่า ในโครงการดังกล่าวจะเป็นการฝึกอบรมด้วยขั้นตอนอย่างง่าย ไม่มีรายละเอียดมากเท่ากับบุคลากรในแวดวงพิพิธภัณฑสถานฯ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้กระบวนการทางพิพิธภัณฑสถานฯ วิทยามากยิ่งขึ้น เนื่องจากการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถานฯ ส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้งานเบื้องหน้าในส่วนจัดแสดงหลักและส่วนจัดแสดงย่อย แต่หลายคนไม่ค่อยมีโอกาสได้เรียนรู้งานเบื้องหลังมากเท่าที่ควร ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้เข้าชมได้ใช้พิพิธภัณฑสถานฯ เพื่อการเรียนรู้ทั้งงานเบื้องหน้าและเบื้องหลังย่อมทำให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง

ภาพที่ 4-40 รูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เมื่อนำข้อมูลในบทที่ 4 มาวิเคราะห์เทียบกับทฤษฎีการเรียนรู้และทฤษฎีแรงจูงใจ จะพบว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ (Gagne Learning Theory) ซึ่งมีทั้งหมด 9 ขั้นตอน เริ่มต้นด้วย “การจูงใจหรือสร้างความสนใจ” (Gaining attention) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากต่อการกำหนดความคิดและพฤติกรรมของประชาชนทั่วไปให้เกิดความสนใจมาศึกษาเรียนรู้ภายในพิพิธภัณฑ์มากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาด้านแรงจูงใจไว้ 4 ประการ ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อแจ้งให้ประชาชนทั่วไปทราบข่าวสาร ความเคลื่อนไหวของทางพิพิธภัณฑ์ เน้นอนว่ารูปแบบการประชาสัมพันธ์มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการสร้างแรงจูงใจให้คนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ เพราะหากประชาชนทั่วไปไม่ทราบข้อมูลขั้นพื้นฐานว่าพิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ที่ใด มีระยะเวลาเปิด-ปิดอย่างไร มีสถานที่สำหรับจอดรถหรือไม่ ค่าบัตรเข้าชมราคาเท่าไร ภายในมีส่วนจัดแสดงอะไรบ้าง ก็ไม่สามารถเดินทางมายังพิพิธภัณฑ์ได้ในทางตรงกันข้าม หากพิพิธภัณฑ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนรับรู้ว่าเนื้อหาและส่วนจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์มีความน่าสนใจอย่างไร มีกิจกรรมโครงการใดที่มีส่วนร่วมบ้าง หรือมีรูปแบบการนำเสนอด้วยเทคนิควิธีที่แตกต่างไปจากพิพิธภัณฑ์อื่นอย่างไร ก็จะทำให้การตัดสินใจมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เป็นไปได้ง่ายขึ้น จึงกล่าวได้ว่า ยังมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับประชาชนทั่วไปมากเท่าใดก็ยังมีแนวโน้มที่กลุ่มเป้าหมายจะเข้ามาใช้บริการที่พิพิธภัณฑ์มากขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม หากวิเคราะห์ในมิติการเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ รูปแบบการประชาสัมพันธ์จะต้องเป็นมากกว่าการเชิญชวนหรือมุ่งผลกำไรสูงสุดในเชิงปริมาณ แต่คำนึงถึงองค์ความรู้ที่กลุ่มเป้าหมายจะได้รับควบคู่กันไปด้วย กล่าวคือ ใช้สื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ความรู้ด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษาและที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระหลักที่พิพิธภัณฑ์ต้องการนำเสนอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นพิพิธภัณฑ์ของรัฐอันเป็นพิพิธภัณฑ์ประจำชาติ ซึ่งแตกต่างจากระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของภาคเอกชนหรือพิพิธภัณฑ์ส่วนบุคคล จึงมีหน้าที่ในการเผยแพร่ความรู้เพื่อสร้างคุณลักษณะรักการเรียนรู้ให้แก่คนไทย

ต่อมาคือ กิจกรรม โครงการที่มาจากความน่าสนใจและส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เข้าชมทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยไม่จำกัดเพศวัย ระดับการศึกษา สาขาอาชีพ ศาสนาความเชื่อ และวัฒนธรรมประเพณีซึ่งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ดำเนินการต่อเนื่องมาโดยตลอด ทว่าการจะสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนมาเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงเหตุปัจจัย

หลายส่วนประกอบกัน เพราะการที่คนจะตัดสินใจสละเวลา สละค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมกับทางพิพิธภัณฑ์ได้นั้นจะต้องคำนึงถึงว่า กิจกรรมโครงการสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในทุกเพศวัย ทุกสาขาอาชีพ ทุกระดับการศึกษา และทุกระดับสถานะทางสังคมหรือไม่ หากพิพิธภัณฑ์มุ่งเน้นเฉพาะคนกลุ่มใดเพียงกลุ่มหนึ่ง ย่อมทำให้กลายเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้เฉพาะด้าน แต่ไม่ได้เป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของประชาชนทุกคนภายในชาติ ซึ่งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ในฐานะพิพิธภัณฑ์ประจำชาติจะต้องปรับแนวทางการดำเนินกิจกรรมโครงการให้มีมิติที่แตกต่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งเท่าที่ผ่านมากิจกรรมโครงการของพิพิธภัณฑ์มีประโยชน์ แต่มักมุ่งเน้นในเชิงวิชาการเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการกระจุกตัวเฉพาะกลุ่มนักวิชาการ นักเรียนนักศึกษาและผู้มีความรู้ระดับปานกลางถึงระดับสูงในสังคม ขณะที่ผู้มีระดับการศึกษาน้อยหรือชนชั้นรากหญ้ามักไม่กล้าเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมโครงการของทางพิพิธภัณฑ์มากนัก เนื่องจากคิดว่าเป็นพื้นที่ทางวิชาการซึ่งเข้าถึงได้ยาก ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจที่ดีในการมาเข้าร่วมกิจกรรมต้องเป็นไปทั้งยุทธศาสตร์ในเชิงตั้งรับ คือการให้ความรู้แก่ผู้มาเข้าชมส่วนจัดแสดงจริง กับยุทธศาสตร์ในเชิงรุกคือการออกไปบริการวิชาการแก่ผู้ที่ไม่สามารถเดินทางเข้ามาในพิพิธภัณฑ์จริงได้

ต่อมาคือเนื้อหาและส่วนจัดแสดง ซึ่งเน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์และแสวงหาความรู้ด้วยสติปัญญาของตนเองอย่างเข้าใจมากกว่าการท่องจำหรือรับฟังการถ่ายทอดความรู้จากภัณฑารักษ์เพียงอย่างเดียว โดยปราศจากกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ทั้งนี้ จุดเน้นจุดเด่นที่เป็นลักษณะเฉพาะของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร คือการมีโบราณวัตถุจริงที่จัดแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญาไทยในยุคสมัยประวัติศาสตร์ ดังนั้น พิพิธภัณฑ์ต้องนำเสนออัตลักษณ์เฉพาะให้ประชาชนทั่วไปมองว่าไม่ใช่สิ่งที่น่าเบื่อหน่ายหรือเป็นเรื่องเข้าใจยาก โดยใช้กลวิธีในการนำเสนอที่น่าสนใจ ผ่านสื่อการจัดแสดงที่มีเทคนิควิธีและเทคโนโลยีทันสมัยมาช่วยทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างเพลิดเพลิน และสุดท้ายคือ สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ เพื่อเป็นแหล่งแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ได้แก่ ห้องสมุด ห้องคลังโบราณวัตถุและปฏิบัติการ ห้องโสตทัศนอุปกรณ์ และห้องนันทนาการสันทนาการ เป็นต้น โดยปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมการตัดสินใจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลสำหรับเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้

ขั้นตอนต่อมาคือ “แจ้งจุดประสงค์หรือรับรู้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Informing the learner of the objective) สำหรับคำว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้หมายถึงแผนการปฏิบัติงานของทางพิพิธภัณฑ์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ไม่ว่าจะเป็นแผนการประชาสัมพันธ์เพื่อกำหนดว่าจะใช้สื่อใดเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของทางพิพิธภัณฑ์บ้าง ใช้ระยะเวลาเท่าใดใน

การประชาสัมพันธ์ กลุ่มเป้าหมายที่จะส่งสารไปถึงคือใคร เป็นต้น ทั้งยังมีแผนดำเนินกิจกรรม โครงการ เพื่อประโยชน์ในการออกแบบปฏิทินกิจกรรมให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบว่าจะมีกิจกรรม โครงการจัดในช่วงเวลาใดบ้าง เพื่อประโยชน์ในการวางแผนเข้าร่วมกิจกรรมตาม ความสนใจของตนเองได้อย่างเหมาะสม ขณะที่เนื้อหาและส่วนจัดแสดงเป็นการวางแผน เพื่อกำหนดหัวข้อหลักหรือธีมในการจัดแสดงที่สนองต่อความสนใจของกลุ่มเป้าหมายหรือ กำลังได้รับความสนใจในสังคม กำหนดวัตถุประสงค์แสดงให้เหมาะสมกับหัวข้อหลัก และเลือกใช้ เทคโนโลยีเพื่อเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม สุดท้ายคือแผนปฏิบัติการด้าน สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ เพื่อกำหนดว่าจะปรับปรุงพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ใดสำหรับ ให้บริการศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เข้าชม จึงกล่าวได้ว่า การมีแผนปฏิบัติการของพิพิธภัณฑ์ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้มีคุณูปการต่อการกำหนดแนวทาง การปฏิบัติงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน และเป็นสาระบบอย่างชัดเจน

ขั้นตอนที่สาม “กระตุ้นให้ระลึกถึงความรู้เดิม” (Stimulating recall of prerequisite learned capabilities) เป็นการทบทวนความรู้เดิมที่จำเป็นต่อการเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้ ความรู้ใหม่เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องการแสวงหาความรู้ใหม่ต้องอาศัยความรู้เก่า เป็นพื้นฐาน เมื่อนำมาเทียบเคียงกับการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ จำเป็นอย่างยิ่งที่ภัณฑารักษ์หรือผู้นำชม ในพิพิธภัณฑ์จะต้องปูความรู้ขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในส่วนจัดแสดงต่าง ๆ ให้ผู้เข้าชม ได้ฟังก่อนในเบื้องต้น เพื่อทบทวนความรู้ที่จำเป็นในการเข้าชม เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้และ เกิดกระบวนการคิดอย่างถูกต้องเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สาระเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และ โบราณคดี อันเป็นเนื้อหาสาระในส่วนจัดแสดงหลักของทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ขั้นตอนที่สี่ “เสนอบทเรียนใหม่” (Presenting the stimulus) เป็นการเตรียมความพร้อม ก่อนการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ด้วยการแจ้งให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบว่าเมืองค์ความรู้ใดในพิพิธภัณฑ์ ให้ได้เรียนรู้บ้าง เริ่มตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ที่แจ้งรายละเอียดให้ผู้รับสารทราบว่าพิพิธภัณฑ์ ต้องการให้เรียนรู้เรื่องใดด้วยขั้นตอนวิธีการอย่างไร เนื้อหาและส่วนจัดแสดงทั้งแบบถาวรและ แบบชั่วคราวเป็นอย่างไร มีกิจกรรม โครงการที่น่าสนใจอะไรบ้างให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม และมีสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ใดบ้างที่ผู้เข้าชมสามารถไปแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้ ถือเป็น การนำเสนอข้อมูลของทางพิพิธภัณฑ์ต่อกลุ่มเป้าหมายเพื่อกระตุ้นความสนใจว่ากระบวนการ ถ่ายทอดความรู้ให้ประชาชนของทางพิพิธภัณฑ์เป็นบทเรียนใหม่ที่แตกต่างไปจากวิธีการเรียนรู้ แบบเดิมอย่างไร

ขั้นตอนที่ห้า “ให้แนวทางการเรียนรู้” (Providing learning guidance) เป็นการเสนอแนวทางการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ ไม่ใช่การเรียนรู้แบบท่องจำที่กัณฑารักษ์เป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลให้เชื่อหรือท่องจำแค่เพียงอย่างเดียว แต่ไม่ได้ส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลคั้งนั้น พิพิธภัณฑ์และกัณฑารักษ์จึงเป็นเพียงผู้ควบคุมกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปตามขั้นตอน แต่ไม่ได้เป็นผู้ชี้แนะหรือทำให้ผู้เข้าชมเชื่ออย่างที่พิพิธภัณฑ์ต้องการให้เป็น โดยให้ผู้เข้าชมเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมด

ขั้นตอนที่หก “ให้ลงมือปฏิบัติ” (Elevating the performance) มุ่งเน้นให้ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมากกว่าเป็นผู้รับความรู้แค่เพียงฝ่ายเดียว ไม่ว่าจะเป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจภายในส่วนจัดแสดงที่นำเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้มากระตุ้นความสนใจ

ขั้นที่ 7 “ให้ข้อมูลย้อนกลับ” (Feedback) หลังจากผู้เข้าชมได้ดูส่วนจัดแสดงต่าง ๆ ภายในพิพิธภัณฑ์และมีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรม โครงการเพื่อฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ และพิจารณาข้อเท็จจริงบนพื้นฐานของความรู้ที่มีเหตุผลตามหลักเน้นผู้ชมเป็นศูนย์กลางแล้ว กัณฑารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์จะไม่ตัดสินว่าสิ่งที่ผู้เข้าชมคิดเป็นสิ่งที่ผิดหรือถูก แต่จะอธิบายเพื่อแสดงข้อเท็จจริงในเชิงข้อมูลว่าวัตถุที่จัดแสดงนั้นต้องการสื่อสารอะไรกับคนดู ต้องการบอกเล่ารายละเอียดที่มาและความสำคัญอย่างไร กิจกรรมโครงการที่ได้มีส่วนร่วมช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องใด และผู้เข้าชมจะสามารถนำความรู้หรือประสบการณ์ที่ได้รับไปปรับใช้ในการเรียน การทำงาน และในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง

ขั้นที่ 8 “ประเมินพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์” (Assessing the performance) เป็นขั้นการวัดและประเมินว่าผู้เข้าชมสามารถเรียนรู้ตามจุดประสงค์ได้มากน้อยเพียงใดซึ่งอาจวัดโดยใช้ข้อสอบ แบบสังเกต การตรวจผลงาน หรือการสัมภาษณ์แล้วแต่ว่าจุดประสงค์นั้นต้องการวัดด้านใด แต่สิ่งสำคัญ คือเครื่องมือที่ใช้วัดต้องมีคุณภาพ เชื่อถือได้และมีความเที่ยงตรงในการวัดซึ่งหากนำมาเทียบเคียงกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในพิพิธภัณฑ์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีแบบประเมินหรือแบบสอบถามเพื่อชี้วัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้หรือกระบวนการคิดวิเคราะห์ของผู้เข้าชม เพื่อให้ทราบว่าการจัดการเรียนรู้ของทางพิพิธภัณฑ์นั้นประสบความสำเร็จหรือไม่ และมีส่วนที่ต้องแก้ไขปรับปรุงอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ แบบสอบถามควรเปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมได้เสนอแนะ หรือแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้พัฒนาระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

ขั้นตอนสุดท้ายส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนการเรียนรู้ (Enhancing retention and transfer) เป็นการสรุป การย้ำ ทบทวนการเรียนรู้ที่ผ่านมา เพื่อให้มีพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

กิจกรรมในชั้นนี้อาจเป็นแบบฝึกหัด การให้ทำกิจกรรมเพิ่มพูนความรู้รวมทั้งการให้ทำการบ้าน ทำรายงานหรือหาความรู้เพิ่มเติมจากความรู้ที่ได้รับซึ่งหากนำมาเทียบเคียงกับระบบบริหารจัดการ พิพิธภัณฑสถานที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อประสานงานกันระหว่างพิพิธภัณฑสถานกับการศึกษา ซึ่งนำนักเรียนนักศึกษา มาศึกษาค้นคว้าในห้องเรียน โดยหลังจากได้รับความรู้ผ่านส่วนจัดแสดง ภายในพิพิธภัณฑสถานแล้ว ครูอาจารย์ควรต่อยอดความรู้ด้วยการให้นักเรียนนักศึกษาได้รายงานผลหลังจาก ได้ศึกษาเรียนรู้ในห้องเรียนแล้วว่าจะเกิดสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใด เปรียบเทียบผลลัพธ์ระหว่างการเรียนในห้องเรียนแค่เพียงอย่างเดียวกับการพามาศึกษาในแหล่งเรียนรู้ว่าทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระวิชาในบทเรียนมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร สื่อประกอบการเรียนรู้ สามารถจูงใจให้นักเรียนนักศึกษาต้องการเรียนรู้มากยิ่งขึ้นหรือไม่ เพื่อประโยชน์ในการนำ ข้อเสนอแนะของทั้งตัวครูอาจารย์และนักเรียนนักศึกษามาปรับใช้ในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถาน ที่กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สำหรับทฤษฎีแรงจูงใจเป็นวิธีกระตุ้นหรือสร้างแรงขับเคลื่อนภายในจิตใจของมนุษย์ให้เกิดพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการในการดำรงชีวิตหรือบรรลุวัตถุประสงค์ อันเป็นการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้กระตุ้น สิ่งเร้า และผู้ถูกกระตุ้น โดยผู้กระตุ้นอาจเป็นปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล หรือหน่วยงานองค์กรก็ได้ ขณะที่สิ่งเร้าสามารถเป็นได้ทั้งวัตถุสิ่งของและสิ่งที่ไม่ใช่ วัตถุ ได้แก่ ชื่อเสียงเกียรติยศ ความภาคภูมิใจ ส่วนผู้ถูกกระตุ้นจะยินยอมปฏิบัติตามหรือไม่ ขึ้นอยู่กับกระบวนการสร้างแรงจูงใจว่าตอบสนองต่อความต้องการและให้บรรลุเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ หากนำมาวิเคราะห์เทียบเคียงกับการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานจะพบว่า พิพิธภัณฑสถานและบุคลากรอยู่ในฐานะของผู้กระตุ้น ขณะที่สิ่งเร้าย่อมได้แก่เนื้อหาสาระและรูปแบบ การจัดแสดง การประชาสัมพันธ์ กิจกรรม โครงการ และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ส่วนผู้ถูกกระตุ้นย่อมหมายรวมทั้งประชาชนทั่วไป นักเรียนนักศึกษา และนักท่องเที่ยว โดยครอบคลุมปัจจัยในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา เพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานะทางสังคม

หากมองในภาพกว้างแรงจูงใจจำแนกออกเป็นสองประเภทใหญ่ กล่าวคือ แรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอกสำหรับแรงจูงใจภายนอกเป็นเรื่องของการตอบสนองต่อความต้องการของร่างกาย ส่วนแรงจูงใจภายในเป็นการตอบสนองต่อความต้องการด้านจิตใจ ในทางตรงกันข้าม หากมองย่อยในรายละเอียด แรงจูงใจจะสามารถจำแนกออกเป็นหลากหลายประเภทด้วยกัน เริ่มตั้งแต่แรงจูงใจที่สามารถจับต้องได้และแรงจูงใจที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันอย่างมีนัยยะสำคัญ เริ่มตั้งแต่แรงจูงใจทางสรีระวิทยา หรือแรงจูงใจที่จะมีชีวิตอยู่ ถือเป็นการตอบสนองต่อความต้องการด้านปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต หากวิเคราะห์

ในมุมมองด้านพิพิธภัณฑ์ จะเห็นได้ว่าเป็นแรงจูงใจที่ทำให้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อสนองต่อ การดำรงชีวิต เช่น ตัดสินใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ด้วยเหตุผลของเส้นทางการคมนาคมที่สะดวกสบาย มีร้านอาหารและเครื่องดื่มจำหน่าย มีระบบรักษาความปลอดภัยที่ได้มาตรฐานหรือเรียกว่าแรงจูงใจ ด้านความมั่นคง ราคาบัตรเข้าชมสอดคล้องกับค่าครองชีพหรือเป็นไปตามค่าเฉลี่ยรายได้มวลรวม ของประชากรหรือเรียกว่า แรงจูงใจด้านการเงิน เป็นต้น

ต่อมาคือแรงจูงใจทางจิตวิทยา (Psychological Motives) หรือเรียกว่า แรงจูงใจในฐานะ เป็นพลังลดความเครียดเป็นการตอบสนองต่อความต้องการด้านจิตใจของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ให้เกิด ความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน รวมถึงความพึงพอใจต่อการให้บริการของพิพิธภัณฑ์ด้วย ที่สำคัญคือแรงจูงใจด้านความสามารถหรือเรียกว่าแรงจูงใจในฐานะเป็นพลังความสามารถ (Competence) ซึ่งให้ความสำคัญกับสาระความรู้ที่ได้รับจากการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ สามารถนำไป ปรับใช้ให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม ในบางกรณีผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์มีวัตถุประสงค์ ในการเข้าชมเพื่อความสำเร็จในชีวิต เช่น ต้องการสำเร็จการศึกษา ต้องการเข้าถึงตำแหน่งงาน ซึ่งรวมเรียกว่า แรงจูงใจด้านความสำเร็จส่วนแรงจูงใจที่ใหญ่ที่สุดย่อมได้แก่ แรงจูงใจทางสังคม (Social motives) ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญมั่นคงของประเทศชาติ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์เป็น แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของประชาชน จึงมีส่วนร่วมในการผลิตทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ นำความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับจากการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ช่วยพัฒนาแก้ไขปัญหาของสังคม อันถือเป็นสัมฤทธิ์ ผลขั้นสูงสุดที่ได้รับจากการเข้าชมพิพิธภัณฑ์

เมื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบแล้ว ระบุได้ว่า รูปแบบ การจัดแสดงเป็นการสร้างแรงจูงใจทางจิตวิทยา ว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครมีรูปแบบ การจัดแสดงเพื่อดึงดูดความสนใจให้คนมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างไร มีความแตกต่าง กันอย่างไร และเกิดสัมฤทธิ์ผลจากการสร้างแรงจูงใจเพื่อการเรียนรู้ดังกล่าวมาน้อยเพียงใด ต่อมา คือรูปแบบกิจกรรมโครงการ ถือเป็นแรงจูงใจทางสังคม เพราะกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่ พิพิธภัณฑ์ริเริ่มขึ้นจะตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกทางสังคมแตกต่างกันออกไป ทั้งเชื้อชาติ อายุ เพศ ระดับการศึกษา ศาสนา และฐานะทางสังคม ที่ต้องสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับการ ดำเนินกิจกรรมหรือโครงการที่พิพิธภัณฑ์ริเริ่มขึ้นได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ต่อมาคือรูปแบบ การประชาสัมพันธ์ ถือเป็นแรงจูงใจในฐานะเป็นพลังความสามารถเพื่อชี้แจงให้กลุ่มเป้าหมาย ทราบว่าการเข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์จะส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตและสังคมอย่างไร ยังมีช่องทาง ในการติดต่อสื่อสารกับประชาชนแตกต่างหลากหลายมากเท่าใดก็ย่อมมีโอกาสจูงใจให้คนมาเข้าชม พิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ได้มากกว่านั้นและสุดท้ายคือสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ได้แก่ ห้องสมุด เพื่อการสืบค้นฐานข้อมูล ห้องโสตทัศนอุปกรณ์เพื่อเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ทางเทคโนโลยี

ห้องปฏิบัติการทางพิพิธภัณฑศึกษา เป็นต้น ถือเป็นแรงจูงใจเพื่อการเรียนรู้ทางกายภาพเพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในมาตรฐานการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพของพิพิธภัณฑศึกษาประเภทต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

แนวทางในการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑศึกษาเพื่อการเรียนรู้ อาจขยายกรณีศึกษาจากพิพิธภัณฑศึกษาที่มีระบบบริหารจัดการแบบภาครัฐบาลและองค์การมหาชน ไปเป็นพิพิธภัณฑศึกษาเอกชนซึ่งมีบริบทในการดำเนินงานที่แตกต่างกันไป ทำให้ตัวแปรในการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ข้อมูลมีความแตกต่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น หรืออาจเป็นพิพิธภัณฑศึกษาที่ท้องถิ่นกับพิพิธภัณฑศึกษาส่วนบุคคลที่มีความแตกต่างกันด้วยเรื่องของขนาดงบประมาณ บุคลากร ความเป็นที่รู้จัก และปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ที่น่าสนใจว่าพิพิธภัณฑศึกษาใหม่เหล่านี้มีวิธีการดึงดูดความสนใจจากประชาชนทั่วไปได้อย่างไร ทั้งนี้ หากมีความสนใจศึกษาพิพิธภัณฑศึกษาในภาครัฐบาลควรเปลี่ยนกรณีศึกษาจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอื่น ๆ ทั้งในกรุงเทพมหานคร หรือในระดับภูมิภาคก็ได้ ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงขอบเขตการศึกษาเชิงพื้นที่ออกไปได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กนกพร บัวทรัพย์. (2552). แรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติของ
เยาวชนไทย กรณีศึกษา: องค์การพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ออแกนิซมอล
จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการท่องเที่ยว,
คณะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรังสิต.
- กรมศิลปากร. (2536). รูปแบบคลังโบราณวัตถุทางโบราณคดี. กรุงเทพฯ: ปัญญาสาสน์.
- กรมศิลปากร. (2542). นำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง
กรพรม พิกุลแก้ว. (2554). การประยุกต์ใช้งานเทคโนโลยี QR Code ในพิพิธภัณฑสถานด้วย
เอเชียวินออกเฉียงใต้ ณ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). ระบบการบริหารจัดการวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ประชาชน จำกัด.
_____. (2546). การจัดการพิพิธภัณฑสถาน. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.
- กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ. (2544). กลวิธีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับ
วิธีการเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- กัญจิกา ศรีอุดม. (2549). จากนาเชนแนล เอกซิบิเชน ถึงสยามรัฐพิพิธภัณฑสถาน: ภาพสะท้อน
ประวัติศาสตร์สยามในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. คุษฎิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎิบัณฑิต,
สาขาวิชาประวัติศาสตร์, ภาควิชาประวัติศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กันติพิชญ์ ใจบุญ. (2554, 27 สิงหาคม). ชวนานักค้นคว้าแห่งท้องทุ่ง. หนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์.
- กัลย์ธีรา สงวนตั้ง. (2553). การรับรู้คุณค่าและความสำคัญของงานออกแบบผ่านการจัดแสดง
นิทรรศการ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กึ่งกาญจน์ สุขคณาภิบาล และอุทัยวรรณ จตุพร. (2551). การวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีต่อการเพิ่ม
ประสบการณ์ของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานด้วยโปรแกรมประยุกต์บนสื่อสังคมออนไลน์.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- กิ่งฟ้า สินธุวงศ์. (2537). พื้นฐานจิตวิทยาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในประมวลสาระ
ชุดสาระและวิธีทางวิชาวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- กานต์สินี ปิติวีรัตน์. (2554). *คุณภาพการบริการและกระบวนการให้บริการใน
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม, วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- กานต์รวี ชมเชย. (2557). *การบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถาน: กรณีศึกษามิวเซียมสยามและพิพิธภัณฑ
สถานแห่งชาติ จิม ทอมป์สัน. กรุงเทพฯ: สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- กิตติวดี บุญเชื้อ และกมลพรรณ ชิวพันธุ์ศรี. (2540). *ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.*
- เกตุขจรณ์ คำฟูดี. (2558). *การศึกษาการจัดการเชิงกลยุทธ์ของพิพิธภัณฑสถาน
พิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติและพิพิธภัณฑสถานในต่างประเทศ. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- _____. (2559, 3 มีนาคม). *อาจารย์ประจำโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์.*
- เกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์. (2559, 4 มีนาคม). *รองคณบดีฝ่ายบริหารวิทยาลัยนวัตกรรมการ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์.*
- เกรียงไกร สัมผัสชิต. (2558, 25 ตุลาคม). *อธิบดีกรมศิลปากร. สัมภาษณ์.*
- _____. (2559, 9 มีนาคม). *ผู้บรรยายประจำหลักสูตรการบริหารจัดการหอศิลป์และพิพิธภัณฑ
สถานชาติวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์.*
- ขนิษฐา วิเศษสาคร และมุกดา ศรีรงค์. (2537). *จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. กรุงเทพฯ:
โครงการตำราคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง.*
- คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2556). *การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ
สถาน. กรุงเทพฯ: ปัญญาทัศน์.*
- คณะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ มหาวิทยาลัยรังสิต. (2554). *การจัดการพิพิธภัณฑ
สถานเพื่อการท่องเที่ยว. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.*
- คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา. (2552). *การศึกษาแรงจูงใจของเยาวชนไทยต่อการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ
สถานกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา, คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

- _____ (2554 ข). นิทรรศการที่บอกเล่าด้วยตนเองประวัติศาสตร์คำบอกเล่าและพิพิธภัณฑ์.
กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ชีวลีทิพย์ บุญเกียรติ. (2554 ก). ประวัติศาสตร์ สำนักชาติพันธุ์ และพลเมืองบทความของพิพิธภัณฑ์
ประวัติศาสตร์ในประเทศพหุชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- _____ (2554 ข). เด็ก ๆ เรียนรู้เกี่ยวกับวัตถุในบรรยากาศที่เป็นกันเอง. กรุงเทพฯ:
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ชูชีพ อ่อน โลกสูง. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างพลังความสามารถแห่งตน เป้าหมาย และ
ความเป็นไปได้ที่จะกระทำกับแรงจูงใจในการเรียน. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชะเอียน บุญช่วย. (2559, 5 มีนาคม). พนักงานพิพิธภัณฑ์ชำนาญการ ฝ่ายวิชาการ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร. สัมภาษณ์.
- ชำนาญ ภูมิ. (2542). การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเพื่อการศึกษา.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา, คณะครุศาสตร์,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ของทิพย์ เสริมสวัสดิ์ศรี. (2559, 16 มกราคม). ผู้อำนวยการฝ่ายมิวเซียมสยาม. สัมภาษณ์.
- ฐากร ปาละนันท์ และสุชาดา สุธรรมรักษ์. (2555). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัด
วิทยาลัยชุมชน. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2529). ปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย.
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงสมร ปานบุญ. (2558, 22 สิงหาคม). เจ้าพนักงานพิพิธภัณฑ์ชำนาญการ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร. สัมภาษณ์.
- _____ (2559, 6 มีนาคม). เจ้าพนักงานพิพิธภัณฑ์ชำนาญการ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
พระนคร. สัมภาษณ์.
- ดิษพงษ์ เนตรล้อมวงส์. (2559, 5 กุมภาพันธ์). ภัณฑารักษ์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
สัมภาษณ์.
- เด่นดาว ศิลปานนท์. (2558, 17 กันยายน, 18 ตุลาคม, 21 พฤศจิกายน, 26 ธันวาคม). ภัณฑารักษ์
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร. สัมภาษณ์.
- ตรงใจ หุตากร. (2554). ความหมายสากลของพิพิธภัณฑ์และพัฒนาการของพิพิธภัณฑ์แห่ง
กรุงสยาม. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

- ต่อจรัส พงษ์สาลี. (2541). *ความคาดหวังของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่องานบริการการศึกษา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ถิรดา วณศาสตร์ โกลล. (2558, 21, 25 สิงหาคม). *เจ้าหน้าที่ดำเนินงานกราฟฟิกของมิวเซียมสยาม*. สัมภาษณ์.
- _____. (2559, 10 มีนาคม). *เจ้าหน้าที่ดำเนินงานกราฟฟิกของมิวเซียมสยาม*. สัมภาษณ์.
- ถวิล เกื้อกุลวงศ์. (2528). *การจูงใจเพื่อผลงาน*. นครปฐม: พิมพ์ลักษณ์.
- ทม เกตุวงศา. (2554). *แนวคิดและรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม*. มหาสารคาม: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- _____. (2558). *หลากหลายลีลาพาคนเข้าพิพิธภัณฑ์: เรียนรู้จากฝรั่งเศส*. มหาสารคาม: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทวีศักดิ์ วรฤทธิ์เรืองอุไร. (2558, 26 พฤศจิกายน). *นักจัดการความรู้อาวุโสสถาบันพิพิธภัณฑ์ การเรียนรู้แห่งชาติ*. สัมภาษณ์.
- ทศพร ศรีสมาน. (2558, 12 ธันวาคม). *ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติฯ*. สัมภาษณ์.
- ทศพล นพสุวรรณชัย. (2558). *ชาติไทยในมิวเซียมสยาม*. กรุงเทพฯ: การประชุมวิชาการด้านพิพิธภัณฑ์.
- ทิสนา แคมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2551). *การเรียนรู้ ความหมาย แนวทางการพัฒนาและ ปัญหาข้อใจ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- ชนพร หมู่เจริญทรัพย์. (2558, 22 สิงหาคม). *ผู้ช่วยปฏิบัติงานแบบสัญญาจ้างรายปีของมิวเซียมสยาม*. สัมภาษณ์.
- ชนิก เลิศชาญฤกษ์. (2554). *การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ฐนิช กิตติอำพน. (2558, 18 กันยายน). *อดีตผู้อำนวยการสถาบันการเรียนรู้และสร้างสรรค์*. สัมภาษณ์.
- ฐิตาพัชร ศรีชื่น. (2559, 7 มีนาคม). *พนักงานประจำห้องจัดแสดงประจำพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร*. สัมภาษณ์.
- ธนากร มลิณทสุด. (2547). *โปรแกรมเอกลักษณ์องค์กรสำหรับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร*. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภูมิทัศน์ศิลป์, คณะศิลปกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชัยณูมาศ เลหาวีระพานิช. (2558, 24 ตุลาคม). ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเวิร์คช็อป “ขนมไทยเครื่องทรง
ราชานามว่าจ่ามงกุฏ”. สัมภาษณ์.
- ฉันทพงษ์ งามทวีวัฒน์. (2555). *แผนการตลาดสำหรับสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ
มิวเซียมสยาม*. กรุงเทพฯ: โครงการบริหารธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรอาภา บุญจันทร์. (2552). *การจำลองวัตถุทางพิพิธภัณฑ์เพื่อส่งเสริมจินตภาพของเด็กตาบอด*.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา,
แขนงวิชาพิพิธภัณฑ์ศึกษา, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย, มหาวิทยาลัยมหิดล
- นงศ์ลักษณ์ เหล่าวอ. (2552). *แผนกลยุทธ์และธุรกิจสำหรับพิพิธภัณฑ์และหอศิลปะ*. กรุงเทพฯ:
เนชั่น.
- นงศ์ลักษณ์ เหล่าวอ. (2552). *แผนกลยุทธ์และธุรกิจสำหรับพิพิธภัณฑ์และหอศิลปะ*. กรุงเทพฯ:
สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย.
- นพดล ลิ้มวัฒนะกูร. (2557). *การออกแบบเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมสูงสุด*. กรุงเทพฯ:
สำนักงานศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ.
- _____. (2558, 11 ตุลาคม). ผู้อำนวยการฝ่ายออกแบบ บริษัท ดีไซน์ แลป เอ็มไอเอสซี จำกัด.
สัมภาษณ์.
- นพวรรณ วจันสุนทร. (2553). *แนวทางพัฒนาพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้: กรณีศึกษามิวเซียมสยาม*.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์,
มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นภัสวรรณ อินทร์สวน. (2558). *วิธีการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช*
พระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นฤพนธ์ คิ้วงวิเศษ. (2554). *เหลี่ยมหน้าแลหลัง วัฒนธรรมป๊อป*. กรุงเทพฯ:
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- นันทภรณ์ จันทร์เจริญ. (2552). *มูลค่าการใช้ประโยชน์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร
ของผู้เข้าชมชาวไทย*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์,
คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นันทน์ภัท สาระพันธ์. (2554). *ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อปัจจัยส่วนผสม
ทางการตลาดของมิวเซียมสยามพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ กรุงเทพมหานคร*.
วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสื่อสารการท่องเที่ยงและบันเทิง,
คณะนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกริก.

- นันทวรรณ ทองมี. (2555). *กลยุทธ์ด้านการวางแผนการจัดการทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษา หมู่บ้านเขามูลี ตำบลหนองปรือ อำเภอนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี*. กาญจนบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี.
- นิติเทพ ชัยยะ. (2555). *นิยามคำว่า “พิพิธภัณฑ์”*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2556). *นวัตกรรมบัณฑิตศึกษาเทคโนโลยีเพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม: ศึกษากรณีนิทรรศน์รัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิภา นิชายน. (2530). *การปรับตัวและบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ: โอเอสพรีนติ้งเฮาส์
- นิษฐา ทรุ่นเกษม. (2549). *การสื่อสารกับปฏิบัติการสร้างภาพตัวแทนผ่านสื่อพิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทย*. คุษฎีนิพนธ์นิเทศศาสตรคุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชานิเทศศาสตรา, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิรุทธ์ ธรรมธิ. (2558, 2 ธันวาคม). *นักศึกษาชั้นปี 2 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*. สัมภาษณ์.
- นำพงศ์ ฉิมสุข. (2554). *อิทธิพลของเฟซบุ๊กแฟนเพจที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของมิวเซียมสยาม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมและการพัฒนา, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บัณฑิต จันทร์โรจนกิจ. (2548). *พิพิธภัณฑ์ทาบิบาล: แนวทางการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- บุญรัตน์ อภิชาติไตรสรณ์. (2558). *พิพิธภัณฑ์สลัมแห่งแรกในโลก*. กรุงเทพฯ: คมชัดลึก.
- บุรพา มนตรีธีรกุล. (2550). *อาคารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเขตพระนครที่ประหยัดพลังงาน*. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสถาปัตยกรรม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปนัดดา มนุรัชฎา, รัฐไท พรเจริญ และภาคภูมิ บุญธรรมช่วย. (2555). *การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อจำหน่ายในร้านค้าพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ (มิวเซียมสยาม)*. กรุงเทพฯ: คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประชา สุขสบาย. (2558, 23 ตุลาคม). *นักจัดการความรู้สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ*. สัมภาษณ์.
- ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง. (2549). *พิพิธภัณฑ์ไทยกับการไล่ตามความฝัน*. *จุลสารหอจดหมายเหตุ* ธรรมศาสตร์, 9, 48-55.

- _____. (2554). *โลกาภิวัตน์กับการจัดการวัฒนธรรม*. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประภัสสร สุขคนธสังข์. (2558, 20 ตุลาคม). นักจัดการความรู้ แผนกกิจกรรมการเรียนรู้ ฝ่ายมิวเซียมสยาม สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ. สัมภาษณ์.
- ปรีตดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล, จุฑามาศ ลิ้มรัตนพันธ์, นवलพรรณ บุญธรรม และชีวิสิทธิ์ บุญเกียรติ. (2547). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์: วิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ระยะที่ 1 สร้างเครือข่ายและสำรวจสภาพพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปริญญา ชาวสมุน. (2557). *ต้นเกิดพิพิธภัณฑ์ไทย*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ ธุรกิจ.
- ปารมี สุขคร้าม. (2552). *กลยุทธ์การพัฒนาร้านขายของที่ระลึกของพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม, วิทยาลัยนวัตกรรม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปาณิสรา ชูผล. (2550). *พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิติใหม่พิพิธภัณฑ์ไทย ทำเรื่องเรียนเป็นเรื่องสนุก*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ปิ่นอนงค์ ปานชื่น. (2551). *รู้จักนักโบราณคดีในมิวเซียมสยาม*. กรุงเทพฯ: เนชั่น.
- สุสดี รอดเจริญ. (2559, 28 กุมภาพันธ์). *ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร*. สัมภาษณ์.
- พชรกร อนุศิริ. (2551). *มิวเซียมสยามเล่าอดีตสยาม ค้นตำนานสุวรรณภูมิ. วารสารสนามหลวง*, 37(10994), 21.
- พฐุ คูศิริพิทักษ์. (2556). *การสื่อสารเพื่อการเรียนรู้เชิงปริวรรตในนิทรรศการชั่วคราวของมิวเซียมสยาม*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยรังสิต.
- _____. (2559, 23 กุมภาพันธ์). *อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาพิพิธภัณฑ์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล*. สัมภาษณ์.
- พนมบุตร จันทรโชติ. (2558, 16 ธันวาคม). *ผู้อำนวยการสำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ*. สัมภาษณ์.
- พรรณราย ทรัพย์ะประภา. (2549). *จิตวิทยาสังคมเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: แอคทีฟพรีนซ์.
- พะนิฏา. (2552). *เรื่องเล่าจากผู้อ่าน ตอนมิวเซียมสยาม*. *นิตยสารบรรณารักษ์*, 2(5), 26-27.

- พจน์ จันทรสาขา. (2540). การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลวัตถุพิพิธภัณฑ์ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พัชญ์สิตา พัชรรุจิพันธ์. (2554). การศึกษาการรับรู้เครือข่ายสังคม “เฟซบุ๊ก” ของสถาบันพิพิธภัณฑ์
การเรียนรู้แห่งชาติ (มิวเซียมสยาม) และผลที่มีต่อพฤติกรรมการเข้าชมพิพิธภัณฑ์.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม,
วิทยาลัยนวัตกรรม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พจน์ จันทรสาขา. (2558, 25 พฤศจิกายน). ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร.
สัมภาษณ์.
- พัชร ชินธรรมมิตร. (2551). พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
_____. (2551). รัก-เรียน-รู้-เล่น อย่างสร้างสรรค์ในพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้. กรุงเทพฯ: เมเนเจอร์.
- พัชรินทร์ สุขประมุข. (2558, 16 ธันวาคม). ภัณฑารักษ์ชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มทะเบียน
โบราณวัตถุศิลปวัตถุ สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ. สัมภาษณ์.
- พัชรา ทวีชัยวัฒน์. (2558, 15 ตุลาคม). รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ ฝ่ายบริหารการตลาดและ
สื่อสารองค์กร บริษัท อลิอันซ์ อยุธยา ประกันชีวิต จำกัด (มหาชน). สัมภาษณ์.
- พิชชาพร แสงชัยทวีรักษ์. (2558, 22 พฤศจิกายน). ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกับมิวเซียมสยาม. สัมภาษณ์.
พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ. (2550). มิวเซียมสยาม นำชมนิทรรศการเรียงความประเทศไทย.
กรุงเทพฯ: สถาบันการเรียนรู้และสร้างสรรค์.
- พจน์ทร ทิพทัส. (2556). หน้าที่ภัณฑารักษ์ มิวเซียมสยาม. กรุงเทพฯ: ทูส์ ปลุกปัญญา.
_____. (2558). เปิดมุมมองนักภัณฑารักษ์ มิวเซียมสยาม. กรุงเทพฯ: แนวหน้า.
- เพทาย พันธุ์มณี. (2552). พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิติใหม่พิพิธภัณฑ์ไทย ทำเรื่องเรียนเป็น
เรื่องสนุก. กรุงเทพฯ: มติชน.
- เพ็ญประภา เกื้อชาติ. (2558, 12 กรกฎาคม). นักจัดการความรู้ของมิวเซียมสยาม. สัมภาษณ์.
- เพ็ญพรรณ เจริญพร. (2558, 22 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์.
- ไพรินทร์ มณีทิพย์ และอัญญาพร จริยาบุรณ์. (2558, 16 พฤศจิกายน). เจ้าหน้าที่ธุรการ
ฝ่ายอำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ. สัมภาษณ์.
_____. (2559, 2 มีนาคม). เจ้าหน้าที่ธุรการฝ่ายอำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้
แห่งชาติ. สัมภาษณ์.

- ภูมิต ช่วยชูฤทธิ์. (2558, 27-28 กรกฎาคม). ผู้จัดการความรู้ของฝ่ายสื่อสารและการตลาด
มิวเซียมสยาม. สัมภาษณ์.
- _____. (2559, 1 มีนาคม). ผู้จัดการความรู้ งานสื่อสารองค์กรและจัดการความรู้ของ
มิวเซียมสยาม. สัมภาษณ์.
- มณฑกานต์ สุวรรณทรภก. (2555). *นิทรรศการสื่อการเรียนรู้การเล่นพื้นบ้าน ในภูมิภาค
เอเชียอาคเนย์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานยูเนสโก.
- มนัญญา นวลศรี. (2552). *แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครให้เป็นแหล่ง
การเรียนรู้ตลอดชีวิต*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนัส แก้วบุชา. (2542). *การออกแบบและนำเสนอวิธีการสื่อความหมายพิพิธภัณฑ์บ้านอีสาน
อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. (2556). *รามศ พรหมเย็น*. กรุงเทพฯ: อาร์ตบางกอก.
- มณฑนา ยุกล. (2558, 25 กรกฎาคม). เจ้าพนักงานพิพิธภัณฑ์ชำนาญการ. สัมภาษณ์.
- _____. (2559, 1 มีนาคม). เจ้าพนักงานพิพิธภัณฑ์ชำนาญการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
พระนคร. สัมภาษณ์.
- เมธาวิ โหละสุด. (2558). *ห้องเรียนของชาติบทเรียนชาวกูร: บทวิพากษ์การเล่าเรื่องและเรื่องเล่าใน
นิทรรศการ เรียงความประเทศไทยของมิวเซียมสยาม*. กรุงเทพฯ:
การประชุมวิชาการด้านพิพิธภัณฑ์.
- ยุทธนาวรากร แสงอร่าม. (2558, 24 ธันวาคม). ภัณฑารักษ์ปฏิบัติการ. สัมภาษณ์.
- ยุภาพร ชัญญ์วัฒนกุล. (2553). *ถอดรหัสงานอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ยุวดี วัชรวงกูร. (2558, 21 ธันวาคม). หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ. สัมภาษณ์.
- รักษนก โคจรานนท์. (2558, 20 ตุลาคม). ผู้อำนวยการสำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร.
สัมภาษณ์.
- _____. (2559, 12 มีนาคม). ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร นคร. สัมภาษณ์.
- รัฐพงศ์ เทียมทองใบ. (2550, 21 ธันวาคม). พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิติใหม่พิพิธภัณฑ์ไทย
ทำเรื่องเรียนเป็นเรื่องสนุก. *หนังสือพิมพ์มติชน*. ปีที่ 30, ฉบับที่ 10877, หน้า 33.
- รุจโรจน์ แก้วอุไร. (2545). *หลักการออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามแนวคิดของกาเย่
พิชญ์โลก: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*.
- รามศ พรหมเย็น. (2558, 21 พฤศจิกายน). ผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ
หรือมิวเซียมสยาม. สัมภาษณ์.

- โรม บุญนาค. (2556). จากออลแม็กกาซีน, 8(3).
- ฤทัย นิธิชนวิจิต. (2553). ความคาดหวังและสิ่งที่ได้รับของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน, คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ลัดกษณ์ บุญเรือง. (2554). กิจกรรมของพิพิธภัณฑ์กับความพยายามของภัณฑารักษ์. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- วรกานต์ วงษ์สุวรรณ. (2558, 6-8 มีนาคม). นักจัดการความรู้อาวุโส สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ. สัมภาษณ์.
- วรชัย วิริยารมภ์. (2559, 1 มีนาคม). อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. สัมภาษณ์.
- วรพรรณ อธิกพันธุ์. (2552). การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์แหล่งท่องเที่ยวประเภทพิพิธภัณฑ์ กรณีศึกษา: พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ววรรณวิษา วรวาท. (2559, 1 มีนาคม). นักจัดการความรู้ประจำมิวเซียมสยาม. สัมภาษณ์.
- วลัยลัดกษณ์ ทรงศิริ. (2550). พิพิธภัณฑ์ของคนธรรมดา. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.
- วัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์. (2551). การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษา การบริหารจัดการประเพณีสลากภัตของหมู่บ้านหนองไทร ตำบลเขาชายธง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์. กรุงเทพฯ: สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- วิชาญ เอียดทอง. (2554). ความรู้เรื่องพิพิธภัณฑ์สถาน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิชัย สุบรรณบรรณ. (2554, 17 เมษายน). ปฏิวัติพิพิธภัณฑ์ไทย. หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ. ฉบับที่ 2,627, หน้า 4-5.
- วิเชียร วิไลแก้ว. (2543). พัฒนาการของพิพิธภัณฑ์ไทย: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิญญกรณ์ บ้านสระ. (2558, 15 สิงหาคม). เจ้าพนักงานปฏิบัติการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร. สัมภาษณ์.
- _____. (2559, 3 มีนาคม). เจ้าพนักงานปฏิบัติการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร. สัมภาษณ์.
- วิปาลี จันทรโรจน์. (2543). แนวทางการกำหนดนโยบายและการวางแผนการประชาสัมพันธ์ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- วิภาช ภูริชานนท์. (2558, 9 พฤษภาคม). วิทยากรโครงการมิวเซียมอินโฟกัสของมิวเซียมสยาม.
หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน.
- วิไลวรรณ อยู่ทองจ้อย. (2553). การศึกษาหารูปแบบการจัดการคลังโบราณวัตถุทางโบราณคดี
พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม, คณะโบราณคดี, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วาทีน สานต์สันติ. (2556). อุمامเหสวนมูรติ. กรุงเทพฯ: พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร.
- ยุภาพร ชาญวิวัฒน์กุล. (2556). การสังเคราะห์เนื้อหา เรื่องราว สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์
ท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์ (การ์ตูน) เพื่อจัดทำเป็นรูปแบบการนำชม: กรณีพิพิธภัณฑ์
บ้านฝั้น อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. กรุงเทพฯ: สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้
แห่งชาติ.
- ยุทธนาวารากร แสงอร่าม. (2559, 5 มีนาคม). ภัณฑารักษ์ชำนาญการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
พระนคร. สัมภาษณ์.
- ศรีศักร วัลลิโกดม. (2548). พิพิธภัณฑ์กับจินตนาการ. *บทบรรณาธิการวารสารเมืองโบราณ*, 31(3),
หน้า 2-3.
- ศรีอาภา จันทร์เลขา. (2551). การออกแบบนิเมชันสองมิติเพื่อประชาสัมพันธ์ มิวเซียมสยาม
พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ศูนย์นวัตกรรมและการออกแบบ.
- ศศิธร แก้วมูลกิจ. (2559, 4 มีนาคม). พนักงานประจำห้องจัดแสดงประจำพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
พระนคร. สัมภาษณ์.
- ศิกานต์ กันธารักษ์. (2554). *ตัวชี้วัดรูปแบบสถาปัตยกรรมภายในในการดึงดูดความสนใจ:
กรณีศึกษาการออกแบบศิลปวัฒนธรรม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาการจัดการออกแบบภายใน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ศิริดา เทียรเดช. (2559, 11 มีนาคม). นักจัดการความรู้อาวุโสของมิวเซียมสยาม. สัมภาษณ์.
- ศิวพร ปิยะศรีสวัสดิ์. (2551). Museum Siam A New Chapter for Thai Museum. *กินรี*, 25(5),
หน้า 44-48.
- ศิวะลิษฐ์ ภู่เพชร. (2551). งานด้านการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ในทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ:
สำนักงานส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา.
- ศิลาชัย เกียรติภาพันธ์. (2558, 25 ตุลาคม). หนึ่งในคณะผู้ออกแบบพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ
หรือมิวเซียมสยาม. สัมภาษณ์.
- ศุภสรร์ ดั่งชนะ. (2557). ทำเว็บไซต์ด้วยคลาวด์ รองรับตลาดในอนาคต. *นิตยสารอีคอมเมิร์ซ*,
(182), 62-63.

- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2554). *การก่อตัวของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไทยในบริบทของนโยบายรัฐ*.
กรุงเทพฯ: ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย.
- _____. (2556). *โปรแกรมทำทะเบียนวัตถุแบบดิจิทัล*. กรุงเทพฯ:
ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย.
- ศานิชย์ โหมดสมพงษ์. (2558, 10 พฤศจิกายน). เจ้าพนักงานพิพิธภัณฑ์ชำนาญการ. สัมภาษณ์.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2549). *ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: อักษรภาพพัฒน์.
- สถาบันการเรียนรู้แห่งชาติ. (2557). *โครงการพัฒนางานบริการด้านการศึกษาในพิพิธภัณฑ์*.
กรุงเทพฯ: เอสเอ็มพีริ้นท์.
- สดใส วิเศษสุด. (2554). *การพัฒนาแอปพลิเคชันระบบนำชมพิพิธภัณฑ์เครือข่ายผ่านสมาร์ตโฟน
เพื่อนำเสนอการปรับปรุงแอปพลิเคชันสำหรับเพิ่มประสิทธิภาพการนำชม*. กรุงเทพฯ:
ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.
- สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย. (2553). *รายงานผลการศึกษาคำโครงการวางบริหารจัดการและ
ให้บริการการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์เด็ก กรุงเทพมหานคร แห่งที่ 2*. นครปฐม:
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมลักษณ์ เจริญพจน์. (2547). *คู่มือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิพิธภัณฑ์สถาน
กรมศิลปากร.
- สมชาย ณ นครพนม. (2558, 20 พฤศจิกายน). อดีตผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร.
สัมภาษณ์.
- สมาคมจดหมายเหตุสยาม. (2554). *การบริหารงานจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์*. กรุงเทพฯ:
หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลสยาม.
- สรวงมณฑ์ สิทธิสมาน. (2555). *ฝันอีกไกล อยากให้เด็กไทยเที่ยวพิพิธภัณฑ์*. กรุงเทพฯ: ผู้จัดการ.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์. (2558). *พิพิธภัณฑ์ สิ่งของต้องแสดงและการปกปิดซ่อนเร้น*. เมืองโบราณ.
สาขาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2556).
*ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและมีความสำคัญต่อผู้เข้าชม
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิธนา วสุธาร. (2554). *การจัดการพิพิธภัณฑ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม*.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการวัฒนธรรม, บัณฑิตวิทยาลัย,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิริพรรณ ชีร์ศรี โชติ และสุทธาสินี วัชรบูล. (2548). *การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์เชิงธุรกิจ*.

กรุงเทพฯ: สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.

สิริลักษณ์ กัลยา. (2553). *การเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรมระหว่างพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร*.

วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สิริอร วิชชาวุธ. (2543). *จิตวิทยาการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุกุมล กิติสิน. (2552). *ระบบนำร่องออนไลน์และจัดเก็บข้อมูลพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ลงบนอุปกรณ์ผู้ช่วยดิจิทัลส่วนตัว*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุกุมลย์ ผดุงศิลป์. (2558, 28 กรกฎาคม). *รักษาการหัวหน้าฝ่ายสื่อสารและการตลาด*

มิวเซียมสยาม. สัมภาษณ์.

_____. (2559, 8 มีนาคม). *ผู้อำนวยการสำนักงานผู้อำนวยการ และรักษาการหัวหน้าฝ่ายสื่อสารและการตลาด มิวเซียมสยาม*. สัมภาษณ์.

สุจิตต์ วงเทศก์. (2557, 17 กรกฎาคม). *คำของป่าที่มิวเซียมสยาม*. *มติชนรายวัน*.

สุจิตต์ สนั่นไหว. (2552, 18 มกราคม). *ทัศนสถานปฎิบัติมิวเซียมสยาม*. *หนังสือพิมพ์เดลินิวส์*.

สุพจน์ ไล่คุณสมบัติ. (2552). *การศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย*

ต่อการเข้าชมมิวเซียมสยาม พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุริน ชุมสาย ณ อยุธยา. (2552). *การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา*

ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

สุรางค์ ไคว่ตระกูล. (2545). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สาวิตรี พิษณุพงศ์. (2559, 7 มีนาคม). *อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์*

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. สัมภาษณ์.

สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2557). *จำนวนนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2551). *ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด*

ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ไอเดีย สแควร์.

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). (2555). *รายงานประจำปี 2555*.

กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2539). *ระบบบริหารจัดการวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ:

มูลนิธิซีเมนต์ไทย.

สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. (2549). *พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับงานพิพิธภัณฑ*.

กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง

หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ. (2554, 22 กรกฎาคม). กิรินทร์ ทุมมานนท์ เมื่อความรู้ผ่านการดีไซน์.

_____. (2555, 23 มกราคม). มิวเซียมสยามชวนเที่ยววันเด็ก ท่องพิพิธพาเพลิน.

_____. (2558, 7 มกราคม). ทุ่ม 53 ล้าน ปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร.

หนังสือพิมพ์ข่าวสด. (2552, 7 มีนาคม). บีสอบ 200 คนคดีถูกบักหาย.

_____. (2552, 23 สิงหาคม). นิทรรศการศิลปะทวารวดี ต้นกำเนิดพุทธศิลป์ในสยาม.

_____. (2553, 4 เมษายน). จับไม้ค้ำใส่ขนนก วิชาการลูกทุ่ง.

หนังสือพิมพ์คมชัดลึก. (2553, 2 กันยายน). สิวไลซ์งานศิลป์ ช่างพื้นถิ่นไทย.

_____. (2554, 28 กรกฎาคม). ตัดใจความรู้ คู่มิวเซียมติดล้อ.

_____. (2556, 25 มีนาคม). สักมศิลป์วัฒนธรรม.

_____. (2557, 16 กันยายน). เรียนรู้สร้างสรรค์ผ่านพิพิธภัณฑไทย.

_____. (2557, 6 ตุลาคม 2557). จากรากเหง้าเมืองกรุง บนถิ่นท่าเตียน.

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์. (2555, 26 เมษายน). เทียวพิพิธภัณฑ์ยามค่ำคืน.

_____. (2555, 9 ตุลาคม). กรมศิลป์เผยสถิติผู้ชมพิพิธภัณฑ์ 42 แห่งลดลง อีบบางแห่งทั้งปี มีต่างชาติชมแค่ 5 คน.

_____. (2556, 24 กุมภาพันธ์). มิวเซียมติดล้อ เพลินการเรียนรู้ ภาควิชาภูมิวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น.

_____. (2556, 21 กรกฎาคม). เล่าเรื่องเครื่องปั้นดินเผา.

_____. (2556, 18 กันยายน). วธ. สนองรับสั่งสมเด็จพระเทพฯ ปรับพิพิธภัณฑ์ให้มีชีวิต.

_____. (2557, 1 ธันวาคม). ปลุกยักษ์ ดีแฉ่ชีวิตคนตัวเล็กแต่คิดการยักษ์.

_____. (2558, 29 เมษายน). รถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่เดินสายให้บริการคนพิการ.

_____. (2558, 19 พฤศจิกายน). กรมศิลป์ปรองเร้งขับเคลื่อนงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตตั้งเป้าพัฒนามาตรฐานการจัดแสดงนิทรรศการและสร้างความเป็นมืออาชีพทุกด้านแก่ภัณฑารักษ์.

หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์. (2553, 3 พฤศจิกายน). นิทรรศการเครื่องรางของขลัง รู้แจ้งถึงแก่นเปลือก
ศาสนา.

_____. (2555, 26 กันยายน). พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไทยสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน.

_____. (2557, 29 มิถุนายน). เรียนรู้อัจฉริยภาพตัวตนคนอีสาน ผ่านพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
สัตยจร.

_____. (2558, 14 มิถุนายน). จัดรัฐทั่วไทย.

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. (2554, 22 มีนาคม). กรมศิลปวิทยาโครงการมรดกล้ำค่า ติดตั้งกล้องวงจรปิด
ทั่วประเทศ.

_____. (2554, 22 สิงหาคม). กรมศิลปวิทยาปรับปรุงใหญ่โรงราชรถ คลังความรู้ราชพิธี.

_____. (2556, 9 พฤษภาคม). กรมศิลปวิทยาเร่งบูรณะพระที่นั่งปาฏิหาริย์ทศไนย
สมัยรัชกาลที่ 6.

_____. (2556, 5 กรกฎาคม). ไฉไลไปไหน นิทรรศการความสวยความงาม.

หนังสือพิมพ์แนวหน้า. (2555, 28 กันยายน). เจาะแนวคิดมิวเซียมสยาม การทำพิพิธภัณฑสถานให้มี
ลมหายใจ.

_____. (2556, 28 สิงหาคม 2556). Museum Family สร้างประสบการณ์เรียนรู้ใหม่สู่คนเมือง.

_____. (2557, 6 มกราคม). อิ่มความรู้ อิ่มท้องมิวเซียมกินได้ที่มิวเซียมสยาม.

หนังสือพิมพ์บางกอกทูเดย์. (2553, 6-9 สิงหาคม). กรุงเทพฯ เมืองยิ้ม: พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เรียนรู้
เพื่อสร้างความคิด.

หนังสือพิมพ์บ้านเมือง. (2554, 11 พฤศจิกายน). ดิลล่อความรู้ มุ่งหน้าสู่ดินแดนอีสาน.

_____. (2555, 20 กุมภาพันธ์). มิวเซียมสยามจัดนิทรรศการ “Ol a Siao 500 ปี ไทย-โปรตุเกส.

_____. (2556, 28 พฤษภาคม). จำมงกุฏ ขนมหไทยเครื่องทรงราชา อัตลักษณ์เชื่อมสัมพันธ์รัก
ในครอบครัว.

_____. (2558, 12 มกราคม). พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบูรณะห้องจัดแสดง.

หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ. (2557, 29 พฤศจิกายน). มิวเซียมสยามชวนเที่ยวเมืองยักษ์ ปลุกยักษ์
ในตัวคุณ.

หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ. (2548, 29 มีนาคม). เปิดกรมศิลปวิทยาสมบัติของชาติ 9 ชั้น ห้ามทำเทียมและ
นำออกนอกประเทศ.

_____. (2552, 23 มีนาคม). ไปปริศนาลูกปัดโบราณ.

_____. (2553, 19 พฤศจิกายน). สืบจากส้วม ร่วมปลดทุกข์ที่มิวเซียมสยาม.

_____. (2553, 12 ธันวาคม). ตื่นตาตื่นใจกับการเที่ยวพิพิธภัณฑสถานกลางคืนครั้งแรกในเมืองไทย.

- _____. (2554, 12 ตุลาคม). มิวเซียมสยามปิดทำ 12-20 ตุลาคมนี้.
- _____. (2556, 12 มกราคม). กรมศิลป์ จับมือญี่ปุ่นเปิดตัวโบราณวัตถุหายาก 121 รายการ
ฉลองความสัมพันธ์ 100 ปี.
- _____. (2556, 22 เมษายน). อนันต์ ชูโชติ เคลียร์รถพิพธภัณฑ์ถึงโรงเรียน.
- _____. (2557, 2 มิถุนายน). เรียนรู้คูนุกในมิวเซียมติดล้อ ณ มหาสารคาม.
- _____. (2557, 14 พฤศจิกายน). สัมผัสจับฟัง เรียนรู้ผ่านความมืดในพิพธภัณฑ์สัมผัส.
- _____. (2558, 23 มกราคม). เปิดตัวไนท์ทัวร์ ชมพิพธภัณฑ์ยามค่ำกันกระตุ้นการท่องเที่ยว
ทางเลือกใหม่.
- _____. (2558, 10 กันยายน). มิวเซียมสยามเปิดตัว MUSEMON ประยุกต์การเรียนรู้
สู่เกมมือถือ.
- หนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์. (2558, 30 เมษายน). มิวเซียมคัดเจอร์ คนเท่ คนเก๋ เทียวพิพธภัณฑ์กันนะ
รู้ยัง.
- หนังสือพิมพ์มติชน. (2556). *พิพธภัณฑ์ลูปปิดบริการ ประท้วงพนักงานถูกโจรล้วงกระเป๋า*.
กรุงเทพฯ: มติชนออนไลน์.
- _____. (2556, 8 กรกฎาคม). กรมศิลปากรยอมทบทวนปรับโครงการพัฒนาวังหน้า.
- _____. (2557, 4 มกราคม). สมเด็จพระเทพฯเสด็จเปิดนิทรรศการพิเศษ โขน: อัจฉรีย
นาฏกรรมสยามวันอนุรักษ์มรดกไทย.
- _____. (2558, 8 กุมภาพันธ์). วธ. ปรับโฉมพระที่นั่งศิวโมกษสถานครั้งใหญ่.
- หนังสือพิมพ์ส่องใต้. (2556, 4 เมษายน). เปิดนิทรรศการติดล้อให้ความรู้สู่เยาวชน.
- อรทัย ธนาวิวัฒน์, หม่อมหลวง. (2553). *มิวเซียมสยาม สถาบันพิพธภัณฑ์การเรียนรู้กับเรื่อง Price
Discrimination*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2556). *การจัดการท่องเที่ยว
สร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ปัญญาสาสน์.
- อริศศักดิ์ ราษฎร์บริหาร. (2553). *ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการซื้อบัตรเข้าชมพิพธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง:
กรณีศึกษามาตามทุสโซ กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- อดิฬพีตรี ประพตติสุจิริต. (2555). *สื่อสารแบรนด์แบบแจ้งเกิดในเฟซบุ๊ก*. สมุทรปราการ:
ดับบลิวพีเอส ประเทศไทย จำกัด.
- อดิเทพ บุตรราช. (2553). *พิพธภัณฑ์บนเครือข่ายสังคมออนไลน์*. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- อภิเดช จันทรภูมิ. (2552). *พิพิธภัณฑ์กับความทรงจำ: กรณีศึกษาสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม ในฐานะ ก่อตั้งความทรงจำของชาติไทย*.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, คณะสังคมศาสตร์,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อรกาญจน์ หนูนพานิชพงษ์. (2558, 14 ธันวาคม). ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกับมิวเซียมสยาม. สัมภาษณ์.
- อรัญ รมยานนท์. (2558, 22 พฤศจิกายน). ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกับมิวเซียมสยาม. สัมภาษณ์.
- อัญชลี แจ่มเจริญ. (2530). *จิตวิทยาธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: เจริญผล.
- อัญญาพร จริยาบุรณ์. (2559, 3 มีนาคม). เจ้าหน้าที่ธุรการฝ่ายอำนวยการ สถาบันพิพิธภัณฑ์
การเรียนรู้แห่งชาติ มิวเซียมสยาม. สัมภาษณ์.
- อัมรา ศรีสุชาติ. (2559, 5 มีนาคม). หัวหน้ากลุ่มวิจัย สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร.
สัมภาษณ์.
- อิทธิวัฒน์ พัฒน์เชื้อ. (2556). *นิทรรศน์รัตนโกสินทร์กับการบริหารสู่แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
อย่างยั่งยืน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารศิลปะและ
วัฒนธรรม, คณะศิลปกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อินทรา ฉลาดปฐุ. (2544). *การเสนอแนวทางเพื่อออกแบบนิทรรศการหุ่นวังหน้า*.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุษณะ อานาจสกุลฤทธิ์. (2558, 22 พฤศจิกายน). นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร. สัมภาษณ์.
- อากัสศรี จันทวิมล. (2558, 14 ธันวาคม). เจ้าของพิพิธภัณฑ์บ้านตุ๊กตา. สัมภาษณ์.
- เอนก สีหามาตย์. (2558, 24 ตุลาคม). อธิบดีกรมศิลปากร. สัมภาษณ์.
- Alexandria, S. (2013). *Louvre Museum shuts for day as guards protest pickpockets*. France:
Reuter News.
- American Association of Museum. (2012). *Trends Watch 2012 Museum and the Pulse of the
Future*. Retrieved from <http://www.aam-us.org/resources/center-for-the-future-of-museums/projects-and-reports>.
- Bernard, B. & Steiner, G. (1964). *Human behavior*. New York: Harcourt Brace and World.
- Bigge, M. L. (1982). *Learning theories for teachers* (4th ed.). New York: Harper & Row.
- Cavanagh, G. (1993). The future of Museum social history collecting. *Social History in Museums*,
20, 61.

- Davies, S. (1994). Falling on deaf ears? Oral history and strategy in Museums', *Oral History*.
Autumn, 22(2), 74.
- Dickenson, V. (2006). History, Ethnicity and Citizenship: the role of the history museum in a multi-ethnic country. *Museum International*, 58(3), 3-4.
- Griffiths, G. (1993). Oral History. In D. Fleming, C. Paine and J. Rhodes (eds.), *Social History in Museums: A Hand Book for Professionals*. London: HMSO, pp. 111-116.
- Harvey, M. L., Loomis, R. J., Bell, P. A. & Marino, M. (1998). The Influence of Museum Exhibit Design on Immersion and Psychological Flow. *University of North Carolina at Asheville*, 30(5), 601-627.
- Ivonne, D. C. & Clara, I. R. (1994). The Museum comes to school in Columbia: teaching package as a method of learning. In Peter G. Stone and Brian L. Molyneaux (ed.).
The Presented Past: heritage, museums and education. London: Routledge.
pp. 148-158.
- Levinson, D. (1996). Melvin Ember (eds.) *Encyclopedia of Anthropology*. New York: Henry Holt and Company.
- Lewis, G. (1992). Museums and their precursors: a brief world survey. In *Manual of Curatorship: A guide to Museum Practice* (2nd ed.). Oxford: Butterworth-Heinemann Ltd.
- Me, L. F. (1997). *Marketing the Museum*. London: Routledge.
- _____. (1994). Services Marketing: The Case of Museums. *The Service Industries Journal*, 14(2), 190.
- Rentschler, R. (2002). Museum and Performing Arts Marketing: The Age of Discovery.
The Journal of Arts Management, Law, and Society, 32(1).
- Riemer, K. (2015). *Holistic Cultural Management trying to get the whole picture*. RILCA integrated museum management course, Bangkok National Galery.
- Scott, G. P. & Susan, E. H. (2011). *Children Learning with Objects in Informal Learning Environments Perspectives on Object-Centered Learning in Museums*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Urry, J. (1996). How Societies remember the past. In S. Macdonald and G. Fyfe (eds.),
Theorizing Museums. Oxford: Blackwell. p. 50.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

**ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครและพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ
หรือมิวเซียมสยาม**

ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสิ้นเกล้ารัชกาลที่ 4 พระองค์ได้ทรงบุกเบิกงานพิพิธภัณฑสถานในประเทศไทยอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมเพราะทรงสนพระทัยเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณคดีตั้งแต่ยังทรงผนวชเมื่อเสด็จธุดงค์ไปตามหัวเมืองต่าง ๆ ได้ทอดพระเนตรโบราณสถานและโบราณวัตถุหลายสมัย จึงทรงรวบรวมโบราณวัตถุต่าง ๆ ไว้เมื่อเสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติแล้วทรงจัดพิพิธภัณฑสถานส่วนพระองค์ขึ้นเป็นครั้งแรก ณ พระที่นั่งราชฤดีอาคารสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นข้างพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยด้านตะวันออกจัดเป็นพิพิธภัณฑสถานส่วนพระองค์ และทรงโปรดเกล้าฯ ให้ราชอาคันตุกะคณะทูตชาวต่างประเทศได้เข้าชมโบราณวัตถุในโอกาสสำคัญ นับได้ว่าเป็นการเริ่มจัดพิพิธภัณฑสถานขึ้นในสยามอย่างเป็นทางการ นอกจากพระที่นั่งราชฤดีแล้วพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระที่นั่งอภิเนาวนิเวศน์ขึ้นด้านหลังพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ เมื่อปี พ.ศ. 2399 ซึ่งมีพระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑสถานเป็นพระที่นั่งขนาดใหญ่อยู่ห้องหนึ่งและทรงใช้เป็นที่จัดแสดงโบราณวัตถุซึ่งย้ายมาจากพระที่นั่งราชฤดีโดยเฉพาะ จากการที่ทรงสนพระราชหฤทัยในโบราณศิลปวัตถุ ทำให้บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์และอำมาตย์ราชบริพารสนใจตามไปด้วย กระทั่งมีผู้นำโบราณวัตถุขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอยู่เสมอ ส่งผลให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 พระองค์เสด็จประพาสนานอารยประเทศ และเสด็จไปทอดพระเนตรพิพิธภัณฑสถานในประเทศนั้น ๆ จึงทรงนำแบบอย่างการจัดพิพิธภัณฑสถานมาจัดทำในประเทศไทยเช่นทรงนำรูปแบบอาคารหอประชุมของทหารที่เมืองปัตตาเวียมาสร้างหอคองคอคอดเดียวสำหรับเป็นที่ประชุมทหารมหาดเล็ก เมื่อปี พ.ศ. 2517 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายโบราณวัตถุจากพระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑสถานมาจัดแสดงในมิวเซียม ณ หอคองคอคอด และมีพิธีเปิดมิวเซียมหรือพิพิธภัณฑสถานหอคองคอคอดเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2417 กรมศิลปากรจึงถือเอาวันที่ทรงประกอบพิธีเปิดมิวเซียมเป็นวันกำเนิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแห่งแรกของสยาม ต่อมาในปี พ.ศ. 2418 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำโบราณศิลปวัตถุออกจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานตามหลักวิชาสากล มีการแบ่งโบราณวัตถุออกเป็น 3 ประเภท และจำแนกออกเป็นห้องจัดแสดง ได้แก่ ห้องโบราณศิลปวัตถุของไทย ห้องเครื่องราชูปโภคกับเครื่องต้น และห้องศิลปวัตถุจากต่างประเทศ โดยพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ได้เปิดให้สาธารณชนได้เข้าชมเป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นที่สนใจของประชาชนมาก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดแสดงเป็นพิเศษเนื่องในวัน

เฉลิมพระชนมพรรษาของทุกปี กระทั่งปี พ.ศ. 2430 พระบวรราชเจ้า กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ ซึ่งทรงเป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคลพระองค์สุดท้ายได้เสด็จทิวงคต พระราชวังบวรสถานมงคลหรือวังหน้าจึงว่างลงและด้วยเหตุที่มีประกาศยกเลิกตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคล โดยตั้งตำแหน่งสยามมกุฎราชกุมารแทน ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายหอมิวเซียมไปตั้งอยู่ในพระราชวังบวรสถานมงคล โดยใช้พระที่นั่งส่วนหน้า 3 หลังเป็นที่จัดแสดงโบราณศิลปวัตถุ คือ พระที่นั่งศิวโมกษพิมาน พระที่นั่งพุทไธสวรรย์และพระที่นั่งอิศราวินิจฉัย หอมิวเซียมหรือพิพิธภัณฑสถานได้ถูกยกฐานะเป็นกรมพิพิธภัณฑสถาน เมื่อปี พ.ศ. 2431 สังกัดกระทรวงวัง ต่อมาวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2432 กรมพิพิธภัณฑสถานถูกย้ายไปสังกัดกรมศึกษาธิการด้วยเหตุผลที่ว่าพิพิธภัณฑสถานก็อยู่ในสังกัดนี้ ตำแหน่งอธิบดีจึงเปลี่ยนเป็นผู้บัญชาการ กระทั่งปี พ.ศ. 2433 กรมพิพิธภัณฑสถานได้ย้ายสังกัดอีกครั้งโดยขึ้นกับกองบัญชาการ กรมกลาง กระทรวงธรรมการ โดยพิพิธภัณฑสถานจะเปิดให้ประชาชนได้เข้าชม สัปดาห์ละ 2 ครั้ง และมีผู้เข้าชมเป็นจำนวนมากในโอกาสงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา และพระราชพิธีฉัตรมงคล

ครั้นสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ทรงมีพระบรมราชโองการประกาศตั้งกรรมการหอสมุดสำหรับพระนคร เมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2466 ให้รับผิดชอบงานสำรวจและตรวจรักษาโบราณ วัตถุสถานเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่องานด้านโบราณคดี ด้วยพระองค์ทรงมีพระราชดำริว่าในประเทศไทยมีโบราณสถานและโบราณวัตถุเป็นจำนวนมากโบราณสถานเหล่านั้นเป็นหลักฐานสำคัญต่อพงศาวดารและเป็นอุปกรณ์ในการตรวจหาความรู้ทางโบราณคดี ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ ทั้งนี้ ในอารยประเทศประเทศอื่น ๆ รัฐบาลมีหน้าที่ดูแล สงวนรักษาโบราณสถานและโบราณวัตถุโดยตรงแต่โบราณสถานของประเทศไทยในสมัยนั้น มีการสำรวจเฉพาะบางแห่งเนื่องจากไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานด้านนี้โดยตรง ดังนั้นจึงไม่มีระเบียบแบบแผนแน่นอน ประกาศตั้งกรรมการหอสมุดสำหรับพระนครจึงเป็นประกาศฉบับแรก ที่กล่าวถึงการ สงวนรักษาโบราณ วัตถุสถานในพระราชอาณาจักรไทย ต่อมาในปี พ.ศ. 2468 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ได้ทรงมีพระราชดำริให้รวมงานที่เกี่ยวกับวรรณกรรมและโบราณคดีเข้าไว้ในสถาบันเดียวกันและพระราชทานหมู่พระที่นั่งในพระราชวังบวรสถานมงคลทั้งหมดจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑสถานและมีพระราชบัญญัติโอนพิพิธภัณฑสถานให้มาอยู่ในความดูแลของหอพระสมุดสำหรับพระนครจนวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2469 ได้มีประกาศพระราชบัญญัติจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครตั้งแต่วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2469 ได้ประกาศตั้งราชบัณฑิตยสภาให้ดูแลงานด้าน โบราณคดี วรรณคดี ศิลปากร และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสำหรับพระนคร โดยมีสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ

กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงดำรงตำแหน่งนายกราชบัณฑิตยสภาการเปลี่ยนแปลงของการจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานได้เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2469 เมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และศาสตราจารย์ออร์ซ เซเคส์ ได้ปรับปรุงการจัดแสดงทำให้พิพิธภัณฑสถานเปลี่ยนจากพิพิธภัณฑสถานประเภททั่วไปเป็นพิพิธภัณฑสถานที่รวบรวม สงวนรักษา โบราณศิลปวัตถุ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาตินอกจากนี้ ในวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2469 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่ง โบราณวัตถุและศิลปวัตถุออกนอกประเทศ ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติป้องกันการลักลอบนำ โบราณวัตถุและศิลปวัตถุอันเป็นหลักฐานสำคัญทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ออกนอกประเทศ โดยกำหนดให้ผู้นำออกนอกประเทศต้องได้รับอนุมัติจากราชบัณฑิตยสภา ก่อน หลังจากนั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครในวันประกอบพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2469 ด้วยพระองค์เองพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระราชินี เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 อีกปีถัดมารัฐบาลได้จัดตั้งกรมศิลปากรขึ้น ตั้งกัณฑ์กระทรวงธรรมการมีกองพิพิธภัณฑสถานและ โบราณคดีด้วยกองหนึ่งที่สังกัดกรมศิลปากรต่อมากองนี้ได้เปลี่ยนชื่อใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ในสมัยนั้นเป็นกองพิพิธภัณฑสถานและ โบราณวัตถุ ต่อมาได้เปลี่ยนอีกครั้งเป็นกองโบราณคดี โดยมีหน้าที่ดำเนินงานด้านพิพิธภัณฑสถาน และดูแลโบราณสถานทั่วพระราชอาณาจักร ครั้นปี พ.ศ. 2477 ได้มีการเปลี่ยนชื่อพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสำหรับพระนคร พ.ศ. 2478 ตราพระราชบัญญัติว่าด้วย โบราณสถานศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2477 ซึ่งได้มีการปรับปรุงอีกเป็น “พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504” ให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทุกแห่งอยู่ในการควบคุมดูแลของกองโบราณคดี กรมศิลปากรกระทรวงศึกษาธิการ (กรมศิลปากร, 2542, หน้า 2-3)

ปี พ.ศ. 2510 ได้สร้างอาคารเพิ่มขึ้นอีก 2 หลัง คือ อาคารมหาสุรสิงหนาทปัจจุบันจัดแสดงความเป็นมาของศิลปวัตถุ โบราณวัตถุในสมัยก่อนประวัติศาสตร์และในยุคประวัติศาสตร์ตั้งแต่อาณาจักรทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรีตลอดจนอิทธิพลอารยธรรมอินเดีย สมัยก่อนปี พ.ศ. 1800 และอาคารประพาสพิพิธภัณฑสถานปัจจุบันจัดแสดงศิลปวัตถุจากอาณาจักรล้านนา สุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ตลอดจนจัดแสดงงานประณีตศิลป์ของกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งกรมศิลปากรได้กราบบังคมทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพิธีเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ในวันที่พฤหัสบดีที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2510 (สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, 2549, หน้า 15) ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมศิลปากรกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2518 ให้จัดตั้ง

กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขึ้นใหม่โดยแยกออกจากกองโบราณคดีให้มีหน้าที่รับผิดชอบเฉพาะงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2538 ได้มีพระราชกฤษฎีกาการแบ่งส่วนราชการของกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการขึ้นโดยรวมกองโบราณคดีและกองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเข้าไว้ด้วยกันเป็นหน่วยงานใหม่คือ สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

ปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ตั้งอยู่บนเนื้อที่ 18,400 ตารางเมตร หรือประมาณ 23 ไร่ แบ่งการจัดแสดงออกเป็น 3 หัวเรื่องใหญ่ ประกอบด้วย “ประวัติศาสตร์ชาติไทย” จัดแสดงในพระที่นั่งศิวโมกขพิมาน “ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทย” จัดแสดงตามยุคสมัย คือ สมัยก่อนประวัติศาสตร์จัดแสดงในอาคารส่วนหลังของพระที่นั่งศิวโมกขพิมาน สมัยประวัติศาสตร์จัดแสดงในอาคารใหม่ 2 หลัง ที่สร้างขนานสองข้างของหมู่วิมานเมื่อปี พ.ศ. 2510 โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือสมัยก่อน พ.ศ. 1800 ได้แก่ สมัยทวารวดี สมัยศรีวิชัยและสมัยลพบุรีจัดแสดงในอาคารมหาสุรสิงหนาท และส่วนที่ 2 คือ สมัยหลัง พ.ศ. 1800 เป็นต้นมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์จัดแสดงในอาคารประพาสพิพิธภัณฑสถานห้วข้อสุดท้าย “ประณีตศิลป์และชาติพันธุ์วิทยา” จัดแสดงในหมู่พระวิมาน คือ พระที่นั่งวสันตพิมานพระที่นั่งวายุสถานอมเรศ และพระที่นั่งพรหมเมศธา

นอกจากศิลปะโบราณวัตถุแล้วพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ยังมีโบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ พระที่นั่งและพระตำหนักบางองค์ที่เป็นตัวอย่างของงานสถาปัตยกรรมไทยที่งดงาม เช่น พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ ภายในพระที่นั่งประดิษฐานพระพุทธรูปสี่หิวก์และมีจิตรกรรมฝาผนังที่งดงามยิ่ง พระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ อันเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระตำหนักแดงที่ประทับของสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินีในล้นเกล้ารัชกาลที่ 2 รวมไปถึงพระที่นั่งขนาดย่อมและศาลาทรงไทยในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ศาลาสรง ศาลาสำราญมุขมาตย์ พระที่นั่งมั่งคณาภิเษกและพระที่นั่งปาฏิหาริย์ทัศน์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครยังคงมีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมไทยที่โดดเด่นที่สุดแห่งหนึ่งของเกาะรัตนโกสินทร์ ซึ่งตลอดระยะเวลากว่า 140 ปี นับตั้งแต่มีวิเชียรหลวงได้ถือกำเนิดขึ้น กิจการของพิพิธภัณฑสถานก็ได้รับการพัฒนาตลอดมาทุกยุคทุกสมัยเพื่อดำรงไว้ซึ่งภารกิจในการดูแลรักษาโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุตลอดจนเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวัตถุที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติปัจจุบันมีพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจัดตั้งอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศรวม 42 แห่ง และอีกนับพันแห่งที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐ เอกชนทำให้ประเทศไทยได้ชื่อว่ามีพิพิธภัณฑสถานมากแห่งหนึ่งในภูมิภาคนี้ โดยมีต้นแบบพิพิธภัณฑสถานแห่งแรกในประเทศไทยจากมิวเซียมหลวงและพัฒนาต่อมาสู่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ในปัจจุบัน

โครงสร้างการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

โครงสร้างการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครระหว่างปี

พ.ศ. 2469-2518

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว สิ้นเกล้ารัชกาลที่ 7 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครขึ้น โดยประกาศใช้เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2469 สังกัดแผนกโบราณคดี มีราชบัณฑิตยสภาเป็นผู้ควบคุมดูแล ต่อมาในปี พ.ศ. 2477 ได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมศิลปากร โดยเปลี่ยนชื่อเป็น “กองพิพิธภัณฑสถานและโบราณวัตถุ” มีแผนกรับผิดชอบ 2 แผนก คือ แผนกรักษาพิพิธภัณฑสถานและแผนกรักษาวัตถุโบราณ ส่งผลให้พิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครอยู่ภายใต้การดูแลของกองพิพิธภัณฑสถานและโบราณวัตถุ ต่อมาในปี พ.ศ. 2477 ได้มีการแบ่งส่วนราชการของกองโบราณคดี โดยงานพิพิธภัณฑสถานพระนคร เป็นแผนกหนึ่งของกองโบราณคดีคือ แผนกพิพิธภัณฑสถานและโบราณสถานพระนคร โดยแบ่งส่วนราชการนี้มาจนถึงปี พ.ศ. 2517

โครงสร้างการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครระหว่างปี

พ.ศ. 2518-2524

ในปี พ.ศ. 2518 พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้ตั้งกองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแยกออกจากกองโบราณคดี โดยพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ซึ่งเป็นหนึ่งในแปดงานที่สังกัดภายใต้การบริหารงานของผู้อำนวยการกองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ประกอบด้วยงานธุรการ งานวิชาการ งานประชาสัมพันธ์ งานทะเบียน งานคลังพิพิธภัณฑสถาน งานซ่อมสงวนรักษา งานช่างทั่วไป และงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มีหน้าที่ควบคุมและแนะนำการบริหารงานทั่วไปของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่อยู่ในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค ซึ่งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครเป็นหนึ่งในพิพิธภัณฑสถานที่อยู่ในงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ โดยรูปแบบการบริหารงานในช่วงนี้เป็นระยะแรกที่ได้มีการแยกงานออกจากกองโบราณคดี ซึ่งการสอบคัดเลือกบุคลากรเพื่อบรรจุในตำแหน่งภัณฑารักษ์หลายอัตราอยู่ภายใต้การดำเนินการของผู้อำนวยการกองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

โครงสร้างการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครระหว่างปี

พ.ศ. 2524-2538

ในปี พ.ศ. 2524 ได้มีการขยายโครงสร้างการบริหารงานของกรมศิลปากร พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการของกรมศิลปากร ระบุให้หน่วยงานสังกัดกองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติยกฐานะขึ้นเป็น 6 ฝ่าย ประกอบด้วย ฝ่ายบริหารงานทั่วไป

ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายทะเบียนและคลังพิพิธภัณฑสถาน ฝ่ายบริหารการศึกษาและประชาสัมพันธ์ ฝ่ายเทคนิค และศิลปกรรม และฝ่ายพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ซึ่งการดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ คล้ายคลึงกับโครงสร้างเดิม แต่มีการรวมงาน 2 งานเข้าด้วยกัน คืองานทะเบียนและงานคลังพิพิธภัณฑสถานเป็นฝ่ายทะเบียนและคลังพิพิธภัณฑสถาน โดยพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครมีฐานะเป็นฝ่าย และมีพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในส่วนกลางที่ต้องดูแลอีก 5 แห่ง โดยงานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติส่วนภูมิภาคขึ้นตรงต่อผู้อำนวยการกอง ต่อมาในปี พ.ศ. 2532-2536 ได้มีการจัดตั้งอีก 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายกิจการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติภูมิภาค ฝ่ายธุรกิจศิลปโบราณวัตถุ และฝ่ายโครงการและพัฒนางานพิพิธภัณฑสถาน

โครงสร้างการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครระหว่างปี พ.ศ. 2538-2545

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 และฉบับที่ 8 ซึ่งส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจการบริหารงานไปสู่ส่วนท้องถิ่น ไม่ให้มีการรวมอำนาจในส่วนกลาง จึงมีการปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานต่าง ๆ ส่งผลให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครต้องปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานตามไปด้วย ทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2538 กรมศิลปากรได้รวมหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีสายงานเกี่ยวข้องกันจัดตั้งเป็นสำนักหรือสถาบัน เพื่อปรับปรุงระบบงานและกระจายอำนาจไปสู่ส่วนภูมิภาคตามนโยบายของรัฐบาล กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและกองโบราณคดีได้รวมกันเป็นสำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ซึ่งจำแนกออกเป็น 7 ส่วนงาน 12 สำนักงาน ส่งผลให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครมีฐานะเทียบเท่า “ส่วน” ซึ่งมีฐานะสูงกว่า “ฝ่าย” เทียบเท่าระดับกอง ผู้บริหารคือผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครระดับ 8 ส่งผลให้หน่วยงานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติส่วนภูมิภาคสามารถดำเนินงานได้ด้วยตัวเอง โดยไม่ต้องอาศัยบุคลากรจากส่วนกลาง โดยจัดสรรบุคลากรจากส่วนกลางกระจายไปตามหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งนี้ โครงสร้างการบริหารงานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครประกอบด้วย ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบริการการศึกษา ฝ่ายเทคนิคและศิลปกรรม

โครงสร้างการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครระหว่างปี พ.ศ. 2545-ปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2545 ได้มีพระราชกฤษฎีกาการแบ่งส่วนราชการของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ขึ้น โดยสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติได้แยกออกมาจากสำนักโบราณคดี เป็นสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขึ้นตรงต่อกรมศิลปากรกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายในการปฏิบัติงานการบริหารงาน รายละเอียดการดำเนินการเป็นไปตามขั้นตอนทางราชการ เช่น ด้านการเสนอโครงการ เสนอของบประมาณเสนอซื้อครุภัณฑ์ ดังนั้นหากมีความประสงค์จะ

ดำเนินการปรับปรุง พัฒนา อบรมกิจกรรมเหล่านี้ จะต้องดำเนินการตามขั้นตอน โดยเสนอเขียนโครงการของงบประมาณไปยังกรมศิลปากรเป็นผู้อนุมัติงบประมาณนั้น ๆ หากเป็นระบบการปฏิบัติงานภายในพิพิธภัณฑสถานในต่าง ๆ ฝ่ายจะมีการทำงานประสานเชื่อมโยงกันทั้งหน่วยงาน โดยแบ่งหน้าที่ออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายเทคนิคและศิลปกรรม ฝ่ายรักษาความปลอดภัย ทั้งนี้พิพิธภัณฑสถานได้เพิ่มเติมเป็นการภายในในส่วนของผู้ดูแลอีกหนึ่งฝ่าย เพื่อการรักษาความปลอดภัยในวัตถุโบราณให้เข้มงวดมากยิ่งขึ้น (กานต์สินี ปิติวีรัตน์, 2554, หน้า 65)

ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยาม

วันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2546 มติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบตามที่นายกรัฐมนตรี เสนอว่า ปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานของไทยมีหลายประเภทและมีสถานที่ตั้งกระจุกกระจายกันอยู่ หลายแห่ง อยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน ทำให้ไม่เป็นที่สนใจและรู้จักแพร่หลายเท่าที่ควรสำหรับประชาชน และนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป หากสามารถจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมแล้วจัดสร้างเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขนาดใหญ่ โดยอาจแยกเป็นอาคารพิพิธภัณฑสถานด้านต่าง ๆ ให้ครบถ้วน จะทำให้เป็นแหล่งรวมความรู้ ศิลปวิทยาการ รวมทั้งแสดงถึงวัฒนธรรมความเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทยได้อย่างครบวงจรและเป็นที่น่าสนใจแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ยังจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศ จึงมอบให้รองนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นคือ นายจาตุรนต์ ฉายแสง รับเรื่องนี้ไปพิจารณาในรายละเอียดร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งในวันที่ 7 และ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2546 คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบความก้าวหน้า เรื่องการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถาน และแนวทางการเตรียมการจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานใหม่โดยมีสาระสำคัญของเรื่องคือ (1) เห็นชอบในหลักการและแนวคิดของพิพิธภัณฑสถานที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่ว่า ควรเป็นพิพิธภัณฑสถานระดับชั้นนำของภูมิภาคที่มีลักษณะเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ สาขาต่าง ๆ ในเชิงบูรณาการอย่างกว้างขวาง ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับความเป็นไทย และส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการนำเสนอ ทั้งนี้ต้องมีการเชื่อมโยงและบูรณาการระหว่างพิพิธภัณฑสถานที่มีอยู่แล้วกับ พิพิธภัณฑสถานที่จะมีการจัดตั้งขึ้นใหม่ รวมทั้งการดูแลในระยะยาว (2) เห็นชอบแนวทางการเตรียมการจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานใหม่ ประกอบด้วย หลักการ กระบวนการ และการจัดตั้งคณะกรรมการฯ ดังนี้ หลักการพิพิธภัณฑสถานที่จะจัดสร้างขึ้นใหม่นี้ต้องมีจุดเป้าหมายหลักอยู่ที่การเรียนรู้ เพื่อความงอกงามของสติปัญญา ความคิดริเริ่มและสำนึกของความเป็นไทยซึ่งเป็นแนวคิดที่แตกต่างจากกระบวนการทัศนการจัดพิพิธภัณฑสถาน แต่เดิมที่มุ่งเน้นการเก็บรวบรวมวัตถุ การถ่ายทอดความรู้ หรือการเชื่อมโยงกับผู้คนเป็นหลัก อีกทั้งต้องมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ คล่องตัวและทันสมัย กระบวนการ

ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อเปลี่ยนภาพลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์จากเดิม มาเป็นแหล่งความรู้ที่เปิดกว้างสู่พรมแดนแห่งความรู้ในหลายมิติ ระยะเวลาการดำเนินการ 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2551 และใช้งบประมาณทั้งสิ้น 3,700 ล้านบาท (สุดจิต สนั่น ไหว, 2552, หน้า 16)

หลักการก่อตั้งสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้หรือมิวเซียมสยามมีจุดเป้าหมายหลักอยู่ที่การเรียนรู้ เพื่อความงอกงามของสติปัญญาความคิดริเริ่มและสำนึกของความเป็นไทยซึ่งเป็นแนวคิดที่แตกต่างจากระบบทัศนคติการจัดพิพิธภัณฑ์แต่เดิมที่มุ่งเน้นการเก็บรวบรวมวัตถุ การถ่ายทอดความรู้หรือการเชื่อมโยงกับผู้คนเป็นหลัก อีกทั้งต้องมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ คล่องตัวและทันสมัยกระบวนการในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อเปลี่ยนภาพลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์จากเดิมมาเป็นแหล่งความรู้ที่เปิดกว้างสู่พรมแดนแห่งความรู้ในหลายมิติ คือต้องตีโจทย์ให้แตกว่าผู้เข้าชมต้องการรู้อะไร จากนั้นกำหนดกรอบและขอบเขตขององค์ความรู้ให้ชัดเจน แล้วจึงกำหนดขนาดของพิพิธภัณฑ์ พร้อมระบุว่าส่วนจัดแสดงหลักจะเป็นแบบรวมเรื่องหรือเฉพาะเรื่อง จากนั้นหาสถานที่ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ให้มีความเหมาะสม แล้วค่อยลงมือดำเนินการเป็นลำดับท้ายสุด โดยการพัฒนาหลักการและแนวคิดของพิพิธภัณฑ์แห่งใหม่นี้อาศัยสหวิทยาการความร่วมมือจากผู้รู้ และนักวิชาการ ในวงการที่เกี่ยวข้องร่วมกันระดมความคิดและมีการจัดตั้งคณะกรรมการฯ และคณะอนุกรรมการฯ ประกอบด้วยผู้มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆมาทำงานร่วมกันจัดทำรายละเอียด โครงการ พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติต่อไป (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี และสำนักเลขาธิการ คณะรัฐมนตรีรายงานสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “สังคมไทยต้องการพิพิธภัณฑ์แบบไหน” วันเสาร์ที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2546)

ต่อมาในวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2547 มติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติและให้เป็นหน่วยงานเพิ่มเติมภายใต้สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2547 มีผลบังคับใช้วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2547 ในการประชุม คณะกรรมการนโยบายบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ครั้งที่ 1/2547 มีมติให้ประกาศจัดตั้งสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติจากอาคารกระทรวงพาณิชย์ที่มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ทรงโคโลเนียลอายุกว่า 80 ปี บัดนี้ได้รับการบูรณะซ่อมแซมใหม่ จนปัจจุบันได้กลายเป็น “มิวเซียมสยาม” พิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้แนวใหม่ แห่งแรกของประเทศไทย ภายใต้การดูแลของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ หน่วยงานเฉพาะด้านของสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ ย้อนไปเมื่อประมาณกลางปี พ.ศ. 2547 ที่พิพิธภัณฑ์แห่งนี้เริ่มสร้างขึ้น นับเป็นการรอดอยถึง 4 ปี

จนเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนิน ทรงเปิดพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ เนื่องในโอกาสที่มิวเซียมสยามได้จัดตั้งแล้วเสร็จ ในปีมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมายุครบ 80 พรรษา โดยมี คณะรัฐมนตรี คณะกรรมการสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ และแขกผู้มีเกียรติ ใฝ่รับเสด็จ หลังจากพิธีเปิดเป็นช่วงของการทดลอง “เทคโนโลยี” และทดสอบการดำเนินงาน ภายในพิพิธภัณฑ์ให้กับ หน่วยงาน โรงเรียน หรือมหาวิทยาลัย ที่สนใจเข้าชมเป็นหมู่คณะ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และได้เปิดให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าชมได้ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา (สิวพร ปิยะศรีสวัสดิ์, 2551, หน้า 44-48)

สอดคล้องกับข้อมูลที่นายจาตุรนต์ ฉายแสง ในฐานะประธานกรรมการนโยบายบริหาร พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติระบุว่า “เนื้อหาหลักในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ มี 4 ข้อ คือ (1) พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติของอุษาคเนย์ (2) พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ผู้คนและดินแดนของอุษาคเนย์ (3) พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย (4) พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีกับสังคมไทยและความเปลี่ยนแปลงในส่วนของสถานที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์นั้นอยู่ระหว่างการศึกษาความเป็นไปได้ของอาคารเก่าบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ เพื่อใช้เป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์ฯ ดังกล่าว เช่น กระทรวงกลาโหม และอาคารอื่น ๆ ในแถบถนนสนามไชย และถนนราชดำเนินใน ได้แก่ กรมแผนที่ทหาร กรมการรักษาดินแดน อาคารองค์การคลังสินค้า เป็นต้น ซึ่งเรื่องที่ทำทนายมากที่สุดคือ ด้านองค์ความรู้ทั้งในและนอกประเทศจะอย่างไรให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีผู้คนให้ความสนใจ และเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิตดังนั้นแผนงานในปี พ.ศ. 2547 ฝ่ายวิชาการได้ทำการศึกษาวิจัยรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ การระดมความคิดจากนักคิด วางแผนจัดกิจกรรมเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย ด้วยเทคนิคที่ทันสมัย ซึ่งพิพิธภัณฑ์ฯ ดังกล่าวนอกจากเป็นสถาบันที่จัดแสดงวัตถุอันมีค่าทางสังคมและประวัติศาสตร์ไทยแล้วยังเป็นสถาบันใหม่ที่สะท้อนความมั่นคงของสังคม และเป้าหมายสำคัญคือการเป็นการเปิดกว้างทางการศึกษาสู่ทุกกลุ่มให้ทันกับโลกในยุคของการเรียนรู้แบบไร้ขีดจำกัด ด้วยเทคนิคที่ทันสมัย ที่จะส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงวิถีชีวิต”

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ (National Discovery Museum Institute) เป็นหน่วยงานเฉพาะด้านภายใต้สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ องค์การมหาชน ก่อตั้งขึ้นตามประกาศคณะกรรมการบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2547 เพื่อกำกับดูแลการจัดตั้ง “มิวเซียมสยาม” (Museum Siam) พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แนวใหม่ให้เป็นแหล่งพัฒนาความรู้ กระบวนการคิด และสร้างสรรค์ภูมิปัญญาอันทรงคุณค่า พร้อมประสานความร่วมมือกับพิพิธภัณฑ์แห่งอื่นทั่วประเทศ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า “พื้นที่ใหม่แห่งการเรียนรู้” (Discovery museum) เพื่อสร้างเครือข่ายพัฒนามาตรฐานการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของ

ประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนนักศึกษา นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป ภายใต้สัญลักษณ์ “คนกบแดง” มีรูปร่างเป็นคนแสดงกิริยาท่าทางเหมือนกบ เสมือนสัญลักษณ์แทนความอุดมสมบูรณ์ตามคติความเชื่อของผู้คนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เห็นได้จากลวดลายบนกลองมะโหระทึกที่มีรูปกบเพื่อใช้ตีประกอบพิธีของฝน มิวเซียมสยามแห่งนี้ลงทุนด้วยงบประมาณกว่า 134 ล้านบาท ด้วยอาณาบริเวณกว่า 7 ไร่ ประกอบด้วย 4 อาคารบนพื้นที่เกือบ 3,000 ตารางกิโลเมตร ได้แก่ อาคารนิทรรศการชั่วคราวและ กิจกรรมพิเศษ เป็นพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียนซึ่งจะมีการปรับเปลี่ยนหัวข้อการจัดแสดง ให้ผู้ชมได้ตื่นตาตื่นใจ อาคาร โรงปฏิบัตินิทรรศการและหลุมขุดค้นทางโบราณคดี อาคารสำนักงาน พิพิธภัณฑสถาน และอาคารนิทรรศการหรืออาคารพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้ ซึ่งเป็นอาคารที่จัดแสดง นิทรรศการเรียงความประเทศไทย ที่จะบอกว่าเรานั้นคือใคร อะไรคือไทยแท้ ทำไมต้องเปลี่ยน สยามเป็นประเทศไทย สุวรรณภูมิอยู่ที่ไหน เป็นต้น โดยผ่านห้องนิทรรศการทั้ง 17 ห้อง ซึ่งอาจมี เนื้อหาและวิธีการนำเสนอเรื่องของประวัติศาสตร์แตกต่างจากเดิม ไปอย่างสิ้นเชิงโดยจำแนกพื้นที่ นิทรรศการเป็นสามส่วน ส่วนแรกคือ พื้นที่แห่งการเรียนรู้ (Discovery zone) มุ่งค้นหาและทดลอง รวมถึงค้นพบความรู้อย่างเร้าใจและรื่นรมย์ ต่อมาคือพื้นที่สิ่งของจัดแสดง (Collection zone) สามารถเป็นตัวแทนบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและมรดกแห่งงานศิลป์ ของบรรพบุรุษไทย สุดท้ายคือคลังข้อมูลย่อยอดความรู้ของผู้เข้าชม (Knowledge center) สามารถ สืบค้นเพิ่มเติมได้ทั้งในห้องจัดแสดงนิทรรศการ ห้องสมุดและห้องคลังเปิดเพื่อศึกษาหรือสัมผัส โบราณวัตถุ

โดยจัดงานทดลองอาคารพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยามไปเมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2550 ซึ่งมีคุณหญิงทิพาวดี เมฆสวรรค์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ศาสตราจารย์ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ประธานกรรมการ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬักษ์ ผู้อำนวยการ สถาบันพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (สพร.) ร่วมพิธีทดลองอาคารพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติ แห่งที่ 1 โดยมีนายศีลชัยเกียรติภาพันธุ์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท พีโก (ไทยแลนด์) จำกัด (มหาชน) ซึ่งได้รับมอบหมายจาก สพร. ให้เป็นผู้ออกแบบและสร้างสรรค์ ผลงานภายในพิพิธภัณฑสถานด้วย จากนั้นได้มีการเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จมาทรงทำพิธีเปิดและได้เปิด ให้บุคคลที่ติดต่อมาเป็นหมู่คณะได้เข้าชม โดยมีตัวเลขผู้เข้าชมประมาณ 2,000 คนด้วยกัน และ ในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2551 ได้เปิดให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าชมกันฟรีเป็นการทดลอง อีกประมาณ 3 เดือนหลังจากนั้นได้พิจารณาให้มีการเก็บค่าเข้าชม โดยในวันเปิดพิพิธภัณฑสถาน

2 เมษายน พ.ศ. 2551 ได้มีรางวัลพิเศษสำหรับคนที่มาเข้าชมเป็นคนแรกโดยมีการจารึกชื่อไว้ในพิพิธภัณฑสถาน และมีของรางวัลมอบให้เป็นที่ระลึกด้วย

โครงสร้างการบริหารจัดการของสถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติ หรือ มิวเซียมสยาม

สถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติ หรือมิวเซียมสยาม สังกัดสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) ของสำนักนายกรัฐมนตรีมีระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานแบบองค์การมหาชน (Public Organization) อันเป็นองค์กรของรัฐประเภทหนึ่งซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องการประสิทธิภาพสูง โดยมีได้คำให้การจากการบริการ มีวัฒนธรรมองค์กรแบบภาคธุรกิจที่ใช้ประโยชน์ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ไม่อาจดำเนินการได้ในส่วนราชการซึ่งเป็นองค์กรแบบราชการ โดยองค์การมหาชนมีสถานะเป็นหน่วยงานของรัฐและเป็นนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งหน่วยงานเพื่อรับผิดชอบภารกิจของรัฐในการให้บริการสาธารณะ หรือดำเนินกิจกรรมเฉพาะด้านที่ภาครัฐยังจำเป็นต้องจัดให้มี หรือภาครัฐต้องมีบทบาทให้การสนับสนุนงบประมาณให้เกิดการดำเนินงาน เป็นบริการในส่วนที่รัฐต้องการส่งเสริม หรือเป็นบทบาทของรัฐในการให้บริการการแทรกแซงตลาด หรือบริการที่ภาคเอกชนยังไม่สนใจหรือมีศักยภาพที่จะดำเนินการ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์พื้นฐานในการจัดตั้งองค์การมหาชนได้มีบัญญัติไว้ในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 ซึ่งสามารถจำแนกองค์ประกอบในการจัดตั้งไว้ 3 ประการ กล่าวคือ ประการแรก เมื่อรัฐบาลมีนโยบายด้านหนึ่งด้านใดโดยเฉพาะเพื่อจัดทำบริการสาธารณะ ประการต่อมาคือ แผนงานจัดทำบริการสาธารณะนั้นมีความเหมาะสมที่จะจัดตั้งหน่วยงานบริหารขึ้นใหม่ที่แตกต่างไปจากส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ ประการสุดท้าย การจัดตั้งหน่วยบริหารขึ้นใหม่นั้นมีความมุ่งหมายให้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและบุคลากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยปัจจุบันมีองค์การมหาชนที่จัดตั้งโดยพระราชกฤษฎีกาตามพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 จำนวน 20 แห่ง และหนึ่งในนั้นคือ สถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติ หรือมิวเซียมสยาม สังกัดสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) ของสำนักนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้กรอบการดำเนินงานจะอยู่ภายใต้แผนดำเนินงานขององค์กร โดยมีแผนการลงทุนและแผนกลยุทธ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการทั่วไป (สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2553, หน้า 4-5)

แผนกลยุทธ์ของสถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติ หรือมิวเซียมสยามเป็นไปตามหลักการของไมเคิล เดย์ (Michael Day) ประธานกรรมการบริหารสำนักพระราชวังที่เป็นโบราณสถานแห่งสหราชอาณาจักร ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 9 ประการ ได้แก่ (1) พิพิธภัณฑ

ต้องมีอุดมการณ์หรือเป้าหมายหลักในการดำเนินงาน (2) พิพิธภัณฑสถานเป็นของจริงนำเสนอผ่านวัฒนธรรมโดยใช้วัฒนธรรมให้เป็นประโยชน์มากที่สุด (3) การเล่าเรื่องในพิพิธภัณฑสถานเป็นหัวใจสำคัญที่สุดและทรงอิทธิพลมากเนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์มีความอยากรู้อยากเห็นเรื่องราวของผู้อื่น การเล่าเรื่องที่มีชีวิตชีวา สะท้อนอารมณ์และความรู้สึกของผู้ชมจะจูงใจให้กลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานอื่น (4) ต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอเพราะพิพิธภัณฑสถานยังมีสื่ออีกหลายแขนงที่เป็นคู่แข่งในการแย่งจำนวนผู้เข้าชม ดังนั้นการสร้างงานนิทรรศการต่าง ๆ ในห้องจัดแสดงต้องตอบสนองความต้องการของผู้ชมเป็นสำคัญ (5) ทุกจุดในการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานมีความสำคัญเท่ากันหมด ตั้งแต่พนักต้อนรับ จุดขายบัตรเข้าชม ชุมขายของที่ระลึก เหล่านี้ล้วนมีความหมายและสร้างความประทับใจแก่ผู้เข้าชม (6) การลงทุนในเว็บไซต์สำคัญมากต่อจำนวนผู้เข้าชม สื่ออินเทอร์เน็ตต้องดำเนินควบคู่ไปกับพิพิธภัณฑสถานที่จัดแสดง ดังนั้นเมื่อลงทุนทำพิพิธภัณฑสถานต้องลงทุนด้านเว็บไซต์พร้อมกันไปด้วยเพราะเว็บไซต์จะเป็นสื่อที่ดึงดูดให้ผู้ชมทั้งในและต่างประเทศอยากมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถาน (7) สร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนรู้สึกมีส่วนร่วมหรือรู้สึกเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑสถาน เพื่อให้คนในชุมชนตระหนักว่าพิพิธภัณฑสถานเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ตั้งอยู่ และพวกเขาจะช่วยกันบำรุงรักษาให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมในอนาคต (8) พิพิธภัณฑสถานต้องแข็งแกร่งในเรื่องการบริหารจัดการเพื่อรับมือกับโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง มองการณ์ไกล ทั้งต้องทนต่อแรงกดดันเฉพาะหน้าและในอนาคต (9) การทำงานในองค์กรมีความสำคัญและต้องมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการวิเคราะห์สถานการณ์ที่จะส่งผลกระทบต่อองค์กร ความหลากหลายและมิติทางความคิดที่มากมายในองค์กรย่อมเป็นผลดีแก่การบริหารงานและผลักดันให้พิพิธภัณฑสถานมีชีวิตชีวา (นงลักษณ์ เหล่าวอ, 2552, หน้า 25)

รายละเอียดการเข้าชม

พิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติหรือมิวเซียมสยามตั้งอยู่เลขที่ 4 ถนนสนามไชย แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่บนพื้นที่ 7 ไร่ เฉพาะพื้นที่จัดแสดง 3,300 ตารางเมตร หลังเปิดดำเนินการได้ 1 ปี มีผู้เข้าชม 261,317 คน เฉลี่ยวันละ 659 คน เปิดให้เข้าชมตั้งแต่วันอังคารจนถึงวันอาทิตย์ ระหว่างเวลา 10.00 น.-18.00 น. หยุดทำการวันจันทร์ ค่าเข้าชมแบ่งเป็นประเภทบุคคลและหมู่คณะ สำหรับประเภทบุคคลนั้นจำแนกออกเป็นราคาเข้าชมสำหรับนักเรียนนักศึกษาอายุ 15 ปีขึ้นไป คนละ 50 บาท ประชาชนทั่วไปผู้มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป คนไทยราคา 100 บาท ประชาชนทั่วไปผู้มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ชาวต่างชาติราคา 300 บาท ขณะที่ประเภทหมู่คณะสำหรับนักเรียนนักศึกษาอายุ 15 ปีขึ้นไป คนละ 25 บาท ประชาชนทั่วไปผู้มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป คนไทยราคา 50 บาท ประชาชนทั่วไปผู้มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ชาวต่างชาติ ราคา 150 บาท โดยมีเงื่อนไขพิเศษให้เข้าชมฟรีสำหรับเยาวชนไทยและเยาวชนต่างชาติอายุต่ำกว่า 15 ปี

ผู้ที่มีส่วนสูงต่ำกว่า 150 เซนติเมตร พระภิกษุสงฆ์ ผู้พิการ ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป และมัดकुเทศน์ ผู้แสดงบัตรประจำตัวที่ออกโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ทั้งนี้ ตั้งแต่เวลา 16.00 น. เป็นต้นไปของวันทำการและวันหยุดนักขัตฤกษ์ที่ประกาศโดยสถาบันพิพิธภัณฑการการเรียนรู้แห่งชาติ เปิดให้เข้าชมโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายจนถึงเวลา 18.00 น. การเดินทางสามารถมาได้ทั้งรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชน ทางเรือโดยสาร และรถแท็กซี่ อย่างไรก็ตาม มิวเซียมสยาม มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการนำรถมาจอดในบริเวณพิพิธภัณฑคือ สามารถจอดรถในเวลา 30 นาทีแรกได้ฟรี ในกรณีเยี่ยมชมพิพิธภัณฑและมีตราประทับ 4 ชั่วโมงแรกจอดฟรี หรือเมื่อใช้บริการครบ 200 บาท ในร้านอาหารและร้านจำหน่ายของที่ระลึกของมิวเซียมสยามจะได้รับคูปองจอดรถ 4 ชั่วโมงแรก 20 บาท ชั่วโมงต่อไป 30 บาท โดยสามารถจอดรถไว้ได้จนถึงเวลา 19.00 น. เท่านั้น หากนำรถจอดค้างคืนไว้จะเสียค่าปรับวันละ 1,000 บาท กรณีที่ทำบัตรจอดรถหายจะต้องเสียค่าปรับ 200 บาท

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้: ศึกษาเปรียบเทียบ
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และมิวเซียมสยาม กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์เรื่อง “การสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้: ศึกษาเปรียบเทียบพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และมิวเซียมสยาม กรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการทำวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยสำรวจความคิดเห็นของเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ (MUSEUM MOTIVATION FOR LEARNING MODEL) ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ รูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ (MUSEUM MOTIVATION FOR LEARNING MODEL)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

1. กลุ่มนักวิชาการและอาจารย์ด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-นามสกุล
2. อายุ
3. เพศ
4. ตำแหน่งหน้าที่

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ รูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ (MUSEUM MOTIVATION FOR LEARNING MODEL)

2.1 รูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้

2.1.1 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรเพิ่มเติมประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันได้แบบครบวงจร เพื่อประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑ์หรือไม่ อย่างไร จึงให้เหตุผลประกอบ

- 2.1.2 สื่อสังคมออนไลน์ประเภทใดบ้างที่ควรเพิ่มเติมเข้ามาในระบบ
การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครจึงให้เหตุผลประกอบ
- 2.1.3 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรมีแผนการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้าง
แรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวหรือไม่ อย่างไร จึงให้
เหตุผลประกอบ
- 2.1.4 โครงการอบรมพัฒนาความสามารถด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้แก่
บุคลากรของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จะสามารถช่วยพัฒนางานประชาสัมพันธ์ของ
องค์กรให้มีประสิทธิภาพขึ้นหรือไม่ อย่างไร
- 2.1.5 มีแนวทางการพัฒนารูปแบบงานประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้า
ชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้อื่นใดอีกบ้าง โปรดเสนอแนะพร้อมให้เหตุผล
ประกอบ
- 2.2 เนื้อหาและส่วนจัดแสดงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้
- 2.2.1 โครงการจำลองวัตถุทางพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ประเภทสัมผัสใน
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในส่วนจัดแสดงของ
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จึงให้
เหตุผลประกอบ
- 2.2.2 โครงการจำลองวัตถุทางพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ประเภทสัมผัสใน
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร สามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้ทั้งผู้เข้าชมที่เป็นบุคคลทั่วไป
และผู้พิการได้รูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จึงให้เหตุผลประกอบ
- 2.2.3 กิจกรรมประกอบนิทรรศการเพื่อเรียนรู้ที่มาของลวดลายที่แตกต่างกันบน
พื้นผิววัตถุจัดแสดงผ่านการจุดขีด เขียนสี กดประทับ และปั้นแปะ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในส่วน
จัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสม
เพียงใด จึงให้เหตุผลประกอบ
- 2.2.4 เทคนิควิธีด้านการจัดแสดงนิทรรศการอื่น ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจเช่น ระบบ
คิวอาร์โค้ด, แอปพลิเคชันเพื่อการชมพิพิธภัณฑ์บน โทรศัพท์มือถือ และสื่อการเรียนรู้ที่มี
ความทันสมัย เหมาะสมหรือไม่กับการเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ และ
โบราณคดี จึงให้เหตุผลประกอบ
- 2.2.5 มีแนวทางการพัฒนารูปแบบเนื้อหาและส่วนจัดแสดงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้
คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้อื่นใดอีกบ้าง โปรดเสนอแนะพร้อมให้
เหตุผลประกอบ

2.3 กิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้

2.3.1 การขจัดข้อจำกัดด้านระยะทางด้วยการริเริ่มโครงการรถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมโครงการได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จึงให้เหตุผลประกอบ

2.3.2 การขจัดข้อจำกัดด้านระยะเวลาด้วยการริเริ่มโครงการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืนเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมโครงการได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จึงให้เหตุผลประกอบ

2.3.3 โครงการรถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ได้จำแนกออกเป็นระยะใกล้ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กับระยะไกลในต่างจังหวัดทั่วทุกภูมิภาค สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมโครงการได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จึงให้เหตุผลประกอบ

2.3.4 การปรับปรุงโครงการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืนเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ ด้วยการกำหนดแนวคิดหลัก, เพิ่มระบบรักษาความปลอดภัย, ชี้แจงวิถีเดินทาง และประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้เป็นที่รู้จัก สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมโครงการได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จึงให้เหตุผลประกอบ

2.3.5 มีแนวทางการพัฒนากิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้อื่นใดอีกบ้าง โปรดเสนอแนะพร้อมให้เหตุผลประกอบ

2.4 สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์

2.4.1 การประชาสัมพันธ์ห้องสมุดและห้องคลังโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ให้เป็นที่รู้จักในหมู่ประชาชน จะสามารถสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จึงให้เหตุผลประกอบ

2.4.2 นอกเหนือจากการประชาสัมพันธ์ห้องสมุดและห้องคลังโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ให้เป็นที่รู้จักในหมู่ประชาชนด้วยสื่อกระแสหลัก, สื่อสังคมออนไลน์ และใช้เป็นสถานที่ในการดำเนินกิจกรรมโครงการแล้ว ยังมีแนวทางใดอีกบ้างที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป

2.4.3 การพัฒนาห้องสมุดด้วยการเพิ่มเติมปริมาณและประเภทของหนังสือ, สร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้แบบใหม่, บริการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์, ออกแบบตกแต่งภายในห้องสมุดใหม่ และออกแบบตกแต่งภายในห้องสมุดใหม่ จะสามารถสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จงให้เหตุผลประกอบ

2.4.4 การพัฒนาห้องคลังโบราณวัตถุด้วยการบริการวิชาการแก่ประชาชน, บริการวิชาการแก่พิพิธภัณฑ์เครือข่าย และจัดนิทรรศการด้านคลังโบราณวัตถุ จะสามารถสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จงให้เหตุผลประกอบ

2.4.5 แนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้สำหรับสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้อื่นใดอีกบ้าง โปรดเสนอแนะพร้อมให้เหตุผลประกอบ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

2. กลุ่มบุคลากรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-นามสกุล
2. อายุ
3. เพศ
4. ตำแหน่งหน้าที่

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ รูปแบบการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้

(MUSEUM MOTIVATION FOR LEARNING MODEL)

2.1 รูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้

2.1.1 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรเพิ่มเติมประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันได้แบบครบวงจร เพื่อประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑสถานหรือไม่ อย่างไร จึงให้เหตุผลประกอบ

2.1.2 สื่อสังคมออนไลน์ประเภทใดบ้างที่ควรเพิ่มเติมเข้ามาในระบบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครจึงให้เหตุผลประกอบ

2.1.3 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ควรมีแผนการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวหรือไม่ อย่างไร จึงให้เหตุผลประกอบ

2.1.4 โครงการอบรมพัฒนาความสามารถด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้แก่บุคลากรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จะสามารถช่วยพัฒนางานประชาสัมพันธ์ขององค์กรให้มีประสิทธิภาพขึ้นหรือไม่ อย่างไร

2.1.5 มีแนวทางการพัฒนารูปแบบงานประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้อื่นใดอีกบ้าง โปรดเสนอแนะพร้อมให้เหตุผลประกอบ

2.2 เนื้อหาและส่วนจัดแสดงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้

2.2.1 โครงการจำลองวัตถุทางพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ประเภทสัมผัสในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จึงให้เหตุผลประกอบ

2.2.2 โครงการจำลองวัตถุทางพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ประสาทสัมผัสใน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร สามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้ทั้งผู้เข้าชมที่เป็นบุคคลทั่วไป และผู้พิการได้รูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จงให้เหตุผลประกอบ

2.2.3 กิจกรรมประกอบนิทรรศการเพื่อเรียนรู้ที่มาของลวดลายที่แตกต่างกันบน พื้นผิววัตถุจัดแสดงผ่านการขูดขีด เขียนสี กดประทับ และปั้นแปะ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จงให้เหตุผลประกอบ

2.2.4 เทคนิควิธีด้านการจัดแสดงนิทรรศการอื่น ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจเช่น ระบบ คิวอาร์โค้ด, แอปพลิเคชันเพื่อการชมพิพิธภัณฑ์บน โทรศัพท์มือถือ และสื่อการเรียนรู้ที่มีความทันสมัย เหมาะสมหรือไม่กับการเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ และ โบราณคดี จงให้เหตุผลประกอบ

2.2.5 มีแนวทางการพัฒนารูปแบบเนื้อหาและส่วนจัดแสดงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้อื่นใดอีกบ้าง โปรดเสนอแนะพร้อมให้ เหตุผลประกอบ

2.3 กิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้

2.3.1 การขจัดข้อจำกัดด้านระยะทางด้วยการริเริ่มโครงการรถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ สามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมโครงการได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จงให้เหตุผลประกอบ

2.3.2 การขจัดข้อจำกัดด้านระยะเวลาด้วยการริเริ่มโครงการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ ในเวลากลางคืนเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมโครงการได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จงให้เหตุผลประกอบ

2.3.3 โครงการรถพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ได้จำแนกออกเป็นระยะใกล้ในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล กับระยะไกลในต่างจังหวัดทั่วทุกภูมิภาค สามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมโครงการได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จงให้เหตุผลประกอบ

2.3.4 การปรับปรุงโครงการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ในเวลากลางคืนเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้ ด้วยการกำหนดแนวคิดหลัก,

เพิ่มระบบรักษาความปลอดภัย, ซึ่งแจ้งวิถีเดินทาง และประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้เป็นที่รู้จัก สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมโครงการได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จึงให้เหตุผลประกอบ

2.3.5 มีแนวทางการพัฒนากิจกรรมโครงการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้อื่นใดอีกบ้าง โปรดเสนอแนะพร้อมให้เหตุผลประกอบ

2.4 สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์

2.4.1 การประชาสัมพันธ์ห้องสมุดและห้องคลังโบราณวัตถุของ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ให้เป็นที่รู้จักในหมู่ประชาชน จะสามารถสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จึงให้เหตุผลประกอบ

2.4.2 นอกเหนือจากการประชาสัมพันธ์ห้องสมุดและห้องคลังโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ให้เป็นที่รู้จักในหมู่ประชาชนด้วยสื่อกระแสหลัก, สื่อสังคมออนไลน์ และใช้เป็นสถานที่ในการดำเนินกิจกรรมโครงการแล้ว ยังมีแนวทางใดอีกบ้างที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป

2.4.3 การพัฒนาห้องสมุดด้วยการเพิ่มเติมปริมาณและประเภทของหนังสือ, สร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้แบบใหม่, บริการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์, ออกแบบตกแต่งภายในห้องสมุดใหม่ และออกแบบตกแต่งภายในห้องสมุดใหม่ จะสามารถสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จึงให้เหตุผลประกอบ

2.4.4 การพัฒนาห้องคลังโบราณวัตถุด้วยการบริการวิชาการแก่ประชาชน, บริการวิชาการแก่พิพิธภัณฑ์เครือข่าย และจัดนิทรรศการด้านคลังโบราณวัตถุ จะสามารถสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด จึงให้เหตุผลประกอบ

2.4.5 แนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้สำหรับสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อการเรียนรู้อื่นใดอีกบ้าง โปรดเสนอแนะพร้อมให้เหตุผลประกอบ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ขอขอบพระคุณที่สละเวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้

ผู้วิจัย นายเกรียงไกร ส่องแสงเส็ง

นิติปรัชญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ชุดที่

วันที่เก็บ.....

เรื่อง “การสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้: ศึกษาเปรียบเทียบ
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และมิวเซียมสยาม กรุงเทพมหานคร”

คำชี้แจง

แบบสอบถามเรื่อง “การสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้: ศึกษา
เปรียบเทียบพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และมิวเซียมสยาม กรุงเทพมหานคร” มี
วัตถุประสงค์เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการทำวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา โดยสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้าชมเกี่ยวกับแรงจูงใจและกระบวนการเรียนรู้
ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แรงจูงใจและกระบวนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

() 1. ชาย () 2. หญิง

2. อายุ

() 1. ต่ำกว่า 20 ปี () 2. 20-29 ปี

() 3. 30-39 ปี () 4. 40-49 ปี

() 5. 50-59 ปี () 6. 60 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษาปัจจุบัน/ หรือกำลังศึกษาในระดับ

() 1. ต่ำกว่ามัธยมศึกษา () 2. มัธยมศึกษา/ ปวช.

() 3. ปวส./ อนุปริญญา () 4. ปริญญาตรี

() 5. ปริญญาโท () 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

4. อาชีพ

- () 1. นักเรียน/นักศึกษา () 2. ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
 () 3. พนักงานบริษัทเอกชน () 4. ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ
 () 5. พนักงานรัฐวิสาหกิจ () 6. รับจ้าง
 () 7. พ่อบ้าน แม่บ้าน/เกษียณอายุ () 8. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

5. รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน

- () 1. ต่ำกว่า 5,000 บาท () 2. 5,001-10,000 บาท
 () 3. 10,001-15,000 บาท () 4. 15,001-20,000 บาท
 () 5. 20,000 บาทขึ้นไป () 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

6. ปัจจุบันท่านอาศัยอยู่

- () 1. กรุงเทพมหานคร () 2. ต่างจังหวัด (โปรดระบุ)

7. ท่านเดินทางมาที่พิพิธภัณฑ์แห่งนี้อย่างไร

- () 1. เดิน () 2. รถยนต์ส่วนบุคคล
 () 3. รถมอเตอร์ไซค์ () 4. รถโดยสารประจำทาง
 () 5. รถขององค์กร () 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

8. ท่านเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้บ่อยครั้งแค่ไหน

- () 1. ครั้งแรก () 2. ทุกเดือน
 () 3. ทุก 3 เดือน () 4. ทุก 6 เดือน
 () 5. ปีละครั้ง () 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

9. ท่านมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้กับใคร

- () 1. มาคนเดียว () 2. มากับครอบครัว
 () 3. มากับเพื่อน () 4. มากับสถานศึกษา
 () 5. มากับที่ทำงาน () 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

ตอนที่ 2 แรงจูงใจและกระบวนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร โดยใส่เครื่องหมาย
/ ลงในช่องหมายเลขตามความจริง

A. ด้านการประชาสัมพันธ์

1. ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ผ่านสื่อใดมากที่สุด
 () 1. สื่อสิ่งพิมพ์ () 2. สื่อสังคมออนไลน์
 () 3. โทรทัศน์และวิทยุ () 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)
2. ท่านคิดว่าสื่อประชาสัมพันธ์ใดของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ที่ควรแก้ไขปรับปรุงมากที่สุด
 () 1. สื่อสิ่งพิมพ์ () 2. สื่อสังคมออนไลน์
 () 3. โทรทัศน์และวิทยุ () 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)
3. ความรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ในทัศนะของท่านอยู่ในระดับใด
 () 1. น้อยมาก () 2. น้อย
 () 3. ปานกลาง () 4. มาก
4. สื่อสังคมออนไลน์ใดของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ที่ท่านเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากที่สุด
 () 1. เว็บไซต์ () 2. เฟซบุ๊ก
 () 3. ยูทูบ () 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)
5. สื่อสังคมออนไลน์ใดที่ท่านต้องการให้พิพิธภัณฑ์แห่งนี้เพิ่มเติมเข้ามามากที่สุด
 () 1. แอปพลิเคชันไลน์ () 2. ทวิตเตอร์
 () 3. อินสตาแกรม () 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

B. เนื้อหาและการจัดแสดง

1. การจำลองวัตถุทางพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ประสาทสัมผัส ควรเน้นประสาทสัมผัสใดมากที่สุด
 () 1. การมองเห็น () 2. การได้ยิน
 () 3. การได้กลิ่น () 4. การรู้รสชาติ
 () 5. กายสัมผัส () 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

2. การจำลองวัตถุทางพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ประสาทสัมผัสจะเกิดประโยชน์ต่อผู้ชมกลุ่มใดมากที่สุด

- () 1. บุคคลร่างกายปกติ () 2. บุคคลพิการ
() 3. เด็กและเยาวชน () 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

3. วัตถุประสงค์ของทางพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ประสาทสัมผัสควรมีลักษณะอย่างไร

- () 1. ขนาดเหมาะสม ง่ายต่อการจับสัมผัส
() 2. ลดทอนรายละเอียดลงจากความเป็นจริง
() 3. ลักษณะเด่นของวัตถุต้องชัดเจน
() 4. ใช้วัสดุที่ปลอดภัยและมีความคงทน

4. กิจกรรมประกอบโครงการ “จำลองวัตถุทางพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ประสาทสัมผัส”

ใดที่ท่านสนใจ

- () 1. การขูดขีด (Scratching) () 2. การเขียนสี (Painting)
() 3. การกดประทับ (Press Imprint) () 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

5. ท่านต้องการวิธีเรียนรู้แบบใดในส่วนจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้

- () 1. เรียนรู้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีผู้นำทาง
() 2. มีภัณฑารักษ์ช่วยอธิบายและนำชม
() 3. เรียนรู้ร่วมกับผู้ที่มาเยี่ยมชมด้วยกัน
() 4. การปั้นแปะ (Molding Paste)

C. กิจกรรมและโครงการ

1. รถพิพิธภัณฑสถานเคลื่อนที่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลควรไปจัดกิจกรรมในสถานที่ใดมากที่สุด

- () 1. ชุมชนแออัดหรือสลัม () 2. สถานสงเคราะห์
() 3. เรือนจำหรือทัณฑสถาน () 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

2. รถพิพิธภัณฑสถานเคลื่อนที่ระยะไกลในต่างจังหวัดควรไปจัดกิจกรรมในสถานที่ใดมากที่สุด

- () 1. บนยอดดอยพื้นที่ราบสูง
() 2. แนวตะเข็บชายแดนที่มีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่
() 3. พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
() 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

3. กิจกรรมพิพิธภัณฑสถานกลางคืนควรมีความถี่ในการดำเนินกิจกรรมอย่างไร
- () 1. สัปดาห์ละหนึ่งครั้ง () 2. เดือนละหนึ่งครั้ง
- () 3. สามเดือนต่อหนึ่งครั้ง () 4. ปีละหนึ่งครั้ง
4. กิจกรรมพิพิธภัณฑสถานกลางคืนควรคำนึงถึงความสำคัญด้านใดมากที่สุด
- () 1. แนวคิดหลักหรือธีมในการจัดกิจกรรม
- () 2. ระบบรักษาความปลอดภัย
- () 3. การเดินทางมาร่วมกิจกรรม
- () 4. การประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง
5. ท่านคิดว่าปัจจัยใดมีผลต่อการทำให้ประชาชนมาเข้าร่วมกิจกรรมกับพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ได้มากที่สุด
- () 1. การประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง
- () 2. รูปแบบกิจกรรมที่แปลกใหม่และน่าสนใจ
- () 3. การเดินทางสะดวกสบาย
- () 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

D. สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้

1. การทำให้ห้องสมุดในพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้เป็นที่รู้จักมากขึ้นควรใช้แนวทางใดมากที่สุด
- () 1. ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อกระแสหลัก
- () 2. ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์
- () 3. ใช้ห้องสมุดเป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรม
- () 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)
2. การพัฒนาห้องสมุดของพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ควรเป็นไปในทิศทางใดมากที่สุด
- () 1. เพิ่มปริมาณและประเภทหนังสือ
- () 2. บริการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์
- () 3. ออกแบบตกแต่งภายในห้องสมุดใหม่
- () 4. สร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้แบบใหม่
3. ห้องคลังโบราณวัตถุควรเผยแพร่ความรู้ด้านใดแก่ผู้เข้าชมมากที่สุด
- () 1. ด้านการขุดค้นโบราณวัตถุ () 2. ด้านการซ่อมบำรุงโบราณวัตถุ
- () 3. ด้านการอนุรักษ์โบราณวัตถุ () 4. ด้านการทำทะเบียนโบราณวัตถุ

4. การพัฒนาห้องคลังโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแห่งนี้ควรเป็นไปในทิศทางใดมากที่สุด

- () 1. จัดนิทรรศการด้านคลังโบราณวัตถุ
- () 2. เปิดห้องคลังโบราณวัตถุให้เข้าชม
- () 3. บริการวิชาการแก่ผู้ชมและเครือข่ายพิพิธภัณฑสถาน
- () 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

5. นอกจากห้องสมุดและห้องคลังโบราณวัตถุแล้วท่านต้องการให้มีสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ใด

- () 1. ห้องโสตทัศนอุปกรณ์
- () 2. ห้องฉายภาพยนตร์
- () 3. ห้องนันทนาการและสันทนาการ
- () 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม/ความต้องการให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เพิ่มเติมหรือปรับปรุงเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้และสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าชมพิพิธภัณฑสถานมากยิ่งขึ้น

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้

ผู้วิจัย นายเกรียงไกร ส่องแสงเส็ง

นิติตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา